

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

39/3.15
39
e
15
39
d
65

13-7.0.9

100

100

100

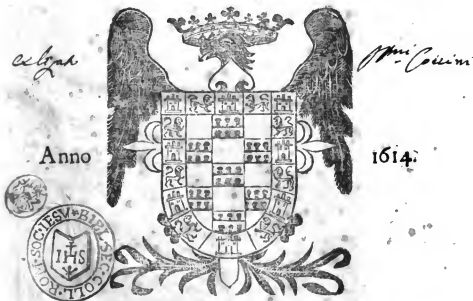
LIBER SECVNDVS.

PRAXIS CIVILIS DE EXERCITIO
practicarum actionum, iuxta hodiernum
stylum, communi & regio iure sancitæ.

IOANNIS A MONTEALEGRE IURISCONSULTI HIS-
pani, olim in inclytâ, & celeberrima ciuitate Salmantina prætoris, ac postmodum in Regia Châ-
cellaria Argentina Senatoris Opus utilitate & necessitate, tam in Scholis, quam in causis
forensibus iudicij & consilij commendandum.

Defuncto auctore, completum, & recopilatum per dominum Hieronymum
à Montalegre eius filium Iuriconsultum, & in dicta Regia Chan-
cellaria Aduocatum.

Ad dominum Ludouicum de Velasco militiæ sancti Jacobi Marquionem Salinensem,
& in supremo Indiarum Senatu Philippi Tertij insignem Præsidem.

Anno

1614.

CVM PRIVILEGIO.
MATRITI.

Typis Ioannis de Herrera.

LONDON: RICHARD CLAY AND COMPANY, LTD.

PRINTED IN GREAT BRITAIN BY RICHARD CLAY AND COMPANY, LTD.

THE
LONDON
UNIVERSITY
LIBRARY
ST. PETER'S SQUARE
LONDON, W.C. 2

1914

1914

1914

THE
LONDON
UNIVERSITY
LIBRARY
ST. PETER'S SQUARE
LONDON, W.C. 2

De exercit. practic. actio. Cap. I. 2
 E X P R O O E M I O
 Summaria.

- 1 **P** Arum est ius nōse, si perso-
 ni, quarum causa ius est
 constitutum, ignorentur.
- 2 Omnes homines, aut liberi sunt,
 aut serui.
- 3 Personæ, quedam sunt sui iuris,
 quedam alieno iure subiectæ.
- 4 Personæ, quedam sunt nate ex le-
 gitimo matrimonio, quedam non.
- 5 Personæ, quedam sunt masculi, quedam
 femina, quedam Hermaphrodite.
- 6 Omnes homines, aut sunt fideles,
 aut infideles.
- 7 Personæ alia sunt nobiles, alia ig-
 nobiles.
- 8 Omnes homines, aut nullum passi-
 tur defectū, aut aliquem patiuntur.
- 9 Status hominis, secundum primam
 divisionem, aut ingenuorum, aut li-
 bertinorum.
- 10 Actiones perindiciales duobus mo-
 dis considerantur.
- 11 Actio preiudicialis de partu ag-
 noscendo, datur parentibus con-
 tra filios, & filijs adversus pa-
 rentes.

C A P. P R I M V M, 3

De actione, de partu agnos-
 cendo. Divisum in 46. §§.

P R O O E M I V M.

1

Actenus dictum
 est de actionibus
 in genere, & earū
 exercitio; nunc
 dicendum est de
 actionibus parti-
 cularibus. Et quia perum est ius nos-
 se, si personæ, quarum causa consti-
 tutum est, ignorentur; ideo prius de
 personis, quæ de rebus videndum
 dicit Iustinianus in princ. Instit. de

iure personarum, l. iustissime, ff. de
 ædilitio edict. Quamobrem prius
 hinc de actionibus ex statu persona-
 rum, quæ de alijs actionibus res res-
 picientibus tractandum est, & ab ea,
 quæ de partu agnoscendo dicitur
 principium assumpsi, quia cæteris
 est utilior, eiusque materia amplior
 & illustrior.

2 Et in primis præmittendum est,
 quod omnes homines, aut sunt libe-
 ri, aut serui, ut in §. 1. Instit. de iure
 personarum, & quid sit servitus, &
 quibus modis quis efficiatur servus,
 diximus latè in c. sequenti, in §. 1. de
 actione ex libertate & servitute. Li-
 berorum autem hominum alij sunt
 ingenui, alij libertini. Ingenui sunt,
 qui statim ut nati sunt, liberi sunt, ut
 in princ. & per totum Instit. de inge-
 nuis. Libertini sunt, qui ex iusta ser-
 vitute manumissi sunt, ut in princ. &
 per totum Instit. de libert. Et quid
 sit libertas, & quibus modis servij li-
 bertatem consequantur, exposuimus
 etiam abudè in c. seq. in §. 2. de actio-
 ne ex ingenuitate & libertinitate.

3 Secunda divisio personarum est,
 quod quedam personæ sunt sui iuris,
 quedam alieno iuri subiectæ: rursus
 earū, quæ alieno iuri iuri subiectæ,
 alie sunt in potestate parentum, alie
 in potestate dominorum, ut per to-
 tum Instit. & ff. de his qui sunt sui
 vel alieni iuris, & Instit. & C. de pa-
 tria potest. & de his personis, quæ
 sub dominorum potestate sunt, latè
 dictum est in dicto c. sequent. De his
 verò, quæ in parentum sunt potesta-
 te, iustissime dicemus infra in hoc
 præsentis cap.

4 Tertia divisio personarū est, quod
 quedam personæ nate sunt ex legiti-
 mo matrimonio, quedam non. Filij
 nati ex legitimo matrimonio, vel pu-
 tatiuo

Liber secundus praxis ciuilis.

tatio dicuntur legitimi & naturales l. filium, eum difinimus. ff. de his qui sunt sui, vel alien. iur. authent. quibus modis natural. effici. sui. §. legitimi, collation. 7. in princip. in fi. de nupt. & in princip. in fi. de patria potest. cap. per venerabilem qui filij sint legi. l. 1. tit. 13. part. 4. l. 2. tit. 15. ead. part. Filiorum autem non natorū ex legitimo matrimonio plures sunt species, nam alij sunt filij naturales tantum, alij legitimi tantum, alij vulgo concepti, alij filij incestuosi, alij nefarii, alij maneres, alij adulterini, & nothi, alij sacrilegi, alij spurij est bastardi: quod nomen est generale, & speciale; & filij clericorum comprehenduntur sub filij spurij, de quibus omnibus late per Palest. de Noth. spurijque filijs cap. 16. & Gouarru. in epit. de sponfalib. 2. part. c. 8. §. 1. & latius per Ioan. à Rojas in epit. successio. c. t. per totum.

Quarta diuifio personarū est, quod quaedam personæ sunt masculi, quædam fœmine, quædam hermaphroditi, quæ personæ iniure in multis differūt; & deterior est cōditio fœminarū quā masculorū l. in multis. l. queritur. ff. de statu homin. l. sed est queritum. ff. de liber. & posthu. l. fœminæ, vbi Dec. & Cagnol. ff. de reg. iur.

Quinta diuifio personarū est, quod omnes homines, aut sunt fideles, aut infideles: fidelium autem duo sunt genere, nam alij sunt religiosi, seu Eccle siastici, alij laici, seu seculares c. duo sunt 12. quæst. t. Rufus religiosorum alij sunt clerici, alij monachi, vt notat Abb. & alij in rub. de regularib. clericorum ordines sunt Presbyteri, diaconi, hostiarius, lector, exorcista, acholytus, subdiaconus. c. a multis de etate & qual. quod loquitur de presbyteris & diaconis tantū. c. a subdiacon. 93. distin. quod loquitur de alijs ordinibus, qui postea fuerunt adiecti quorum omnium superior & princeps est Summus Pontifex, qui omnes digni-

rates mundi præcedit, vt habetur in Clem. Pastoralis de sent. & re iudic. & in Clem. t. de iurciur. c. patet. 11. q. 3. c. si Papa, vbi glos. 40. distin. & post Summum Pontificem sunt, Cardinales, Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, Abates, Decani, Archidiaconi, & alij, de quibus in c. fin. 22. distin. c. clericos. 21. dist. Monachi tamen religiosi regulares ad quatuor rediguntur ordines, sancti Basilij, sancti Benedicti. S. Augustini, S. Francisci, & ad hos quatuor ordines omnes aliz religiones referuntur, exceptis Carthusianis. Laici autem, aut sunt publici, aut priuati; publici, vt Reges, Duces, Marchiones, Comites, vt in tit. quis dicatur Dux, Marchi. Com. & in tit. de feud. Marchi. vel ducat. & in l. 1. t. & t. 2. & per tot tit. t. par. 2. vel quifunguntur munere publico, vt Senatores Cōsules, Prætores, & alij, vt in tit. ff. de Senat. cū decē tit. seq. Alij vero dicuntur in iure pagani & priuati. Infideles sunt, qui a fide nostra Catholica desierūt, Turce, Saraceni, & Hæretici.

7 Sexta diuifio personarū est, quod aliz sunt nobiles, aliz ignobiles de quibus late per Tiraq. in tract. de nobilit. & per Ioan. Arce ab Otalora, in suo etiā tract. de nobilit. & per Ioan. Garc. in glos. l. 8. tit. 1. lib. 2. nouz Recop. & per tot tit. 1. & 2. lib. 6. Recop. & ibi Azeb.

8 Septima diuifio personarum est, quod omnes homines, aut nullum patiuntur defectum, aut aliquem, vel plures patiuntur defectus, vt defectus etatis quæ cōsideratur in iudicio in restitutione in integrū in tut. & cura. in pupillari substitutione in testamēti factioe in sponsalibus, & matrimonijs in ingressu religionis, vel in sacris ordinibus in obtinēdis officijs, & beneficijs; & in alijs multis a iure expressis, & defectus mentis; vt quādo aliquis caret mente, vt in san. s. furiosus, vel prodigus, vt in §. furiosi in fi. de curat. & sunt alij plures similes defectus, vt in l. 1. t. §.

apud

apud Iulian. ff. de edilio. edict. cū alijs legibus illius tituli: item defectus corporis, vt sunt muti, surdi, cæci, claudi, curui, & alijs similes defectum à natura habentes, vt colligitur ex l. 1. §. sciendum. ff. de ædil. edic. & alij plures in iure reperiuntur defectus, de quibus omnibus personis in iure diuersimode iudicatur: nam aliter iudicatur de vno statu, & aliter de alio vt declarat l. 2. tir. 23. par. 4.

9 Secundum autem primam personarum diuisionem triplex est status, aut ingenuorum, aut libertinorum, aut seruorum, ex quo triplici statu tripliciter disceptatur. Primo, si queratur, an quis sit liber, vel seruus. Secundo, si queratur, an quis sit ingenuus, vel libertinus. Tertio, si queratur, an quis sit vere filius, vel non, & dantur à iure tres actiones, scilicet ex libertate, & seruitute ex ingenuitate, & libertinitate, & de partu agnoscendo de qua in hoc cap. tractamus, & appellantur præiudiciales dictæ tres actiones, ex eo quod concernunt statum hominis, qui cunctarum rerum est pretiosissimus. d. l. iustissime. ff. de ædil. edic. l. si queramus. ff. de testam. vnde dicitur causa maximi præiudicij, quando de statu personæ queritur, vt notat Bart. in l. sine. contra. §. 1. nu. 4. ff. de liber. agnos. & Ni. cas. num. 2. Iaf. num. 13. Come. num. 1. Hottoma, & Petrus Plateanus eodem numero. 1. Misinger. numer. 12. & Monticulus. num. 3. in §. præiudicialis insti. de actio.

10 Et est sciendum quod duobus modis principaliter consideratur actiones præiudiciales, vno modo absolute, & de per se; alio modo respectiue ad alias actiones, & iudicia, & actiones absolute, & de per se præiudiciales, sunt prædictæ tres actiones quæ dantur circa statum hominis; quia vt dictum est, agitur de magno præiudicio personarum, vt in dict. §. præiudiciales,

insti. de actio. vel quando agitur de patriâ potestate, vel obedientia monachi, vel vassalli, de quibus infra in hoc capite & in præcedenti latius dicemus. Præiudiciales vero actiones respectiue dicuntur, quando in iudicio deducitur aliqua actio priuilegiata, quæ facit cessare alias actiones quatuor modis; primo modo ratione contingentis, seu ratione principalis & accessorij, vt in l. fundi, & in l. fundum. ff. de exceptio. Secundo modo ratione contrarietatis, vt in l. 1. C. de furt. l. eum qui. l. contra maiores C. de inoffic. testam. Tertio modo ratione maioritatis, & præhementis, vt in l. fin. C. de ordine iudici. & in l. per maiorem. ff. de iudi. l. 1. vbi Docto. C. quando ciuili actio præiudicet. crimi. vel in casu. l. fin. C. de peti. hæredi. & in l. si quis libertatem. ff. eodem tit. Quarto modo respectiue, quando intentatur aliqua actio, quæ est præiudicialis de per se, siue per modum agendi, siue excipiendi, vt quando est questio status, pro vt in dictis actionibus præiudicialibus, de quibus in hoc capite & in præcedenti tractaturi sumus; nam vna intentata facit cessare aliam prius siue postea intentatâ, siue est ciuili, siue criminalis. l. si de hæreditate. l. cum status si res. C. de ordi. cogn. l. quoniam. Alexandrum. C. de adulterijs. l. 1. l. crimen. l. si status. C. eodem. tit. de ordi. cogni. & ita dictæ actiones præiudiciales absolute possunt dici præiudiciales respectiue, quando aliz actiones intentantur, quas quiescere faciunt, quod declarat Bar. in l. fundum. ff. de except. & in l. siue. contra. §. 1. ff. de liber. agnos. & latius Marant. de ordin. iudi. 4. p. 20. dist. n. 1. cū alijs seq. & Ant. de Sillus n. 5. & Misinger. n. 12 in d. §. præiudiciales insti. de actio.

His itaque præmissis, actio præiudicialis de partu agnoscendo, in qua

Libec secundus praxis ciuilis.

queritur, an quis fit filius, vel non, datur parentibus aduersus filios, non exhibentes paternalia iura, & ex aduerso liberis aduersus parentes non agnoscences partum matris, nec filialia iura præstantes. l. i. §. Iulianus. ff. de liber agnosc. l. diffamari. C. de in genu & manumif. dict. §. præiudiciales, vbi Doctores.

EX §. I.

S V M M A R I A.

- 1 *Patria potestas est ius quoddam quod parentes in liberos habent.*
- 2 *Patria potestas quaedam est de iure diuino & naturali, quaedam de iure ciuili.*
- 3 *Filij ex hac patria potestate tres effectus consequuntur, scilicet prorogatio vite auxilio orationis, & consolationis, & multiplicatio temporalium, & spirituum eorum.*
- 4 *Patria potestas de iure ciuili qua fit.*
- 5 *Patria potestas secundum communem opinionem est de iure ciuili.*
- 6 *Patria potestas de iure ciuili multum differt à iure naturali.*
- 7 *Patria potestas ciuilis suis introductionibus in premium amoris erga filios.*

§. PRIMVS DE PATRIA POTESTATE, QUAM PARENTES IN LIBEROS HABENT.

ET quia parentibus & liberis patriæ potestatis & filiationis ratione datur hæc actio, vt dictū est, vt facilius, & perfectior eius reddatur intelligentia, oportet hoc in loco præcipua ipsius patriæ potestatis, ac filiationis iura interpretari, & in primis præmittere, quod patria potestas est ius quoddam, quod parentes in liberos habent. §. ius autē potestatis in sti. de patria potest. l. nā & ciuium. l. item in potestate. ff. de his qui sunt sui, vel alieni iur, & licet

ibi dicatur solos ciues Romanos patriam habere potestatem, dicta iura non excludit alias nationes maxime, vbi pro ratione seruantur, quibus non ob potestatem, vt aduertit Pinel. in 2. par. rub. de bon. mater. n. 9. & Clem. de patria potestate. cap. 2. n. 4. & ita nostri Hispani, qui Imperio Romano subditi non sunt, habent patriam potestatem, & expresse iure regio eis concessa est per totum titulum 17. part. 4.

Et hæc patria potestas quædam est de iure diuino & naturali, quædam de iure ciuili; ea quæ est de iure diuino, & naturali, consistit in veneratione quæ à filiis parentibus vtriusque sexus debetur in tribus: primo, in exhibitione reuerentiæ, vt habetur Ecclef. 7. *Honora patrem tuum, & matrem tuam ne oblitiscaris*: quod in multis consistit, vt Ecclef. 3. secundo eis obediendo, vt habetur ad Collos. 3. *Filij obedite patribus vestris*. Tertiò, in necessitate subuenienda, vt habetur 1. ad Timoth. 5. *Filij reddite vicem parentibus*; & de iure naturali probatur in l. 2. ff. de insti. & iure. l. Imperator in fine. ff. ad Trebellia. l. 4. ff. de in ius voc. l. 1. cū tribus sequentibus, & toto tit. ff. de obsequijs aliter præstet.

Ex huiusmodi tamen naturali patriæ potestatis, honore, & reuerentia erga parentes, tres effectus filij consequuntur; primus est prolongatio vite: vnde Ecclef. 3. scribitur. *Qui honorat patrem suum, vita eius longiore*. Et cauetur Exod. 20. Deuteron. 5. Mat. thzi 15. Marci 7. & ad Ephes. 6. *Honora patrem tuum, & matrem tuam, vsq; longius super terram*. Secundus effectus est exauditio orationis, & consolationis in filiis, vt Ecclef. 4. *Qui honorat patrem suum, iocundabitur in filiis, & in die orationis sue exauditur*. Tertiùs effectus est multiplicatio temporalium, & spiritualium rerum, vt Ecclesiast. 3. *Honora patrem tuum, & matrem tuam, & superueniet tibi benedictio à Deo*.

Alia

4 Alia patria potestas est de iure civili, quam parentes iure Romanorum ut dictum est, in liberos habent, de qua loquitur titulus de patria potestate, & de patrib. qui filios distrah. & per quas personas nobis acquirit r. §. 1. cū alijs, & titulus 17. part. quarta, & ex hac civili potestate plures nascuntur effectus, quos infra late declarabimus; unde patria potestas dicitur res inestimabilis, ut notat. Pinell. in l. 1. in 1. part. num. 3. cum alijs sequentib. C. de bonis matern. licet, ad solum effectum acquisitionis communiter soleat attribui, ut in l. filius familias. §. secundum vulgarem ff. de legat. 1. & tenet Hyppolit. Riminald. in §. hoc quoque numer. 3. inquit, per quas personas nobis acquiritur.

5 Et quod hæc patria potestas sit de iure civili, tenet Bart. in l. frater à fratre numer. 12. ff. de conditio. in debiti, & in l. item in potestate ff. de his qui sunt sui, vel alieni iur. Bello in §. 1. numer. 6. inquit, de testament. Paul. Leon. in tractat. sub fili. pupil. numero. 23. Doct. in §. 1. inquit de patria potest. Et hoc testatur communè Pinell. in 2. par. rubr. C. de bonis maternis numer. 9. & Clem. de patria potest. capit. 3. numer. 1. & 2. ubi ex hoc inferat aliquas quæstiones, Ceph. consil. 467. num. 71. & consil. 495. n. 7. lib. 5.

6 Hæc tamen patria potestas civilis multum differt à naturali, nam civilis tantum competit familiæ, & patri, non matri, maternis, que parentibus, ut in §. 1. inquit, de patria potestate: naturalis verò debetur patri, & matri. l. 2. C. de in ius voc. l. 1. cum tribus sequentibus. ff. de obsequis aliber. præsta. Item hæc civilis producit plures effectus, qui à iure naturali longe recedunt, sed naturalis tres supra relatos. Item civilis tolli potest per principem, naturalis vero non

§. sed naturalia inquit, de iure naturali genti. & civili, facit text. in l. fin. C. de cens. libr. 12. & §. filius familiaris inquit, quibus modis ius patriæ potest. soluit. & notat Clem. de patria potest. capit. 3. numer. 3. & denique quantum interest inter ius naturæ, & familiæ tantum interest inter reverentiam naturalem, que parentibus debetur, & hæc civilem potestatem.

7 Et est hic notandum, quod hæc patria potestas civilis introducta fuit in præmium amoris parentum erga filios; nam nullus est tan grandis amor, qui vincat paternum. l. fin. in princ. C. de curat. furios. & magis propter filios, quam propter se parentes commouentur. l. isti quidem in fine. ff. de eo quod metus causa, ubi glos. ait patrem plus diligere filium quam se ipsum l. nec in ea. ff. ad l. Iulian. de adul. ter. & pater sollicitus est de filiorum salute. l. cum pater. §. mando ff. de legat. 2. l. prima, & tertia. titulus 20. part. 2. Item fuit introducta in utilitatem filiorum, ut notat Clem. de patria potest. capit. quarto numero primo. Sed principaliter in fauorem patris potius quam in fauorem filiorum fuit introducta, ut tradit Tiraquell. in l. si unquam verb. donatione largitus numero 146. C. de reuoc. donation. & Pinell. in dicta secunda parte, rubric. & in l. prima. numero tertio. C. de bonis maternis, & Emanuel Accista in capite si pater in prima part. num. 24. de testam.

Libec secundus praxis ciuilis,

EX §. II.

SVMARIA.

- 1 *Patria potestas constituitur pluribus modis.*
- 2 *Patria potestas non solum constituitur per legitimum matrimonium patris, sed etiam per legitimum matrimonium ipsius filij.*
- 3 *Patria potestas non solum constituitur per genituram, ex matrimonio vero, sed ex matrimonio putatiuo.*
- 4 *Patria potestas contrahitur, etiam si aliter de parentibus bona fide fuerit.*
- 5 *Voluntatis, & propositum distinguunt maleficia.*
- 6 *Filij nati ex matrimonio, vt sine legitimi, quæ requirantur.*
- 7 *Matrimonium si fuerit contractum palam coram consanguineis, præsumitur in bona fide parentes fuisse.*
- 8 *Filij nati in figura matrimonij ad successorem patris feudij, & maioratus vocantur.*
- 9 *Filius putatiuus an excludat substitutum vocatum ex legitimo matrimonio.*
- 10 *An in filijs natis ex matrimonio in deorum pater habeat patriam potestatem.*
- 11 *Vener non est in patris potestate.*
- 12 *Hæres grauatius alteri restituere hereditatem si decesserit sine liberis in sua potestate constitutis, & si decedat uxore prægnante, locus est substitutioni.*
- 13 *Pater an possit venire in tutorem ad re.*
- 14 *Legitimus an sit partus post votum continentia, vel post introitum maritus religionis.*
- 15 *Serui non habent filios in potestate.*
- 16 *Limitatur prima conclusio quando pater impedimentum ignorauit.*

DE PATRIA POTESTATE, quam pater habet in filios per genituram ex legitimo matrimonio. §. II

CONSTITVTVR tamen hæc patria potestas pluribus modis, & primo per genituram ex legitimo matrimonio. l. 3. cum sequet. ff. de his qui sunt sui, vel alieni iur §. 1. & 2. iusti de patria potest. & per totum extra qui filij sunt legitimi l. 4. tit. 17. part. 4. Et ad hoc vt matrimonium sit, legitimū vt ex eo patria potestas constituitur, requiritur, quod interueniat solemnitas. cap. cum inhibito de clandestin. despon. & Sacrosancti Concilij Trident. de reformatione matri. session. 24. c. 1. & 2.

Primo extendit dictam conclusionem, vt non solum constituitur hæc patria potestas per legitimum matrimonium, patris, sed etiam per matrimonium legitimū ipsius filij, qui sub eius est potestate: nam nepotes ex filio, & deinceps sunt in aui potestate, licet ex suo legitimo matrimonio geniti non sint. l. si maritus. C. de patria potest §. 1. vbi docto insti. eodem tit. & ratio est, quia cum pater sit in potestate sui patris, alios in sua potestate habere non potest. l. sic eniet. ff. ad l. Iuliam de adult. Sed hæc extensio de iure regio nullius utilitatis est, eum per matrimonium filius liberetur à patria potestate, & nepos nascatur sub potestate patris, & non aui, per l. 47. Tauri quæ est l. 8. tit. 1. libr. 5. Recop.

Secundò extendit, vt non solum constituitur hæc patria potestas per genituram ex matrimonio vero, sed etiam ex matrimonio putatiuo: nam filij nati in figura matrimonij dicuntur legitimi, & sub patria potestate constituti, quia tale matrimonium putatiuum reputatur legitimū propter ignorantiam

conic-

coniugum, qui impedimentū aliquod inter eos esse igno. abant c. 2. cap. ex tenore qui filij sint legitim. cap. 1. de eo qui duxit in mari. quā possunt per adult. glos. in l. qui cont. 2. verbo acer timo. C. de incest. nupt. & in l. miles. §. penult. verb. n. pt. ff. de adult. Bart. in l. auunculo col. 2. de conditio sine cau. a, & in l. eum qui, vbi etiā Paul. Castrenf. ff. de ste. u. homi. Abb. & alij in d. c. 2. qui filij sint legitim. & in c. cum in. hibito notab. 2. de clandestin. despons. Iaf. consil. 156. col. 1. & consil. 268. num. 1. & 4. lib. 4. Deci. consil. 154. in princ. Capra cōsil. 115. num. 6. cum sequen. Ruyn. cōsil. 14. num. 10. lib. 3. & consil. 51. num. 16. lib. 5. Curtius Junior cōsil. 27. num. 6. & consil. 52. num. 1. & consil. 63. col. 2. Paris. consil. 10. num. 55. & 61. & consil. 15. num. 44. lib. 2. Palest. de Nothis, spurijis que filijs. c. 9. num. 3. Castell. in l. 11. Tauri. num. 10. Ioan. Lup. in rubric. de donation. inter vir & vxor. §. 36. num. 2. Roderi. Suar. in l. 1. tit. 6. lib. 3. fori, Ioan. a Rojas in epit. successio. cap. 2. nu. 11. cum alijs infinitis, quos sciens prætereō, & probat. l. 1. tit. 13. & l. 2. titul. 15. part. 4.

4 Q^uæ conclusio procedit, etiamsi ex parentibus alter tantum in bona fide fuerit d. cap. ex tenore, vbi glos. fin. & Doctor. qui filij sint legitim. glos. & Doctor. in cap. cum inhibitio de clandest. desponsat. Doctor. proxime citari, Duenas regul. 150. num. 2. cum pluribus adductis per Anton. Cabriel in titul. de legitimatio. conclusio 4. post princ. Ioan. Cephal. qui hanc testatur magis communem consil. 647. num. 1. §. lib. 5. Quod etiam intellige dato quod filij nati fuissent ex adulterino matrimonio data probabili ignorantia, vt notat Abb. in c. referente col. 2. qui filij sint legitim, Capra d. consil. 116. Paris. consil. 57. in prin. lib. 4. Hypol. Rimi. cōsil. 222. n. 117. lib. 2. Aut. Eucchus instit. mvi. lib. 5. tit. 11. n. 139. & alij ex supra citatis.

5 Nam in hoc nō attēditur adulteriū vel vt non ex animo commissum propter bonam fidem coniunctorum, vel alterius tantum, quia voluntas & propositum distinguunt maleficā. l. qui in iure. ff. de furt. l. quod de publicā. ff. de iniurijs. cap. significasti, el. 2. de homic. Hinc est, quod committens delictum sine dolo non punitur vigore legis punientis delictum. l. 1. §. prætereā. ff. de sicar. Bald. in l. data opera, col. 2. de seruic. fugit. Paul. Castrenf. in l. 1. C. vbi Senato Marsil. consil. 91. col. 2. & consil. 124. n. 11.

6 Demum ad hoc vt filij nati ex matrimonio putatio sint legitim, duo requiruntur: primum, quod matrimonium sit solemniter contractum secundum formam. c. cum inhibitio de clandestin. desponsa. & sacro sancti Concilij Trident. de reformat. mari. sessione 24. c. 1. & 2. Secundum quod ad sit bona fides ex parte contrahentium, vel alterius tantum, vt in d. ca. 2. & in cap. ex tenore, qui filij sint legitim, & in d. cap. cum inhibitio, vbi glos. & Doctor. de clandestin. despons. & tenent Doctor. supra citati.

7 Et in dubio si matrimonium fuit contractum palam coram consanguineis præsumitur contrahentes fuisse in bona fide. l. fin. ff. de ritu nupt. l. si adulterium cum incestu. in princ. ff. ad l. Iulian. de adult. l. non existimo. ff. de administratio. tut. l. pupillus. §. sane. ff. de aut. tut. glos. in l. qui contra verbo errore. C. de incest. nupt. Abb. in d. cap. cum inhibitio col. fin. de clā desti. despon. Ruyn. consil. 51. num. 15 lib. 5. Capra d. cōsil. 116. num. 8. Parisi consil. 13. num. 13. & consil. 15. num. 42 lib. 2. Socin. Iunior cōsil. 86. num. 57. cum alijs sequent. lib. 2. Roland. consil. 93. num. 29 lib. 3. quos sequitur Cephal. consil. 647. n. 12. lib. 5.

8 Ex his primò inferitur, quod filij nati in figura matrimonij ad successionem patris feudi & maioratus vocantur, cū sint legitim d. cap. 2. c. ex

Liber secundus praxis ciuilis,

tenore qui filij sint legitimi, vbi Doct. in ca. 1. de eo qui duxit in matrimonium. Bald. in cap. 1. §. naturalis numer. 11. si defendo fuerit cōtrauer. inter domi. & cognat. Curt. consil. 27. n. 6. & cogn. 52. num. 2. Caprā d. consil. 116. nume. 8. Zaf. in tract. de feudo. p. 8. n. 88. & tēnent alij supra citati.

9 Inferitur secundò, quòd excludūt substitūtum vocatum in deie ctum filiorum patorum ex legitimo matrimonio, ex eo, quia lex eos habet pro natis ex matrimonio, a qua lege verba testatoris sumunt interpretationē, vt notant Decius consil. 153. Ripa refponso 217. Socin. Iunior. consil. 39. n. 18. & 34. cum sequent. & consil. 61. n. 21. lib. 3. Couarru. in epit. de spons. 2. part. cap. 8. §. 1. num. 3. Ioann. Cephal. consil. 541. num. 24. lib. 4. Hyppolit. Rimin. cōsil. 222. num. 5. lib. 2. Franc. Mantica de coniect. vitim. volunt. lib. 11. tit. 8. num. 24. qui in num. 24. post Deci. in d. consil. 153. limitat, nisi dictum sit *si decesserit sine filijs ex vero matrimonio procrea. is*. Nam tunc cum filius, procreatus ex matrimonio putatiuo non sit procreatus ex vero matrimonio, non excludit substitutum.

10 Tertio extendē dictam primā conclusionem, vt procedat etiam in filijs natis ex matrimonio Iudæorum, in quibus pater habet patriam potestatem, secundum Abb. in c. 2. de conuersio. infidelium, Alexand. in l. multum in fine. ff. de verb. oblig. & in consil. 99. n. 6. vol. 6. Soc. cōf. 62. col. 2. Afflict. Dec. ibi n. 1. Paris. cōsil. 2. n. 4. lib. 4. Nat. cōf. 434. n. 6. lib. 2. Porti. cōf. 4. n. 3. Gabr. cōmun. opin. lib. 2. verb. Iudæor. opin. 151. Burf. cōf. 121. nu. 5. lib. 1. & consil. 152. n. 70. lib. 2.

11 Limitā primò dictā conclusionem, vt non procedat in filijs natis, licet sint genitici: nā vter non est in patris potestate. l. fin. C. de collat. bono. l. fin. C. de assign. §. cum autem insti. de tutel. notat. Bald. in l. si filius. §. 1.

in fine. ff. de liber. & Posthu. Nouell. ad Dueñam. reg. 23. amplia. 2. Ioan. Cephal. consil. 649. n. 27. lib. 1. Guid. Pácirol. cōf. 59. n. 5. filius autē ante natiuitatē non dicitur filius, Deci. in c. consuluu. el. 1. n. 3. de appellat.

12 Hinc est, quòd hæres grauatus alteri restituere hæreditatē, si decesserit sine liberis in sua potestate cōstitutis si decedat relicta vxore prægnate, locus est substitutioni, vt tradit Andr. Tiraquell. in tract. de vtroq; retract. §. 1. glof. 9. n. 78. quem refert & sequitur Clem. de patria potestate esse. l. 14. num. 11.

13 Hinc etiam est, quòd pater non potest ventri tutore dare, cum non sit in eius potestate. l. si nemo tutorum. §. fin. ff. de testam. tut. l. venter. ff. de tutel. & curat. dat. ab his. l. 1. §. si quis quasi iuncta glof. ff. de eo qui pro tut. glo. in rub. ff. de tutel. Sed curator dari potest ventri. l. 1. §. tandiu. ff. de veteri in possess. mitr. Areti. in §. cū tuē insti. de tutel. dicam latius infra in §. 21. in 2. extensione, vbi fauore posthumorū habetur, quod pater potest testamento tutores dare, vt fingantur officio posthumis iam natis.

14 Secundò limita, vt non procedat dicta prima conclusio in filijs natis post votum continentie: nam si coniuges fecerint votum continentie, & postea se carnaliter comisceant, proles in de genita non est legitima, quia non secundum legem sunt coniuncti, cum amplius non sit matrimoniū quoad exercitium carnis, vt notat glof. in cap. ministri & dist. tenet Innocent. in cap. dudum de conuersio. coniugat. Abb. in ca. charissimus num. 7. vbi additio eodem tit. Romasing. 520. incip. dic. quod filij, & sing. 521. in capite maritus, & vxor Hosli in summa de filijs Presbyt. §. quis possit, versiculo quod si Sacerdos.

Et idem erit, & a fortiori si vxor vouit continentiam marito intrante reli-

religionem, vel promotio ad Sacros ordines: nam si de nouo coniugantur, soboles non est legitima, Abb. in d. capit. charissimus num. 7. de conuersio coningat.

15 Tertiò limita, vt non procedat in filijs natis ex matrimonio seruorum: nã licet serui possint contrahere matrimonium, vt per titulum de coniugio seruorum non habent filios in potestate, cum ipsi sub aliena sint potestate. Nam qui in aliena potestate est alius in sua potestate habere non potest. l. sic eueniet. ff. ad l. Iulian. de adult. item quia cum patria potestas sit de iure ciuili, vt in præcedenti. §. diximus serui non habet ea quæ sunt iuris ciuili. l. quod attinet. ff. de regulis iuris cum alijs.

16 Quarto e tiam limitari potest dicta prima conclusio, vt procedat quando pater impedimentum ignorauit, secus tamen si impeditenti notitiam, vel in aliam fidem habuit, quia tunc licet filij sint sub patris potestate quantum ad suum commodum, non vero quantum ad commodum ipsius patris, cui filij non acquirent, ea ratione quia nemini sua fraus, aut dolus patrocinari, aut prodesse debet. Lira demum. ff. de arbitris. l. verum. §. tempus. ff. pro sitio c. ad nostram de emptio & venditio. in cuius confirmationem facit, quod tradit Bart. post Cyn. in l. auunculo. ff. de conditio. sine causa dicens, quod pater propter malam fidem & contemptum matrimonij repellitur à successione filij, quem sequitur Tello Fern. in l. 6. Tauri num. 7. cum duob. sequit. Et quamuis hæc opinio Bart. & Tell. Ferdinand. dubia sit, quantum ad legitimitatem & successiõnem, quantum ad patriam potestatem videtur dicta limitatio sine dubio, ex text. in authent. incestas. C. de incest. nupt. vbi si pater cõtrahit incestas nuptias amittit patriam potestatem, quam in filios habet, & si amittit acquisitam à fortiori acquirendam, & clarius probatur, ex l. 6. tit. 18. part. 4. ibi. *Quando aliquis*

homo que ha filjos de su muger, e se le muere, e despues que es muerta, casa con alguna su parienta fasta el quarto grado a sabiendas, con quien no podria casar de derecho, faze al padre que assi casa, perder el poder q̄ tenia sobre sus filjos: e salen porõde los filjos de poder de su pad. e. Ecce quomodo pater legitimus amittit patriam potestatem, quam in liberos ex legitimo, & vero matrimonio habet, quando contraxit postea cum mala fide, matrimonium de iure renobatur: ergo eodem modo & à fortiori, non acquirit patriam potestatem ex ipso matrimonio reprobatõ.

EX §. III.

S V M M A R I A.

- 1 Patria potestas constituitur per legitimam filij naturalis.
- 2 Fautor subsequens matrimonij est tãtus, vt omnis macula matrimonij tollat.
- 3 Legitimitas per subsequens matrimonium est præstantior alijs.
- 4 Legitimitas per subsequens matrimonium qua habent præuilegia.
- 5 Filius natus ex subsequens matrimonio nihil differt ab alijs natis à principio ex legitimo matrimonio.
- 6 Filius per subsequens matrimonium legitimatus potest promoueri ad Episcopatum, & alios dignitates.
- 7 Primogenitus natus per subsequens matrimonium excludit seruatum genitum natum ex legitimo matrimonio.
- 8 Primus genitus, an secundum genitum ex legitimo matrimonio excludat, seruatam communem opinionem.
- 9 Legitimitas per subsequens matrimonium non trahit retro ad tempus natiuitatis in præiudicium tertij.
- 10 Legitimitas an trahatur retro in præiudicium tertij, qui tantum habet ius in spe contra Comam, & alios.
- 11 Tertius quando habet ius incommutabile in spe, quod auferri non potest

Liber secundus praxis ciuills.

- tunc in eius preiudicium, non trahitur retro legitimatio.
- 12 *Ius quod primogenito acquiritur, licet dicatur de futuro; habes tamen causam subsistentem de presenti.*
- 13 *Possessor maioratus, vel hares grauatus si nollet satisfare, poterit petens successores se mitti in possessionem bonorum.*
- 14 *Successor maioratus potest in vita possessoris impedire & reuocare alienationem rerum maioratus qua expresse prohibita sunt alienari.*
- 15 *Filius legitimatus per subsequens matrimonium excludit substitutum vocatum, si institutus decesserit.*
- 16 *Filius legitimatus per subsequens matrimonium excludit etiam substitutum vocatum, si institutus decesserit sine filijs legitimis & naturalibus.*
- 17 *Filius legitimatus per subsequens matrimonium proprie. & vere dicitur legitimus & naturalis etiam in materia & dispositione, qua stricta tantum interpretationem recipit.*
- 18 *Filius legitimatus per subsequens matrimonium excludit etiam substitutum per verba si decesserit sine filijs legitime natis.*
- 19 *Filius legitimatus per subsequens matrimonium, & filius legitime a principio natus, pari passu ambulant.*
- 20 *Lex presumit contrahentes matrimonium eadem animam alimito habuisse.*
- 21 *Faure subsequenti matrimonio ni macula censetur extincta.*
- 22 *Legitimatus per subsequens matrimonium, quoad omnes iuris effectus censetur legitimus.*
- 23 *Appellatione filiorum legitime, & de legitimo matrimonio natorum veniunt etiam filij legitimati per subsequens matrimonium.*
- 24 *Filius legitimatus per subsequens matrimonium succedit in feudo, quibus hac successio sit extrinsece interpretanda.*
- 25 *Filius legitimatus per subsequens matrimonium admittitur ad emphyteusim Ecclesiasticam.*
- 26 *Legitimatus per subsequens matrimonium succedit in maioratu, in quo sum vocanti nati ex legitimo matrimonio iure primogenitura.*
- 27 *Intellectus ad cap. cum incunctis de electione.*
- 28 *Stante statuto quod stantibus masculis filij natis ex legitimo matrimonio femina non succedant filij legitimati per subsequens matrimonium excludunt feminas.*
- 29 *An sit communis, & recepta ista opinio.*
- 30 *In legitimatione per subsequens matrimonium duo tempora sunt consideranda. & traditur per autorem verus intellectus ad cap. tanta, qui filij sint legitimi.*
- 31 *Condicio voluntaria debet adimpleri in forma specifica, non autem per aequipollens.*
- 32 *Verbo ex proprie significat causam immediatam.*
- 33 *Qualitas que requiritur certo tempore non sufficit si postea inueniat.*
- 34 *Verba ne sint superflua, debent declarari ut aliquid operentur.*
- 35 *In dispositione hominis non fit extensio de casu vero ad casum fictum.*
- 36 *Causa debet precedere causam suam, secundum ordinem natura.*
- 37 *Intellectus ad l. nuper C. de natura libus liberis.*
- 38 *Voluntas testatoris colligitur ex verbis substitutionis.*
- 39 *Nulla est potentia per viam veritatis ad prateritum statum mutandum, seu per viam fictionis.*
- 40 *Verba testatoris sunt, verè & proprie intelligenda.*
- 41 *Animus legitimationis per subsequens matrimonium licet trahatur retro ad tempus natiuitatis, non trahitur retro quoad interpretationem voluntatis testatoris, qui per subsequens matrimonium censetur omnis*

maculata, subla: a & extincta.

- 42 Voluntas testatoris attenditur in his qua deficiuntur ex eius dispositio-
ne.
- 43 Legitimus per subsequens matrimo-
nium quando excludit feminas
in dispositione testatoris.
- 44 Verba legis recipiunt etiam con-
gruam interpretationem ex alia
lege.
- 45 Excl:na radice, censetur exclusi
omnes, qui geminatur ab ea.
- 46 Testator quando facit mentionem
de filij verbis geminatis, tunc filius
natus per subsequens matrimonium
non excludit substitutum.
- 47 Coniictura quando presumatur ex-
cludere natos ex in licita copula.
- 48 Matrimonium si fuerit contractum
in articulo mortis eum vili persona
an filij legitimetur, vs substitutum
excludant.
- 49 Testator si sciebat filium suum,
quem heredem instituit filium natu-
ral:in habere, quem per subsequens
matrimonij legitimare poterat, nō
videtur de hoc cogitare, & vs eum
excluderet dixit testator si deceffe-
rit sine filijs legitime natis, v. l. ex le-
gitimo ma. r. in: nio procreatis.
- 50 Intellectus ad cap. cum inhibitis de
elond dispensatio.
- 51 Filij legitimantur per subsequens
matrimonium tamen si matrimonij
ex aliquo impedimento non tenet,
secus.
- 52 Filius legitimatus per subsequens
matrimonium non excludit substi-
tutum, si natus ante matrimonij sit,
secus si conceptus ante ea, & natus post
matrimonium contractum.
- 53 In legitimatione per subsequens ma-
trimonij in quibus casibus, non mi-
litet et nota qui filij sit legitimi.
- 54 Filij iam defuncti ante subsequens
matrimonium non legitimantur per
subsequens matrimonium.
- 55 Filij in latibio pronuntiandi sunt legi-
mi, vs sedere possint.

56 Filij vulg: concepti non legitimantur
per subsequens matrimonium
propter in certitudinem.

57 Filij vulg: concepti non legitimantur
per subsequens matrimonium, si
per accessionem parentum filius red-
datur certus, & an quoad prauidicium
aliorum.

**DE PATRIA PO-
testate quam pater habet in filios na-
turales per legitimationem ex subse-
quenti matrimonio. §. III.**

SECUNDO Modo confi-
tuitur patria potestas per legi-
timationem filij naturalis ex
sub sequenti matrimonio: nam si quis
habeat filium ex ea, cum qua libere
contrahere poterat matrimonium, tē
pore conceptionis, vel natiuitatis, ma-
trimonio postea subsecuto filius effi-
citur legitimus, & sub intra patris po-
testatem. l. cum quis. C. de naturalib.
liber. authent. licet eod. tit. §. si aduer-
sus, & §. fin. insti. de nupt. §. in testato-
rum insti. de hzredit. quz ab in test.
deferunt. c. tanta qui filij sint legiti-
mi, vbi Doct. c. i. eodem tit. l. i. tit. i.
part. 4.

Et ratio est, quia lex prazsumit cō-
tractatos matrimonium eundem an-
ni, & affectum ab initio matrimo-
nij contrahendi habuisse, vt scripse-
runt Docto. in d. c. tanta, qui filij sint
legitimi. Socinc. in l. Gallus, §. si eius
num. 4. ff. de liber. & posthu. Alciat.
lib. 3. de verbor. signific. numer. 13. &
respons. 501. col. 1. Duenas regul. 350.
ampliat. 3. Cachet in decis. Pedem.
decis. 154. numer. 4. Hieron. Gabriel.
confil. 2. i. num. 39. Cephal. confil. 543.
num. 13 lib. 4. Menochi. confil. 235. n.
8. lib. 3. est enim tantus sub secuti ma-
trimonij fauor, vt omnis macula om-
nino sublata, atque extincta etiam
ab ipso initio conceptionis censea-
turseatur d. c. tanta vbi glo. 1. & dist.
qui filij sint legitimi.

Liber secundus praxis ciuilis,

3 Ex quo legitimatio hæc est præstatio potestatis, & efficacia cæteris c. 1. c. c. in cunctis. c. innotuit de electione Afflict. c. 1. §. naturalis num. 6. si de feudo sue it. controuers. Parisius cõf. 13. num. 40. lib. 2. Gozadin. consil. 25. n. 2. Socin. Junio. consil. 63. nu. 53. lib. 3. Tiraquell. de primogenit. quæst. 34 nu. 53. & in l. si vnquam, verbo donatione largitus num. 304. de reuoc. donatio. Cachet. in decision. Pedemon. decis. 154. numer. 12. Zucard. in l. hæredes mei. §. cum ita numer. 755. ff. ad Trebell. Pero Gabriel. d. consil. 21. num. 3. & 21. Ceph. consil. 111. num. 2. & consil. 186. num. 27. Burfat. consil. 118. nu. 8. lib. 1. Menochi consil. 227 num. 32. lib. 3.

4 Quod procedit, & extendit primò etiam si mulier non sit in domo retentæ, vel in schemite concubine. Secundo etiam si non interueniant instrumenta dotalia. Tertio, quamuis pater esset clericus beneficiatus, vel monachus intra annum professionis. Quarto, quamuis coniuges non sint pares, & matrimonium cum vilissima, & turpi persona sit contractum. Quinto, etiam si contractum sit matrimonium cum inepta simili, & contrahentes amplius generare nõ possint propter ætatem, vel infirmitatem. Sexto, etiam si contractum sit matrimonium in articulo mortis. Septimo, etiam si pater protestetur per tale matrimonium nolle filios legitimari, vel ipsi filij contradicant legitimatiõni. Octauo, etiam si matrimonium subsequens sit putatiuum. Nono, quamuis intermedium alium matrimonium fuerit cum altero ex coniugibus contractum. Decimo, vt suscipiat, quod matrimonium possit contrahi tempore conceptionis, vel tempore natiuitatis. Vñ decimò, vt non solum legitimetur filij quoad patrem, & matrem, verum etiam quoad alios agnatos & cognatos. Duo decimò, quod legitimetur quoad omnes iuris effectus. Quas extensio-

nes tradunt Doctores in d. c. tãta qui filij sint legitimi, & in c. cum incunctis de electio. Couar. in epist. de spõs. 2. part. c. 8. §. 2. Petrus Dueñas in d. regula. 350. & Anton. Cucchus. lib. 5. insti. maior. tit. 11. num. 129. cum alijs sequent. Cæteros sciens prætereo, quia dictæ extensiones strictè sunt.

5 Tandem filius legitimatus per subsequens matrimonium nihil penitus videtur differre à natis à principio legitimo matrimonio, vt proxime citati Doctores notant, & Ripa in l. ex facto. §. si quis rogatus num. 47. ff. ad Trebellia. Parisi. cõf. 13. num. 33. lib. 2. Soci. cõf. 63. n. 26. Decius cõf. 259. num. 5. qui hanc testatur communem dicit etiam communem Couarru. in d. §. 2. num. 26. & 30. Burfat. consil. 85. n. 15. lib. 1. qui alios allegat, Gerard. Matzoll. consil. 119. n. 21.

6 Ex his primo inferitur, quod filius per subsequens matrimonium legitimatus potest ad Episcopatum, & ad alias dignitates promoueri. Secundo, quod iure proximitatis ad reuocatum admittitur. Tertio, quod reuocat donationem ex constitutione. l. si vnquam C. de reuoc. donatio. Quarto, quod per talem legitimatiõnem constituitur in patria potestate, vt in principio huius §. dixi. Quinto, quod nec præteriri, nec ex hæredari sine causa potest, & habet contra testamentum remedia, quæ competunt filijs natis ex legitimo matrimonio. Sexto, quod succedit in feudo, & emphyteusi Ecclesiastica, & in maioratu iure primogenituræ, vt tradunt Doctores supra commemorati, & alij plures ipsi allegant, præcipue Tiraquell. de primogenit. quæst. 34. & de nobilitat. c. 15. & in l. si vnquam, verbo susceperit liberos. num. 7. cum pluribus sequent. vbi etiam Ripa. quæst. 32. numer. 86. cum alijs sequent. C. de reuocan. donatio. Couar. ind. §. 2. & Dueñas d. reg. 350. Ludouic. Molin. de Hisp. primogen. lib. 2. c. 11. n. 23. & lib. 3. c. 1. n. 10.

Ex

7 ^b Septimo inferitur quòd primogenitus legitimatus per subsequens matrimonium excludit secundogenitum natum ex legitimo matrimonio ante legitimationem primogeniti ex sequenti matrimonio, quia, si uore filiorum talis legitimatione trahitur retro ad tempus natiuitatis, vel conceptionis, ut fingatur filius in matrimonio esse natus; & omni iure iustus & legitimus, suisque hæres, d. c. tanta ubi docto. l. 7. cum seq. ff. de his qui sunt sui, vel alieni iuris, Bal. in l. qua in prouincia §. Dñus Marcus in princ. ff. de rit. nuptia. Ias. in l. generaliter. §. cum autem no. 9. & 10. C. de insti. & sub. ff. sub cōditio. fact. Andre. de Iser. & Marti. ibid. in c. 1. §. & naturales, si de feud. fuerit contro. & in proposita specie Ripa in l. ex facto. §. si quis Rogatus num. 47. ff. ad Trebell. Fortu. Gar. in l. Gallus. §. idem credendum, num. 285. & ibi Rub. Alex. & in §. quidam recte, num. 162. ff. de liber. & posthu. Cōdarr. in d. c. 8. §. 2. num. 28. qui alios refert, Mencha. de successio. progressi. l. b. 1. §. 2. num. 89. Aymo. in consuet. Alber. ritu. 12. art. 51. num. 17. Ioan. à Rojas in epitome successio. c. 41. num. 16. in fine, Celsus Hugo. conf. 115. num. 5. & conf. 29. num. 2. Burfat. qui hanc testatur communem opinionem. conf. 18. num. 14. lib. 1.

8 ^c Contrariam tamen opinionem tenent Ioan. Andre. in regula sine culpa, ubi etiam Philipp. Franc. num. 5. de reg. in. 6. Idem Ioan. Andre. Henric. Anto. de Butrio. Ancharra. & Cardi. in d. c. tanta qui filij sint legitimi, Tancred. q. 9. Brixiè. q. 55. Alex. nu. 29. Ias. num. 89. Caliaula. num. 86. in d. l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de liber. & posthu. Alberic. in l. eum quis. C. de naturalib. liber. Nicolaus de Vbald. in tract. de successio. ab intest. fol. 6. Marti. Laud. de primogenit. col. 8. Anton. de Rosell. de legitim. lib. 1. de causa finali, seu effectiua legitimationis numer. 7. eum pluribus sequent. Ioanni.

Lecirer de primogenit. lib. 1. q. 14. num. 20. Tiraquell. de primo genit. q. 34. num. 3. & 43. & in l. si vnquam, verbo susceperit liberos, num. 64. C. de reuoc. donatio. Moder. Gall. in consuet. Parisi. titu. 1. §. 8. glo. 1. q. 7. num. 35. Soci. Innuor. conf. 52. num. 7. lib. 1. Alciat. lib. 3. paradoxorū. C. 13. Siluest. Aldrobrand. in §. fin. num. 14. insti. denupt. & hanc opinionem dicit communem Cifuent. in l. 40. Tauri. in prin. & Castell. in l. 12. Tauri num. 20. & ibi Ioan. Lup. num. 28. hanc etiam testatur communē Couarru. licet eam non sequatur in d. c. 8. §. 2. num. 28. eam etiam tenet & sequitur Ludouic. de Molina, qui predictos doctores refert de Hispanorum primogenijs lib. 3. c. 1. nu. 7. dicit communē, verū, & proculdubio tenendū in iudicādo & cōsulēdo. Eandē etiā opinionē vltra citatos doctores tenēt Abb. in c. licet vniuersis col. 2. de voto idem Alexand. conf. 5. num. 9. vol. 7. & cōf. 25. volum. 1. & in additio. ad Bal. in l. quoties. C. de rei vindic. ubi etiā Ias. post alios, num. 40. Curti. Senior cōf. 73. nu. 29. Boer. decj. 159. Ruin. cōf. 92. nu. 13. lib. 3. Anto. Cabriel lib. 6. de legit. cōcl. 1. n. 62. Ant. Nat. cōf. 624. n. 24. Petr. Peralt. in rub. de hæredib. insti. nu. 122. Roland. à Valle cōf. 100. nu. 40. lib. 2. Ioan. Cephal. cōf. 364. nu. 27. lib. 3. Menochi. conf. 16. nu. 14. & conf. 97. num. 114. lib. 1. Roderi. de Aluarado de conie. u. mente defuncti lib. 2. c. 3. §. 2. num. 11.

9 ^d Quorum opinio verissima est, nam ubi agitur de iudicio tertij, legitimum per subsequens matrimonium non trahitur retro ad tempus natiuitatis secundum gloss. cōmuniter receptā in d. c. tanta, tenent Bar. & alij in d. l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de liber. & posthu. late Alexand. d. conf. 5. n. 10. vol. 7. Porti. cōf. 106. nu. 75. Nat. cōf. 702. nu. 41. Ceph. cōf. 285. n. 20. & cōf. 364. nu. 48. Rol. d. cōf. 100. n. 41. Hippof. Rim. cōf. 46. nu. 66. lib. 1.

10 Nec obstat, quod dicunt Couarru. & alij, qui contrariam opinionem sequuntur, quod legitimatio retrahitur in praeiudicium tertij, qui tantum habet ius in spe: nam illud est intelligendum in spe in probabili, & iure simpliciter de futuro pendente ex voluntate viuentis, quod auferri potest, secundum Bart. in l. qui Romz. §. duo testes. q. 6. ff. de verbor. oblig. Roland. a Valle d. consil. 100. numer. 46. lib. 2.

11 Sed quando tertius habet ius in eo mutabile in spe probabili, quod autem non potest, vt in hoc casu tunc in eius praeiudicium legitimatio non habetur retro, secundum Doctores proxime citatos: quod patet, nam filius primo genitus in initio suae natiuitatis acquirit ius primo geniturae, & spem certam, atque incommutabilem ad maioratus successionem, quae ei auferri non potest, licet tale ius in vita parentis suspensum sit, vt declarat Bellamens decis. 717. numer. 6. & decis. 723. numer. 16. cum seq. & moder. Parisiensis in consuet. Parisi tit. 1. §. 8. glof. 3. numer. 5. quos sequitur Ludou. Molina de Hispanorum primo genij lib. 3. c. 6. n. 36. cum seq.

12 Et licet ius quod primo genito acquiritur, dicatur de futuro, habet tamen causam subsistentem de praesenti, immo fundata de praeterito ex constitutione maioratus, quod dicitur considerabile, & formatum de iure iuxta doctrinam, Bart. in l. is potest num. 11. ff. de acquirenda hzredit. quem ibi ceteri Doct. sequuntur Alex. consil. 67. vol. 1. Deci. consil. 425. col. 2. Rim. consil. 92. numer. 16. lib. 3. Socin. Iunior consil. 12. col. 2. lib. 4. Hyppol. Rim. consil. 46. n. 70. lib. 1. Hinc est, quod ius ad feudum inuestitura fundatum dicitur in iure considerabile, quia sola voluntate vassalli inferri non potest, vt tenet Bart. consil. 38. col. 2. & Beitrand. consil. 112. numer. 26. vol. 2. Rim. consil. 36. numer. 15. lib. 3. Soc. Iun.

d. consil. 12. vol. 4. Hippolyt. Rim. d. con. 46. numer. 72. lib. 1.

13 Hinc est etiam, quod, primogenitus, vel alius successor, qui obtinet primum locum in successione maioratus, vel fidei comisarius, cum hzres grauatus tenetur post mortem vel in diem hereditatem vel aliquam rem restituere potest petere a possessore maioratus, vel ab herede grauato satisfadationem; & possessor maioratus vel hzres grauatus, si nolit satisfadare, posterit sequens successor petere semitti in possessionem bonorum maioratus, vel fideicommissi, donec satisfadationem prestet. l. peto. §. fratre, vbi docto. ff. de leg. 2. l. cum pater §. libertis in fine ff. eod. titu. l. 1. & 2. ff. vt legatorum seu fidei com. nomine caueat. l. cum Archimedoram, C. vt in possessio legat. l. inter omnes, vbi comunitur docto. ff. qui satisfad. cogant. Bar. quem ibi sequuntur docto. in d. l. is potest col. 3. ff. de acquirenda hzredit. deci. consil. 425. col. 2. Ruyd. consil. 92. numer. 16. lib. 3. Curti. Iunior consil. 64. col. penul. Ioan. Lup. in repr. c. perversas de donatio. inter. vir. & vxor. §. 44. numer. 5. Ludouic. de Molina de Hispanorum primogenij lib. 1. c. 15. numer. 2. cum alijs seq. & numer. 17. Roland. A Valle consil. 100. numer. 46. lib. 2. Ioan. Cephal. consil. 85 & 111.

14 Hinc est etiam, quod successor maioratus potest in vita possessoris impedire, & reuocare alienationem rerum maioratus, quae ex presse prohibita sunt alienari d. l. cum pater. §. libertis. ff. de leg. 2. docto. communiter in l. filius familias. §. diui, ff. de leg. 1. & tenent alij plures, quos refert & sequitur Ludouic. de Molina d. lib. 1. c. 16. numer. 1. cum alijs seq. & numer. 33. vbi, & in numer. 18. & 19. post alios extendit hoc in cetera prohibitione, si magna sit possessoris lapidatio, per l. Imperator. ff. ad Trebellia. secus si non sit magna, & tacita sit prohibitio, quia tunc ex pectanda est mora
vlti-

ultimi possessoris, vel dies fideicommissi, l. si. §. sed quia nostra magestas, & §. sin autē. C. comunia deleg. quz sic est intelligenda secundū cōmūne relatiō per eundē Moli. a loco citato, qui alia ad propositum tractat.

15

Octavo inferitur, quod filius legitimatus per subsequens matrimonium excludit substitutum vocatū, si institutus decesserit sine filijs legitimis, vt in specie scripserunt post alios Decius conf. 155. num. 7. & cōf. 284. numer. 9. vbi hāc testatur cōmūnem ideam Decius in cap. cum in cunctis numer. 28. de electio. Lauren. Sylua consilio 3. numer. 22. Boeri decisio. 159. numer. 20. Ripa in rubri. ff. si cert. p. rat. numer. 13. & in l. si vnquam numer. 86. C. de reuoc. donatio Ruin. qui etiam t. stat. de communi consil. 163. num. 6. & 7. lib. 3. Perrus Duenias, qui alios, etiā refert in d. regul. 150. num. 8.

16

Nono inferitur, quod filius legitimatus per subsequens matrimonium excludit etiam substitutum vocatum, si institutus decesserit sine filijs legitimis, & naturalibus, vt post Abb. & Doctores in dict. cap. tanta tenet Alexand. in l. ex facto. §. si quis Rogatus numer. 18. ff. ad Trebellia. Iaf. in l. generaliter. §. cum autem numer. 9. & 10. C. de instit. & substitutio. sub conditio. fact. & in l. sed est questum numer. 11. delibr. & posthu. Felinū in cap. in presentia numer. 39. de probationib. Decius in dict. conf. 155. numer. 3. Ripa in dict. l. si vnquam nu. 86. cum sequenti C. de reuoc. donatio. Ant. Gabriel suis communib. conclu. lib. 6. conclu. 1. num. 21. cum sequentib. Iuli. Clar. 6. feudū quest. 82. Burfat. & alij per eū citati conf. 16 nu. 6. & conf. 17. nume. 2. & 6. lib. 1. Frā. is. Mantie. de conylect. vlti. volun. lib. 11 tit. 12. nu. 4.

17

Nam talis filius sic per matrimonium sequens legitimatus proprie, & vere dicitur legitimus, & naturalis, etiam in materia, & dispositione,

quz strictam tantum interpretationem recepit, vt affirmat Doct. haec dicens cōmūnem opinionem in d. cap. cum incunctis numer. 9. de electio. & Brun. in tract. quod statibus masculis fœminæ non succedant, artic. 12. numer. 68. Siluan. dict. conf. 3. nume. 22. Paris. conf. 13. num. 40. lib. 2. Couarru. in epit. de spons. 2. par. 2. §. 2. num. 25. Menoch. conf. 225. nu. num. 6. & conf. 227. num. 9. lib. 3. qui hāc etiā testatur cōmūne opinionē.

18

Decimo inferitur, quo filius legitimatus per subsequens matrimonium excludit etiam substitutum stante substitutione per hæc verba, si decesserit sine filijs legitimis natis, vel ex legitimo matrimonio natis, vel ex legitimo matrimonio natis, quod probatur ex sequentibus.

19

Primo, quia filius per matrimonium subsequens legitimatus dicitur proprie, & vere legitimus, & naturalis, etiam in materia, & dispositione, quz strictam tantum interpretationem admittit, vt affirmant Doctores in precedenti illatione citati.

20

Secundo, quia lex præsumit contrahentes matrimonium eundem animum ab initio habuisse, vt notat DD. in d. c. tanta. Soc. in l. Gallus. §. si Titius nu. 4. ff. deliber. & posthu. Alciat. lib. 3. de verb. signif. nu. 33. & responso 301. Cacher. in decis. Pedemont. decis. 14. nu. 4. cum alijs per nos adductis supra in prin. huius. §.

21

Tertio, quia fauore subsequens matrimonij censetur omnis macula sublata atque extrinsecta ab ipso initio dict. cap. tanta, vbi glos. prima, Menoch. conf. 225. nu. 7. lib. 3.

22

Quarto, quia legitimatus per subsequens matrimonium, quoad omnes iuris effectus censetur legitimus, & nihil differt a filijs natis ex legitimo matrid. c. tanta qui filij sint legitimi. Ictū quis de naturalib. auth. quib. mod. naturales eff. sui. §. rel. ui coll. 6. Dec. in d. cum in cunctis nu. 11. de electio. Ripa in l. si vnquam num. 86. de reuoc.

Libri secundus praxis ciuilis. ¶

donatio. & in lex factio. §. si quis rogatus. num. 47. ff. ad Trebellian. Paris. conf. 13. num. 33. lib. 2. Couarrub. in d. cap. 8. §. 2. num. 26. & 30. Burfat. confil. 85. num. 15. lib. 1. & alij supra citati.

23

Quinto, quia appellatione filiorum legitime, & de legitimo matrimonio natorum in quacunque dispositione veniunt filij legitimati per subsequens matrimonium, dicta l. cū quis. C. de naturalib. liber. authent. de incest. nupt. §. fin. glof. in dicto capite tanta. Burr. & Imol. nume. 13. in cap. innotuit de electio. idem Imol. in l. quod dicitur eorum. penult. de verb. orum obligat. Abb. in dicto capite tanta, num. 7. Paul. in l. fina. C. de his, qui vocantur. impetra. De eius in dicto cap. cum in cunctis. num. 11. de electio. & in conf. 15. col. fin. Crot. in l. Galkos. §. & quid si tantum num. 82. ff. de liber. & posthum. dicit communem. Ripa in lex factio. §. si quis rogatus, num. 47. ad Trebellian. num. 80. num. 1. & conf. 83. num. 9. & conf. 92. nume. 4. 13. 15. & 16. & conf. 106. num. 2. & 10. lib. 3. Sylvan. conf. 3. num. 20. num. 1. qui hanc dicit comminem. Boer. & conf. 159. num. 54. Paris. conf. 15. num. 40. lib. 2. Soc. Iun. conf. 39. num. 40. lib. 3. Alciat. libro 31. de verb. signif. num. 32. & 13. & respō. sō. sot. num. 1. Ioan. Bolog. in subr. num. 13. ff. si seget. perit. Burfat. dicto conf. 10. num. 7. & conf. 17. num. 4. lib. 1. Cephal. conf. 100. n. 4. cum seq. lib. 3. & conf. 543. n. 31. lib. 4. Meno. cof. 225. num. 9. & 10. & conf. 227. nu. 13. lib. 3. Tib. Dnc. refp. 5. n. 88. lib. 4.

24

Sexto, quia filius legitimatus succedit in feudo, quamuis hæc successio sit stricte interpretanda, & alio modo legitimati excludantur, vt affirmant Bald. & Alvaro in cap. 1. §. naturales, nume. 2. & 31. si de feud. super. cont. ouets. Ias. conf. 168. num. 6. libro 4. Dec. d. conf. 155. num. 4. Ripa in l. si vnquam. nu. 88. C. de reuo.

donatio. Marfil. sing. 542. Cur. Iug. conf. 52. nume. 2. & conf. 64. nume. 11. & conf. 136. nume. 1. Paris. conf. 13. nu. 44. lib. 2. Tiraquel. in tractat. de primogenit. q. 34. nu. 54. qui hæc testatur communem. Meocho. conf. 16. n. 4. lib. 1. Couarrub. qui etiam eam dicit communem in d. c. 8. §. 2. num. 27. Vuenfemb. conf. 44. num. 39. Burf. & alij per eum citati. conf. 10. nu. 6. & conf. 17. nume. 2. & 6. Roland. qui alios etiam citat. conf. 100. num. 11. & 12. lib. 2. Petr. Duend. dict. reg. 350. amplio. 6. Mantica de corroct. vltim. voluntat. lib. 11. titu. 12. num. 3. Tiberius Decianr. esp. 5. num. 83. cum sequent. lib. 1. quod procedit etiam si feudum loquatur de filijs natis ex legitimo matrimonio, vt tenent Bald. & Aluar. in cap. 1. de cognat. feud. Lofred. conf. 1. num. 50. Isernia nume. 8. & Afflict. nume. 5. in d. c. 1. §. naturales, si de feudo fuerit controuers. Meocho. conf. 227. nume. 16. lib. 3. & alij ex supra citatis.

25

Septimo, quia succedit, & admittitur ad emphyteusim Ecclesiasticam, Doctor. in d. lex factio. §. si quis rogatus ad Trebellian. Ias. in l. generaliter. §. cum autem, num. 10. C. de instit. & substi. sub conditio. fact. Ripa in l. si vnquam. q. 32. nume. 86. & ibi Tiraq. verbo susceperit filios, q. 38. num. 89. C. de reuoc. donatio. idē Tiraq. de primogenit. q. 34. Deci. in d. c. cum incunctis, nume. 9. de elect. & in conf. 155. nume. 4. Paris. conf. 13. num. 34. lib. 2. Couarrub. d. c. 8. §. 2. nu. 23. Petr. Duend. d. reg. 350. ampliat. 7. Prosp. Paseth. cof. 98. nu. 16. cū seq.

26

Octauo, quia succedit in maioratu in quo sunt vocati nati ex legitimo matrimonio iure primogenituræ, vt tradit Tiraquel. in d. tract. de primogenit. q. 34. num. 2. cum plurib. seq. & Ludouij. de Molina de Hispanotū primogenijs. lib. 2. c. 11. num. 23. & lib. 3. cap. 1. num. 10.

26

Nono, probatur pertex. in cap. cū in

CUD-

unctis, iuncto. c. innotuit cum glos. de electionam in dict. c. cum in cunctis dicitur, quod nullus in episcopum eligatur, nisi qui natus sit de legitimo matrimonio, & legitimatus per sub sequens matrimonium potest eligi, vt notat glo. in d. c. innotuit, verbo coniugata, de electio. & in d. c. 15. 12. quam ibi communiter sequuntur Doctores; Decius in c. cum in cunctis num. 10. & 12. Ripa. ind. l. si vnquam num. 87. Couarr. d. c. 8. §. 2. num. 24. qui testatur de communi Parisi. d. conf. 13. lib. 2. dicit etiam communiter Petrus Dueñas d. reg. 310. ampliatione; Rolandi Valle. d. conf. ultimo num. 8. lib. 2. Cephal. conf. 82. num. 15. lib. 1. & conf. 341. num. 9. lib. 2. qui plures allegat Franc. Manti de coniect. vlti. volunt. lib. 11. titu. 12. num. 2. & 14. ergo legitimatus per subsequens matrimonium dicitur esse natus de legitimo matrimonio; & non potest excludere substitutionem, nisi in casibus quos non habet.

Decimo autem filius per subsequens matrimonium legitimatus excludit forinias, sicut statuto, quod statibus masculis filijs natis de legitimo matrimonio feminæ non succedant, vt scripserunt Bal. in l. eam quam num. 16. & in l. cum acutissimis num. 7. C. de fidei commiss. & ibi Iaf. num. 2. Ant. de Butrio. in c. per venerabilem num. 16. qui filij sint legitimi; Decius in d. c. cum in cunctis num. 28. de electio. & in conf. 52. num. 3. & conf. 155. num. 4. & conf. 365. num. 7. Parisi. d. conf. 13. num. 40. & 45. lib. 2. Firaquell. in tracta. de primogenit. q. 74. num. 56. & in l. si vnquam, verbo suscepit liberos nn. 82. Couar. in d. c. 8. §. 2. num. 25. Petrus Dueñas d. reg. 310. ampliatio. 15. Roland. a Valle. d. conf. confilio ultimo. numero 4. libro 2. Manti. d. lib. 11. titu. 12. num. 16.

Et hanc opinionem in proposita

specie substitutionis, tenent Imol. in c. innotuit. col. 2. de electio. p. 7. posit. Alex. in c. lator col. 5. quilibet sint legitimi, Paul. Castron. in l. fin. col. 2. num. 5. & 6. C. de his qui veniam stat. impetra. Marci Laud. in tractu legitimationis num. 138. Nicola. Perus. in tract. de successio. ab in test. num. 51. Iaf. conf. 178. num. 16. lib. 4. Deci. in l. generaliter. §. cum autem; C. de insti. & substi. sub conditio. fact. & in c. cum in cunctis de electio. & in conf. 155. numero 254. Ripa. in rub. ff. sacert. per. numero 93. & in l. si vnquam. numero 96. C. de reuoc. donatio. & in l. ex facto. §. si quis rogatus numero 47. ff. de Trebellia. Crocus in l. Galus §. & quid si tantum. numero 169. ff. de liber. & posthum. Marfil. sing. 542. Alciar. conf. 501. numero 3. & de verborum signific. libro 3. numero 12. Parisi. conf. 13. numer. 40. & conf. 15. libro 2. moder. Galo. in consuet. feud. titulo. 1. §. 8. gloss. 1. quest. 76. & 82. in additio. ad Alex. confilio 5. vol. 7. Syluan. confilio 3. numero 49. vbi restatur hanc esse communem opinionem; Couarrub. in dict. c. 8. §. 2. num. 30. Petrus Dueñas in dicta reg. 310. ampliatio. 8. vinius libro 1. commun. opinio. verborum nati, qui restatur hanc esse magis communem opin., dicit etiam communem. Emanuel Suarez in thesauro recept. sent. verbo legitimatus dicit etiam communem opinionem. Julius Clarus in §. feudum quest. 82. in fine, & Gabriel Romæ. libro 6. de legitimatione conclusio. 1. numero 55. & 56. & Michael G. affus. libro 2. commu. opi. c. 5. quest. 10. Celsus Hugo. confilio 119. numero 20. & conf. 88. numer. 4. Burlar. conf. 1. num. 28. & conf. 10. num. 6. & conf. 18. numer. 3. lib. 1. Ioan. Cephal. conf. 139. numer. 22. lib. 2. & conf. 341. per totum libro 4.

28

29

Menochi.conf. 227. num. 6. cum alijs seq. & conf. 227. num. 21. lib. 3. **Tiberius Decian. resposio. 5. num. 86. cum seq. lib. 1. Soci. in l. Gallus §. si eius num. 5. ff. de liberis & posthu. Iuli. Clar. §. feudum. q. 82. vers. sed quid si feudum, Grego. Lopez. in l. 2. titu. 17. par. 2. in glo. verbo: *sino et hys maior. col. 2.* **Couarru. in epit. de spons. c. 8. §. 2. num. 30. Ludo. de Molinalib. 3. de Hispan. primogen. c. 1. num. 10. Tiraquell. de primogenijs. q. 34 nu. 56. Matheus de Afflicis in c. 1. §. naturales, vers. 5. post Iserni. ibi & ultimo nostra nu. 2. & 3. si de feud. fuerit controuerf. inter domi. & agnat.****

30 Sed his non obstantibus, contraria opinio verior, & communior est, que pluribus probatur fundamentis; & primo, quia in legitimatione que fit per subsequens matrimonium, duo sunt tempora consideranda, scilicet matrimonij, & natiuitatis; tempore autem matrimonij, & deinceps vere & proprie est legitimus; tempore vero natiuitatis sicte dicitur legitimus: quod probatur ex d. c. tanta, qui filij sunt legitimi, ibi: *Quante a sunt geniti post contractum matrimonium, legitimi habentur: igitur ante illud celebratum non sunt legitimi: & sic quisuis sequens matrimonium faciat filios naturales vere: & proprie legitimos, vt dictum est, verum est a tempore contracti matrimonij, non vero retro in preteritum a tempore natiuitatis; eum ad preteritum statum mutandum nulla sit potentia per viam veritatis, sed per viam fictionis l. in bello §. facte. ff. de capi. & post limi. reuerf. l. 1. §. si vt de vxori. ff. de acquirenda possessio. & sic filius legitimatus per subsequens matrimonium non est vere & proprie natus ex legitimo matrimonio, sed ciuilitex ex iuris prouisione ac fictione. Et hic est proprius intellectus dicti. c. tanta secundum Doctores ibi, & Anto. Rosell. in tract. de legit. de causa finali,*

seu effectiua legitimacionis in prin. & Ludouic. de Sard. eodem tract. 2. parte de legitimacionis effectu. 2. & 3. q. Soci. in l. Gallus. §. si eius num. 4. ff. de liber. & posthu. Alciat. lib. 3. Paradoxo. c. 12. in fine Anto. Nat. conf. 624. num. 6. Cephal. conf. 83. num. 16. & 20. & conf. 276. & 364. num. 30. Roland. conf. 100. num. 37. lib. 2. Hippolit. Rimi. conf. 46. num. 85. Couarru. in d. c. 8. §. 2. num. 30. & probat. l. 1. titu. 13. par. 4. Hoc presuppofito, verba testatoris sunt intelligenda vere & proprie. l. 3. §. hęc verba. ff. de nego. gest. l. 1. §. is qui nauem. ff. de exercit. l. non aliter ff. de leg. 3. Deci. conf. 271. num. 9. cum alijs sed filius legitimatus per subsequens matrimonium vere & proprie non est natus ex legitimo matrimonio, sed ciuilitex ex iuris prouisione ac fictione, vt dictum est d. c. tanta l. nuper. C. de naturalib. libe. §. fin. insti. de nupt. Doctores proxime citati; ergo dicta verba substitutionis non comprehendunt legitimatum per subsequens matrimonium, quia licet humana lex fingat matrimonij, Deus & natura non fingit.

31 Secundo in fauorem huius opinionis adducitur, quod conditio voluntaria debet adimpleri, in forma specifica, & non per æquipollens l. Menius l. qui heredi, vbi Docto. ff. de conditio & demonstrationib. scribentes in l. Gallus §. & quit si tantum ff. de liber. & posthu. & licet legitimatus per subsequens matrimonium æquipollet vero & legitimo filio; tamen non potest dicta conditio in eo impleri, cum specificè non fuerit natus legitimus tempore natiuitatis. Ita Alex. conf. 5. num. 3. vol. 7. quem refert & sequitur Roland. d. conf. 100. num. 34. Grat. conf. 29. num. 6. lib. 2.

32 Tertio adducitur, quod illa testatoris verba ex legitimo matrimonio natis denotant, quod filij immediate a principio suę natiuitatis sunt nati ex legitimo matrimonio; nam

nam dictio, ex, proprie significat causam proximam & immediatam l. eo tempore infine ff. de pecul. l. non dubium C. de legib. Bar. in l. 1. §. ex incendio. ff. de incendio rui. & nanfra. Bal. in d. l. non dubium §. not. & in l. 1. C. si ser. exter. Alex. conf. 56. num. 6. & conf. 61 num. 5. Soci. Senior conf. 51. num. 7. lib. 4. Franc. Mantj. de coniect. vlti. volunt. lib. 11. tit. u. 12. num. 17. & similiter dictio, de, si substitutio fiat per eam denotat causam proximam & immediatam l. 1. §. emancipatus. ff. de congend. cum emancip. liber. eius Bar. l. 1. §. si plures q. 1. ff. de exercit. B. l. 1. de pecoribus C. ad l. Aquiliam Docto. in rub. si cert. petat. vbi Zucard. num. 11. Natta. conf. 624. num. 13. lib. 3. Roland. d. conf. 100. num. 38. lib. 2. Tiberti. Decian. conf. 88. num. 11 lib. 2. & sic secundum significationem verborum natus ex legitimo matrimonio dicitur, qui immediatè quod nascitur, extat matrimonio; ex quo sequitur, quòd illa verba non verificantur in legitimatis per subsequens matrimonium, quia non habent qualitatem legitimitatis à principio natiuitatis; nec proxime nec immediate eam consequuntur, quando nascuntur, sed subsequuto matrimonio, vt probatur in authen. quib. mod. naturales efficiant. sui. §. legitimi collatione sexta, ibi legitimi siquidem successores procedunt hominibus ex nuptijs quas contrahunt, igitur ante nuptias contractas non sunt legitimi successores, & in versiculo quapropter, ibi. Nuptijs procedentibus ex hoc ipso sunt successores certè & inter legitimos connumerantur; igitur antequàm præcedant nuptiaz, non sunt, nec legitimi dicuntur. Et probatur etiam in d. c. tanta ibi; Qui antea sunt geniti, post contractum matrimonium legitimi habentur, igitur ante matrimonium non sunt legitimi. Et ita, in specie concludunt Parisius,

confil. 9. numer. 44. & confil. 12. num. 146. lib. 2. & confil. 68. num. 104. lib. 4. & Hippolyt. Rimi. dict. consilii. 46. nu. 84. cum seq. libro 2.

33 **Quartò** adducitur, quòd qualitas quæ requiritur certo tempore, non sufficit, si postea superueniat, & sic illa qualitas ex legitimo matrimonio natis ad esse debet tempore originis, & non sufficit, si postea superueniat per sub sequens matrimonium, arg. l. quid ergo ff. de his qui not. infamia, notat Bal. confil. 367. lib. 5. quem refert & sequitur Cephal. consilio 66. numero. 17. libro 1.

34 **Quintò** probatur hæc conclusio, quia illa verba, ex legitimo matrimonio natis, ne sint superflua, debent declarari vt aliquid operentur, & sic oportet supponere quòd siij vt possint excludere substitutum, debent esse nati vere & naturaliter ex legitimo matrimonio, adeo vt natiuitatis tempore matrimonium extiterit, vt tradit Butrius in c. per venerabilem numer. 17. qui filij sint legitimi, & Rui. late consilio. 92. num. 14. cum sequent. Socin. consil. 251. col. 3. lib. 2. Deci. conf. 155. in fine Cephal. conf. 82 num. 29. & conf. 239. num. 16. & consil. 276. numer. 29. & conf. 364. num. 33.

35 **Sexto** pro eadem opinione facit, quòd in dispositione hominis non admittitur extensio de casu vero ad casum fictum, Imol. in l. si vero. §. de viro. ff. soluto matrimon. & in l. Galus. §. & quid si tantum, num. 36. ff. de liber. & posthum. & in l. 1. §. lex falcidia. col. 1. vbi etiam Alexand. nu. 9. ff. ad l. Falcidia. Soci. l. 3. num. 14. ff. de acquirend. possessio. Crot. in l. 1. in princ. num. 21. ff. de verborum oblig. Decius consil. 258. numero 9. Cephal. consil. 186. numero 49. sed sic est, quòd legitimatus per si b sequens matrimonium, vere & naturaliter non est natus ex legitimo

matrimonio, sed civiliter ex iuris fictione & provisione. d. c. tanta. d. l. nuper. C. de naturalib. liber. cum alijs: ergo illa dispositio testatoris, si decesserit grauat sine filijs ex legitimo matrimonio natis, non debet extendi ad legitimatos per subsequens matrimonium. Septimò adducitur, quòd qualitas iuncta verbo regularatur secundum tempus verbi. l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxalib. l. ex facto. §. si quis autem. ff. ad Trebellia Corne. conf. 229 num. 7. & conf. 151. num. 3. lib. 3. Rui. conf. 83. nu. 3. vol. 2. & conf. 88. num. 17. lib. 3. Rimi. conf. 27. num. 2. Ioan. Cephal. conf. 189. num. 28. & conf. 251. num. 13. lib. 2. & sic qualitas illa ex legitimo matrimonio adiecta verbo natis, requiritur in filijs ad esse tempore natiuitatis, quia ex illis verbis testator censetur respexisse ad modum naturalem nascendi legitime per viam præambuli matrimonij, & ita non possunt verificari in filio legitimo per subsequens matrimonium, cum in eo cadere non possit.

36 Octauò adducitur, quòd secundum ordinem nature causa debet præcedere causatum suum. l. 2. §. prius. ff. de vulga. & pupill. substitutio sed matrimonium præcedit ut causa, de inde filij nascuntur legitimi; legitimatio autem, que fit per subsequens matrimonium, est ordo præposterus, qui facit filios legitimos ex postfacto: & quavis ista legitimatio per subsequens matrimonium sit restitutio; per quam absoluitur peccati fordesitamen quia macula est impressa origini, & legitimatio est præpostera, non dicitur decedere cum filijs legitime, vel ex legitimo matrimonio natis, qui decedit cum filijs sic legitimatis per subsequens matrimonium. Et ita in effectu arguit. Bal. in c. innouit col. penult. de electio. & Cephal. conf. 111. num. 10. quos sequitur Hippolyt. Rimi. d. conf. 46. num. 88.

37 Nonò in saporem huius opinionionis adducitur textus in d. l. nuper. C. de naturalib. liber. vbi dicitur, quòd filius nascitur iustus, si nascatur post matrimonium, quamuis prius fuerit conceptus: vnde præsupponit ille textus, quòd filius non dicatur nasci iustus, si matrimonium sequatur natiuitatem; & ita ponderat eum Ruin. conf. 92. circa finem lib. 3. & post eum Hippolyt. Rimi. d. conf. 46. num. 86. vbi post Parisi. conf. 68. num. 104. lib. 4. ponderat etiam text. in athen. quib. mod. natural. effici. legitimi. §. si vero coll. 6. vbi probatur, quod ante gestas nuptias; sequutas, soboles non est legitima, quia inclusio vnius temporis est alterius exclusio. l. cum prætor ff. de iudi.

38 Decimò & vltimò adducitur, quòd ex verbis dictæ substitutionis colligitur voluntas testatoris, qui restringendo successionem ad legitime natos vult. excludere natos ex illicita copula, etiam si postea legitimentur, & hoc ad reprimendum fornicationes prauas, & illicitos coitus eorum, quibus substituit, & ut matrimonium cum paribus & nobilibus contrahant, non autem cum concubinis, quæ plerumque sunt viles, ex quibus similes solent nasci, ut eleganter explicat, Soci. Iunior. consilio 39. nume. 42. & consilio 63. numer. 28. & 33. libro 3. quem refert & sequitur Cephal. dict. consilio 364. numer. 36. cum seq. & his fundamentis hanc vltimam opinionem, quod legitimatus per subsequens matrimonium non excludatur substitutum, quoribus facta est mentio. in substitutione de filijs ex legitimo matrimonio natis, tenent Benedict. de Pumbli, & Imol. in d. c. innouit de electio. Præposit. in c. per venerabile §. quod autem numero 17. & ibi Antoni. de Butrio numero 14. qui filij sint legitimi. Hostiè. in c. i. eod. titu. Bal. & Alua.

in c. 1. §. naturales, si de feud. fuerit controuer. inter domi. & agnat. idem Bal. in l. Gallus §. si eius ad finem. ff. de liber. & posthu. & in l. Paulus. ff. de statu. homi. & in l. filium eum diffinitus in 2. lectura in princ. ff. de his qui sunt sui, vel alie. iur. & in conf. 367. vol. 5. Andre. Sicul. & Barba. in l. cum acutissimi num. 250. C. de fideicom. vbi hanc testatur communem Ang. in disputatione incipit nobilis quidam, & conf. 29. Imol. in l. ex facto. §. si quis rogatus col. 2. ff. ad Trebellian. Lucas de Penna in l. eos in 4. q. C. de his qui spor. mu. sub. lib. 11. Ludouic. de Sard. in tract. l. legitimationis de legit. effectu. 2. & 3. q. Ioan. Duran. de arte test. titu. 5. caut. 15. Anto. Rosell. in tract. de legit. de causa finali num. 6. Brun. in tract. de statu. exclu. semi. art. 12. q. 4. Alex. conf. 5. vol. 7. Curti. Senior. conf. 73. & conf. 35. num. 22. Curti. Iunior. conf. 27. num. 6. & conf. 64. num. 10. 12. & 16. Soci. Senior. conf. 63. nu. 18. lib. 3. Soci. Iunior. conf. 66. nu. 18. & conf. 77. num. 14. & conf. 145. num. 39. lib. 3. Ruyn. conf. 92. num. 13. & 16. vbi hanc testatur communem Georgi. Natta. in l. hac consultissima num. 94. C. de testa. Zuecard. in rub. si cert. per. num. 2. qui hanc dicit magis communem opinionem, & in præludis l. posthum. C. de bonorū possessio. contra tab. Bertrand. conf. 195. col. penul. lib. 2. Grat. conf. 29. num. 45. lib. 2. Alciat. sibi. contrarius conf. 59. num. 3. lib. 9. & in conf. 666. qui dicit plures ita fuisse iudicatum in senatu. Mediolanensi. Parisi. conf. 9. num. 46. & conf. 12. num. 146. lib. 2. qui etiam testatur de communi. Neuiz. cōf. 99. num. 25. Bero. qui dicit etiam magis communem conf. 167. num. 2. & 3. & cōf. 165. num. 7. lib. 2. Lofred. conf. 1. num. 49. Gozad. conf. 25. Ant. Natta. conf. 368. num. 2. & conf. 602. & conf. 624. num. 15. cum alis seq. Celsus Hugo sibi contrarius conf. 108. num. 7. Rimi. conf.

543. num. 7. cum seq. Roland. conf. 100. per totum maxime num. 42. lib. 2. qui dicit magis communem Cephal. parum constans conf. 66. num. 16. & conf. 82. num. 13. & conf. 111. num. 9. cum seq. & conf. 276. num. 11. & conf. 264. pertotum, qui testatur de magis communi Hipolyt. Rimi. conf. 46. num. 48. & 80. cum seq. Prosper. Profeth. conf. 98. num. 7. & conf. 99. nu. 1. & cōf. 100. nu. 1. & cōf. 104. nu. 14. vbi hanc testatur magis communē Tiberi. Dicia. sibi. contrarius refponso 88. num. 11. & 12. lib. 2. & respon. 1. num. 7. lib. 3. Franc. Mantica de iectu. vltima. volunt. lib. 11. titu. 12. num. 20.

39 Tandem ex numero Doctorum, quos protraque parte citauius hęc vltimi opinio videtur communior, & non obstant rationes in contrarium adductæ, quibus breuiter responderi potest. Nec obstat primum fundamentum quod filius per subsequens matrimonium legitimatus dicitur proprie, & vere legitimus & naturalis, quia hoc procedit à tempore contracti matrimonij, non vero retro à tempore natiuitatis, cum ad præteritum statum mutandum nulla sit potentia per viam veritatis, sed per viam fictionis, vt dixi in primo fundamento vltimæ opinionis; & sic non est proprie & naturaliter natus, sed civiliter ex iuris prouisione ac fictione, & verba testatoris, prout ibi diximus, debent intelligi vere & proprie: & licet legitimatio per subsequens matrimonium retrahatur ad initium natalium iuris fictione d. c. tanta, eum alijs supra allegatis, & hæc sit natura cuiuslibet legitimati. fin. de natali. resti. Bar. in l. 2. in prin. num. 10. ff. de vulg. tradunt Docto. in l. Gallus 6. & quid sit tantum ff. de liber. & posthum. Tamen non trahitur retro quo ad interpretationem voluntatis testatores vt notat Bal. in l. in testamento, numero 14. C. de testa. mili. Alex. in l. Lucius

Liber secundus praxis ciuilis.

numer. 17. ff. de vulgat. Ruin. d. con-
sil. 92. num. 16. libr. 3. Ripa in l. ex fa-
cto, §. si quis rogatus, numero quarto.
ad Trebellian. quos sequitur Manti.
dicto libro 11. titul. decimo secundo.
num. 20.

40 Nec obstat secundum fundamen-
tum, quod præsumitur parentes con-
trahentes matrimonium eundem ani-
mum & affectum habuisse ab initio
conceptionis & natiuitatis: nam ad
hoc etiam respondetur, quod hæc
præsumptio fit perfectionem, & per
eam animus & consensus retrahitur
ad tempus conceptionis & nati-
uitatis: verba autem testatoris (vt di-
ctum est) sunt vere & proprie intelli-
genda.

41 Nec obstat tertium fundamentum,
quod per matrimonium sequens cen-
setur omnis macula sublata, atque ex-
tinctæ; quia ad hoc respondetur, pro
vt in primo & octauo vltimæ partis
fundamento diximus, quod censetur
sublata à tempore contracti matrimo-
nij, sed nõ à tempore natiuitatis: quia
macula erat impressa origini, & sic
fuit filius conceptus & natus cum ma-
cula, quæ postea fuit sublata atque ex-
tinctæ per matrimonium.

42 Nec obstat quartum fundamen-
tum, quod filius legitimus per sub-
sequens matrimonium censetur le-
gitimus, quo ad omnes iuris effectus,
& quod nihil differt à filijs natis ex
legitimo matrimonio: nam illud pro-
cedit in his, quæ deferuntur a lege;
sed non in his, quæ deferuntur ex
dispositione testatoris: nam in his eius
voluntas attenditur. l. in conditio-
nibus in prin. ff. de conditio. & de
monstratio. cum alijs: & ita respon-
det Franc. Manti. vbi supra numero
21.

Et similiter non obstat quintum
fundamentum quod appellatione si-
liorum legitime, vel ex legitimo ma-
trimonio natorum veniunt legiti-
mati per subsequens matrimonium,

quia respondetur prout in 4. funda-
mento, quod procedit in dispositio-
ne legis, & non in dispositioni testa-
tores.

Nec obstat sextum, septimum & octauum
fundamentum de feudo emphyteusi
Ecclesiastica, & maioratu, quia pro-
cedunt quando per concessionem,
vel dispositionem vocatus est filius
legitimus & naturalis, sed non quan-
do facta est mentio de filijs legitime,
vel ex legitimo matrimonio natis:
& ita in telligunt Doctores supra-
citati, quorum nonnullus refert &
sequitur Mantica. dict. tit. 12. num. 22.

43 Non obstat nonum fundamen-
tum, quod legitimus per subsequens
matrimonium excludit sceminas:
nam illud locum habet in dispositio-
ne legis, non tamen in dispositio-
ne testatoris, vt supra in solutione
quarti fundamenti dictum est, secun-
dum Ruyn. Anto. de Rosell. Ludou-
ui. de Sard. Roland. Manti. & alios su-
pra citatos.

44 Non obstat etiam decimum & vlti-
mum fundamentum, quod talis legiti-
mus per matrimonium subsequens
potest promoueri ad episcopatum, quia
respondetur, quod fauore matrimonij
perfectionem habetur quasi natus ex
legitimo matrimonio per d. c. tanta
cum alijs; & ideo dispositio legis dis-
ponentis quod non possit quis pro-
moueri ad episcopatum, nisi natus sit
ex legitimo matrimonio, potest inter-
pretari per aliam legem, quia verba
legis recipiunt etiam congruam inter-
pretationem ab ipsa lege. l. non est
nouum. l. sed & posteriores ff. de le-
gib. sed talis interpretatio non habet
locum in verbis testatoris, quæ natu-
raliter debent intelligi, & non sicte,
vt in primo vltimæ opinionis funda-
mento diximus maxime in conditio-
nibus quæ debent adimpleri in speci-
fica forma vt in secundo etiam funda-
mento notauimus: & ita post alios re-
spondet Manti. loco supracit. num. 20.

Quam

45 Quam conclusionem extende, vt procedat etiam in filius natis ex legitimo matrimonio iam contracto, ex patre tamen legitimated per subsequens matrimonium, quia si pater non excludit substitutum, nec eius filij cum descendant ex radice exclusa, nam exclusa radice excluduntur omnes qui germinantur ab ea c. 1. §. hoc autem notandum qui feud. dare poss. Bar. in l. liberorum, num. 14. ff. de verborum signific. & in l. 2. §. videndum, ff. ad Tertullia. Bal. in l. quod vero, ff. de legib. & in l. maximum vitium, num. 2. C. de liber. præter. vel ex hæredi Fulg. conf. 12. num. 1. & conf. 36. num. 2. Roma. conf. 40. numer. 4. qui hanc testatur communem, Soci. Senior conf. 28. num. 24. lib. 4. Ruin. conf. num. 9. lib. 3. Tiraquel. plures referens in tractat. de primogenit. q. 12. num. 16. Cephal. cõf. 581. num. 34. & in hac specie tenet Tiber. Decian. conf. 3. num. 39. vol. 1. quem refert & sequitur Manti. d. lib. 11. tit. 13. num. 35. cum sequent.

Secundo extende dictam conclusionem, vt procedat etiam si testator substituat his verbis, si decesserit sine filijs legitimis, & naturalibus ex legitimo matrimonio absque verbo natis, quia sub intelligitur tale verbum natis aut procreatis. l. 1. ff. de hæredib. instituend. l. verbum volo. C. de fideicommiss. l. Gallus. §. nunc de lege cum gloss. verbo hæredem. ff. de liber. & posthum. & expresse in hac specie, ita tenet Prosper. Pafeth. dict. conf. 98. num. 7. & conf. 100. num. 4. dicens, quod illa verba ex legitimo matrimonio, qualificant alia verba sine filijs legitimis, & naturalibus. quæ verba important sine filijs secundum leges, & secundum naturam ex legitimo matrimonio & cum hæc qualitas dispositionis requiratur ad exclusionem substituti, iuxta notata in l. mancipia. C. de seruis fugitiu. sequitur quod non sufficit filios esse legi-

timos, aut naturales, aut esse legitimos ex legitimo matrimonio, sed oportet esse legitimos non solum secundum iuris dispositionem, vt in d. c. tanta cum alijs similibus, sed etiam legitimos esse ex matrimonio legitimo secundum naturam, vt supra in primo fundamento vltimæ opinionis dictum est. Ex quibus satis abunde remanet dicta secunda opinio probata ac fundata.

46 Cæterum si prima opinio aliquibus tanquam æquior placuerit, secunda sine controuersia in quatuor casibus est recipienda. Et primus casus est, quando testator mentionem fecit de filijs verbis geminatis hoc modo, si decesserit sine filijs legitimis & naturalibus, & ex legitimo matrimonio natis: nam tunc proculdubio filius legitimatus per subsequens matrimonium non excludit substitutum, quod serè omnes doctores pro vtraque parte adducti fatentur, vt testantur Anto. de Butrio in d. c. per venerabilem, num. 17. qui filij sint legitimi Ang. in disputatione incipienti, quidam nobilis, Decius conf. 155. col. fin. Socin. senior conf. 63. num. 1. lib. 3. Ruin. conf. 92. num. 14. & 15. lib. 3. Grat. conf. 65. num. 49. lib. 1. Ruben. Alexan. in l. Gallus. §. quidam recte num. 162. Soci. iunior. conf. 12. num. 16 lib. 4. Rolad. cõf. 100. nu. 16. lib. 2. qui alios citat, Cephal. cõf. 82. nu. 29. & 67. & conf. 111. nu. 14. & conf. 276. numer. 29. Prosper. Pafeth. conf. 98. num. 9. cum sequentibus & conf. 99. num. 6. & infra & conf. 100. num. 4. Et ratio est, quia verba geminata magis enixam disponentis voluntatem ostendunt & plures operantur quam simplicia. l. ballista, vbi docto. ff. ad Trebellian. Bar. in l. cum scimus. C. de Agric. et censit. lib. 11. Paul. cõf. 115. Corne. conf. 302. colum. 3. lib. 4. Aymon conf. 201. num. 42. lib. 2. Cephal. & Prosper. Pafeth. vbi supra.

47 Secundus casus est, quando pater est nobilis,

Liber secundus praxis ciuilis.

nobilis, & mater cum qua matrimonium sequens contrario, est vilis & in honesta persona: quia tunc cum proprietate verborum concurret etiã evidens coniectura voluntatis testatoris, qui presumitur velle excludere natos ex illicita copula, & ex vilibus & in paribus mulieribus, vt notat Soci. Iunior. d. conf. 39. num. 42. & conf. 63. num. 28. & 33. lib. 3. Cephal. d. conf. 364. num. 36. cum seq & Mantici. d. lib. 11. titu. 12. num. 25. qui allegat Ripam. hoc scienciam in l. ex facto. §. si quis rogatus num. 47. ff. ad Trebellian.

48

Et multo magis procedit, quando matrimonium fuit contractum in articulo mortis cum vili persona, cum qua honeste institutus contrahere matrimonium non poterat; in quo casu licet matrimonium valeat contractum in articulo mortis, & filij legitimentur, vt notant Docto. in d. c. tanta, maxime Abb. num. 3. glos. & DD. in c. 2. de coi. leproso, Alex. & alij in l. Gallus §. in prin. ff. de liber. & posthu. Ripa in l. ex facto. §. si quis rogatus nu. 48. ff. ad Trebell. Paris. cõf. 73. nu. 35. & conf. 16. vbi dicit hanc esse communem opinionem. Ruyn. conf. 213. in fine, Bursat. conf. 10. num. 10. & conf. 18. num. 22. lib. 1. Couarru. & Duenus in locis in prin. citatis. Tamẽ quando in articulo mortis fuit contractum cum vilissima persona filij, non legitimatur, vt excludant substitutum, etiam si appõsita non sint illa verba, & ex legitimo matrimonio natis; vt notant Bal. in auzhen. item si quis. C. de naturalib. liber. & in l. 2. C. quib. res iudicata nõ noceat. Marti. Laud. in tract. de legitimi. num. 138. Angel. in auzhen. quib. mod. natura effi. legitimi. in prin. num. 1. & in §. sed illud nu. 4. Cephol. caut. 250. in fine, Cognol. in l. si quis illustres. num. 5. C. de officia, Cardi. Alex. in d. c. tanta q. 16. qui filij sint legitimi. Ruyn. conf. 211. num. 10. lib. 1. & conf. 92. num.

16. lib. 3. & conf. 51. nume. 8. lib. 5. Mantua conf. 38. num. 11. lib. 2. Bero. in c. in presentia nu. 206. de probatio. restatur communem Syluest. Aldroband. in §. fin. num. 11. insti. de nupt. & Gerard. de Petrasanta sing. 60. Soci. Iunior. qui etiam dicit communem conf. 12. num. 2. lib. 1. Curri. Iunior. conf. 136. num. 10. Prosper. Pafeth. conf. 98. num. 15. & conf. 100. num. 2. Hippolyt. Rimi. conf. 215. num. 12. lib. 2. Et ratio est, quia ex tali matrimonio oritur fraudis suspicio, & presumitur non fieri ex animo, maxime si demagno filiorum lucro tractabatur, excludendo substitutum, sed si mulier non sit vilis & abiecta persona, licet sit concubina, tunc non presumitur fraus, & filius excludit substitutum, per ea quæ notant Docto. supra citati: & in hoc casu procedere potest opinio. Franc. Mantici. & eorum, quos allegat in d. lib. 11. titu. 13. num. 2. & 5. sed si constat de fraude in distincte in articulo mortis legitimitati per subsequens matrimonium non excludunt substitutum etiam si matrimonium non sit contractum cum vili persona, vt tradit Ludouic. de Molina lib. 2. d. Hispan. primogenijs c. 5. num. 27. & Mantica loco citato.

49 Quintus casus est quando testator sciebat filium suum quem heredem instituit filium naturalem habere quem per subsequens matrimonium legitimare poterat, nam videtur de hoc cogitasse & vt eum excluderet dixit testator si decefferit sine filijs legitime natis vel ex legitimo matrimonio procreatis vt considerat Soci. Iunior d. conf. 12. num. 8. lib. 1. quem refert & sequitur Mantica d. lib. 11. tit. 12. num. 25.

50 Quartus casus est, quando matrimonium non fuit contractum in facie Ecclesie, sed clam, vt in c. cum in hitio de clandestini. desponsatio. etiam si tale matrimonium clare probatum fuisset.

fuisse. glos. & docto. in dict. c. cum
inhibicio verbo clandestina, Anchar.
conf. 401. Andre. Sicul. conf. 41. lib.
1. Capra conf. 116. num. 7. Ruin. conf.
128. numer. 5. & 6. lib. 4. Soci. Junior.
conf. 31. num. 46. lib. 2. & conf. 86. nu.
46. eod. lib. Bero. quæst. 107. in prin.
Parisi. cõf. 13. nu. 13. lib. 2. Guido Pap.
deci. 482. numer. 3. & quæst. 580. nu.
3. Petrus Duesias dict. reg. 350. limi.
12. Cephal. conf. 81. num. 24. & cõf.
276. num. 15. cum alijs seq. & cõf. 364.
num. 42. Prosper. Pafeth. conf. 98. nu.
13. cum seq. & conf. 100. nu. 3.

51 Quod intellige, quando tale ma-
trimonium ratione alicuius impedi-
menti non tenet: nam si tenuisset legi-
timarentur filij per. subsequens mati-
monium. vt probatur in cap. quod nõ
bis, vbi Abb. qui filij sint legitimi.
Franc. Mantic dict. lib. 11. tit. 12. nu.
13. Guid. Pancirol. conf. 70. num. 2. &
sic non stante impedimento, recurren-
dum est ad tres proximos casus.

52 Et est aduertendum, quod dicti ca-
sus in quibus filius legitimatus non
excludit substitutum, debent restin-
gi & intelligi, quando filius non so-
lum est conceptus ante matrimoniũ,
sed etiam natus, sed si natus esset
post matrimonium, licet conceptus
sit ante, proculdubio excluderet sub-
stitutum: quia tunc dicitur legitime
natus, & ex legitimo matrimonio, vt
per. distinctionem declarat Aluaro
in c. 1. §. naturales si de feudo fuerit
controuer. in c. domi. & agnat. Alex.
d. conf. 5. nu. 3. lib. 7. Rui. d. conf. 92.
num. 13. lib. 3. Curti. Junior in tract.
feud. in 3. part. num. 41. Anto. Gabri.
lib. 6. de legitimatone conclus. 1. nu.
21. Soci. Junior dict. conf. 12. num. 17.
lib. 4. quos sequitur Manti. d. lib. 11. ti.
12. num. 26.

53 Ex supradictis nonnullæ colligun-
tur limitationes ad principalem con-
clusionem. d. c. tanta, & primorema-
net limitata, vt filij non legitimetur
per subsequens matrimonium, ad hoc

vt excludant in successione maiora-
tus filium natum ex primo matrimo-
nio ante legitimatorem subsequen-
tis. Secundõ, vt non excludant sub-
stitutum in substitutione à testatore
facta sub his verbis, Si institutus de-
cesserit sine filijs legitime natis, vel
ex legitimo matrimonio procreatis,
maxime si adsint verba geminata, si
decesserit sine filijs legitimis & natu-
ralibus, & ex legitimo matrimonio
natis, vel quando pater est nobilis &
mater vilis, & inhonestat: vel si testa-
tor sciebat filiũ, quem hæredẽ insti-
tuit, naturalem filium habere. Ter-
tio, quando matrimonium fuit contra-
ctum in mortis articulo cum vili per-
sona cum qua honeste matrimonium
contrahi non poterat: Quia præsumit-
ur fraus, vel quando aliàs constat de
fraude. Quarto, quando matrimo-
nium non fuit contractum in facie ec-
clesiæ.

54 Quinto limita, vt non procedat in
filijs iam defunctis ante subsequens
matrimonium, qui non legitimantur,
nec eorũ filij, nec in potestati aui trã-
nseunt vt scripserunt Guili. de Cugn.
Bil. & Alber. in l. Benignus. ff. de leg-
gib. Ant. & Præposit. in c. pervenera-
bilem, nu. 24. qui filij sint legitimi,
crems. sing. 32. Marsil. sing. 121. Pau.
Castren. in l. scire de legib. & in l. 1.
§. ceterum. ff. de acquirend. possess.
Alexand. l. Gallus. 6. si eius. ff. de lib-
ber. & posthum. Iaf. in l. si is qui pro-
emptore, num. 121. ff. de vfucapionib.
Chassanz. in consuetur. Burg. in rit.
de successione. rub. 7. §. 3. num. 8. Lu-
dou. de Sard. in tract. de naturalibus
liberis cap. de legitimatone per
verum matrimonium, quæst. 5. nu. 19.
Cotella. Coets in memorialib. iuris
verbo legitimatio Petrus Duesias in
d. reg. 350. limit. 2. Et ratio est, quia
cum hæc legitimatio ex persona pa-
tris ad filium perueniat, in capacitas
patris impedit legitimatorem filij.
l. 1. §. ceterum. ff. de adquirenda pos-
sessio.

- tollere non potest dicta iura, & legitimatus ab eo non dicitur vere legitimatus.
- 6 Legitimatio originaria in quibus dicitur a generali.
- 7 Legitimatio oculos non fecit retro a tempore legitimacionis quo ad futura non vero quo ad praterita ad tempus matrimonii.
- 8 Legitimatus non potest dici legitime natus cum non sit natus ex iustis nuptiis.
- 9 Retro actio, ita fit ut si filio sit favorabilis, & nemini ius sit quaesitum.
- 10 Legitimatio semper interpretanda ut minus laedat tertium.
- 11 Legitimatio quamvis sit favorabilis, fallit in alterius praedictum.
- 12 Legitimatio quamvis perfectionem retrotrahatur ad tempus matrimonii iure civili, an procedat etiam iure regio.
- 13 Intellectus ad auct. quib. mod. natu. efficiuntur legitimi.
- 14 Legitimatio etiam fit sine nuptiis & ex quo cum; si natus coitus procreati, & modo quibusdum & se factis exprimitur, prout qui tollit omnem maculam.
- 15 Filius naturalis & pariter legitimatus descripto Principis est in patria possessus.
- 16 Filius legitimatus ex descripto principis habet omnia remedia iuris testamentum patris.
- 17 Filius legitimatus ex descripto principis succedit patri ab intestato, & ex testamento etiam cum filijs legitimis & naturalibus, si ad hoc sit expresse legitimatus.
- 18 De iure regio filius legitimatus cum filijs legitimis & naturalibus non succedit, nisi in quinta parte bonorum.
- 19 Legitimatus descripto principis posthumum tenet.
- 20 Legitimatus a principe succedit omnibus agnatis & cognatis, ex testamento, & ab intestato.
- 21 Filius legitimatus est relinquens in legitima viculo institutioni.
- 22 Filius legitimatus conferus a generatione, nomen, & familiam.
- 23 Status quoque exantibus masculis femina non succedant, habet etiam locum, si filij legitimi extiterint.
- 24 Legitimatus iure proximitatis ad mittitur ad retractandum.
- 25 Legitimatus descripto principis admittitur ad honores, & dignitates, & privilegia paterna, quamvis in legitimacione non fiat mentio.
- 26 Legitimatus succedit in iure patronatus.
- 27 Filius legitimatus excludit substitutum vocatum, si substitutus successit sine filijs.
- 28 Filius legitimatus vendicat locum, etiam si testator substitutus sub conditione, si haeres vel vocatus decesserit sine filijs legitimis.
- 29 Filius legitimatus comprehenditur etiam si substitutus sit vocatus sub conditione, si haeres decesserit sine filijs legitimis & naturalibus.
- 30 Legitimatus descripto principis non habet locum, si vocatus esset substitutus sub conditione, si haeres decesserit sine filijs ex legitimo matrimonio.
- 31 Legitimatus nunquam admittitur, ubi adeff legitimatorum geminata probatio.
- 32 Legitimatio si sit facta a supremo Principe plenitudine potestatis cum clausulis, & specifica derogatione, semper valet, & in omni casu.
- 33 Aditio hereditatis in succedendi & eius adquisitio sunt de iure civili & postumo.
- 34 Legitimatus a principe an excludat substitutum, quando testator dixerit si decesserit sine filijs legitimis natis.
- 35 Legitimatus a principe non excludit substitutum, quando praesumpta mors testatoris talis fuit.

- 36 Legitimus quod excludat substitutum quomodo intelligendum, & qua requirantur.
- 37 Clausula ex certa scientia, & de plenitudine potestatis, ansuppleat citationi necessaria substitutus in legitimatone.
- 38 Clausula ex certa scientia, & de plenitudine potestatis operatur in his de quibus princeps habuit scientiam, & qua iuris sunt, non autem facti.
- 39 Clausula ex certa scientia, & de plenitudine potestatis & motu proprio v. m. non obstat, nisi proponatur eum causa cognitiua, & sit parte citata.
- 40 Clausula supplens omnes defectus solius apponitur in rescripto legitimatōnis non extenditur ad defectum iuris naturalis.
- 41 Princeps si facit legitimatōnem non prauidet ad substitutum, & de eius animo constat, non est necessaria substituti citatio.
- 42 Princeps indubio non videtur voluisse quod in legitimatōne non expressit.
- 43 Legitimus an excludat substitutum cuius est oppositum.
- 44 Legitimus excludit substitutum, cuius ius est ad quiritum in spe probabili de futuro habens causam de presenti.
- 45 Dispositio testatoris regitur secundum communem usum loquendi.
- 46 Legitimus non excludit substitutum, cum testator erat vir nobilis, & indignitate constitutus.
- 47 Legitimus tunc non excludit substitutum, quando testator esset illius, & iura auctoritatis & dignitatis, ut de decem, effectuales successores habere.
- 48 Legitimus non excludit substitutum nobilem, & indignitatem constitutum.
- 49 Nobilitas qua attendenda granatus an granati.
- 50 Legitimus non excludit substitutum, si testator esset honesta vita & conuersationis, & honorabilis cognatiuus.
- 51 Legitimus de vilissima muliere non excludit substitutum.
- 52 Legitimus non excludit substitutum filium testatoris.
- 53 Legitimus per principem secularem non excludit Ecclesiam.
- 54 Legitimus per rescriptum principis non excludit substitutum si legitimatus potest legitimari per subsequens matrimonium.
- 55 Legitimus principis non excludit successores materatus, & consanguineos proximiores vocatos.
- 56 Legitimatio non valet, si legitimatus non est subiectus, & de iurisdictōne principis legitimatus.
- 57 Legitimus non solum debet probare prauilegium legitimatōnis sed debet probare filiationem.

DE PATRIA POTESTATE, quam pater habet in filios illegitimos per legitimatōnem ex rescripto principis. §. IIII.

TERTIO modo constituitur patria potestas per legitimatōnem filij illegitimi principis rescripto: nam licet filius illegitimus non sit sub patria potestate, ut in l. incestas. C. de incest. nupt. §. si aduersus, & in §. fin. insti. de nupt. §. 1. & 2. insti. de patria potest. l. 2. titulo 17. par. 4. tamen si per principem legitimetur, redigitur in patris potestate. authen. quib. mod. natural. effici. sui. §. si quis igitur coll. 7. authen. quib. mod. natural. effici. legit. §. liceat igitur coll. 6. dist. §. fin. insti. de nupt. l. 4. titulo 15. par. 4. quia post legitimatōnem per

per inde censendus est, ac si legitimus coepris fuisset. l. qui in provin-
cia. §. fin. ff. de rit. nupt. l. liberos. C. de iure de liber. authen. quib. mod. natural. effeci. sui. §. adoptionis, & §. tribus coll. 7. vbi Bar. n. 3. idē Bar. in l. 2. nu. 10. ff. de vulg. Bal. in l. imperia-
lis, num. 3. C. de nupt. Soci. in rub. ff. de liber. & posthu. num. 14. Iaf. in l. si is qui pro emptore. num. 227. ff. de
vfu capio. vbi hanc testatur commu-
nem opinionem Deci. conf. 207. nu.
6. Curti. Junior. conf. 64. num. 12. &
27. & conf. 153. num. 10. Couarru. in
epito de spon. 2. par. c. 8. §. 8. num. 3.
qui hanc etiam dicit communem
Iohn. à Roxas qui plures citat in epit.
succesio. c. 23. num. 106. Ludouic. de
Molina de Hispanorum primo ge-
nitijs lib. 3. c. 3. num. 1. Roland. à Valle.
conf. 83. num. 12. & 14. lib. 3. Hippo-
lyt. Rimi. conf. 64. num. 3. & 4. lib. 7.

2 Et adeo principis legitimatio ope-
ratur quod ex natura eius trahitur re-
tro ad tempus natiuitatis; & medio
tempore legitimatus habetur vt legi-
timus, tanquam si ab initio semper
fuisse legitimatus. d. l. qui in provin-
cia in fine. ff. de rit. nupt. l. si: ff. de
natur. lib. resti. c. 2. de clau. desti. des-
ponsatio. Bar. l. 1. num. 10. ff. de vulg.
idem Bar. Iaf. & Crot. in l. Gallus. §.
& quid si tantum ff. de liber. & post-
thu. Bal. in l. nuper. C. de natur. lib. si
ber. Ant. de Rosill. in tract. de legi-
timatio. tit. de legitimatio. effe-
ctu. par. 201. Iohn. à Roxas. d. c. 23.
num. 104. Ant. Nat. conf. 304.
num. 187. & conf. 624. num. 5. cum
seq. lib. 3. Hippolyt. Rimi. d. conf. 48.
num. 5. cum seq. lib. 7.

3 Vnde legitimus dicitur proprie
& vere legitimus, vt notat Bar. in l. si
is qui pro emptore. num. 227. ff. de
vfu capio. Bort. in eip. vbi est lib. qui
qui filij sunt legit. Aret. in l. Gallus.
§. si eius. ff. de liber. & posthu. & in l.
liberos. vbi Corn. C. de collatio. Marti.
Laud. in sua quæstione in eip.

36. §.

Augerius c. 19. Alex. conf. 2. num.
10. lib. 1. Iaf. in l. cum filio familiae,
col. vlti. ff. de leg. 1. & in l. cum acutif-
simi col. 2. C. de fidei com. & in conf.
2. num. 33. lib. 1. & conf. 60. num. 9.
lib. 2. Ruin. conf. 82. num. 34. & conf.
86. num. 7. lib. 3. Soci. Senior. conf. 65.
num. 9. & conf. 68. num. 21. lib. 3.
Crot. in l. Gallus. §. & quid si tantum
num. 168. ff. de liber. & posthu. & in
l. si is qui pro emptore. num. 227. ff. de
vfu capio. Brun. in tract. quod stantib.
mascul. femi. non succed. art. 12. q. 4.
col. vlti. Parisi. conf. 5. num. 13. lib. 2.
Fabius Acorambon. in repetitione.
l. qui fe patris num. 149. C. vnde libe-
ri. Soci. Junior. conf. 142. col. penul.
lib. 1. Bero. conf. 13. num. 5. & conf. 12.
num. 2. & conf. 172. num. 34. & conf.
174. num. 10. lib. 2. Curt. Jun. col. 155.
col. 3. Alciat. resp. 307. num. 2. Rol. d.
plures referēs conf. 83. num. 12. & 13.
lib. 3.

Quod intellige, quando legitima-
tionis impedimentum proveniebat à
iure civili, vt in titulo. C. de interdi-
cto matrim. nam tunc si concedens
legitimationem habet potestatem
corrigendi iurā inducentia illegiti-
mitatem, & legitimat cum potesta-
te absoluta, & cum clausulis non ob-
stantibus, & de plenitudine potesta-
tis, cum possit tollere dicta iurā, legi-
timatus est, & dicitur vere legiti-
mus; & in nullo differt à legiti-
mo, non sic, sed vere; & ita loquuntur,
Bartol. & alij in d. l. is, qui pro emp-
tore, ff. de vfu capio. Soci. conf. 63.
nu. 23. Becce conf. 299. num. 5. & Ge-
rard. Mazoll. conf. 117. num. 21. qui
hanc testatur communem, & post
alios declarat Bolognet. in d. l. si
is, qui pro emptore, §. v. num. 247. ff. de
vfu capio; & in hoc casu loquuntur
doctores proxime citati, & alij, qui
censuerūt legitimatum esse, vere legi-
timum. num. 2. c. 1. in l. is, qui pro
emptore. §. Sed si is, qui concedit legitima-
tionem, non habet potestatem corrigē-
di

di iura inducentia illegitimitatem, vt si iura sint diuina, & sumus Pontifex dispenfer, vel iura sint canonica, & princeps sit secularis tunc quia vere tollere non potest dicta iura, sed dispensando eo modo quo potest fingit legitimum esse legitimum natum tunc legitimus, non dicitur de presenti vere legitimus, sed si iste quia non possunt tolli dicta iura nisi si iste arg. text. in l. necessarijs. ff. de acquitenda hæredi. & in §. quos autem in ff. de bonorum possessio. vbi prætores non possunt tollere iura nisi per fictionem, vt tenent Alex. conf. 2. num. 11. lib. 1. Curti. Senior. conf. 16. col. 4. Decius conf. 275. nu. 8. Belogner. in l. si is qui pro emptore num. 250. ff. de vsucapio & alij statim allegandi.

6. Quid autem quoad originariam legitimitatem in specie quæ ex matrimonio descendit & dicendum est in distincte quod legitimatus non dicitur vere legitimus. dict. l. qui in prouincia. §. Diuus derit. nupt. athen. quib. mod. natural. effici. sui. §. generaliter ibi per machinationem colle. 7. & in hoc casu procedit opinio multorum dicentium legitimum non esse vere legitimus, vt docet Anto. Nat. in l. hac consultiissima. §. ex in perfecto num. 92. C. de testam.

Et hoc tres casus notauit Benedict. de plum. in disputatione incip. statuto Pisano in primo dubio, qui ita distinguit aut queritur de originaria legitimitate in specie, quæ ex matrimonio descendit, & legitimatus non dicitur vere legitimus d. l. qua in prouincia dict. §. generaliter. Aut queritur de legitimatione in genere, & tunc sub distingue aut legitimationis impedimentum prouenit à Iure Ciuili vt in titulo C. de interdito matrim. & tunc quia princeps laicus auferre potest hoc impedimenti genus is legitimatus dicitur

vere legitimus. Aut illud impedimentum erat de iure Canonico, nempe quod parentes legitimati non potuissent contrahere matrimonium iure pontificio impediente quo casu legitimatus à principe laico non dicitur vere & proprie legitimus, quam distinctionem probarunt. Alex. dict. conf. 2. num. 11. lib. 1. Curtius Senior. dict. conf. 16. col. 4. Decius dict. conf. 275. numer. 8. Zucard. in l. posthumo. num. 24. C. de bonorum possessio. contra tab. Couarru. in epit. de spon. 2. par. cap. 8. §. 8. nu. 4. cum alijs seq. Menochi. conf. 202. n. 155. cum seq. & conf. 266. num. 47. cum alijs seq. lib. 3. Mant. de coiectione vlti. volunt. lib. 11. titulo 10. nu. 31. quos supradictis adde.

7. Et est aduertendum quod legitimatus dicitur vere & proprie legitimus secundum præfatam distinctionem a tempore legitimationis quo ad futura non vero quo ad præterita ad tempus natiuitatis, quoniam legitimitas oculos non flectit retro, vt in specie hac scripserunt Soci. Senior. conf. 226. num. 4. lib. 2. Ant. Nat. conf. 624. num. 4. cum alijs seq. Cephal. conf. 351. nu. 10. & conf. 285. num. 41. Rimi. Junior conf. 46. numero 95. Gerard. Mayoll. conf. 117. num. 22. Menochi. conf. 266. nu. 11. libro 3.

8. Et quociescumque legitimitas principis retrahitur ad tempus natiuitatis vt supra diximus, si per fictionem, quia legitimatus licet possit dici vere legitimus attamen non potest dici legitime natus cum non sit natus ex iustis nuptijs l. filium eum diffimus. ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris, nam cum iura prohibeant legitimam natiuitatem extra iustas nuptias illud factum quod non fuerit, tunc legitimus natus non potest per legem infirmari. l. in bello. §. factæ ff. de capt. & post limi. reuertunt. Bar. Iaf. & Croc. in l. Gallus §. 8.

§. & quid si tantum. ff. de lib. & posthu. Barto. & Doctor, in d. l. si is, qui pro emptore. ff. de vscapion. maxime Bolognet. ibi. num. 245. Ant. Rossell. in tract. de legitimatione, titu. de legitimationis effectu, num. 20. Rim. Iun. Ant. Notta, & Geremazol. in locis proxime citatis.

- 9 Hæc tamen retro actio ita demum fit si filio sit favorabilis, & nemini ius formatum sit questum, ut referunt, & sequuntur Ias. Crot. & alij in ^o st. l. Gallus. §. & quid sit tantum. ff. de liber. & posthu. firmates regulam generalem. & Tiraquell. de primogen. q. 24. nu. 33. quod sequitur Natta cōf. 504. nu. 18. vol. 3. & Rim. Iun. in dict. conf. 46. num. 8. & 9 libro 1. nam in præiudicium tertij non retrahitur legitimatio. auct. quib. mod. natural. effici legit. §. liceat igitur, collat. 6. authent. quib. mod. natural. effici. sui. §. illud tamen in fine, collat. 7. gl. of. in d. §. & quid si tantum, v. rbo, emancipatus, quam ibi sequitur Bartol. & omnes gl. of. in cap. tanta, verbo, post contractum matrimonium qui filij sint legit. Bald. conf. 102. col. 2. volum. 3. Alex. conf. num. 10. vol. 7. Ias. in rubric. de liber. & posthu. col. 3. Porti. alios referens conf. 106. num. 75. Cephal. conf. 285. num. 20. lib. 2. & conf. 372. num. 41. Hippolyt. Rim. d. conf. 46. num. 66.

- 10 Et semper est interpretanda legitimatio, ut minus lædat tertium l. 1. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico tradit Ruin. cōf. 80. nu. 6 lib. 3. Brun. conf. 15. nu. 12. Socin. Iun. eo. f. 63. num. 16 & conf. 100. nu. 26. lib. 3. Tiraq. & alij per eū citari in d. tract. de primogenit. quæst. 34. nu. 34. Hippolyt. Rimin. dicto consilio 46. num. 67.

- 11 Et quamvis legitimatio videatur favorabilis fallit quando tendit ad alterius præiudicium. c. 1. & 2. de filiis presbyter. in 6. DD. in c. per venerabilem qui filij sint legitimi. Rui. cōf.

99. nu. 6. lib. 3. Brun. d. conf. 15. nu. 15. Curtius Iunior consilio 26. numero 9. & 10. Cephalus consilio 276. num. 38. & conf. 285. num. 21. & censil. 372. num. 41.

- 12 Et aduerse, quod licet de iure cōmuni sit vera, & cōmuni cōclusio, q̄ legitimatio per fictionē retro. a. hitur ad tempus ratiuitatis, ut supra fuit dictū, contrarium tamen probatur de iure regio per l. 4. tit. 15. par. 4. ibi: *Son dde en adelarte legitimos*, quod ibi notat Greg. Lop. qui eam. l. intelligit in simplici legitimatione, secus si in forma concessionis diceret p̄inceps, quod restituit eum, quem legitimat, sicut si à primis naturalibus foret legitimatus in quo casu legitimatio, etiam stantē d. l. par. tra heretur retro, quæm distinctionem etiam de iure communi notavit Anton. de Butrio in capite per venerabilem qui filij: sint legitimi, quem post Aretinus in dicto §. & quid sit tantū, col. 12. refert Ant. Nat. d. cōf. 504. n. 23. lib. 3.

- 13 Tandem filij legitimi principis rescripto nihil differunt à legitimis, authent. quibus modis natural. effici legitimi. §. sit igitur licentia, ibi: *Nihil à legitimis differentes*, collatio. 6. authent. quibus modis natural. effici sui. §. quoniam varie, ibi: *Nihil dissimili legitimis*, collatio. 7. l. fin. titulo 15. par. 4. & in omnibus cōnspiciuntur legitimis, adeo quod dispositum in legitimo locum etiam habet in legitimatione. l. liberos. C. de iure de liber. Bald. in l. imperialis. C. de nupt. & incipit. in causis in fine de officio deleg. Dec. conf. 356. nu. 5. & seq. Paris. conf. t. nu. 57. & conf. 8. num. 7. lib. 2. late Tiraquellus in l. si vniquam, verbo, susceperit liberos, num. 63. cum plures sequent. C. de re uoc. donat. & in tract. de primogen. q. 34. nu. 1. & seq. Inna. Roj. in epit. succ. c. 31. nu. 35. Tiberti Doei. conf. 88. nu. 2. lib. 2.

Liber secundus praxis ciuiliſ.

14 **Quod** procedit etiam si filij legitimi per principem sint spurij, & ex quocumque dimato eoru procrea- tummodo qualitates spuritatis, & defectus exorimantur, cap. per venerabilem. vbi Abb. num. 5. qui filij sint legitimi. l. qui in prouincia. §. 1. ff. de rit. nupt. specul. in rub. qui filij sint legitimi versi quare si natus ex patre vxorato Bald. in Leam quam nume. 36. C. de fideicommiss. & in l. si qua illustriſ, nume. 5. C. ad officia. Alex. conf. 2. & conf. 27. in fine, lib. 1. & conf. 87. num. 9. lib. 3. Dec. conf. 338. nume. 7. Emanuel à Costa in l. Gollus. §. & quid si tantum vltim. part. nume. 74. ff. de liber. & posthu. Ioan. à Roj. in epit. success. c. 23. nu. 57. cū seq. Castrè. cōf. 30. in 2. lib. 1. idè Alex. in l. generaliter. §. cum autè. n. 2. C. de instir. & subſtit. sub cōditio. fact. Soc. Sen. qui hūc testatur cōmōnē in l. Gallus. §. si eius. n. ff. de lib. & posthu. Soc. Iun. quieria n. testatur de compuni. cōf. 77. nu. 8. lib. 3. Mant. qui dicit etiam communem de coniect. vlt. vol. lib. 11. tit. 10. n. 20.

15 **Ex** his primò inferitur, quod filius naturalis, vel spurij legitimatus rescripto principis est in patria potestate, vt supra in prin. dictum est, & obtinet iura ſuitatis, auth. quib. mod. natural. effici. legit. §. liceat igitur. collat. 6. authent. quib. mod. natural. effici. legit. in rub. & in nigro. collat. 7. §. quibus inst. de heredis, que ab intest. defer. l. certum. ff. de iniusto rupto. Bartol. in l. 2. in princip. vbi etiam Iaf. num. 20. ff. de vulgā. & pup. idem Iaf. in l. si is, qui pro emptore, nume. 236. ff. de vfucapic. & in rubr. ff. de liber. & posthu. nume. 10. & in l. qui se patris, nume. 13. capit. vnde liberi. Cene. in l. 3. num. 17. C. de iure de liber. Ruin. conf. 86. numero 15. libro 2. Paris. conf. 10. nume. 75. libro 2. Ioan. Lup. in l. 2. Tauri, num. 13. Ioannis à Rojas in epit. success. capite 23. nu. 47.

16 **Secundò** inferitur, quòd filio legitimato principis rescripto legitima debetur, & ei competit ius dicèdi nullum de iure ciuili, & bonorum possessio contra tab. de iure praxorio, si sit praxeritus, & querella inofficiosi testamenti, si iniuste sit exheredatus, & habet omnia remedia contra testamentum patris, que habet filius legitimus, & naturalis, authen. de incest. nupt. §. dubitatum in fine, coll. 2. d. l. certum. ff. de iniusto rupto Bartol. in auth. quib. mod. natural. effici. sui. §. si quis igitur, in fine, coll. 7. Bal. in l. cū in adoptiuus, nume. 5. C. de adoption. Alex. conf. 159. num. 2. lib. 1. vbi hanc testatur communem Iaf. in d. l. si is, qui pro emptore, nu. 236. & in rubr. & in l. 1. num. 14. C. de bonor. possess. contra tab. & in rubr. ff. de lib. & posthu. n. 9. vbi etiam dicit communem Bec. conf. 576. nu. 6. Afflic. decif. 195. n. 6. Tiraq. in l. si vnquam, verbo, susceperit liberus. n. 64. C. de reuoc. do. nat. Suar. l. quoniam in prioribus, limit. 12. Castell. & Ant. Com. in l. 12. Tau. n. 66. Couar. in epi. de spō. 2. p. c. 8. §. 8. num. 2. Ioan. à Roj. in d. c. 23. nu. 45.

17 **Tertiò** inferitur, quòd filius legitimatus rescripto principis succedit patribus ex testamento, & ab intestato, etiā cū filijs legitimis, & naturalibus, auth. quib. mod. natural. effici. legit. §. sit igitur, collat. 6. l. si te parens, vbi Bal. C. de suis, & legit. liber. idem Bald. in l. cū in adoptiuus, n. 5. C. de adopt. Bar. in l. ex facto. n. 3. ff. de vulg. Iaf. in d. l. si is qui pro emptore. n. 278. & in d. rub. de lib. & posthu. n. 9. & in l. Gallus. §. & quid si tantum. n. 96. ff. eod. tit. Ioan. à Roj. in d. c. 23. n. 34. l. fin. tit. 15. par. 4.

Sed intellige, quòd filius legitimatus succedit cū legitimis, & naturalibus, si ad hoc est expresse legitimatus, aliàs nō, vt tenēt Ant. n. 15. & Abba. n. 27. in c. per venerabilē, qui filij sunt legitimi. Castrè. n. 16. Are. nn. 26. &

& Iaf. num. 79. qui testatur de com-
muni in d. §. & quid si tantum, Alha-
ro. & slij, quos sequitur Anton. Go-
mez in d. l. 12. Tauri, nu. 67.

18 Hodie autē de iure regio per d. l.
12. Taur. expressē decisum est, quod
nō potest succedere cum legitimis
& naturalibus, nisi in quinta tantum
parte honorum.

19 Quarto infertur, quod filius legi-
timatus principis rescripto vicē pos-
thumi tenet, vt concludit Bart. in d.
l. Gallus §. & quid si tantum, col. vl
ti. ff. de liber. & posth. Bal. in l. filius
à patre. §. filiusfamilias, & in l. si
quis posthumo in princ. vbi etiā Cas-
tren. & Alex. ff. eod. tit. & ideo per
legitimationē filij rōpitur testamē-
tum, sicut per natiuitatē posthumi,
vt tenet Bald. Ang. & Imoi. in d. l.
certū. ff. de iniusto rōpto testam. An-
gel. conf. 76. col. t. Ancha. conf. 125.
col. 3. Alex. conf. 139. col. t. lib. 3. & in
rub. ff. de liber. & posth. vbi hanc te-
statur cōmunem opi. vbi etiam Soc.
Seri. nu. 15. idē Soci. conf. 226. nu. 9.
Deci. conf. 52 & cōf. 257. col. 1. & cōf.
338. col. fin. & cōf. 343. & conf. 365.
nu. 7. vbi hanc dicit communem Z u
car in l. postumo naton 13. & 30. ff.
de honorū possessio. contra tab. Ioā.
à Roj. qui alios allegat in d. c. 23. n.
46. Mat. de cōie. l. volū. lib. 11. ti. 10
n. 29. qui etiā testatur de cōm. n.

20 Quinto infertur, q̄ succedit indif-
ferēter omnibus agnatis vel cognatis
ex testamēto, & ab intestato, an-
thē quib. mod. natu. effici sui. §. reli-
qui, & §. si quis ergo & §. qua prop-
ter coll. 7. Bar. in eod. authen. §. tri-
bus, & in §. equaliter. n. 5. idē Bar. Bal.
& alij in l. cōmuni C. de naturalib.
liber. Ant. nu. 17. & Abb. nu. 28. in c.
pervenerabilē, qui filij sint legitimi,
& vbi Prępos. in §. quod autē, n. 110
Castren. conf. 34. col. 2. lib. 2. Alex.
conf. 2 num. 17. lib. 1. & conf. 139. n. 1.
3. eod. lib. Iaf. in l. si is qui pro empio
re, n. 215. & 241. & 263. & 278. ff. de
vfu cap. Soc. Seri. co. l. 63. nu. 12. lib.

3. Dec. conf. 275. nu. 4. & conf. 365. n.
5. Cur. Iun. conf. 37. col. 1. Crau. cōf.
138. col. 2. Rode. Suar. in l. quoniam in
prioribus limia. 12. Coua. in epit. de
sponf. 2. par. c. 8. §. 10. nu. 2. Anto. Go-
mez in d. l. 12. Tauri num. 69. Ioan.
a Rojs in epit. succesiō. c. 23. num.
49. & probat. l. 7. ti. 15. par. 4. & l. fin.
ti. 13. par. 6. & d. l. 12. Taur.

21 Sexto infertur quod filio legitima-
to est relinquerē da legitima titulo in-
stitutionis, glo. communi et recepta
in authē. si qua mulier, verō cōpe-
tere. C. de Sacrosan. Eccles. quā ibi
sequitur Salic. & Iaf. nu. 13. idē Iaf.
in authē. nouissima. n. 14. C. de inof-
fic. testam. quos seq. Ioā. a Roj. in d.
c. 23. nu. 98.

22 Septimo infertur quod legitimi-
tus conseruat agnationē nomen & fa-
miliam vt scripserunt Ang. conf. 17.
col. penul. Sa;yc. in authen. si quis
col. 1. C. de naturalib. liber. Alex. cōf.
2. nu. 12. & 37. lib. 1. Deci. cōf. 307. col.
vl. & cōf. 316. & cōf. 365. & cōf. 433.
col. 5. Tirarq. in l. si vnquā verbo su-
sciperit liberos, n. 68. & 83. C. de re-
uoc. donat. & in tract. de viroq; re-
tract. §. 1. 2. 10. 8. n. 10 Craue. cōf. 138.
nu. 4. & 5. Ioā. a Roj. in d. c. 23. n. 21.
Menoch. conf. 266. num. 16. lib. 3.

23 Octauo infertur quod si statutuū dif-
ponat quod stantibus masculis semi-
ne non succedant haberet etiā locū.
si filij legitimated principis rescripto
starent, vt notat Bal. in l. cum acutif-
simi, nu. 7. & in l. eā quā, n. 26. C. de
fideicōm. Alex. d. cōf. 2. nu. 33. lib. 1.
& conf. 70. n. 9. lib. 2. Iaf. in d. l. si is
qui pro emptore, nu. 240. ff. de vsu-
capio. & l. 1. nu. 5. C. de honor. posses.
cōtra tab. Dec. cōf. 52. & cōf. 366. n.
4. Hipp. sing. 303. quos refert & se-
quitur Ioā. a Roj. in d. c. 23. nu. 90.

24 Nono infertur, quod legitimatus
iure proximitas admittitur adretra-
ctū, vt notat Afflict. in tract. pto-
mifos, versus item quarto an constan-
guireus, Modenus Gallus in con-
suet. Paris. titulo 1. §. 8. gloss. 1.

Liber secundus praxis ciuilis,

- Couarru. in epir. success. 2. par. c. 8. §. 10. nu. 3. Vasquius in l. si quōdo, nu. me. 70. C. de inofic. test. Ioan. à Rojas in d. c. 23. n. 101. Roland. conf. 83. n. 13. lib. 3. Menoch. cōf. 266. n. 10. lib. 3.
- 25 Decimo infertur, quòd legitimatus admittitur ad honores, & dignitates, & priuilegia paterna, quamuis in legitimatione expresse de his nō sit facta mētio. d. l. 12. Tauri. que est l. 10. tit. 8. lib. 5. Recopil. quam legem limita nō procedere in nobilitate, quā Hispani vocant indulgentia, nec in exemptione seruitij, quā etiā dicunt, *exemption, o pechos*, vt disponūt. l. 20. tit. 11. lib. 2. & l. 12. tit. 2. lib. 6. Recop. quarum vna lex per alterā extenditur, & declaratur.
- 26 Vndecimo infertur, quod legitimatus succedit in iure patronatus, Bald. in d. l. eā quam in fine. C. de fideicō. tradit late Rochus de Curt. de iure patro. verb. cōpetēs alicui, nu. 8. quos seq. Ioan. à Roj. d. c. 23. n. 104.
- 27 Duodecimo infertur, quod filius legitimatus excludit substitutū vocatū, si institutus decesserit sine filijs, vt affirmāt Bald. in l. cū acutissimi. n. 7. C. de fideicō. Alex. in l. generali ter. §. cū autē, vbi etiā Dec. & Rim. Senior. C. de instit. & substitut. sub condit. fact. vbi Jac. nume. 4. hanc te flatur communem opin. idem Alex. cōf. 2. n. 41. lib. 1. Iaf. in l. 2. n. 243. C. de iure emphyt. & in l. Gallus. §. & quid sit tētum, n. 139. ff. de liber. & posthu. idē Dec. cōf. 258. n. 4. & cōf. 284. n. 9. & cōf. 366. n. 4. & 20. & cōf. 425. n. 8. & cōf. 557. Ripa post alios in l. ex facto. §. si quis rogatus. n. 44. ff. ad Trebellia. Rui. cōf. 83. col. 2. lib. 3. & cōf. 98. n. 21. lib. 2. Bru. cōf. 15. nu. 10. Cur. Iu. cōf. 83. nu. 8. Paris. cōf. 13. n. 9. lib. 2. Durā. de arte test. tit. 15. cau. 15. n. 5 testatur cōmunē Bapt. à Villa lob. cōcl. 67. lit. L. Math. in suis cōclu. vers. legitimatus donat. à Fina, lib. 2. reg. verb. legitimatio, Gozad. in cōf. 6. nu. 62. Soc. Iu. cōf. 93. n. 40.
- lib. 3. Castell. & Ioan. Lup. in l. 12. Tau. nu. 23. Couarr. in epit. de supōf. 2. par. c. 8. §. 9. n. 8. Ioā. à Roj in epir. success. c. 23. nu. 88. Ludou. de Molin. de Hispan. primog. lib. 3. c. 1. nu. 2. Roland. à Vālle qui plures refert, cōf. 83. col. penult. lib. 3. Ioā. Ceph. cōf. 117. nu. 20. & cōf. 186. nu. 70. Bursat. alios citās, cōf. 85. nu. 13. lib. 1. Prospa. Pafeth. cōf. 98. n. 1. Māt. de cōicctur. vlt. volunt. lib. 11. tit. 10. n. 9. cum seq.
- 28 Extende primo dictam cōclusionem, vt procedat etiā si testator substituat sub cōditione, si hæres, vel vocatus decesserit, sine filijs legitimis d. authēt. quibus modis naturales effici, legitimi. §. sit igitur licentia, & authent. quib. mod. natu. effici, sui. §. quoniam varie, & in specie notāt Doctor. in l. generaliter. §. cum autem. C. de instit. & substitut. sub conditio. fact. vbi Alex. nu. z. & Iaf. n. 7. dicūt hāc esse communem opinionē. Imo. & alij in l. ex facto. §. si quis rogatus vbi Ripa n. 44. dicit etiam cōmunē. ff. ad Trebel. Greg. Lop. in d. l. 4. tit. 15. part. 4. Ludou. de Molin. plures referēs d. lib. 3. c. 3. n. z. Rolād. cōf. 67. n. 1. lib. 3. Tiber. Decian. conf. 88. nu. 13. lib. 2. Mant. d. lib. 11. tit. 10. n. 9.
- 29 Secūdo extende, vt procedat etiā si substitutus sit vocatus sub cōditione, si hæres decesserit, sine filijs legitimis, & naturalibus, vt affirmāt oēs in d. l. ex facto. §. si quis rogatus, vbi Ripa n. 44. ff. ad Trebel. Alex. cōf. 2. n. 41. vol. 1. Dec. cōf. 258. & 365. n. 9. & cōf. 366. n. 4. & cōf. 425. n. 8. Rui. cōf. 173. n. 7. lib. 1. Berō. cōf. 180. n. 7. lib. 2. Gozad. cōf. 29. n. 19. & cōf. 48. nu. 15. Rimi. Sen. cōf. 28. n. 15. Grai. cōf. 65. n. 5. lib. 1. Soc. Iun. cōf. 136. n. 10. & 40. li. 3. & cōf. 77. eod. vol. qui hāc dicit magis communem opin. Ceph. cōf. 117. n. 20. & cōf. 188. n. 19. & cōf. 276. nu. 70. hāc etiam testatur receptiorem. Roland. cōf. 67. n. 16. & cōf. 83. nu. 19. lib. 3. vbi plures citat Mant. late d. li. 11. tit. 10. n. 9. cum seq.

30

Primo limita dicta conclusio, ut non procedat, si vocatus esset substitutus sub eoditio. si hæres decesserit sine filijs ex legitimo matrimonio natis, quia tunc filius legitimatus non excludit substitutum, cum non videatur testator de eo intelligere, immo illegitimos naturales abhorruisse, & veram tantum & naturalem filiationem considerasse, quæ ex iustis descendit nuptijs, per ea quæ in præcedenti §. in simili limitatione diximus in legitimatione subsequente matrimonio: & hanc limitationem tenent expresse Bal. in l. Gallus §. si eius infine ff. de liber. & posth. & in c. 1. §. naturales si de feudo fuerit controuer. & in c. in notuit. de electio. Ang. in disputatione in cap. quidam nobilis, in 1. dubio infine aia de Butrio in c. per venerabilem penul. col. qui filij sint legitimi, Alex. in l. generaliter. §. cum autem col. 2. C. de insti. & substiti sub conditio. fact. & in conf. 2. num. 10. vol. 1. & conf. 172. num. 2. vol. 7. ubi hæc testatur communem opi. Soci. Senior conf. 63. num. 17. lib. 3. Dec. conf. 425. num. 12. crot. in l. Gallus §. & quid si tantum num. 81. ff. de liber. & posth. & ibi Soci. Iunior num. 145. qui testatur de comuni Duran de a. te testandi tit. 5. de substiti. caut. 35 num. 5. Curti. conf. 35. num. 22. Rui. cõf. 80. num. 7. & 8. & conf. 92. nu. 13. & conf. 95. num. 7. & conf. 103. num. 7. lib. 3. Parisi. conf. 9. num. 45. & 46. qui plures referi lib. 3. & conf. 15. num. 12. & conf. 11. num. 147. lib. 2. qui hæc dicit communem opi. Natta. conf. 624. num. 8. cum seq. lib. 3. Ludovic. d. Molin. de Hispanorum præmogeanij. lib. 3. c. 3. num. 31. Bologn. post Iaf. & alios in l. si is qui pro emptore. nu. 251. ff. de vsucapionib. Cephal. conf. 60. num. 15. & conf. 111. nu. 6. cõ seq. & cõf. 117. n. 21. & conf. 276. num. 9. Rimi. Iunior d. conf. 46. n. 47. cum seq. lib. 1. Burfat. conf. 17. nu. 9. & 14. qui hæc testatur cõmune opi

nionẽ lib. 1. Tiber. Dec. cõf. 88. nu. 21. lib. 2. Mant. d. lib. 11. tit. 10. nu. 23.

31 Et fortius sine illo dubio procedit hæc opinio, ubi adest legitimorum geminata prolatio, ut si testator dixeret, si hæres decesserit sine filijs legitimis, & naturalibus, & ex legitimo matrimonio natis: nam tunc legitimatus nunquam admittitur, ut affirmant omnes citati doctores, maxime Alex. in l. Gallus. §. quidam recte, nu. 169. ff. de liber. & posthu. Rui. conf. 92. num. 14. lib. 3. Cephal. conf. 82. nu. 29. & conf. 111. num. 14. & multi citati per Rimi. Iunior in d. conf. 46. Parisi. conf. 13. num. 29. & 40. lib. 2. Burfat. & alij per eum citati conf. 18. nu. 10. Tiber. Decia. conf. 88. n. 16. lib. 2. & in hoc omnes conveniunt. ut testatur Rui. loco proxime citato: verba enim geminata, prout sunt prædicta verba, denotant maxis enixam & certam voluntatem testatoris, argu. eorundem que notantur in l. ballista. ff. ad Trebell. & per Bar. in l. scimus. C. de agri. & conf. late Parisi. in nostris terminis conf. 9. numer. 43. lib. 2.

32 Sed licet dicta limitatio vera sit, tamen si legitimatio facta sit a supremo principe de plenitudine potestatis cum fideicommissi expressa ac specifica derogatione, & cum clausula non obstantibus quibuscumque legibus, & verbis derogatorijs in eis positis, tunc princeps in iuribus fideicommissi etiam sub dictis verbis præiudicium substitutis afferre potest, secundum Alex. conf. 94. lib. 1. Dec. cõf. 357. nu. 6. Brun. conf. 15. n. 11. Rui. cõf. 80. n. 7. & 8. & cõf. 95. n. 8. lib. 3. Cephal. d. conf. 111. in fine. & conf. 186. nu. 40. Rimi. Iunior. cõf. 46. num. 122. Tiber. Decian. conf. 3. num. 90. lib. 1. Mant. lib. 11. tit. 11. nu. 10. qui alios citat.

33 Nam vera & communis est conclusio, quod aditio hereditatis ius succedendi, & eius acquisitio sunt de iure civili, & positivo, & eodem modo sunt inducta fideicommissa valida,

c j

lleg.

Liber secundus praxis ciuilis,

llege obuenire. ff. de ve. bonum significar gloss. in l. 1. ff. de acquirendo rerum dominio, gloss. Bartol. & alij in Lex hoc iure. ff. de iustitia & iure. gloss. magna in l. frater à fratre. ff. de conditio. indebiti Bart. & alij in rubr. ff. de acquir. hære. it. Alexand. conf. 2. nume. 46. lib. 1. Paris. conf. 8. num. 12. lib. 2. & Latius consilio i. numero 59. cum sequent. & ea quæ sunt juris ciuilis, princeps liberam habet potestatem immutandi, & disponendi, & sic legitimando potest substitutus præiudicare qui habent ius succedendi in spe gloss. Bartol. & alij in l. final. C. si contra ius, vel utilitat. public. Innocent. in capite cum ad monasterium de statu monachorum. Felinus in cap. quæ in Ecclesiæ, numero 25. & 32. de constitut. & in capite nonnulli, numero 18. & in capite ad audientiam, nume. 4. de rescript. Hippolyt. sing. 199. Parisius ubi supra, & facit l. princeps. ff. de legib. & l. digna vox. C. eodem ritu. l. 11. in fine. titulo 1. partita 1.

34 Secundo similiter limita, vt legitimatus principis rescripto non excludat substitutum, quando testator dixit, si decefferit sine filijs legitime natis, vt in hac specie notat Bald. in l. Gallus. §. si eius in fine, ubi etiam Imol. colum. fina. ff. de liber. & posthum. & ibi etiam dicit communem Socinus Senior nume. 6. Alex. ted. conf. 2. nume. 55. lib. 1. & in l. generaliter. §. cum antem. nu. 2. C. de instit. & substit. sub conditio fact. Dec. conf. 42. nu. 12. qui testatur communem Grat. conf. 39. num. 45. lib. 2. Couarr. in epit. de spons. 2. par. c. 8. §. 2. in fine. Mant. d. lib. 11. tit. 10. n. 24. & tenent fere omnes in præcedenti limitatione citati.

35 Tertiò limita, vt legitimatus per rescriptum non excludat substitutum, quando præsumpta mens testatoris talis fuit, veluti si testator in melio-

ratione tertiæ & quintæ partis, vel in legato particulari propter filios masculos filias exclusit, in quibus maior solet esse dilectio quam in nepotibus: nam tantò magis præsumitur excludere voluisse spurios legitimatos, & bona sua peruenire ad masculos vocatos, per quos nomen, & decus familiz conferatur, secundum Angel. consilio 71. ad finem quem sequitur Andr. Sicul. in l. cum acutissimi. C. de fideicommissis. Alex. conf. 5. vol. 7. Neviz. conf. 99. nu. 25. quos etiam sequitur. Rimin. Iun. d. conf. 46. num. 42. lib. 1. & idem erit, si alijs legitimis coniecturis appareat de voluntate testatoris, Mant. d. l. 11. tit. 10. nu. 22.

36 Quartò limita dictam conclusionem, vt filius legitimatus principis rescripto excludat substitutum, vt procedat, dummodo citatio substituti præcedat, non quidem ad validitatem legitimacionis, sed ad præiudicandum iuribus fideicommissi, vt tenent Anchar. conf. 427. in 2. dubio, num. 2. Alex. conf. 67. colum. 2. & consil. 94. vol. 1. Dec. conf. 55. col. 1. & 2. & conf. 338. nu. 7. & Latius conf. 425. col. 3. & conf. 445. num. 10. Ruic. conf. 3. & conf. 36. nu. 20. cum seq. lib. 1. & conf. 92. nu. 15. lib. 3. Curt. Iun. consil. 83. nu. 10. late Paris. conf. 1. num. 35. & conf. 9. nu. 29. & 30. lib. 2. Grat. respò fo 158. col. penult. lib. 2. Socin. Iun. conf. 95. num. 67. lib. 3. qui hanc testatur communem opin. Couarr. qui dicit etiam communem in epit. de spò. 2. par. c. 8. §. 9. num. 8. Ioan à Rejas in epi. succes. c. 23. n. 89. Lud. de Mol. de Hispan. primog. lib. 3. c. 3. n. 10. Ceph. conf. 23. nu. 58 & conf. 186. nu. 14. cum alijs. Rim. Iun. conf. 46. nu. 37. 68. seq. & nu. 63. cum seq. lib. 1.

37 Nec hanc citationem supplet clausula ex certa scientia, de plenitudine potestatis, & aliz similes, quia debent referri ad expressa tantum in legitimacione. l. si de certa. C. de trans. l. qui

l. qui cum tutoribus. §. fin. ff. eod. tit. tradit Crauet. de antiquitat. tempo. 3. par. nu. 26. Ruin. conf. 288. Cephal. conf. 117. num. 34. & conf. 186. nu. 67. Hippol. Rimin. d. conf. 46. num. 115. lib. 1.

38 Et dumtaxat dist. clausula operantur in his, de quibus princeps habuit scientiam, vt que iuris sunt, nō autem facti alieni, veluti fidei. commissorum, de quibus presumitur ignorantiam habuisse, vt se ipserunt Ruin. conf. 157. num. 9. lib. 1. & conf. 71. num. 38. & conf. 97. num. 7. lib. 3. Paris. conf. 1. num. 87. lib. 1. Gozid. conf. 5. num. 14. Solin. Iun. conf. 77. nu. 126. lib. 1. Ant. Nat. conf. 209. nu. 6. Crauet. conf. 126. nu. 3.

39 Nec vim obtinent, nisi ponantur cum causę cognitione, & sic parte citata, Clem. pastoralis, vbi Cardinalis notat de re iudi. Rota. decis. 130. Dec. conf. 407. num. 24. & conf. 508. in fi. & conf. 544. num. 28. Curt. Iun. conf. 170. nu. 32. Neuz. conf. 12. nu. 143. inter consilia Brun. Ludouic. de Molina alios referens de Hispanor. primogenijs, libro 3. capit. 3. Octavia. C. heran. in decis. Pedemont. decis. 88. nu. 11. & 16. Roland. conf. 2. nu. 164. lib. 2. Rimin. Iun. d. conf. 46. nu. 120. & 124.

40 Nec clausula supplens omnes defectus que solet opponi in rescripto legitimacionis supplet hanc citationem, cum non extendatur ad defectum iuris naturalis qualis est defectus citationis. d. Clem. pastoralis de re iudic. Specul. & Io. Andr. in eius additio. in tit. de locato. §. nūc ostendendum, vers. 18. Archid. in c. Ceno mnensem 56. dist. 1. in. qui alios refert, conf. 9. nu. 10. lib. 3. Rimin. Iun. d. conf. 46. nu. 126.

41 Sed est aduertendū, quōd si princeps facit legitimacionē animo preiudicandi substitutis, & de eius animo constat, tunc non est necessaria substituti citatio, vt notat Bartolin

l. Callus. §. & quid si tantum. ff. de liber. & posthum. quem sequuntur ibi Soc. Sen. num. 30. Iaf. nu. 140. & Crot. num. 72. Alex. conf. 2. num. 37. volum. 1. Decius conf. 279. num. 101. Paris. conf. 8. num. 12. lib. 2. Roland. conf. 67. nu. 57. lib. 3. Mant. d. lib. 11. tit. 11. num. 8. cum alijs sequent. & ratio est, quia princeps potest legitime filium illegitimum inuitis substitutus: ergo eis ignorantibus.

42 In dubio autem princeps in legitimacione nō creditur voluisse, quod non expresit. l. vnic. §. fin. autem. C. de ea lucis toll. cap. ad audientiam in fine de decimis. cap. inter corporalia de translatione Episcopi. Grat. responso 65. num. 18. volum. 2. Soci. Iunior, conf. 95. num. 93. lib. 3. Cephal. conf. 23. num. 115. quos sequitur Hippol. Rimin. dicto conf. 46. num. 36. lib. 1. Mant. dist. lib. 11. tit. 11. nu. 3. Hinc est, quod legitimatio non debet ad fideicommissa, nec ad substitutos porrigi, de quibus mentio facta non fuit, cum non videatur intentio principis fuisse substitutis præiudicare. l. 1. §. si quis à principe. ff. ne quid in loco publico, & ita voluerunt Salicetus in l. generaliter. §. cum autem. C. de instit. & substitut. sub cōditio. fact. Imolin. lex factio, in princ. ff. ad Trebellian. Alexand. conf. 2. nu. 47. & conf. 67. vol. 1. Dec. consil. 269. num. 10. & conf. 357. num. 5. & conf. 608. num. 4. Ruin. cōf. 173. nu. 17. lib. 2. Neuz. conf. 99. nu. 16. Curt. Iun. conf. 83. num. 9. Grat. responso 67. num. 38. libro 1. & conf. 39. num. 38. & cōf. 158. num. 28. lib. 2. Brun. cōf. 15. colum. 3. Cephal. conf. 11. num. 44. & cōf. 186. num. 33. cum alijs seq. & conf. 430. num. 21. cum sequent lib. 3.

43 Quōd limita, vt legitimatus excludat substitutum, cui ius non est constitutum, tamē iam sit ius constitutum substituto, vt si celsis dies fideicommissi, vel aliter, tunc non excludit

Libet secundus praxis ciuilibis

Substitutum, vt notat Bart. in l. Gal-
lus. §. & quid si tantum, nume. 14. ff.
de liber. & posthum. quem ibi se-
quuntur Alexand. num. 18. & 26. So-
cin. num. 24. Iaf. num. 100. Curt. Se-
nior, conf. 65. num. 3. & 4. idem Iaf.
conf. 52. lib. 3. Ruin. conf. 72. nume-
13. & conf. 87. num. 22. lib. 3. Durād.
de arte testandi, titulo 5. cautela 15.
num. 5. Ceph. l. conf. 372. numero 38.
libro 3.

44 Quod extende, etiam si substitu-
tuto sit ius acquisitum in spe proba-
bili de futuro, quod habeat causam
proximam de presenti per ea quæ
notauius in §. precedenti in legi-
timatione per subsequens matrimo-
nium, & infra in §. fin. & in capit. 3.
lib. 1. vbi interpretatur l. diffamari.
C. de ingenuis, & manumiss. secus si
haberet spem remotam mutabilem
l. 1. §. denuntiari de ventre inspicien-
do. Bald. in l. fin. num. 2. quib. res iu-
di. non noceat, declarat Bartol. in l.
is potest, colum. 3. ff. de acquirend.
heredit. Moderni in l. Gallus. §. &
quid si tantum. ff. de liber. & po-
sthu. Ripa in l. ex facto. §. si quis ro-
gatus, num. 45. ff. ad Trebellian. vbi-
cumque enim agitur de tertij præi-
ditio legitimationis materia est o-
diofa, & restringenda, cap. 1. & 2. de
filijs presbyter. in sexto, Bru. confil.
15. num. 13. Ruin. conf. 99. num. 6. lib.
3. Ceph. l. conf. 23. n. 61. & conf. 276.
nu. 38. & conf. 281. nu. 21.

45 Sexto limita, vt legitimatus prin-
cipis rescripto non excludat substi-
tutum, quando secundum communem
vsum loquendi legitimatus non di-
citur legitimus, quia dispositio
testatoris regulariter restringitur
secundum communem vsum loquē-
di. l. librorum. §. quod tzmē. Celsius.
ff. de legat. 3. l. cum delationis. §. as-
nam. ff. de fundo instru. l. labeo, vbi
Bart. ff. de sup. leg. l. vt Alphenus.
ff. de verbor. significat. Paul. in l. fin.
num. 5. C. de his, qui veniam ætatis.

impetra. & in l. cum acutissimi. C.
de fideicommiss. Imola in l. ex fa-
cto in princip. nume. 14. ff. de vulg.
& pupil. & in l. si ita quis. §. is cui,
de leg. 2. Barba. in dicta l. cum acu-
tissimi, num. 225. C. de fideicommiss.
Alexand. conf. 25. num. 2. volumi. 1.
Ripa in l. ex facto. §. si quis rogatus,
nume. 44. ff. ad Trebellian. Decius
conf. 52. & conf. 248. num. 10. & col.
275. num. 5. & conf. 445. Gratus col-
fil. 29. num. 49. lib. 2. Aymon, conf.
166. numero 10. Ludouicus de Mo-
lina de Hispan. primogenit. lib. 3. ca-
pit. 3. num. 32. Roland. conf. 83. num.
9. lib. 3. Ramin. Iunior, conf. 46. num.
43. Mant. dicto libro 11. titulo 10. nu-
mero 27. Menoch. conf. 266. numer.
62. & numero 63. vbi ponit requisita
in communi vsu loquendi, & latius
diximus infra.

46 Septimo limita, nisi testator qui
fideicommissum constituit, erat vir
nobilis, & in dignitate constitutus
tempore testamenti, quia tunc legi-
timatus non excludit substitutum,
cum nõ præsumatur testatorem no-
bilem, & in dignitate constitutum
voluisse succedere suis in bonis na-
tum ex illicito, ac damnato coitu. l.
ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Tre-
bellian. l. si qua illustri. C. ad orfi-
cian. & in specie hoc voluerunt Bal-
dus, Salicet. Alexand. & alij in l. ge-
neraliter. §. cum autem. C. de instir.
& substitut. sub conditio fact. Ang.
in sua disputatione incip. nobilis qui
dam genere in 2. dubio. Butrijus in
cap. per venerabilem, qui filij sunt
legitimi, idem Alexand. conf. 25. nu-
mero 6. & 7. conf. 67. nu. 5. & conf.
94. num. 2. lib. 1. Socin. l. Gallus. §. si
eius, num. 1. ff. de liber. & posthum.
Decif. conf. 284. nume. 10. & conf.
425. num. 12. Ruin. conf. 27. nume. 6.
& conf. 36. num. 7. et conf. 158. num.
8. lib. 1. et conf. 178. lib. 2. et conf. 77.
num. 10. lib. 3. Brun. conf. 15. num. 10.
C. at. responso 29. nume. 15. lib. 2.

Ripa

Ripa in l. ex factio. §. si quis rogatus, nume. 44. ff. ad Trebellian. Gozad. conf. 29. nume. 3. Paris. conf. 1. nu. 41. & conf. 9. nume. 47. & conf. 12. nume. 149. lib. 2. Bertrand. conf. 169. lib. 2. Tiraquell. in tract. de nobilitat. cap. 23. num. 15. Alciat. conf. 38. nu. 9. lib. 2. & responso 201. nume. 52. Rimin. Senior, conf. 41. nume. 8. & conf. 128. nume. 6. Beron. conf. 64. nume. 10. lib. 1. & conf. 23. nume. 16. lib. 2. Socin. Junior, conf. 77. nume. 24. lib. 3. Ludou. de Molina de Hispanorum primogenijs, lib. 3. cap. 3. nume. 30. Andreas Geyl. Agrippinas, lib. pract. obseruatio, cap. 136. nume. 5. Roland. conf. 67. nume. 1. cum sequent. & num. 9. lib. 3. Cephal. conf. 82. num. 22. & cō fil. 111. num. 20. & conf. 117. num. 23. Rimin. Junior, conf. 46. nu. 40. cum sequent. lib. 1. Menoch. conf. 202. nu. 159. lib. 3.

47 Quod intelligunt Bald. conf. 201. & conf. 463. volum. 5. l. 1. conf. 68. colum. 3. lib. 3. & Ripa, Paris. Tiraquell. Gratus, Alciat. Roland. & Cephal. in locis p. oxime citatis quando testator esset illustri, & tate a thoritatis, vel dignitatis, quod esset sibi dedecus tales successores habere, quod iudicis arbitrio erit relinquendum. l. voluntatis, questio. de fideicommiss. in cō. d. §. si quis rogatus, ibi, ex dignitate, & voluptate, Mantica, dicto libro 11. tit. 10. numero 40.

48 Ostendit limitatur dicta communis opinio, quod filius legitimus excludat substitutum, nisi heres grauitus esset nobilis, vel in dignitate constitutus, sicut de testatore in precedenti limitatione dictum est, secundum Alexand. in dicto conf. 2. cō l. 1. 2. volum. 1. Ruin. conf. 76. num. 2. volum. 3. Roland. d. conf. 67. nu. 10. lib. 3.

49 Sed vt notat Ang. in dicta disputatōne incip. quidam nobilis genere, attenditur nobilitas testatoris gra

uantis, & non grauitati, quod etiam tenent idem Angel. Imol. & Alex. sibi contrarius in l. ex factio. §. si quis rogatus. ff. ad Trebellian. quos sequitur Cephal. cōf. 333. nu. 4. & cōf. 493. nu. 26. lib. 4.

50 Nonō limita, nisi testator esset honeste vitæ, & conuersationis, & honorabilis cognationis, ita quod ei esset verecundia, si sua cognatio, si uel domus deueniret ad bastardos: nam hoc casu licet testator non esset nobilis, filius legitimus non excludat substitutum. Bartol. & alij in dicta l. ex factio. §. si quis rogatus, ff. ad Trebellian. Decius conf. 284. num. 10. & conf. 425. num. 12. Ruin. conf. 161. nume. 12. lib. 2. & conf. 76. num. 12. lib. 3. qui dicit, quod cum Bart. transeunt ceteri scribentes, Brun. conf. 15. quos sequitur Rolandus dicto conf. 67. num. 11.

51 Decimō limita, vt legitimus excludat substitutum, nisi sit natus ex vilissima muliere, quia licet testator non sit nobilis, non videtur in hoc casu de tali filio legitimo sensisse, cum legitimatio censetur prohibita. l. humilem. C. de incest. nupt. Socin. Senior, conf. 112. num. 3. lib. 2. Cephal. conf. 442. nu. 18. lib. 3.

52 Undecimo limita, vt legitimus excludat substitutum, nisi substitutus sit filius testatoris, quia non superest persona, quæ ex præsumpta voluntate defuncti sit potior, & magis dilecta, vt notat Bald. in conf. 347. num. 3. lib. 3. quem refert, & sequitur Mantica dicto lib. 11. titu. 10. num. 25.

53 Duodecimo limita, vt legitimus per principem secularem non excludat Ecclesiam substitutam, vt notat Bald. in cap. in præsentia, num. 35. de probatio. quem ibi sequitur Felin. nume. 9. Ripa in l. ex factio. §. si quis rogatus, nu. 46. ff. ad Trebellian. Curti. Senior, conf. 35. & conf. 73. Tiraquell. de priuilegio piz causæ, priuilegio

Liber secundus praxis ciuillis,

94. Ludouic. de Molina de Hispano-
rum primogenijs, lib. 3. cap. 3. nume-
40. declarat Mant. d. lib. 11. titu. 10.
num. 26.

54 Decimo tertio limita, nisi legiti-
matus per rescriptum principis po-
tuit tempore legitimationis ex sub-
sequenti matrimonio commode legi-
timari, & de hoc nõ fuit facta me-
tio, & dispensatum in legitimatione:
vt probatur in authet. quib. mod. na-
tural. effici. legitimi. §. si igitur li-
centia, colum. 6. vbi notat expresse
Glos. in verbo permitimus, quam se-
quuntur ibi Bart. num. 5. & Ang. nu-
mer. 10. idem tenet Bald. in cap. per
tuas, num. 3. de maiorit. & obediēt.
& in cap. illud, num. 3. de præsump-
tō. Mat. fil. sing. 130. Inf. l. Gallus. §.
& quid si rārum in t. lect. num. 107.
ff. de liber. & posthum. vbi hanc re-
statutur communem, & ibi etiam Em-
manuel à Costa, num. 96. Couar. ru.
in epit. de spōs. 2. par. cap. 8. §. 9. nu-
m. 5. Greg. Lop. in l. 4. tit. 15. par. 4.
Pet. Duen. in regul. 350. ampliat. 16.
Tellus Fern. in l. 12. Tauri, num. 7.
Gabr. Rom. lib. 6. tit. de legit. concl.
1. num. 37. Ludou. de Moli. d. lib. 3. c.
3. num. 39.

55 Decimo quarto limita, vt nõ pro-
cedat dicta communis opinio in suc-
cessione maioratus, in quo nõ exclu-
dit legitimatus principis rescripto ag-
natos, & cōsanguineos proximiores
vocatos, vt late probat Ludo. de Mo-
lina d. lib. 3. cap. 3. n. 3. cū pluribus se-
quent & tenet Matic. lib. 11. titu. 11.
num. 4.

56 Decimo quinto limita dictam com-
munem cōclusionem, vt legitimatus
excludat substitutum, si ipse legiti-
matus, & is de cuius successione tra-
statutur, fuerint subiecti iurisdictioni
principis legitimatōis, alias nõ valeret
legitimatō, nec excluderet substitu-
tum, cum extra territorium esse nõ
nõ fortitur, vt tenet Ang. conf. 350.
num. 10. Curt. Senio. cōf. 65. num. 15.

Præposit. Alex. in cap. per venerabi-
lem. §. quod autem, qui filij sint legi-
timi. Mant. dict. lib. 11. tit. 10. nu. 42.
cum alijs seq.

57 Decimosexto limita, & intellige,
vt ad exclusionem sub substituti nõ suf-
ficiat titulus, seu charta privilegij
legitimationis, sed necesse est, vt
probetur filiatio, vt notat Alciar. in
rubr. de lib. & posthum. nu. 46. quē
referit, & sequitur Mant. d. lib. 11. tit.
10. nu. 32.

EX §. V.

SUMMARIVM.

1 *Patria potestas confirmatur per
oblationem curiæ.*

DE PATRIA POTE-
*state quam pater habet in filios
per oblationem Curie. §. V.*

1 **Q**UARTO modo con-
stituitur patria potestas
per oblationē cu-
riæ, nam si filius curiæ
tradatur, pater pro merito consequi-
tur patriam potestatem, & filius le-
gitimationem, vt hoc beneficio in-
uidentur homines ad offerendum li-
beros curiarum muneribus, vt in §.
fi. vbi Doctores in sit. de nupt. & in
authent. quib. mod. natural. effici. §.
si quis igitur, collat. 7. l. 3. §. 1. de De-
curio. l. 5. tit. 15. part. 4. Bart. & Ang.
in l. communium. C. de naturalib. li-
ber. sed hodie hæc legitimatō non
est in vsu, vt testantur Bald. in l. 1.
C. de iure aure annu. Arg. Aretin.
consil. 17. nume. 5. Vuesemb. in
dicto §. fina. nume. 2. inst. de nupt.
Gregorius Lop. in dicta l. 5.
verbo, *A la
Curie.*

EX

EX §. VI.

SUMMARIA.

- 1 *Patria potestas confisumitur per arrogationem.*
- 2 *Filio arrogato potest fieri substitutio pupillares, cum sit in potestate arrogantis.*

DE PATRIA POTESTATE quam pater habet in filios per arrogationem. §. VI.

1 **Q**UINTO modo constituitur patria potestas per arrogationem: nam filius arrogatus, & eius liberi transeunt in arrogantis potestatem. 1. 2. l. si pater familias. ff. de adoptio. l. cum in adoptivus. §. fin. ff. de eodem titulo. §. illud, instit. eodem l. 7. tit. 16. part. 4. quod fecit in filio adoptato: nam arrogatio fit de eo, qui sui iuris est, & ideo in arrogatis potestatem transfere potest. l. 1. ff. de adoptio. dicta l. cum in adoptivus, eodem titulo adoptio vero fit de filio familias, qui sub patris potestate est, ideo non potest mutare patriam potestatem, nec in adoptantis potestatem transire, nisi ab auctore, vel ab alio ascēdente fuerit adoptatus. dicta l. si pater familias. l. arrogato patre. ff. de adoptio. dicta l. cum in adoptivus §. si vero pater naturalis. C. eodem titulo. §. illud. §. sed hodie. §. in primis instit. eodem titulo. §. sed et si pater, instit. quibus modis ius patrie potestatis soluitur. l. 9. titulo. 16. part. 4.

2 Hinc est, quod filio arrogato potest fieri substitutio pupillaris, cum sit in potestate arrogantis, & non filio adoptato, qui est extra adoptantis potestatem. l. si arrogator. ff. de adoptio. l. sed et si plures. §. in arrogato. ff. de vulg. & pupillari sub-

stit. l. 9. tit. 5. part. 6. tradit Ioan. à Rojas in epit. successio. cap. 16. num. 18. ubi accumulatur omnes differentias in ter adoptionem, & arrogationem.

EX §. VII.

SUMMARIA.

- 1 *Patria potestas confisumitur per revocationem in patriam potestatem, ingratus in causa.*
- 2 *Patria potestas confisumitur per sententiam laicam inter patrem, & filium super hac actione.*

DE PATRIA POTESTATE, quam pater habet in filios per revocationem, & gratitudinis causa.

1 **S**EXTO modo constituitur patria potestas per revocationem in patriam potestatem in gratitudinis causa: nam si filius fuit emancipatus à patre, & contra eum committit aliquam in gratitudinis causam ex his, ex quibus exheredari potest tunc tanquam ingratus reducit ad patris potestatem, ut in auct. ut cum de appellatione cognoscitur §. causas, collat. 8. Barto. in l. Divus. ff. ad l. Pomp. de patri. l. 1. C. de liber. & eorum liber. l. 4. tit. 17. part. 4. l. 19. tit. u. 18. eadem part. l. 1. tit. 15. part. 2. ubi Greg. & ad hoc datur patri contra filium actio, quæ dicitur ingrati secundum Nicasi. num. 169. & Ioan. Crisp. numero 174. in arbore actionum.

2 Est tamen advertendum, quod talis filius emancipatus ingratus reducit in patris potestatem, quando emancipatio fuit facta à patre voluntarie: nam si cogereetur emancipare in casibus, in quibus de iure cogi potest, quos congerunt glossæ. & Doctores in §. fina. instit. quibus modis ius patrie

Libec secundus praxis ciuilib,

trix potest. foluit. & l. 18. titu. 18. par. 4. vbi Gregor. tunc per ingrãtitudinẽ: n filius non reuocatur in patriam potestatem. l. si quis hac lego. ff. qui, & à quibus, & post Guilliel. & Ioã. d: Platea, notat Gregor. in d. l. 19. titulo 18. part 4. Ioan. Orosci in l. qui liberatus, num 5. ff. de adoptio. Ant. de Lara in l. si quis à liberis. §. si quis ex his, num. 12. ff. de liber. agnos.

EX §. VIII.

SVMARIA.

- 1 **F**ilius emancipatus ingratum redacitur iterum in patriam potestatem.
- 2 Semen in lata inter patrem & filium super patria potestate non tantum facti ius in: er eos, sed etiam quo ad alios.
- 3 Sententia translata in rem iudicatam pro veritate habetur.

DE PATRIA POTE-

state, quam pater habet in filios per sententiam latam inter patrem & filium virtute huius actiõnis.

- 1 **S**EPTIMO modo constituitur patria potestas per sententiam inter patrem & filium latam huius actiõnis virtute. Linguuum, vbi Doctores. ff. de statu. homi. & in §. pr. iudiciles, institut. de actiõ. & expresse probat. l. 4. titulo 17. partita 4.

- 2 **Q**uæ sententia non solum facit ius inter patrem & filiũ, sed quoad omnes. l. 1. §. fin. cum l. sequent. ff. de liber. agnoscent. notat Cin. & Bald. numer. 2. in dicta l. ingenuum. ff. de statu homi. Imol. Alex. & alij in l. sæpe ff. de re iudic. Anton. Natta in conf. 137. num. 35. volum. 3. Couarru. in epit. de spons. 2. part. cap. 8. §. 3. nu

me. 12. Orof. ei qui hanc testatur communem opinionem in l. filium, nume. 28. ff. de his, qui sunt sui, vel alie ni iur. quod intellige concurrentibus his, quæ infra in §. h. dicemus.

- 3 **S**ententia enim quæ transit in rem iudicatam pro veritate habetur. l. res iudicata. ff. de reg. iur. dicta l. ingenuum. ff. de statu hominum, vbi Doctores, & facit ius irrefragabile inter partes. l. elegit. §. si quis post. ff. de condition. indebiti, & dicitur altera natura, quia originem creat. l. 1. in fine, cum duab. sequentib. ff. de liber. agnos. & naturalia vincula sanguinis mutat, vt notant post Bald. Anton. Natta conf. 124. colum. 2. Curt. Iun. conf. 177. colum. 5. Craueta cof. 79. colum. 2. Bero. conf. 127. colum. 4. lib. 1. Roland. conf. 83. nume. 15. libro 1. & consilio 6. numero 16. & 17. lib. 3. Rimin. Iun. conf. 194. numer. 2. lib. 2.

EX §. IX.

SVMARIA.

- 1 **P**atria potestas plures parit effectus, quos enumerat au-
thor.
- 2 Pater si modum excessit in corrigendo filio, punitur non tanquam dolus, sed tanquam culposus.
- 3 Pater si usus fuerit nimis asperitate contra filium, & modum excessit in correctione, cogendus est eum emancipare.
- 4 Superiores quibus permessa est correctio excedendo modum, efficiuntur indigni superioritate, & dominio.
- 5 Excedens moderatam castigationem punitur iudicis arbitrio.
- 6 Subditi possunt de falso superioribus excedentibus resistere, quia excedendo reputantur tanquam priuati & extranei.
- 7 Resistencia quando & quibus personis est permessa.

8 Cor.

- 8 *Correctio quando presuppōit doli, & in quibus casibus.*
- 9 *Excedens modum in defendendo quando puniatur.*
- 10 *Resistere quando liceat iudici.*
- 11 *Licetum est excusare leges transgredi.*
- 12 *Iudices non possunt missiorem penam imponere, quam a lege statuta sit.*
- 13 *Iudex cum causa bene possit penam minuire & temperare.*
- 14 *Pater possit filium moderari & corrigere modicis castigatione.*
- 15 *Mater possit etiam filium suum corrigere moderata castigatione.*
- 16 *Fratribus & propinquis senioibus conceditur correctio, dummodo non excedant modum.*
- 17 *Pater adoptivus etiam potest corrigere filium suum.*
- 18 *Abbas etiam potest corrigere monacham.*
- 19 *Praelatus etiam potest corrigere subditum.*
- 20 *Magister potest etiam corrigere discipulum.*
- 21 *Dominus potest castigare servum modum excedendo.*
- 22 *Dominus etiam potest corrigere famulum mercenarium, arbitrio boni viri.*

DE PATRIA POTESTATE quam pater habet in filios ad corrigend. s. §. IX.

EX Hęc patria potestate sic constituta plures nascitur effectus, quorum primus sit, nostro ordine, correctio, quam pater in filios habet ex l. 3. C. de patria potest. ibi Castigare iure patrie potestatis non prohibetur, quem text. ita intelligunt Bal. & Albeti. ibi & Ang. Areti. in §. ius autem, num. 6. insi. de patria potest. sed cum hęc correctio concessa sit etiam propinquis per l. vnic.

C. de emendatio propin. videtur quod non detur patri specialiter ratione patrie potestatis, sed superioritatis ratione sicut propinquis permittitur, & huic difficultati respondēt Pinell. post alios in rub. C. de bonis mater, in 2. part. num. 30. cum sequent. dicit quod in dict. l. 3. C. de patria potest. est speciale, ut patre ducente filium ad praesidem propter irreuerentiam, vel similem culpam in patrem commissam debeat praeses filium condemnare, ut patet dicta uerba, quod non conceditur alijs propinquis per d. l. vnic. Quae responsio difficultatem non tollit, quia licet in facultate ducendi filium ad praesidem sit speciale in patre, tamen inter correctionem paternam & propinquorum, nulla videtur ratione patrie potestatis differentia, & sic durat difficultas. d. l. 3. in prima parte, quae disponit correctionem patri competere iure patrie potestatis, quando ob contumaciam non est necessaria severior castigatio, quae etiam conceditur propinquis absque patria potestate, cui difficultati iudicio meo a liter respondendum erit & sic ultra doctores dico, quod correctio concessa patri ratione patrie potestatis ex dict. l. 3. C. de patria potestate maiorem habet qualitatem & effectum, quam ea quae concessa est propinquis ex d. l. vnic. C. de emendatione propin. quae datur patri, expresse conceditur in fauorem ipsius patrie, & pro suo interesse, & in causa propria, ut probatur, ibi: Quem si pietatem patri debitam non agnoscit, castigare iure patrie potestatis non prohibetur, quod est speciale in patre, contra regulam iuris, quae ait neminem in causa propria iudicem esse posse. Sed correctio quae conceditur propinquis, non est in causa propria, nec in suum fauorem, sed in utilitatem & commodum propinqui correcti, ut correctionis medici-

Liber secundus praxis ciuilis,

na bonis instruat moribus, & in melius reformetur, vt probatur ex d. l. vnica. ibi: Et quos ad in te decora domestice laudis exempla non prouocant, saltem correctionis medicina compellat. Secundo responderet, quod correctio, quæ conceditur patri ratione patriæ potestatis, indistincte ei conceditur, siue contra filium iuuenem, siue contra senem quia per senectutem nõ liberatur filius à patria potestate, vt notat glo. in l. fina. §. pupillus, vbi Doctores ff. de verborum obligat. Bauria in princ. instit. quibus non est permisisum facere testamentum, num. 19. Acius Pinel. in l. 1. in 1 par. num. 34. C. de bonis inter propinquos vero solum conceditur contra iuuenes, vt probatur in dicta l. vnica. C. de emendatio. propin. ibi: Auctoritas corrigat propinqui iuuenis erratum. Ter nõ pater potest ducere filium ad præsidem, vt condemnatur, vt pater dictauerit, sed propinquus non est propinquus conceditur correctio limitata patri vero amplà, & si amplior olim ei permisa erat: nam vt refert Dionysius Halicarnæus libro 2. antiquitatum Romanorum, Romulus legum conditor omnem potestatem in filios patribus dedit, siue coercendi, siue verberandi, siue vitium rustico operi detinendi, & quod plus est, etiam occidendi, de qua amplà, & libera parentum in filios in potestate meminit Paulus Iurifconsultus in l. in suis. ff. de liberis & posthumis, ibi: Quos occidere licebat, & Imperator in l. finali. C. de patria potestat. quæ potestas hodie quoad necem est contraria, vt in lege secunda. ff. de his, qui sunt sui, vel alieni iuris, & in alijs etiam temperata, vt ex infra dicendis apparebit: ex hac enim potestate, vt dictum est, pater potest corrigere filium dicti lege tertia, vbi Dñsto: es. C. de patria potestat. notant glof. An-

gel. & alij in §. 1. instit. de his qui sunt sui, vel alieni iur. Marian. Socin. Senior in cap. cum contingat, columna 5. de iurjurando. Decius numero 21. & Bolognet. numero 51. in l. vt vim. ff. de iustit. & iur. O: ofici. in l. 1. n. me. 18. ff. de his, qui sunt sui, vel alieni iuris, & probat l. 13. titulo 2. partita 2. in fine, ibi: *E quando erraren, castigarles como padre y senior*, quæ correctio commissa est patri, & alijs superioribus, quorum infra statim mentionem faciemus, dummodo castigandi arbitrio boni viri modum non excedat, vt omnes citati Doctores rotant, & Menochius libro 2. de arbitra. iudi. cent. 4. casu 364. numero 3. & 13. & probat dicta l. 13. titulo 7. partita 2. & l. 6. titulo 21. partita 4. & l. 18. titulo 18. eadem part. vbi Gregorius Lopez, & in lege quarta, titulo decimoquarto, part. 7.

2. Sed si pater modum excedat in correctione, non est puniendus de omnibus percussionibus, sed de excessu tantummodo, & tunc non punitur tãquam dolosus, sed tanquam culposus, vt notat Bald. in l. sed si. §. magister. ff. ad l. Aquil. Hippolyt. de Marfilis in practica crimin. §. quoniam, numero 90. cum seq. Alexand. conf. 75. lib. 3. Rebuf. in tract. de priuilegijs scholæ. priuileg. 71. in fin. Clem. de patria potest. c. 6. num. 17. & 18. Menoc. d. casu 364. nu. 14. Et aduerte, quod pater in dubio magis præsumitur corrigere filium, & incipere, quàm contumeliã ei inferre, argument. l. ea quæ pater. cap. ex quib. caus. infamia irrog. & quod tradunt Cyn & Angel. num. 4. in l. si non conuinci. C. de iniur. Alciat. in tract. præsumptio. præsumpt. 3. reg. 1. Emenuel à Costa selet. interpret. in l. quoties §. si quis nomen, numero 8. ff. de hæredit. instit. Clem. in dicto cap. 6. nu. 14. Quod in tellige dummodo atrocitas prenz aliud non suadeat. l. vnica. C. de emendatio.

datio. propin. dicta l. sed et si. §. sui. eum l. sequent. ff. ad l. Aquili. Doctores proxime citati, quod etiam intellige in propinquis, & alijs, quibus permessa est correctio, vt sent. Bartol. in l. 4. §. si magister. ff. ad l. Aquil. Ang. in tra. §. malef. verbo ad me nauit. nu. 2. Clem. vbi sup.

3 Sed si pater vsus fuerit nimia a-
peritate contra filium, & modum in
correctioe non obseruauerit, cogen-
dus est eum emancipare, l. fina. ff. si
quis apparente fuerit manumissus. l.
si lenones. C. de Episcop. & cleric.
tradit Iason. post alios in additio. ad
Porti. in §. 1. institut. de his, qui sunt
sui, & probat expresse dicta l. 18. ti-
tuli. 18. par. 4. & l. 2. tit. 2. par. 3.

4 Et eodem modo alij superiores,
quibus permessa est correctio, excede-
ndo modum efficiuntur indigni su-
perioritate, & dominio, per ea quae
notat Bald. & post alios in l. 2. §. domi-
norum. ff. de his, qui sunt sui, vel alie-
ni iur. & in cap. vnico, qualiter domi-
nus prop. feud. princ. quem refert, &
sequitur Greg. Lop. in d. l. 6. tit. 21. p.
4. verbo, *vider.*

5 Et vlt. a hoc remedium exceden-
tes moderatam castigationem puni-
tur iudicis arbitrio, vt notant Signo-
rol. conf. 63. num. 11. Alejar. in tractat.
praesumptio. regul. 1. praesumptio. 3.
in fin. Marfil. in tract. crimin. §. quo-
niam, nume. 90. Nenizan. conf. 75. nume-
ro 5. quos sequitur Menoch. dicto
2. lib. de arbitra. iudi. cent. 4. casu 364.
num. 14.

6 Et possunt subditi eis resistere, quia
excedendo reputantur tanquam pri-
uati, & extranei, vt colligitur, ex l. vt
vim. ff. de iustitia & iure, & probat
L. minime. ff. de religio. & sumpt. fune-
rarium, & l. prohibitum. C. de iure fis-
ci, & notat Bolognet. post alios in di-
cta l. vt vim, numero 51. ff. de iustit. &
iure.

7 Aduertendum tamen est, quod ista
resistentia habet terminos secundum

personas, quia in filio, seruo, & mona-
cho, maior offensio est tolleranda, &
no ita patri, domino, & abbati resisti
potest, sicut alijs personis, quibus per-
missa est correctio propter debitam
eis reuerentiam. argum. l. 1. & per to-
tum. ff. de pra. & ita tenet Ioan-
de Lig. in tra. de bello, cap. 109.
versic. sexto quazitur in fine, quem re-
fert, & sequitur Decius in dicta l. vt
vim, numer. 22. ff. de iustitia & iure,
quod etiam considerandum est in pa-
tre spirituali, cui in fide, & moribus
maior reuerentia debetur, cap. qualis.
2. quae st. 7. glos. in cap. pycstacium. 30.
quae st. 3.

8 In punitione tamen patris, vel al-
terius superioris, si modum in corre-
ctioe excedat, & subditum occide-
rit, considerandum est, quod si a prin-
cipio correctiois, seu castigationis,
gladium, vel similia arma acceperit
destinata ad mortem inferendum, nul-
la praecedente causa castigationis, tunc
punitur sicut alius priuatus. l. 2. ff.
de his, qui sunt sui, vel alieni iuris. §. 1.
institut. eodem titulo cum concordantijs
ibi adductis per glos. & Doctor.
quia ex quo nulla praecessit causa cor-
rectiois, praesumitur dolus, sed casti-
gatio ex iusta causa inciperet cum
pugnis, vel instrumentis paternis, &
correctioe intendens modum postea
excederet per iram superuenientem,
tunc mitius est puniendus, quia solum
de excessu, & non de homicidio tene-
tur, quia difficile est iustam iram
temperare. l. si adulterium. §. Impera-
tores. ff. de adult. c. ira. 11. quae st. 3. &
quo cessat dolus, sine quo non potest
imponi poena. l. Corn. de Sicar. ita te-
net Bald. in dicta l. sed et si. §. si magis-
ter. ff. ad l. Aquil. & Alexand. Hippo-
lyt. Rebus. & Menoch. supra cita-
ti Bolognet. & alij per citati in di-
cta l. vt vim, nume. 52. ff. de iustitia &
iure.

9 Quae distinctio etiam tenenda est
in correcto, si excedat modum defen-
sionis,

Liber secundus praxis ciuilis,

nis, secundum Deci. & Bolognet in d. l. vt vim, & eundē Dec. in c. ad nostram, & in c. de priore de appellatio.

- 10 Et quando sit licitum resistere iudici, vltra gl. Deci. & alios in d. l. vt vim, declarat latissime Bolognet. ibi, num. 54. cum alijs seq.

Illud autem animaduertendum est, quod pœna à patre filio imposita vel à propinquis & alijs superioribus, non poterit legalem pœnam excedere. L. si quis dicat. ff. de manumittu. generali: ibi: Non maiorem ex causa pœnam constitutus, vbi Bar. & Ben. dist. de Plumbino notant, & Greg. Lop. in d. l. 18. ti. 18. p. 4. verbo. *Cum iure*. y *con pie tad*, Redinus de magest. princip. in ver. sed etiam per legitimos tramites num. 27. quia pœnam penis iam appositis addere est detestabile, inusitatum, incongruum, in honestum, & in iustum, vt dicit Hippoly. conf. 21. num. 48. & Redinus loco proxime citato num. 28. per iura ibi, per eos allegata: quod etiam obseruare debent iudices in puniendis delictis, qui non debent excedere pœnas legales, vt post alios notat Redinus vbi supra num. 30. per d. L. si quis dicat. ff. de manumittu. cit. generali.

- 11 Quod limita, nisi ex causa, quia tunc comes licitum est leges transgredi. l. quid ergo. §. pœna grauior, vbi Doct. ff. de his qui not. in fama, & in l. & si seuerior. C. ex quib. caus. infamia irrogat, Doct. in c. 1. de constitutio. Auilesius in c. 1. pœtorum, verbo, *Derechamente*, Num. 9. cum seq. Redinus in d. verbo. sed etiā per legitimos tramites num. 31. cum plurib. seq. vbi alijs etiam modis post alios dictam conclusionem militat Roland. à Valle. qui plura exempla tradit, vbi ex causa leges transgrediuntur conf. 12. num. 13. cum alijs seq. lib. 3.

- 12 Nec etiam iudices possunt mi-

tiorem pœnam reo imponere, quam à lege statuta sit. l. seruos infine C. ad l. Iuli deui publica. l. 3. infine. C. ne sanclum Baptisma iteretur, authen. de iudi. §. oportet, vbi glof. verbo non videri, coll. 6. cum alijs adductis per Redin. in loco citato num. 48. cum plurib. seq.

- 13 Quod limita etiam nisi ex causa, vt dictum est in augmento pœnæ, quia tunc potest iudex cum causa pœnam minuere, & temperare, vt notant communiter Doct. in d. c. 1. de constitutio. & in l. ho'ie post gl. ibi. ff. de pœnis, Hippolyt. in l. 1. §. Diuus Adrianus num. 11. ff. de scar. Couarru. lib. 2. variarum resolutio. c. 9. num. 8. plures referens Auenda. in c. 7. de exequed. mand. n. 17. cū seq. in l. p. & in c. 16. n. 5. in 2. par. Auil. in d. c. 1. pœtorū verbo, *Derechamente*, n. 11. cum seq. vbi plures cumulat casus, in quibus pœna minuitur, Redinus plures referens in d. verbo, sed etiam per legitimos tramites, num. 62. cum pluribus seq. vbi late hoc declarat, quod intellige tempore sententiz, secus vero post laram sententiam, quia tunc iudex pœnam diuinuere non potest, c. si quem pœni tuerit. §. notandum. 2. quzst. 3. l. 1. §. calumniatoribus. ff. ad turpil. l. acta. §. de amplianda, vbi Bar. & doct. ff. de re iudi. Abb. in c. licet, nu. 6. de pœnis doct. in d. c. 1. de constit. Couarru. in d. 9. nu. 8. Redin. loco citato, nu. 71. cum alijs seq. vbi late declarat. l. 9. ti. 31. part. 7.

- 14 Igitur vt ad institutum redeam, pater potest corrigere filium moderate arbitrio boni viri, vt supra dictum est, & ratione patris potestatis habent hanc correctionem magis qualificatam, & privilegiam, quam ceteri superiores, quibus etiam de iure conceditur correctio, vt declarauimus in intellectu. l. 3. C. de patria potest. & in l. vnico. C. de emendatio. propin.

Secuu-

15 Secundo etiam mater potest corrigere filium moderata castigatione. l. congruentius. C. de patris potestate. l. furiose. C. de curato. furiosi. notant Decius, & Bolognet. in dicta l. vt vim. ff. de iustitia & iure, numeris supra citatis.

16 Tercio etiam fratribus, & propinquis senioribus conceditur correctio. quibus de iure licitum est minores errantes corrigere, & castigare; ita tamen, vt modum non excedant. d. l. vnica. C. de emendatio. propin. §. duorum instit. de nupt.

17 Quarto, pater etiam adoptiuus potest corrigere filium. l. adoptiuum. ff. de inful. voc. & idem est in patre spiritali; glos. in cap. qualis. 2. quæstione 7. & per totum. 30. q. 3. & tenent Dec. & Bolognet. in loco proxime citato.

18 Quinto, Abbas etiam potest corrigere monachum. cap. cum volunta te. §. vt. de sententia excommunic. glos. in 6. l. vbi Ang. Nicas. & Port. instit. de his, qui sunt sui, vel alieni iur. l. orn. de Lign. in tra. de bello, quæstione 93. versiculo quinto. queritur, & quæstione 83. versiculo sexto queritur. Decius numero 21. & Bolognet. numero 51. in dicta l. vt vim. ff. de iustitia & iure, idē Decius in capit. ad nostram, de appellatione. Oroscus in l. 1. numero 18. ff. de his, qui sunt sui, Menochius libro secundo de a. birra. iud. centuris 4. casu 364. num. 11.

19 Sexto, pater potest etiam corrigere subditum, cap. cum beatus, versiculo, Salomon 45. distinctione cap. primo. 80. distinctione. Decius, & Bolognetus loco proxime citato.

20 Septimo, magister potest etiam corrigere discipulū. l. sed & si quemcumque §. finali. cum l. sequenti. ff. ad l. Aquiliam. glos. in l. liberto. ff. de oper. libert. glos. Angelus, & alij in dicto §. 1. de instit. de his, qui sunt

sui, vel alieni iuris, glossa in capita ultimo de homi. Bartolus in dicta lege, sed et si quemcumque. §. si magister. ff. ad l. Aquiliam, vbi etiam Baldus, & Florianus, Neuzan. consilio 75. numero quinto, Iulius Clarus libro quinto, recept. sentent. §. finali, quæstione 56. Menochius dicto casu 364. nu. 10.

21 Octauo, eandem etiam correctionem habet dominus in seruum, quæ castigare, & emendare potest, modum non excedendo. l. vnica. C. de emendatione seruorum. glossa, & Doctores in §. sed hoc tempore instit. de his, qui sunt sui, glossa in capite sicut alterius, verbo, iudicari, septima quæstione prima, Alexander 76. numero primo, libro tertio. Menochius dicto casu 364. numero secundo, lex sexta, titulo 21. partita quarta, vbi Gregorius Lopez lex quarta, titulo decimoquarto. partita septima, de quo laicius dicam in actione sequenti ex libertate, & seruitute in secundo effectu.

22 Nono, dñō etiam conceditur correctio contra famulū mercenariū, quæ moderate corrigere potest arbitrio boni viri. l. respiciendum. ff. de penis. Rolandus à Valle, consilio 27. num. 13. lib. 3.

EX §. X.

SYMMARIA.

- 1 Pater potest vendicare filium, & petere, vt in sua sit potestate, & iura paternalia exhibeat.
- 2 Ciues Romani soli habent patriam potestatem.
- 3 Pater potest filium ab alio deserentē, vel vagantem iudicialiter reducere ad patriam potestatem.
- 4 Vendicatio contra filium non competit matri, si eius nec competit alio furi.
- 5 Mater habet in retentione, vt pater sit in retinendo filium.

DE PATRIA POTE-

state quam pater habet in filiis
ad vendicandos, ut in sua sunt
possidere, & iura paternalia ex-
hibeant. §. X.

SECUNDVS effectus patrie
potestatis est, quod pater potest
vendicare filium, & petere, ut in sua
sit potestate, & iura paternalia exhi-
beat. l. 1. §. per hanc. ff. de rei vendica-
tio. l. nisi forte. ff. eodem titulo. l. 10.
titulo 17. part. 4. Doctor. in d. §. per
hanc, & in §. ius autem instit. de pa-
tria potestate. Pinel. in rub. de bonis
matris. 2. par. num. 5. Roland. à Valle,
consil. 47. nu. 32. lib. 3.

Sed hæc vendicatio ita demum pa-
tri de iure communi competit si ad-
de se petere iure Romano, vel lege Quir-
itum tunc ius patrie potestatis soli
cives Romani habeant, ut in §. ius au-
tem potestatis Instit. de patria pote-
statis l. 1. Item & etiam in pote-
state. ff. de his, qui sunt sui, vel alieni
filiis hinc est, quod vocatur rei ven-
dicatio de iure Quiritum, & quia pa-
ter cum non habeat dominium in fi-
lium, ut in l. inter stipulantes. §. sa-
crum. ff. de verborum obligationibus.
non potest de iure propriè vendicare
filium, nisi in petitione addat se
petere de iure Quiritum, ut notant
Glossa Bartolus, & Doctores, in di-
cto §. per hanc, & in §. præiudiciales
Instit. de actio.

Hodie autem de iure nostro regio
in hac filij vendicatione non est ne-
cessarium, ut pater addat se petere
de iure Quiritum, per dicta l. 10.
titulo 17. part. 4. Quia disponit quod
pater potest filium ab alio detentum,
vel vagantem iudicialiter reducere
ad suam potestatem, & cum Hispani-
arum Reges non recognoscant im-
perium, ut notabimus supra in §. 1.
Hispani proprio iure habemus pa-
triam potestatem.

Hæc autem vendicatio non com-
petit matri sicut non competit actio
furti. l. si filius familias, cum seq. ff. de
furtis, & si. ut interdicitum de liberis
exhibend. l. 1. ff. de liberis exhibitendis,
tradit Pinel. in d. 2. par. rub. de bonis
mater. nu. 6.

Sed licet matri non detur hæc actio
datur tamen ei retentio, & potior,
erit in retinendo filium contra pa-
trem agentem: ut in l. deinde verificu-
lo, etiam. ff. de liber. exhib.

EX §. XI.

SUMMARIA.

1. Pater potest compellere filium, ut
cum eo habitet in domo, & fa-
miliam ipsius patriis.
2. Filius in dubio presumitur cum pa-
tre cohabitare.
3. Filius familias habitans in loco, &
terra separata cum patre suo, tunc
non dicitur abesse, sed habitare cum
patre.
4. Patria potestas non tollitur, licet lon-
ge distet filius a patre.
5. Filius cui si ob sensum patris de gas
extra eius domum, ad hoc durat effectus
patrie potestatis.
6. Filius si voluerit ex aliqua iusta cau-
sa a patre discedere, puta studij, vel
Indiam, vel Africa pericere, non
efficitur patria potestatis.
7. Filius non potest cogere patrem, ut
alimenter præsitet extra domum.
8. Quæ sit iusta causa, ut filius non pos-
sit compelli alimenter a non patris
recipere.
9. Si filius ex sua culpa se habeat ex-
tra domum paternam, pater non tenet-
ur eum allere.
10. Filius potest compellere patrem,
ut præsitet alimenter in domo ipsius
patriis.
11. Alimenta delicta filij familias debent
præsitari in domo ipsius patriis.

14. *An sit haec opibus communiter re-*
cepta.

15. *Haref semper confetur minus grana*
um, quam fieri potest.

16. *Alimenta relicta à testatore in do-*
mo heredis, & in eodem loco non pos-
sunt petri in domo patris.

17. *Alimenta relicta à testatore in do-*
mo heredis possunt etiam praestari
in alio loco si persona non possit sal-
ua honestate ea recipere.

18. *Alimenta relicta alicui in domo*
grauati si legatarius habeat: vxo-
rem potest petere extra domum.

19. *Alimenta relicta alicui in domo*
heredis non possunt in ea domo pra-
estari si inter legatarium, & here-
dem sit oratio alicuius.

20. *Alimenta relicta in domo heredis*
debet dari in aedilicio si aliquod o-
ditum, vel inimicitia sit inter ha-
redem, & legatarium.

21. *Legatarius si est rixosus non debet*
habere alimenta in domo heredis,
vel quando eius melior est rei cosa
contra dispositum per testatorem.

22. *Legatarius alimentum in domo te-*
statoris si ex aliquo casu sortitus in
domo habere non possit extra do-
num suum praestanda.

23. *Legatarius a summentum si ingre-*
diatur religionem potest petere ali-
menta extra domum heredis.

24. *Legatarius alimentum in domo te-*
statoris si heres est peregrinus an
legatarius eorum cum sequi, &
alimenta sunt praestanda in aedilicio.

DE PATRIA POTE-
STATE QUAM PATER HABET IN FILIOS,
ET POSSIT COMPELLERE EOS, UT CUM EO
HABEANT IN SUA DOMO, & FAMILIA.
 §. XI.

TERTIVS effectus patriæ po-
 testatis est, ut pater possit com-
 pellere filium, ut cum eo habitet in
 domo, & familia ipsius patris secun-

dum Ang. conf. 35. nu. 3. & Bœr.
 decif. 195. nu. 5. Bald. Nouellide dote
 7. par. priuil. 34. n. 5. qui hoc in effectum
 tenet licet in aliū propositum loquā-
 tur quos refert, & sequitur Arias Pi-
 nel. in l. 1. in 1. par. n. 53. G. de bo. mat.
 & clem. effectus. fi. nu. 71. quod etiam
 colligitur ex l. 3. tit. 20. p. 2. curat.
 quod pater tenetur filios nutrire, &
 instruere bonis moribus, & ab eis iu-
 uari, & seruari, quod commode fieri
 nō potest extra domū, & ita datur pa-
 tri correctio in filium, & rei vendi-
 catio contra eum detinentem, ut in
 duobus §§. præcedētibz dictum est.
 quod præsupponit, ut pater possit
 compellere filium, ut cum eo habi-
 bitet, arg. l. 2. de iurisd. d. omnium
 iud.

Hinc est quod præsumitur cohabi-
 tatio filij cum patre ne inducatur di-
 na separatio. l. possessionum. C. eom-
 munio utriusque iudicij tenet Bald.
 conf. 291. col. 1. lib. 3. & Becc. consil.
 47. num. 24. tradit Rolūd. conf. 54. nu.
 24. & 25. lib. 3.

Quod extendi licet filius familiae
 habitet in loco, & terra separata à pa-
 tre suo, nam nō dicitur abesse, sed ha-
 bere cum patre, cum pater, & filius
 sint vna identitas, & vnus sit diti-
 cium utriusque, & quodammodo
 filius dicatur pars corporis patris per
 cognationem. l. cum sumus §. sic ut.
 C. de agricol. & censit. lib. 11. notat
 Bald. conf. 214. col. 1. vol. 1. Rolūd.
 de conf. 23. & 24. lib. 3. Hippol. Rimi.
 conf. 139. nu. 10. lib. 2. quod in alio §.

Patria enim potestas nō tollitur
 licet longe distet à patre. l. Pompō-
 nius in princ. ff. de potest. l. cum fi-
 lius. ff. de iud. tradit Segura in re-
 pe. t. vnum ex familia, §. sed ff. suodā,
 colum. 7. ff. de leg. Actus. Pivell. in l. 1.
 in prima parte, nume. 34. G. de bonis
 mater. Clem. de patria potestate capite
 5. num. 72. Hippol. d. cōf. 139. nu.
 12. lib. 2.

d a Quid

Quod procedit etiam si obsecutus patris filius degat extra eius domum nam adhuc durat effectus patris potestatis, l. 7. §. penult. ff. de lib. exhibend. quem text. allegat Pinellus loco proxime citato, nume. 56: ubi hoc limitat, quando solum agitur contra patrem, ut filius cum eo habitet secus si tanta sit patris asperitas, & nequitia, ut etiam cogatur filium emancipare, ut supra in §. nono dictum est: nam tunc non poterit pater compellere filium, ut cum eo habitet cum per emancipationem filius liberetur à patria potestate, ut in §. præterea insti. quibus mod. ius patris potest soluit, & in l. non nudo. C. de emancipatione. l. ab ea parte, ubi gloss. ff. de probatio. l. 15. titu. 18. par. 4.

6. Limita etiam nisi filius velit ex iusta causa à domo patris recedere: ut si vellet literis operam dare, vel Indium, vel Africam petere, vel ex alia aliqua iusta causa, ut post alios tenet idem Pinellus in dicta l. 1. in prima part. numero 55. C. de bonis mater.

7. Ex hoc limitationis effectu inferatur, quod pater potest filium compellere, ut in domo ipsius patris recipiat alimenta, nec filius poterit patrem cogere, ut præstet sibi alimenta extra domum quando paratus est illa in domo præstare, & nulla subest legitima causa quod filius habitet extra domum, ut colligitur ex glossa in capit. significasti de divor. & expresse tenent Imola colum. fin. C. de iur. 20. Castren. num. 6. Arcim. num. 1. & Iac. num. 6. in l. quidam eum filium. ff. de verborum obligat. Socin. Iun. conf. 15. volum. 2. Ioan. Lupus in rubrica de donat. inter vi. & uxorem. §. 64. num. 6. qui hanc te statur communem opinionem. Grego. Lop. in l. 2. tit. 19. par. 4. Pinel. in l. 1. in 1. par. qu. 54. C. de bonis maternis. Anto. de Lar. in l. si quis à liberis in

prin. nu. 10. cum seq. ff. de liber. 29. noscend. Bursat. conf. 87. num. 28. libro 1. Hippolyt. Rimin. conf. 132. nume. 23. & conf. 133. num. 33. lib. 2.

Et quæ sit iusta causa, ut filius non possit compelli aliméta in domo patris recipere tradit Pinel. in loco proxime citato, nu. 54. post Bald. in l. de bonis. §. nō solū. ff. de Carbonia. edit. port. conf. 68. num. 35. Ant. de Lar. in l. si quis à liberis in prin. n. 10. Ludo. de Molina de Hispanorum primog. lib. 2. cap. 15. nu. 74. qui post alios tenet quod sit sufficiens causa l. 1. inter patrem & filium ratione alimétorum cum ex litigio soleat oriri rā cor, seu seuitia, quæ opinio licet vera sit in his qui compelli non possunt habitare in domo illius qui alimenta præstare tenetur iudicio meo inter patrem & filium in potestate cōstitutum procedere non potest indistincte, prout Ludouicus de Molina, & alij per eum citati loquuntur: nam in patre ex solo litigio non debet præsumi rancor, seu seuitia, nisi expresse de ea constet cum nullus sit tan grandis amor qui vincat pater num. 1. isti quidem in fin. ff. quod met. causa. l. si furioso. ff. de curat. furio. l. fin. C. eodem titu. l. nec in ea ff. adulter. cap. asserde de præsumpt. & probatur ex illo memorabili exemplo, ex libro 2. Regum, capite 18. & ex l. 1. & 3. titulo 20. partita secundā, ibi: *Esta naturaleza a los padres amar los hijos mas que otra cosa, e esta amar las les aduze a criarlos con grande piedad, dandoles aquellas cosas que les seran buenas, &c.* cum hæc præsumptio quæ est pro patre sit fortior excludit debiliorem quæ possit oriri ex litigio, quia vna præsumptio tollit aliam, & fortior debiliore vincit. l. ob carmem. §. si testes de test. Barba. conf. 41. nu. 12. lib. 4. Soc. conf. 3. p. 13. lib. 3. Paris. conf. 146. nu. 11. lib. 4. Beccl. conf. 52. numero 96. & alibi sæpissime Doctores facilius enim pater

pater poterit filium allere in domo sua quā extra domum, maxime quod talis filius tenetur laborare in domo, & seruitio patris secundum eius qualitatem, vt statim in sequenti effectu dicemus, & facilius etiam poterit pater filium corrigere, & castigare in domo sua, quam in aliena, vt ei permissum sit.

9 Ex supradictis inferitur, quod si filius sua culpa habitet extra domum paternam pater non tenetur etiam allere, etiam si causa subsistat necessitatis quæ non videtur iusta cum sit imputandum filium qui facto suo se in tali necessitate constituit. l. 2. §. si quis tamen. ff. si quis cautio. l. Papi-nianus. ff. de minoribus. l. si dictum. §. si compromissero. ff. de euitio. cap. intelligimus de iud. Bart. & omnes in l. si fideiussor. §. si necessaria. ff. qui satis dare cogant. Craueta in responso pro genero, num. 44. 82. & 88. Cagnol. in l. qui cum alio. §. fin. ff. de reg. iur. Menoch. de arbit. iud. lib. 2. cent. 2. casu 182. nu. 51. quos sequitur Hippol. Rimin. conf. 133. numero 85. libro 2. Antonius de Lara in l. si quis à liberis in princ. num. 11. ff. de liberis agnosc.

10 Et est aduertendum, quod sicut pater non est compellendus, vt filius alimenta præstet extra domum, ita filius potest cogere patrem, vt exhibeat alimenta in domo ipsius patris, nam filio inuito extra hedes paternas alimenta exhibere pater non potest, vt post Angel. & Imola, tradit Iafon in l. quidam cum filium. 2. notab. ff. de verborum obligation. quos sequitur Guidus Panciroli. consil. 7. num. 9. Ant. de Lar. in loco proxime citato, nu. 10.

11 Extende præfactam conclusionem vt alimenta debita filiofamilias debent prestare in domo patris, vt procedat etiam in alimentis debitis filijs emancipatis, naturalibus spurijis fratribus, & alijs personis quibus ex dis-

positione legis alimenta debentur, nam præstanda etiam sunt in domo debentis. Bartol. in l. 4. §. vltimo. ff. de aliment. & cibari. lega. quem ibi Castren. & alij seq. Bald. & Iafon in l. quidam cum num. 7. ff. de verborum obligat. quod intellige, nisi aliqua iusta causa subsistat, prout dictum est in filiofamilias, & in hoc casu minor & leuior causa sufficeret cum patris potestas non concurrat. Sed alimenta quæ ex dispositione testatoris debentur extra domum grauati peti possunt vt scripserunt Dinus, Iacob. de Are. & Bart. in l. 4. §. fin. ff. de aliment. & cibari. legat. idem Bart. nu. 4. Castrè. num. 9. Alex. nu. 29. & Iaf. nu. 25. qui duo vltimi testantur de communi in l. diuortio, in princ. ff. soluto matrim. idè Castrè. nu. 4. & Iaf. nu. 6. in l. 1. C. deleg. Franc. Marc. decif. 323. num. 5. Ruin. conf. 45. nu. 4. lib. 2. Picus in l. Titia. §. Titia. cū nuberet. & n. 161. ff. deleg. 2. Roland. conf. 22. nu. 9. l. 1. C. 1. Crat. cōf. 87. nu. 2. lib. 2. quos sequitur Ant. de Lara in l. si quis à liberis. §. si quis ex his nu. 201. cum seq. ff. de lib. agn. & idè tenet Roj. in epist. fuc. cef. c. 21. n. 74. Moli. de Hisp. primog. lib. 2. c. 15. n. 74. & Guid. Pantiroli. in d. conf. 7. nu. 7.

12 Et hæc est veteri, & communiter opinio licet cōtrariū tenent Menoch. lib. 2. de arbit. iud. cēt. 2. casu 170. n. 9. & 10. & alij per eū citati, & Burs. qui etiā alios allegat. cōf. 210. n. 1. l. 2.

13 Moti principaliter, quia hæres semper cōsetur minus grauatus quā fieri potest, quæ non videtur sufficiens ratio cum legatum alimentorum sit fauorabile in vtilitatem legatarij.

14 Limita tamè dictā opinionē, vt nō procedat, quando testator disposuit, q̄ alimenta alicui dentur in domo hæredis, vel incerto loco, nō in hoc casu ibi alimenta debentur, & non alibi Bar. in d. l. diuortio. in princ. ff. solut. matr. & in l. caro. §. seruo. ff. de alim. & cibi. leg. 103. Roj. & alij. p. citat.

Liber secundus praxis ciuilib;

15 **Quod primo limita, vt non procedat** quando persona cui relicta sunt alimenta non potest salua honestate ea recipere in domo grauati, quia tunc extra domum hæredis præstari debent. L. penult. ff. vbi pupillus educari debeat. Bartol. in dicta l. Cayo. §. Imperator. nu. 2. ff. de ali. & ciba. legat. Castrenf. cõf. 428. num. 3. vol. 2. Alex. cõf. 178 n. 5. vol. 6. Picusin l. Titia, §. Titia, cū nubere, nu. 159. ff. de legat. 2. Hieron. Gabriel. cõf. 109. nu. 15. Vero. cõf. 24. n. 10. & cõf. 52. nu. 15. lib. 2. & cõf. 185. lib. 1. Rimm. cõf. 280. num. 10. lib. 2. Rolãd. dicto cõf. 22. nu. 12. lib. 1. Ioan. à Rojas d. cap. 21. nu. 76. Menoch. dicto libro 2. centu. 2. casu 170. nume. 12. Burfat. d. cõsil. 210. num. 4. lib. 2. Anto. de Lara in d. l. si quis à liberis. §. si quis ex his, nu. 179. & 189. cum seq. ff. de lib. agnos.

16 **Secundo limita, nisi ille cui relicta** sunt alimenta in domo hæredis, vel alio certo loco duxit vxorẽ, & vult cum ea morari, quia tunc alimenta extra domum grauati, vel alium certũ locum præstari debent, vt post alios tenent. Decius cõf. 454. num. 5. & 6. Rui. cõf. 57. numer. 8. libr. 2. Alciat. cõf. 152. n. 2. Roland. d. cõf. 22. n. 13. li. 1. Cua. de tutore. n. 198. Burfa. d. cõf. 210. nu. 3. lib. 2.

17 **Tertio limita, nisi inter legatariũ,** & grauatum lis sit orta, quia litẽ pendente alimenta extra domum grauati præstanda sunt, vt notat Iaf. cõf. 44. in 2. dubio, lib. 1. Roland. d. cõf. 22. num. 12. lib. 1. Menoch. dicto casu 170. num. 16. Ioseph. Deci. Perusi. 46. num. 10. Burfat. d. cõf. 210. nu. 2. lib. 2. quod etiam procederet lite finita, cum ex litigio soleat oriri ramcor, seu seuitia, vt post alios tradit Lud. de Mol. de Hisp. primog. lib. 2. c. 15. nu. 74.

18 **Quarto limita, nisi inimicitia, vel odium ex aliqua alia causa esset inter grauatum, & legatarium cui re-**

licta sunt alimenta, quia tunc etiam extra domum debentur. l. si disceptetur, vbi Iacob. de Arenis, & Alberic, notat. ff. vbi pupillus educari debeat. Bald. in authent. hoc locum. col. fina. C. si secundo nupserit mulier. & in l. si ea. C. de condition. infert. bello, cõf. 31. nu. 5. Boeri. decif. 194. Rimi. cõf. 280. nu. 11. Menoch. d. casu 170. num. 14. Cua. de vusufructo mulier. numero 138. Burfatus dicto cõf. filio 210. numero 8. Antonius de Lara in d. §. si quis ex his, num. 180. cū sequent.

19 **Quinto limita, vt non procedat,** quando grauatus est rixosus, vel eius mulier est rixosa, vel quando ob inmodicam seuitiam, vel malos mores hæredis cum eo legatarius morari non posset. Bald. in d. authent. quod locum. C. de collatio. Castrenf. cõf. 425. col. vlt. Menoch. d. casu 170. nu. 14. Ant. de Lara in d. §. si quis ex his nu. 181. cum seq.

Sexto limita, nisi aliquo modo stet per grauatum, vel ex facto eius impediatur præstatio alimentorum in domo, quia tunc extra domum debentur, Bartolus in dicta l. Cayo. §. Imperator, numero secundo, ff. de alimentis, & cibari. legat. & in l. illis libertis. ff. de conditionibus, & demonstrationibus. Doctores communiter in dicta lege prima, Cod. de legatis. Ruinus consilio 80. numero 3. & consilio 81. numero 11. & 12. libro secundo. Baldus Nouell. de dote, se prima parte, priuilegio 36. Ioannis dilect. casu. 56. numero 3. Antonius Natta consilio 387. numero quinto, libro secundo. Rolandus cõf. filio 84. numero 14. libro tertio, & in dicto consilio 22. numero decimo septimo, libro primo, Burfatus dicto consilio 210. numero nono, Antonius de Lara in dicto §. si quis ex his, numero centesimo septuage simo tertio.

Septi-

50 Septimo limita, vt non procedat quando casu aliquo fortuito contingenti, vel in hæredis, vel legatarij persona alimenta in domo hæredis præstari non possunt, vt tenent Doctor. in d. l. 1. C. deleg. picus in d. l. Titia. §. Titia, cum nueretur, nume. 159. ff. delegat. 2. Menoch. d. casu 170. num. 17.

81 Octauo limita, nisi legatarius cui relicta sunt alimenta ingrediatur religionem auth. de sancti. Episcop. §. sed hoc præfens collat. 9 speculat. in titulo qui filij sint legitimi, nume. 33. & in authen. nisi rogati. C. ad Trebellianum, glossa in l. si ita quis. §. ea lege verbo interest. ff. de verborum obligation. late Anton. de Lara in d. §. si quis ex his, num. 174. cum seq. vbi ex traditis per eum potest collige. & alias limitationes.

22 Et quando legatarius cui relicta sunt alimenta in domo hæredis teneatur hæredem peregrinantem sequi declarat Menoch. li. 2. de arbitrarijs iud. ceter. §. casu. 469. nu. 1. cū alijs seq.

EX §. XII.

SUMMARIA.

- 1 Filius familiaris tenetur laborare, & artificium exercere absque mercede habens alimenta tantum à patre.
- 2 Pater licet teneatur allere filium, si tamen scias laborare, vel habeat unde se allere possit non tenetur alimentum præstare.
- 3 Filius si sit dedecus laborare, & artificium exercere tunc licet laborare possit potest petere alimentum à patre.
- 4 Pater tenetur filium nutrire, & bonis moribus eum instruere.
- 5 Filius emancipatus an possit petere mercedem pro labore factò in obsequio patris dum merces non est promissa.
- 6 Filius non debet artificiales operas

patri præstare si ab eo non tenetur, nec cum eo moratur.

- 7 Filius familiaris qui non est in obsequio patris, nec ab eo alimenta recepit licet cum eo habitet, si ex sua industria aliquod lucrum acquisiuit non tenetur fratribus communicare.
- 8 Filius familiaris negocians patris nomine tenetur lucrum fratribus communicare secus si suo proprio nomine negociauerit.

DE PATRIA POTESTATE quam pater habet in filiis ad competendos artificium exercere absque mercede, & salario, recipiens alimenta tantum à patre. §. XII.

Q VARTVS effectus patris potestatis est, quod filius familiaris existens in obsequio, & domo patris recipiens alimenta, & alia vitæ necessaria tenetur laborare, & seruitia suo patri impedire, & artificium exercere absque mercede, & salario. I. sicut cunctis his quæ ibi notantur. ff. de oper. libert. l. si vxor. ff. de condition. insert. Bar. in l. Cayo. §. seruo, ff. de alimentis & cibarijs. leg. & in h. diuortio. ff. soluto matrim. & expresse Iaf. in l. illud. nu. 8. C. de collat. Euerard. cõf. 92. n. 2. Castell. in l. 27. nu. 17. qui alios allegat. Greg. Lop. in l. 3. tu. 20. par. 2. verbo, *Que son hijos*. Nauar. in Man. c. 17. nu. 148. Parla d. rer. quot. c. 19. nu. 1. cū seq. Ant. de Lar. in l. si quis à liberis. §. sed si filius. n. 138. ff. de liberis agnosce.

2 Ad quod facit quod licet regulariter pater teneatur allere filium si sciat laborare, vel habeat, vnde se allere possit nõ debentur ei alimenta. I. si quis à liberis §. sed & si filius. & §. alimenta. ff. de liberis agnoscentis. vbi Bart. & alij, & Abbas, & alij, in cap. cum haberet de eo, qui duxit in

matrimonium quam poluit per adulteri. Decius plures allegans, consilio 302. num. 3. Alciatus consilio 209. numero 4. Mantica consilio 264. & 276. Couarruias in epitome de sponfal. 2. parte, capite 8. §. 6. numero 9. Dudas regula 367. limitatione 1. Ludouicus Molina de Hispanorum primogenijs, libro 2. capite 15. numero 46. Rojas in epitome successio. capite 21. numero 76. Burfatus consilio 62. numero 12. libro 1. qui hanc testatur communem Hippolyt. Riminaldus consil. 133. nu. 37. cum seq. libro 2.

3 Quod limita nisi filius sit dedecus laborare, & artificium exercere: nam tunc quantum filius ex eo scilicet: potest nihilominus pater tenetur filio alimenta ministrare, vt tenet Bartolus in tractatu alimentorum, numero 12. Ioannis Lupus in capite per vestras. §. 23. numero 7. Couarruias dicto capite 8. §. 6. numero 9. Ludouicus de Molina dicto capite 15. numero 47. Hippolytus Riminaldus dicto consilio 133. numero 37. l. 6. titulo 19. part. 4.

4 Et quod filius familias teneatur seruire patri, & artificium exercere absque mercede, & salario prouatur ex dicta l. 1. titulo 20. partit. 2. nam postquam dicta lex dicit, quod pater tenetur filium nutrire, & bonis moribus eum instruere subdit, *E despues que se los mostrar, e criarne que se sepan seruir dellas, en assi como es razon en natura e derecho, que los hijos sepan obedecer a los padres, e seruirlos, otrosi es, que los padres sepan seruirse, e ayudarse de los, porque de otra guisa no se mostraria que les auia amor verdadero, ni se les tornaria en pro la crianca, ni la guarda que en ellos hauiessen hecho, e demas es cosa muy sin razon, e que parece mal, quando el hombre no se sabe seruir de lo suyo, e mas de los hijos que son suyos quitamente mas que otra cosa, para seruirse dellas a su*

uoluntad. Idem probat l. 13. titulo 7. eadem particula, ibi: Otrosi, de uen seruir se dellas en tiempo de paz, y en tiempo de guerra, & in principio titulo 19. particula 4. ibi: Seruicio y ayuda en todas aquellas maneras que lo pudieressen fazer. Ex quarum legum generalitate comprehenduntur operæ industriales, & artificiales prout notat Greg. Lop. in d. l. 3.

5 Quod etiam extendit Baldus consilio 207. volumine 4. in filio emancipato, vt non possit petere mercedem pro labore factio in obsequio patris si merces non fuit conuenta, vel promissa, per l. officij. C. de negocijs gest. quem refert, & videtur sequi Euerardus dicto consilio 92. numero 3. & in matre extendit etiam Parladorus: vt quocidianarum, capite 19. numero 1. quia videtur filius negocium, vel laborem gessisse magis ratione pietatis, & obsequij debiti quam animo repetendi per iura, quæ ibi allegat.

6 Quod intellige prout dictum est in filio sub potestate patris constituto quando moratur cum patre, vel matre, & ab eis alitur, nam filius non debet artificiales operas si non moretur cum eo, & ab eo quæ alatur. l. cū oportet in princ. C. de bonis quæ liberis, l. penultima, ff. de obsequijs à liberis præst. l. si quis à liberis. §. sed si filius. ff. de liberis agnoscendi. Bartolus in l. si tibi decem. §. partus, numero 4. vbi Orocius numero 1. ff. de partis. Baldus in authentica ex testamento, numero 8. C. de collation. Corras in l. frater à fratre, numero 79. ff. de cõditione indebiti. Calcia. Lupus in eadem l. §. quæ situm, numero 60. Beltrandus consilio 290. numero 19. libro 3. Pinellus in l. 1. in prima parte numer. 55. C. de bonis maternis quos refert, & sequitur Anto. de Lara in d. l. si quis à liberis. §. sed si filius. nu. 136. ff. de lib. agnos. qui etiã allegat: l. 5. tit. 17. par. 4.

Hinc

7

Hic est quod filius familias qui nō est in obsequio patris, nec ab eo alimenta recipit licet cum eo habitet, si ex sua industria, & labore aliquod lucrum acquisivit non tenetur illud fratribus communicare, quia non debet ad alios transferri, quod quis suis laboribus acquisivit. §. i. inst. per quas personas nobis adquiritur, Decius consilio 27. in fine, & consilio 651. numero 2. Corn. consilio 105. nume. 2. libro 3. Gratian. consilio 104. nuttetto 11. libro 2. Beltrand. conf. 284. numero 2. libro 5. Beron. consilio 161. numero 23. libro 2. Cephalus consilio 69. numero 10. & 11. Rolandus consilio 90. in fine, libri 2. Becius consilio 113. numero 25. & probat dicta l. 5. titulo 17. partita 4. ibi: *Lo que el fijo de alguano gano se por obra de sus manos.*

Hinc est etiam quod si filius familias aliqua bona acquisiuit ex re, & pecunia patris, & industria, & laboribus ipsius filij licet habitet in domo patris pro dimidia sunt patris tantum profectitia, & debent conferri, & pro alia dimidia sunt filij quoad dominium, & proprietatem, & patris quoad usufructum tantquam aduentitia, & non conferuntur. Bartolus & Alexander & Iason in l. illud. C. de collationibus idem Bartolus in l. 1. §. nec Cistrēse, numero 5. C. de collation. bonorum, & in tractatu de duobus fratribus in 2. questione, idē Bartolus, Baldus, Angelus, Castrensis, & communiter Doctores in dicta l. cum oportet in principio. C. de bonis quae liberis idem Bartolus in l. si tibi decem. §. si pactus, nu. 5. ubi Oroscius numero 2. qui hanc testatur magis communem opinionem. ff. de pactis Cosneus qui etiam testatur de communi, consilio 285. columna 5. libro 1. & consilio 79. numero 7. & consilio 130. libro 2. Socinus consilio 92. numero 15. libro 1. Aymon, consilio 165. numero 1. Becius dicto con-

filio 113. numero 20. Greg. Lop. indita l. 5. tit. 17. part. 4. verbo, *Con los bienes de los padres.*

Quid intellige quando filius suo nomine negociatur secus si patris nomine negociaretur, nam tunc totum patri acquiritur, nec salarium, nec mercedem petere poterit si est in obsequio patris, & ab eo alitur per ea quae supradicta sunt, & notat Gregorius Lopez loco proxime citato, sed si nō est in obsequio patris, nec ab eo alimenta recipiat licet sub eius sit potestate si nomine patris negociatur familiarium petere potest de quolatus dicam in sequenti effectu.

EX 6. XIII.

SUMMARI A

- 1 **F**ilius quicquid adquisit, patri adquirat.
- 2 *Quicquid adquisit filius, adquisit patri etiam inuito & ignoranti.*
- 3 *Acquisitiones quae habent mixturam honoris non sunt inuito patri.*
- 4 *Res adquisita per filium patri adquisitur, ut nec momento ad patrem filium referantur.*
- 5 *Donatio facta inter patrem & filium non valet.*
- 6 *Naturalis obligatio patri per filium queritur.*
- 7 *Civilis ratio naturalem tollere, aut corrumpere non potest.*
- 8 *Naturalis obligatio quando directa queritur filio ab ipso patre nō adquisit patri filius.*
- 9 *Peculium quatuor modis dicitur.*
- 10 *Peculium castrense dicitur; quod in castro, vel in militia acquiritur.*
- 11 *Peculium quasi castrense dicitur cum filius medicus, advocatus, clericus, & similis aliquid acquirit ex suo officio.*
- 12 *Salaria advocati hodie dicuntur quasi*

Libri secundus praxis ciuilibis.

- quasi Castrensia.
- 13 Filius militi adquisit patri in lo-
nis ca. renstus vel quasi.
- 14 Pecuniam profectiuum quod dica-
tur.
- 15 Bona profectiuia quoad proprietate
quaritur filio quoad usufructum
patri.
- 16 Pecuniam profectiuum post morte
patri eius si a ijs communicandi.
- 17 Filius negocians nomine patris ple-
no iure aduenit patri si nomine
proprio pro dimidia adquirit patri
& sibi.
- 18 Filius negocians nomine patris si
aliquid rem esse adquisitus alia
ratione an adquiritur patri.
- 19 Filius in interitus adquisit an quid
curatur patri.
- 20 Pater diffinitio quaest.
- 21 Filius tenetur communicare usum-
fructum bonorum aduenitiorum
sibi & filium patris, fratris suis.
- 22 Ususfructus in bonis aduenitijs
queritur patri tam in bonis mouili-
bus quam immouilibus & impe-
cunjs.
- 23 In quibus casibus pater in bonis ad-
uenitijs non habet usufructum.
- 24 Donare quando censeatur pater filio
usufructum ex bonis aduenitijs
& profectiujs.
- 25 Legatum factum filio ut patri non
praestet usufructum u. et & peti,
non potest a patre.
- 26 Mater potest relinquere uel a legi-
timum aliquid filio ut patri non
praestet usufructum.
- 27 Mater legans filio aliquid tacite
potest pro liberis praestes usum-
fructum patri.
- 28 Pater si fuerit eranus bona sibi
relictis filio restituere non queri-
tur usufructus patri.
- 29 Filius familias si est institutus he-
res uniuersalis ab aliquo & ab eo
est relictum annuum legatum pa-
tri an quaratur usufructus patri.
- 30 Pater an habeat usum fructum in
bonis maieratus quaestio filio.
- 31 In primogenijs in quibus non est ex-
pressa patri prohibitio an quera-
tur patri usufructus.
- 32 Pater non habet usufructum in bo-
nis aduenitijs feudatibus ipsius filij.
- 33 Pater succedens cum filio alteri fi-
lio mortuo habenti bonis adueni-
tia non habet usufructum in me-
dia parte filii.
- 34 Dissoluentes matrimonium mit-
tur in monasterium cum erit a parte
re ram & ducatur filij in
quibus pater non habet usum fructum.
- 35 Filius recipiens dotem ab uxore,
si subsit eam bona matrimonij,
usufructus & lucrum dotis est ip-
sius filij non autem patris.
- 36 Pater subsit onera matrimony
filij usufructus dotis filij debetur
patri.
- 37 Pater per ingressum religionis per-
dit patriam potestatem.
- 38 Pater per ingressum religionis ad-
mit usufructum aduenitijs filij.
- 39 Pater per ingressum religionis dimi-
diam partem usufructus remanet
monasterio & dimidiam filij.
- 40 Per ingressum religionis cessat cu-
ra & sollicitudo quam pater erga
filium habet.
- 41 Filius si ingrediatur religionem
pater an admittat usufructum bo-
norum aduenitijs filij.
- 42 Mortuo filio pater toto tempore
uita sua retinet usufructum bona-
rum aduenitijs ipsius filij.
- 43 Filius clericus si potest clericatum
quid ad quisus. uel occasione mili-
tia clericali uel alioquin, non qua-
ritur patri usufructum.
- 44 Clericus prima tonsura si aliquid
adquisit nihil patri quaritur.
- 45 Pater legitimus administrator de-
cipiens bona filij in quibus habet
usum-

- usumfructum perdit cum.*
- 46 Reipublice interest nequis malevolutur substantia sua.
- 47 Pater vendens omnia bona filij an possim renocare dictam venditionem.
- 48 Pater non habet usumfructum in bonis donatis filio a Rege vel a Principe.
- 49 Donatio si sit facta filio a Rege cōtemplatione ipsius patris non quaritur patri usumfructus.
- 50 Filius familias retrahens rem venditam a patre in illa non quaritur patri usumfructus.
- 51 Obligatio quando descendit immediate a patre in filium non reacquiritur ipsi patri.
- 52 Filius familias si adierit hereditatem patre recusante in illa pater non habet usumfructum.
- 53 Filius si adierit hereditatem patre ignorante & nolente ratificare, non queritur usumfructus patri.
- 54 Quod una via prohibetur alia non permittitur.
- 55 Si filio familias solum usumfructus relinquatur, siue proprietate nihil de eo patri queritur.
- 56 Filius familias si fuerit institutus heres & alteri usumfructus reinquantur hereditatis, tunc patri non queritur usumfructus.
- 57 Legatum relictum filio familias de seruo ut enim manusumt patri nō queritur de eo usumfructus.
- 58 Fructus bonorum aduentitiorum sū filij familias si nō extant, nec sunt dolo vel fraude enim sumpti, non debentur patri usumfructus.
- 59 Pater propter rebellionem de civitate vel banntate admittis usumfructum, nec postea cum recuperabit etiam si restituatur in integrū.
- 60 Pater non habet usumfructum in illicitis acquisitis a filio.
- 61 Pater alienans usumfructum bonorum aduentitiorum filij statim usumfructum perdit & cōsolidatur.
- 62 Commoditas usumfructus alienari potest.
- 63 Pater per mediam vel maximam capitis diminutionem perdit usumfructum & fit consolidatio.
- 64 Pater habet usumfructum in bonis aduentitijs filij nisi sit cōsuetudo in contrarium.
- 65 Patria potestas est causa acquirenda usumfructum.
- 66 Patri in illis casibus in quibus non queritur usumfructus an queratur saltem commoditas.
- 67 Indubio quod pecuniam præsumentum.
- 68 Filius quidquid acquirat patre acquirat.
- 69 Filius confitendo se recepisse vel habuisse an praeiudicet patri hac confessio.
- 70 Quando præsumentum de substantia patris acquisitum & in quibus casibus.
- 71 Vxor si aliquid lucretur ex aliqua arte vel officio facit cessare coniecturas turpis castus, & sibi, & non marito acquirat.
- 72 Impari casu potior est conditio possidentis.
- 73 Assertio patris diffinet in sui favorem & alterius praeiudicium nō praeiudicat alijs.
- 74 Confessio patris contra alios filios an valeat.
- 75 Assertio patris aliqualem probas coniecturam.
- 76 Coniecturas de deficientibus, bona præsumentur acquisita ex bonis patris.
- 77 Allegans exceptionem tenetur probare eam.
- 78 Præsumptio tollit alteram præsumptionem.
- 79 Filius si aparet aliquid luernisse ex bonis patris antotum censetur profectuum.
- 80 Filius si sit in obsequio patris & ne gociat nomine patris an possit petere salarium.

Liber secundus praxis ciuiliſ,

- 31 Filius ſi aliquid acquiſiuit ex re patris & ex ſua ipſum induſtria, an debeat conferre alijs fratribus.
- 32 Filius ſi aliquid acquiſiuit ex re paterna & ſua induſtria indubio diuidi debet lucrum.
- 33 Filius negocians pecuniam patris ſuo ipſius periculo & nomine, nihil conferre debet fratribus.
- 34 Raſificatio patris requiritur in negotijs factis per filium nomine patris.
- 35 Filius ſi ſiſus induſtrioſus & diligens mercator præſumitur ſoluſ de ſua induſtria & nihil conferre debet.
- 36 Pretium indubio præſumitur ſoluſ de propria ſoluentis pecunia.
- 37 Nequaquam communi nomine cenſetur emptum niſi quando, ita actum ſatis in re emptorẽ & uicitorẽ.
- 38 Bona acquiſita ex ultimis uoluntatibus an indubio præſumantur aduentitia uel profectitia.
- 39 Dos ad extraneoſa in filia contemplatione eius patris computatur in legitimã quã a patre habere debet.
- 40 Relictam uel donatam cõtemplatione filij appellatur aduentitium & uſusfructus patris quaritur.
- 41 Indubio ſiſus præſumitur inſtitutus contemplatione propria & nõ patris.
- 42 Legatum præſumitur factum ſauore legatarij indubio.
- 43 Relictam ab auctore nepoti dicitur aduentitium & non profectitium.
- 44 Legato ſi ſiſi adiecit onus quod equiualeat ipſi legato legatum præſumitur factum contemplatione honoris.
- 45 Teſtator legans creditor ſuo aliquid ſi equiuales debito præſumitur cõpenſatio, ſi excedis ſecus.
- 46 Legatũ factũ filio ſi in patris potestate maneat magis patri, quam filio uideatur factum legatum.
- 47 Legatũ præſumitur factum ſauore illius cum quo legatarius habitare debet ex diſpoſitione teſtatoria.
- 48 Legatum relictum cauſa comorandi cum agroti inſanabili quanto tẽpre comorari debeat.
- 99 Legatũ relictum uel eũ aliquo comorari ſi legatarius ex aliqua iuſta cauſa comorari nõ poteſt an ualeat legatũ.
- 100 Legatũ relictũ ſub cõmemoratione patris cõſetur relictũ cõtemplatione patris.
- 101 Relicta ſeruitute prædiali cenſetur legata contemplatione patris licet de illo nulla ſit facta mentio.
- 102 Quanto aliquid ſit contemplatione alterius debet inſpicere illud cuius contemplatione ſit.
- 103 Donata uxori per cõſanguineos uiri cenſentur donata cõtemplatione uiri.
- 104 Donata ſpõſe d cõſanguineis ſpõſi cõſertur donata contemplatione ſpõſi.
- 105 Donata uxori a cõſanguineis cõmunibus uiri & uxoris cuius contemplatio cenſentur.
- 106 Alas præſumitur ex cauſa magis principali & propinqua.
- 107 A nimis donatis præſumitur magis liberaliſ in cõſuetam & proximiorẽ perſonam.
- 108 Bona donata uiro & uxori durante matrimonio efficiuntur propria illius cui donata ſunt.
- 109 Legatũ cenſetur factũ contemplatione illius qui magis cõſuetus eſt teſtatori.
- 110 Fortior præſumptio tollit alia præſumptionem.
- 111 Filius magis proximior eſt patri, quam nepos etiam magis dicitur.
- 112 Opinio Alexandri ſibi met cõtraria.
- 113 Legatum factũ ab auctore nepoti dicitur profectitium.
- 114 In cõſtitutione dotis quando eſt facta mentio filij ſcilicet quod eius contemplatione nepotem dotauit, præſumitur eius cõtemplatione feciſſe.
- 115 Filius ſi eſt pauper & pater dotauit nepotem præſumitur contemplatione paupertatis filij dotare.
- 116 Pater ſi eſt diues & auus dotauerit nepotem non præſumitur dotauiſſe contemplatione patris.
- 117 Auus an teneatur dotare nepotem quando filius eſt diues.

118 *Donatio censetur facta contemplatione illius quem donator magis diligebat.*

119 *Dispositio inconvincto habet etiam locum in multum amico.*

120 *Donatio in dubio presumitur facta contemplatione illius cui plurima merita erga donatorem adsum.*

121 *Donatio propter merita facta marito, vel uxori quando veniat communitanda.*

122 *Donatio remuneratoria nō est propria donatio, sed remuneratio.*

123 *Donatio illi soli acquiritur cuius contemplatione donatio facta fuit.*

124 *Filius emancipatus si aliquid lucratus fuerit ex pecunia patris dicitur aduentitium, & non computandum in legitimam.*

125 *Usufructus debetur patri ratione patrie potestatis.*

126 *Pater in premium emancipationis habet medietatem usufructus bonorum acquiritorum ante emancipationem.*

DE PATRIA POTE-

state quam pater habet in filiis. ut quis quid acquirat ipsi patri acquirant. §. XIII.

QUARTVS effectus patrie potestatis est, quod quidquid filius acquirat patri acquirat. l. placet. ff. de acquir. hered. l. 1. §. 1. ff. si quis ap parente fuerit manu. l. cum filio. ff. de legat. l. 1. cum oportet in principio. C. de bonis quae liberis. l. 2. C. de patria potestate. §. 1. instituit per quas personas nobis acquiritur Doctores in his locis, & in l. 1. C. qui admittit, & in l. servum filij. ff. de legatis 1. & in §. ius autem instituit de patria potestate. Iason in l. quoniam, numero 5. C. de testament. & in l. qui in aliena, numero 19. ff. de acquirend. hered. l. & in l. qui in civitate, numero 2.

ff. de verborum obligationib. Clem. de patria potestate effectu secundo, numero 1. l. 5. titulo 17. partita 4. vbi Greg. Lop.

Quae acquisitio fit patri etiam ignoranti, & invito, l. etiam invito. ff. de acquirendo rerum dominio. l. servus veritate. ff. de verborum obligation. §. item vobis, vbi Doctores instituta, per quas personas nobis acquiritur.

Et adverte, quod dicta acquisitio quae fit patri invito, & ignoranti debet intelligi in acquisitionibus mere lucrativis in quibus adhuc acquisitio fit commutabiliter, & reuocabili ter secus in successioneibus quae habent mixturam honoris, vbi acquisitio non fit invito, vt notant Alexan. Aretin. & Cagnol. in l. invito. ff. de regulis iuris, idem Cagno. l. 1. num. 5. C. qui admittit, vbi Bolognetus numero 30. & latius Camilla, Plauti in versi si ratam, numero 1. cum pluribus sequentibus, qui per regulas, & fallentias hoc declarat.

Et adeo res acquisita per filium patri acquiritur, vt nec momento apud filium resideat licet prius filio acquiratur, & ex eius persona patri, dicta l. placet. ff. de acquir. d. hered. l. qui liberis. §. haec verba. ff. de vulgar. & pupil. declarat Cagnol. in dicta l. 1. numero 6. cum alijs sequentibus. C. qui admittit, & in l. frater a fratre, numero 176. post Bartolus ibi in 2. questione. ff. de conditione indebiti, & Doctores maxime Aretinus, & Bolognetus in l. cum filio. ff. de legat. 1.

Hinc est, quod non valet donatio inter patrem & filium, vt dictum est quidquid filius acquirat regulariter patri acquirat, & impossibile est iuris impossibilitate, quod pater aliquid possit filio donare, ita vt dominium in illum transferatur cū, & neque momento apud ipsum remanere possit, sed illico ad patrem remaneat.

manente

- donantem reuertatur. I. donationes: quibus parentes. C. de donatio. inter vi-
rum; & uxorem, vbi Doctores, Albericus, qui hanc testatur communem
in si pater in principio. C. de inoffi-
cioso testamento. dicunt etiam com-
munem Parisius consilio 16. numero
19. libro 2. & Iulius Clarus Pbro 4.
recepta. sentent. 6. domitio. quæstio-
ne 8. & Clem. dist. 2. effectu, nume-
ro 2. & de hoc latius in suo loco in-
fra d' cam.
- 6 Et nota quod in tantum procedit
dicta regula, quod a: quista per filiū
acquirantur patri, vt extenditur ad
naturalem obligationem, quæ etiam
parti per filium quæritur, vt notant
gl'of. Bartol. Castrenf. Seueri. Socin.
Iafon. & communiter Doctores in
dist. 1. frater à fratre. §. quæsitum. ff.
de condition. indebiti vbi Cagnol.
numero 169. testatur hanc esse com-
munem opin.
- 7 Quod primo intellige in acquisi-
tionibus de iure naturali secundario
non autem de iure naturali prime-
uo quo omnes erant liberi, & sui iu-
ris, vt adducunt Fulgos. Seuerin. So-
cin. Iaf. & Cagnol. numero 170. in di-
cta l. frater à fratre. ff. de condition.
indebiti, quia civilis ratio naturalem
tollere, aut corrumpere non potest.
l. 2. ff. de usufructu, & earum rerum
quæ vsu consum. §. fin. instit. de vsu-
fructu.
- 8 Secundo intellige, quando talis
naturalis obligatio filio quæritur ab
extraneo, vel ab alio fratre, vt in di-
cta l. frater à fratre, nam tunc parti
quæritur, vt dictum est, secus quan-
do directo quæritur filio ab ipso pa-
tre dicta l. frater à fratre, vers. contra
si pater, vbi notat gl'of. magna ad fi-
nem. quam ibi sequuntur communi-
tèr Doctores, & Ferdi. Loaz in re-
per. l. si filius. ami. §. Diui, numero
103. ff. deleg. 1. Tiraquel. de vtroque
retract. prima parte. §. 1. glossa 9. nu-
mero 66.
- 9 Et quia dicta regna. & conclusio
restringitur hodie in bonis profecti-
tis pleno iure, & in aduentiis: quo
ad vsufructum, vt in l. cum oportet.
C. de bonis quæ liber. ideo pro-
huius restrictionis declaratione præ-
supponendum est, quod peculium li-
cet in duo genera soleat diuidi, &
aliud dicatur Castrense aliud pag-
num tamen quia vtromoue horum
rursum in duas diuiditur species di-
cendum est, secundum communem
sententiam quod peculium est qua-
druplex, scilicet castrense, quasi cas-
trense, profectitium, & aduenti-
tium.
- 10 Castrense autem peculium dicitur
quicquid in castris acquiratur,
vel quod in militiam proficiscenti fi-
lio familias datur, aut quod occasio-
ne militiæ quæsitum est. l. si forte. l.
l. castrense peculium l. hæreditate,
in principio. ff. de castrense peculio.
l. si filius. C. famili. exercisc. d. 2. ti-
tulo 2. partita 3. l. 6 & 7. titulo 17.
part. 4.
- 11 Quasi castrense peculium est, quod
filio familias administrationem de pu-
blico habenti ex officio obuenerit, &
quod magistri artium, medicorum, cleri-
ci, & aduocati vndecumque ex pu-
blico salario acquirunt, vel ex dona-
tione facta à rege de rebus eius, vel
regni. l. fin. l. C. de inofficioso tes-
tament. l. cum oportet. C. de bonis
quæ liber. l. vltima. C. de aduocat. l.
velut C. de assessor. l. cum antiquis.
§. 1. l. cum multa ff. de bonis libertat.
§. 1. instit. de milit. testa. Doctores in
dicta l. finali. C. de inofficioso testa-
ment. & in l. feri. C. de aduocat. di-
uersor. iudi. & in §. 1. instit. per quas
person. nobis acquiri. dicta l. 2. titulo
2. partita 3. & l. 7. titulo 17. partit. 4.
Quæ latius declarant quæ sint bona,
quasi castrensa, & extendunt ad ea,
quæ acquiruntur per notarios; seu ta-
beliones, quod tantum procedunt in
salarijs quæ dicti notarij acquirunt
de

de publico secundum Greg. Lopez in dicta l. 2. verbo, Los eferuanos, & in dicta l. 7. verbo, Ca los eferuanos del Rey, post Baldus in dicta l. eū oportet, in principio. C. de bonis, quæ liberis, & sentit glos. in dicta l. fina. verbo, memorabilibus. C. de inoffic. testament. quam ad hoc refert, & sequitur in Casu. in dicto §. 1. nume. 4. instit. per quas person. nobis acquir. quod clare colligitur, ex dicta l. 7. titulo 17. quæ hoc extendit ad alios similes officiales, ibi: *E lo q̄ d̄namos, qualesquier de sta manera.*

12 Et est aduertendum, quod salaria aduocatorum hodie dicuntur, quasi castrensia licet non dicantur de publico, quia successerunt loco illorum quæ antiquitus dabantur de publico secundum Bald. in dicta l. cum oportet, in principio, columna 4. de bonis quæ liberis, quem refert, & sequitur Gregorius Lopez in dicta l. 2. titulo 2. partia tertio verbo, En las of-
13

13 In his autem bonis castrensi-
bus, vel quasi castrensi-
bus filius nihil ac-
quirit patri etiam quod ad vsum fructum, dicta l. cum oportet, in principio, versus exceptis. C. de bonis quæ liberis, §. 1. instit. per quas person. nobis acquir. dicta l. 2. titulo 2. partia 1. §. 6. & 7. titulo 17. partia 4. Et ratio est, quia in hoc peculio castrensi, vel quasi filius habetur pro parte familias l. 2. ff. ad Macedon. in l. 2. & 3. vbi Ios. de Puteal. C. de castren. Pala Peculib. lib. 3. & ita in hoc casu fallit regula quam ex hoc effectu supra deduximus, & plura inferuntur quæ infra in alijs effectibus declarabimus.

14 Profectitium peculii est, quod filius familias ex substantia, vel bonis patris, vel ex eius factio occasione, vel de eius implatione aduenit, sed si patris non sit, sed de viuis, & si patris non sit, §. 1. versus sancit. in l. 1. per quas. person. nobis acquir. l. 1. tit. 17.

§. socius. ff. pro socio. l. 1. & si, si de incendio, ruin. naufrag. l. 1. pedibus eod. tit.

15 Er hæc bona profectitia acquiruntur per filium pleno iure quo ad demum, & proprietatem cum vltimo, uti quærentur patri, ut probant prædicta iura. L. cum oportet. C. de bonis quæ liberis, vbi Doctores, & in dicta §. 1. instit. per quas. person. nobis acquir. Cornus consilio 235. libro 2. & consilio 258. eodem libro, & consilio 54. numero 9. & consilio 39. numero 6. & consilio 228. humero. 1. libro 40. & consilio 130. numero. 2. libro 2. Tit. 1. quæll. de retract. §. 1. glossa 9. Clem. de puris potest. effect. 2. numer. 3. & probat expresse, dicta l. 5. titulo 17. partia 4. de iuro episcopi, aut antiquo, ut dictum est omnia patri per filium quærebantur, dicta l. placet. ff. de ar. rrenda. hæc editate. L. cum filio. ff. de legatis. 1. dicto §. 1. instit. per quas. person. nobis acquir. cum in huiusmodi profectitia nihil sit hodie per vltima iura immutatum intelligitur id antiquam legum regulis volentem esse. l. præcipimus C. de appellat. cum alijs.

16 Ex quo inferitur, quod peculium hoc profectitium post mortem patris est cum alijs fratribus communicandum. glossa & Doctores in dicta l. cum oportet. C. de bonis quæ liberis, & hanc testatur con munit opinio nem viui. recept. sentent. lib. 1. verbo, filius familias opti. 146. dicta l. 5. titulo 17 partia 4. vbi Gregorius Lopez.

17 Limita tamen dictam regulam, & conclusionem, quod bona profectitia acquiruntur per filium pleno iure quærentur patri, ut procedat quando filius patris nomine negotiatur, sicut si suo nomine, cuius propter modum quæritur patri, & tunc de iuris dicta sibi, ut infra isto §. late dicimus in peculio aduenitio.

Secundo limita, nisi filius aliquam rem esset acquisiturus alia ratione, quia tunc non acquirit pari, l. profectitia versiculo si pater, ff. de iure doti notat Nicol. in dict. §. 1. numer. 4. in lit. per quas person. nobis acquir.

19 Tertio limita, vt non procedat in illicite acquisitis, quæ patri non acquiruntur, nec post eius mortem cū fratribus veniūt communicā. l. quod seruus vbi cōmuniter doct. ff. de acqui. possessio. & Docto. in l. cum oportet. C. de bonisque liber. Ioan. Andr. in additioni. ad specul. in titulo de actio. Socio. in l. Gallus. §. & quid si tantum numer. 3. ff. de liber. & posthum. Rini. in dict. §. 1. numer. 77. cum seq. & numer. 90. & 130. in lit. per quas person. nobis acquir. Clem. de patria potest. effectu 2. numer. 16. & idem in acquisitione serui, & Monachi dicemus in actione sequenti vbi declarauimus quæ sint genera illicite acquisitionum.

20 Aduentitium peculium est, quod filiofamilias ex operis, vel laboribus suis industria, vel fortunæ ouentum est, quod pertinet patri quoad vsum fructum, & filio quoad dominium, & proprietatem dist. l. cum oportet. C. de bonis quæ liber. dist. §. 1. in lit. per quas person. nobis acquir. l. c. titulo 17. partit. 4. l. 24. titulo 13. parti. 5. Doct. cōmuniter in dict. l. cū oportet, & in dict. §. 1. & in l. 1. §. nec Castrens. C. de collatio. bonorum Bald. in authent. ex testamento. C. de collatio Paul. in l. illud. C. eodem titulo Corne. consilio 27. numer. 9. & consil. 79. numer. tertio, & consilio 130. numero secundo libr. secundo, & consilio 105. numero primo, & consilio 152. in princ. & consilio 213. numero quinto, & consilio 285. numero 17. libro tertio, vbi hanc testatur communem Guido Papa quæ-

sione 144. numero tertio Boeri. quæstione 61. numero primo. Roma. Sing. 309. & 547. Bello. consil. 62. numero primo, Parisi. consilio 129. numero quarto, libro primo Roland. consilio 95. numero 45. lib. primo Clem. dist. effectu 27. qui testatur de cōmuni dicit etiam comunē Viui. in suis cōmun. opin. opinione 138. lib. 1.

Ex omni enim causa aduentitia filius sibi acquirit quoad dominium & proprietatem, & acquisita per eum non communicantur post mortem patris cum fratribus: sed sunt præcipue ipsius filij quæ ea acquisiuit. l. si. C. de collatio. l. vt liberis eod. tit. d. §. 1. in lit. per quas person. nobis acquir. dist. l. 5. tit. 17. part. 4. docto. proxime citati. Roma. consil. 3. Grat. conf. 104. numer. 11. lib. 2. Bertrand. consil. 284. num. 2. lib. 5. Beroi. conf. 161. nu. 23. lib. 2.

21 Sed vsufructum bonorum aduentitiorum quem pater habet tenetur filius post patris obitum cum fratribus conferre sicut peculium profectitium, vt dicta iura probant & citati docto. notant.

22 Et aduersus quod dictus vsufructus quæritur patri in omnibus bonis aduentitijs tam in pecunijs mercibus & rebus alijs mobilibus, quam immobilibus & semonētibz in quibus constitui potest vsufructus iuxta eaque plene habentur per totum fere. ff. de vsufructu & earum rerum quæ vsu consumuntur, & in §. constituitur cum sequentibz. in lit. de vsufructu. & in l. 1. C. de vsu. & habitatione & in l. 2. & 3. & in l. generali. §. vxorū cum alijs. ff. de vsufructu legato Parisi. consil. 129. num. 6. lib. 1. Clem. dist. effectu. 2. numero 40. qui hoc adducit pro ampliacione ad supradictam conclusionem cum alijs ampliacionibus 3. numero 34. cum alijs sequentibz. per eum traditis. Sint

hoc adducit pro ampliacione ad supradictam conclusionem cum alijs ampliacionibus à nume. 34. cum alijs seq per eum traditis.

23

Sunt tamen plures casus in quibus pater in bonis aduentitijs non habet vsumfructum, nec filius patre mortuo tenetur cum fratribus conferre quorum, primus est quando pater remisit, vel donauit vsumfructum bonorum aduentitiorum filio: nam talis remissio, vel donatio valet, & vsumfructus cum proprietate consolidatur l. cum oportet. §. si autem res. C. de bonis quæ liberis, vbi Doctores, Bar. quem sequuntur ibi scribentes in duodecima quæstione in l. frater à fratre. ff. de cõdictio. in debiti, vbi Ias. & Ioannis Crocus in quarta ampliacione, & Cagnolus, numero 335. testantur hanc esse communem opinionem. Alexander, cõsilio 138. columna 2. libro quinto. Baldus in authentica ex testamento, columna 8. C. de collat. Corneus consilio 285. columna 4. Parisius consilio 130. numero 12. & 13. libro 1. Clemens. dicto effectu 2. num. 31. Anto. Gomez in l. 48. Tau. nn. 9.

24

Quod etiam procedit in remissione tacita facta à patre quãdo viuens pater permittit filium de bonis aduentitijs percipere vsumfructum, quia cõsetur pater filio donasse. l. cum oportet. §. si autem, vbi Bart Baldus, Sa lycet. & Paul. notant. C. de bon. quæ liber. idem Baldus, & Angelus in l. 11. C. de inoffic. donatio. Alex. cõsil. 138. num. 3. lib. 5. Ias. Croc. & Cagnol. nu. 335. in d. l. frater à fratre. Corneus conf. 235. nume. 8. & consilio 285. nume. 22. lib. 1. & cõs. 130. num. 7. lib. 2. & conf. 152. num. 3. libro 3. Rui. consilio 23. num. 57. Aymon consil. 39. nu. 2. Parisius consilio 130. numero 7. cõsequet. qui hanc dicit verio rem opinionem Neuiz. qui hanc testatur communem, consilio 76. numero 11. Beroius consilio 139. numero vigesimo se-

cundo, libro secundo, & consilio 140. numero 13. eodem libro Baldus Nouellus qui hanc etiam dicit communem in tractatu de dote. 6. parte. 36. priuilegio, versiculo, multo magis. Antonius Gomez ip dicta lege 48. numero 10. Beccius consilio 113. numero 29. Clemens. qui etiam testatur de communi dicto secundo effectu, numero 31. cum sequet. qui tenent, quod patre mortuo nõ tenetur filius dictos fructus conferre licet sint excessiui ex quo Anton. Gomez loco citato hunc excessum extendit vltra tertiam, & quintam partem bonorum, vti ibi declarat, quia nõ est propria donatio de bonis, & patrimonio patris, sed quædam reuocatio, & remissio iuris sibi cõpetentis, quod intellige si pater nõ reuocauerit dictam tacitam remissionem, quia tunc eius morte conformatur, secus autem si eam reuocauerit, quia post reuocationem teneretur filius fructus perceptos conferre dicta lex cum oportet. §. si autem. C. de bonis quæ liberis, vbi notat Doctores, & tenent plures alij ex proxime citatis, & testatur communem. Iulius Clarus libro quarto, recep. sentent. §. donatio. quæstione 8.

25

Secundus casus in quo pater non habet vsumfructum in bonis aduentitijs filij est, quando aliquid est filio relictum, vel donatum eo pacto, vt pater vsumfructum nõ habeat d. l. cum oportet. authent. excipitur. C. de bonis quæ liberis. l. si vsumfructus. §. si ita. ff. quãdo dies leg. cedat authent. vt liceat matri, & auæ in princ. collat. 8. per quem textus extenditur dispositio. d. authent. excipitur ad recta à quacũq; persona licet loquatur de hæreditate relicta à parentibus, vbi notant Doctores, & Mætua sing. 55.

26

Quod etiam extendit in eo, quod relictum est à matre filio, vltra legitimam in quo potest prohibere: e vsum-

Libec secundus praxis ciuilib.

vsufructum patri querendum ratio-
ne patris potestatis, vt in dicta au-
thentica, vt liceat matri, & auiz in
rubrica, & in p. incipio, collatione 8.
& tenet Bartol. in tractatu de duo-
bus fratribus, questione septima, idē
Bartulus, Angelus, Cumanus, Ful-
gof. Paulus, Castrenf. & Corneus in
dicta authentica excipitur, Crotus li-
mitatione nona, questione 12. Cag-
nol. numero 346. in dicta lege frater
à fratre. ff. de conditione indebiti.
Bertrandus consilio 3. in fine, libro
1. Ruinus numero 17. & Emanuel à
Costa, numero 90. in l. Gallus. §. &
quid si tantum. ff. de liber. & posth.
qui hęc testatur magis communem
opinionem. Suarez in l. quoniam in
prioribus limitatio. 1. Antonius Gome-
mez in l. 48. Tauri, numero 11. qui
plures allegat. quod etiam extēdit
Emanuel à Costa loco proximē ci-
tato, num. 91. siue filius maior, siue mi-
nor fuerit.

27. Exiēde etiam dispositionem dictę
authenticę excipitur, vt habeat locū
etiam in prohibitione tacita, vt ibi
notant Doctores, & tenet Bartho-
lus in lege si vsufructus. §. si ita. ff.
quādo dies legat. cedat Cuma. num.
7. Castrenf. numero 18. Arerinus nu-
mero 4. in l. filiofamilias. ff. de lega-
tis 1. Cagnol. in l. frater à fratre, nu-
mero 346. ff. de cōdi. in debiti. Becc.
consilio 97. num. 15. vbi hęc dicit cō-
mu. opi.

28. Tertius casus est, qui ex præcedē-
ti extēsiōne videtur manere in quo
patri nō queritur vsufructus in ad-
uentitijs, quādo pater fuit grauatus
bona sibi relicta filio restituere secū
cūdam Bartolum in d. vsufructus.
§. si ita. ff. quādo dies leg. cedat, quod
tenet etiam Cuma, Castrenf. & Aie-
tinus in dicto filiofamilias. ff. de lega-
tis 1. Decius cōsilio 318. Crotus que-
stione 11. & Cagnolus numero 164.
in dicta lege frater à fratre, & Bec-
cius dicto cōsilio 97. numero 13. nam

quādo aliquid relinquitur filio, vt ip-
si filio soluat videtur relinquere vel
le, vt patri nō queratur vsufructus,
& q̄ proprietatem, & vsufructū si-
lio restituat, vt prædicti DD. notant
cum verbum restituere significet ple-
nam restitutionem. l. videamus. §. in
saiiana de vsur. notant Iason nume-
ro 150. cum sequentibus, Soëinus nu-
mero trigessimoprmo. Ripa numero
sexagesimo octa uo, in dicta lege cū
filiofamilias. ff. de legatis primo, &
Beccius dicto consilio nonagesimo-
septimo, num. 14.

29. Quartus casus qui ex eadem ra-
tione exit in quo pater non habet
vsufructum est, quādo filiofamilias
est institutus hæres vniuersali-
ter ab aliquo, & ab eo est relictum
patri legatum annum alicuius sum-
mę: nam vsufructus huius hæredi-
tatis aduētitię non queritur patri se-
cūdam Iacobum Madel. Auen. cō-
silio 100. quem sequitur Bursatius con-
silio centesimo vigesimo primo, nu-
mero decimo septimo, motus princi-
paliter, quia dictum legatum an-
num, & præstatio totius vsuf-
ructus videntur duo penitus contraria
respectu eiusdem personę quia non
possunt ambo simul contingere in ea-
dem persona sicut dicitur de vsuf-
ructu causali, & vsuf-
ructu formali, vt
per gloss. in princip. verbo, est ius
instit. de vsuf-
ructu, tradit Bartho-
lus in ll. prim. colum. secunda. ff. de
conditionibus, & ex lege nam quem
sine liberis. ff. de verborum signifi-
catione, & probat etiam hanc opi-
nionem per argumentum à destru-
ctione consequentis ad destru-
ctionem antecedentis. l. vbi glossa, ver-
bo, non possunt. C. de delatoribus, li-
bro decimo, dicens, quod si in hoc
casu admitteretur intentio patris pe-
tentis legatum, & vsufructum
totius hæreditatis, & talis vsuf-
ructus esset præstandus non esset lo-
cus legato annuo, sed legato an-
num

num debet habere locum ex voluntate testatoris: ergo non est præstandus ususfructus totius hereditatis ad ducit etiam lex regia. §. cum pollidius. ff. de usufr. vbi dicitur, quod ex eo, quod testator grauando heredem institutum ad restituendum fideicommissum concedit ei retentionem vnius fundi censetur disponere, quod nihil aliud penitus possit retinere præter eum fundum, ita etiam vt non possit retinere fructus m. dij temporis ex quo probatur, quod illud legatum sufficit ad probandam voluntatem testatoris ne ipse legatario, seu heredi liceat retinere fructus aliorum bonorum, & satisfaciat ibi, idem alia in casu quo pater repudiet legatum ad obtinendum vsumfructum quem vide, & pro hac opinione facit ratio authenticæ, item hereditas, & quod ibi tradunt Doctores. Codice de bonis quæ liberis.

30

Quintus casus, qui ex eadem ratione procedere videtur est in maioratu in quo adest expressa alienationis prohibitio: nam si filiusfamilias succedat in bonis maioratus obuenientibus ex linea materna, vel alias quæ expresse sint prohibita alienari pater non habet vsumfructum, sed solam commoditatem cum in eis non possit vsumfructus constitui, quia eius constitutio est species alienationis, qua prohibita etiam ipsa constitutio vsumfructus prohibetur. lex finali. Cod. de rebus alienis, non alienand. vbi Bartolus, & Balbus, & communiter Doctores notant, ita vt sequens successor maioratus etiam in vita possessoris admittatur ad reuocandam talem alienationem, lex cum pater. §. libertis iuncta glossa, verbo, ne id alienarent. ff. de legatis secundo, cum igitur ex expressa alienationis prohibitione censeatur probita vsumfructus constitutio, talis prohibitio debet serua-

ri etiam quoad patrem cum ei possit prohibere vsumfructus, atque commoditas, vt late ostendit Ludouicus de Molina de primogenijs Hispanorum, libro primo cap. decimonono numero 20. & capit. 20. numero 8. cum seq.

31

In primogenijs autem, & vinculis in quibus non est expressa alienationis prohibitio licet colligatur tacita pater non solum habet commoditatem, vt tenet Suarez in quæstione maioratus quæ possit post lectionem, lex terti. titulo, De las suyas, numero duodecimo, sed etiam verum vsumfructum, vt format idem Ludouicus de Molina, dicto capite decimonono, numero decimonono.

32

Sextus casus in quo pater non habet vsumfructum in bonis aduentijs filij, est in bonis feudalibus, l. serui quis. ff. de manumif. Baldus in lege si uxorem, in vltima quæstione. C. de conditio. infert. Bcerius de decisio. 199. numero secundo & tertio. Clement. dicto secundo effectu, numero quadragessimoprimo, & ratio est, quia feudum est seruutis, & daretur seruutis seruutis, quod est impossibile, l. i. ff. de vsumfruct. leg. Iacobus Nouellus libro secundo. suarum regul. in regula centesima trigesima quinta, faul. tertia, quod intellige, vt per Petrum Duesnas in tribus limitationibus quas facit ad regulam trigessimam sexagesimamtertiam quam fecit in contrarium videlicet quod fructus bonorum feudalium acquiratur patri declarat etiam Rolandus consilio 54. numero vigesimo octavo, libro 3.

33

Septimus casus est, quando pater cum filio succedit alteri filio habenti bona aduentitia secundum authenticam defuncto. C. ad Tertullia. nam cum pater acquirat medietatem proprietatis extinguitur in ea vsumfructus, quia consolidatur cum

communem. l. sic eueniet. ff. ad l. l. de adult. & etiam quia per talem ingressum desijt esse legitimus administrator, vt in l. cum oportet. §. cum autem. C. de bonis quæ liberis, & ita his fundamentis expresse tenet hanc opinionem Salycetus in dicta authentica ingressi, num. 7. & 9. C. de f. cro sanct. Eccles. & in authentica idē est numero 1. C. de bonis quæ liberis, la son in d. authent. ingressi, num. 48. Abbas numero 57. & Deci. numero 215. in cap. in presentia, de probatio. Hippolyt. sing. 68. Boerius decis. 197. num. 10. Rini. in §. 1. numer. 128. instit. per qual. perso. nobis acquir. Iacobus Nouellus libro 2. suarum reg. in reg. 13. in 2. fall. Couarruu. in cap. 2. num. 8. de testam. qui hanc testatur communem opinionem dicit etiam communem Eman. Sua. recep. sentē. lit. R. vers. religionem, & in hanc partem se inclinat Greg. Lop. in dict. l. 5. tit. 17. part. 4. verbo, *El usufructus*, licet relinquat cogitandum.

31 Contrarium tamē tenēt plures Doctores relati per Pinellū in l. 1. in 1. par. nu. 49 cum sequēt. C. de bon. mater. quos ipse seq. dicens patrem per ingressum religionis amittere usufructum bonorum aduentitiōrū filij, & hanc dicit magis commu. Frac. Viui. lib. 2. opi. 220.

32 Mediam autem viam tenet Barr. in d. authent. idem est, nu. 1. C. de bonis quæ liberis, dicens, quod dimidia pars usufructus remaneat, penes monasterium altera penes filiū, sicut quōdo pater filium emancipat, iuxta l. cū oportet. §. cum autem. C. de hor. que lib. que seq. alij citati, per eūdem Pinell. loco proxime citato. n. 47.

40 Sed prima opinio Salyc. & aliorū qui eū sequuntur verior videtur per fundamenta per eum adducta, & quia cum ex dispositione legis filius per ingressum religionis patris liberetur à patria potestate, vt dictum est pater nullam partem usufructus reser-

net, quā cessat ratio remunerationis propter quā datur patri dimidia pars usufructus, vt notat Greg. Lop. in l. 15. titulo 18. par. 4. verbo, *Reseruetur patri*, & Anto. Com. in d. l. 48. Tauri, nu. 6. & quia per ingressum religionis cessat cura, & sollicitudo quæ pater erga filium habet, vt probat l. cum pater. §. mando. ff. de legatis secundo.

41 Sed si filius ingreditur religionē propter talem ingressum pater non amittit usufructum, quem habet in bonis aduentitijs filij nō solum in acquisitis ante ingressum, sed etiam post ingressum religionis, vt notant Doctores in dicta authentica ingressi. C. de sacrosanct. Eccles. & in cap. in presentia, de probat. vbi Dec. numero 62. restatur de commun. opin. quam etiam sequitur Suarez in dicta questione maioratus, col. fina. & Ioan. Lup. in repetit. rubr. §. 42. num. 15. & Anto. Gomez in dicta lege 48. Tauri, nom. 7. Pinell. in d. l. 1. in 1. p. n. 45. C. de bon. mater. & Greg. Lop. in d. l. 5. titulo 17. part. 4. verbo, *El usufructo*.

42 Quod etiam extēde, vt procedat in casu quo filius maritur naturaliter viuente patre, nam retinebit pater usufructum bonorum aduentitiōrum filij toto tempore vitæ suæ post mortem filij. l. finali, versicol. penultim. vbi Doctores. C. ad Testulianum. l. finali. C. com. vni de sue cessionibus, cum alijs adductis per Ioan. Lup. in rubrica §. 42. num. 133. & Antonius Gomez in l. 48. Tauri, num. 5. & Pinellus in d. l. 1. in 1. par. nu. 39. & idem tenēt Soci. in cōsilio 124. col. 1. lib. 2. & Paris. cōf. 74. nu. 77. libro tertie, & Roldus cōsilio 16. numero 1. lib. 4. & ratio est, etia usufructus dicitur seruitus personalis, lex prima. ff. de seruitutibus. & cum persona perditur, & ea extirpata finitur, vt in §. finitur institut. de usufructu.

43

Vndecimus casus in quo pater nō habet vsum fructum in bonis aduentitijs filij est, quando filius est clericus, & post clericatum aliquid acquisiuit, siue occasione militie clericalis, siue ex alio titulo, vt probatur in authentica presbyteros. Cod. de Episcopis, & clericis, & tenet Castren. in l. sacro sanctorum, eodem titulo. Rodericus Suarez in dicta questione maioratus, numero 32. & 33. Ioannis Lupus in rubrica de donationibus inter vir, & vxor. §. 42. numero septimo. Couarruias in capite quia nos, numero secundo de testamento. vbi hanc testatur communem opinionem. Pinellus in dicta lege prima, prima parte, numero 43. Cod. de bonis maternis. Ludouic. de Molina. de Hispanorum primogenijs. libro primo, cap. 19. numero 25. cum sequent. Rolandus consilio 16. numero secundo, cum sequent. libro quarto, plures citans, vbi refert, quod in iure fauore clericorum permittitur quæ alias non permitterentur, & ita hunc casum intellige licet Antonius Gomez in d. l. 48. Tauri, numero 7. & alij ibi per eum citati cū festringant solum ad bona aduista intuitu iuræ præbendæ, & beneficij, & sic de fructibus eius.

Sed in bonis acquisitis antequam filius fiat clericus pater habet vsum fructum, vt tenent Salyceus, & Faber. in authentica ingressi. Cod. de sacrosanct. Eccles. Abbas in cap. constitutus veni de integro restitutus. Dec. in capite in presentia, nu. 64. de probatio. Rodericus Suarez in dicta questione maioratus, nume. 33. Ioannis Lup. in dicto §. 42. nume. 13. Couarruias in dicto capite quia nos, numero 2. Antonius Gomez in dicto l. 48. Tauri, numero septimo. Pinellus numero 43. & Ludouicus de Molina numero 28. in locis proxime citatis. Tellus Ferdinand. in l. 5. Tauri, num. 4.

44

Et supradicta intellige, vt etiam locum habeant in clericis simplicibus prima tonsuræ, vt tenent Doctores in dicto capite, quia nos teste, ibi. Couarru. numero 3. & multi alij per eum citati, & Suarez, Ioannis Lup. & Mol. vbi sup. Roland. d. conf. 16. nu. 7. cum alijs seq. qui alios allegat.

45

Duodecimus casus est, quando pater legitimus administrator dissipat bona filij in quibus habet vsum fructum, nam in hoc casu non solum auferitur patri administratio, sed vsum fructus illorum bonorum reuertitur ei alimentis in casu indigentie, vt probat textus per argumentum a fortiori in l. Imperator. ff. ad Trebell. in fine, & ita ibi tenent glos. Dynus, Alber. Ang. Castren. Alex. & Imol. qui hanc testatur communem opinionem, & plures alios refert, & sequitur Boerius qui late hanc questionem examinat deci. 61. n. 17. & 20. & deci. 198 nu. 4.

46

Quod extendit in casu in quo pater dissipat bona propria, & libera, nam possunt filij petere, vt aliquid sibi assignetur, vnde viuere possent, quod pater nō possit alienare, quia filios alere debet, & hoc prodest tam patri, quam filijs, & interest reipublicæ ne male vitatur substantia sua. L. vbi adhuc. C. de iure docti. cap. per vestras de donatio. inter vir. & vxor. & ita tenent Baldus in l. finali. colum. fina. C. si quid in fraudem patroni. Castren. Alexand. & alij in d. l. Imperator ff. ad Trebell. Greg. Lop. in rub. tit. 14. p. 1. verbo, *Empareat*.

47

Et adde quod licet pater non dissipet, sed omnia bona vendat in fraudem filiorum filij pro alimentis possunt reuocare talem venditionem si non constet pretium ab emptore inisse numeratum, vt tenent Ioannis de Platea in §. item si quis in fine in l. i. de immil. stipulat. Socinus consilio 93. lib. 1. Calc. consilio 93. nume. 30.

Iason in authentica nouissima, numero 3. C. de inoffic. testam. & in l. 1. numero 5. ff. de eo, per quem fact. erit. Ferdi. in l. in quartam, prima parte, numero 262. Moder. Gallus in cōsuetod. Pas. titu. 1. §. 8. glossa 3. num. 19. Couarrubias in cap. Raynūtius. §. 10. numero 9. de testam. Menoch. de recuperanda possess. remedio 9 numero 180.

48 Decimus tertius casus est in bonis donatis à Rege, vel Principe filio, alius casus est, quando filij recuperāt bona à patre alienata, vt notat Guid. Panciroli. conf. 177. num. 13. arg. text. & eorum quæ ibi notant Angel. Castrenf. & Corn. in authēt. idem est. C. de bonis quæ liberis. in quibus pater non habet vsumfructum, quia talia bona reputantur castrōtia. l. cum multa. C. de bonis quæ liberis, vbi Doctores, Iason in authenticā ex testamēto, numero 11. C. de Collatio. Anto. Gomez. in l. 48. Tau. i. numero 3 & idem disponit. l. 7. in fine, titulo 17. articulo 4. semper enim bona quæ à principe deueniūt sunt priuilegiata bene à Zenone. C. de quadri. præscriptio. §. 1. institut. de vsucapionibus.

49 Quod extēde, vt etiam procedat, quando dicta bona sunt donata à Rege, vel Principe filio contemplatione ipsius patris, & nō filij, nam plene iure quaeritur filij quoad proprietatem & vsumfructum, vt post alios probat idem Antonius Gomez in dicta lege quadriagesim. octaua, numero quarto, & tenet Burgos de Paz, conf. 38. nu. 6.

50 Decimus quartus casus est, quando filiusfamilias retraxit rem venditam à patre: nam huius rei vsumfructus nō quaeritur patri secundum Mā. sine. de vtroque retraxit. §. item filiusfamilias, argumē. l. cum nō solum §. primo, versiculo, siue ex cōtrario cum authentica excipitur, & sequenti. C. de bonis quæ liberis, quam opi-

nionem sequitur Aegidius Vellame. in cap. cōstitutus, versic. plus dī cebam de in integrum restitutio motus rationibus quas refert Tiraquellus de retractu linagier. §. primo, gl. 9. numero 71. cum sequētibus, vbi numero 75. de hoc dubitat. Sed pro man sue. opi. facit. l. frater à fratre, versic. cōtra, si pater. ff. de cōdictio. indebiti, vbi glossa magna in fine ait, quōd quando obligatio de se dedit immediata à patre in filium nō re acquiritur ipsi patri licet fecus sit, quando aliū de p. ouenit quam glōf. sequitur, ibi Castrēf. Doctores, & Ferdin. Loaz in repetitione, l. si filiusfamilias, §. Diui, numero 103. ff. de legatis 1. & Tiraquellus in dicto §. primo, glossa 9. numero 66. sed filius retrahens rem à patre venditam nō eam acquirat à primo emptore, sed à patre venditore, & sic videtur, quod vsumfructus dictæ rei venditæ nō re acquiratur ipsi patri.

52 Decimus quintus casus est, quando filiusfamilias addit hereditatem patre recusante, nam in hoc casu pater amittit vsumfructum bonorum illius hereditatis. l. si ali. §. si autē, Cod. de bonis quæ liberis. l. prima, vbi glossa, & Doctores. Cod. de bonis maternis, §. primo, in l. 1. per quasdam perso. nobis acquir. Doctores in l. prima. C. qui admitti, vbi Iason numero decimoseptimo, testatur hanc esse communem opinionem.

53 Decimus sextus casus in quo patri in aduentitijs non acquiritur vsumfructus est quando filius addit hereditatem patre ignorante, & pater non ratificat additionem à filio factam: nam tunc amittit etiam pater vsumfructum bonorum hereditatis, vt notant glossa & Doctores in dicta lex prima. Cod. qui admitti, quia sicut filius potest addere patre innito, & recusante potest etiam eo ignorante, vt ibi te-

Liber secundus praxis ciuilis,

nent Doctores, vbi Iason nume. 17. testatur hanc esse communem opinionem, dicit etiam communem Ioānis Baptista à Villalobos in suis commun. opinio. verbo, filiusfamilias, numero octuagesimo nono, & Cle. de patria potestate. 2. effectu, numero 2.

54 Decimusseptimus casus est, quando pater exheredatur, nā nepes cui defertur hereditas non acquirit patri vsumfructum, quia quod vna via prohibetur, aliam non permittitur. l. que ritur. ff. de bonis libert. capite finali iuncta glossa, verbo, vt personaliter de officio delega. & expresse notat hūc casum Gregorius in dicta l. 5. titulo 17. partia 4. verbo, *El vso-fructo*.

55 Decimus octauus casus est, quando filiofamilias relictus est solum vsumfructus non autem proprietates. l. 1. ff. de vsumfruct. leg. Cro. consilio 139. numero 10 & sequent. a nume. 21. libro 2. Rodericus Suarez, quaestione maioratus, numero 15. cum sequent. tenent, quod in hoc casu pater habet com. oditatem, vt vsumfructum non habet. Sed in hoc casu pater tenetur cauere de vtrando arbitrio boni viri, & restituere fructus omnes perceptos, ex iusta com. oditate, vt tenent Castrenf. consilio 455. numero 7. columna 2. Franciscus Marc. decisione 7. numero 1. in prima parte, Burfat. consilio 133. numero 38. libro 2. alios referens licet in alijs secus sit, vt notat Antonius Gabriel 2. parte, titulo de vsumfruct. conclusione 1. numero 48. Burfatius consilio 133. numero 37. libro secundo, qui hanc testatur communem.

56 Decimus nonus casus est, quando filiusfamilias ab aliquo est institutus heres, & alijs relictus est vsumfructus hereditatis, nam tunc patri non quaritur vsumfructus, vt probat textus in authentica, vt liceat mariti & uix. in principio, collatione 3.

Parisius consilio 157. numero 13. libro 4.

57 Vigesimo casus est, quando seruus legatur filiofamilias, vt eum nūmittat. l. finali. §. finali. C. de bonis quæ lib. vbi Doct.

58 Vigesimo primus casus est, quando nulli fructus bonorum extrahuntur, nec fuerunt consumpti dolo, & fraude filij, nā pater non potest petere vsumfructum bonorum aduentitiorum, nec filius tenetur cum fratribus post mortem patris communicare. l. ea demū. C. de collatione. & expresse tenent Castrenf. Alexander, & Iason, numero 3. in l. finali. C. eodem titulo, de collatio. Parisius consilio 130. numero 9. libro 1. Neuiz. consilio 76. numero 11. Beccius consilio 113. num. 29.

59 Vigesimo secundus casus est, quando pater fuit vannitus, & reuellis de ciuitate, & hoc durante ouenit filio aliqua hereditas, nam propter talem rebellionem non potuit pater vsumfructum acquirere, nec postea eum recuperabit, si restitutum in integrum, quia cum non haberet talem vsumfructum tempore rebellionis non perdidit, & per restitutionem in integrum non potest recuperare, quod non perdidit secundum Bald. in authentica excipitur, numero 1. C. de bonis quæ liberis, quem ibi sequitur Castrenf. numero 8. & Ioannis Lupus in repetitione rubricæ. §. 42. nu. 14. alios allegans, & regulariter pater non acquirit vsumfructum, quando non est capax talis vsumfructus, quia consolidatur cum proprietate, vt post Bald. notat Gregorius Lopez in dicta l. 5. titulo 17. part. 4. verbo, *El vso-fructo*.

60 Vigesimo tertius casus est, in illicitè acquisitis in quibus pater non habet vsumfructum, vt in vsuris. l. quod seruus. vbi Alexander. ff. de acquirenda possessione. l. quod autem. ff. pro socio. Doctores in l. eum oportet. C.

de bonis quæ liberis. Gregorius Lopez loco citato. Rimi. §. 1. nume. 77. cum sequentibus, & numero 90. & 130. in lit. per quas. person. nobis acqui. qui ratione adducit, dicens, quod filius ex delicto nō querit patri sicut nec seruus domino. dicta l. quod seruus, sed vsuræ sonant in quodam furtum, & delictum merito in eis nō acquiritur patri vsusfructus, & hæc est communis opinio, vt testatur Viui. lib. 1. opi. 136. & Clem. d. 2. effectus, nume. 16. & idem dic in acquisitis per meretricem, & ex illicito ludo, & ex furto, & alijs similibus delictis, vt in sequenti actione ex libertate, & seruitute dicemus.

61 Vigésimus quartus casus est, quando pater alienauit ius vsusfructus bonorum aduētitorum filijfamilias: nō tūc consolidatur cum proprietate. l. vsusfructus, vbi Doctores. ff. de iure doct. §. finitur in lit. de vsusfructu notant Tiraquellus de retract. cōsang. §. 26. glos. 1. nume. 4. Craue cōf. 222. num. 8. in fi. Couarruias qui alios refert, libro 1. variarum resolutio. cap. 8. num. 7. Vuesemb. in dicto §. finitur numero 7. & ratio est, quia persona lici cedi nō possunt. l. ex pluribus de administrat. tutor. l. nō solum. §. si puellæ. de rit. nupt.

62 Sed licet ius vsusfructus alienari nō possit commoditas tamē putatus alienari potest. Larboribus. ff. de vsusfruct. l. nō vitur, & l. sequēt. ff. eodem titulo. l. necessario. §. hinc. de periculo, & commodo rei venditæ, Tiraquellus, Craueta, Couarruias, & Vuesemb. in locis proxime citatis Menoch. de recuperanda possessioe nō remedio decimonono, numero 241.

63 Vigésimus quintus casus est, quando pater per delictum maximam, vel dimidiam capitis diminutionē patitur, nam tunc patris persona exuētū dicitur, & vsusfructus cum proprie-

tate cōsolidatur. iuxta l. corruptio. nē. C. de vsusfructu, & ita tenet Bald. Roma. & Alex. nume. 51. in l. si finita, §. si de vestigalibus. ff. de damno infecto, & Menochius de recuperanda possessioe dicto remedio nono, numero 244.

Sed si per delictum patris persona in totum nō extinguitur tūc vsusfructus, seu commoditas extincta nō est, sed ad filij commodum publicatur, vt Menoch. loco proxime citato notat.

64 Vigésimus sextus casus est, quando per cōsuetudinem patri nō queritur vsusfructus in bonis aduētitijs filijfamilias per ea quæ tradit Boerius decis. 198. nu. 4. & 199. nu. 5. vbi plura adducit.

65 Tandem conclusio est vulgata, & communis, quod patria potestas est causa acquirendi vsusfructum in bonis aduētitijs filij, & sic si filius reperitur sui iuris nō cōsideratur bona aduēticia. l. finali. C. de inofficioso testamento, & per cōsequēs pater in eis habebit vsusfructum, quia cessante patria potestate cessat acquisitio vsusfructus. cap. cessante, de appellatio, & sunt plures casus in quibus cessat patrie potestas cuos Deo volente declarabimus infra isto capite.

66 Sed est aduertendum, quod quamuis in casibus supradictis patri non queratur vsusfructus queritur tamē comoditas, vt sentit glossa in authentica idem est. C. de bonis quæ liberis, vbi expresse hoc tenent Cytus, & Angelus idem tenet Angelus, Arretinus in §. 1. num. 5. in lit. per quas. person. nobis acquirē. Alexand. in l. possessio. in principio. ff. de acquirenda possessioe. ff. in l. cum filio nume. 157. ff. de legat. 1. Boerius decis. 195. numero 8. Parisius consilio 157. numero 5. & 42. libro 4. Clem. d. 2. effectus numero 4. cui principaliter fundatur. l. placet. ff. de acquirenda hereditate.

Libet secundus praxis ciuilib.

l. quicquid. ff. de acquir. ed. poss. ff. l. 1. in principio. ff. si quis appa. etc. sue rit. man. miss. l. finali. vbi glossa, & Doctores. C. de bonis quæ liberis, quibus in iudicibus probatur, quod quicquid filius apprehendit statim pater possidet, & quod hodie nihil est immutatum præterquam in sola proprietate aduentitiorum bonorum, vt per totum. C. de bonis maternis, & de bonis quæ liberis, secundum glossam in dicta lege possessio. ff. de acquir. ed. possessio. ff. de acquir. ed. possessio. & sic quod dicitur in aliquibus casibus auferatur patri vsusfructus non auferatur commoditas. quæ a iure vsusfructus diuersa est, ite mouetur. l. plenum. §. quamquam, & l. filio. ff. de vsu, & habitatio. vbi si vsus, & habitatio legatur filio, & vsusfructus est alterius patris. habet illum commoditatem habitandi, & viuendi, & filius licet non possit habere vsusfructum habet tamen vsu, & habitatio quæ comunicat cum patre, & ita comunicaret commoditatem vsusfructus si vsusfructum haberet. Sed licet his fundamentis dicti Doctores hanc teneant opinionem contrariam sentiunt veterem Suarez in dicta questione minoratus, numero 1. & 16. & Gregorius Lopez in dicta l. §. titulo 17. partita 4. verbo, *El vsufructo*, & expresse eam sequitur Ludouicus de Molina de Hispaniarum primogenijs, libro 1. cap. 19. numero 33. quam etiam ego sequor eorum fundamentis, & quia sub prohibitione vsusfructus necessario comprehenditur commoditas hoc est fructus cuius vsus prohibetur alias redderetur falsa illa communis opinio. Doctorem dicentium, quod in bonis in quibus pater non habet vsusfructum non est legitimus administrator, & quod filius potest sine patris consensu dicta bona donare, & alienare, vt in sequenti. §. dicemus quia si pater in eis habet eam commoditatem hoc est fructus esset legi-

timus administrator ratione fructuum & sequeretur quod filius non posset donare, & alienare in præiudicium commoditatis patris cuius contrarium probatur in authent. vt liceat matri, & auiz. §. 1. collatio. 8. vbi glossa. Bartol. & Ang. & textus in dicta l. finali. §. filijs aurem. C. de bonis quæ liberis, & tenent Bartolus & Doctores in l. non solum, in principio. ff. soluto matrimonio, Cagnolus qui hanc testatur communem in l. frater à fratre, numero 154. ff. de conditio. indebiti, cum alijs, in dicto §. sequen. adductis, nec obstat regula, dicta l. placet, & l. quicquid cum similibus quæ nihil facit ad propositum: nam in bonis aduentitijs in quibus patri non queritur vsusfructus nihil transit ad patrem cum proprietate, & vsusfructus acquirantur filio, & in eius persona remaneant per iura noua, & sic iura antiqua non possunt induci ad id quod de iure nouo in contrarium est dispositum, vt notat Gregorius in loco citato, nec etiam obstat dicta l. plenum. §. quamquam, & dicta l. filio familias, quia licet dicatur, quod in sua specie non sit recte loquuntur in casu quo filius ratione patrie potestatis tenetur habitare cum patre, & cum habitatio sit personalis non mirum si eius occasione pater ea utatur cum commode separari non possit vsus filijs ab vsu patris propter dictum effectum patrie potestatis.

67. Dictum est supra quomodo bona castrensia, vel quasi, profectitia, & aduentitia acquirantur, & sint conferenda nunc est videndum in dubio quod peculium præsumatur, & dicendum est quod semper sit in dubio præsumendum profectitium, & quod filius acquisiuit ex pecunia, vel re, & substantia patris. l. cum oportet in principio, vbi notatur. C. de bonis quæ liberis. dicto §. 1. versic. sancitum iuncta glossa, verbo, ex re insti. per quas personas nobis acquiruntur facit. l. etiam

etiam. C. de donatio inter vir & vxor
vbi probatur quod si est dubium, an
vxor acquisiuit ex rebus suis, an ex
rebus mariti semper presumitur
quod ex rebus mariti l. quintus. ff.
cod. tit. Alciat. in tractat. presump-
tio. reg. 3. presumpcio. 36. Menoch.
conf. 154. num. 11. lib. 2.

68 Facit etiam pro hac parte, quia re-
gulariter, vt dictu est quicquid filius
acquirat patri acquir. d. l. placet. ff.
de acqui. hared. l. 1. §. 1. ff. si quis a pa-
tre fuerit manumiss. l. cu filio. ff. de
leg. 1. cu similibus, & quod hanc sit re-
gula, & dispositio in bonis aduenti-
tius sit exceptio illius regulæ pro-
bat latissime Camillus Plauti in l. 1.
ver. si ratam, num. 38. cum pluribus
anteced. C. qui admitti, vbi hanc tes-
tatur communem opin. & Becci.
alios referens conf. 113. Sed qui ha-
bet pro se regulam habet fundatam
Intentio: em. l. ab ea parte l. in excep-
tionibus de probato. Alexand. conf.
79. numer. 5. lib. 7. Corne. conf. 206.
numer. 213. lib. 3. Aymon conf. 229.
num. 5. & qui allegat. exceptionem
a regula tenetur illam probare secū
quod Bald. in l. si quis non dicam ra-
pare. C. de Episcop. & cleri. quem
seq. Corne. conf. 152. in prin. & conf.
213. num. 5. lib. 3. & conf. 174. num. 7.
lib. 1. & Becci plures allegans d. conf.
73. numer. 3. & sic in dubio filius te-
netur probare bona esse aduentitia
castrensia, vel quasi cum presumat-
ur in dubio profetitia, vt tenet Bar.
in l. 1. §. sed nec Castrense col. 3. de
collatio honoru. n. dicens, ita omnes
tenere, idem tenent Ang. conf. 112.
col. 2. Calcane. conf. 19. col. 1. & 2.
Zali. conf. 5. num. 19. lib. 1. Roland.
conf. 54. num. 12. lib. 3.

69 Quod procedit etiam si vendens,
vel cedens filio consistatur se rece-
pisse pretium de pecunia filij, nam ta-
lis confessio non pradiudicat patri,
vt tradit Socin. conf. 61. num. 2. cum
sequent. lib. 4. & Roland. alios alle-

70 gans dist. conf. 54. num. 2. Hanc
Hanc tamen conclusio, quod in dubio
sit presumendum, quod filius ac-
quisiuit ex substantia patris debet in-
telligi, & limitari, nisi ratio industriz
filij aliud suadeat, & sic in hoc casu
est recurrendum ad coniecturas nam
si pater est diues & filius, non est in-
dustrius procedit dicta conclusio,
& bona presumuntur quæ sita ex bo-
nis paternis. Sed si pater sit pauper,
& filius industrius, & diligens pre-
sumuntur quæ sita ex operis. & indu-
stria filij, & consequenter esse adue-
titia. l. si defunctus. C. arbitri tui. no-
tant glo. & Docto. in d. l. cum oportet
in prin. C. de bonis quæ liber. glo.
etiam, & Docto. in §. 1. insti. per quas
personas. nouis acqui. maxime Ni-
casi. ibi num. 7. & Porti. num. 4. Bald.
conf. 209. lib. 5. Angel. d. conf. 112. col.
2. Fulgos. conf. 197. col. 2. Abb. conf.
36. num. 2. lib. 2. Alexand. conf. 133.
num. 5. & 6. lib. 7. Calcan. d. conf. 19.
num. 6. cum seq. Corne. conf. 82. nu-
3. lib. 1. & conf. 175. num. 1. & conf.
213. nu. 9. cum seq. qui testatur de cõ-
muni, & cõf. 247. eod. lib. & cõf. 54.
lib. 4. Ruin. conf. 23. nu. 37. Beroi. cõf.
90. num. 13. lib. 3. Grat. conf. 104. n. 10.
lib. 2. Aymon conf. 61. num. 7. & cõf.
244. Clem. de patria potest. esse d. u.
2. num. 46. qui hanc testatur commu-
nem opinionem. Roland. conf. 90. num.
23. lib. 2. Becci. conf. 113. num. 9. Sem-
per enim recurrendum est ad conie-
cturas, & considerandum utrum filius
ex industria sua, an aliunde verifimili-
ter potuerit habere pecuniam, & si
sit diligens, & industrius in aliquo
exercitio, quia tunc presumitur, quod
ex operis, & industria acquisiuit, &
censentur bona aduentitia, aliis pro-
fetitia, vt dictum est, & plures conie-
cturæ referunt prædicti Docto. ma-
xime Abb. Aymon, & Becci. in locis
proxime citatis.

Nec obstat d. Letiam. C. de dona-
tio. inter virum & vxor. vbi probat-
tur,

tur, quod indubio ſemper præſumitur quod vxor acquiſiuit ex rebus mariti, quia illa præſumptio ſit ibi vt tollatur coniectura turpis quæſtus adulterij diſt. l. Quintus. l. ſn. ff. de donatio. inter vir. & vxorem tenent Ang. & Porti. numer. 4. in diſt. §. primo inſti per quas perſon. nobis acqui. Alciat. in diſt. tracta. de præſumptio. reg. 3. præſumptio. 16. Anto. Gabriel in tit. de præſumptio. conſi. 15. Menochi. diſt. conſil. 154. num. 11. lib. 2.

71 Immo etiam in hoc caſu ſunt cõſiderandæ coniecturæ, nam ſi mulier conſtante matrimonio aliquam exercuit artem ex qua verifimiliter apparet quod acquiſiuit aliqua bona, tunc ceſſat ſuſpicio turpis quæſtus & ſibi, & nõ marito acquirit, & ita limitatur, & declaratur diſt. l. Quintus. ff. de donatio. inter vir. & vxor. ſecundum Bal. in l. vxorem numer. 6. C. de conditio. inſert. & in l. cum oportet. num. 12. C. de bonis quæ liber. & in conſ. 299. lib. 1. Alexand. conſ. 133. num. 3. lib. 4. Ripa lib. 3. reſponſorum, cap. 4. Alciat. diſt. reſpon. 3. præſumptio. 36. numer. 3. Menoch. diſt. conſ. 154. numer. 12. lib. 2. qui alios etiam refert. de iure autem huius regni bona acquiſita per lucrum, tam à marito, quàm a muliere conſtante matrimonio communicantur inter eos æqualiter pro dimidia parte per l. ſecundã titulo nono lib. quinto re copil.

72 Sed ſi coniecturæ ſint pares tunc pro poſſeſſore præſumitur & agenti incumbit onus proſequeuti intentionem ſuam, quia in pari caufa potior eſt conditio poſſidentis ſecundum gloſſ. & docto. in diſt. l. cum oportet in princ. Bal. in authen. ex teſtamento num. 9. C. de collatio. Abb. diſt. conſ. 36. numer. 2. Corn. conſ. 182. num. 4. & conſ. 327. num.

10. lib. 1. & conſ. 54. in ſin. lib. 4. Alexand. conſil. 24. numero primo, libro primo, & conſ. 82. numero. 14. lib. 2. conſ. 171. nu. 5. lib. 6. Aymon. diſt. conſ. 61. numero. 8. Ioan. Croc. in l. frater à fratre numer. 191. ff. de conditio indebiti Bertrand. conſ. 284. numer. 2 & 3. libr. 5. Rimi. conſ. 127. numero. 11. Roland. late conſ. 90. numero. 9. lib. 2. Natta. conſ. 354. numero. 3. Becci. diſt. conſ. 113. numero. 14.

73 Nec in hoc caſu nocebit filio patris aſſertio dicentis quod filius acquiſiuit ex ſubſtantia ipſius patris nam patris etiam defectu aſſertionis in ſui fauorem & præiudicium alterius non creditur l. rationes l. exemplo. authen. quod obtinet C. de probatio. l. omnibus C. de teſtib. c. cum a nobis extra eod. gloſ. in c. ſicut de ſent. ex com. Deci. in c. cauſam quæ de offi. deleg. Aymon. conſ. 193. numero. 5. Becci. diſt. conſ. 113. numero. 22. cum alijs ſeq. vbi late con probat.

74 Nec etiam prodeſſet filio conſeſſio patris contra ſe & alios filios dicentis pecuniam eſſe filij, quæ vt dictum eſt in dubio ſemper præſumitur pecunia patris ſecundum Bal. in l. iubemus. §. 1. 2. Trebelia tradit Roland. d. conſ. 54.

75 Verumtamen eſt quod aſſertio patris aliqualem præberet coniecturam, vt probat Corne. d. conſ. 174. num. 5. lib. 1. quem refert & ſequitur Becci. d. conſ. 113. num. 24. quæ coniectura cum alijs ſufficeret vt ſupradictum eſt.

76 Sed ſi coniecturæ deſiciant vel ſint pares, vt ſuperius dictum eſt & neuter poſſideat. tunc indubio bona acquiſita per filium præſumuntur acquiſita ex bonis paternis d. §. 1. verſ. ſancitum iuncta gloſſ. verb. ex re inſti. per quas perſon. nobis acqui & ita debet intelligi quod tradit Bar.

in l. 1. §. sed nec castrense. ff. de collatio. bonorum, & Corneus consilio 247. libro 3. & consilio 54. libro 4. Rolandus dicto consilio 54. num. 12. libro 3.

77. Nec etiam supradictis obstat, quod pater habeat fundatam intentionem, quia pro se habet regulam, & qui allegat exceptionem tenetur probare: nam a regula sunt excepta a iure bona adventitia, & plures sunt casus adventitij, quam profectitij, & ideo potest dici, quod regula sit etiam pro filio secundum Decium consilio 670. & Corneus dicto consilio 182. numero 7. Beccius dicto consilio 113. num. 18.

78. Et sic recurrendum est ad coniecturas ex quibus colligitur presumpcio quae tollit aliam, quae sumitur ex regula. l. Diuus, de in integrum restit. Ruinus dicto consilio 23. numero 37. & transit onus probandi in aduersarium. l. finali, quod metus causa. Decius in capite nouit, in fine de iudi. Aymon. consilio 60. numero 7. & consilio 135. numero 42. & consilio 198. numero 3. Beccius dicto consilio 113. numero 19. & dicitur liquidissima probatio. l. licet Imperator. ff. de legatis. t. l. penultima. C. de periculo tut. cum similibus.

79. Sed quod dicendum erit in casu quo appareat filium aliquid lucratum fuisse cum pecunia patris an lucrunt hoc dicatur in totum profectitium, & glossa in dicta lege cum oportet in principio, verbo, ex eius substantia. C. de bonis quae libere tenent, quod quicquid filius lucratur cum pecunia patris dicatur in totum profectitium, & in totum acquiratur patri, idem tenet specul. in titulo de iudi. §. sequitur, versiculo, quid si alter filiorum, & Fulgos. in dicta lege cum oportet, & hoc videtur probare l. 5. titulo 17. partita 4. ibi, *De aquello que ganā los hijos con los bienes de los padres, &c. Todo es de los padres que los tie-*

nen en sus poder.

80. Quod intellige, & limita ut procedat quando patris nomine, & de eius mandato filius negotiatur cum pecunia patris, ut post Roman. Soci. & Iason tenet Gregorius Lopez in dicta lege 5. verbo, *Con los bienes de los padres*, & idem tenent Decius in l. illud, colum. fina. C. de collatione i. Aymon. consilio 165. numero 4. libro 1. Clem. de patria potestate effectu. 2. numero 9. & sentit dicta l. 5. ibi, *O porrazon de sus padres*, & in hoc casu si filius sit in obsequio patris, & ab eo alimentis recipiat non poterit petere salarij per ea quae notabimus supra in precedenti §.

81. Sed si filius familias aliqua bona acquisiuit simul ex pecunia, vel re patris, & industria, & laboribus ipsius filij pro dimidia sunt patris tantum quam profectitia, & debent conferri, & pro alia dimidia sunt filij, quoad dominium, & proprietatem, & patris quoad usum fructum tantum aduentitia, & non conferuntur, ut tenent Bartolus, Alexander, & Iason in l. illud. C. de collatione. idem Bartol. Baldus, Angelus, Castrensis, & communiter Doctores in dicta lege cum oportet, in principio. C. de bonis quae liberis. idem Bartolus in lege 1. §. nec castrense, num. 5. C. de collatione bonorum, & in tractatu de duobus fratribus in secunda quaestione, & in lege si tibi decem. §. si pactus, numero 5. ubi etiam Iason numero 7. Orosius numero 2. ubi testatur hanc esse communem opinionem, dicit etiam communem, Corneus consilio 285. columna 5. libro 1. & consilio 79. numero 7. & consilio 130. libro 2. Socinus consilio 92. numero 15. libro 1. Aymon. consilio 165. numero 1. libro 1. Beccius consilio 113. numero 20. Suarez recept. sentent. versic. filius, numero 221. & viij. commu. opi. libro 1. opi. 136. Vllalob. cum mu. opi. libro 6. versic. filius familias. Mendochius de arbit. iudi.

Liber secundus praxis ciuilis.

iudi. libro secundo, casu 126 numero 4. Clem. de patria potestate, esse etia secundo, numero 10. & 11. Gregorius Lopez in dicta lege quinta, titulo 17. partita quarta, verbo, *Có los bienes de los padres*, qui inter alios allegat Montalb. in lege 7. titulo 4. libro 3. Fori. leg. quæ conclusio colligitur etiam ex dicta lege quinta, in quantum dicit, quod acquisitum ex bonis patris dicitur profectitium, & pertinet patri, & acquisitum ex laboribus, & industria filij est aduentitiu, & pertinet patri quo ad vsum fructum, & filio quo ad dominium, & proprietatem ergo si ex vtraque causa quid acquirit debet diuidi cum partim sit aduentitium, & partim aduentitium, & in hoc casu sub simplicibus continetur mistum, vt notant glossa, & Doctores in §. omnium institut. de action. Bartolus, & Doctores in l. 2. ff. de verborum obligation. maxime cum hoc sit fauorabile, & sit absurdum, & iniuriam, vt lucrum quod filius sua industria, & laboribus acquisiuit ad fratres proueniat, vt in §. primo institut. per quas personas nobis acquirunt. vbi Doctores, Cornetus consilio 105. numero 2. lib. 3. Gratianus consilio 104. numero 11. libro 2. Boero. consil. 161. numer. 23. lib. 2.

82 Primo intellige, vt in dubio æqualiter pro dimidia parte lucrum diuidatur, sed si appareat quod maius lucrum processerit ex pecunia patris, quam ex industria filij tunc maius lucrum acquiritur patri, & per contrarij si maius lucrum ex industria, & laboribus filij processerit maius lucrum filius consequi debet, quod iudicis arbitrio est relinquendum inspecta quantitate, & qualitate operæ, & industriz filij, & quantitate lucri, vt notant Cornetus dicto consilio septuagesimo nono, numero decimo tertio, libro tertio, Alexander i lege si tibi, §. si pactus in fi-

ne ff. de pact. Decius in dicta Lillud. colum. hna. C. de collatio. Crauera dicto consilio 165. numero 5. libro 1. Menoch. dicto libro 2. de arbitra. iudi. casu 126. nume. 5. & 6. Beccius dicto consilio 113. numero 20. Petrus Angulos libro 2. consiliorum casu 5. Clem. de patria potestate, dicto secundo effectu, numero duodecimo, & 13.

83 Secundo intellige, & limita, nisi filius suo ipsius nomine, & periculo cum pecunia patris negotietur: nam licet in hoc casu acquisitum queritur filio, & nõ patri licet teneatur pretium patri, vel fratribus restituere pro rata secundum Roma. in authent. ex testamento, & in lillud. C. de collatio. & cons. 469. num. 5. Paul. Castrensis in d. l. cum oportet in princip. col. 2. C. de bonis quæ lib. Ioan. Croi. in reper. l. frater à fratre. q. 30. ff. de conditio. in debiti. Corn. dicto cons. 79. num. 9. & 10. Dec. in d. lillud. colu. 2. Tiraquellus de vtroque retract. l. par. §. 1. glof. 9. num. 62. plures referes. Berou. q. 46. in principio. Roland. cõf. 90. nu. 21. cum seq. lib. 2. Bec. d. cõf. 113. n. 21.

84 Tertio intellige, quod acquisita per filiũ proprio patris nomine in solidum patri pertinent acquisita vero mine cõmuni, vel ex pecunia patris & industria filij pro dimidia sequuta tamẽ iustificatione. l. si ego d. negot. gest. Bar. in l. si patruus. col. 1. C. cõm. vt i. iud. tradit Dec. cõf. 628. col. 1. quos seq. Bec. d. cõf. 113. n. 26.

Quarto intellige, quod si filius sit industriosus, & diligens mercator, & negotiator, & seorsum habitat à patre licet proprio patris nomine negotietur, vel cõmuni præsumitur p. eium solum, ex sua industria, & laboribus acquisiuisse, & sic ex propria filij ementis pecunia, & ita pater, vel alij filij non possunt consequi bona acquisita à filio, vel partem, nisi filio pre-

pretium sit solutum. l. Et magis de solutio Bart. in l. si patruus, num. 4. C. commun. vtriusque iudicij. l. Titium, aut meuium. §. altero de administratio. tuto. Abb. conf. 46. in 3. dubio lib. 1. Corne. conf. 79. num. 12. & conf. 267. num. 18. & conf. 285. numer. 11. & 12. lib. 1. cum alijs allegatis per Becci. d. conf. 113. num. 27.

86 Nam regulariter in dubio pretiū præsumitur solutum de propria soluentis pecunia etiam si emptio facta sit nomine alieno & soluens sit alterius administrator. l. si defunctus. C. arbitri. tur. l. 2. C. pro socio, vbi Bart. Ang. & Fulgos. norant. Corne. conf. 282. nu. 6. & conf. 327. num. 16. & 16. lib. 1. conf. 152. num. 5. & conf. 213. num. 2. cum sequent. lib. 3. & conf. 251. num. 5. lib. 4. Alexand. conf. 78. num. 4. lib. 2. & conf. 152. num. 5. lib. 7. Deci. conf. 99. nu. 2. & conf. 651. num. 3. & conf. 670. nu. 2. Mandosi. ad Roman. conf. 274. Rimi. conf. 130. num. 2. Aymon conf. 229. num. 2. & 244. Cymon. 3. Roland. conf. 96. num. 21. cum sequent. tib. lib. 2. Becci. d. conf. 113. num. 27. qui plures refert Menochi. conf. 122. num. 12. lib. 2.

87 Et ratio est, quia altera persona non sub intelligitur, nec in dubio præsumitur. l. si ita stipulatus. §. Chrisogonus. ff. de verb. oblig. vbi Docto & nunquam communi nomine censetur emptum nisi quando ita actum fuit inter emptorem & venditorem secundum Fulgo. in l. si patruus in prin. C. commun. vtri. iudi. & alciat in l. si Socius num. 1. ff. si cert. pet. Mude. in l. 1. §. 1. num. 2. ff. pro socio quos sequitur Menochi. d. conf. 122. num. 12. lib. 2.

88 Sed quid in bonis ac quistis ex victimis voluntatibus vel ex donationibus an in dubio præsumantur profectitia vel aduentitia, & regulariter vt colligitur ex supra dictis si aliquid sit legatum, vel donatum si

lio contemplatione patris dicitur profectitium peculium, quasi profectiue per personam patris profectum, & sic imputatur in legitimam ipsius filij l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de vulg. & pupil. substit. §. 1. vbi glossi; & Docto. insti. per quas person. nobis acquir. l. sociū. §. socius. ff. pro socio l. 1. & 2. ff. de incendio rui. naufrag. l. 5. tit. 17. par. 4.

89 Hinc est quod dos ab extraneo data filiz contemplatione eius patris imputatur in legitimā quā filia consequi debet ex bonis patris, vt in specie scripserunt Paul. Castrenf. conf. 96. num. 2. lib. 2. Alexand. conf. 179. num. 7. lib. 3. Socin. conf. 34. nu. 16. lib. 3. Rubeus conf. 34. num. 5 & conf. 37. numer. 1. Cephal. conf. 105. num. 33. lib. 1. quos sequitur Menochi. conf. 153. num. 10. lib. 2.

90 Sed si fuerit relictum vel donatum contemplatione filij appellatur aduentitium quasi ex prospera fortuna acquisitum & pertinet filio quo ad dominium & proprietatem & patri quo ad vsum fructum d. §. 1. vbi Docto. insti. per quas personas nobis ac qui. l. cum oportet vbi etiam Docto. C. de bonis quæ liberis d. l. 5. tit. 17. par. 4. l. 24. tit. 13. par. 5. cum alijs supra. adductis & hoc est in casu claro quando constat cuius contemplatione fuerit relictum vel donatum.

91 Sed in casu dubio quando non apparet cuius contemplatione sit aliquid filio relictum si simpliciter filius sit institutus præsumitur institutus contemplatione propria. l. filio familia in fine de conditio. & demonstratio. Bart. in l. fin. C. de usufructu, & in l. filio familia, ff. de donatio. causa mort. Paul. Castrenf. in l. quæuis, num. 2. C. de fideicommiss. Hippolyt. Rimin. conf. 31. num. 109. & 110. qui alios citat lib. 1. Cephal. conf. 659. num. 29. lib. 5.

Et

Liber secundus praxis ciuilis.

- 92 Et idem est in legatis nam indubio legatum præsumitur factum favore legatarij, vt notant Bart. & alij in l. 1. C. deleg. Soci. conf. 69. num. 5. cū sequen. lib. 1. Deci. conf. 601. in fine. Corne. conf. 323. col. 3. lib. 1. Menoch. conf. 146. nu. 9. lib. 2.
- 93 Quod procedit etiam in relictis ab auo nam si auus nepoti aliqua bona relinquit dicuntur aduentitia & non profecticia, & sic ad nepotem cui fuerūt relictā quo ad dominium & proprietatem pertinent secundum gloss. in l. qui in alienā. §. interdum, verbo, faciet hæredem. ff. de acqui. hæredit. quam sequuntur; & dicunt cōmunitim receptam Bal. Ang. Alexand. & Iaf. ibi num. 27. Idem Iaf. in l. Galus. §. quid si is, num. 22. ff. de liber. & posthum. & Ioan. à Rojas qui alias consimiles gloss. allegat. in epitome successio. c. 29. num. 29.
- 94 Si tamen legato sit adiectum onus quod equialet ipsi legato, tūc legatum præsumitur factum contemplatione oneris ei adiuncti non autem favore legatarij & sic si onus adiectum legato sit adiectum favore patris, tunc eius contemplatione censetur legatum relictum per eaque supra dicti sunt Bar. in l. Pamphilo. §. duas delegat. 3. quem refert & sequitur Menoch. dict. conf. 146. numer. 9. libro. 2.
- 95 Ex quo primo inferitur quod tunc præsumitur testatorem legasse creditori suo animo compensandi quādo summa legata equialet, & conuenit summæ debitz secus si eam excedat, vt notant gloss. & Paul Castre. in l. si cum dotem. §. si pater. ff. soluto matrimon. Abb. conf. 81. in fine libro 1. Corne. conf. 23p. num. 5. lib. 4. Aymon conf. 149. num. 5. & conf. 133. lib. 1. Menoch. conf. 56. num. 25. lib. 1. & conf. 146. num. 14. lib. 2.
- 96 Secundo inferitur, quod si filiofamilias aliquid sit legatum sub conditione si in patris potestate maneat magis patri quam filio censetur factum legatum quod pater pleno iure sibi acquirit & suonmine petere potest. l. si filiofamilias. ff. de conditio. & demonstratio. Bart. in l. fin. C. de usufructu, & in l. cum aliquis. C. de iure delib. cuius sententia recipior est, vt restatur Emanuel à Costa selectarum interpretatio lib. 2. c. 17. nu. 4.
- 97 Tertio inferitur, quod legatum præsumitur factum favore illius cū quo legatarius habitare debet ex dispositione testatoris, & si deficiat illa persona legatum amplius legatario non debetur ex eo quod cessauerit causa ob quam factum fuit legatum. l. illis libertis in fine. ff. de conditio & demonstratio. l. scio in prin ff. de annuis legat. notat. Bart. in dict. l. illis libertis col. fin. Bal. conf. 140. in fine lib. 5. Ancharr. conf. 237. num. 2. Imol. in l. sed hoc ita. §. fin. ff. de condi. & demonstratio. Deci. conf. 485. num. 7. & conf. 601. num. 1. & conf. 621. num. 4. Ruin. conf. 46. num. 21. cum sequent. lib. 2. Menoch. dict. conf. 146. num. 2. & 3. lib. 2.
- 98 Quod intellige quando causa commorandi est successiua ac perpetua, vt quando persona cum qua legatarius debet commorari est in egritudine in sanabili opressa, & testator ea de causa legatario relinquit legatum, nam hoc casu legatarius tenetur perpetuo cum illa infirma commorari, vt illi in seruiat, & si infirmat moriatur amplius legatum annum non debetur, ita Ancharra. in dict. conf. 237. num. 2. Deci. dict. conf. 601. numer. 3. Ruin. consil. 46. numero 5. lib. 2. Socin. Iunior consil. 108. numero 6. lib. 1. & conf. 74. numero. 4. lib. 4. quos sequitur Menoch. dict. 146. num. 25. lib. 2.
- 99 Secus vero est si legatum si factum hoc adiecto onere quod legatarius debeat morari cum aliquo & onus illud deficit aliquo casu vel morte eius cum quo

68

quo legatarius erat commorandus, nam in hoc casu si legatarius cepit morari legatum debetur legatario, & onus illud rejicitur. l. mevia. in princip. ff. de annuis legat. l. annua. ff. eodem titulo. l. Stichus. §. fina. ff. de aliment. & cibar. legat. declarat Fulgof in l. i. C. de legat. & in l. 1. numero 6. vbi Decius colum. penult. C. de instit. & substitut. Socinus consilio 69. num. 5. libro 1. Ruinus cōf. 37. nu. 5. & 6. lib. 2. qui distinguit duos casus. Primus est quādo testator legavit legatario donec, vel quo vsque habitaverit cum aliquo, vel quando legatum est factum ad tempus, & legatarius nō potest habitare cum illa persona, vel quia decessit, vel aliqua iusta causa in quo casu videtur loqui. Decius consilio 485. & Socinus Iunior consilio 110. numero 3. libro 1. Secundus casus est, quando testator simpliciter legavit, vt legatarius habitet, vel si habitabit, vel cum ā habitaverit, vna cum tali persona, & nullum adiecit tempus quo casu si de cedat illa persona cū qua legatarius tenebatur habitare, vel alia de causa habitare nō possit cum legatario legatum non deficit, quod tenet idem Ruinus consilio 42. numero 3. & 5. libro 2. & Curtius Iunior cōf. 14. quos refert, & sequitur Menochius dicto consilio 146. numero 19. & 25. libro secundo, qui alium casum similem addit, vt quando legatum est factum matri, vt commoretur cum filijs in puberibus, nam tunc secundum eum sufficit, quod mater commoretur, cum eis donec facti sunt puberes, & post illud tempus debetur legatum matri, & si amplius cum illis non habitet cum iam munus suum impleverit habitando cum illis vsque ad ætatem pupillarem per per dictum legem Stichus. §. finali, ff. de aliment. & cibar. leg.

100

Est etiam notandum quod legatum non solum censetur factum

contemplatione patris, quando aliquid legatur filio sub conditione si in patris potestate mansisset, vel si cum patre habitaverit, sed etiā quādo legatum est relictum sub commemoratione patris, vel patris potestatis, vt si testator diceret relinquoa Caio filio Sempronij, vel relinquo Caio filiofamilias, nam tunc etiam intelligitur relictum contemplatione ipsius patris. l. filio. ff. de condition. & demonstration. & notatur in lege cum aliquis. C. de iure deliberandi, & tenet Bartolus in lege finali. C. de usufructu, & in lege filiofamilias. ff. de donatio. causa mort. & in tractatu de duobus fratribus. Paulus Castrenf. in lege quāuis, numero secundo. C. de fideicommiss. Porti. in §. primo, numero secundo instituit. per quas personas nobis acquirit. Hippolytus Riminaldus consilio trigesimo primo, numero 109. & 110. qui alios citat Cephalus consilio 659. numero 29. lib. 5.

101 Quod etiam extendit, vt procedat licet relictum sit simpliciter expresso nomine filij non facta mentione personæ patris, nec inris patris potestatis quādo legatum est talis qualitatis, quod non possit acquiri filio, sed solum patri, vt si legata sit seruitus prædialis quæ solum potest patri acquiri qui habet fundum cui illa seruitus debetur, nam intelligitur contemplatione eius legata seruitus si autem potest acquiri filio, & patri censetur relictum contemplatione filij arg. l. & magis de solutione. & §. sed cum factum instituit. de stipulatio seruorum, & faciunt notata in l. fina. C. de usufructu. & expresse tenet Bart. in d. tract. ue duob. frat. & Porti. in d. §. 1. nu. 2. inst. per quas. perf. nob. acqui.

102

Et sic est aduertendum, quod quādo aliquid sit contemplatione alterius debet inspicere illud cuius contempla-

f

templa-

Liber secundus praxis ciuilis.

- templatione fit actus. l. seruo legato. §. si testator. vbi Bart. ff. de legat. 1. l. fideicommissa. §. interdum. & l. plerumque. ff. de legat. 3. l. 4. §. fin. ff. de liberatio leg. & semper considerare debemus no. ipsum actum simpliciter, nec ad quem dirigatur verba, sed in cuius fiat contemplatione l. si pater. §. qui duos, vbi Baldus. ff. de adpicio. cum alijs collectis per Decius cōf. 283. & 279. Aym. cōf. 91. n. 6. li. 1. Menoch. alios referens cōf. 8. l. num. 43. lib. 1.
- 113 Ex quo primo inferitur, quod donata mulieri per cōsanguineos viri licet mulieri tradatur cōsentur donata contemplatione mariti ratione proximitatis, & sic erit h̄ereditas mariti, & nō vxoris soluto matrimonio, secundum Bartolam in l. sed si plures §. in arrogato. ff. de vulg. quem sequitur Cagnol. in l. contractus, numero 48. ff. de regul. iur. qui dicit hanc magis communem opin. Rolāndus & plures per eum citati cōf. 10. nu. 10. cum seq. lib. 1. qui etiam dicit eam magis communem opi. qui licet alij ibi per eum citati, num. 8. & 9. teneāt contra f̄ium quorum s̄ndamētis respondet idem Roland. dicēs, quod eorum opi. nō procedit quādo apparet, quod cōsanguinei mariti volūt donare vxori, ei vt acquiratur donata, vel quādo esset consuetudo, quod essent vxoris.
- 114 Secūdo paratione inferitur, quod cōuerso donata sp̄sio ā cōsanguineis ipsius sponsæ cōsentur eius cōtemplatione donata, & nō contemplatione sp̄sio secundum eundem Bartolum in dicta l. sed si plures. §. in arrogato, numero §. ff. de vulg. & pupill. substitu. quem sequitur ibi Alexander & Iason, & Ioannis Lupus in rubrica de donation. inter virum, & vxorem. §. 45. numero 13. & Rolandus dicto cōsilio 10. numero 10. lib. 1. & Menochius, consilio 81. nume. 50. libro 1.
- 115 Quod extēde etiam si donator sit cōsanguineus tam viri, quam vxoris: nam bona cōsentur donata cōtemplatione eius, qui est in proximiori gradu, quia vbi concurrunt duæ causæ quarum altera est potentior illa est præponēda minus potenti. l. quæritur. ff. de statu homi. l. sed est quæsitum. ff. de liberis & posthumis. Abbas in capite cum non sit tertio notabili de decim. Antonius Natta consilio 463. numero 16. libro secundo, & quod causa illa proxima sit potētiōr probatur per l. sociū. §. socius. ff. pro socio. & notat Baldus in l. ex placito. quæstione prima. C. de rerum permutat. vbi dicit, quod causa proxima magis imprimi, ac influit quā remota, & sic magis attenditur, & ponit exemplum naturale in planta prunæ in qua si inferatur Ramus piri deferet ramus illē pira tanquam producta ā causa proxima quod post Bald. notat etiam Decius in capite secundo de probatio. & in authentica præterea, notabil. 7. C. vnde vir, & vxor, quem refert in hunc propositum. Cagnolus in proemio ff. numero 5.
- 116 Pro qua etiam extēnsione facit, quod in iudicanda causa actus, qui ex pluribus causis fieri potuit in dubio præsumitur, quid actū ex causa magis principali, & propinqua, vt notant glossa, & Baldus in l. non vero. ff. ex quibus causis maiores, & glossa in cap. de cetero de homicidio. Abbas in cap. quia diuersitatem de decim. Decius in cap. dilecti 2. & 3. notab. post Bald. ibi de appellat. Aymon consilio 202. nume. 14. & 15. lib. 2. Antonius Natta consilio 463. nu. 16. lib. 2.
- 117 Facit etiam quia animus donantis præsumitur magis liberalis in coniuuētis, & proximiorē personam, & ideo donatio ampliatur, vt trahatur etiam ad personam non expressam in donatione ex mēte donantis licet alius

alias nõ traheretur, vt cõsiderat Corneus cõsilio 141. col. penul. & fin lib. 2. vbi alia plura addoctr. in terminis donationis.

108

Si vero cõsanguinitas, vel proximitas sit inæquali gradu, & in donatione facta vxori fiat mētiõ mariti, tũ iudicio meo, donatio traheretur tam ad p̄sonam mariti, quam vxoris peret quæ superius dicta sũt, sed si mariti nõ facta sit mētiõ res donata erit vxoris, quia bona donata marito, vel vxori duãte matrimonio efficiuntur propria illius cui donata sunt, nec veniunt communicãda, nisi ambobus donata essent. l. focium, in fine. ff. pro focio. l. nec adiecit. l. duo. §. fin. ff. eod. tit. tenet Baldus in rubrica eodem titulo in fine, vbi dicit, quod præmiale lucrum, quod vni focio est collatum nõ venit communicãdum, & probat l. 2. titulo 9. libro 5. recomp. tradit Suarez in lege 2. titulo 3. libro 3. Fori. limitatio. tertia, & 6.

109

Secũdo infertur, quod legatũ esse turfactũ cõtẽplatione eius quimãgis cõsuetus est testatori, vt tenet Paul. cõf. 97. lib. 2. Alex. cõf. 179. nu. 3. lib. 5. Barba cõf. 69. ll. 3. Ioã. Lup. in rub. de donat. inter vir. & vxor. §. 45. nu. 13. Rui. cõf. 196. nu. 6. lib. 2. Alcia. resp. 6. 150. n. 3. Ant. Nat. cõf. 14. n. 4. li. 1. Ceph. cõf. 105. n. 33. lib. 1. Menoch. d. cõf. 81. n. 44. lib. 1. & cõf. 151. n. 2. li. 2.

110

Quod intellige quando nulla alia p̄sumptio, & cõiectura extat, quã p̄sumptio maioris proximitatis. sed si alia fortior p̄sumptio extaret, tũ tolleretur aliam proximitatis scẽdũdũm eundem Menoch. d. cõf. 81. num. 54. libro 1. & d. cõf. 151. num. 16. libro 2. qui alios citat, quia p̄sumptio fortior tollit minus fortem, & debiliorem. l. nõ solum. ff. de ritu nupt. l. cum de xtate. ff. de probat. l. mater, vbi Ang. & Salic. C. de calumniator. Porti. cõf. 55. nu. 79. & cõf. 19. nu. 57. Scot. conf. 3. lib. 1. in 2. par.

111 Tertio infertur, quod cum filius sit proximior patri, quam nepos, & etiam magis dilectus. l. Gallus. §. qui dam recte. ff. de liberis & posthum. l. cum ita §. in fideicommissode legatis 2. l. finali. C. de iure doti. dos data ab aũo nepri cõtetur data magis cõtẽplatione filij, quam ipsius neptis vt tenet Cinus in l. scimus, quæstione quinta. C. de inofficioso testamẽto. Bartolus in lege dedit dotem, nõ mero secũdo. ff. de collatio. bonorũ Ang. columna finali. Alexander, numero 28. Picus numero 246. Ripa numero 202. in l. in quartam. ff. ad legẽ Falcidiam. Ang. cõsilio 78. Alexãd. cõf. 31. num. 5. libro 4. & cõf. 179. nu. mero 4. libro 5. & cõf. 117. nu. 5. cum sequet. lib. 6. Decius cõf. 81. num. 5. Ruin. cõf. 30. nu. 9. & cõf. 196. num. 8. lib. 2. Alciatus in tracta. p̄sumptio. regul. 1. p̄sumptione 17. Neuz. cõsilio 76. numero 12. Craueta cõsilio 219. num. 1. Antonius Gabriel in suis commu. conclus. titulo de iure doti. conclusione 5. numero 4. Ceph. conf. 105. numero 36. cum duob. seq. lib. 1.

112

Cõtrariam tamẽ opinionẽ sequuntur Alex. sibi cõtrarius cõsilio 8. numero 7. lib. 3. & cõsilio 138. nu. 3. lib. 5. Soci. cõf. 33. nu. 16. lib. 3. Ceph. cõf. 253. numero. 44. libro 2. Menochius cõsilio 183. num. 32. libro 2. & hæc testatur magis receptam opinionem. Antonius Gabriel loco proximem citato, num. 20. in fin. & tenet alij infra citandi.

113

Et pro hac vltima opinione facit, quod supradictum est de legato factõ ab aũo nepoti. quod dicitur aduertitium, & nõ profectitium, & sic ad nepotem, quo ad dominium, & proprietatem pertinet, vt notat glos. in l. qui aliena. §. interdũ, verbo, faciet hæredem. ff. de acquirend. hæredit. quam sequuntur, & dicũt communiter receptam, Baldus, Ang. Alexãd. & Iaf. libi. nume. 27. & idem Iafon in l.

Liber secundus praxis ciuilis;

1. Gallus. §. quid si is. num. 22. ff. de liber. & posth. & 107. à Rojas in epit. success. c. 20. nu. 29.

114 Sed hæc dux cōtratiz opinionēs possunt cōcordari per ea quæ supra diximus, vt prima opinio procedat quādo in cōstitutione dotis facta sit mētio filij taliter, vt colligatur quod eius cōtemplatione auus neprem dotauit, & secūda, quādo filij nō fuit facta mentio.

115 Item prima opinio absque illo dubio procedit, quando filius est pauper, qui nō potest filiam suam dotare, quia tūc cēsetur auus dotasse cōtemplatione filij pauperis secūdam Alex. in dicta l. in quartam. nu. 28. & Paul. Pic. ibi. num. 244. & Cesar Finmagiol. nu. 415. ff. ad l. Falc. Soc. cōf. 33. nume. 16. lib. 3. Crauet. cōf. 219. nu. 1. Cephalus dict. consil. 105 num. 57. Menoch. cōf. 151. num. 3. lib. 2. & ratio est, quia quādo filius non potest filiam suam dotare tenetur auus eam dotare secūdam Baldum in authentica res quæ, numero 12. C. commu de leg. & in l. fina. C. de dotis promiss. Iason in lege prima, numero 26 ff. soluto matrimonio, vbi Ripa numero 74. & Socinus Iunior numero 190. hanc testantur esse commu. opi.

116 Sed si auus dotem constituit nepoti quam necessario dotare nō tenetur quia filius est diues, & ab eo est dotanda nō cēsetur illam dotem dedisse cōtemplatione filij, sed ipsius neptis secūdam glos. Bart. & DD. in l. que situm. ff. de leg. 1. Alex. cōf. 199. nu. 7. lib. 2. & cōf. 8. nu. 7. lib. 3. & conf. 89. nu. 6. lib. 4. & conf. 138. nu. 2. & cōf. 179. num. 5. lib. 5. Crauet. conf. 219. n. 1. Picus. nu. 245. & Berēgar. num. 66. part. vlt. en. d. l. in quartā. ff. ad l. Fac. quos refert, & sequitur Menoch. cōf. 81. num. 49. cum seq. lib. 1. & conf. 151. nu. 6. c. seq. qui hanc testatur magis commu. opi. & tenēt alij supra citati tenētes secundam opinionem quæ in hoc casu plane procedit.

117 Et quod auus nō tenetur dotare neprem quando filius est diues, & potest eam dotare tenēt Alexander cōf. filio 138. numero 3. libro quinto Decius cōsilio 81. columna penultima. Socinus cōsilio 33. columna 6. libro 3. Craueta dicto cōsilio 219. numero 3. Ripa in dicta l. in quartam, numero 204. ff. ad l. Falcid. Alciat. in tractat. præsumptio. reg. 1. præsumptio. 17. Menochius qui testatur de communi. d. cōsilio 81. num. 48. lib. 1. & conf. 151. numero 11. lib. 2. qui plures allegat.

118 Quarto sub infertur, quod donatio cēsetur facta cōtemplatione illius quem donator maxime diligebat secūdam Bart. in dicta lege sed plures. §. inarrogato, numero 3. ff. de vulgar. quem simpliciter refert, & sequitur Menochius dicto cōsilio 41. numero 49. libro 1. & idem post alios notat. Corneus cōsilio 81. columna fina. & Rolandus cōsilio 10. num. 11. libro 1. Et ratio est, quia maxima amicitia cēsetur, quædam cōiunctio, quæ præponderat cōiunctiōi sanguinis: l. cum alias. C. de cast. pecul. libro 12. & facit l. 2. versic. amici. ff. qui petant tut. & l. late culpæ. §. amicus, cum glossa. ff. de verborum signification. & notat Cinus, & Salicetus in lege exigendi. C. de procuratoribus, & cēsetur quædam fraternitas. l. verum in princ. ff. pro socio.

119 Hinc est quod dispositum in cōiuncto habet etiam locum in multo amico, vt tenent Cinus, Bartolus, Baldus, & Salicetus in lege inuictus. ff. de procurator. glossa in eapite requisisti, & ibi Abbas detestam. Thom. Crammat. cōsilio 56. numero vigesimo secundo, cum sequentibus.

120 Et his adde, quod donatio in dubio cēsetur facta cōtemplatione illius cuius plurima merita erga donatorem adfunt secūdam Baldum in lege cum oportet, numero quarto.

C. de

C. de bonis quæ liberis. Alexād. cōf. 8. num. 10. lib. 3. & cōf. 89. nu. 6. lib. 4. & cōf. 138. num. 2. libro 5. Bereng. in d. l. in quartam, numero 66. in vltim. prt. ff. ad l. Falci. loōnis Lup in rub. de donatio. inter vii. & vxor. § 45. numero 31. quos refert, & sequitur Menoch. dicto cōfilio 81. numero 52. libro 1. & confilio 151. numero 15. libro secundo.

Et in hoc cāsu cū venemērita sint facti sunt probāda ab eo, qui in his venemēritis se fundat, vt scripserunt Alexāder in l. si donatio, nu. 4. C. de collatio. & in cōfilio 55. numer. 4. libro 1. In l. lex hoc iure, nu. 13. ff. de iust. & iur. Dec. cōf. 366. n. 12. late Rui. cōf. 44. in fine, lib. 5. Cepha. cōf. 94. nu. 19. lib. 1. Menoch d. cōf. 151. numero 15. libro 1. & quæ merita sint cōsiderāda, & qualiter diximus sup. in § 9. in 7. extēdit ad l. 55. Tauri. vbi plura alia adduximus circa donatiōnem remuneratoriā.

Et est aduertēdam, quod si donatio propter meritū sit facta marito, vel vxori cōstante matrimonio, quæ etiam durāte fuerūt facta venemērita donatori, tūc bona donata veniūt comunicāda inter maritū, & vxorem tāquam bona acqulsita durante matrimonio per ea quæ tradit Roderic. Suarez in dicta lege prima, titulo tertio, libro tertio. Fori. in tertio limitatione.

Et ratio est, quia talis donatio remuneratoriā nō est propriæ donatio, sed remuneratio. l. Aquileus Regulus. ff. de donatio. Bart. in proemio ff. numero 14. & in leg. 1 vbi etiam Cuman. de donatio. Corneus cōfilio 36. numero 11. libro 2. Curtius Senior cōfilio 16. numero 1 Bertrādus cōfilio 213. numero 16. libro 10. Ayrion cōfilio 136. numero 1. Rodericus Suarez loco proxime citato. Et potius dicitur quædam permutatio. l. sed & si lege. §. consuluit, vbi Baldus. ff. de

petitio. hæredit. Barbatius cōf. l. 42. numero vndecimo, libro tertio. Bertrādus cōfilio 47. numero quinto. libro primo, & cōfilio 205. numero 12. libro 3. Ripa in l. si vnquam. quæstione 14. C. de reuocād. dr. natio. Et dicitur etiam debiti cuiusdam naturalis recompensatio, & p̄culparatur cōtraftui oneroso, dicta l. Aquilius Regulus Baldus in l. qui se patris, columna penultima. C. vnde liberi. Decius confilio 286. numero 4. & confilio 292. numero 7. Bertrādus cōf. 176. numero 14. libro sexto, & habet vim v̄ditionis secūdam Guidum Papā cōfilio 214. columna 6. Tiraquellus in tractatu de vtroque retract. prima parte. §. vigesimo quinto. glossa 1. numero 3.

In alijs autem casibus, vt dictum est, vbi cōstat cuius cōtemplatione aliquid donatum, vel legatum est illi soli acquiritur, secundum Bart. & Doctores in dicta lege sed si plures. §. in arroyato. ff. de vulg. & pupill. Baldus & alij in dicta lege cū oportet. C. de bonis quæ liberis. Socinus confilio 33. columna vltima, libro tertio. Ripa in dicta lege in quartam, numero 205. ff. ad legem Falcidiam. Parisius confilio 5. numero 46. libro primo. Aymon cōfilio 91. numero 6. Menochius dicto confilio 81. numero 43. libro primo, & alij supra citati.

Et aduerte, quod licet verum sit, quod vbi relinquitor, vel donatur aliquid filio in potestate patris constituto ab aliquo distinguatur, vt dictum est, an relinquatur, vel doneatur contemplatione patris, vel non, vt dicatur profectitium, vel aduentitium, tamen eod donatur, vel relinquitor filio emancipato in distincte acquiratur filio. & dicitur aduentitium, vt notat Baldus in dicta lege cum oportet, num. 4. C. de bonis quæ liberis, vbi etiam sequitur Paulus

Liber secundus praxis ciuilis.

EX §. XIII.

SVMMARIA.

Castrenf. eod.nu.4.& Calcan.conf. 19.nu.24. Soc. Iun.cōf.27.nu.12.lib 1. Pet. Angusol.lib.2.confiliōrū casu 5. nu.3. Becci.conf.113.nu.16.

124 Et eadem ratione si filius emancipatus aliquid lucratur etiam ex pecunia patris dicitur aduētitiū, & ideo nec est imputādum in legitimam, nec cōferēdū. l. si filius familias ff. de verbor. obligat. l. fin. ff. de stipulario. ser uor. l. fin. C. de collatio. tenet Bald. in l. omnimodo. §. imputari. nu. 6. C. de inoffic. testam. quem sequitur Ripa in d. l. in quartam, nu. 160. ff. ad l. Falcid. Aymō cōf. 84. nu. 8. Petr. Angusol. & Beccius in locis proxime citatis.

125 Quod proce dit etiā respectu vtufructus cū debeat patri ratione patris potestatis, vt in §. 1. institut. per quas. perf. nobis acquiritur. l. cū oportet. C. de bonis quæ liberis, & patria potestas per emācipationem sit sublatā. §. præterea inst. quib. mod. ius. patriæ potest. soluit. glos. & DD. in l. si viua matre. C. de bonis mater. Paul. Castrenf. in l. 1. C. de bonis quæ lib. Alciat. cōf. 152. nu. 4. Becc. d. cōf. 113. nu. 16. l. 5. & 6. tit. 17. par. 4. l. 9. tit. 1. lib. 5. recomp.

126 Et licet in præmium emācipationis pater habeat medietatē vtufructus intelligitur in acquisitis ante emācipationem non tamē post d. l. cū oportet. §. penult. C. de bon. quæ lib. facit per locū ab speciali l. si vna matre, in princ. C. eod. tit. Alex. in l. si finita. §. si de vectigalibus. nu. 51. de dā no infecto, quē refert, & seq. Anton. Com. in l. 48. Tau. nu. 6.

Sed si pater cogitur filium emācipare propter saguitiā, vel iniuriā, vel defectū patris pater nō retinet dimidiam vtufructus, sed amittit omne commodum eius l. diuus. ff. si quis ap paritē fuerit manumiss. vt tenet post Rapha. Cepola in tractat. caut.

cautel. 115. numero 3.

- 1 Filius familias non potest sine consensu patris bona aduentitia donare, nec inter viuos, nec causa mortis, nec aliter alienare.
- 2 Filius familias non potest, sine consensu patris pecuniam aduentitiam mutare.
- 3 Filius familias potest donare illa bona aduentitia in quibus pater non habet vsumfructum.
- 4 Filius familias potest alienare, & disponere de tertia parte bonorum de iure regio, siue pars quaratur vtufructus siue non.
- 5 Filius familias non potest disponere, nisi de nulla proprietate illius tertie partis ex bonis aduentitijs.
- 6 Pater an in peculo profectio habeat vsumfructum de iure regio.
- 7 Filia an possit disponere de tertia parte dotis profectio stipulata, vel redi patri, vel hereditas.
- 8 Pater si pradiuicare possit filio in legitima, is a filio patri.
- 9 Pactum inter virum, & uxorem reciprocum an valeat.
- 10 Bona aduentitia nō publicantur per delictum filij dum pater in illis retinet vsumfructum.
- 11 Iura nec etiam querenda, nec quaesita peraduntur per delictum filij in pradiuicium patris.
- 12 Bona aduentitia in quibus patri nō quaritur vtufructus an publicentur per delictum filij.
- 13 Pater præfertur filio in bonis filij.
- 14 Peculū castrense non venit in confiscatione bonorum filij.
- 15 Lege regia stante, quod filius possit disponere de tertia parte bonorum aduentitiarum illa tertia pars ob delictum, nec venit confiscanda.
- 16 Pona acquisita cuiuslibet primare persona non habet locum in aduentitijs

- 17 *Boza profectitia au veniens in cō-
sifacatione bonorum.*
- 18 *Legiti ma delicta filio non venit in
consifacatione bonorum filij.*
- 19 *Pecun. in sumta d. patre ne filius de-
portaretur fit in patrem legitime
compulsa.*
- 20 *Filius delinquens cum consensu pa-
tris suo: omnia bona veniant con-
sifacationem in prauulicium patris.*
- 21 *Patruacacis bon. s. patris non censetur
p. oblicium pecuniam filij.*
- 22 *Pater si ex condensatione amittit pa-
triam possessionem bona aduentitia
transmittit in filium.*
- 23 *Pecuniam aduentitiam quoad pro-
prietatem non venit consifacationem
ex delicto patris, sed quoad v. i. i. i.
fructum tam tantum.*
- 24 *Bona matratus, vel subie. Testifi-
cacioni non possunt in hisce transgri-
re per delictum possessoris autem suus
pro. i. i. i. alienari consuetudinem in
transgri. i. i. i.*
- 25 *Bona si non sunt expresse prohibita
alienari durante vita possessoris pos-
sunt in hisce transgri. per delictum.*

**DE PATRIA POTE-
state quam pater habet in filijs
quibus potest impedire alienatio-
nem bonorum aduentitiorum.**

XIII.

- 1 **S**EXTVS effectus patrie po-
testatis est, quod filius familias
non potest, sine consensu patris bo-
na aduentitia donare inter vivos,
nec causa mortis, nec aliter alie-
nare. l. fina. §. filijs autem. C. de bonis
quæ liberis l. tam is. §. 1. vbi glo. Bar.
& Doct. ff. de donat. l. 3. C. de patriâ
potest. vbi glo. & Doct. Afflicti. dec.
241. nu. 2. Crauet. conf. 39. num. 2. lib.
1. & hoc propter effectum acquisitionis,
ut in §. præcedenti.

Quod etiâ extêde in mutuo, nã nõ
potest filius familias sine cõsensu pa-
tris pecuniam aduentitiam mutare,
quia cum pater in illa habeat vsum-
fructum, qui non est separatus à pro-
prietate. l. quibus. l. pecuniz. ff. de
vusufructu, & eorum rerum quæ vtu
consumuntur filius nõ potest eam
alienare, vt tradit Calcia. Lup. num-
ero 22. & Cagnolus numero 148.
cum alijs sequentibus in lege frater
& fratre. ff. de condition. indebiti, &
Rolandus consilio 54. numero 27. li-
bro 2.

3 Sed bona aduentitia in quibus pa-
ter non habet vsumfructum, sine eius
cõsensu potest filius donare, & alie-
nare licet sub patris sit potestate,
quia in his bonis nõ habet pate. legi-
timam administrationem, vt p. ebat
textus in authentica, vt liceat matri,
& aux. §. 1. collatione 8. ibi licetiam
habeat quo velut modo disponere,
vbi notant glossa, Bart. & Angelus,
probat etiam textus in dicta l. fina. §.
filijs autem. C. de bonis quæ liberis,
ibi in his dumtaxat casibus in quibus
vusufructus parenti quæritur tenet
idem Bart. in l. nõ solum in princip.
nume. 9. ff. soluto matr. mortuo, quem
ibi sequitur Doctoros, & Paul. Ca-
indicto §. filijs autem Roma. consi-
lio 512. columna 1. Paris. consilio 157.
num. 17. & 78. vbi hęc testatur com-
munem sequitur, & dicit comunẽ
Cagnol. ind. l. frater à fratre. nu. 154.
ff. de condi. ind. l. i. & Aymõ cõf.
92. numero primo, & per totum. Co-
uarruias detestament. 3. par. num. 9.
Ludouicus de Molina libro 2. de His-
pan. primog. cap. 9. num. 16. qui alios
citat.

4 Iure autem regio per l. 6. Tauri,
quæ est lex prima, titulo 8. libro 5.
recopilat. filius familias potest dispo-
nere in vita, & vltima voluntate de
tertia parte suorum bonorum, siue
in eis pater habeat vsumfructum, si-
ue non.

Liber secundus praxis ciuilis, i

Quod primo limita, & intellige absque præiudicio vsusfructus patris, & sic in bonis aduentitijs in quibus pater habet vsusfructum filiusfamilias nõ potest disponere, nisi de nuda proprietate dicat tertiae partis absque vsusfructu licet post mortem patris vsusfructus debeat consolidari cum proprietate, vt sentit Bar. in l. 1. num. 21. C. de sacrosan. Eccles. & colligitur ex Bald. in l. si queramus in fine. ff. de testam. qui ait, quod si statuto cabeatur, quod filiusfamilias possit testari debet intelligi dummodo id fiat absque præiudicio patris respectu iuris, quod habet in bonis filij, quem refert, & sequitur Imol. in cap. quia ingredientibus, num. 28. de testam. idem tenet Angl. in tract. de testam. num. 12. Franc. in rubr. de testam. in 6. num. 45. & ibi Perus. quæst. 18. vers. quinto, quæritur. Guilerm. Benedict. in cap. Raynuntius, verbo, matrem infu per cleram, num. 24. de testam. Didac. Perez in addition. ad Didac. de Segura in l. Imperator, num. 78. ff. ad Trebellia. Gregorius Lopez in l. 1. titulo 1. partia 6. latissime Petrus Perez in rubrica. ff. de hæredi. institut. numero 181. Arius Pinellus in l. 1. in 1. parte, numero 44. C. de bonis maternis. Tellus Ferdin. in l. 5. Tauri numero 1. Ludouicus de Molina, libro 2. de Hispanorum primogenijs, cap. 9. numero 22. cum alijs sequent. Ioannis Cephalus consilio 256. num. 36. libro 2. Ioan. à Rojas in epitome successio. cap. 29. n. 12. cum seq.

Et hæc est vera, & communis opinio licet contrarium teneant Anto. Com. in dicta l. 6. Tauri, numero 13. & Mencha. de successio. progressu, libro 1. §. 1. numero 31. quorum fundamentis satisfacit Tellus Ferd. & Ioan. à Rojas loc. prox. cit.

Secundo limita, dicta l. 6. Tauri, vt non procedat in peculio profectitio, nam licet per dicta l. filiusfamilias

possit disponere de tertia parte bonorum suorum non potest disponere de tertia parte peculij profectitij cum non sit suum. l. certum. C. fam. l. etc. secund. notat in dicta leges. in 3. & 4. questione. C. de sacrosanct. Eccles. vbi Iason columna 3. in secunda lectura, quos refert, & sequitur Ioan. Ceph. d. conf. 256. n. 46. lib. 2.

7 Tercio limita, vt non procedat in dote profectitia stipulata reddi patri, vel eius hæredibus, nam filia non poterit disponere de tertia parte dotis, profectitiz si factum sit adiectum in constitutione dotis, & soluto matrimonio dos ad constituentem reuertatur: nam nõ poterit filia præiudicare patri, vel alteri ad quæ dos reddere debet, vt per plura fundamenta probat idem Ceph. in d. conf. 256. num. 10. cum alijs sequent. & per totum.

8 Quarto limita dictam legem, vt filius possit in vita, & in vltima voluntate disponere de tertia parte tantum bonorum suorum, vt intelligatur quõdo filius ex mera liberalitate disponit, vt tunc nõ possit disponere, vltra dictam tertiam partem, secus tamen si titulo oneroso contrahendo alienet excedendo dictam tertiam partem: nam tunc sicut pater potest præiudicare filio in legitima, ita e contra filius patri. l. vsque adeo. ff. si quis apparente fuerit manumiss. & notatur in l. 1. ff. si quid in fraudem patroni, glossa & Doctores in leg. 1. C. de inofficio. donat. & dicit Paulus Castrensis. in dicta l. 1. C. si quid in fraud. patroni, quod filius pro legitima sibi debita in bonis patris nõ potest reuocare alienationes factas inter vivos ex causa onerosa, vt ex causa venditionis, vel permutationis secus ex causa lucrativa donationis inofficiose, vt per titulum de inofficio. donatio. & pari ratione sicut filius nõ reuocat alienationes factas inter vivos à patre ex titulo oneroso, ita pater nõ poterit reuocare alienationes factas à filio

à si-

à filio eodem titulo oneroso cum inter parentes, & filios successio sit equalis. l. 3. in principio. C. de bonis quæ liberis. l. finali. C. communia de successio. l. fin. C. ad Tertullian. authent. de hæredibus ab intestato venientibus. §. si igitur, collatione 9. dista l. 6. Tauri, & utrobique Doctores.

- 9 Ex quo infert Ioan. Lup. in rubrica de donat. inter vir. & vxor. §. 50. número 17. quod si per pactum reciprocum maritus, & vxor pacti sunt inter se, quod is qui superesset altero præmortuo haberet ex bonis præmorientis ducenta millia nummos si quod viuens poterit petere illa ducenta millia licet excedant tertiam partem honorum præmorientis in præiudiciu legitime eius patris, vel matris contradicentis, & impugnantis dictum pactum, & ita refert fuisse decisum pro marito contra matrem suæ vxotis præ mortuæ ex natura pacti reciproci per iura supradicta, & ratio est secundum eum, quia in illo pacto recipere nulla reperitur gratia, vel liberalitas alterius coniugum cum euentus mortis sit incertus, nec aliquis eorum possit dici circumuentus. l. si pater puellæ, vbi Paulus, & Alexand. C. de inofficioso testamento. l. fideicommissio. C. de transactio. Item hi, vbi notat Baldus. ff. de transactio. Rod. Sua. in l. quoniam in prioribus, ampliatione 6. num. 6. vbi eius additionator sequitur Ioan. Lup. in dicto §. 50. num. 17. per dictam limitationem. l. 6. Tau.

- 10 Ex hoc patre potestatis effectu inferitur, quod sicut non possunt bona aduentitia à filio alienari, ita nõ possunt per eius delictum amitti, & publicari: nõ si filius familias delinquit, sine consensu patris proprietatis peculiaris aduentitij in quo pater habet vsum fructum non publicatur ex eo, quod non potest sine consensu patris alienari. l. fina. §. filijs autem. C. de bonis

quæ liberis. l. penultima. C. qui testat. face. possunt, & notat glos. in l. fina. verbo, patre. C. sentent. pass. & in §. si na. verbo, cõueniri, in §. de noxalib. actio. Bart. Paul. Castrensi. Alexand. & alij in l. si finita. §. si de vestigalibus. ff. de damnò infecto. idem Bart. in licum filius familias. ff. de verborum obligation. & in l. numero 4. de bonis damnatorum, & ita decisum fuisse testatur Guid. Pap. decis. 326. & cap. Tholo. decis. 120. & Boerius decis. 7. tenent etiam Iason in §. actio. nes, num. 62. in §. de actio. Rui. con filio 24. numero 6. libro 4. & consilio 109. in fine, & consilio 117. numero 6. libro 1. & consilio 148. numero 3. libro 3. Curtius Senior consilio 60. numero 12. Cagnelus in lege frater à fratre, numero 345. ff. de cõdict. on. indebiti, testatur comit. unem Paris. conf. 157. num. 6. lib. 4. Soc. Iun. conf. 77. numero 8. lib. 2. Covarruuias qui hæc testatur communem opinionem libro 2. variarum resolu. cap. 8. nu. 7. Antonius Gomez, 2. tomo in titulo de seruitutibus, numero 22. cum duobus sequentibus. Tellus Ferdinandus in l. 5. Tauri, numero 6. Petrus Duenas regula 275. limitatione 7. qui hæc etiam dicit communem Ioannis à Rojas in epitome successio. cap. 7. num. 57. cum sequet. Maranta qui testatur etiam communem de ordine iudiciorum, folio 181. numero 35. Gallus Paris. in cõsuet. Paris. titulo 1. §. 2. glof. 2. numero 21. Ioannis Gutierrez in capite quamuis pactum, verbo, nullu ad bona paterna, numero 37. Iulius Ciarus recept. sentent. libro 5. §. fina. q. 78. num. 12 & questione 86. numero 21 qui etiam dicit communem Roland. conf. 56. nu. 10. lib. 1. Menochius de recuperanda possessio. remed. 9. numero 66 cum sequet. Burlat. consilio 121. num. 4. Clem. de patia potestate, effectu secundo numero 36. & 37. vbi testatur etiam de comuni.

Liber secundus praxis ciuilis,

11. Quod primo extende, vt procedat nō sōi in iuribus iatē patris quæsitis, sed etiā in quæritis, vt in casu in quo pater solam spem vsusfructus habeat quam filius delinquendo amittere non potest, vt notant Bal. & Ias. in l. notab. in l. 3. §. si filius. ff. quod cuiusque iuris Ruin. dist. consil. 24. numer. 13. lib. quinte, Soci. Iuni. dist. consil. 77. numer. 13. & 14. lib. secundo, Menoch. dist. remedio 9. numer. 87. cum sequent. Clem. dist. 2. effectum. numer. 37.
12. Secundo extende, vt etiā locum habeat in bonis aduentitijs in quibus patri non quæritur vsusfructus, vt tenent Imoli. & Alexand. numer. 44. & 49. in dist. lib. finita. & si de vestigalibus. ff. de damno infecto Ruin. consil. 242. numer. 11. & 12. lib. 4. & consil. 24. numer. 6. lib. 5. Soci. Iunior in dist. cōf. 77. numer. 10. lib. 2. Iul. Clar. lib. 5. recept. sentent. 6. fin. quæst. 78. numero 12. & 13. quæstiones allegat, & in hanc partē se inclināt Menoch. d. remedio 9. numer. 81. cum sequ. licet relinquat cogitandum.
13. Nec obstat quod dictum est supra numer. 3. quod filius potest alienare bona aduentitia in quibus pater non habet vsusfructum, quia licet dicta bona possint alienari non tamen veniunt in confiscationem bonorum, nec transeunt in fiscum ex vi patris potestatis & propter eius prerogatiuā propter quā pater præfertur fisco per text. secundum communem intellectū in l. 3. C. de bonis præscript. quæ adhuc allegat Iulius Clar. in dist. quæst. 78. numer. 13. vbi plures refert, idem tenentes, & sic in publicatione seu confiscatione bonorum militum etiā alia particularis ratio quæ pater præfertur fisco.
14. Tertio ex hac ratione extende, vt locum etiam habeat in pecunie Castrense, quod non venit in confiscatione bonorum propter delictum filij dist. l. 3. C. de bonis præscript. se-

condum communem intellectum quem ibi sequuntur Doctores, vt testatur Alexand. in l. 3. §. si filius numer. 3. ff. quod quisque iur. vbi Deci. numer. 4. & hanc etiā extensorem tenent, & testatur communem Paris. consil. 157. numer. 36. lib. 4. & Conarrtu. lib. 2. variatum resolutio. 6. 8. numer. 7. Simanc. de hæreti. cap. 9. numer. 14. Bofsi. in tit. de honorum publica. numer. 73. et seq. Iuli. Clar. d. quæst. 78. numer. 33. & tenet etiam Menoch. dist. remedio 9. numer. 69. & est cōmunit opinio, vt testatur etiam emanuel Suarez in suo thesauro recept. sent. verbo. peculium. numer. 7. & Clem. de patria potest. esse l. 2. numer. 37.

15. Quarto ex eadem ratione inferitur quod etiam hodie sitate l. 6. Tauri quæ est l. 1. tit. 8. lib. 5. recipitur per quā filius libere potest in vita & in morte disponere de tertia parte honorū suorū quod dicta tertia pars nō venit in confiscatione bonorū propter delictum ipsius filij & in ea pater præfertur fisco propter effectū patrie potestatis & eius prerogatiuam per text. in d. l. 3. C. de bonis præscript. per quem non publicatur peculium Castrense de quo libere filius potest disponere sicut filius de tertia parte per dist. l. 6. Tauri maxime quia dist. l. 3. Loquitur etiā in aduentitijs & afortiori, vt colligitur ex illis verbis. nec quod quæ dictio, nec est implicatura, vt eam pōderat Rui. in dist. consil. 24. numer. 6. lib. 5. & ita tenent Bart. in d. l. si finita. §. si de vestigalibus, numer. 13. & expresse ibi extendunt Irriol. & Alexand. numer. 44. & 49. ff. de damno infecto Ruin. d. consil. 24. numer. 6. Soci. Iuni. dist. consil. 77. numer. 11. lib. 2. & hanc testatur magis communem opin. & veriniam Alexand. in dist. §. si de vestigalibus numer. 49. & Menochi. de rescript. possessio. remedio 9. numer. 69. & Iuli. Clar. dist. q. 78. numer. 13:

Et

- 16 Et quod dictum est de fisco, ut in eum non trāseāt dicta bona stante patris potestate idem & a fortiori dicendum est de alia privata persona, quando ei poena defertur, ut declarat Baldus in l. penultima. C. qui bonis cedere possunt, & Alexander in dicto §. si de vestigialibus, nume. 47. quos refert, & sequitur Menoch. in d. rem. 9. nu. 73.
- 17 Quinto infertur, & a fortiori quod bona profectitia non veniūt in confiscatione bonorum secundum Ruin. dicto cōsilio 24. nume. 5. libro 5. & Ripam in capite saepe, numero 76. de restitut. spoliat. & hūc sequitur, & dicit communem sententiam Curtius Senior cōsilio 59. num. 12. & Socinus Junior dicto cōsilio 77. numero 7. libro 7. Simanc. de hæreticis, capite 9. numero 14. & Iulius Clarus dicta quæstione 78. numero 9. Et ratio est, quia talia bona dicuntur aliena respectu filij cum pleno iure sint patris tam quoad proprietatem, quā quoad usufructum, & sic nullo modo possunt comprehēdi in confiscatione bonorum filij.
- 18 Sexto similiter infertur, quod legitima debita filio non venit in confiscatione bonorum filij, nam si filius fuerit condemnatus pro aliquo delicto non tenebitur pater soluere condemnationem ex legitima ipsi filio debita post mortem patris, nec aduersus patrem condemnatio, vel executio est facienda. l. i. §. si impuberi, vbi Bart. ff. de collatio. bonorum, & in l. Silius, numero 2 ff. de peculio. leg. & in authentica de hæredibus, & Falcidia. §. si quis autem, numero 17. collatione 1. Baldus in Lomnimo. §. imputari, num. 5. C. de inofficioso testamento, & in L. quamquam, numero 2. C. ad legem Falcidiam in §. actiones, numero 91. instituti. de actio. & in l. frater à fratre, secunda lectura, nume. ff. 23. de cōdition. indebiti, & in l. lex Cornelia, numero 6. ff. de vulgar. & hūc testatur communem opinionem. Imola in capite Raynuntius, numero 42. de testa. vbi commun. opin. folio 208. in 1. limitat. vbi alios refert, & Iulius Clarus in dicto §. finali, quæstione 86. numero 3. & Ioannis à Rojas in epitome successi. cap. 7. numero 56. cum sequent. vbi etiam plures citat Gregorius Lopez in l. 2. titulo 19 parti. 4. verbo, *Leia pagar*. Couarruu. lib. 2. variar. resolu. cap. 8. nu. 7.
- 19 Sed an pecunia per patrem soluta pro delicto filij ne forte ea non soluta filius verberaretur, vel deportaretur sit in patrem legitime computanda, vide Bart. l. siliicum. ff. de pecul. legato Iason & plures per eum citatos in dicto §. actiones, numero 90. instituti. de actio. Hippolyt. in l. infans, nu. 31. ff. de sicar. decif. Tholo. 121. vbi eius additio.
- 20 Et intellige supradictam cōclusionem ita declaratā, quid bona filij delinquentis non veniūt in confiscatione bonorum in præiudicium patris, ut procedat, nisi filius delinquerit cum cōsensu patris, ut supra in principio dictæ principalis conclusionis notabimus, & ita sentiūt Doctores ibi citari, & idem est, quando pater prohibere potuit delictum filij, & non prohibuit, quia tūc pater tenetur. l. c. m. n. b. & l. in delictis cum l. fin. de no. x. & tradit Parisius de Puteo in tra. statu sindicat. in verbo, mandauit, el. 2. numero 10. quem sequitur Clemēt. de patria potestate 2. effectu, numero 37. in fine, & quando præsumatur consensus patris in delicto filij declarat Curtius Senior cōsilio 41. numero 7. & Iulius Clar. in §. fin. quæst. 86. & 87.
- 21 Et nota ecōtra idem in patre nō publicis bonis patris non cōsetur publicatum peculium profectitium filij. l. 3. §. vtrum in fine. ff. de minorib. quæ ad hoc notat Imol. & Alexand. numero 44. in dicta lege si finita. §. si de vesti-

Libet secundus praxiſ ciuiliſ,

veſtigalibus. ff. de damno infecto, & Salicetus. in l. ſi quis, numero 3. C. de bonis præſcriptio vbi hæc teſtatur cõmunem opinionem, & Iulius Clarus dicta quæſtione 78. num. 14 & Menochius de recuperanda poſſeſſ. d. re med. 9. nu. 73.

- 22 Quod intellige niſi pater ex ipſa cõdennatione amitteret etiam patriam poteſtatem: nam tũ: peculium tranſiret in ſiccum, vt tenet Roma. & alij quos refert Alexander in dicto §. ſi de veſtigalibus, in fine. 47. & 46. licet ipſe vbi de hoc dubitet & hunc teſtatur cõmunẽ opinionem. Boſſius in titulo de honor. public. numero 71. in fine, & Iulius Clarus in d. q. 78. nu. 14.

- 23 Et extẽde dictam cõcluſionem, vt procedat etiam in peculio aduẽtitiũ nam propter delictum patris: õ publicatũ, nec cõſecratur tale peculium aduẽtitiũ reſpectu proprietatis, quæ eſt filij, ſed bene quoad vſumfructũ, & commodiatem ipſius du õte vitæ patris, vt tradit Paulus Caſtrũ. in dicto §. ſi de veſtigalibus in fine, & Cagnolus in l. frater à fratre numero 344. ff. de conditione indebiti. Sed ſecundum Roman. quem refert Alexander in dicto §. ſi de veſtigalibus. numero 51. & Menochius dicto remedio 9. numero 244. itũ eſt diſtinguendum, aut delictum eſt tale, per quod pater maximam, vel mediam capitis diminutionem patitur. & tũc in totum ſicitur patris perſona extincta, & vſusfructus cum proprietate conſolidatur. l. corruptionem. C. de vſufru. & in hoc caſu vſusfructus nõ publicatur, ſed ad filium reuertitur, aut delictum eſt tale, vt patris perſona in totũ nõ extinguitur, & tũc vſusfructus, ſeu commoditas non eſt extincta, & venit in cõſiſtatione.

Nec obſtat ſi dicatur, quod in vſusfructus nõ poteſt alienari l. vſusfructus, vbi Doctores. ff. de iure doti. §.

ſinitur inſtitu. de vſusfruct. notat. Tirraquellus de retract. cõſangui. §. 26. Crauet. conſilio 222. numero 8. in fine. Coarruuas libro 2. variarum reſolutio. capite 8. numero 7. poſt alios ibi citatos, & ratio eſt, quia vſusfructus eſt ius perſonale, & perſonalia iura cedi nõ poſſunt. l. ex pluribus de adminiſtratio. tut. l. nõ ſolũ. §. ſi puelle de rit. nept. & ea quæ nõ poſſunt alienari nõ poſſunt per delictũ in ſicũ tranſire. l. Imperator, vbi cõmun. DD. ff. de fideicõ. libert. Bart. & alij in l. Marcellus. §. res quæ ff. ad Trebellia. Sed ad hoc reſponderet, quod licet ius vſusfructus non poſſit alienari commoditas tamen hoc eſt fructus, ſeu facultas percipiendi fructum poteſt alienari. l. arboribus. ff. de vſusfructu. l. nõ vitur, cum l. ſequitur. l. neceſſario. §. ſi de peri. & commodo. rei vend. & notat Tirraquellus. Crauet. & alij ſupra citati, & ſic poteſt eſſe penes aliquẽ commoditas, ſeu facultas fructum percipiendi. dicta l. vſusfructus. ff. de iure doti. l. vſusfructu. ff. ſoluto matrimonio, notat poſt Oldrad. Ludouicus de Molina libr. 1. de Hiſpanorũ primog. cap. 20. numero 11.

- 24 Hinc eſt quod licet bona maioratus, vel ſubieſta reſtitutioni expreſſe prohibita alienari nõ poſſint in ſiccum tranſire per delictum poſſeſſoris vſusfructus, ſeu commoditas bonorum poteſt in ſiccum tranſire durãte vita poſſeſſoris. l. Statius Flor. §. Cornelio. Felici. ff. de iure ſiſci. Bart. in dicta lege Imperator, numero 1. ff. de fideicõmiſſ. libert. Alexander cõſilio 23. numero 3. cum ſequentibus. libro 1. Ripa in lege filiusfamilias. §. Diui, num. 47. ff. de leg. 1. Antonius Gomez in l. 40. Tauri. num. 91. Iul. Clarus in dicto §. ſi. quæſt. 78. verſ. item quæro, vbi hæc teſtatur cõmun. opinio Ludouicus de Molina plures referens. d. c. 20. num. 9. & lib. 4. c. ſi. num. 12.

Sed

Sed si bona non sint expresse prohibita alienari tūc durante vita possessoris vsusfructus eorum potest in fscum transire, dicto §. Cornelio Felici. vbi communiter Doctores Ludouicus de Molina. dicto cap. finali. ubi et alios citans, & ratio est, quia tūc cōfiscantur ipsi bona maioratus, seu subiecta restitutioni pro tempore vite possessoris delinquentis, & post mortem eius naturalem reuertuntur ad eum, qui secundum dispositionem maioratus, vel vinculi succedere debet, & sic vsusfructus transit cum ipsis bonis durante vita possessoris, & nō separatus à proprietate honorum.

EX. §. XV.

SUMMARIA.

- 1 DE iure communi filius familias nec testari, nec codicillari potest.
- 2 Filius etiam cum consensu patris testari non potest iure communi.
- 3 Filius familias nec potest testari de illis bonis in quibus pater non habet vsusfructum de iure communi.
- 4 Filius testari non potest etiam existente patre capto ab hostibus.
- 5 Filius familias si testatur ad pias causas pro anima sua patre consentiente valet testamentum.
- 6 Filius familias consentiente patre potest donare causa mortis.
- 7 Filius familias de bonis extraneis, vel quasi, testari potest in iustis.
- 8 Filius familias potest testari de bonis sibi à Principe donatis.
- 9 Filius familias clericus etiam in minoribus potest testari de bonis nō decumque quasiis sine consensu patris.
- 10 Filius emancipatus etiam quò ad istum actum tantum testandi potest testari.

11 Filius familias maior 14 annis, & sexuina maior, 12 annis potest testari, & codicillos facere, & donare causa mortis, ne si esset extraneus potestatem de iure regio absque sensu patris.

DE PATRIA POTESTATE quam pater habet in filiis iure communi, ut non possint testari, nec codicillari absque eius consentio.

SEPTIMVS effectus patrie potestatis est, ut filius familias de iure communi non possit testari, nec codicillari. l. qui in potestate. l. filius familias. ff. de testamē. l. fin. §. filius autem. C. de bonis quæ liberis. l. penultima. C. qui testamentum facere possunt. l. cōficiuntur. §. codicilli. ff. de iure codicillorum in principio, & §. præter hos. insti. quibus nō est permittum facere testamēt. glossa, verbo, paganum, in l. fina. C. de inofficioso testamēto, quam ibi sequitur Doctores in locis proxime citatis, & in leg. senium. C. qui testamēt. facere possunt, & in capite 2. de testam. Durād. de arte testat. tit. 1. caut. Iul. Clarus libro 3. recept. sentent. §. testamentum. quæstione 18. Clement. de patria potestate effectus. 9. numero 1. cum sequent. & probat iure religio. l. i. titulo 1. partita 6. vbi Gregorius Lopez, verbo, *que est en poder*, & hoc fit propter effectum acquisitionis, ut in duobus §§. præcedentibus.

Quod primo extendit, ut procedat etiam consentiente patre sub cuius est potestate, nā cū eius cōsensu minime testari potest, d. l. qui in potestate. l. qui testamēti. ff. de testamēt. l. tam is. §. i. ff. de donat. causa mort. in d. princ. quibus nō est permittum facere testam. Doctores supra citati, & in l. 2. ff. de legaris. 1. Aretinus in tract.

Liber secundus praxis ciuillis,

tractatu de testament. in principio, Campegius de dote, quæstione 102. Iulius Clarus, & Clement. vbi supra. Antonius Gomez in lege 5. Tauri, numero 5. & est communis opin. vt testatur Aretinus in dicta, qui in potestate, numero 3. & Iason in dicta lege senium, numero 9. & Iulius Clarus dicta quæstione 18. & Viui. libro 1. opinio. 121. & Clemēt. d. effectū 9. numero 1. & probat dicta l. 13. titulo 1. partita 6. & hoc prouenit ex alia etiam ratione, quod testamētum ab alieno arbitrio pēdere nō potest. l. illi in institutio, vbi glossa, & Doctores. ff. de hæred. instituta. Doctores citati.

Secūdo extēde, vt procedat etiam in bonis in quibus pater nō habet vltimū fructum, vt tenēt Doctores supra citati, & in dicta lege senium. C. qui testamēt. facere possunt, glossa, verbo, nihilo magis, & communiter Doctores in dicta lege qui in potestate, ff. de testamēt. Imola in lege si cum filius. §. Titio decem, columna finali. ff. de donatio. vbi hęc testatur communem opinionem. Socinus consilio 112. numero 2. libro 1. & cōsilio 172. libro 2. Iason in l. finali, numer. 3. C. de inofficioso testamento, & in lege nemo, numero 2. C. qui testament. facere possunt. vbi hanc dicit etiam cōmunem. Couarruuias in rubrica de testament. in 3. parte, numero 28. Antonius Gomez in dicta lege 5. Tauri. Vuesemb. consilio 17. numero 3. testatur etiam communem Ioānis Baptistæ à Villalob. in suis commun. opinio. versiculo, filiusfamilias, numero 36. & Emanuel Suarez in suo thesauro recept. sentent. verbo, filiusfamilias, numero 199. & Iulius Clarus, & Viui. & Clement. vbi supra.

Tertio extēde, vt procedat etiam si pater sit captus ab hostibus, vt notat glossa final. in lege si pater ff. de iniusto rupto testa. Corneus consi-

lio 204. columna finali, libro 3. & testatur communem Viui. & Clement. vbi sup. nu. 4.

5 Primo limita dictam cōclusionem vt nō procedat quādo filius testatur ad pias causas pro anima sua patre cōsentiēte, nam tūc filiusfamilias de iure cōmuni poterit testari, vt tenēt Doctores in dicta l. senium. C. qui testamēta facere possunt. Bald. & alij in l. 1. C. de sacrosanct. Eccles. Doctores in cap. licet. §. quamuis. de sepult. in 6. Socinus regula 200. limitatione 6. Abbas in capite in præsentia, numero 55. de probatio. Couarruuias in dicta rubrica de testament. in 3. parte, numero 28. & hęc testatur communem Emanuel Suarez in thesauro recept. sentent. verbo, filiusfamilias. n. 200. Clem. in d. effectū 9. n. 5.

6 Secūdo limita in donatione causa mortis, nā cōsentiēte patre filiusfamilias de iure cōmuni potest donare causa mortis. l. tam is. §. si. ff. de donatio. causa mortis, vbi DD. in l. filiusfamilias. eod. tit. Fed. de Senis cōsilio 394. Cumanus cōsilio 190. Alexander cōsilio 53. columna 2. libro 3. Durandus de arte testandi, titulo 1. caut. numero 3. Iason in dicta lege senium. C. qui testa. facere possunt, vbi hęc testatur communem opinionem, Rom. cōsilio 512. numero 1. Antonius Rubens cōsilio 4. numero 4. qui etiam testatur de communi dicit etiam communem Iulius Clarus dicto §. donatio, quæstione 6. & Ioannis Baptista à Villalobos in suis commun. opi. verbo, filiusfamilias numero 134. & Emanuel Suarez in dicto, verbo, filiusfamilias, numero 193. & Clemēt. effectū 10. numero 1. Et ratio est quia donatio causa mortis partim capit à natura vltimæ voluntatis. l. fin. C. de donatio. causa. mort. l. cum filiusfamilias, eodem titulo, & partim capit à contractu, & cum cōtrahēdo filiusfamilias libere possit obligari. Ltam ex cōtractibus. ff. de iud. licet

con-

cōfentiēte patre nō possit testari me-
dia via fuit electa, vt cōfentiēte pa-
tre filiusfamilias possit donare cau-
sa mortis. Durandus, & ceteri, vbi
supra.

7 Tertio limita, vt nō procedat in bo-
nis castrensibus, vel quasi, nam de his
in distincte filiusfamilias testari pos-
tost de iure communi. l. final. C. de
in officioso testamento. l. final. C. qui
testam. facere possunt. Alexander cō-
silio 2. libro 6. Corneus consilio 87.
columna 3. libro 3. Afflict. decisione
183. numero 4. Clem. d. effectu 9. nu-
mero 5. l. 13. titulo 1. partita. 6. l. 6. titu-
lo 17. partita 4. vbi Gregorius Lo-
pez.

8 Quarto limita in bonis ā princi-
pō filiofamilias donatis de quibus te-
stari potest, vt notat Alexander in l.
1 §. hoc autem. ff. ad T. rebellianum.
Doctores commūiter in l. cū mul-
ta per illum text. C. de bonis quz li-
beris, & hāc testatur communem opi-
nionem. Crot. in l. frater ā fratre. nu-
mero 112. ff. de cōfessio. in debitori li-
cet cōtrariam dicat veriore opinio-
nem. Clem. dicto 9. effectu, nume-
ro 6.

9 Quinto limita in filiofamilias cle-
rico etiam in minoribus ordi. cōstitui-
to, qui de iure communi potest testa-
ride bonis vndecumq; quz sitis, cap-
quia nos vbi host. Ant. de Burrio. An-
charr. & Ioā. de Imola de testamēt.
Cepola caur. 113. numero 1. & 2. Du-
rād. de arte testādi. tit. 1. caut. 1. nume-
ro 5. & 6. Socinus dicta regula 200.
limitatione 5. Ex ratio est, quia pecu-
niam clerici etiam aduētitiū, dicitur
quasi castresē, authentica presby-
teros. C. de epise. & cler.

Quod intellige absque prziudicio
vfructus quem pater habet in bo-
nis aduētitijs acquisitis per filium an
tēquam fieret clericus, vt post alios
tenēt Decius in capite in prziētia,
num. 64 de probatio. Rodericus Sua-
rēz in quzstione maioratus, numero

33. Ioā. Lup. in rubrica de donatio. io-
ter virum, & vxorem. §. 42. numero
13. Couarruias in dicto capite quia
nos, numero 2. de testamēt. Anto. Ga-
me. in l. 48. Tauri; numero 7. P. mel-
lus in l. 1. in 1. part. numero 43. C. de
bonis maternis. Tellus Ferdinādis
in l. 5. Tauri, numero 4. Ludouicus
de Molina, lib. 1. de Hispan. primog.
c. 19. nu. 28.

10 Sexto limita, vt nō procedat si fi-
lius sit ā patre emācipatus etiam quā-
tūm ad istum actum testandi licet in
reliquis pater retineat filium in po-
testate, vt notant post alios Cepol. d.
caut. 113. & Durandus de arte testan-
di, titulo primo, cautione prima, in
fine.

11 Hodie autem de iure huius regni
per l. 5. Tauri, quz est. l. 4. titulo 4. li-
bro 5. recomp. filiusfamilias potest te-
stari si sit legitime etatis hoc est
masculus 14. annorum, fœmina 12. ac
si esset extra patriam potestatem, &
poterit codicillos facere, & donare
causa mortis, absque cōsensu patris,
vt notāt Doctores in d. l. 5. Tauri, &
potest disponere de tertia parte bo-
norum suorū per l. 6. Tauri, quz est
l. 1. titulo 8. libro 5. eiusdem recomp.
absque prziudicio tamē vfructus
patris, vt in prziēdenti effectu dixi-
mus, & aliz duz tertiz partes sunt
legitima parētum, qui succedūt def-
cēdentibus eodem modo quo descē-
dētes succedūt ascendētibus. Ex quo
Infero Anto. de Lara in l. si quis ā libe-
ris. §. parēs, numero 24. cum pluribus
sequent. ff. de liberis agnoscēd. quod
sicut iure regio permissum est paren-
tibus, vt extra quintam bonorum par-
tem possint meliorare vnum ex def-
cēdētibus in tertia eodem modo fi-
lij permissum esse videtur, vt extra
tertiam quam legare possunt extra-
neis possint vnum ex ascendētibus
meliorare in alia tertia cum correla-
tiuorum sit eadem dispositio etiam
si lex sit correctoria, & pœnalis. l. fin.
C. de

Liber secundus praxis ciuilis.

C. de in doct. vidi, toll. vbi Doctores l. fina. ff. de acceptilatio. vbi scrib. l. 1. C. de cupressis. libro 11. Barto. in l. qui plures §. 1. numero 3. ff. de vulg. Baldus in l. 1. numero 5. C. de bouis maternis. Euer. in loco 76. & latissime Sebastian. Medi plures refert in regula 9. de regulis iuris. Cuius opinio meo quidem iudicio, ve a nō est quia regula correlatiuorum dicitur regula parium, & procedit quando correlatiua sunt æqualia, & per omnia exequuta, vt notāt Doctores p. o xime citati secus si non sint per omnia equiparata. l. finali, iuncta authent. quas actiones. C. de sacrosanct. Eccles. & licet pater, & filius sint exequuti in modo, & forma succedē di per d. l. 6. Tauri, nō tamē in quāti tate legitime, & sic si admitteretur dicta regula in hoc casu redderetur correlatiua inæqualia, & filius esset magis priuilegiatus quam pater, quia posset meliorare vnum ex ascendentibus in tertia parte, & extraneis relinquere aliam tertiam, & pater tantum posset relinquere quintam. Secundo quia dicta regula procedit nisi aliud ex mente legis, vel disponen tis colligi possit, vt notat Bartolus in dicta lege finali. ff. de acceptilatio. & in l. si cum dies. §. penultimo. ff. de arbitris Euerardus in dicto loco, numero 10. Iason in l. quod dicitur, numero 39. ff. de verborum obligat. & in l. legem, numero 3. C. de in dict. vidui. toll. Socinus in l. moribus, numero 102. ff. de vulgar. & in rubrica de acquirenda possessione, numero 93 cum alijs adductis per Sebastian. Medi. in dicta regula nona in fine, & satis hoc colligitur ex dicta l. 6. & 17. Tauri, quæ conditæ fuerūt eodem loco, & tempore, & diuersimodē loquuntur. Tertiō, quia diuersa ratio videtur militare in patre, quæ in filio, nam multa alia ratione censetur concessa parentibus facultas meliorandi, nisi vt eis sint filij grati, &

obedientes spe præmij, & qua diuersa ratio militat in vno de correlatiuis, quæ in alio non procedit dicta regula. l. inter stipulantem. §. sacram. ff. de verborum obligation. l. si maritus. C. de donatio. inter vit. & vxor. l. si conuenit. ff. de pact. l. curato. em. vbi glos. & Scrib. C. de interd. isto matrimon. Euerardus, & alij vbi sup. citati.

EX §. XVI.

SUMMARIA.

- 1 **F**ilius familias non obligatur sine consensu patris, nec potest vovcre, nec mutuo obligatur.
- 2 **F**ilius familias etiam cum iuramento non obligatur ex mutuo, sine patris consensu de iure regio idem in filio scholastico.
- 3 **C**on ractus per filium familias factus de bonis extra regnum, vbi nō requiritur consensus patris, nec valet sine patris consensu.
- 4 **F**ilius familias in voto nō potest obligari sine consensu patris.
- 5 **F**ilius familias de iure Canonico regulariter obligatur de voto sine patris consensu.
- 6 **F**ilius familias tunc obligatur de iure Canonico cum patri non infertur præiudicium.
- 7 **F**ilius tunc non tenetur votum religiosum adimplere, sine consensu patris, si pater possit commodè alimenter sibi sine labore, ac subsidio filij alius, secus.

DE PATRIA POTESTATE quam pater habet in filios familias, vt non possint obligari ex mutuo, & voto sine eius consensu.

- 1 **O**CCURRIT AVVS effectus patris potestatis est, quod filius familias sine

hoc consensu patris non obligatur ex mutuo, & voto licet in alijs de iure communi obligetur. l. 1. & per totū. ff. ad Maceio. Item ex contractibus. ff. de iud. l. si quis rem. §. voto. ff. de pollicitatio. l. si filiusfamilias. ff. de actio. & obligat. l. 4. & 6. tit. 1. part. 5. late Alber. in l. 1. §. huius studij. ff. de iustitia & iure. Thom. Gsam. conf. 63. nu. 1. & conf. 159. nu. 15. Pari. conf. 94. nu. 8. & 39. lib. 1. qui hanc testatur communem opinionem, dicit etiam communem Suarez recept. sentent. verbo, filiusfamilias, nu. 210. Apt. Gomez 2. tom. variarum resolut. cap. 6. num. 2. qui late declarat quando filiusfamilias obligatur ex mutuo quatuor impilationibus, & vndecim limitationibus. Petrus Duenas regula 369. lib. 1. ubi pluribus etiam modis limita. Clemen. de patria potestate, effectus §. qui etiam alijs limitat modis, & numero 6. adducit rationem cur filiusfamilias non obligatur ex mutuo, & ex alijs contractibus sic. Burfatus consilio 121. numero 6. libro 1. Cephalius consilio 487. lib. 4.

Hodie autem lex 22. titulo 11. lib. 5. recomp. indistincte prohibet contractum mutui, & alium in quo filiofamilias sit facta fides de pratio etiā si interueniat iuramentum, & in filio scholastico idem disponit lex 4. titulo 7. libro 1. eiusdem recomp. quibus legibus limitatur dicta communis sententia quod extramutuum, & votum filiusfamilias obligatur.

Quod extendit etiam si bona sint alibi sita extra regnum ubi seruetur ius commune: nam etiam in hoc casu non vaieret contractus per filiumfamilias celebratus in quo sit facta fides de pratio, quia dictæ leges regni sunt fauorabiles, & disponunt principaliter, & directe circa personam filiusfamilias, & quoties lex, vel statutum est fauorabile, & disponit principaliter, & directe cir-

ca personam sibi subiectam extenditur ad bona alibi sita tanquam accessoria ipsius personæ. l. propter licem. §. licet. ff. de excusat. tut. notat Bartolus in lege 1. numero 32. C. de summa Trinitate, & fide Catholica, quæ ibi sequuntur Baldus numeo 18. & 19. Salicetus numero 11. Aretin. columna penultima. Purpur. numero 130. idem Bartolus in lege si duo in fine. ff. de administratio. tutor. & in lege ex castrensi. ff. de castrensi peculio, quam etiam opinionem sequuntur infiniti quos supra citauimus in §. 2. in 36. extensione ad legem 55. Tauri, numero 2. & in hac specie presse tenet Palaez Amieris in tractata maiorat. prima parte, quæ stione quinquagesima octaua, numero 27.

Quod tamē dictum est de voto, vt in eo filiusfamilias, sine patris consensu nō possit obligari per dict. leg. si quis rem. §. voto. ff. de polici. intellige, & limita, vt nō procedat in voto religionis etiam de iure ciuili, nam filiusfamilias pubes potest sine patris consensu votum religionis implere. lex final. §. hoc etiam cognitum, & ibi Doctores. C. de episcop. & cleric. authentic. de sancti. episcop. §. nullam vero versicula interdicimus autem parentibus, collatione 9 capite 2. de regularib. c. 1. & 2. 20. questione 2. glof. in l. 2. §. voto, verbo, filiusfamilias. ff. de politica, Doctores in 3. the. ingressi. C. de sacrosanct. eccles. & incap. in presentia de probatio. Abbas in dicto capite 2. numero 2. de regular.

Item limita, vt procedat de iure ciuili secus de iure canonico quo filius regulariter sine patris consensu obligatur voto glo. in c. mulier. 32. q. 2. Abb. in c. scripturæ. col. 2. de voto DD. in c. 1. & 2. extra de voto. Anchar. cōf. 112. col. 2. lib. 1. Roma sing. 504. Deci. in l. 1. nu. 17. C. qui admitti summa Angel. verbo, votum, cl. 2.

Liber secundus praxis ciuilis,

lib. 5. Clemen. de patria potestate, effectū 7. nu. 19. & ratio est, quia votū est quid spirituale, & in spiritualibus non attenditur patria potestas. cap. si na. de iudic. in 6. gloss. in l. ait prætor. ff. de minorib. & in c. ex parte, de restitut. spoliat. Abb. in cap. non est de sponsalib. Dec. cōsilio 432. nu. 9. Cle. hōc proxime citato. n. 21. vbi etiam adducit alias duas rationes.

Quod sub limita & intellige quādo votum filij patre non affert præiudicium, nam si esset in patris præiudicium, nec iure canonico, nec ciuili obligaretur filius sine patris cōsensu, vt tradūt Innocen. & Abbas in c. scripturæ de voto Sylue. verb. vortū. c. el 3. n. 6. Dec. in d. l. n. 18. C. qui rdmitti. Clem. d. 9. effectū. nu. 27. vbi testatur de communi, & adducit aliquas illationes.

Quod etiā extēde, vt procedat in voto religionis si esset in magno patris præiudicio, vt si esset in tali necessitate, quod non posset commode sustentari, sine labore, ac subsidio filij, quia tunc non tenetur filius votū adimplere secundum S. Tho. 2. 2. q. 89. artic. 6. quem refert, & sequitur Clem. d. 9. effectū. nu. 28. qui hāc materiam iam latius profequitur.

EX §. XVII.

SVM MARIA.

- 1 **F**ilius per ingressum religionis nō desinit esse in patris potestate, nisi transacto anni a probationis ante pubertatem.
- 2 **F**ilius impubes ingressus religionem si infra annum non fuerit reuocatus a parentibus post annum reuocari non potest.
- 3 **A**etas debet probari ab illo qui sum dat se in ea.
- 4 **M**ater etiam potest reuocare filium impubem infra annum a religione ingressum.
- 5 **F**ilius impubes ingressus religionem, sine oblatione parentum potest exire quando cumque ante professionē.

DE PATRIA POTE-
state quam pater habet in filios
familias, vt possit intra annum re-
uocare ingressum religionem ante
pubertatem. §. XVII.

1 **N**ON V S effectus patris potestatis est, quod pater potest intra annum reuocare filiū ingressum religionem ante pubertatem cum eo innito non possit filius religionem ingredi, & ratio est, quia per talem ingressum ante pubertatem non desinit filius esse in patris potestate, & sic cū ingressus nō teneat, vt efficaciter obligetur monasterio potest pater illum reuocare. ca. puella. 20. q. 2. vbi gloss. c. 2. vbi DD. de regular. l. 5. tit. 7. par. 4. quæ idem disponit in tutore, & matre.

2 **S**ed si intra annum filius impubes ingressus religionem nō fuerit reuocatus a parentibus post annum amplius reuocari non poterit. d. c. 2. de regul. vbi DD.

Post pubertatē tū potest filius inuito patre religionē intrare. d. c. 2. de regula. vbi Abb. & DD. c. 1. & 2. 20. q. 2. l. fin. §. hoc autē cognitum, & ibi DD. C. de episc. & cler. auth. de sancti. episc. versic. inter dicimus autem parētibus, collat 9. autē ingressi de sacrosanct. ecclōs. cum alijs, & ita pater nō poterit cū reuocare, quia per talem ingressum religionis soluitur patria potestas, vt notat glo. in l. si ex causa. §. Papinian. ff. de mino. & in d. c. 1. 20. q. 2. Bart. in l. patri. ff. de adult. Abb. in d. c. 2. nu. 2. de regula DD. in c. in præsentia de probat. & in auth. ingressi.

3 **E**t aduerte, quod si pater vult intra annum reuocare filiū puberē a religione tenetur probare minorē ætatē, nā ætas debet probari ab illo qui fūdat se in ea, vt notat Bart. in l. de ætate, nu. ff. de minor. Abb. in c. 1. nu. 5. de regularib. DD. in cap. in præsentia de probatio. dixi late in beneficio. restit. minor.

Et

Et adde quod sicut pater potest in
trā annū rēvocare filiū impuberem
à religione, itā etiā potest offerre eū
monasterio cap. imprimis. 3. q. 1. c. 1.
2. q. 2. c. monachum. c. quicunque. 20.
q. 1. Innoc. & Abb. in d. c. 2. n. 5. de re
gular. l. 4. tit. 7. par. 1. vbi Greg. Lop.
verbo, *Et padre, o la madre.*

Quod fauore religionis locum
etiā habet in matre secundū Innoc.
& Abb. in d. c. 2. de regular. & probat
expresse. d. l. 4. tit. 7. p. 1. & etiā in tū-
tore. Abb. post Innoc. in d. c. 2. nu. 8.
de regula. & Greg. in d. l. 4. qui alios
refert, & expresse probat. l. 3. tit. 7. p. 1.

Hoc tamē intelligē quādo expref-
se, vel tacite filius cōsentit secus ve-
ro si cōtradicat, nō iuuitus nō potest
offerri. c. nec est. 15. q. 1. Innoc. & Abb.
n. 9. in d. c. 2. de regul. & sic dicta obla-
tio solum operatur, vt impubes obla-
tus nō possit exire monasteriū ante
aduertiū pubertatis. c. puella. 20. q.
2. sed si impubes ingressus esset reli-
gionem. sine oblatione parētū potest
exire quādocunque, & factus pubes
ante professionē, vt notatur in c. signi-
ficatū de regular. DD. in d. c. 2. eod.
tit. vbi Abb. nu. 10.

EX §. XVIII.

SUMMARIA.

- 1 **D**E iure civili filius familias absq.
consensu patris non possit ma-
trimonium contrahere.
- 2 Filii familias de iure canonico po-
tunt sine consensu patris nubere.
- 3 Filii familias qui absque patris con-
sensu matrimonium contraxerunt non
potest exheredari.
- 4 Communi est per sacrum Concilium
Tridentinum matrimonia debere
esse libera.
- 5 Matrimonium est si viro indigno sine
patris consensu valet.
- 6 Pater tenetur dotare filiam nuptam
etiam sine eius consensu.
- 7 Pater non tenetur dotare filiam diuitē.
- 8 Filia cōtrahens matrimonium elan-

*destina viro indigno an possit a pa-
tre exheredari.*

9 *Honestissimū est, ut filius nō contrahat
matrimonium absque consensu patris.*

10 *Maritum eligere non est virginalis
pudoris.*

11 *Contrahere matrimonium absque con-
sensu patris est contra bonos mores.*

12 *Legatum virgini factum si Titio nup-
seris an amittatur si ipsa legataria
nubas alteritum patris consensu.*

13 *Legatum factum alieni ut nubas cū
cōsilio alicuius an dictum consilium
impediat libertatem matrimonij.*

14 *Conditiō apposta si nuberes cum cō-
sensu patris, vel aliterius talis condi-
tīo recyitur tāquam impeditua ma-
trimonij.*

**DE PATRIA POTE-
state quam pater habet in filios
familias iure civili, vt absque eius
consensu non possint matrimo-
nium contrahere. §. XVIII.**

DECIMVS effectus patris po-
testatis est, quod de iure ciuili fi-
lius familias, sine cōsensu patris non
potest matrimonium contrahere, vt in
princ. insti. de nupt. l. Paulus. ff. de sta-
tu homin. l. si vt proponis la. 2. ff. de
nupt. l. ea quæ patris. ff. de spōsal. l. 2.
ff. de ript. nupt. cū alijs DD. commu-
niter in his legibus, & late Paris. cōf.
29. n. 1. cū alijs seq. lib. 3. & est cōmu-
nis opinio, vt restatur Cur. Iun. cōf.
136. n. 4. & Ioā. Bap. à Villalo. in suis
cōm. opi. verbo, filius, n. 112. & Cle.
de pat. potest. effectū 6. n. 1.

De iure tñ canonico cui in hoc ca-
su est stādū dictus effectus nō proce-
dit, & filius potest sine patris cōsensu
nubere. c. hñ. de 2. nupt. c. videtur,
quimatrium accusare nō possunt. c. hñ.
32. q. 2. vbi gl. & DD. in c. 1. de spon-
sat. impub. in d. l. Paulus. ff. de statu
homi. Abbas conf. 65. in princ. lib. 2.
Anchar. conf. 21. in 2. dub. Paris. in d.
cōf. 29. lib. 3. Tiraq. in leg. cōnub. l. 9.
n. 3. & hāc restatur cōmū. Curt. Iun.

Libet secundus praxis ciuilis.

Ioā. Bapt. à Villalob. & Clemē. vbi sup. & ratio est, quia matrimonia debent esse libera. c. gemma. c. cū locum de spōs. & ita determinat sacru Cōcil. Trid. sess. 24. c. 1. Afflict. dec. 359. nu. 10. Crau. conf. 1. lib. 1.

Et quod in hac materia sit seruandū ius canonicū probatur in c. fin. de secūd. nupt. c. huius igitur. 2. q. 3. Abb. in c. 1. col. 2. vbi alij de spōs. & in d. conf. 65. Clem. d. effect. 6. n. 6.

Quod exēde etiam in foro ciuili quoad legitimaciones, & successiones, nā semper stādū est in materia matrimonij iure canonico. c. 2. & ca. si. de secūd. nupt. §. fin. vbi glo. de gradib. cognat. in tit. Bald. in c. ex transmissis. col. 1. de res. spoliat. & in d. l. Paulus. ff. de statu homi. Abb. in cap. Ecclesia sancte Mariz de cōstitutio nib. Ru. cōf. 211. n. 4. lib. 1. Paris. cōf. 290. col. 1. lib. 3. Cur. Iun. cōf. 7. nu. 6. Natta conf. 473. nu. 38. Ca. cher. decif. 154. nu. 9.

Hinc est, quod filiusfamilias qui absque patris cōsensu matrimonium cōtraxit nō potest exheredari, neq. prohibetur alimēta petere, vt notat Abb. & alij in c. de spōsat. impu. idē Abb. cōf. 12. in l. dub. Anchar. cōf. 21. in 2. dub. Ang. cōf. 29. Dec. in l. nuptias. ff. de reg. iur. & cōf. 231. n. 5. & in c. cū Ecclesia. n. 36. vbi etiā Fel. n. 59. de cōstitutio. vbi hāc testatur cōmu. opi. Port. cōf. 124. nu. 21. Ioā. Lup. in c. per vestras. 3. notab. n. 9. cū seq. Roder. Sua. in l. 2. tit. De los matrimonios. lib. 3. fori Coua. in epit. de spōsal. 2. p. c. 3. §. 8. n. 5. qui hāc etiā dicit cōmune testatur etiā cōmu. opi. Eman. Sua rez recept. sent. verb. filiusfamilias. nu. 286. & Clem. d. effect. 6. n. 11.

Et licet per l. 10. tit. 1. p. 4. & l. fin. tit. 3. ead. par. & l. 2. tit. 1. lib. 3. fori permissū erat patrifamilias exheredare filios si nuberēt, sine eius cōsensu tū iure canonico, quod est in hoc seruā dū sub abrogatur, vt d. DD. notat. & cautū est per sanct. Conc. Trid. sess.

24. c. 1. de refōr. matrim. Quod extēde secūdum eōsdem DD. etiā si filia nubat indigno antevigelimū quātū suz ztatis annū, & patet, vellet eā tradere in vxorem viro digno cōgrua dote cōstitutā, vt de p. clarat Couar. in d. §. 8. nu. 5. plures referens, q. etiā tenet Greg. Lop. in d. v. l. to. tit. 1. par. 4. verb. Pueda de heredar.

Et pari etiā ratione patet tenetur dōtari filiā nuptā, sine eius cōsensu etiā viro indigno secūd. Hosti. & Ioā. Andr. Abb. & alios in d. c. de spons. impub. l. af. in l. solut. matrimo. §. 2. si in patris. nu. 2. ff. solut. matrim. Paris. cōf. 29. nu. 62. qui hāc testatur cōm. mu. lib. 3. Couarru. & Greg. vbi supra Clem. d. effect. 6. num. 13. & ratio est, quia dos succedit loco legitime. Bart. tu. l. Titio cētū. §. Titio genero. n. 6. ff. de cōdit. & demōst. Paf. cōf. 25. nu. 39. & cōf. 54. n. 14. & cōf. 44. lib. 2. Ferrar. in l. si uquaq. verbo, si seceperit lic. 2. n. 112. C. de reuoc. donar.

Quod intellige nisi filia quz cōtraxit matrimoniū absque patris cōsensu sit diues nam tunc nō tenebitur pater eam dotare maxime si nupsit indignus, vt notat Cou. in d. c. 3. §. 8. n. 8.

Illud tū q. de derogatione legū ciuiliū partitarū, & similiū per ius canonicū dictū est nō intelligas, quoad l. 49. Tau. quē cōcedit parēti facultate exheredādi filiā, quz sine eius cōsensu cōtraxit matrimonium iudicio Ecclesie clādestinū cū lex illa nihil disponat super substantiā matrimonij, sed coadiuuādo, & ampliādo ius canonicū, & pēnas addēdo hīs quz eo iure prohibita sunt per ea, quz tradūt Ioā. Lup. & Anr. Co. in d. l. 49. Tau. n. 2. & Greg. Lop. in d. l. 10. tit. 1. p. 4. verb. Pueda de heredar. & in l. si. tit. 3. ead. par. verb. A furto y ascondidamēte. & Couar. in epit. de spōsal. lib. 2. par. c. 6. n. 17. cum alijs seq. sed hodie attēta dispositione S. Cōc. Trid. raro erit necessaria. d. l. 49. Tau.

Et

- 9 Et notat quod licet filius possit ma-
 trimoniū cōtrahere absq. cōsensu pa-
 tris honesti, simū tamē est, vt nō cō-
 trahat sine eius cōsensu, glos. in c. cū
 virū, verbo, paterna de reg. iur. & in
 c. sufficit, verbo, solus 27. q. 1. Abb.
 in c. magnaz, notab. 3. de voto, & in c.
 ex parte. nu. 2. de spōs. Dec. in l. nup-
 tias. n. 7. ff. de reg. iur. Tiraq. in legib.
 cōnub. l. 9. n. 3. Couar. in epit. de spōs.
 2. p. c. 3. §. 8. nu. 1. Clem. de pat. potest.
 esse. 6. n. 25. cū seq. semper enim pater
 erga filiū vitus bono cōsilio, & non
 malicia. L. nec in ea ff. ad l. Iuliam, de
 adul. l. 2. C. qui & aduersus quos Bar.
 in l. 1. col. 5. ff. de vulg. cū alijs addu-
 ctis per Alcia. in tract. de p̄sumpt.
 reg. 1. p̄sumpt. 2. & nullus est amor
 qui paternum superet. l. nisi quidem
 in fine. ff. quod m. r. tus causi l. fina. C.
 de curat. fur. cum alijs.
- 10 Nec virginitas pudoris est maritū
 eligere, vt inquit Ambros. lib. 1. de
 Abrahā Patriarc. c. 9. quē Gratia rē-
 fert in cap. honoratur. 32. q. 2. vbi hoc
 pluribus auctoritatibus cōprobat, &
 Fels. aduertit, cōf. 40. nu. 9. & Porti.
 cōf. t. 42. nu. 29. Couarru. in d. c. 3. §.
 8. nu. 1.
- 11 Et Bald. in l. omne circa finem. C.
 ad Senat. cōsult. Tertul. cōcludit, q̄
 cōtrahere m̄trimoniū absque patris
 cōsensu est cōtra bonos mores om-
 niū maxime prudētum, & q̄ inducit
 cōditū capitale, q̄ refert etiā Fe. incōf.
 28. nu. 21. & dicit d. Soto in 4. sent. d.
 38. q. 1. art. 1. q̄ etiā filius sine patris cō-
 sensu potest matrimoniū cōtrahere
 nō tamē sine peccato potest patris cō-
 siliū spernere. quoc. etiā affirmavit
 Pet. Sot. de instit. tit. de sacram. ma-
 trim. lect. 4. quos seq. Menoch. conf.
 69. n. 27. cū seq. & n. 31. lib. 1. vbi etiā
 allegat Nauar. in cōf. c. 14. n. 15.
 idē renētē arg. c. aliter. 30. q. 5. & d.
 c. honoratur. 32. q. 2. & c. 1. de spōsar.
 in pub. q̄ tamē accipiendū est cū di-
 stinctionē, vt colligitur ex traditis
 per dictos DD.
- 12 Hinc est quod legatū virgini fa-
 ctū sitisio nupserit nō amittitur si ip-
 sa legataria nubat alteri ex consensu
 patris cū honestū ei sit cōsensum a pa-
 tre erigere, & volūtatē sequi, nam
 alias in honesta esset si volūtatē pa-
 tris sperneret, vt cōsultit Steph. Ber-
 trad. cōf. 148. vol. 1. quē refert, & seq.
 Couarru. in d. c. 3. §. 8. nu. 2.
- Hinc est etiā, quod cōditio adiecta
 legato factō alicui si de alicuius cōsi-
 lio nupserit est honesta, & necessa-
 rio adimplēda, quia ex tali cōsilio nō
 impeditur libertas matrimonij cū li-
 cer sit requirēdum nō tamē sequen-
 dū, vt post antiquos tenēt Alex. n. 7.
 Iaf. num. 4. in l. Turpia, in princ. ff. de
 leg. 1. Feli. in c. ex parte. n. 1. de cōsti.
 Guiller. Benedist. in c. Raynuntius,
 verbo, qui cū alia. n. 88. de testamēt.
 Ioā. Lup. in c. per vestras. §. 52. n. 8. de
 donat. inter vir & vxor. Roder. Suar.
 in l. 2. tit. *Delos casamientos*, lib. 3. For-
 leg. fo 69. Dec. in c. si pro debilita-
 te. n. 9. de offic. de leg. Crauet. cōf. 1.
 nu. 3. vbi hāc testatur cōmun. opi. Co-
 uar. in d. c. 3. §. 8. n. 3. Ludouic. de Mol.
 de Hispan. p. imog. lib. 2. c. 13. nu. 36.
 Menoch. conf. 69. n. 29. lib. 1.
- 13 Secus vero esset si conditio esset
 apposta si nuberet cum consensu vo-
 luntate, aut arbitrio patris, vel alter-
 rius, nam talis cōditio reijcitur, tam
 quam impeditiua matrimonij. l. eum
 tale. ff. de conditio. & demonstratio.
 in §. si arbitrato, vbi Emanuel a Co-
 sta in vltima ampliacione, nu. 2. cum
 seq. & nu. 13. cū seq. Prosper. Pafoth.
 conf. 87. nu. 5. & alij DD. sup. cit.
- 14 Ex quo a fortiori inferitur, quod
 conditio non nubendi adiecta lega-
 to virgini, vel homini qui nunquam
 nupserit quādo est absoluta respectu
 omnis personæ tollitur, & reijcitur,
 secus si sit apposta respectu certum
 personarum, & in disticte in vidua,
 vel viduo respectu omnis personæ,
 quia tūc valet, vt in auth. cui relicto,
 vbi glos. quā ibi sequitur cōm. DD.

Liber secundus praxis ciuilib.

C. de in dicta vid. toll. & in authet. de nupt. §. quæ vero nõ sequitur, col la. 4. vbi etiã DD. & declarant Bartolus, & Doctores in l. sed si hoc. §. si. ff. de cõdit. & demõstrat. Ant. Go. in l. 14. Tau. nu. 8. vbi post alios hoc extẽdit ad spõsam de præsentinõ co gnitã, & ad puellã nõnuptam luxuriose viuentem.

EX §. XIX.

SVMARIA.

- 1 **P**ater in uiro filio potest eius bona administrare absque decreto iudicis.
- 2 Pater non tenetur inuentarium facere bonorum aduentitiorum filij.
- 3 Pater administrando bona filij non tenetur satisficere de utendo arbitrio boni viri.
- 4 Bona patris non sunt tacite hypothecata pro culpa, & negligentia administrationis bonorum filij.
- 5 Pater finitæ legitimæ administratione bonorum filij non tenetur reddere rationem administrationis.
- 6 Pater si fuerit datus tutor filio, vel egerit negotia filij emancipati tenetur reddere rationem administrationis.
- 7 Patria potestas plus operatur quam consensus tutoris, vel curatoris.
- 8 Pater tanquam legitimus administrator potest procuratorem constituere in rebus filij.
- 9 Pater tanquam legitimus administrator in bonis filij potest transigere.
- 10 Pater tanquam legitimus administrator filij infantis potest hereditatem adire secus in bonis aduentitij filij.
- 11 Pater non habet legitimam administrationem in bonis aduentitij ipsius filij.
- 12 Filius nisi sit etiam, ut administrare parat, datur ei curator bonorum in quibus pater non habet usufructum.

- 13 Pater nisi sit suspectus à testatore, vel à lege in bonis aduentitij licet non sit legitimus administrator erit tamen datus tutor filij minoris.
- 14 Pater in datione administratione tenetur facere inuentarium; & reddere rationem administrationis.
- 15 Testator licet prohibuerit legatario usufructum non præstari patri, nõ per hoc pater erit suspectus in datione administratione.

**DE PATRIA POTE-
state quam pater habet in filios
familias ut possit eorum bona ad-
ministrare absque eorum conscn-
su, nec auctoritate iudicis.
§. XIX.**

VNDECIMVS effectus pa-
trix potestatis est, ut pater in-
uito filio possit cui bona administrare
absque decreto, & auctoritate iudicis.
l. i. vbi DD. C. de bon. mater. l. cõ
oportet. §. nõ autẽ. C. de bon. que libe.
§. i. instit. per quas perso. nobis ac-
qui. l. §. titu. 17. par. 4. Bart. in l. pater
qui. Castrẽs. n. 2. ff. de castrẽs pecul.
Bal. in l. 2. n. 13. C. de his qui accusare
nõ possunt, & in l. i. & in l. si pupillo
rũ. §. si pater. ff. de reb. corũ. Paris. cõ
sil. 157. nu. 21. & cõf. 109. n. 7. lib. 4. Ca-
pic. decif. 56. n. 4. & deci. 73. n. 10. Ti-
raq. in præfatio. l. §. vnquã n. 29. C. de
reuoc. donat. Pinel. in l. i. in 2. par. n.
15. de bon. mater. Clem. de pat. potes.
effectu. 12. n. 2. vbi hæc testatur com-
mu. opi. & pater habet hæc admini-
strationẽ plenã actu, & habitu rebus
filij, ut notat Bal. in l. cõ oportet. §.
nõ solum. C. de bon. que lib. & ratio
est, quia lex multũ cõfidit de patre,
nec præsumitur quod velit pro filio
malũ cõsiliũ capere. l. fin. C. de cura
to. furio l. patre furioso de his qui sunt
sui, vel alieni iur. l. nec in ea. C. ad l.
Iul. de adult. & est primũus natur.
status filiũ ali, & gubernari à patre.
§. i.

§. i. insti. de iurē naturali. gēt. & ciuili
Rul. cōf. 24. n. 3. lib. 5. Rimi. cōf. 40. n.
& lib. 1. Betrād. cōf. 189. n. 2. Octa. Ca
cher. decif. 44. n. 3.

2 Ex quo primo infertur, quod pater
nō tenetur inuētarium facere bono
rum aduēritiorū filij. d. l. 1. C. de boni
mater. l. cū oportet. §. cū autem. vbi
Bal. & Corn. notāt idē Bald. in l. or
phanotrophos. num. 7. C. de episc. &
cler. Alber. in d. l. 1. n. 2. C. de bon. ma
ter. & in d. l. cū oportet. q. 4. C. de bō
nis quæ lib. Boer. decif. 71. n. 5. Anro.
Gom. in l. 48. Tau. n. 16. & ita serua
tur de cōsuetudine, vide effectū se
quentem.

3 Secūdo infertur, quod pater admi
nistratō bonorū filij nō tenetur sa
tis dare de vtēdo arbitrio boni viri,
nec de restituēdis bonis filij, nec de
reddēda ratione administrationis. d.
l. cū oportet §. nō autē. l. si §. sin autē
in fine. C. de bon. quæ lib. tradit Ari.
Pinel. in d. l. 1. in 2. par. n. 20. C. de bō
nis mater.

4 Tertio infertur, quod bonā patris
nō sunt tacite hypothecata pro culpa
& negligētia in administratione bō
norū filij cōmissa. d. l. cū oportet. §.
sed in hac specie, & §. nō autē hypo
thecā. C. de bon. quæ lib. vbi DD. An
ro. Gom. in l. 48. Tau. n. 15. Guid. Pā
cir. conf. 97. n. 22.

Quod intellige nisi dolose pater
administret, vt si sciētē alienasset
bona filij absque causa necessaria, nā
in hoc casu bona patris sunt tacite hi
pothecata, & filius possit ā quolibet
possessore ea vēdicare, siue pater sit
diues, & soluēdo siue nō d. l. cū opor
tet. §. si vbi DD. C. de bon. quæ lib.
l. 1. C. de bon. mater. Bal. in l. scimus.
§. in cōputatione. nu. 7. cū seq. de iure
deliber. Rip. in l. seuiū in fine. C. qui
testam. facere possunt, & in l. genera
liter. nu. 54. C. de secūd. nupt. Bello.
cōf. 24. n. 5. & 6. Cauarr. lib. 1. variar.
resolu. c. 8. nu. 5. & 6. Ant. Gom. in l.
48. Tau. nu. 15. & testatur eōm. opi

Ioā. Bapt. ā Villalob. in suis cōmut.
opi. verb. filius familias. n. 98. & Cle.
de pat. potest. esse d. u. n. 47. & 48.
iure autē regio si pater sit diues, &
soluēdo filius nō potest vēdicare rē
ā patre alienatā, nisi facta prius excus
siōne in bonis patris, & in subfidiū si
nō sit soluēdo potest eā vēdicare ab
emptore. l. 24. tit. 13. par. 5. quā ita in
telligit Couar. in d. c. 8. n. 6. & sentit
Ant. Gom. ind. l. 48. nu. 16. licet reliq̄
quat cogitādū, & expresse etiā tenet
Martinez de Olano in cōcordia iuris
lit. P. n. 9. licet Greg. Lop. in d. l. 24.
plures tradat intellectus qui nō vidē
tur satisfacere cū d. l. generaliter lo
quatur, & generaliter debeat intelli
gi, & obseruari. l. de pretio. ff. de pu
bliciana cum alijs.

5 Quarto infertur, quod pater finita
legitima administratione bonorū fil
ij nō tenetur reddere administratio
nis rationē. l. fin. §. sin autē es alienū.
C. de bon. quæ lib. Bārt. in l. vsum fru
ctū in prin. C. de vsum fructu. Bal. in l.
orphanotrophos. C. de episc. & cler.
& in d. l. cū oportet. §. nō solum. Cu
ma. cōf. 88. col. 2. Romā. in l. si verb.
§. de viro. in 29. fall. ff. solut. matrim.
Alex. cōf. 111. in 1. dub. lib. 3. Ant. Cd.
in d. l. 48. Tau. n. 15. Clem. de pat. po
test. effect. 12. n. 8. Guid. Pācir. cōf.
97. nu. 22.

6 Sed si pater sit datus tutor filio, vel
gerit negotia filij emancipati tenetur
reddere rationē administrationis tu
telz, vel negotij filij. l. orphanotro
phos. C. de episc. & cler. l. si supersti
re. C. de dolo. l. Aurelius. §. Titius. ff.
de liberatio. leg. l. cū nō solū in fine.
C. de bon. quæ liber. l. litris in fine. ff.
de neg. gest. notāt Bārt. Bald. Ang. &
Castrē. in d. l. litris. §. pater. DD. in l.
cū emancipatis. C. de przdijis minorū
Corn. in l. cū nō solū. §. sin autē in fe
cūda. C. de bon. quæ lib. Socin. conf.
§. 4. nu. 17. lib. 1. Tiraquellus in l. si vn
quam in præfatio. nu. 29. cum seq. §.
C. de reuocā. donatio. Crauet. conf.

Liber secundus praxis ciuillis.

218. in principio. Beroius cōsilio 128. columna 1. libro 3. & consilio 191. numero 13. libro 1. & consilio 134. numero 3. eodem libro. Rodericus Suarez in quæstione maioratus, numero 34. Ioannis Lupus in rubrica de donat. inter vir, & vxor. §. 42. uumero 9. Rolandus consilio 49. numero 19. libro 1. testatur communem opinionem, Emanuel Suarez recept. sentēt. verbo, pater, numero 41. Menochius de arbitra. iudic. casu 209. numer. 7. Clemen. dist. effectū 12. numero 8. & nō solum tenetur in hoc casu rationem reddere, sed etiam eadē, & alia one rā subire, vt dicti Doctores dicunt.

7 Quinto infertur, quod in alienatione iusta, vt necessaria facta ā patre rei immobilis filij minoris 25. annorum non requiritur decretum, & auctoritas iudicis, quia patria potestas plus operatur, quam potestas tutoris, & curatoris, vt tenēt Bald. Saly. Castre. Alexand. & Iason in l. pteses. C. de transactio. Baldus & Castrenf. numero 2. in l. fina. §. fin autem es alienum. C. de bonis quæ liberis, idē Baldus in l. 3. C. de prædijs minorum. De eius in lege pactum dotali, columna penultima. C. de collatio. & consilio 209. numero 3. Covarruias libro 1. variarum resolutio. cap. 8. uumer. 6. Antonius Gomez in dicta l. 48. Tauri, numero 18. Pinellus in dicta lege 1. in 3 par. numero 21. C. de bonis maternis. Antonius Natta consilio 179. numero 7. libro 1. Cephalus consilio 467. numero 41. libro 4. Ioseph. de cōsione Peruf. 13. numero 11. Guidus Pancirol. consilio 97. numero 18. & est communis opinio, vt fere omnes dicti Doctores testantur licet Iason post Salicet. in lege pteses numero 5. C. de prædijs minorum contrariam conetur probare opinionem.

8 Sexto infertur, quod pater tanquā legitimus administrator potest in rebus filij procuratorem constituere, vt tenent Bartolus, & alij, in l. 1. C.

de bonis maternis, idem Bartol. in l. finali. §. vbi autem in principio, C. de bonis quæ liberis, & in l. 1. numero 6. de procurator. vbi etiam Bald. in 1. & 2. lectura, & in capite finali, columna 1. de iurament. calum. Est raquellus in dicta lege si vnquam in ptegrationibus, numero 29. C. de reuocand. donatio. Antonius Trigō sing. 22. numero 3. Mathesellan. sing. 190. numero 1. quos sequitur Clemen. de patria potestate dict. effectū 12. numero 4. & potest etiam ipse pater agere, & defendere tanquam legitimus administrator absque consensu filij cuiuscūque sit ætatis filius, vt notant Bartolus in dicta l. 1. numero 5. C. de bonis maternis, vbi etiam Baldus numero 8. & Castrenf. testatur, quod hæc opinio ab omnibus tenetur idem Bartolus in l. finali. §. vbi autem in principio. C. de bonis quæ liberis. Imola qui hanc testatur legitimarum, communem opinionem in l. fina. §. pupillus, numero 3. ff. de verborum obligation. vbi etiam Arcerinus numero 5. & hæc opinio seruatur de consuetudine indistincte licet plures relati per Pinell. in dicta l. 1. in 2. parte, numero 66. C. de bonis maternis eam limitant, & intelligunt quādo filius est infans, aut absens per d. l. fina. §. vbi autem. C. de bonis quæ liberis, & ipse Pinellus extendit primam ætatem de qua in dicto §. vbi autem ad pupillarem vsque ad 14. annum.

9 Septimo infertur, quod pater tanquam legitimus administrator filij potest de eius bonis transigere glossa in lege de re filiorum. ff. de transactio. Baldus in l. 1. C. de bonis maternis. Clemen. de patria potestate, effectū 12. numero 6. qui alios allegat, & in numero 7. hoc declarat, & limitat.

Octauo infertur, quod pater tanquam legitimus administrator filij infantis potest adire hæreditatem, vt notant Bartolus, Baldus, & alij in l.

in l. si infanti. C. de iure deliberandi. Clemen. dict. effectu 12. numero 4.

10 Non inferitur, quod pater per tractatum ad secunda vota non amittit legitimam administrationem quam habet a lege in bonis futurorum licet mater eam amittat, quia animus viri confirmatur, & firmior presumitur quam mulieris, & vir non subijcitur mulieri, sicut mulier viro, ut late diximus supra in §. 9. in maritali potestate, & hac illationem probat. l. generaliter in fine. C. de secund. nupt. & l. fine. C. de bonis maternis, ubi pater per tractatum ad secunda vota non amittit usufructum bonorum filij, & sic legitimam administrationem, authentica de nuptijs. §. si vero spectet. vers. nam si & ille filios habes, collatione 4. quam conclusionem post Angelum, Imolam, & Cornetum, tenet Antonius Pinellus in l. 14. Fauri numero decimo quinto.

11 Hunc tamen effectum limita, ut non procedat in bonis aduertijs filij in quibus pater non habet usufructum: nam in his pater non habet legitimam administrationem. dicta l. 1. ubi Doctores. C. de bonis maternis. glossa in authentica excipitur per illum textum. C. de bonis quae liberis, & corpore unde summitur in principio, & in §. & notat Bartolus, Baldus, Castrensis, Crotus, & Cagnolus, numero. 160. cum alijs sequentibus, in lege frater a fratre ff. de conditionibus indebiti, ubi haec testatur communem opinionem. Doctores in dicta lege cum oportet. C. de bonis quae liber. Aretinus in §. ius autem, numero 2. in l. de patria potestate. Iason in l. non solum, numero 15. ff. soluto matrimonio. Decius in lege pactum. columna 2. C. de collatio. Capicius decisio. 56. numero 4. & decisio 73. numero. 10. Socinus consilio 33. in principio, & consilio 34. numero 17. & 18. lib. 1. Crauet. consilio 84. numero 9. Parisius

consilio 157. numero 15, 21, 32. & 244. libro 4. Socinus Iunior consilio 18. numero. 20, & 23. & sequent. libro 4. & consilio 59. numero 34. libro 3. Crapeta consilio 46. numero 4. & consilio 149. numero 14. & 15. Crapeta consilio 84. numero. 9. libro 1. Rodericus Suarez in questione maioratus, pagina 765. Menochius de recuperanda possessione, remedio 9. numero. 86. Clemen. de patria potestate dicto effectu 12. numero 11. & 12. Iosephus Ludouicus decisio Perusi. 13. numero 8. Burfat. consilio 133. numero 30. lib. 2.

12 Et ita si filius sit aetatis, ut administrare possit habebit administrationem bonorum in quibus pater non habet usufructum, & si non habet legitimam aetatem dabitur sibi curator, ut in authent. ut liceat matri, & auix §. 1. ubi glossa, verbo, rebus, collatione 8. glossa in dicta authentica excipitur. C. de bonis quae liberis. Paris. dicto consilio 157. numero 16. libro 4.

13 Et in hoc casu si pater non sit suspectus a testatore, vel lege licet non sit legitimus administrator erit datuus, & omnia administrabit licet nullum usufructum habeat, ut notant Azon in summa. C. de bonis quae liberis, numero 3. & 9. Bartolus, Baldus, Angelus, & Castrensis. in lege litis. §. pater. ff. de negot. gest. Doctores in l. cum emancipatis. C. de praedijs minorum, & in capite finali de iudi. in 6. Corneus in l. cum non solum. §. sin autem in secunda. C. de bonis quae liberis, quos sequitur Burfatus. dict. conf. 133. no. 31. lib. 2.

14 In qua datiuia administratione pater tenetur facere inventarium, & alienare res immobiles cum auctoritate iudicis, & reddere rationem administrationis, & cauere, & alia onera subire. l. licet. C. ad l. Falcidia. l. si superstiti. C. de dolo. Bartolus, Alexander, Iason, & alij, in l. si in-

Liber secundus praxis ciuilis;

fanti. C. de iure de liber. Rodericus Suarez in questione maiorat. numero 34. Iohannis Lupus in rubrica de donatio. inter vir & vxor. §. 47. numero 9. Antonius Gomez in lege 48. Tauri, numero 17. Pinellus in dicta lege 1. in 2. parte, numero 27. & 29. piores allegans, & Doctores supra citati, & alij plures in sequenti effectu allegandi.

- 15 Et aduerte, quod licet vsusfructus per testatorē prohibeatur patri simpliciter non ceterur pater suspectus, nec ei sublata facultas datus administrandi bona filij. Alexander Ruben. consilio 46. per totum. Ruinis consilio 24. numero 12 libro 5. Craueita consilio 92. libro 1. Menochius de recuperanda possessione, remedio 9. numero 81. cum sequent. quos sequitur Burfatus dicto cōs 133. nu 39. & 40. lib. 2.

EX §. XX.

SVMMARIA.

- 1 Inuito patre familia, nec filij tutorem, nec curatorem habere possunt.
- 2 Pater si filium impuberem emancipauerit statim efficitur legitimus eius tutor.
- 3 Pater eo ipso quod filio est datus tutor, vel curator tenetur vendere iudicis a iustitiate, & decreto, & facere inuentarium.
- 4 Pater de potestate licet si restitutus non recuperat patriam potestatem.
- 5 Pater si non vult se intrinsece in hereditate filio delata datur, ei curator.

DE PATRIA POTESTATE quam pater habet in filiis familias, vt eo inuito non possint habere tutorem, nec curatorem.

§. XX.

DVO DECIMVS effectus patris potestatis est, vt filius familiaris patris potestatis ratione non possit habere tutorem, seu curatorem, vt in principio, & in §. 1. instituit. de tutel. l. fina. in principio C. de curat. furio. l. fina. §. fin autem in fine, & ibi gloss. verbo, hzreditari. C. de bonis quz liberis. l. fina. C. de sent. pass. Doctores communiter in his locis. l. titulo 16. partita 6. Durante enim patria potestate pater est legitimus filij tutor, & curator: dicta l. fina. C. de curat. Furio. cum alijs. Corne. consilio 164. numero 1 libro 4. Alciatus consilio 290. numero 2. Clemen. de patria potestate, effectu decimoquarto, numero 1.

- 2 Quod extendit, vt procedat in filio emancipato, nam cum per dicta iura filiorum res alteri, quam patri non sunt credende si pater filium impuberem emancipat statim efficitur legitimus illius tutor, vt in principio. instit. de legi. parent. tutel. quod fuit specialiter ei reservatum ad exemplum patronorum tutelz, vt in dicto §. 1. & in §. praterea instit. quib. mod. ius. patris potest. soluit & hoc operatur reliquz precedentis potestatis, & quia hoc est introductum in favorem filiorum, vt notat Clemen. in d. effectu 14. numero 2. Socinus Iunior consilio 59. numero 30. & sequent libro 3. Octauia. Cacher. decisione 89. Burfat. consilio 133. numero 27. libro 2.

3 Et in hoc casu emancipationis, & in alijs quibus pater datur filio tutor, vel curator, vt dictū est in precedenti effectu tenetur facere inuentarium, & alienare res filij cum autoritate iudicis, & eddere rationis administrationis, & cauere, & alia onera subire prout quilibet alius tutor, vel curator. dicta l. licet. C. ad l. Falcidiam l. si superstiti. C. de dolo, & tenent Bartolus, Alexander, Iason, & alij, in l. si infanti. C. de iure deliberandi,

idem

idem Bartolus, Baldus, Angelus, & Castrés. in l. litis. §. pater. ff. de nego. gest. Doctores in lege cum emancipatis. C. de prædij minorum. Corneus in lege cum non solum. §. sin autem in secunda. C. de bonis quæ liberis. Afetius consilio 72. numero 7. Socinus Senior consilio 34. numero 17. libro 1. Tiraquellus in lege si vnquam in præfationibus, nume. 29. cum sequet. C. de reuocãd. donatio. Rodericus Suarez in questione maioratus, numero 34. Ioannis Lupus in rubrica de donationibus inter vir & vxorem. §. 42. numero 9. Cotta in memorialibus, verbo, decietum. Beroi. consilio 128. in principio, libro 3. & consilio 134. numero 3. & consil. 197. numero 3. libro 1. Craucta consilio 218. in principio. Antonius Gomez in lege 48. Tauri, numero 17. Pinellus in l. in 2. parte, numero 27. & 29. C. de bonis maternis. Rolandus consilio 49. numero 19. libro 1. Menochius de arbitrarijs iudi. casu 209. nume. 7 & testatur communem opinionem. Emanuel Suarez recep. sentent. verbo. pater numero 41. Burfatius consilio 133. numero 32. libro secundo.

4 Hanc tamen effectum limita primo, vt non procedat in patre de portato, qui licet sit restitutus non recuperat administrationem si est prodigus, & vitiorum seruus, quia tunc nec tutela, nec cura datur durante de portatione finitur licet pater recuperet patriam potestatem. l. finali. §. minores. C. sentent. pass. & ibi notat gloss. verbo, neque tutor, & glo. in l. tuto. ff. de tut.

5 Secundo limita, vt non procedat in casu l. fina. §. sin autem. C. de bonis quæ liberis, vbi si pater non vult se introumittere in hæreditate delata filio datur ei curator, & ratio est, quia ista datio curatoris non extenditur ad excludendum patriam potestatem, sed ad certam administrationem hæ-

reditatis secundum glossam, & Doctorem in dicto §. sin autem. Iason in additio. ad Porti. in principio, numero 2. instituit de tutel. & ita ibi curator datur hæreditati, & non personæ, nam personæ, vt dictum est non potest dari, quia est in aliena potestate, vt notat Paulus Castrensis. in d. §. sin autem, num. 4.

EX §. XXI.

SUMMARI A.

- 1 **P**ater potest filijs impuberibus quos in potestate habet in testamento tutorem dare.
- 2 **A**uus etiam nepotibus testamento tutores dare potest.
- 3 **P**ater posthumus potest eis tutores in testamento dare.
- 4 **C**urator ventri dari potest.
- 5 **P**ater potest testamento tutores dare etiam filijs naturalibus.
- 6 **M**ater licet filios in potestate non habeat potest eis relicta tutores dare.
- 7 **P**ater non solum potest testamento tutores dare, sed in codicillo.
- 8 **S**implex datio tutoris in testamento non sufficit, nisi confirmetur à ipso dicit.
- 9 **D**atio tutela testamentaria ad hoc, vt valeat quinque copulatiue debet concurrere.

**DE PATRIA POTE-
STATE quam pater habet in filijs
familias impuberes quibus in te-
stamento tutores dare potest.**

DECIMVSTERTIVS
Effectus patrie potestatis est, vt pater possit liberis impuberibus quos in potestate habet testamento tutores dare. §. permissum instituit. de tutel. l. 1. ff. de testament. tut. l. tuto. ff. de tutel. l. §. titulo 5. partita 6. Et 12-

ratio est, quia impuberes liberi non possunt commode sibi in vita re se de genda consulere, ut in §. i. institut. de tutel. qui propter permissum est patri liberis etiam post mortem in ea parte prospicere cum presumatur ex paterna affectione id optime prouisorius, l. finali. C. de curato, furio. l. penultima. §. si vero pater. C. de adoptio. l. nec in ea in fine de adult. rurs. & ita ius patris potest utis post mortem etiam patris in liberis impuberibus durat dicta l. i. ff. de testam. tutel. l. 3. ff. de vulg. & pupil. substituit.

2 **Quod** imo extendit, ut procedat etiam in nepotibus quibus auis testamento tutores dare potest, ita demum si post mortem eius in potestatem patris sui non sunt recursuri, ut in §. 2. de tutel. Ratio est, quia nemo potest tutorem dare, nisi suis hereditibus. l. i. l. hereditas. §. i. de testam. tutel. & nepos non est suus heres aui, quamvis pater precedat. §. final. institut. de hered. qualit. & differ. §. ita demum instituit de hereditat. que ob intestat. deser. item quia non potest dari tutor ei qui est in potestate patris, ut in precedenti effectu diximus, & mortuo aui nepotes reuident in patris sui potestatem, ut in dicto §. 2. in fine institut. de tutel.

3 **Secundo** extendit, ut procedat etiam in posthumis, nam pater potest eis tutores testamento dare, ut supponitur officio tutelae posthumis iam natis. l. i. l. si quis filius. ff. de testam. tutel. l. sine mo. tutorum, eodem titulo, & ratio est, quia cum hoc fit in fauorem filiorum in reductum posthumi habentur pro natis, ut post alios notat Clem. di. i. effectus. numero 14. sed ventri non potest pater tutorem testamento dare, dicta lex si nepos tutorum. §. final. de testam. tutel. l. ventri ff. de tutor. & curator. datis ab his. l. i. §. si quis iuncta gloss.

ff. de eo, qui protutor. glossa in rubrica. ff. de tutel. Tiraquellus in lego. si unquam, verbo, susceperit liberos, numero 58. C. de reuocand. donatio. Clem. loco proxime citato, & ratio est, quia ventris non est in potestate patris. l. final. C. de collatio. honorum. l. final. C. de assignatio. lib. §. cum autem instituit. tutel.

4 **Sed** curator ventri dari potest l. i. §. tandem. ff. de uente in possessio. mitt. notat Ioannis de Platea, Arretinus, & alij, in dicto §. cum autem instituit. de tutel. & ratio est, quia tutor datur principaliter personae, & curator bonis, ut notat glossa, & Doctores in §. certe instituit. qui testamento tutor. dari poss. & posthumus persona non est cum non sit natus, ut probat Tiraquellus ubi supra, que refert, & sequitur Clem. dicto effectu 14. numero 33. & cum testamento curator dari non possit, ut in principio instituit de curator. necessaria erit confirmatio iudicis, qui iudicium paternum sequi debet glossa, Arretinus, & alij in dicto principio instituit. de curator. l. 2. C. de confirmando. tutor. cum ibi notatis. l. 2. §. si mater. versic. quid cum praxignas. ff. ad Tertull. Clem. loco proxime citato.

5 **Tertio** extendit, ut procedat etiam in filijs naturalibus licet sub patria potestate non sint, nam his pater potest testamento tutores dare in eo, quod eis ab ipso patre esse relictum. l. finali. C. de confirmat. tutor. l. naturali. ff. eodem titulo notat glossa in dicto §. permissum, verbo, in potestate instituit. de tutel. ubi Doctores Tiraquellus in dicta lege si unquam, verbo, susceperit liberos, numero 58. C. de reuocand. donat. Clem. in dicto effectu 14. numero 4. & in hoc casu etiam requiritur confirmatio iudicis sine diligentiori inquisitione l. finali. C. de confirmando. tutor. glossa in lege i. verbo, parentibus. ff. de testam. tut.

tut. Tiraquellus & Clemen. in locis proxime citatis, & ratio est, quia dicta tutela potius respicit res filio naturali relictas quam personam, l. 4. ff. de test. tut.

6 **Quarta** ex eadem ratione extenditur in matre quæ licet filios in potestate non habeat potest quo ad eis relictâ tutores testamenti dare, dicta lex 4. ff. de test. tut. in quo etiam casu erit necessaria iudicis confirmatio, ut in precedenti extensione dictum est, quod etiam notat & sentit Clemen. in dicto effectu decimoquarto, num. 4.

7 **Quinto** extenditur, ut non solum pater possit testamenti tutores filijs dare, sed etiam codicillis. l. 3. de testament. tutor. nam sicut legata possunt codicillis relinqui, ita tutela quia legata, & tutelæ parificantur lege 12. tab. l. verbis 120. ff. de verborum signification. & hodie codicilli semper censentur confirmanti §. non tantum institut. de codicillis notant Faber. numero 1. Nicasii. numero 6. Vuesembert. numero 3. & Minsinger. numero 1. in dicto §. 2. institut. de tutel.

8 **Sed** quid in codicillis nullo condito testamenti, & dicendum est, quod simplex datio ipso iure non sufficit, nisi confirmata sit per iudicem, ut notat Baldus in lege 3. de tutel. & in lege 2. numero 2. C. de testament. tutela. Minsinger. in dicto §. 2. institut. de tutel. Gregorius Lopez. in lege 2. titulo 16. partita 6. verbo, *En testamento.*

9 **In** hoc igitur effectu resolute est notandum secundum Aretinũ, & alios in dicto §. 2. de tutel. quod ad hoc, ut ista datio tutelæ testamentariæ valeat, quinque copulative debent concurrere primo, quod ascendens sit, qui dat tutorem descendenti. Secundo quod descendens sit impubes. Tertio, quod sit in potestate ascendens. Quarto, quod per mor-

tem ascendens impubes non sit recasurus in alienam potestatem. Quinto, quod talis datio tutelæ fiat in testamento, vel codicillis, ut proxime dictum est.

EX §. XXII,

SUMMARIA.

- 1 **Iudicium non potest esse inter patrem, & filium.**
- 2 **Filij ratione patriæ potestatis non potest vocari in iudicio pater etiam cum venia.**
- 3 **Filius emancipatus non potest vocari pater in iudicio, sine venia.**

DE PATRIA POTESTATE quam pater habet in filijs familias, ut non possit esse iudicium inter patrem, & filios.

§. XXII,

DECIMVS QVARTVS effectus patriæ potestatis est, ut inter patrem, & filium non possit esse iudicium. l. his nulla. ff. de iudicij actionibus. ff. de actio & obligat. l. 4. & l. f. na. C. de in ius voc. §. fina. institut. de pœna temero litig. l. 2. & 3. titulo 2. partita 3. l. ii. titulo 17. partita quarto, vide dicta in capite octavo, libro 1.

Quod primo extenditur, ut procedat etiam cum venia, nam ratione patriæ potestatis non potest filius familias vocare patrem in iudicium etiam cum venia dicta lex 4. & l. finali. C. de iniur. voc. dicta lex 3. titulo 2. partita 3; dicta lex 11. titulo 17. partita quarta. Doctores in locis citatis.

Secundo extenditur in filio extrâ patriam potestatem constituto, qui non potest in ius vocare patrem, sine venia, dicta lex fina. C. de ius voc. d.

Lpa

consilio 273. & consilio 325. columna penultima. Parisius consilio 152. numero 27. libro 4. Veron. consilio 46. & 47. & 49. per rotum, & consilio 54. & 56. in principio Ian. Blanc. in practica criminali, versiculo, visis in iudicijs, numero 31. Ruinus consilio 9. columna 2. libro 5. Rolandus cō filio 47. numero 32. libro 3. Iul. Clarus libro 5. recept. sentent. §. finali, questione 33. numero 5. vbi hanc dicit communem opinionē alios referens. Menochius libro 1. de arbitr. iudic. casu 80. numero 62. cum sequēt. Et ratio est, quia quando pater comparer pro filio non admittitur pro alio, sed dicitur admitti pro se cum patre, & filius censentur vna, & eadem persona. l. 6. fin. C. de impubere, & alijs subst. & pro suo intereste, ac vtilitate propria, & honore proprio, vt citati Doctores uotant maxime. Verod. consilio 49. cū alijs supra allegatis.

Ex qua ratione dominus defendit etiam seruū in iudicio Abbas monachus ciuitas Episcopus clericū, ciuem, & maritus uxorem vnusquisq, pro suo interesse secundum Marianum. Socium in capite veniens, numero 87. de accusatio. Bosius in practica. titulo an in crimi. iudic. numero 17. Doctores in capite dilectis filijs de accusatio. Rolādus dicto consilio 47. numero 32. libro 3. Iulius Clarus & Menoch. vbi supra.

Hinc est, quod si statutum prohibeat aliquē admitti, vel audiri pro inculpato debet intelligi, & restringi, vt non extendatur ad patrem qui non censetur prohibitus nomine proprio comparere pro suo interesse, vt notat Ruinus dicto consilio 9. columna 2. libro 5. quem refert, & sequitur Roland. dicto consilio 47. numero 32. libro 3.

Hinc est etiam, quod licet in causis pertinētibz ad cognitionem patrum sodalitatibus, quos dicimus, de

hermandad, non admittitur defensor pro reo absente per legē 9. titulo 13. libro 8. Recopilacionis; non tamen debet intelligi in patre pro filio familiaris, & in domino pro seruo cuius interest eos abentes defendere ne perdant; vel saltem incommēdetur ius patris potestatis. l. 1. in principio l. imo mag. ff. de liber. exhibend. vbi Bartolus. l. seruū. l. Titius. ff. de appellario. l. 1. & 2. ff. de liber. causa. l. benignius eodem titulo. §. cum autem. versiculo, paritate instituit. quib. mod. ius patris potest soluitur notat Bartolus in dicta lege penultima. §. ad crim. numero 9. ff. de public. iudic. Baldus in lege reos. C. de accusatio. Abbas in capite veniens, numero 1. de accusatio. quos sequitur Parladus. rerum quotidianarum, capite 20. numero 5. in fine, & sic ita dicta l. regn. limitat.

Immo non solum pater, aut dominus, sed etiam quilibet alius extraneus de populo in causis criminalibus est admittendus ad defensionem rei absentis l. seruam. §. publice. ff. de procurator. vbi Bartolus, idē Bartolus, & alij in dicta lege penultima. §. ad crimen. ff. de public. iudic. & in extrauang. ad reprimendum, verbo, legitime, Iason qui hanc testatur communem in lege his qui, numero 7. C. qui testament. facere possunt, & dicit etiam communem. Gregorius Lopez in lege 12. titulo 5. partita 3. quos & plures alios refert, & sequitur Parladus. cap. 6. n. 4. qui latius hoc declarat.

Contrarium tamen quod pater licet pro suo interesse possit defendere filium debet intelligi seruata iuris dispositione filio presente in carceribus latissime pluribus fundamentis probar Bartolus de val. Marana inter consilia criminal. Zileti consilio 69. libro 1. per rotum, quis responder fundamentis pro prima opinione adductis, & hanc etiam

v lti-

Liber secundus praxis ciuilis

Parentes. ff. eodem titu. glossa in §. p. niles, verbo, vel parentē in fili. de actio. vbi Doctore. dicta l. 3. titulo 2. p. nita; & ratio est, quia licet per em incipationem soluitur patria potesta. non tamen soluitur reuerentia patri delicta. secundum Sozinum in lege licet, numero 7. C. de iniu. voc. vel alia etiam ratione sanctum est, quia hoc operantur reliquæ p. rcedentis potestatis, vt dicit Aretinus in §. ius autem instituit de patria potestate, quem sequitur Clem. de patria potestate, effectu 3. numero 4. & §. vbi nonnulla in confirmationem adducit pluribus alijs modis extenditur, & limitatur, dictus effectus, vt per Petrum Duenas regula 322. & Clem. de patria potestate, effectu 17. per totum, quos vido. E. adue. 103. quo l. vniū à iudice, & non à patre est impetranda, vt in §. fin. instituit, de p. n. tenere litiganti lex. 4. ver siculo p. rtor ait. ff. de in ius. voc. vbi p. rtor ait parentem, & sine permisu in eo nequis vocet, & notat Rebus. in p. nio consti. Regi. gloss. §. numero 47. Et licet eam expresse index non concedit tacite videtur concedere, vt notat Aretinus consilio 118 & Gome. in §. p. nales, numero 43. inst. de action. & ita practica- tur.

EX §. XXIII.

SUMMARI.

- 1 **P**ater admittitur in iudicio ad defensionem filij.
- 2 Dominus potest etiam defendere seruum in iudicio.
- 3 Sciantur aliquæ prohibet admitti, cum dicitur pro incipato non habes locum in patre.
- 4 Defensor non admittitur pro reo absente, & in causis, de la hermandad. & quid in patre, & domino.

- 5 Extranus etiam admittitur ad defensionem alienius absentis in causis criminalibus.
- 6 Pater licet pro suo interesse possit defendere suum seruum iuris dispositione intelligitur filio c. rterato presentem.
- 7 Interesse rei publice preferitur interesse patris potestatis.
- 8 Pater potest allegare absentiam filij absentis.
- 9 Legitima excusationis absentia qua sit.
- 10 Pater potest declinare forum filij ex aliquo priuilegio filij.
- 11 Pater potest proponere alias exceptiones qua veniunt examinanda seorsum à crimine filij.
- 12 Necessarius suum pro absente potest quilibet laue.
- 13 Procurator ad excusationem contraria non admittitur.
- 14 Pater potest comparere pro filio si in iudicio agitur contra filium.

DE PATRIA POTE

state quam pater habet in filiis familias, ut possit admitti in iudicio ad defensionem eorum.

§. XXIII.

DECIMVSSEXTVS effectus patris potestatis est, vt pater admittatur in iudicio ad defensionem filij l. sci edum. l. seruus. ff. de publi. iud. l. Lutius de appellat. nā sicut dominus defendit seruum pro suo interesse ne perdat eius dominium, ita pari ratione pater ratione patris potestatis potest defendere filium ne perdat iura paterna, vt tenent Bartolus, Angelus, & Imola in lege penultima. §. ad crimen. ff. de publi. iudic. idem Bartolus in lege seruum quoque. §. publicæ, columna 2. ff. de procurator. Corneus consilio 194. columna finali, volumine 1. vbi hanc testatur communem opinionem, &

consilio 273, & consilio 325. columna penultima. Parisius consilio 152. numero 27. libro 4. Veron. consilio 46. & 47. & 49. per totum, & consilio 54. & 56. in principio Ian. Blanc. in practica criminali, versiculo, visis in iudicijs, numero 31. Ruinus consilio 9. columna 2. libro 5. Rolandus consilio 47. numero 32. libro 3. Iul. Clarus libro 5. recept. sentent. §. finali, quaestione 33. numero 5. ubi hanc dicit communem opinionem alios referens. Menochius libro 1. de arbitr. iudic. casu 80. numero 62. cum sequetur. Et ratio est, quia quando pater compareret pro filio non admittitur pro alio, sed dicitur admitti pro se cum pater, & filius censeantur vna, & eadem persona. l. §. fin. C. de impuberum, & alijs subst. & pro suo interesse, ac utilitate propria, & honore proprio, ut citati Doctores vocant maxime. Vero. d. consilio 49. cum alijs supra allegatis.

Ex qua ratione dominus defendit etiam seruū in iudicio Abbas monachus ciuitas Episcopus clericū, ciuem, & maritus vxorem vnusquisque, pro suo interesse secundum Marianum, Socium in capite veniens, numero 87. de accusatio. Bosius in practica, titulo an in crimi. iudic. numero 17. Doctores in capite dilectis filijs de accusatio. Rolandus dicto consilio 47. numero 32. libro 3. Iulius Clarus & Menoch. ubi supra.

Hinc est, quod si statutum prohibeat aliquē admitti, vel audiri pro inculpato debet intelligi, & restringi, ut non extendatur ad patrem qui non censetur prohibitus nomine proprio comparere pro suo interesse, ut notat Ruinus dicto consilio 9. columna 2. libro 5. quem refert, & sequitur Roland. dicto consilio 47. numero 32. libro 3.

Hinc est etiam, quod licet in causis pertinentibus ad cognitionem praetorum fodalitatis, quos dicimus, *delu*

hermandad, non admittitur defensor pro reo absente per legē 9. titulo 13. libro 8. Recopilationis, non tamen debet intelligi in patre pro filio familiae, & in domino pro seruo cuius interest eos absentes defendere ne perdant, vel saltem incommēdetur ius patris potestatis. l. 1. in principio l. imo mag. ff. de liber. exhibend. vbi Bartolus. l. tercia. Titius. ff. de appellatio. l. 1. & 2. ff. de liber. causa. l. benignius eodem titulo, §. cum autem. versiculo, pari ratione instituit. quibus mod. ius patris potest soluitur notat Bartolus in dicta lege penultima. §. ad crim. numero 2. ff. de public. iudic. Baldus in lege reos. C. de accusatio. Abbas in capite veniens, numero 1. de accusatio. quos sequitur Parladorum quotidianorum, capite 20. numero 5. in fine, & sic ita dicta l. regn. limitat.

Immo non solum pater, aut dominus, sed etiam quilibet alius extraneus de populo in causis criminalibus est admittendus ad defensionem rei absentis l. seruum. §. publice. ff. de procurator. vbi Bartolus, idē Bartolus, & alij in dicta lege penultima. §. ad crimen. ff. de public. iudic. & in extrauang. ad reprimendum, verbo, legitime, lason qui hanc testatur communem in lege his qui, numero 7. C. qui testament. facere possunt, & dicit etiam communem. Gregorius Lopez in lege 12. titulo 5. partita 3. quos & plures alios refert, & sequitur Parla. d. cap. 6. n. 4. qui latius hoc declarat.

Contrarium tamen quod pater licet pro suo interesse possit defendere filium debet intelligi seruata iuris dispositione filio praesente in carceribus latissime pluribus fundamentis probat Bartolus de val. Marana inter consilia criminal. Zileti consilio 69. libro 1. per totum, quis respondet fundamentis proprio prima opinione adductis, & hanc etiam

v lii.

Liber primus praxis ciuilis.

vltram opinionem tenet Ruinus cō filio 118. numero 7. libro 5. & Iulius Clarus recep. senten. libro 5. §. finali, quzstione 33. numero 5. & Menochius de arbitra. iudic. lib. 1. quzstione 80. numero 64.

7 Et hæc opinio vsu recepta est, & merito, nam si filius absens defenderetur per patrem esset filij similes audaciores alij ad grauissima crimina sub spe defensionis parentum, & talis practica noceret multum reipublice cuius interesse præfertur interesse patris potestatis §. finali insit, de his, qui sunt sui, vel alieni iuris. l. licitatio. §. quod illicitum in fine. ff. de publi. iud.

8 **Limita tamen dictam vltimam opinionem, vt primo non procedat, quando filius est absens, & pater allegat legitimam excusationem absentis, nam tunc est admittendus si cōt admittitur quilibet alius excusator, dicta lex penultima §. ad crim. ff. de publi. iudic. vbi notat Bartolus numero 18. & ibi Angelus, Imola & Rubens numero 111. ff. de publicis in dic. l. inter eodem titulo, idem Bartolus in Extrauagante ad repr. mendum, vbi: hoc, neglexerit. Aff. istis de cisione 289. Rota decisio 7. in antiquis in titulo de procuratoribus, & in nouis. decisione 14. eodem titulo. Guido Papa quzstione 338. Ruinus dicto consilio 118. numero 5. libro 5. Parladorius dicto capite 20. numero 3. Menochius de arbitra. iud. lib. 1. q. 80. n. 48.**

9 **Quæ autem sint legitime excusationes absentis, vt pater, seu alius excusatur admittatur ad excusandum absentem accusatum declarat Bartolus in dicto §. ad crimen. numero 16. & Iulius Clarus dicto §. finali, quzstione 33. & 34. & Menochius dicta quzstione 80. numero 50. cum sequent.**

10 **Secundo limita, vt pater possit declinare forum si filius habeat ali-**

quod priuilegium ex quo appareat filium non esse subditum iudicis citantis, vt notat Baldus in lege 1. numero 31. C. de accusario. quem refert, & sequitur Iulius Clarus dicta q. 33. num. 5.

11 **Tertio limita, vt pater possit proponere alias exceptiones quæ veniunt examinandæ seorsum à crimine, vel quæ de illo alias fuit indicatum, vt per Bartolus in lege vbi pactum. C. de transactio. & in iusta. de procur. quzstione penultima. & Baldus in lege prima C. quomodo, & quando iudex.**

12 **Quarto limita, vt pater, vel alius quilibet defensor, vel excusator in omnibus casibus in quibus absens potest diffinitim condemnari possit dare notitiam testi in iudicio ex quibus innocentia rei absentis sciri possit quæ renebitur iudex extrinsecus, quod intellige, vt pater non possit admitti in forma iudicij. nec per dictam excusationem, seu defensionem, sed tantum dando nemina testium in cedula ad partem, vt tenent multi Doctores citati per Iulium Clarum dicta quzstione 33. numero 2. vbi hanc testatur communem opinionem, licet ipse aliter teneat quæ communis opinio probatur per l. 3. titulo 10. l. 1. to 4. Recopilationis, ibi, *Informe a dose assi mismo el juez de su oficio por quantas partes pudiere de la inocencia del tal acusado*, verbum enim. *por quantas partes pudiere*, nullum modum excipit, & ita potest intelligi, & limitari quod tradunt Gregorius Lopez in dicta lege 12. titulo 5. partia 3. & Parladorius dicto capite 20. numero 5.**

13 **Procurator autem pro reo criminis absente, & contumacæ indistincte non admittitur, vt notat Bartolus & alij in dicta lege penultima. §. ad crimen. ff. de publi. iudic. & in lege seruum. §. publicæ. ff. de procurator. idem Bartolus in Extrauagante**

ad

ad reprimendum, verbo legitime. Abbas in capite veniens de accusat. quos refert & sequitur Parladorius dicto cap. 20. numero 2. & Gregor. Lopez, Iul. Clar. & Menoch. in locis supra citatis.

14 Quinto limita, nisi incidet filius incurreret in aliqua pena pecuniaria, vel incidenter ageretur contra filium civiliter pro aliquo danno, & interesse, & fieret executio in bonis profectijs, vel aduentitijs in quibus pater habet vsumfructum, vide supra.

EX §. XXIII.

SUMMARIA.

- 1 Pater potest agere in iudicio pro iniuria facta filijs in potestate existentibus.
- 2 Iniurians quem credens eum esse patrem familias an pater possit agere actione iniuriarum.
- 3 Maritus potest agere pro iniuria facta uxori, & dominus pro facta seruo, & Episcopus pro facta clerico, & Abbas pro facta monacho, & ciuitas pro facta ciui suo.
- 4 Episcopus Abbas, & ciuitas an habeant actionem iniuriarum nisi in coram contumeliam facta sit iniuria.

DE PATRIA POTESTATE quam pater habet in filios familias, ut possit agere in iudicio pro iniuria eis facta.
§. XXIII.

1 DECIMVS SEPTIMVS effectus patrie potestatis est, ut pater possit agere in iudicio pro iniuria facta libetis in potestate existentibus. l. 1. in fine. l. pater. l. si quis. ff. de iniur. l. 2. C. eodem titulo. §. patitur instit. eod.

2 Quod intellige si iniurians sciuit eum cui fecit iniuriam esse in patris potestate licet non sciuerit, vel cognouerit patrem secus vero si crederetur eum esse patrem familias, nam tunc pater non haberet actionem iniuriarum. l. eum qui nocent. §. fina. ff. de iniur. Doctores in dicto §. patitur institut. eodem titulo.

3 Et ita habet maritus actionem pro iniuria facta uxori. l. 1. §. final. l. non solum. §. 4. l. eum qui. §. 2. ff. de iniurijs. dicto §. patitur institut. eodem, & dominus pro iniuria lata seruo si sit atrox, vel facta in contumeliam domini, ut in §. seruus autem institut. de iniur. & Episcopus pro iniuria facta clerico, & Abbas pro iniuria facta monacho, & ciuitas pro iniuria facta ciui suo secundum Fabrum, Angelum, Nicasium, nume. 3. in d. §. patitur instit. de iniur.

4 Et aduerte quod Episcopus Abbas, & ciuitas non habent hanc actionem, nisi iniuria facta sit in eorum contumeliam, sed pater habet actionem pro iniuria facta filio licet non sit facta in contumeliam suam. l. 1. §. fina. ff. de iniur. Doctores in dicto §. patitur, quia pater videtur magis iniurijs pati, quam filius. l. isti quidem §. fina. ff. quod metus causa. Innocentius in capite non dubium de sententia excommunicat. & maritus pro iniuria facta uxori. quia semper censetur facta marito cum sint duo in carne vni, & vxor dicatur pars corporis mariti. l. aduersus. C. de crimi. expil. h. re. cap. admonere, trigesima tertia questione secunda, & maritus est particeps infortunij, & iniurix vxoris. l. si cum dotem. §. si maritus, & §. fin. autem in seculissimo. ff. solut. matrimon. DD. in d. §. patitur.

Liber secundus praxis ciuilis,

EX §. XXV.

SUMMARIA.

- 1 **P**ater potest remittere iniuriam factam filio etiam iniusto eo.
- 2 Pater remittens iniuriam, filius amplius agere non possit.
- 3 Filius non potest remittere iniuriam sibi factam in praeiudicium ipsius patris.
- 4 **V**xor non potest iniuriam sibi factam remittere, sine consensu viri.
- 5 Pupillus non potest sine consensu tutoris remittere iniuriam sibi factam.
- 6 Monachus non potest remittere iniuriam sibi factam sine consensu monasterij.
- 7 Iniuria si fiat filio à coniuncta persona pater eam remittere non potest sine consensu filij.
- 8 Pater si est turpis persona non potest iniuriam filio factam remittere absque eius consensu.
- 9 Pater furiosus non potest remittere iniuriam filio factam.
- 10 Pater non potest remittere iniuriam factam filio qui non est in patris potestate.
- 11 Mater non potest remittere iniuriam filio factam.
- 12 Patre remittente iniuriam factam filio non possunt alij fratres agere amplius.

DE PATRIA POTESTATE

quam pater habet in filiis familiis, vt possit remittere iniuriam eis factam etiam iniustis.
§. XXV.

- 1 **D**ECIMVS OCTAVVS effectus patris potestatis est, vt filio inuito pater possit remittere iniuriam ipsi filio factam in personam, vbi glos. Bart. & DD. ff. de pact. l. sed & si vnus. §. filiofamilias. ff. de iniuris vbi glos. quā ibi sequuntur Bart. & Alber. Bart. & cōmu. DD. in l. Lucius.

ff. solut. matri. & tenet plures DD. citati, per Pinel. in l. 1. in 3. par. nu. 105, C. de bon. mat. vbi hęc testatur cōmu. opin. licet ipse cōtrarium teneat post Azon. Host. & Jac. de Arē. hęc etiā huius effectus cōclusionē tenet, & dicit cōmu. Boer. decis. 120. nu. 1. cū seq. & Iul. Clar. in sua pract. crim. q. 58. vers. quæro nūquid, & Clem. de patr. potest. effectu §. nu. 1. qui plures allegat.

- 2 Et adeo hęc cōclusio procedit, & si pater remittat non potest filius agere, vt notat glos. in c. cū illorū, verbo, passus est vbi Abb. & DD. de sent. excō. Bart. & alij in l. huius studij. ff. solut. matr. & in l. si sine. §. fin. ff. rem rat. habe. Iaf. in l. contra iuris. §. si filius. ff. de pact. Boer. d. dec. 120. Cle. d. effect. §. n. 1. qui alios refert.

- 3 Quod extendit, vt in tantum pater inuito filio possit remittere iniuriam ipsi filio factam, quod eam ipse filius remittere non possit in praeiudicium patris, vt notat Boerius dicta quæstione n. 120. numero septimo, quem refert & sequitur Clemens. dicto effectu §. num. 4.

- 4 Sicut supra in §. 9. in 25. extensio ne ad legem 55. Tauri diximus de muliere, quæ non potest absque viri consensu offensam, vel iniuriam sibi factam remittere, vt notat glos. in capite primo in principio, verbo, à decem & octo annis de pac. iura. firman. quam ibi sequuntur Doctores, & tenet Lamberteng. in tractatu de contract. glossa l. num. 346. cum seq.

Ad quod facit, quod ibi etiam notabimus de pupillo, & adulto, quī non possunt sine tutoris, vel curatoris autoritate remittere iniuriam sibi factam secundum Baldum in lege prima in fine. C. de in integrum restitut. minorum, & in lege prima, columna 2. ff. de pact. & in l. ius iurandi gratiam, vbi etiam Alexand. & Iaf. sol. ff. de iureiur. & Bald. Albe. Sali. Castren.

Castren. Alexand. Aretin. Iaf. Rimi. Dec. & claud. aquen. in l. pactum curatoris. C. de pact. Crot. in l. 4. §. Ca. ed. nu. 167. ff. de verb. oblig. Lambert. in d. tract. de contra. ff. glof. 1. nu. 547. vbi testatur de communi.

Et quod dictum est de patre, & filio dici potest de Abbae, & Monacho, & de alijs superioribus, & subiectis per ea quae notant. Baldus & alij in dicta lege in personam. ff. de pact. Boerius in sing. verbo, remissio numero 6. & Castren. inter consilia crimin. diuers. doct. consilio 95. in ordine 48. numero 8. Guido Papa quae sione 464. Marti. Laud. in tractat. de princip. quae sione 265. & 282. & quae sione 388. Parisius de Puteus in tractatu syndic. §. an ex eo, numero 11. Clemen. dicto effectu 8. num. 2. & 3. & 4.

Limita tamen primo dictum effectum, & communem conclusionem, nisi iniuria fiat à coniuncta persona, quia tunc pater non poterit eam remittere. l. Papinianus in principio, vbi Baldus, Imola, Roma. & alij. ff. de inofficioso testamento. Bartolus, & Doctores in dicta lege Lucius. ff. soluto matrimonio, & tenent plures Doctores citati per Pinellus in lege prima, in tertia parte, numero 105. C. de bonis maternis, vbi hanc testatur communem opinionem licet ipse tenet contrarium dicit etiam communem Iulius Clarus in dicta quae sione 58. Clemen. dicto effectu octauo, numero sexto. Tiberius Decian. consilio 3 §. numero 29. & 30. libro primo.

Secundo limita, vt non procedat quando pater est turpis persona, & filius honesta, quia tunc pater non poterit iniuriam filio factam remittere. l. sed si minus. §. filios familias, vbi Bartolus. ff. de inur. idem Bartolus in l. Lucius. ff. soluto matrimonio. quem sequitur Clemen. dicto effectu 8. nu. 5.

Tertio limita, quando pater esset furiosus per ea quae tradit Tiraquel. post leges connub. glof. 8. num. 34. quem refert, & sequitur. Clemen. dicto effectu 8. nu. 9.

Quarto limita, vt non procedat in iniuria facta filijs qui sunt extra patriam potestatem, quam pater remittere filio inuito non potest cum cesset hic effectus patris potestatis, vt sentit Maranta de ordine iudi. 6. par. prin. in tit. de inquisit. num. 67. & expresse notat Iul. Clar. in d. q. 58. vers. quero nunquid. Clemen. d. effectu octauo, numero 1.

Ex quo inferitur, quod cum mater non habeat patriam potestatem non potest remittere iniuriam filio factam vt notat Guido Papa, cap. 464. quae etiam refert, & sequitur Clemen. in loco proxime citato.

Et nota quod remittente patre iniuriam filio factam non possunt alij fratres agere, vt notat Maranta de ordine iudi. d. 6. par. tit. de inquisit. nu. 67. quem sequitur Clemen. d. effectu 8. num. 12. & ratio est, quia si non potest agere filius principaliter offensus multo minus alij filij.

EX §. XXVI.

SUMMARIUM.

Pater potest contrahere matrimonium nomine filij & sine speciali mandato, sed erit necessario ratificatio ipsius filij.

DE PATRIA POTESTATE

quam pater habet in filios familias, vt possit agere nomine eorum absque speciali mandato.

§. XXVI.

DE CIMVS NONVS effectus patris potestatis est, quod licet in matrimonio, & in alijs casibus in quibus requiritur speciale mandatum non admittatur coniuncta persona sine mandato, cap. fina.

Liber secundus praxis ciuillis, CI

de procurat. in 6. cap. studiuisti. de officio leg. l. generali. ff. de ritu. nupt. vbi Baldus, & alij. Abbas in capite nonnulli. §. sunt & alij numero secundo de rescript. & in capite cum in numero 10. vbi etiam Ripa numero 60. qui hanc testatur communem opinionem de constitut. Alexander consilio 78. num. 4. libro 5. Parisius consilio 31. nume. 112. libro 1. Mantica consilio 157. numero 2. libro 2. Tamē speciale est in patre qui ratione patris potestatis potest contraere matrimonium nomine filij etiam absque mandato, & alia agere in quibus requiritur speciale mandatum, vt tenent Roma. sing. 227. & 619. & consilio 241. numero 13. Socinus Senior consilio 220. numero 5. libro 1. Portius consilio 151. numero 17. Rota de cisione 6. de procurator. in nouis. sed necessaria erit in hoc contractu matrimonij celebrato per patrem nomine filij ratificatio ipsius filij, ad hoc, vt talis contractus eum obliget, vt declarant Doctores in dicto capite finali de procurator. in sexto, capite primo. §. fina. de desponsatione impub. In 6. vbi Doctores, Abbas in capite secundo, numero nono de regularihus, idem Abbas & alij in capite 1. de despons. impub. l. 10. tit. 1. p. 4.

EX §. XXVII.

SUMMARIA.

- 1 *Pater & filio competit actio dotis.*
- 2 *Viro vergente ad inopiam au filia possit agere sine consensu patris ad dotem recuperandam si dos sit magna habitata a matre, vel ab auo materno.*
- 3 *Viro vergente ad inopiam pater, etiam filius potest agere ad recuperationem dotis.*
- 4 *Actio dotis de iure regio filia, & non patri competit cum per matrimonium sua liberetur a patria potestate.*

DE PATRIA POTE

state qua pater habet in filijs & mulas, vt iure communi eis actio, dotis competat, & soli patri resumpti fructum dotis soluto matrimonio.

§. XXVII.

VIGESIMVS effectus patris potestatis est, quod patri, & filix competit actio dotis iure communi, & patri vsufructu dotis soluto matrimonio. I. dos a patre. C. soluto matrimonio. vbi DD. glof. in l. 2. §. item si volutate, verbo, amissa ff. eod. tit. Curt. Iun. cons. 152. nu. 1. & 3. vbi hanc testatur communi opi.

2 Sed si dos sit magna habitata a matre, vel ab auo materno marito vergente ad inopiam sola filia absque consensu patris, & eo inuito potest agere in iudicio pro ea dote aduentitia, authentic. q. locū. versic. & cū mater. C. de collat. vbi Bart. Castrés, & Iaf. n. 11. qui hanc testatur communi opin. glof. & DD. in l. 2. §. quid si in patris. ff. soluto matrimonio idem Iafon in l. si constante. nu. 35. ff. eod. tit. dicit communem Ioan. Bapt. a Villalob. verbo, filius familias, nu. 131. Clem. de pat. pat. effectū 4. n. 14. cum seq.

3 In quo inopie casu pater etiam solus absque filia potest agere ad repetitionem dotis Bartolus, & communiter Doctores in l. si constante. ff. soluto matrimonio. Iafon in l. si cūm dotem. §. eo autem tempore, & in lege dotem. ff. eodem titulo. idem Iafon in d. authentic. quod locum, num. 9. de collat. Clem. loco proxime citato.

4 Sed iure nostro regio cū per matrimonium filia liberetur a patria potestate per l. 47. quę est l. 8. tit. 1. lib. 5. recopil. cessat hic effectus, & filix, & nō patri competit actio dotis, re habet pater vsufructu per l. 48. Tauri, quę est l. 9. tit. 1. lib. 5. nec mortuo viro filiare incidit in potestatem patris per d. l. 47. Taur. ibi, *Para siempre*, de quo infra in §. latius tractabimus.

EX

EX §. XXVIII.

SVM MARIA.

- 1 Pater tenetur maritare filiam habentem in potestate.
- 2 Pater officio iudicis potest compelli ad dotandam filiam.
- 3 Iudex poterit compellere patrem, ut filiam detes, etiam filia non presentem.
- 4 Pater tenetur dotare etiam filiam diuitem.
- 5 Pater tenetur dotare filiam etiam nuptam.
- 6 Pater tenetur dotare filiam nuptam, sine eius consensu, etiam viro indigno.
- 7 Avus paternus tenetur dotare filiam filij sui.
- 8 Differentia an sit inter avum paternum, & avum maternum.
- 9 Avus tunc tenetur dotare nepotem, cum filius non possit.
- 10 Mater dives, & pater pauper tunc mater tenetur dotare filiam.
- 11 Pater tenetur dotare filiam naturalem spuriam usque ad quantitatem alimentorum.
- 12 Pater tenetur dotare etiam filiam emancipatam.
- 13 Pater tenetur constituere congruam dotem filie secundum quantitatem legitimam.
- 14 Dos succedit loco legitime.
- 15 Filia si fuerit incongrue dotata potest petere supplementum, usque ad quantitatem legitime.
- 16 Filia renuntians cum iuramento non petere amplius, non potest petere supplementum.
- 17 Super legitima non potest imponi onus.
- 18 Dos siens non potest esse minus legitima, ita nec legitimam debet excedere.

DE PATRIA POTESTATE quam pater habet in filiis familias qui tenetur eas maritare, & dotare. §. XXVIII.

VIGESIMVS PRIMVS effectus patrie potestatis est, ut pater teneatur filiã quam in potestate habet nutui tradere, & dotare, lex qui liberos. ff. de rit. nupt. l. finali. vbi Doctores. C. de dot. promissio. vbi Doctores glossa in lege cum post. §. gener. verbo, placuit. ff. de iure dotium in lege neque mater. C. eodem & in lege cum pluries. §. penultimo, verbo, alio. ff. de administrat. tutor. Bartolus & alij in lege prima. ff. soluto matrimonio. Campegius in tractatu de dote, quæstione 15. partita 1. & quæstione 11. Baldus Nouellus in eodem tractatu, priuilegio 15. partita 6. Clemens de patria potestate, effectu 11. numero 1. l. 8. titulo 11. part. 4. ibi, *Tenudo et el padre de la casar e dela dotar.* l. 9. tit. 11. ead. par.

Quod primo extendit, ut adeo pater teneatur filiam dotare, ut possit officio iudicis ad id compelli, ut notat Bart. in l. mulier. §. cum proponeretur. ff. ad Trebelliam glos. Castrens. & Alexad. in l. si socer. ff. soluto matrimonio. Clemens de pat. potest. effectu 11. nu. 11. d. l. 9. tit. 11. par. 4. Ioan. à Rojas plures allegans in epitome succesor. §. nu. 6.

Quod procedit etiam filia non petente si pater sit negligens, nam poterit eum iudex compellere, ut congruenter filiam dotet lex tertia. ff. de iure dorum, tradit Baldus Nouellus in dicto tractatu de dote, priuilegio 18. part. 6. & Boerius de cessione 130. numero 4. & 5. & Alexader in dicto §. cum proponeretur, numero 14. cum seq. & in l. a filia. num. 9. ff. eod. tit. ad Trebell. Clemens loco proxime citato. dicta lex 9. titulo 11. par. 4.

Libri secundus praxis ciuilibus,

Secundo extende, vt procedat dictus effectus etiam si filia sit diues, & habeat bona aduenientia ex quibus congrue possit dotari, nam adhuc pater tenetur de suis bonis eam dotare, & ita si simpliciter dotem promissit censetur de bonis suis dotasse, dicta lex finali, vbi communiter Doctores C. de dotis promissio. Docto. communiter in l. i. ff. soluto matrimonio Sarcinus consilio 57. numero 3. libro 4. Parisius consilio 29. numero 61. libro 3. qui testatur de communi. Clemens dicto effectus 11. numero 14. declarant DD. in l. 53. Tauri, maxime Antonius Gomez, ibi numero 21. cum sequenti. & Gregorius Lopez in d. l. 8. tit. 11. par. 4. verbo. *El padre*, & in l. 6. tit. 10. par. Couar. lib. 3. varia. resol. c. 19. nu. 3.

Tertio extende, vt procedat dictus effectus etiam si filia fuerit nuptia, quia in eo casu etiam a patre dotari debet. Corneus consilio 242. libro 3. & consilio 39. numero 2. & consilio 35. numero 1. libro 4. Boerius quæstione 130. numero 8. Beninc. in tract. de pauper. quæstione 8. speciali. 3. in contractibus, quos sequitur Clemens. d. effectus 11. numero 13. glossa. l. obligamur, verbi ob, lege. ff. de actio. & obligat. Bald. in authent. res quæ. num. 10. ibi etiam Castres. & Arg. C. communia idem Bald. in rubrica de officio iud. & in l. i. vbi communiter Doctor. ff. soluto matrimonio. Castres. l. si socer in fin. eod. tit. vbi hæc testatur Corn. contra Bart. Ioan. a Rojas plures referes in epit. succel. c. 5. n. 7. qui etiam testatur decor.

Quarto extende, vt procedat etiam si sine patris consensu filia nupserit etiam viro indigno, vt notant Hostiensis Ioannis Andrezas, Abbas & alij in capite 1. de sponsatio. impub. Parisius consilio 29. numero 62. qui hanc dicit communem opinionem, Gregorius Lopez in l. 10. titulo 1. partita 4. verbo, *Fuedela deshredar*.

Couarru. in epitome de sponsalibus. 2. parte, capite 3. §. 8. numero 5. Clemens. de patria potestate, effectus 6. numero 13. quod intellige nisi filia habeat vnde congrue dotari possit, vt supra in §. decimo octauo declarauimus.

Quinto extende, vt procedat hic effectus etiam in aucto paterno qui tenetur dotare nepotem, quam in potestate habet quamuis neptis habeat, vnde se possit dotare, & in aucto materno quando neptis non habet alium de, vnde se dotare possit secus si habeat. l. dedit dotem. ff. de collatio. bonorum, & tenent Doctores in d. l. finali. C. de dotis promissio. & in lege prima. ff. soluto matrimonio.

Quæ differentia inter auctum paternum, & matrem sublatam est iure regio per dictam legem 8. titulo 11. partita 4. quæ disponit quod auctus paternus non tenetur dotare nepotem in eius potestate constitutam si ipsa habeat vnde se possit dotare, quod notat ibi Gregorius Lopez, & hodie attendit lex quadragesima septima Tauri, quæ est lex octaua, titulo primo, libro quinto recopilationis, planius procedit cum filius per matrimonium liberetur a patria potestate.

Imo etiam de iure communi licet officium aucti paterni esse dotare nepotem, quam in potestate habebat, sicut erat officium patris filiam dotare per d. l. dedit dotem. ff. de collatio. bonorum, & tenent Doctores supra citati, tamē hoc erat intelligendum quando filius non poterat eius filiam dotare, nam si diues filius esset proximitatis ratione tenetur filiam dotare, vt notat Bald. in authent. res quæ. nu. 12. C. communia de leg. & in d. l. fin. C. de dotis promissio. Iaf. in d. l. 1. nu. 26. cum sequenti. ff. solut. matrim. vbi etiam Ripa. n. 74. & Soc. Iu. n. 190. qui hæc testatur commu. opi.

Sexto

io Sexto extende, vt procedat etiam in matre quando est diues, & pater pauper quæ teneret filiam dotare, vt notat Campegius. in dicto tractatu de dote, quæstione 22. in 1. parte, & Benincas. in tractatu de pauper. quæstione 8. speciali. 3. numero 17. in con tract. Clemens. de patria potestate, effectu 11. numero 4. & idem disponit l. 9. titulo 11. partita 4. quando mater est infidelis, & filia fidelis.

ii Septimo extende, vt pater teneatur etiam dotare filiam naturalem, & spuriam vsque ad quantitatem alimentorum quæ ei debentur authentica licet. C. de natural. liber. cap. cū haberet, vbi glossa finalis, & communiter Doctores de eo, qui duxit in matrimo. quam poll. per adult. Bart. l. meuius. §. duabus. ff. de legat. 2. Alexander in l. l. numero 18. ff. soluto matrimonio. Benincas in dicta quæstione 8. speciali. 3. numero 6. qui hanc testatur communem, quos & alios refert, & sequitur Clemens. d. effect. 11. numero 5. cum alijs sequē. Antonius Gomez l. 10. Tauri, numero 44. & in hoc casu dos non potest excedere quintam partem bonorum sicut nec alimenta dicta l. 10. Tauri, vbi Antonius Gomez dicto numero 44. vbi etiam Tellus Ferdinandus, numero 11. Couarru. in epitome de sponsalibus. 2. par. capite 8. §. 6. numero 11. Paleot. cap. 49. Boerius decif. 127. nu. 6.

Octauo extende, vt pater teneatur etiam dotare filiam ingressam religionem, vt tradit Boerius decif. 126. numero 12. & quæstione 110. numero 14. Afflictis decisione 348. numero 4. de pat. potest. effect. 6. n. 24. & effect. 11. nu. 17.

12 Nono extēde, vt pater teneatur etiam dotare filiā emancipatā, vt notat Bald. Nouell. in tractat. de dote priuili. 5. & 26. in 6. p. & Campegius in eod. tract. l. p. q. 26. Boer. q. 131. nu. 6. qui hanc testatur cōmu. opi. declarat Clem. in d.

tract. de pat. potest. c. fin. nu. 89. cum sequent.

13 Decimo extēde, vt pater teneatur filiz cōgruam dotem cōstituere secundum quantitatem legitime, vt notat cōmuniter DD. in authē. res quæ maxime. Salic. notab. 2. & Jac. nu. 22. C. communia de leg. & in authē. no uisissima. C. de inoffic. test. Castrenf. cōf. 362. lib. 1. Cuma. conf. 46. in fine. Ang. cōf. 367. in dub. 4. Alex. cōf. 69. in 1. dubio lib. 1. & cōf. 7. col. 2. lib. 2. & cōf. 88. lib. 6. & cōf. 83. col. 2. li. 4. Dec. conf. 106. nu. 3. & cōf. 180. col. 1. & cōf. 379. nu. 14. conf. 26. nu. 4. & cōf. 181. nu. 5. & cōf. 277. nume. 2. & cōf. 611. num. 7. Corn. cōf. 107. nu. 3. & cōf. 91. n. 1. lib. 2. & cōf. 258. col. 2. li. 4. qui testatur de cōmuni. Rui. cōf. 26. n. 5. & cōf. 60. n. 6. & cōf. 82. n. 11. li. 3. Pa. il. cōf. 63. n. 51. & cōf. 81. n. 50. lib. 2. & cōf. 26. n. 90. & cōf. 93. n. 13. lib. 3. Crauet. cōf. 236. n. 3. & cōf. 11. n. 15. qui hanc testatur cōmu. opi. Soc. Iun. cōf. 79. n. 44. & 87. lib. 3. Afflict. decif. 160. Tho. Grā. decif. 57. n. 6. cū duob. seq. & decif. 101. n. 16. cū plur. seq. Tiraq. qui plures citat in l. si vnquam, verbo, iuseperit liberos, num. 110. C. de reuocand. donatio. Rubeus in l. pater filium, num. 169. ff. de inoffic. test. flamēt. Clemens. d. effect. 11. num. 23. qui dicit etiam communiter plures allegans. Menoch. conf. 8. nu. 9. lib. 1. Beccius qui alios plures refert conf. 112. num. 8, vbi hanc testatur communem opinionem, quod probatur iure regio ex l. 1. titulo 2. lib. 5. recop. iuncta petitione, & responsione, ibi: *Suplicamos a V. Magestnd que las dotes no puedan ser mas de la legitima que le uerbia a la dotada si entonces se partiesen los bienes del donador, & ibi: Asienta vuestra suplicacion, & c. quæ verba nō fuerint trās lata in recopilacione, & ibi: *Mandamos. que por via de dote, ni casamiento ninguno pueda darse, ni se entienda ser mejorada tacita, ni expressemente.**

14

Et ratio est, quia dos succedit loco legitimæ, & cum pater teneatur legitimam filię relinquere, ita & dotem illius loco cōstituere debet Bar tulus in l. Titio centum. §. Titio genero numero 6. ff. de conditio. & de monstratio. Afflictus decisione 111. numero 10. & decisione 260. numero 3. Capi. decisione 176. numero 9. Corneus consilio 107. numero 3. lib. 2. Parisius consilio 25. numero 39. & consilio 54. numero 14. & consilio 60. numero 44. & consilio 63. numero 11 libro 2. & consilio 26. numero 83. Libro 3. Tiraquellus in lege si unquam, verbo, susceperit liberos, numero 112. Cod. de reuocand. donation.

15

Ex quo inferitur, quod si filia fuit in congrua dotata potest petere supplementum, vsque ad quantitatem, & mensuram legitimæ, vt notat Baldus in dicta lege finali. C. de dot. promissio. & in authentica res quæ. C. communia de leg. Casrens. consilio 362. libro 1. Alexander consilio 121. libro 6. Socinus consilio 57. libro 4. Baldus Nouellus in tractatu de dote, privilegio 17. in 6. parte. Decius consilio 276. columna penult. Corneus consilio 100. numero 3. libro 3. Craueti quialios refert consilio 336. numero 4. quos refert, & sequitur Clemen. dicto effectu 11. numero 27.

16

Quod limita, nisi filia renuntiafset cum iuramento, & promississet amplius non petere, quia tunc virtute iuramenti non poterit supplementum petere, vt tradit Baldus in lege si quando, numero 1. C. de inofficioso testamento, & late Craueti plura adducens consilio 11. numero 13. libro 1. vbi hanc testatur communem opinionem. Tellus Ferdinandus in l. 23. Tauri. Clemen. dicto effectu 11. num. 31.

17

Inferitur etiam quod sicut de legitimæ reijcitur omne grauamen, lex

quoniam in prioribus. C. de inofficio so testamento, vbi Doctores: ita de dote lex finali. §. filio. ff. de legat. 2. l. 5. filia. C. ad Trebellianum. Roman. consilio 64. numero 2. Bello, consilio 53. numero 19. declarat Clemen. dicto effectu 11. numero 28 cum sequent.

18

Et aduerte, quod sicut dos debet cōstitui ad mensuram legitimæ, ita non debet excedere legitimam per dictam legem 1. titulo 2. libro 5. Recopilat. iurata petitione, & responsione quæ non fuerunt translata in recopilatione, licet de iure communi dos poterat excedere legitimam. l. etiam. C. de iure dotium. ff. si constante, & l. fin. vers. fin. C. de donatio. ante nuptias, & tradit Bald. Nouell. in tractatu de dote. 7. part. prin. speciali. 8. Alexander consilio 134. numero 30. libro 6. Parisius consilio 126. numero 1. libro 1. Clemen. dicto effectu 11. numero 31. quod etiam ante dict. l. 1. titulo 2. libro 5. recopil. erat etiam permillum iure regio per viam meliorationis tertæ & quintæ partis, excedere mensuram legitimæ. per l. 22. Tauri, quæ est lex 6. titulo 6. libro 5. recopilatio. vbi tradunt late in Matienzus, & Azeuedus, & Ioannis Gutierrez in libro 2. Quæstionum, quæstione 59. Angulus de melioratio. in lege sextâ per totam. Mieres in tractatu de maioratu, prima parte, quæstione 65. numero nono, & in prima parte, quæstione 72. numero secundo. Ayora de partit. secunda parte, quæstione decimaquarta, numero 30. & 31. Menchaca de successio creatio. libro primo. §. primo, numero decimosexto. Spinus in suo Speculo testamentorum, glossa decimoctaua, numero 71.

E X

EX §. XXIX.

SVM MARIA.

- 1 **P**ater fame oppressus potest filium vendere.
- 2 **P**ater occasione famis potest filium pignori dare.
- 3 **P**ater an possit permutare filium fama oppressus.
- 4 **A**uus paternus potest vendere filium occasione famis.
- 5 **P**ater vendere, ex alia causa non potest, quoniam ex famis necessitate.
- 6 **P**ater non potest vendere filium eletricium occasione famis.
- 7 **M**ater non potest filium vendere occasione famis.
- 8 **P**ater non potest vendere filium emancipatum pro famis necessitate.
- 9 **P**ater vendens filium si deuenit ad pignoriem fortunam tenet, ut illum redimat.

DE PATRIA POTESTATE quam pater habet in filios familias, et fame oppressus possit eos vendere. §. XXIX.

VIGESIMVSSECVNDVS effectus patrie potestatis est, ut pater fame oppressus possit filium vendere. l. 2. ubi glossa, & Doctores. C. de patribus qui filios distraxerunt. gl. & Doctores in §. ius autem instit. de patria potestate, glossa in capite si quis de furt. & in capite discipulos de consecratione, distinctio 5. Abbas in capite nonne, columna finali de presumptione. & in capite ex literis, numero 7. de diuort. Cagnolus in lege non debet, numero 4. de regulis iuris qui plures allegat. Gerardus sing. 100. numero 16. Marsilius sing. 101. Mantica sing. 547. Tiraquellus de viroque retract. §. 26. glossa 1. numero 14 & 17. Clemens. de patri potestare, effectus primo, numero pri-

mo. Couarruias libro 3. variarum resolutione, capite 14. numero 4. & probatur ex l. 8. tit. 17. par. 4.

Quod primo extendit, ut etiam locum habet in pignoris datione, nam poterit pater ob inopiam, & egestatem filios pignori dare, & obligare secundum glossam communiter exceptam in dicta lege 2. C. de patribus qui filios distraxerunt, quam etiam sequitur Baldus in l. in suis. ff. de liberis & posthumis, & Couarruias in dicto capite 14. numero 4. ubi hanc testatur communem opinionem Ludouicus de Molina de Hispanorum primogenijs, libro 4. capite 5. numero 25. Ioannis Baptistae Alinus in sua practica capite 2. numero 21. & expresse probat d. l. 8. titulo 17. par. 4. & l. 7. tit. 13. par. 5.

Secundo extendit ex identitate rationis, ut hic effectus procedat etiam in permutatione cum per ea non fiat deterior conditio filij, & forte utilius sit patri permutare quam vendere, ut tenet Arias Pinellus in rubrica. C. de bonis maternis. 2. parte, numero 26. maxime, quia permutatio vicem obtinet emptionis. l. 2. C. de rerum permutatio. & est similis emptioni, & venditioni. l. vltima quibus ex causis in possessio. eat. Afflictus 339. numero 2. Decius consilio 555. numero 10. & licet in aliquibus dissimilis sit secundum Castrensem in l. ff. de rerum permutatio. eius dissimilitudo, nihil filio permutato nocere potest, ut ex differentiis colligi potest.

Tertio extendit, ut locum etiam hic effectus habeat in auctore paterno, qui poterit nepotem ob famis necessitatem vendere cum eum habeat sub sua potestate. l. si maritus. C. de patria potestate. §. ius autem instituitur. eodem titulo, & hic sit effectus patrie potestatis, ut iura supra in principio adducta probant quae licet loquantur in patre non tamen excludunt auctorem cum patris appellatione

Liber secundus praxis ciuilis,

etiam aut. contineatur. Iusta interpretatione. ff. de verborum significatione. vbi glossa, & Doctores l. parentis appellatione. ff. eodem titulo. Albericus in tractatu statutorum in 2. parte, quæstione 107. Baldus in l. sci mus, numero 12. C. de inofficioso testamento tradit Boerius quæstione 241. numero 5. Rebuffus in tractatu de privileg. schola. privileg. 177. numero 10. & facit quia rub. tam instit. quam. C. de patria potestate comprehendit potestatem aui licet de ea nõ loquatur, & in effectu his fundamentis hanc extensionem tenet Clemen. de patria potestate, effectu primo, numero 20. cum sequent. cuius opinio mihi vera videtur licet Salicetus in dicta l. 2. C. de patribus qui filios distraxer. contrarium teneat dicens, quod permisso illius. Est contra ius naturale, & loquitur de patre & non de auo, & sic quod de solo patre intelligi debet cuius fundamentum excluditur per ea quæ dicta sunt, & quia in hoc casu militat eadem ratio patris potestatis, & sic comprehenditur in dicta l. 2. aui potestas, & nepotis venditio per ea quæ late diximus in §. 9. in 50. extensione ad l. 55. Tauri.

3 Primo limita dictum effectum, vt non procedat ex alia causa quam ex famis necessitate, nam non licet patri filium vendere, nec obligare ex illa alia causa necessitate etiam huic simili secundum glossam in dicta l. 2. C. de patribus qui filius distrax. quæ ibi sequuntur Doctores, & Alciatus post alios libro 2. de verborum significatione. columna 48. quem refert, & sequitur Couarruias dicto capite 14. numero 4. & idem tenet Tiracquellus de vtroque tractatu. §. 26. glossa 1. numero 23. & Clemen. dicto effectu primo, numero 6. cum sequent.

6 Secundo limita, vt non procedat in filio clerico in sacris constituto.

quem pater vendere, nec obligare poterit, vt tenet Cardin. Hostiensis. Ioannis Andreæ, & communiter Doctores in capite indecoru de ætate, & qualitate. Cardinal. in Clemen. 1. in 17. quæstione de vita, & honestate. cleric. Marsilius sing. 101. & in rubrica de fidei iuribus. Gerardus sing. 109. numero 6. Ioann. Corrà. in l. qui liberos, numero 14. ff. de iure iurand. Couarruias dicto libro 3. variarum resolutionum. cap. 14. numero 4. versiculo quarto. Alsius in d. practi cap. 2. numero 23. Clemen. dicto primo effectu, numero 23. Gregorius Lopez in d. l. 8. titu. 17. part. 4. verbo, *Puede vender.*

7 Tertio limita, vt non procedat in matre cum non habeat potestatem in filios lex 4. de curato. furio. cum alijs, & quia ius istud non solum in amore, & ratione sanguinis consistit, sed etiam in consilio, quod in viro potius quam in femina præsumitur l. 2. vbi late deci. ff. de regulis iuris. l. nec in ea. ff. ad legem Iuli. de adult. l. 1. ff. de legibus cum alijs similibus, & hanc opinionem tenet glossa communiter recepta in dicta l. 2. C. de patribus qui filios distrax. quam pluribus rationibus comprobatur, & sequitur Pinellus in dicta rubrica de bonis maternis. 2. par. n. 22.

8 Quarto ex eadem ratione limita, non procedat remedium dicta l. 2. in filijs emancipatis cum cesserit patria potestas, & sic eius effectus, vt colligitur ex glossa, & ibi traditis per Doctores in dicta l. 2. C. de patribus qui filios distraxer. & expresse tenet Pinellus in loco proxime citato, numero 23.

9 Et est aduertendum; quod si pater qui filium vendidit ad pinguiorem fortunam reuertatur tenetur filium redimere ad quod potest filius compelli cum esset causa venditionis, vt declarat Baldus in capite ex rescripto de iure iurando, & Felinus

in c. cū dilecta de rescript. Hippol. in lege vnica, num. 23. C. de rapt. virg. Couarru. Afinus, & alij Doctores in principio citati, & probat expresse. l. 9. titulo 17. partita 4. vbi Gregotius Lop.

EX §. XXX.

SUMMARIA.

- 1 **P**ater potest pro filio stipulari.
- 2 *Pater vs possit stipulari pro filio post mortē eam si patri filius hares non fuit.*
- 3 *Pater potest stipulari pro filio emancipato.*
- 4 *Tutor pro pupillo Abbas pro monasterio jnatus pro vniuersitate stipulari possunt.*

DE PATRIA POTESTATE quam pater in filios familiaris habet ad stipulandum pro eis. §. XXX.

VIGESIMVSTERTIVS effectus patrie potestatis est, quod licet stipulari pro a tero nemo reguli riter possit. l. stipulatio ista. §. alteri. ff. de verborum obligation. §. alteri iust. de inutil. stipulat. vbi DD. fallit tū in patre, qui ratione patrie potestatis pro filio stipula e potest, glossa in l. quod dicitur, vbi Bartolus numero 18. ff. de verborum obligatio. Bartolus & alij in l. do minus seruo. ff. eodem titulo, glossa in l. si legati. ff. de pignor. Iason qui hanc testatur communem opinionem in dicta lege quod dicitur, numero 18. Pinellus s. i. r. r. e. e. in l. 1. in secunda parte, numero 73. C. de bonis maternis, & ratio est quia pater, & filius representantur vna eadem persona. l. fina. C. de impul. erum, & alij substitut. l. in suis. ff. de liberis, & posthumis, cum alijs.

2 **Q**uod primo extēde, vt possit pater stipulari pro filio post mortem etiam si patri filius hares futurus nō sit, vt pater in acquisitionibus emphiteuticis quae quotidie fiunt pro se, & liberis. l. quodcumque. §. si quis ira vbi Doctores. ff. de verborum obligatio. declarat Bartolus in dicta lege quod dicitur. ff. eodem titulo, & in l. vt iuris iurandi. §. si liberi. ff. de oper. libert.

3 **S**ecundo vt procedat etiam in filio emancipato cui acquirit pater vtili actionem, vt notat Castrenf. in dicta l. quodcumque. §. 1. ff. de verborum obligatio. vbi Iason numero secundo, hanc testatur communem opinionem, quos refert & sequitur Pinellus loco supra citato. Antonius Gabriel plures referens libro tertio de verborum obligation. conclus. 1. num. 28.

4 **T**ertio extēde, vt locum etiam habeat hic effectus in tutore pro pupillo Abbate pro monasterio, & in sindaco pro vniuersitate, vt in principio institut. de autho. tutor. vbi Doctores Azon in summa. C. eodem titulo glossa, & Doctores in dicta lege stipulatio ista. §. alteri. ff. de verborum obligatio. Bartolus & Imola in eadem lex. §. si stipulator. glossa, Albericus, Bartolus, Imola, & Castrenf. in lege quarta. ff. de pupil. saluam fore. Portius consilio 176. numero 23.

Plures alias fallencias vltra hunc effectum tradūt Doctores ad dictam regulam in dicta lege stipulatio ista §. alteri, & in dicto §. alteri de institut. de inutilib. stipulatio. & Anton. Gabr. d. 1. conclus.

EX §. XXXI.

SUMMARIA.

- 1 **C**uius obligatio nō potest esse in ter patrem, & filium.

2 Obli-

Libec secundus praxis ciuilib;

- 2 *Obligatio naturalis cadit inter patrem & filium.*
- 3 *Ciuilis obligatio potest esse inter patrem & filium in bonis castrenfibus, vel quæsi.*
- 4 *In bonis aduentitijs filius non quarit patre, nisi quo ad vsum fructuum.*
- 5 *Ciuilis obligatio cadit inter patrem & filium cum sit firmata iuramento.*

DE PATRIA POTESTATE

quam pater habet in filios familias, vt inter eos non possit esse ciuilis obligatio. §. XXXI.

VIGESIMVS QVARTVS

Effectus patris potestatis est, vt inter patrem & filium non possit esse ciuilis obligatio. l. 1. §. finali, de cōtrahend. emptio. l. 2. C. de inofficio. donatio. l. frater à fratre. §. quæsitum, vbi Doctores communiter. ff. de conditio. indebiti. §. item inutilis instit. de obligat. item inutilis institut. de inutilibus stipulat. & ratio est, quia istud ius patris potestatis est indutum de iure ciuili quo pater & filius reputantur vna eadem persona, lex final. C. de impuber. & alijs substitut. l. in suis. ff. de liberis & posthumis. & ideo ciuilis obligatio inter eos non cadit, quia actio, & passio in eodem subiecto stare nequeunt, & sibi ipsi quis obligaretur contra rationes naturales, & legales. l. hæres. l. si is, qui pro eo. l. vranus. ff. de fideiusfor. cap. fina. de institut. Doctores in dicta l. frater à fratre, vbi Cagnol. numero. 30. hanc testatur communem opin.

Sed considerato iure gētium, & in spectata veritate personæ patris, & filij diuersæ sunt ideo inter eos cadit naturalis obligatio quæ est de iure gētium. d. l. frater à fratre, vbi Bart. Salic. Iaf. Crot. Zaf. & Cagnol. n. 13. notant.

Sed limita primo hunc effectum vt non procedat in bonis castrenfibus, vel quasi castrenfibus, nam in his inter patrem & filium potest esse etiã ciuilis obligatio, & lis. l. de pto. i. vbi glof. in prin. C. de iniur. vocand. l. cum oportet. §. eadem. C. de bonis quæ liber. glof. ff. & communiter Doctores in dicta l. frater à fratre. ff. de conditio. indebiti. glof. in l. lis nulla. ff. de iudic. Socin regula 244. fallēt. 3. Afflictis decisione 241. numero 1. l. 3. titulo 2. partita 3. l. 11. titulo 17. partita quarta, lex 6. titulo 11. part. 5.

Secundo limita, vt non procedat in bonis aduentitijs cum in eis filius nõ quarat patri, sed sibi excepto usufructu. d. l. cum oportet. C. de bonis quæ liberis. §. 1. institut. per quas person. nobis acqui. quia in his bonis inter patrem, & filium existētem in potestate potest etiam oriri ciuilis obligatio. l. pactum cum glof. finali. C. de pact. conuent. l. iubeamus. C. ad Trebellian. vbi Baldus Castrenf. & Corneus notant glossa in dicta l. frater à fratre, in principio, vbi Jason in prima lectura, numero 37. Calcia. Lup. numero 39. Cagnolus numero 37. eam sequuntur. Bartolus in aurtetica vnde si parens. C. de inofficio. testamento Castrenf. in dicta l. lis nulla. ff. de iudi. & in l. dominus. ff. de verborum obligatio Baldus, & Arctinus in principio institut. de obligat. Alexander consilio 185. numero 6. libro 6. Crotus in l. si constante in 2. lectura, numero 120. vbi Ripa numero. 100. ff. soluto matrimonio. Ostianus Cachera decisione 44. numero 17. Clemen. de patria potestate, effectu 2. numero 29. & hanc testatur communem opinionem. Pinellus plures referēs licet ipse post Baldum tenet contrarium in l. i. in prima parte, numero 17. C. de bonis maternis, cuius fundamenta minime obstant, vt colligitur ex Doctoribus proxime citatis,

citatis, & quia in bonis aduentitijs maxime in his in quibus patri non queritur vsusfructus multo possunt dari occasiones, ex quibus inter patrem & filium contrahi possit, & nasci civilis obligatio, & contentio, vt colligi potest ex pluribus casibus quos supra in §. 14. esse actus 5. notauimus, & longè diuersa ratio est in his bonis quæ est in profectitijs quæ cum pleno iure acquirantur patri inter eum & filium nulla potest esse metus, & tunc ante initio, sed in aduentitijs cum rei acquisitio filius remanent dominus potest inter eum, & patrem esse civilis obligatio, & hæc ratione potest esse inter eos lis, quæ præsupponit actionem, & obligationem. l. lis nulli. ff. de iudi. vbi notatur per Doctores, & per Capic. decisione 56. numero 2. quem refert, & sequitur Menoch. de recuperand. possess. remedio 152. numero 283. & probatur. l. 3. titulo 2. part. 3.

5 Tertio limita, vt nõ procedat quotiescunque inter patrem, & filium est facta obligatio, & firmata iuramento, quia tunc inter eos poterit esse talis obligatio secundum Baldum in lege 3. C. pro donato. Socin. reg. 244. fall. 4. Covarr. plures referens in capite quamuis pactum 3. parte. 6. numero 4. de pact. in 6. Iulius Clarus §. donatio. quæ st. 8. Menoch. cõf. 354. num. 3. lib. 2.

EX §. XXXII.

SVMARIA.

1. **C**ontractus factus a filio simul cum patre si in præiudicium filij præsumitur factus metu reuerentiali.

2. Metus reuerentialis in filio tunc consideratur cum præcesserit iniuria.

3. Metus reuerentialis sine iniuria sufficit quando ad ætatem non est letis.

4. Metus reuerentialis sufficit cum patre

ser si severus, & crudelis, & filius obediens.

5. Metus reuerentialis non sufficit et præcesserint peccata patris in contractu filij.

6. Metus reuerentialis eodem modo consideratur in uxore, & marito, & patre, & seruo.

7. Metus reuerentialis purgatur initio consensu postea interveniente.

8. Metus non potest purgari durante in causa metus.

9. Metus reuerentialis oritur ex patria potestate naturalis.

DE PATRIA POTESTATE

quæ quam pater habet in filiis familias, vbi si aliquem actum, vel contractum fecerint in fauorem patris ratione reuerentiæ ipsius patris censetur fecisse, & non præiudicat eis. §. XXXII.

1. **V**IGESIMVS QVINTVS patris potestatis effectus est, vt ratione reuerentiæ quæ ex eâ potestati patri à filiis debetur si filius quem actum, vel contractum in fauorem, & commodum patris fecit, & in præiudicium ipsius filij præsumitur fecisse metu reuerentiali patris, & talis actus, vel contractus filio non præiudicat. l. i. §. quæ onerandæ. ff. quarum rerum actio nõ datur, vbi expressè glossa, & scribentes notant.

2. Quod primo limita, vt procedat quando simul cum præsumptio metus reuerentialis concurrunt iniuria, quia tunc talis metus reuerentialis patris iustam inducit causam timoris, quam non inducit solus metus de per se, vt notat Bartolus in dicta lege i. §. quæ onerandæ. ff. quarum rerum actio non datur, quem ibi sequuntur scribentes idem Bartolus, Alexander, & alij in l. interpositas. C. de transactio. idem Bartolus, Castrenf. & Ardentinus in lege ad inuidiam. C. quod metus

Liber secundus praxis ciuilis;

metus causa. Abbas & Decius in capite causam matrimonij de officio de legat. idem Decius in capite primo. numero tertio, eodem titulo. Angelus in §. quadrupli. numero nono, & decimo, vbi etiam Iason numero 61. institut. de actio. Afflictus decisione 69. numero 4. Boerius decisio ne 159. numero 32. Grammat. decisione 103. numero 49. vbi hanc testatur communem opinionem. Tiraqueillus post leges conubiales, glossa §. numero 39. Cagnolus in lege in omnibus causis, numero 8. ff. de regulis iuris. Alciazus in capite cum contingat in principio. ff. de iureiurando. Rodericus Suarez allegat. 24. in fine. Couarru. in epitome de sponsal. 2. parte, capite 3. numero 6. numero 4. vbi hanc testatur communem opinionem. Antonius Gomez 2. tomo variarum resolutio. cap. 14. numero 27. Bolognet. in lege quæ doris, numero 128. ff. soluto matrimo. & in lege stipulatio hoc modo concepta, numero 100. ff. de verborum obligatio. Ioannis à Marienzo in dialogo relatoris. 3. part. cap. 20. num. 2. Ludouicus de Molina lib. 2. de Hispanorum primogenijs, capite 3. numero 9. Ioannis Ignatius de Salzedus qui plures citat, & hanc limitationem duobus modis post alios ampliat in additio. ad Bernardus Diaz in regul. 532.

Secundo limita dictum patris potestatis effectum, vt procedat quando cum metu reuerentiali patris concurrat enormis lesio: nam tunc non probatis minis sufficit talis metus reuerentialis cum enormi lesione ad rescissionem actus, vel contractus, vt notat Doctores in dicta Limitatione. C. de transactio. maxime. Iacob. numero 11. Curtius Senior columna 2. Alciazus numero 31. & Castrens. consilio 174. numero 4. libro 1. Arentinus consilio 24. columna 2. Socinus

reg. 379. fall. 3. inter reg. dixer. doct. & consilio 263. numero 2. cum seq. Decius in dicto capite causam matrimonij numero 5. de officio de legat. Grammaticus decisio re 103. numero 49. Capicius d. decisio re 159. numero 34. Boerius dicta decisio re 100. numero 18. Riminaldus consilio 40. numero 15. libro 1. Riminaldus Iunior consilio 12. numero 2. libro 1. Ruinus consilio 170. numero 16 cum sequen. lit 10. 1. Socinus Iunior consilio 47. numero 31. libro 3. Abbas consilio 77. numero 21. qui plures refert, & testatur hanc communem opinionem, & consilio 89. numero 5. & consilio 100. numero 4. Curtius Iunior consilio 141. numero 11. Aymon consilio 114. numero 1. & consilio 11. columna penultima. Octavianus Cacheran. decisio. 179. numero 5. & 6. Couarru. in epitome de sponsal. 2. parte, capite 3. §. 6. numero 4. & in capite quamuis pactum. 3. parte. §. 4. nume. 7. de pacto in 6. Ioannis Ignatius de Salzedo in dicta regula 532. in 1. limitat. Ludouicus de Molina dicto capite 3. numero 11. quod extendunt fere omnes etiam interueniente iuramento cum enormissima lesione.

Tertio limita, vt procedat quando cum metu reuerentiali concurrat quod pater est seuus, aut crudelis, & austerus, & filius multum obediens patri, quia tunc sufficeret mandatum patris ad annullandum actum, vel contractum inutilitatem patris factum, & iudicis arbitrio relinquatur, quæ tanta sit seuitia, vel asperitas, & crudelitas patris, vt notat Rodericus Suarez dicta allegatio. 24. Parisius consilio 139. libro 4. Octavianus Cacheranus dicta decisione 179. numero 3. Ioannis Ignatius in dicta regula 532. limitat. 3. & tenent fere omnes Doctores supra in prima limitatione citati.

Quarto limita, vt procedat etiam quando simul cum metu reuerentiali pra-

li præcedūt preces patris, vel alterius cui debetur reuerentia, quia preces importune superioris æquiparantur metui, vt post alios notat Socinus cōsilio 263. numero 8. Iason cōsilio 133. numero 8. Neuiz. cōsilio 22. numero 22. Afflictis decisione 69. numero 5. Boerius decisione 101. numero 10. Couarru. in epitome de sponsal. 2. p. capite 3. §. 6. in fine. Ioñ. à Salz. in d. reg. 532. limitat. 3. Octau. Cacher. d. decis. Pedemont. 179. n. 4.

Et quæ dicta sunt in metu reuerentia patris intelligēda sunt in metu matris, vel patrni, vel alterius superioris, vt notat Doctores supra in prima & secūda limitatione citati, & etiam locum habēt in fratre maiori, & in patruo, & focero, vt post Aret. C. nu. Ioñ. à Matiezo, Oros. Capic. & Rui. cōcludit Ignat. à Salz. in d. reg. 532. in fi.

Sed est notādum, quod iste metus reuerentialis purgatur tacito consensu postea interueniente lapsu temporis, eius qui vim, & metum patitur. l. 2. 3. & 4. & vbiq; glos. & scrib. C. de his quæ vi metusue causa sunt. Quod est intelligēdum interueniente aliquo actu spontaneo ex quo huiusmodi tacitus cōsensus inducatur. d. l. 2. vbi Bartolus in fine. l. 1. §. quæ onerandæ quarum rerum actio nō detur Imola in l. quæ dotis. col. fi. ff. soluto matrimonio. Decius in l. in omnibus causis pro factō. nu. 12. ff. de regulis iuris. Alexander cōsilio 140. columna fina. libro 6. Crauet. cōsilio 119. numero 5. Rolādus cōsilio 83. numero 42. & 43. libro 2. Octauia. Cacher. d. decis. 179. numero 8. cum sequēt. qui rationem assignat ex Bald. in l. potuit in 6. oppositione. C. de iure liber. dicēs, quod ad declarādum interiorē animi motum, & reddēdum eum essentialiter perfectū requiritur actus exteriores, quia sola taciturnitas non inducit in hac materia cōsensum imo habetur pro contradictione, quia ta-

cēs propter reuerentiā in actu quem impedire nō potest præsumitur dissentire si agatur de eius præiudicio maxime si sit probata scēuitia. Bartolus numero 22. Iason numero 95. & 104. & alij cōmuniter in dicta lege quæ dotis. ff. soluto matrimonio. Innocentius, Felinus, Decius & alij in capite causam matrimonij de offi. cō. de legat. idem Felinus in capite nonne, numero 1. de præsumptione. Curtius Iunior post alios in l. interpositas, numero 13. C. de transactione. Afflictis decisione 58. numero 3. Rui. nus consilio 60. numero 54. libro 3. Octavianus Cachera. dict. decisione 179. numero 10. & 11. qui plures allegat.

Quod subintellige cessante causa metus, nam durante eadem causa, numquid purgatur metus ex subsequenti actu etiam per longissimum tempus, vt notat Alexander consilio 98. nume. 8. lib. 3. Iason consilio 165. col. 1. lib. 2. Decius in l. in omnibus, nume. 12. & 13. de regulis iuris, & in consilio 219. numero 7. & 10. & cons. 498. nu. 15. Boerius d. decisione 100. num. 3. latissime Parisius consil. 139. num. 25. lib. 4. Rui. cōf. 121 nume. 28. lib. 4. Soc. Iun. cons. 77. num. 62. Neuiz. cons. 52. num. 52. cum sequēt. Crauet. cōf. 213. num. 1. Rolād. cons. 2. nu. 87. & consilio 95. numero 33. Abbas consilio 77. numero 14. quos sequitur Octavianus Cachera. dicta decisione 179. nume. 12. cum sequentibus.

Aduertēdum tamen est quod licet omnia supradicta vera sint hic effectus potius exit a patria potestate naturali, quæ cōsistit in veneratione, & reuerētia quæ a filiis parētibus vtriusque sexus debetur, vt in l. 2. ff. de iust. & iu. & in l. 4. ff. de iniur. voc. & in l. cū trib. seq. ff. de obsequiis a lib. præst. quæ a patria potestate ciuili, quæ tantū competit patri auoque paterno per. tit. C. & instr. de pat. pot.

EX §. XXXIII.

SUMMARIA.

- 1 *Prescriptio non currit filiofamilias.*
- 2 *Prescriptio non currit famulo impedimento.*
- 3 *Prescriptio currit filiofamilias in illis bonis in quibus patri non queritur usus fructus.*
- 4 *Pro solemnitate iudicij ad integrandam personam filij semper necessarius est consensus patris.*

DE PATRIA POTESTATE ³
quã pater habet in filiosfamilias, cui non curat prescriptio eis durante patria potestate.
 §.XXXIII.

1 **VIGESIMVSSEXTVS**
 patrie potestatis effectus est, vt filiofamilias durante ipsa patria potestate nõ currat prescriptio. l. i. in fin. C. de annali exceptio. vbi Doctores l. i. authentica, nisi tricennale, vbi etiã scribentes. C. de bonis maternis. l. quæ cumque in fine. C. de bonis quæ liberis. Bartol. in tractatu prescriptio. i. par. 6. par. princ. num. 15. & plures citati per Menoch. de rescript. possess. remedio 15. num. 312. & Abbas, Feli. & alij in capite ex transmissa, de prescriptio. Baldus cõf. 77. num. 1. lib. 4. & cõf. 168. num. 2. & 331. num. 4. lib. 3. Decius cõf. 445. num. 48. l. 8. tit. 29. part. 3. versic. *Otrofi dezimos*, & ratio est, quia sine cõsensu patris filiofamilias nõ potest esse in iudicio. l. fin. §. necessitate. C. de bonis quæ liber. d. l. i. C. de bonis maternis. l. 7. titu. 2. part. 3. d. l. 8. titulo 29. eadem partita l. 12. titulo 17. part. 4. quod late declaramus supra §. 23. nume. 1. cum plurib. seq.

2 Hũ effectũ extẽdit Pinellus quin

que modis in d. authentica, nisi tricennale, nume. 43. C. de bonis maternis, quem sequitur Ioãnis à Matiezo in l. 8. titulo 11. libro 5. recopilario. glos. 9. num. 3. cum sequẽt. vbi in nume. 4. infert ad limitationem. l. fin. titulo 15. lib. 4. eiusdem recopil. vt non currat prescriptio trienij famulo impedito impedimẽto iuris quam l. declarãt Didacus Perez in l. i. titulo 2. libro 1. ordi. col. 59. cum sequẽt. & Petrus Dueñas in regula 6. & reg. 206. & Mẽcha. de successio. creatio. §. 10. nu. 33. quoscitat idem Matiezus loco allegato.

Sed dictum effectum limitat Gregorius Lopez in dicta lege 8. titulo 29. partita 3. verbo, *E non el fyo*, post Nicol. de Neapol. & Bald. vt nõ procedat in casibus in quibus patri non queritur usus fructus cum in his possit filiofamilias esse in iudicio absq; consensu patris, vt tenent Iacob. Butri. Iacob. de Aren. Ricard. de Malumb. Iacob. de Belus. Cyn. Bartol. Alber. Salyc. Angelũ, & Castrenf. in l. fin. §. necessitate. C. de bonis quæ liberis. Angelus in §. actiones, columna 2. institut. de actio. Iason in authentica quod locum. 5. & 6 notab. C. de collat. Bertachinus in tracta. de Episcopo, lib. 4. part. 5. quæst. 44. num. 81. Socinus consilio 34. quæstione 7. libro 1. vbi hanc testatur communem opinionem. Aretinus qui etiam testatur de communi consilio 72. 7. dub: Ruinus consilio 102. columna 1. libro 5. Ripa in l. 2. §. 1. numero 12. ff. soluto matrimonio, & Clemen. de patria potestate, effectũ 4. nume. 13. qui alios allegat.

4 Sed cõtrarium est tenendum, quia verior, & communior opinio est, quod pro solemnitate iudicij ad integrandam personam filijfamilias semper requiritur cõsensu patris, vbi filius agit, vel conuenitur rationi patrie potestatis quod probatur ex dicto §. necessitate, vbi nullum verbũ

de

de interesse paterno reperitur, & ex lege miles l. 1. §. primo, de castrense peculio, vbi in solo castrensi peculio cōceditur filiofamilias licentia standi in iudicio sine patris consensu, & ex dicta lege prima in fine. C. de annali exceptio. & cap. fina. de iudic. libro sexto, vbi tantum permittitur in rebus Ecclesiasticis in quibus patria potestas non attenditur, & hanc opinionem tenet glossa, Baldus, Salicetus, & Castrenf. in dicto §. necessitate, & specul. Bartolus, Angelus, Castrenf. Alexander, Iafon, Decius, Zanet. Marant. Oria. Becci. Camill. & Menochius in locis supra in dicto §. vigesimotertio citatis, & Perusius in dicto capite finali de iudic. in sexto. Neuia. consilio decimo octauo, numero sexto, & Gregorius Lopez sibi cōtrarius in lege septima, titulo secundo, partita tertia, verbo, *Demanda en juzgío*, & eam etiam probat dicta lex octaua, titulo vigesimonono, partita tertia, ibi, *Este es porque sobre las cosas del hijo el padre puede mouer pleito, e no el hijo en su mundo*, nota sobre las cosas del hijo, nā non fit ibi mentio de interesse paterno, & dicta lex septima, titulo secundo, partita tertia, ibi: *Apercebiã a d'ue ser el que la quiere començar, que la faga estando de ante el que lo tiene en su poder, e a de otra guisa non se le p'dria fazer con derecho*, vbi lex fundat consensum in patria potestate, & lex secunda, titulo decimosextimo, partita quarta, quæ in distincte loquitur, & excipit aliquos casus. & non hūc, secundū Pinellū in authentica, nisi tricenale, & Paz in practica, primo tomo, folio vigesimonono, numero decimoquinto, decimosexto, & decimosextimo.

(.?.)

EX §. XXXIII.

SUMMARIA.

- 1 Pater non potest donare filio in potestate constituto.
- 2 Donatio usque ad tertiam partem bonorum patris valet cum filio, de iure regio.
- 3 Donatio inter patrem & filium si non reuocetur morte confirmatur.
- 4 Reuocatio an possit fieri si in donatione interuentus traditio.
- 5 Donatio facta à matre filio valet.
- 6 Donatio in quibus casibus potest reuocari.
- 7 Donatio fit irrevocabili, per traditio nem de iure regio.
- 8 Reuocatio debet fieri & irātabellione.
- 9 Melioratio facta cum tertio ex causa onerosa est in reuocabili.
- 10 Pater indistincte potest reuocare meliorationem tertij filio factam.
- 11 Melioratio fit in reuocabili: per iuramentum de non reuocando.
- 12 Donatio reuocabili si reuocabili absque reservatione.
- 13 Melioratio tertia partis potest reuocari non autem quarta.
- 14 Bona omnia filiorum sunt legitima prater quintū de quo potest pater disponere.
- 15 Diuisio bonorum patris quomodo fit.
- 16 Traditio quomodo fit, & in quibus casibus.

DE PATRIA POTESTATE quā pater habet in filiofamilias, vbi non possit eis in sua potestate constituere donare.

§. XXXIII.

- 1 VIGESIMVS SEPTIMVS patris potestatis effectus est, vt pater nō possit donare filio in sua potestate constituto. l. 2. C. de inof. donatio. l. donationes quas parētes. C. d. donat. inter vir. & vxor. l. 2. §. si filiū. ff. de donatio. l. 1. §. si pater filiz. ff. de vsucapio. pro donato. l. tertia, titu. 4.

Liber secundus praxis ciuilis;

par. 5. l. 4. titu. 15. part. 6. Bartolus, & Doctores in l. frater à frater. ff. de cōditio indebiti, vbi Iason numero. 44. Jacob. de sancto Geor. numero 33. Crotus quæstione 12. Mantua. num. 327. & 342. Cagnol. num. 300. Socin. qui facit regulam cum 11. limitationibus in regula 105. Petrus Duëñas qui addit alias 8. limitationes in regula 223. in volumine diuerforum Doctorum limitat etiam Meno. hius conf. 154. num. 3. lib. 2. Doctores in l. 1. & 26. & 29. Tauri. 105. à Matiezo qui plures allegat in lege prima, titulo sexto, glossa 3. numero 1. libro 3. recopilat.

Et ratio est, quia inter patrem donatam, & filium cui donatio fit realis distinctio esse non potest. l. penultima. ff. de recept. arbit. cap. fina. de institut. cap. per vestras de iure patris. cap. debitum de baptismo, & donans, & donatus ius consentur vna ea dem persona. l. fina. C. de impuber. & alijs substitut. l. in suis. ff. de liberis & posthum. l. patris & filij. ff. de vulgar. & pupilla. substitut. & cum illud quod pater donat filio sit profectiuum actus esset frustratorius ratione acquisitionis quæ fit patri ex vi patris potestatis, quia dominium incontinenti reuertitur ad patrem, adeo quod nec momento remanet pænes filium. l. paret. ff. de acquir. & hæreditata. l. 1. in principio. ff. si quis a patre fuerit manumissus. notant Bartolus, & communiter Doctores in l. frater a fratre. ff. de conditio. indebiti, vbi Cagnol. nume. 304. hanc testatur communem opinionem, & latius declarauimus supra in §. 13.

Hodie tamen attenda lege decima septima Tauri, quæ est lex prima, titulo sexto, libro quinto recopilationis, valet donatio facta a patre filio in potestate merò iure, vsque ad tertiam, & quintam partem bonorum patris licet eorū possit reuocare, quæ non reuocetur manet perpetuo fir-

ma, & sit irreuocabilis dicta donatio per d. l. decimaseptimam Tauri, si pater tradiderit possessionem rei donata, vel instrumentum donationis, vel si donatio fiat ex causa onerosa cum tertio in causam matrimonij, vel aliam similem causam.

Et vt plenior huius reddatur intelligentia plura notanda sunt, & primo nota ex ea quod licet de iure cõmuni inter patrem & filium in potestate donatio non valeret, & esset ipso iure nulla per iura supra allegata, hodie tamen de iure regio per dictam legem Tauri, valet talis donatio licet possit reuocari, quæ si non reuocatur morte confirmatur etiam si nulla interuenierit traditio, vt aperire colligitur ex dicta lege, & ibi notant Castellus columna prima. Antonius Gomez num. quinto, & octauo. Tell. Ferd. n. 1. Pet. Due. reg. ducere sima vige sima tertia, limitatione quinta. Ioannis à Matienzo in dicta lege prima, titulo sexto, libro quinto recopilationis, glossa tertia, numero primo.

Secundo ex eadem lege nota, quod licet de iure communi donatio facta à patre filio emancipato erat irreuocabilis. l. donationes in concubina. §. pater. ff. de donatio. l. siue emancipatis. l. cum de bonis. C. eodem titulo, hodie est reuocabilis, nisi traditio interuenierit, vel fiat ob causam vt probatur, ibi: *Aora el hijo este en poder del padre, non*, vbi notant Ioannis Lupus numero duodecimo, & Castellus columna prima. Antonius Gomez numero quinto, & octauo. Tellus Ferdinandus numero secundo, & Ioannis à Matienzo in d. glo. 3. nu. 2.

Tertio ex eadem lege nota, quod quamuis donatio facta à matre de iure communi valeat irrevocabiliter lex velles necne C. de reuocand. donatio. hodie ex dicta l. Tauri potest reuocari, nisi interueniat traditio vel

vel fiat causa onerosa, vt probatur ibi: *Quando el padre, o la madre*, vbi notant Castellus, & Ioannis Lupus, & Antonius Gomez numero quinto, & octauo. Tellus Ferdinandus numero tertio. Duenas dicta regula 223. limitatione sexta, Ioanis à Matienzo in dicta glossa tertia, numero tertio.

6. Quarto ex eadē l. nota, q̄ nō solū melioratio tertij potest reuocari, nisi in casibus ibi exceptis, sed etiam quzlibet donatio simplex à patre facta filio emancipato, vel à matre, vel à patre filio in potestate in casibus in quibus dicta regula de iure communi limitatur, & valet donatio à patre filio in potestate, vt tenet Castell. in dicta lege decimasextima, verbo, *Lo madre*, & ibi sentit Tellus Ferdinandus, & tenet etiam Ioanis Lupus, & Cijont. in lege vigesimosexto Tauri. Petrus Duenas in dicta regul. 223. limitatione sexta, & Ioanis à Matienzo in dicta glossa tertia, numero quinto, quarum opinio mihi placet cum dicta lex Tauri generaliter, & indistincte loquatur, tam in donatione simplici, quam ob causam, & per l. 26. Tauri, quzlibet donatio simplex facta filio à patre, vel à matre cōsuetur facta pro melioratione licet Antonius Gomez in dicta lege decimasextima Tauri, numero nono, in fine, & Gregorius Lopez in lege tertia, titulo quarto, partita quinta, verbo, *No valdria*, contrarium teneant.

7. Quinto ex eadem lege nota, quod ex traditione rerum donatarum donatio tertij per contractum inter viuos filio facta sit irreuocabilis, vt probatur, ibi: *Saluo si hecha la dicha mejoría por contrao entre viuos ouiere entregado la posesion*, quod intellige non solum per actum verum, sed etiā per fictum secundum Ioannem Lup. ibi, numero quinto. Castell. verbo,

La posesion. Cifont. columna secunda. Gome. Arias numero decimoquarto, & decimoquinto. Antonius Gomez numero vndecimo, & duodecimo. Tellus Ferdinandus numero decimosextimo, & Ioannis à Matienzo in dicta lege prima, glossa quarta, numero primo, cum sequent. & sufficit, quod traditio fiat aliquarū rerū, quz comprehenduntur sub iure vniuersali meliorationis cum impossibile sit, vt traditio rerum acquirendarum in futurum, vsque ad tempus mortis fieri possit, vt post Tellus, & alios explicat Ioannis à Matienzo in dicta glossa quarta, numero 4. & 5.

8. Sexto ex eodem lege nota, quod melioratio tertij per contractum inter viuos facta sit irreuocabilis si coram tabellione instrumentum meliorationis filio tradatur, vt probatur, ibi: *Ole ouiere entregado ante escritura la escritura dello*, quod etiam probatur ex lege quadragesimaquarta Tauri, quz est lex quarta, titulo septimo, libro quinto recopilationis, & sic licet de iure communi ad acquirendam possessionem ex traditione instrumenti erat necessarium instrumentum antiquum tituli, vt tenent communiter scribentes in lege prima. C. de donation. Antonius Gomez in l. quadragesimaquinta Tauri, numero quinquagesimosextimo. Couarruias libro tertio variarum resolutio. capite decimosexto, numero duodecimo, qui testantur de communis, & Doctores communiter in dicta lex decimasextima Tauri, & Ioannis à Matienzo in dicta lege prima, glossa sexta, numero secundo, titulo sexto, libro quinto recopilationis. Hodie tamen de iure regio sufficit traditio instrumenti noui coram tabollione ad acquirendam possessionem, vt probat lex secunda, & decima, titulo duodecimo, libro tertio,

Liber secundus praxis ciuilis,

tio, fori, & lex octaua, titulo trigesimo, partita tertia, dicta lex prima, titulo sexto, libro quinto recopilationis, & lex quarta, titulo septimo, eodem libro per que iura, ita tenent Cifon, numero secundo. Ioannis Lup. nume. vigesimoquinto. Castell. verbo. *La escritura*, & Antonius Gomez. numero decimosexto, in dicta lege decima septima Tauri. Come. Arias in lege decima quinta Tauri, numero vigesimo. idem Antonius Gomez in lege quadragesima quinta Tauri, numer. quinquagesimo septimo. Gregorius Lopez in dicta lege octaua, titulo trigesimo, part. tertia, in glossa vltima, quos refert & sequitur Ioannis à Matienzo in dicta lege prima, titulo sexto, libro quinto, glossa sexta, numero tertio, qui late dictam legem decima septimam explicat in numero sexto, contra intellectum, quem assignant Couar. uuias in dicto capite decimosexto, numero duo decimo, libro tertio variarum resolutionum, & Tellus Ferdinandus iudicta lege decima septima Tauri, numero sexagesimo quinto dicentes dictam legem decima septimam tantum probare, quod donatio fit irreuocabilis per traditionem noui instrumenti non vero quod tradita censeatur possessio.

- 9 Septimo ex eadem lex nota, quod melioratio facta ex causa onerosa cū tertio est irreuocabilis, vt probatur ibi, *El dicho contrato se huuere hecho por causa onerosa con otro tercero, así como por via de casamiento. o por otra causa semejante*, & ita duo debent concurrere, scilicet quod fiat causa onerosa, & cum tertio alias si vnum deficiat erit reuocabilis, vt notat ibi Tellus Ferdinandus numero sexagesimonono, & Ioannis à Matienzo in dicta lege prima, titulo sexto, libro quinto, glossa septima, numero primo, & Baeca de non melioran-

rationi doct. filiab. in capite vigesimo primo, numero trigelimosexto in fine, & seq

- 10 Octauo nota ex eadem l. quod pater indistincte potest reuocare meliorationem tertij filio, vel descendenti factam etiam si interueniat traditio rerum, & instrumenti, & fiat causa onerosa cum tertio si tempore meliorationis in ipso contractu reseruat sibi facultatem reuocandi dictam meliorationem, vt probatur, ibi: *Sino reseruafe el que lo hizo en el mismo contrato el poder para lo reuocar* Scorsum vero, vel ex interuallo talis reseruatio non valet, vt in dicta lege decima septima notant Ioan. Lupus numero septuagesimo, & septuagesimo primo, & Castell. verbo, *Sino reseruafe*, & Ioannis à Matienzo in dicta lege prima, glossa decima, numero 1. & 2.
- 11 Nono adde quod melioratio tertij vltra causas in dicta l. decima septima, expressas fit etiam irreuocabilis si interponatur iuramentum de non reuocando, vel contrahendo donationi, vt tenet Rodericus Suarez in lege nona, titulo vndecimo. §. nota. 2. libro primo fori. Segura in repetitione. l. Imperator, numero trigesimo quinto. ff. ad Trebellian. & in repetitione. l. vnum ex familia. §. sed si fundum, vbi etiam Didacus Perez in additio. numero 133. ff. de legat. 2. vbi hanc testantur communem Dueñas regul. 219. ampliatio ne secunda. Tellus Ferdinandus in dicta lege decima septima, numero nonagesimo tertio. Ioannis à Matienzo in dicta lege prima, glossa nona, numero sexto, cum sequentibus, & isti plures citant.
- 12 Decimo ex eadem lege nota, quod melioratio tertij que fit irreuocabilis in casibus ibi expressis potest etiam reuocari absque reseruatione, ex causis quibus donatio perfecta

fecta de iure potest reuocari, vt probatur, ibi: *O por alguna causa que segun leyes de nuestros Reynos, las donaciones perfectas, y con derecho hechas se pueden reuocar.* Quas causas adducit, & late declarat Ripa in lege final. C. de reuocand. donatio. & refert lex prima, titulo duodecimo, libro tertio fori, & lex quarta, cum tribus legibus sequentibus, titulo septimo, partita sexta, & lex decima, titulo quarto, partita quinta, & est aduertendum quod si donatio filio, vel descendenti ex causa onerosa facta sit cum tertio non reuocabitur ex causa ingratitudinis, lex his solis, secundo responsio. C. de reuocand. donatio. notat Ioannis Lupus in dicta lege decima septima Tauri, numero septuagesimo quarto, quem refert, & sequitur Ioannis à Matienzo in dicta lege prima, glossa 11. num. 2. cum sequent.

13 Vndecimo ex eadem lex nota quod quæ dicta sunt circa irreuocabilitatem meliorationis, tantum procedunt in melioratione tertij partis, & non in quinta cum solum dicta lex loquatur in tertio nulla facta mentione quinti ex quo infert Antonius Gomez ibi, numero decimo, quod si pater, vel mater fecit meliorationem in tertio & quinto, & possessionem tradidit potest reuocare meliorationem respectu quinti, qui alias efficeretur intestabilis cum talis melioratio respiciat bona presentia & futura, & in effectu esset donatio omnium bonorum presentium & futurorum quæ de iure non valet, lex stipulatio hoc modo concepta. ff. de verborum obligatio. vbi Bartolus, & scribentes cum alijs traditis per Dueñas regula 219. & iure regio expresse probat lex 69. Tauri, quæ est lex octaua, titulo decimo, libro quinto, ex qua lex non solum

prohibetur donatio omnium bonorum presentium, & futurorum, sed presentium tantum, quam opinionem tenet etiam idem Antonius Gomez in lege vigesima secunda Tauri, numero vigesimo sexto, quem sequitur Ioannis à Matienzo in dicta lege prima, glossa quarta, numero vigesimo, & vigesimo primo, contrarium tenet Tellus Ferdinandus in dicta lege decima septima, numero octauo, cum alijs sequentibus nonnullis considerationibus, quæ non satisfaciunt prohibitioni donationis omnium bonorum ideo sequor opinionem Antonius Gomez quam intellige procedere quando melioratio tertij fuit facta ex causa lucratiua secus si ex causa onerosa, quia tunc non poterit pater eam reuocare, vt notat Ioannis à Matienzo loco citato, num. 22. quod aperte probat l. 22. Tauri, quæ est l. 6. titulo sexto, libro quinto recopilationis, ibi: *T assi mismo mandamos, que si prometio el padre, o la madre, o alguno de los ascendientes de mejorar alguno de sus hijos, o descendientes en el dicho tercio y quinto por via de casa mio, o por otra causa onerosa alguna, que en tal caso sean obligados a lo cumplir, y hazer, y si no lo hizieren que passados los dias de su vida, la dicha mejora, y mejoras del tercio y quinto sean auidas por hechas.*

14 Duodecimo & vltimo nota ex eadem lex decima septima, & alijs sequentibus omnia bona parentum esse legitimam filiorum præter quintum de pro potest pater, vel mater disponere ad libitum pro anima, vel extraneis relinquere, nam licet possit disponere de tertio inter filios, vel descendentes vnum ex eis meliorando, tertium respectu extraneorum dicitur legitima filiorum, vt clare ex dictis legibus probatur, & tenent ibi communiter scribentes.

Libet secundus praxiſ ciuiliſ,

15

Diuiſio autem bonorum patris inter filios fit hoc modo, ex tota hereditate fit vnus aceruus, & cumulus ex quo ante omnia deducitur 2s alienum, quia bona dicuntur deducto 2re alieno, lex ſubſignatum. §. bona. ff. de verborum ſignificatio. & de re ſiduo ſunt quinque partes æquales, & vna aſſignatur pro quinto ſecundum diſpoſitionem teſtatoris, & ex alijs quatuor partibus fit iterum vnus aceruus, & cumulus ex quo deducitur tertia pars quæ applicatur filio meliorato, & aliz duz partes diuiduntur inter filios æqualiter pro legitima quam formam, & practicum docet Rodericus Suarez in lege quoniam in prioribus. §. modus practicandi, folio nonageſimo tertio ad ſinem, quæ ſequuntur Antonius Gomez in dicta lege decima ſeptima Tauri, numero ſecundo, & Ioannis a Matienzo in dicta lege prima, titulo ſexto, libro quinto, gloſſa prima, numero ſecundo, & communiter omnes Doctores huius regni, qui ex l. 214. ſtili quæ obſeruat in praxi tenent ſemper fauore anime, & legatorum deducendum eſſe prius quintum, quam tertium, quod ego nouiter limitarem procedere, niſi prius irreuocabilitè aliquis filius eſſet melioratus in tertio inter viuos, & poſtea ex interuallo, vel tempore mortis eſſet melioratus alius filius in quinto, nam tunc prius deducendum eſt tertium quam quintum ſi poteſt deduci abſque præiudicio legatorum, & impenſarum funeris, quia ceſſat ratio, & cauſa ex qua practica induxit, vt deduceretur prius quintum quam tertium, & ratio etiam legis ſtili, ibi, *Que ſe ſacan primero por raxon del alma*, & cum eſſet ratio anime, & per conſequens practica recurrendum eſt ad ius commune, quo ſine dubio prius eſt in diuiſione deducen-

16 dum tertium quam quintum, quia filius in eo melioratus ex donatione, ſeu melioratione irreuocabili habet dominium in tertio omnium bonorum, & ex traditione poſſeſſionem, nam poſſeſſio vniuerſalis meliorationis tertij etiam ad bona acquirenda in futurum acquiritur meliorato per traditionem vnus rei comprehenſe ſub iure vniuerſali meliorationis, vt ſupradictum eſt, nec eſt neceſſaria traditio omnium rerum cum eſſet impoſſibile rerum in futurum acquirendarum, vſque ad tempus mortis traditione fieri poſſe. I. quod nullius. I. impoſſibile. ff. de regulis iuris cum alijs quæ propter tradita aliqua re comprehenſa ſub melioratione videtur traditum ius meliorationis, vt probatur ex l. reſtituta. ff. ad Trebellianum, quam ad hoc cum alijs tradit Ioannis a Matienzo in dicta lege prima, titulo ſexto, libro quinto, gloſſa quarta, numero quinto, poſt Tellum Ferdinandū, & alios in dicta lege decima ſeptima Tauri, ſi igitur filius melioratus in tertio irreuocabili habet dominium & poſſeſſionem omnium rerum, vſque ad tempus mortis patris nullo modo poſtea in diuiſione in præiudicium dominij, & poſſeſſionis poterit prius detrahi quintū, niſi fauore anime, in quo dicta lex ſtili, & practica fundata eſt. Imo etiā in caſu quo filius melioratus in tertio non haberet poſſeſſionem, eſſet præferendus in tertio irreuocabili: cum ſit prior in tempore, & prioritas temporis inducat prioritatem in iure, lex quoties. ff. de regulis iuris, vbi ſcribentes. cap. qui prior de regulis iuris in ſexto.

Quod etiam procedit in nondum quaſiſtis per ex quæ tradit Bartolus in lege lex. C. qui potiores in pignore habeantur, & in lege ſi is qui. ff. de iure ſiſci, & in lege in rebus C. de iure

iure doti. Baldus in lege hac editali. §. his illud, columna final. C. de secund. nupt. Negusant. de pigno. ibus. secundo membro, quinta parte, nume ro trigesimo nono, ubi hanc testatur communem opinionem. Facit bonus textus in lege inter eos. §. is quoque. ff. de re iudica. ubi inter donatarios quibus ex donationis causa pecunia debetur occupantis potior est causa & ita est preferendus melioratus in tertio qui prius habuit dominium, & possessionem. Ex quo inferitur hanc etiam opinionem procedere in casu quo alius filius non sit melioratus in quinto, sed simpliciter tantum sint legata relicta, nam si deducto, vel detracto tertio impenfas funeris, vel legata integre solui possunt, ex quinto postea deducto, tertium inter vivos irrevocabile factum, prius erit deducendum per supradicta cum cesset favor animæ in quo fundatur practica, & dicta l. stili, & hic casus remaneat in dispositione iuris communis secundum quæ tertium, tamquam debitum ex donatione irrevocabili facta ex causa onerosa debeat prius deduci quam quintum postea ex intervallo ex causa gratuita factum revocabile, ad quod facit textus in lege, & exhereditatum, versiculo, pinguius, iuncta glossa, verbo, debitum. ff. de re iudicata, ubi pinguius donatori succurritur quando ex causa lucratiua convenitur quam ex causa onerosa, nam qui præterdit debitum ex causa lucratiua non dicitur prosequi verum debitum secus qui præterdit ex causa onerosa, quia tunc prosequitur verum debitum, ut notant Imola, & alij.

(?)

EX §. XXXV.

SUMMARIA.

- 1 Suius non datur abque patria potestate.
- 2 Posthumus non habet suitatem.
- 3 Filius religionem ingressus retinet iura suiutatis.
- 5 Filius adoptatus non transit in potestatem patris adoptantis.
- 4 Filius factus Episcopus retinet suitatem.

DE PATRIA POTE-

state quam pater habet in filios familias quibus non potest dari suitas. §. XXXV.

- 1 VIGESIMVS OCTAVVS patris potestatis effectus est suitas nam regulariter absque patria potestate non dicitur quis suus, nec potest dari suitas. l. lege Cornelia in fine. ff. de testament. ibi quamvis suus hæres esse non possit qui in potestate morietis non fuit idem probat textus in §. sin autem. & §. ceteri instituit. de hæredit. qualita. & diff. & in §. sui instituit. de hæreditatib. quæ ab intest. deferuntur, & utrobique clarant Doctores, & Antonius Gomez late in primo tomo variarum resolutionum, capite nono, numero nono, cum alijs sequent & Arius Pinelus in rubrica in secunda parte, numero trigessimus sextus cum alijs sequent. C. de bonis maternis, & Ioannis Gu tierrez in dicto §. sui autem, numero quarto, cum seq. inst. de hæredit. qualita. & diffen.

2 Hinc est quod posthumus cum non sit in patria potestate dum est in ventre, ut in lege finali. ff. de collatio bonorum, & in lege finali. ff. de assignand. liber. §. cum autem instituit de tutel. non habet suitatem. l. posthum. C. de collatio. l. i. §. toties ff. de ventre in posse. mitt. quæ. ll. loquuntur de futuro, & ita sentiunt & probant

Libert secundus praxis ciuilis.

quod de præfenti dum est in vtero non habet fuitatem, & hanc opinionem tenet Iafon in l. fi à primo, numero 17. ff. de liberis & posthumis. Antonius Gomez libro 1. variarum resolution. cap. 11. num. 3. late Pinellus in dicta 2. par. rubr. numero 37. quos sequitur Ionnis Gutierrez in dicto §. sui, numero 18. cum sequen. institut. de hæredit. qualib. & differrent. qui adducit text. in §. cum autè ad fin. fi. de tutel.

Limita primo dictum effectum, vt non procedat in filio religionem ingreffo, qui licet liberatus fit à patria potestate, cap. indecorum de ætate & qualitate, glossa in lege si ex legati causa. §. Papinianus, verbo, cum statum mutat. ff. de minoribus, glossa in capite 1. 20. questione 2. Doctores in authentica ingressi. C. de sacrosanct. Eccles. cum pluribus alijs per nos adductis infra in §. 44. Tamen retinet iura fuitatis. l. Deo nobis. C. de episcop. & cler. Iafon in l. Gallus. §. & quid sitantum, numero 7. ff. de liberis & posthumis, & in lege patre furioso, numero 47. vbi hanc testatur communem opinionem. ff. de his, qui sunt sui. Antonius Gomez in dicto primo tomo, capite nono, numero 10. Menchaca de successio. creatio. §. 21. num. 212. Ioan. Gutier. in d. §. sui. nu. 35.

Secundo limita, vt non procedat in filio factio Episcopo, qui licet etiã liberetur à patria potestate, per dignitatem Episcopalem, vt in authentica sed dignitas, vbi Doctores. C. de Episcopis & clericis, authentica, constitutio quæ de dignitat. §. illud, collatione 6. cap. per venerabilem qui filij sint legitimi cū plu.ibus alijs per nos etiam traditis in dicto §. 44. Tamen nõ amittit iura fuitatis. dicta authentica cõstitutio quæ de dignitat. §. illud. Antonius Gomez in dicto capite nono, nume. 11. Ioannis Gutierrez in dicto §. sui, numero 11. & 12.

Et ratio harum limitationum est secundum dictos Doctores, quod fuitas semel producta cum patria potestate, postea sine ea valet, argumẽ. text. in d. l. patre furioso ff. de his qui sunt sui, & alia etiã adducit vt ratio, quia in fauorabilibus nõ dicitur quis exire à patria potestate, vt notat Antonius Gomez in dicto capite 9. numero 13. & Ioannis Gutierrez in dicto §. sui, numero 28. quod etiam latius notauimus in d. §. 44.

Tertio limita, vt nõ procedat in filio adoptato, qui nõ intrat in potestatem patris adoptatis. l. cū in adoptiuus in prin. & in §. sed ne articulum C. de adoptio. §. sed hodie institu. de adoptio. l. 7. titulo 7. partita 4. l. 9. titulo 16. eadem part. cum alijs supra adductis in §. 6. Tamen habet fuitatem, vt in dicto §. sed ne articulum. Bartolus in in authent. ingressi, numero 67. C. de sacrosanct. Eccles. Bald. in l. Deo nobis. C. de episcop. & cleric. colum. 2. Iaf. in l. qui se patres, numero 11. C. vnde liberi. Antonius Gomez in dicto capite 9. nume. 13. Ioannis Gutierrez in dicto §. sui, numero 31. cum sequet. quod fit ex iuris dispositione fauore filij adoptati, vt vtilis sit ei adoptio.

EX §. XXXVI.

SVMMARIVM.

- 1 Pater potest occupare hæreditatem filio infanti delatam eo infante mortuo.
- 2 Hæreditas non addita non transit ad hæredes.
- 3 Filius in potestate cõstitutus si decessit hæreditate patris non adita eam transmissit ad quoscumque hæredes.
- 4 Pater & filius repugnantur vna, & eadem persona.
- 5 Intellectus ad l. vnicam. C. de his, qui ant. apert. tabulas.

6 Trans-

- 6 *Transmissio ex potentia sanguinis non fit ad ascendentes, sed ad descendentes.*
- 7 *Hæres cui delata est hæreditas ab intestato, vel ex testamento si infra annum non fuerit adita transmissis ad quoscumque hæredes.*
- 8 *Beneficium restitutionis in integrum non transmittatur ad hæredes.*
- 9 *Restitutio in integrum infra quadriennium retri potest.*
- 10 *Restitutio in integrum ex capite ignorata transmittitur ad hæredes.*
- 11 *Beneficium restitutionis in integrum ex capite ignorantia quanto tempore duret.*
- 12 *Fater non occupat infantis hæreditatem, sed ut hæres filij.*

DE PATRIA POTESTATE

quam pater habet in filios familias infantes hæredes instituti ab alijs, hæreditate non addita potest pater eam occupare mortuis filijs. §. XXXVI.

I VIGESIMVS NONVS patria potestatis effectus est, ut mortuo filio infante hærede ab alio instituto non adita hæreditate pater iure patriæ potestatis possit occupare hæreditatem filio infanti mortuo relicto. l. si infanti, vbi Bartolus, Baldus, Alexander, & alij. C. de iure delib. idem Bartolus, Imola, & alij in l. ventre. ff. de acquir. hæreditat. Angelus in §. ius autem, numero 3. institut. de patria potestate. Matthæ. sing. 193. numero 3. Tiraquellus in l. si vnquam, verbo, susceperit liberos, numero 188. C. de reuocand. donat. Clemens de patria potest. effectu 13. nu. 2.

2 Pro cuius effectus declaratione præsupponendum est, quod regulariter hæreditas nõ adita nõ transmittitur ad hæredes. lex si ex pluribus in

principio. ff. de suis, & legit. hæredibus. l. 2. C. ad orphic. l. vnica. §. in nouissimo. C. de cadu. toll. d. l. si infanti, versic. penult. & fin. l. quoniam forem. C. de iure delib. l. emancipata. C. qui admitti, & vtrobique Doctores, & in l. vnica. C. de his, qui ante apert. tabu. & in l. v. tre. ff. de acquir. hæreditat. Corneus cõsi. 147. numero 19. libro 1. & cõsilio 162. numero 5. libro 2. & cõsilio 125. numero 4. libro 3. & cõsilio 307. numero 4. & cõsilio 311. numero 2. libro 4. Parisius cõsilio 59. numero 14. libro 2. & cõsilio 40. numero 10. libro 3. Antonius Gomez late primo tomo variarum resolutio. cap. 9. numero 1. cum alijs sequet. vbi sex adducit rationes ad hanc regulam, & conclusionem.

3 Sed hæc regula primo fallit ex potestatis iurisdictionis, nam quãdo filius suus in potestate constitutus decedit hæreditate patris nõ adita eam transmittit ad quoscumque hæredes etiam extraneos. l. apud hostes. C. de suis, & legit. l. 3. C. de iure delib. l. ex militari. §. si. cum l. sequet. ff. de milit. testam. l. liber homo. §. 1. de stipul. seruo. l. Lucius de iure fisci. l. hæreditates. §. si filius familias de Casti. pec. l. qui duos. §. cum in bello de rebus dubijs. l. 1. §. si quis ad: a Tertull. gloss. in dicta lege si infanti, verbo, hæreditatis. C. de iure delib. vbi Bartolus numero 10. & alij Doctores communiter in dicta lege apud hostes, & in dicta lege 3. C. de iure de libe. & in l. v. tre. ff. de acquirend. hæreditat. & in lege vnica. §. in nouissimo. C. de cadu. toll. Roma. cõsilio 58. in secundo dubio. Capra cõsilio 12. & cõsilio 14. vbi hæc testatur communem opinionem. Corneus cõsilio 146. colum. 2. libro 1. vbi etiam hæc dicit communem, & cõsilio 226. numero 3. eodem lib. 1. & cõsilio 93. numero 10. libro 4. & cõsilio 150. in principio, libro 2. Decius cõsilio 331.

Liber secundus praxiſ ciuiliſ

numero 5. & 6. Clemē. de patria potestate, effectu 13. nume. 3. Antonius Gomez in dicto capite 9. numero. 20. l. 2. in fi. tit. 6. par. 6.

4 Et ratio est, quia pater & filius repuiatur vna e idem persona. l. fina. C. de impuberum, & alij substitut. cum alijs, & post mortem patris statim ipso iure dominium omnium bonorum patris cōtinuatur in ipsius filiū absque aliqua additione. l. in suis. ff. de liberis & posthumis, vbi Doctores l. 1. §. qui sunt in potestate. ff. si quis omnia causa testam. l. cum ratio de bonis damnatorum.

5 Secūdo fallit dicta regula ex potētia sanguinis ex qua etiam fit transmissio hēreditatis nō addite ascēditium ad solos descēdētes posteros l. vnica, vbi glossa, & communiter Doctores. C. de his qui ante oportet tabu. Doctores in dicta lege vnica. §. in nouissimo. C. de cadu. toll. Antonius Gomez in dicto capite 9. nu. 41. cum alijs seq.

Et hoc procedit siue filius sit in potestate, siue emancipatus, siue descēdēs ex linea paterna, siue materna, vt probat dicta lex vnica. C. de his, qui ante apert. tabu. & ibi notant Doctores, & latius declarat Antonius Gomez in dicto cap. 9. num. 43. cum alijs seq.

6 Sed est aduertēdū, quod licet hęc transmissio ex potētia sanguinis ad ascēdētes nō fiat, sed ad solos descēdētes, vt supra dictum est. Tamē iure patris potestatis hēreditas infantis nō addita trāsmititur ad patrem. d. l. si infans, vbi Doctores. C. de iure delib. berandi. Doctores in dicta lege ventre. ff. de acquirēda hēreditate, & hic est noster effectus quem intellige etiam si hēreditas sit filio infanti relicta à matre, vel à materna linea ascēditium, siue à quibuscūque personis, vt probatur in d. l. si infans, & tenent ibi Bartolus, Imola & alij, & in d. l. ventre. Roma. conf. 512. nu. 9.

7 Tertio fallit supra dicta regula ex capite iuris delibēdī, quādo hēres, cui hēreditas est delata ex testamento, vel ab intestato decessit hēreditate nō addita infra annū à sciētia hēreditatis sibi delatę, nam tūc eā trāsmitit ad quoscumque hēredes. l. cō in antiquioribus, vbi glossa, & communiter scribentes. C. de iure delibēdī. l. vnica. §. cum igitur. vbi glo. magna. C. de caduc. toll. l. 2. titulo 2. part. 6. declarat Antonius Gomez in dicto capite 9. numero 51. cum alijs sequent.

8 Quarto fallit quādo beneficio restitutionis in integrum trāsmititur hēreditas, vt si hēres cui delata est hēreditas sit minor 25. annis, & decessit hēreditate nō addita, nam tūc eo ipso videtur lesus, & trāsmitit beneficium restitutionis in integrum ad hēredes cum sit trāsmissibile, vt in l. nō solum, de restitut. in integrum, & in l. minor autem. §. fina. ff. de minorib. & in l. 3. §. Pomponius eodem titulo, & in specie hęc cōtusionē probāt. l. Pautonius. ff. de acquirēda hēreditate, & l. qui duos. ff. de rebus duobus, & l. qui duos. ff. de vulg. & pupillari substi. & in his terminis tenēt Bartolus, & alij Doctores in dicta l. Pātonius, & in dicta l. qui duos de reb. dub. & Doctores in dicta lege si infanti. C. de iure delib. & Anton. Gomez, & plures per eum citati in dicto capite 9. numero 56. Corneus cōsilio 176. numero 20. libro 2. & consilio 125. numero 4. vbi hęc testatur communem opinionem, & consilio 138. numero 11. & cōsilio 321. numero 8. libro 3. Parisius cōsilio 59. numero 16. libro 2. Clem. de pat. potest. effectu 13. nu. 7.

9 Quę restitutio intra quadrienniū peti potest. l. fina. C. de tempo. in integrum restitut. cap. 1. de restit. in integrum in 6. Corneus cōsilio 275. numero 1. libro 1. Clemē. dicto effectu 13. nu. 8.

Quod

10

Quod procedit etiam in maiori 25. annorum ignorante hereditatem sibi delatam, qui eam etiam non additam tranfmittit ad heredes beneficio restitutionis ex capite ignorantiz, & clausula generali si qua mihi iusta causa videbitur, argument. text. in l. versic. fina. ff. ex quibus causis maiores. d. l. Pantoni. ff. de acquirenda hereditate, tenet Bartolus, & alij supra citati, & Antonius Gomez in dicto capite 9. nume. 56. in fine, qui plures citat.

11

Ex quo parui momenti redditur dictus effectus patriz potestatis ex dicta lege si infanti. C. de iure de libe. cum illius privilegium tantum committat patri ratione patriz potestatis, & duret intra tempora infantiz beneficium autem restitutionis duret, usque ad vigesimum quintum annum, & postea intra quadriennium, & committat quibuscunque heredibus, & datur etiam maioribus ex ignorantia, vel alia iusta causa, ut dictum est.

12

Imo hodie pater iure patriz potestatis non occupat infantis hereditatem, sed tanquam heres filij per authenticam defuncto. C. ad Tertullian. ut notat glossa in dicta l. si infanti, verbo, infanti quæ sita. C. de iure de libe. quam ibi sequitur Bartolus, Baldus, & alij, & tenent idem Baldus consilio 63. columna 2. libro 2. Roma. consilio 512. numero 9. Corneus consilio 275. numero 1. libro 1. tradit Clemens. dicto effectu 13. numero 16. cum sequent.

EX §. XXXVII.

SUMMARIA.

Pater potest filijs impuberibus institui potest constitui pupillariter substituere.
Patria potestas non requiritur in patre pro substitutione filij tempore mortis.

1 Patria potestas licet non erat tempore testamenti sufficiens, quod fuerit tempore mortis.

4 Filio spurio pater non potest pupillariter substituere.

5 Mater pupillariter filijs substituere non potest.

6 Pater non potest pupillariter instituere filijs adoptiuis.

7 Pater non potest pupillariter substituere filio: nec nepoti emancipato.

8 Pater potest pupillariter substituere etiam filijs natis ex maritimo potestatis.

9 Pater potest pupillariter substituere etiam filijs per subsequens matrimonium legitimitatis.

10 Pater potest pupillariter substituere etiam legitimis principis rescripco.

11 Pater potest pupillariter substituere etiam filio arrogato.

12 Pater etiam nepotibus potest pupillariter substituere non tantum filijs.

13 Pater substituere etiam potest pupillariter posthumis.

14 Pater potest pupillariter substituere etiam filio ex hereditate.

15 Pater non potest filios in legitima gravare.

16 Pupillaris substitutio non excludit matrem à legitima.

17 Pupillaris substitutio potest fieri verbis generalibus, & verbis specialibus.

18 Tacita pupillaris comprehensa sub expressa vulgari non excludat matrem.

19 Tacita pupillaris comprehensa sub expressa vulgari, non excludit matrem quando per concessivas constat de voluntate testatoris.

20 Tacita vulgari comprehensa sub expressa pupillari non matrem excludat.

21 Substitutio pupillaris ad hoc, ut

Liber secundus praxis ciuills,

valens sex requiruntur.

22 *Pupillaris substitutio quibus casibus expires.*

DE PATRIA POTESTATE quā pater habet in filiis familias, ut possit liberis impuberibus pupillariter substituere.
§.XXXVII.

TRIGESIMVS effectus patris potestatis est, vt pater possit liberis impuberibus in sua potestate constituis pupillariter substituere, nam de substantia pupillaris substitutionis est, vt filij quibus talis fit substitutio sint sub parentum potestate. l. 2. vbi glossa, & communiter Doctores. ff. de vulg. & pupilla. substitut. l. 2. l. quamuis. l. precibus. C. de impuber. & alijs substitut. §. 1. & per totum institut. de pupill. substitut. cap. si pater de testamēt. in §. l. 5. titulo 5, partit. 6.

2 Et in tantum est necessaria patria potestas ad pupillaris substitutionis valorem, quod nō sufficit, vt eam pater habeat tempore mortis, vt in l. coheredi. §. cum filix. ff. de vulgar. & pupillar. substitut. vbi tenent communiter Doctores, sed requiritur, qd tempore testamenti habeat filium sub potestate cui pupillariter substituit, vt tenent post alios modernos. Couarruias in capite Raynuntius. §. 5. numero 2. de testamēt. & Emanuel à Costa in c. si pater, verbo, habens, nu. 6. de test.

3 Sed cōtrarium imo quod sufficiat ad hoc, vt substitutio pupillaris valeat, quod pater habeat patriam potestatem tempore mortis licet eam non habeat tempore testamenti tenent glossa, Bartolus, & Doctores in dicta l. 2. §. sed si extraneum. ff. de vulgar. & pupill. substitut. Angelus, Aretinus in tractatu de testament. in gloss. 85. numero 6. volumine 7. Ioā-

nis de Imola in dicto capite Raynuntius, numero 93. de testament. Alexāder numero 7. & 10. Ripa numer. 25. & Alciatus nume. 28 in verbo, emācipatus in dicta l. 2. ff. de vulg. hanc testatur communem opinionem, dicit etiam communem opinionem. Emmanuel à Costa in dicto capite si pater, verbo, habens, numero 6. de testamen. licet ibi, teneat conariū, vt dictum est.

4 Ex hoc effectu primo inferitur, quod filio naturali tantum, vel spurio pater non potest pupillariter substituere cum non sint in patria potestate. l. 3. ff. de his qui sunt sui, vel alie ni iuris in principio, & §. 1. institut. de patria potestate. l. incestas. C. de incestis nupt. §. si aduersus, & in §. fina. institut. de nupt. l. 2. titulo 17. parti. 4. Doctores in dicta l. 2. ff. de vulg. & pupill. substitut. & in principio institut. de pupill. substitut. Ant. Gom. in d. c. 4. n. 2.

5 Secūdo inferitur, quod cum mater non habeat filios in potestate, vt in §. fina. institut. de exheredato liber. l. illud. §. ad testamenta. ff. de bonorum possession. contra tabu. filio pupillariter substituere non potest, vt notant Bartolus, & alij in dicta l. 2. ff. de vulg. & pupill. substitut. & in l. verbis ciuilibus, columna 2. eodem titulo Angelus notab. 3. Bello, numero 9. & alij in principio institut. de pupill. substitut. Antonius Gomez in dicto cap. 4. nu. 2. Clem. d. effectus 15. nu. 16.

6 Tertio inferitur, quod pater non potest pupillariter substituere filijs adoptiuis in casu in quo in potestate patris adoptantis non transeunt, vt quando filius in patris potestate constitutus datur in adoptionem extraneo. §. sed hodie in 1. responso inst. de adoptio. l. cum in adoptiuis, in princ. C. de adoptio. Paul. Leon. in tract. de subst. in materia pupill. subst. nu. 218. Clem. d. effect. 15. nu. 7.

Quarto

7 **Quarto** infertur, quod filio emancipato, nec nepoti ex filio à patria potestate liberato, nec alijs qui sunt extra patriam potestatem quos colliges ex §. 43. non potest pupillariter substitui. dicta l. 2. ff. de vulg. & pupill. substitut. vbi communiter Doctores Antonius Gom. Paul. Leon. & Clém. vbi sup.

8 **Primo** extende dictum effectum, vt non solum procedat in filijs natis ex legitimo, & vero matrimonio sed etiam in natis ex matrimonio putatiuo, nam filij nati in figura matrimonij dicuntur legitimi, & sub patria potestate constituti, cap. 2. cap. ex tunc qui filij sint legitimi, cap. 1. de eo qui duxit in mari quã poluit per adult. cum alijs adductis supra in §. 2. huius cap.

9 **Secunde** extende, vt procedat etiam in filijs per subsequens matrimonium legitimatis quibus etiam pupillariter substitui potest cum sint sub patria potestate. Cum quis. C. de naturalib. liber. auhët. licet eodem titulo. §. si aduersus, & §. fina. institut. de nupt. cap. 1. cap. tanta qui filij sint legitimi. l. 1. titu 15. par. 4. cum alijs adductis supra in §. 3.

10 **Tertio** extende, vt procedat etiam in filijs legitimatis principis rescripto qui rediguntur in patris potestatem, vt in authentica quibus modis naturales effici sui. §. si quis igitur, collatione 7. authentica quibus modis naturales effici legit. §. liceat igitur, collatione 6. dicto §. fina. institut. de nupt. l. 4. titu 15. part. 4. cum alijs adductis supra in §. 4. & notant expresse Doctores in dicta l. 2. ff. de vulg. & pupill. substitut. glof. Nicas. Minfinge. & alij in princip. institut. de pupill. substitut. Antonius Gom. in dicto capite 4. num. 2. Clém. diefectu 15. nu. 5.

11 **Quarto** extende, vt procedat in filio arrogato, vel adoptiuo in casibus in quibus transit in potestatem patris

arrogantis, vel adoptantis, nam potest etiam pupillariter substitui. l. si arrogator. ff. de adoptio. l. sed & si plures. §. in arrogato. ff. de vulg. & pupill. substitut. l. 2. titulos, part. 6. Ioannis à Rojas in epitome successio. cap. 16. numero 18. cum alijs adductis supra in §. 5. & tenet expresse Paul. Leon. in dicto tractatu substitutio. in materia pupill. substitut. numero 218. & Clém. dicto effectu 15. num. 17.

12 **Quinto** extende, vt non solum procedat in filijs primi gradus quibus potest pater pupillariter substitui, sed etiam in nepotibus pro nepotibus, & deinceps, quibus etiam substitui pupillariter potest dicta l. 2. ff. de vulg. & pupill. substitut. vbi communiter Doctores in principio institut. eodem titulo l. liberorum. ff. de verborum significat. quod etiam hodie procedere potest stant. l. 8. titulo 3. libro quinto recopilationis, nam auus poterit habere nepotes ex filio defenato tantum. 737.

13 **Sexto** extende, vt procedat etiam in posthumis quibus substitui potest pupillariter dicta lex 2. in principio. versicu. plane posthumis. ff. de vulg. & pupilla. substitut. §. no solum institut. de pupill. substitut. vbi Doctores & ratio est, quia cum substitutio pupillaris sit etiam testamentum filij. l. Papinianus. §. sed nec impuberis. ff. de inofficioso testamento, & in principio institut. de pupill. substitut. c. si pater de testamēt in 6. cum alijs, & hoc sit in fauorem pupilli cum sit fauorabile testatum decedere, & sit etiam hæc substitutio pupillaris introducta in commodum filiorum. l. si pupillus ff. de acquirēda hæreditate. l. si arrogator. ff. de adopt. posthumus in fauorabilibus habetur pro nato. l. qui in vtero. ff. de statu homi. cum alijs, & sic potest pupillariter substitui, vt declarant Paul. Leon. in dicto tractat. substitut. in materia pupilla, sub-

Liber secundus praxis ciuilis

substitu. numero 35. & 216. & Clem. dicto effectu 15. numero 14. cum sequent.

- 14 Septimo extēde, vt procedat etiā in filio exheredato cui pupillariter substitui potest per patrem. l. sed si plures. §. si ex ā se. ff. de vulg. & pupill. lex 2. eodem titulo. l. filius qui se paterna. ff. de acquirēd. hēredita. l. cum quidam. C. de legat § non solum. vbi Doctores institut. de pupil. substitut. Doctores in dicta l. 2. ff. de vulgar. & pupill. Antonius Gomez in dicto capite 4. numero 2. & 3. Clemen. dicto effectu 15. numero decimonono.
- 15 Octauo extēde, vt non solum pater possit filijs pupillariter substituere, sed etiam eos in legitima grauare, & excludere omnes, cap. si pater de test. in 6. l. Papinianus. §. sed nec impuberis. ff. de inofficioso testamento, tradit Parisius consilio 16. numero 54. & consilio 59. numero 18. lib. 2. Matthæ sing. 163. & hic est casus in quo potest pater in legitima grauare.
- 16 Nono extēde, vt dicta substitutio pupillaris excludat matrem etiam in legitima sibi debita in bonis filij. l. Lucius. l. sed si plures. §. ad substitutos. l. 2. ff. de vulg. & pupill. substit. l. precibus. C. de impuber. & alijs substitut. l. Papinianus §. sed nec impuberis. C. de inofficioso testamento, cap si pater de testamēt. in 6. l. 5. titu. 5. part. 6. tenent Doctores in dicta l. precibus, & in dicta l. 2. ff. de vulg. & in dicto §. sed nec impuberes. Antonius Gomez late in dicto capit. 4. num. 7.
- 17 Decimo extēde, vt procedat non solum quando substitutio fuit facta verbis specialibus, vsque ad certam ætatem pupillarem in quo casu dicitur expressa, sed etiam in substitutione pupillari comprehensa in comprehensio, vt si facta fuit substitutio, si

ne certa ætate, vt quōdecim. que filius decesserit, quia sub comprehensio verborum continet duo tempora, & duas substitutiones, & vtraq; dicitur expressa verbis generalibus, & sic decesserit in pupillari ætate substitutus admittitur, & mater excluditur, vt in dicta l. precibus. vbi notāt Doctores. C. de impuber. & alijs substit. d. 5. tit 5. par 6.

- 18 Vndecimo extēde, vt tacita pupillaris comprehensa sub expressa vulgari excludat etiam matrem quando per coniecturas constare potest de voluntate testatoris. l. in testamēto, la. in fine. C. de militari testam vbi notāt Doctores. l. in hoc iure. ff. de vulg. & pupill. substitut. glos. quam ibi seq. Doctores in dicta l. precibus verbo, omnimodo. C. de impuber. & alijs substitut. Bartolus in dicta l. 2. num. 38. ff. de vulg. Antonius Cem. in dicto cap. 4. num. 10. vbi post alios declarat ex quibus præsumptionibus & coniecturis possit constare de voluntate testatoris
- 19 Sed si nō cōstat de volūtate testatoris tacita pupillaris comprehensa, sub expressa vulgari nō excludit matrem dicta l. precibus, vbi glossa, & Doctores communiter. l. fina. C. de insti & subst. sub cōditio. fact. vbi Doctores Bartolus in dicta l. 2. num. 32. ff. de vulg. idem Bartolus, & alij, in l. Ceturio. ff. eod tit. Ant. Com. in d. c. 4. nu. 8.
- 20 Duodecimo extēde in tacita vulgari comprehensa sub expressa pupillari, quæ etiam matrem excludit, vt notat glossa finali in fine in dicta l. finali. C. de institu. & subst. sub conditio. fact. quam ibi sequitur Doctores Antonius Gomez in dicto capit. 4. num. 9.
- 21 Et quia materia huius pupillaris substitutionis abundantissime scripta est per Doctores in locis supra citatis ideo eam non prosequor, sed

tantum

tantum in hoc ultimo loco pro refo-
lutione istius effectus notandum est,
quod ad hoc, ut substitutio pupilla-
ris valeat sex sunt necessaria requisita
primum quod persona cui sit sub-
stitutio sit filius nepos, vel descēdes.
Secundum quod sit in substitutis po-
testate Tertium, quod sit impubes.
Quartum, quod sit institutus, vel le-
gitimex herede datus. Quintum, quod
post mortem testatoris efficiatur sui
iuris, & non sit recusus in potestate
alterius. Sextum, quod addeatur
hereditas. dicta l. 2. vbi Bartolus, &
alii ff. de vulgar. & pupillar. substitui.
Cassellus in l. 31. Tau. in glo. pupilla.
Antonius Gomez in dicto cap. 4. nu-
mero 2.

22 Et quibus casibus expirat pupil-
laris substitutio vidē in §. masculino in-
stitui. de pupill. substitutio. & l. 10. ti-
tulo 5. par. 6. vbi Greg. Lop.

EX §. XXXVIII.

SUMMARIA.

- 1 **F**ilius familias non potest es-
se testis in testamento pa-
tris.
- 2 Nec in omni alio facto patris.
- 3 Filius emancipatus non potest esse te-
stis pro patre.
- 4 Filius bastardus non potest esse testis
pro patre.
- 5 Filij boni possunt esse testes pro patre,
dum non agitur de factis patris.
- 6 Pater regularius non potest esse testis
pro filio.
- 7 Patres pro filijs, & filij pro patribus
in quibus casibus possunt ferre testi-
monium.
- 8 Pater pro fratre in testimonium non
admittitur.
- 9 Pater pro fratre in civilibus potest
esse testis.
- 10 Pater pro fratre hucusque gratis
distulit repellitur.

- 11 Consanguinei usque ad quartum
gradum a testimonio repelluntur.
- 12 Affines per lineam ascendenti,
vel descendente repelluntur a te-
stimonio.
- 13 Uxor pro marito, & maritus pro uxore,
testes esse non possunt.
- 14 Pater spiritualis pro filio spirituali
testis esse non potest.
- 15 Personae omnes quae non prohibentur
possunt esse testes.
- 16 Concubini pro amantio testis esse non
potest.
- 17 Amici in eadem domo habitan-
tes pro amicis esse testes non possunt.
- 18 Amicus regulariter pro amico tes-
tis esse potest.
- 19 Domesticum testimonium non valet
pro domestico.
- 20 Domestici testimonium tunc valet
quando deponit de his quae facta
sunt in domo, & secreto.
- 21 Probatio innocentiae potest fieri etiam
per testes domesticos.
- 22 Testes domestici recipiuntur quando
veritas aliter se haberi non potest.
- 23 Testes etiam inhabitantes admittuntur
quando veritas aliter se habere non
potest.
- 24 Testis si tempore depositionis est do-
mesticus non admittitur.
- 25 Testis domesticus si in fraudem de
domo expulsus fuisset, ut deponeret
tunc non valet.
- 26 Fraus non praesumitur nisi pendente
lite domesticus fuisset expulsus.
- 27 Famulus absque salario admittun-
tur in testem pro domino.
- 28 Domesticum testimonium contra do-
mesticum valet.
- 29 Domesticus litigans contra con-
domesticum suum tunc domesticus po-
test esse testis.
- 30 Domesticus honeste vitam, & bone co-
ditionis potest esse testis pro dome-
stico.
- 31 Subditus ratione inuisitatus non ad-
mittatur in testem.

Libec secundus praxis ciuilib

- 22 *Domesticus in extraiudicialibus de
artium consensu pnest esse testis.*
- 23 *Cives pro sua ciuitate testis esse non
potest quo ad eius commodum.*
- 24 *Cives an valeat esse testis p. o. vni-
uersitate si nil commodi perue-
nit.*
- 25 *Proximus potest esse testis pro causa
sua Ecclesia, & monachus, & cle-
ricus integri testes non in ea.*
- 26 *Tutor non potest esse testis pro causa
pupilli sui.*
- 27 *Aduocatus & procurator non po-
test esse testis in causa sui c. en-
suli.*
- 28 *Solicitor non potest esse testis in cau-
sa quam soliciat.*
- 29 *Testimonium proxima prout vtra-
que parte valet de consensu par-
tium.*
- 30 *Proxima deponens de consensibus
faciis: implenam fidem, si de con-
sensu vtriusque plenam faciis fi-
dem.*
- 31 *Legarius, venditor, cedens socius
solicitor, vassallus quando possunt
esse testes.*
- 32 *Testes inhabiles qui sint de iure cog*
- 33 *Testes omnes sunt idonei si a parti-
bus non epeleantur.*

DE PATRIA POTESTATE
*quam pater habet in filios
familias, ut non possunt esse tes-
tes in testamento patris.*
§. XXXVIII.

TRIGESIMVS PRIMVS
patris potestatis effectus est,
quod filiosfamilias non potest esse te-
stis in testamento patris. l. parentes.
C. de testibus. §. in testibus alias inci-
pit pater institui. de testamēt. l. 8. ti-
tulo 16. partia 3. Et ratio est, quia
pater & filius ratione patris potesta-
tis vna eademque persona reputan-

tur. l. fina. C. de impub. & alijs substi-
tut. & filius gerit imaginem patris. l.
cum aliquis C. de iure deliber. Bald.
in l. fina. numer. 38. C. de edicto diui
Adrian. toll. & familia tota vnum,
quasi corpus est cuius caput est pa-
ter. l. pronuntiatio. ff. de verborum
signif.

Quod extende, vt non solum pro-
cedat in testamento patris sed etiam
in quolibet alio proprio facto patris,
vel quando tractatur de commodo,
vel incommodo patris. d. l. paren-
tes. C. de testib. d. §. in testibus alias
incipit pater, vbi Nicafor. Porti & An-
ge. instituit de testamēt. Ba tolus in
l. qui testamento. §. quicumque autē
ff. de test.

Secundo extende, vt procedat in
filio emancipato, qui non potest etiā
esse testis pro patre. l. etiam. C. de te-
stib. cap. in literis extra eodem titulo
glossa in dicta l. parentes eam ibi
sequuntur Doctores, & in dicto §. in
testibus l. 18. titulo 16. partia 3. Et
ratio est, quia pater repellitur a testi-
monio pro filio non solum ratione
patris potestatis, sed etiam ratione
familiaritatis naturalis, quae adhuc
durat cum filio emancipato, vt pro-
bant dicta iura, & ibi notant Do-
ctores.

Tertio extende in filio bastardo,
qui non potest etiam esse testis pro
patre propter naturalem affectum,
vt notat Bartolus in l. ad tutelam. ff.
de capit. diminutio. Porti. & Nicafor.
numero 2. & ceteri scribentes in di-
cto §. in testibus. Florian. in l. testis
idoneus ff. de test.

Sed quando non tractatur de facto
patris, vel de eius commodo, vel in-
commodo bene possunt predicti fi-
lij esse testes, vt notant glossa, Barto-
lus, & alij in dicta l. qui testamento.
§. quicumque. ff. de testamēt. Nicafor.
& alij, in dicto §. in te-
stibus.

Quarto

- 6 Quarto extendit in patre qui regulariter non est idoneus testis pro filio dicti lex parentes. C. de testibus. l. testis idoneus. ff. eodem titulo, gloss. & DD. in d. l. qui in testamento. §. quæcumque. ff. de testam. & etiam in matre quæ testis esse nõ potest in causa filij, vt notant DD. in d. l. parentes, & in d. §. quæcumque. Port. & Ang. nu. 3. in d. §. In testibus. Ant. Gab. lib. 1. de testib. conclus. 17. vbi hoc extendit limitat, & declarat.
- 7 Sunt tamen plures casus in quibus parentes vtriusque sexus pro filijs & filij pro parentibus testimonium ferre possunt quorum plures enumerat Doctores in dicta l. parentes, & Socinus in regula 427. & Menochius de arbitrarijs iudic. libro 2. centuria 2. casu 102. & in causa matrimonij probat textus in cap. videtur qui matri accusari possunt, & in capi. super eo, el. 2. de testibus, vbi glossa, verbo solutio quam ibi seq. DD. Dec. cõf. 163. Zasius conf. 9. nu. 3. & conf. 4. nu. 18. lib. 2. Antonius Gabriel 2. par. lib. 1. de test. concl. 9. num. 1. cum alijs sequent.
- 8 Quinto extendit in fratre, qui nõ admittitur pro fratre, vt notat gloss. Barto. & alij in l. lex Cornelia. ff. de iniurijs. gloss. 1. in l. lex Iulia. ff. de testib. Alber. in tract. de testibus, nume. 12. Ant. Gab. d. lib. 1. de testibus, cõclu. 14. qui num. 2. cum plur. seq. late limitat, & declarat licet plures per eum citati ibi cõtrarium teneant, sed in hoc solet fieri differẽtia inter ciuiles & criminales causas nam in criminalibus communiter tenetur, quod frater repellitur à testimonio pro fratre suo, vt tenent cõmuniter DD. in d. l. parẽtes, & in d. l. qui in testamento. §. quæcumque. & in dicto §. in testibus. & tenent Bart. & alij in d. l. lex Cornelia. ff. de iniurijs, & plures alij quos refert, & sequitur Menochius dicto lib. 2. de arbitrarijs iudi. centu. 2. casu 104. nu. 6.
- 9 Sed in ciuilibus frater pro fratre potest esse testis gloss. in c. parentes. 4. q. 3. & in cap. 1. 3. q. 5. Ba. d. in d. l. parentes, nu. 3. vbi Salic. & alij, sed non integra fides ei in fauorem sui fratris adhibetur, vt notant DD. in d. l. parẽtes. Port. & Ang. in d. §. in testibus. nu. 4. in sti. de testam. maxime si simul habitarent, vel magna inter eos esset affectio, nam tũc nulla fides fratri in fauorem fratris adhibetur secundum Bald. in d. l. parẽtes. nu. 3. C. de testib. & in l. 1. nu. 8. C. de sacrosanct. Eccle. Cosset. in sing. verbo testis incipit licet fratre idem Bald. conf. 188. lib. 4. quos sequitur Menoch. d. casu 104. num. 3.
- 10 Si tamẽ causa sit grauis indistincte frater pro fratre nõ est idoneus testis nec vlla fides ei adhibetur. Bald. in d. l. parẽtes, nu. 4. C. de testib. quem ibi omnes seq. & tenent Doctores in cap. in literis, vbi Felinus num. 11. de testib. & in cap. cum oporteat. nume. 3. de accusatio. Soci. cõf. 17. colum. 3. libro 1. vbi hanc testatur commu. opin. & cõf. 130. in fine. eodem libro. Menochius loco supra citato, qui ait, quod relinquatur arbitrio iudic. quæ sit causa grauis, & quanta sit affectio.
- 11 Sexto extendit in alijs cõsanguineis vsque ad quartum gradum, qui non sunt integri testes pro cõsanguineo, vel cõiuncto. cap. secus, cap. accusato. es. 3. quæstione 5. Bartolus, Baldus, Angelus, & Alexsder. nume. 43. in l. admonendi de iureiurando. Antonius Gabriel d. lib. 1. de testibus, cõclusionẽ 13. numero primo, qui allegat plures contrarium tenentes, & hęc extẽsionem limitat, & latissime declarat ibi, numero 2. cum pluribus sequent.
- Sed resolutiue quod dictum est de fratre idẽ intellige de cõsanguineis vsque ad d. 4. grad. vt notat DD. sup. citati, & Menoch. d. casu 104. n. 3. cũ seq. & cõt. 3. casu 262. nu. 5. qui plures refert.

Liber secundus praxis ciuilibus,

- 12 Septimo extende etiam in affinis per lineam descendētē, vel ascēdētē nō autem per lineam transuerſalem, vt notat Gramma. decisio. 34. nume. 20. & consilio 32. in fine. Crot. in tract. de testib. n. 131. Hippol. sing. 133. & cōf. 68. nu. 20. Anto. Gabr. qui hoc late declarat d. lib. 1. de testibus, cōclus. 15. sed vsque ad quartum gradum. idem intelligo quod in cōsanguineis per supradicta.
- 13 Octauo extēde in vxore pro marito, & spōsa pro spōso, & ecōtra qui nō possunt testimonium ferre in eorum causis. l. quod seruus. ff. de cōditio. ob causam notat Bar. Bal. & alij in l. 2. C. de testib. Porti. & Ang. n. 11. in d. §. in testibus.
- 14 Nonno extēde in filio, & patre spiritali nam magis diligendus est pater spiritalis quam carnalis, vt notat glossa in cap. pictium. 30. quæst. 3. & cognatio spiritalis dignior est quā carnalis, vt dicit gloss. in cap. 1. de cognatio. spiritali in 6. & expresse tenet Guilielm. de Vin. & Baldus in lege generaliter. ff. de iniuf. vocand. Salicet. in l. testis ff. de testib. Fulgo. in l. 4. §. prætor. ff. de iniuf. vocand. & facit tex. in cap. quia diligere. 30. q. 3. & gloss. in cap. qui dormierit. 27. q. 2. & quod dicit Bald. in l. 1. colum. pen. C. vnde vi.
- 15 Contrarium tamen tenent Bald. & Salice. in l. parentes. C. de testib. Roma. & Alexād. in d. l. generaliter. ff. de iniuf. vocād. i. em Alexand. cōf. 470. & 680. Flori. in l. testis idoneus ff. de testibus. DD. in cap. cum nuncius de testib. vbi Fel. nu. 2. hāc testatur commu. opi. quæ etiam sequitur eius additionator, & Nicas. in d. §. in testibus. n. 3. insti. de testa. & ratio huius opiniois est, quia edictum de testibus est prohibitoriū, & omnis persona quæ nō prohibetur potest testificari. l. 1. ff. de testib. & iura pro contraria parte adducta loquuntur quoad impediendum matrimonium.
- 16 Decimo extende in concubina qui nō potest testificari pro amasio, & econtra, vt notat Baldus in lege secunda. C. de testibus. Portius in dicto §. in testibus, numero duodecimo vbi Iason in eius additionibus, & ratio est secundum eos, quia concubina in animo, & affectione non differt ab vxore, sed in honore, & vi matrimonij. l. item in legato. §. parci. ff. de legatis tertio. l. masculus. ff. de verborum signif.
- 17 Vndecimo extēde in amicis in eadem domo habitantibus, vel quando magna inter eos esset affectio, vel familiaritas licet similes non habitent. l. quoniam l. omnibus. C. de testibus. Angelus in dicto §. in testibus, numero duodecimo instituit. de testamento in consilio 405. inter consilia, Baldus Abbas in capite in litoris, numero quinto de testibus, & in capite literas numero octauo de præsumptio. Crotus in tractatu de testibus, quarta parte, nu. 77. Alc. cōf. 5. nu. 27. Menochius lib. 2. de arbitr. iudic. ceterura secunda casu 104. numero tertio cum sequetur. Bursat. cōf. septuagesimo secundo, numero quinquagesimo, libro primo, qui dicunt relinquendum esse arbitrio iudicis quæ tanta affectio, vel familiaritas sit inter partem, & testes.
- 18 Regulariter tamen amicus non prohibetur esse testis pro amico, vt tradit Albericus in tractatu de testibus. §. superet numero octauo, Baldus in capite primo, numero tertio de testibus. Bartolus in lege tertia, columna secunda, vbi testatur de communi. ff. de testibus. Abbas in capite accedens, el segundo, numero octauo, vt lite non contest. Decius Neapolitanus 304. numero decimotertio. Florianus in lege tertia, numero secundo. ff. de testibus, limitatione, & declarat Antonius Gabriel, libro primo, de testibus conclusione vndecima, numero primo, cum alijs sequentibus.

Duo-

- 20 Duodecimo extende in familiaribus, & domesticis, nam domesticum testimonium nõ valet pro domestica persona. l. etiam. C. de testibus. l. penult. ff. eodem titulo. §. in testibus instit. de testa. c. in literis de testib. c. 1. 2. & 4. & cap. accusatores. 3. q. 5. c. 11 §. testes quos & §. etiam civili. 4. q. 3. cap. 1. §. 1. 14. quæst. 2. tenent Doctores in dictis locis communiter, & in l. 1. C. ad Senat. consult. Claud. Gram. cõf. 26. nu. 30. & seq. Ant. Gabr. lib. t. de testib. conclus. 10. nu. 1. cum plur. seq. vbi late declarat.
- 21 Quod primo limita, nisi domestici deponat in his quæ facta sunt domui & secreto, nam tunc testes domestici probant. l. cõsensu. C. de repudijs. vbi Baldus, & alij. cap. veniens in fine de testibus. Bartolus in l. quoties, nume. 2. C. de naufragio. lib. 10. idem Bart. Ang. & alij in l. quæ tutores. C. de administratio. tut. Aretin. & Felin. & alij in d. cap. in literis de testibus. Afflict. decis. 304. num. 10. Marfil. in l. 1. §. ad quæstionem. versic. limitapri mo. ff. de quæstio. Gramma. conf. 66. numero 44. in civilib. Zaf. conf. 2. n. 37. Craue. late de antiquitate tempo. 2. par. 1. par. nu. 13. cum seq. Ant. Gab. plures allegans. d. cõcl. 10. nu. 33. cum sequent.
- 22 Tertio limita, quando aliter veritas haberi non potest, quia tunc testes domestici recipiuntur: Ioannis Andr. in additio. ad specul. titulo de teste. §. 1. vers. item excipitur. Hippolytus in l. plurimum. §. tormeta. vers. item vltra prædicta. ff. de quæstio. & in pract. crimina. §. diligenter. nu. 81. Zaf. conf. 3. nu. 40. lib. 2. Ant. Gab. d. concl. 10. nu. 47.
- 23 Nam quando veritas aliter sciri non potest testes alias minus idonei fidei faciunt. cap. veniens, el. 2. vbi glossa finali. Felinus & alij de testibus, cap. cum dilecti, versic. & si tres de electio. capit. fina. de testibus cõgend. glossa in capite tertio loco, verbo iurare, vbi Anton. & alij de probatio. Abbas in capite cum in tua, numero 7. de sponsal. de cõf. Tholosa. 3. in fine. Marfil. sing. 73. & consilio 31. numero 32. & consilio 41. numero 5. Antonius Gabriel dicto libro 1. de testibus. conclus. 7.
- 24 Lex enim contenta est his probatoribus quæ haberi possint. l. vicinis. C. de nup. l. consensu. C. de repudijs. Doctores in capite finali, quod met. causa. Bartolus & alij. in lege in illa stipulario. e. ff. de verborum obligatio. Alexander consilio 187. numero 21. libro 2. & consilio 116. numero 4. libro 5. Decius consilio 148. numero quinto, & consilio 321. numero vn. decimo.
- 25 Quarto limita, quando tempore depositionis testis est domesticus; vel famulus, quia tunc non est idoneus testis, secus tamen si eo tempore non sit licet antea fuisset considerato præfensi uel dicta lex 2. C. de testibus; l. penultima. ff. eodem titulo. l. 3. §. duæ causæ. ff. ad car. & notant in his locis Doctores & in dicto §. in testibus instit. de testament. Baldus in capite insuper. na. 2. de testib. & in cap. in litteris, vbi etiam Abb. & Fel. eod. ritu. Tiraq. in reg. cessante. 1. par. n. 101. cum alijs seq.

Lib: r secundus praxis ciuiliſ,

- 25 **Q**uod intellige niſi in fraudem talis domeſticus expulſus fuiſſet à domo, vt deponeret, argument. eorum quz notantur in lege peto. §. fraſtre in fine. ff. de lega. 2. Bartol. in l. 1. §. item numio. ff. de quzſtio. & in l. vir mulieri. ff. de donatio. inter vir, & vxor. & in Ler. am in ſecunda lectura, verſic. uero. C. de teſtibus. Bald. & Salyc. in d. l. 2. C. de teſtibus, idem Bald. in cap. inſuper, num. 2. de teſt. Felinus & alij in d. c. in l. teis de teſtibus. Angelus in d. §. in teſtibus alias incipit pater. nu. 9. & 11. Nicaf. num. 2. inſti. de teſtam. Traqueilus in dicta regula ceſſante cauſa, prima parte, num. 102. Ant. Gab. in dicta conc. 10. nu. 11. & 12.
- 26 **E**t fraus non præſumitur, niſi pendente lite eſt expulſus, vt notat tpe cula. in titulo de teſte §. 1. verſic. item excipitur. Pauſius conſil. 104. nume. 159. l. h. 1. Antonius Gabriel d. conſul. 10. num. 11 & 12. quod inteli- go quando pater familias dedit famulo licentiam, & facto teſtimonio ſtatim eum recipit, vt tenet Bart. in d. l. 1. §. item numio ff. de quzſtio Nicaf. in d. §. in teſtibus. num. 4. inſti. de teſtam.
- 27 **Q**uanto limita, vt non procedat in famulo qui ſeruit abſque ſalario, & expenſiſſimus à quo producit in teſtem. vt tenet idem ſpecul. in titulo de teſte. §. 1. verſic. item excipitur, & ibi Ioann. Andr. in additio. Hippol. in l. 1. §. ad quzſtionem, verſic. limita. & ſecundo. ff. de quzſtio. & in l. 1. §. idem numio. verſi. & circa dicta. ff. eodem titulo, & in ſing. r. A ber. in verſic. de teſtibus. §. ſuper eſt. nume. 13. Anto. Gabr. d. conſul. 10. nu. 7. & 8. qui plures citat.
- 28 **S**exto limita, vt non procedat quz do domeſticus ne ſons deponit cōtra domeſticū: nā tūc vlet teſtimonium licet non vlear pro domeſtico, vt notatur in d. l. 2. C. de teſt. & tenet Nicaf. in d. §. in teſt. n. 4. inſti. de teſtam.
- 29 **S**eptimo limita, niſi quādo domeſticus litigat contra condomeſticum ſuum, quia tunc tertius domeſticus poteſt eſſe teſtis, & valer eius teſtimonium ratione paritatis. l. non ſolū §. de vno ff. de rit. nupt. Nicaf. in loco proxime citato.
- 30 **O**ctauo limita, vt non procedit in domeſticis honeſte vitæ, & bene conditionis, vt notant Baldus, Antonius, & Felinus in dicto cap. in literis de teſtibus. Albericus in tractatu de teſtib. §. ſuperes. nu. 13. Marſilius in dicta l. 1. §. ad quzſtionem, verſi. limita. ff. de quzſtio. Gozad. conſilio 94. num. 32. Ruinus conſilio 36 & 53. nume. 6. lib. 4. Anton. Gabriel. d. conſul. 10. num. 19 & 20.
- 31 **N**ono limita, niſi quādo aliquis eſt ſubditus ratione iurisdictionis, vt vaſ ſallus pro dominio. Bartolus in l. ido rei. in principio. ff. de teſtib. Albeti. in d. tract. de teſtib. §. ſuper eſt. verſi. conſequenter, & in l. eos. C. de teſti. vbi etiam Salyc. e. verſ. quzro de ſubdito Ang. in d. §. in teſtibus alias incipit pater. nu. 10. inſti. de teſta. Alex. conſ. 16 col. 2 & conſ. 89 lib. 5. Anto. Gab. in d. conſul. 10. n. 21. cum ſeq vbi hoc declarat.
- 32 **D**ecimo limita, niſi in extra iudicialibus de conſenſu partium, argumēt. l. ſciendum iuncta gloſſ. ff. de vſu. l. ſi quis teſtib. C. de teſtibus Angelus in d. §. pater. num. 13 qui alias incipit in teſtibus. num. 4. inſti. de teſta. vbi in num. 6. & 7. declarat qui dicantur domeſtici. Ant. Gab. qui in ſpecu. loquitur in reſte inſtrumentario. dicta conſulione 10. num. 50. vbi etiam limitat alijs modis dictam duodecimā extensionem.
- 33 **T**ertiodecimo extēde dictum eſt ſectum in ciuibus qui pro ſua ciuitate teſtimonium facere non poſſunt ſi commodum, vel incommodum inde ſunt conſequenturi, vt ex memorijs, aut paſcius incidēdoliēna, vel animilia ſua paſcēdo, vel aliter commoda acci-

exciendo, quia tunc censetur in causa propria deponere secundum Guil. decimo. Cin. Bartol. Bald. & alios in lege in tantum. §. vniuersitatis. ff. de rerum diuisione. & in lege sed si hæc. §. qui manumittitur. ff. de inus voc. & tenent idem Cinus, Baldus, & Salicetus in lege parentes. C. de testib. Abbas, Felinus, & alij in cap. insuper extra eodem tit. Ferret. conf. 150. nu. 1. lib. 1. Curt. alios referens in tract. de testibus, conclus. 3. Alexand. conf. 99. num. 7. lib. 5. Afflict. decisio. 400. num. 7. Roland. conf. 72. nu. 13. lib. 2. Menochius lib. 2. de arbitra. iudicent. 1. casu 106. num. 13. Hippolyt. Rim n. conf. 26. num. 40. lib. 1. Et ratio est, quia quando singuli de vniuersitate consequuntur commodum, vel incommodum dicuntur deponere in causa propria, & nullus potest esse testis in causa propria. l. in omnibus. C. de testibus. l. nullus. l. idonei. ff. eodem titulo. Bartolus in l. deferre. ff. de iure fisci. Doctores in dicto cap. insuper, vbi Abbas num. 8. & Felinus num. 5. & 6. Grammat. conf. 41. num. 4 in ciuilibus. Crauet. conf. 99. num. 2 Ferret. dicto conf. 150. num. 1. Hippolyt. Rimin d. conf. 26. nu. 39. & Roland. loco citato.

34

Sed si testis vniuersitatis nullum commodum, vel incommodum sentire possunt, quia causa solam vniuersitatis tangit, vt agitur de legato ciuitati facto pro xditionis extruendis, vel reficiendis iuxta l. ciuitatibus. ff. de legat. 1. vel quando tractatur de alijs proprijs bonis ipsius ciuitatis, tunc non repelluntur, & probant, vt tenent Doctores commuiter in dicto capite insuper, vbi Felinus numero 1. cum sequent. & Decius num. 7. de testibus. Bart. & alij in dicta l. in tantum. §. vniuersitatis. ff. de rerum diuisione. Alexander conf. 68. nu. 14. lib. 2. vbi hanc testatur communem opinionem Ferret. d. conf. 150. num. 1. cum seq. lib. 2. Roland. & Hippolyt. Ri-

min. vbi sup. Menoch. dicto casu 106. num. 4. vbi hanc etiam dicit communem opinionem. Et ratio est, quia res vniuersitatis non dicuntur res singulorum d. l. sed si hac. §. qui manumittitur. ff. de inus voc. cap. qui manumittitur. 12. quæst. 2. glossa, Bart. & alij in dicta l. in tantum. §. vniuersitatis. ff. de rerum diu. Abbas in cap. eam, num. 12. de rescript. Corne conf. 293. num. 12. lib. 3. & conf. 188. num. 9. libro 4. Ferret. dicto conf. 150. num. 1. lib. 1. Antonius Gabriel recept. conclus. libro 6. in titulo, quod cuiusque vniuersit. nomine conclus. 1. num. 11. Et qualiter hæc distinctio procedat post Felinū, & alios in dicto cap. insuper, & in cap. cū nuncius de testibus, & Coarru. practic. quæst. cap. 18. & Rolandus, & alios Doctores supra citatos resouit latissime Menoch. dict. lib. 2. de arbitra. iudicent. 2. casu 106. per totum quem vide.

35

Ex his inferitur quod prælatus monachus, & clericus sunt integri testes in causa fuz Ecclesie, & vniuersitatis, vt probatur in dicto cap. insuper, & in cap. nuntius, vbi tenent Doctores de test. & Bart. & alij in d. l. in tantum. §. vniuersitatis. ff. de rerum diuif. Soc. in regula 408. fall. 4. Ferret. dicto conf. 150. num. 5. lib. 1. Bello. conf. 63. num. 18. Crauet. de antiquit. tempor. in 7. particula. 1. part. numero 19. & 20. Et ratio est quia supra adduximus, quia in causa Ecclesie pro nullo testificatur, sed pro iure Ecclesie, quia alia est propria causa, alia Ecclesie, vel vniuersitatis, glossa in dicto capite cum nuntius, & alij Doctores supra citati qui hoc limitant, & declarant.

36

Decimoquarto ext. de erim in tutore qui non potest esse testis in causa sui pupilli, quia videtur deponere in facto proprio. & ad sui utilitatem. §. fin. insti. de curat. tenet post Bald. Arg. in d. §. pater. n. 14. inst. de testa. Fel. in d. c. insuper. n. 10. de testib.

Liber secundus prax is ciuilis,

- 37 Decimoquinto extende etiam in aduocato, & procuratore in causis in quibus procurant, & patrocinantur, cap. Roma, de testibus in sexto, notat Bartolus in lege deferre. §. ijdem de creuerunt in fine. ff. de iure fisci. Baldus, & Doctores in lege omnibus. C. de testibus. Angelus in dicto §. pater numero decimoquarto instituit. de testament. Felinus in capite cum a nobis numero 13. & decimoquarto de testib.
- 38 Decimo sexto pari etiam ratione extende in sollicitatore qui non potest esse testis in causis in quibus sollicitat. Rota in nouis. decisio. 149. & 154. Bellame. decisioe 605. Anton. Imola, & Felinus, numero 5. & 14. in cap. cum a nobis de testibus. Alexan. consilio 152. numero 6. libro 7. Dec. consilio 133. & 310. numero 3. Parisius consilio 58. numero 84. libro 4. Socius Iunior consilio 88. numero 23. & consilio 89. libro 2. cum alijs adnotis per Anton. Gabr. d. lib. 1. d. testib. conclus. 12. num. 1. cū alijs ubi hoc limitat, & declarat.
- 39 Decimo septimo extende in proxeneta, qui etiam non potest esse testis, nisi vtraque parte volente. vt in authentica de testibus. §. penultima, collatione 7. Angelus in dicto §. pater. nume. 15. de testamen. Felinus in d. capit. cum a nobis, numero 16. qui alios citat Ferrer. consilio 383. numero 28. lib. 2. Et poterit etiam deponere altera parte in vita, si proxeneta voluerit petere altera parte, vt notatur per glossam, & Docto. in cap. 1. de testib. in 6. & in capit. Romana, eodem titulo, & tenent Cinus, Baldus, & Salicetus in dicta l. omnibus. C. de testibus. Angelus in dicto §. pater. glossa, & Angelus in dicta authentica de testibus. §. quoniam. Abbas in capite penultimo de testibus cogéd. Corn. conf. 33. columna 5. lib. 2. And. sic. qui hanc testatur communem opinionem, conf. 40. versic. 8. lib. 3. Curt.
- Senior in tractatu de testibus, conclusioe 43. late Socin. Iun. consilio 29. columna 4. & 5. lib. 2. & consilio 31. num. 19. eodem lib. Ferrer. dicto consilio 383. na. 30. lib. 2. Qui hanc etiam dicit communem opinionem. Imol. de consuetudine, & stilo in hoc regno proxeneta petere altera parte etiam inuitus compellitur per iudicem testimonium ferre, quod etiam procedit de iure comuni quando proxeneta non recipit salarium, quia tunc vocatur amicus tractator, & pro locutor, & sic potest compelli etiam altera parte petente testimonium dicere secundum Baldum consilio 50. columna finali, libro 2. & consilio 370. questione 3. libro 4. Ferrer. dicto consilio 383. numero vigesimonono, lib. secundo.
- 40 Et aduerte, quod quando proxeneta, seu mediator deponit de consensu partium solus probat plene, sed si de consensu vnus probat semiplene vt notatur per glossam, & Docto. in dicta authentica de testibus. §. quoniam, colla. 7. & tenent Ferrer. & alij sup. citati.
- 41 Quando autem legatarius, venditor, cedens focus fideiussor, & vassalus possint esse testes declarat Felinus dict. cap. insuper, numero vndecimo, cum alijs sequentibus de testibus.
- 42 Et qui sint testes inhabiles ad testificandum de iure nostro regio vide lex octaua, & decima, titulo 9. par tita 3.
- 43 Et est notandum quod omnes praedicti casus in quibus testes repelluntur debent intelligi, & limitari si pars contraria opponat alias autem parte non opponente dicti testes probant, vt notat Alexander in lege quarta. §. hoc autem iudicium, columna quarta. ff. de damno infecto, & Purpurat. in additionibus ad Angelum in dicto §. pater in st. de testam.

EX §. XXXIX.

SUMMARIA.

- 1 **F**iliusfamilias tabellio non potest facere testamentum in quo pater est institutus hæres.
- 2 **T**estamentum factum per filium tabellionem in quo pater est institutus hæres non valet quo ad filium secus quo ad alios legatarios.
- 3 **T**estamentum factum per filium tabellionem in quo fratres sunt instituti non valet quo ad eos, vel alios legatarios extraneos.
- 4 **P**ater an possit conficere instrumentum de contractu filij.
- 5 **P**ater an possit pro filio in potestate scribere instrumentum in adventitijs.
- 6 **P**ater potest remittere, vel donare usumfructum bonorum adventitiarum, & quando domesticus pro domesticis poterit stipulari.

DE PATRIA POTESTATE quam pater habet in filios familias, & filiusfamilias tabellio non potest facere testamentum in quo pater est institutus hæres.
§. XXXIX.

TRIGESIMVS SE-
cundus effectus patrie potestatis est, vt filiusfamilias tabellionem non possit facere testamentum in quo pater sit institutus hæres, vel ei aliquid relinquatur, nec ad patris Rogitum aliud instrumentum de contractu ipsius patris conficere, vt notat Spec. in tit. de instrumentorũ editione. §. instrumentum. nu. 27. & Bart. in l. si pater. nu. 1. ff. ad l. Corn. de fals. & in l. quod dicimus. §. si pater, vbi Cuma. ff. de autho. tut. & in cõf. 61. nu. 2. & ratio est, quia pater habet ius in filio, & potest ei iubere, & eum coercere, vt in l. diuus, vers. scribere autẽ. ff. ad l. Corn. de fals. & alia est ratio, quia tabellio est loco testis. l. domicius. ff. de testa. sed filius non est testis idoneus. l.

testis idoneus. ff. de test. §. in testibus insti. de testa. ergo non poterit esse tabellio in instrumento facto de contractu patris.

2 **Q**uod limita, & intellige, vt tale testamentum non valeat quo ad ipsum filium secus quod fratres, vel alios legatarios extraneos l. filius. §. sequens, & ibi Bart. ff. ad l. Corn. de fals. vbi si notarius scripsit instrumentum pertinet ad eum, & ad alium valet quo ad alium licet non valeat quo ad scribentem, quod tradit Bald. cõf. 317. nu. 3. lib. 1. & l. in l. 1. §. sed si mihi, nu. 16. ff. de verb. oblig. Becc. cõf. 103. nu. 11. c. alij sequ. vbi late hoc probat.

3 **S**i vero testamentum sit extraneum tunc non valet quo ad filium in potestate patris constitutum nec quo ad fratrem qui in eius patris potestate est, nam tunc cum ad patrem commo- dum pertinet videtur per eum quaeri filijs, & consideratur patria potestas, vt supradictum est. & ita tenet Bart. & alij in l. de eo in prin. ff. ad l. Corn. de fals. idem Bart. in cõf. 61. Host. in summa, tit. fals. nu. 4. Becc. in d. cõf. 103. nu. 14.

4 **S**ed quid e contra an pater tabellio possit conficere instrumentum de contractu filij, & dicendum est, quod si filius sit emancipatus possit pater tabellio instrumentum pro filio scribere. l. si pater, vbi Barolus. ff. ad legem Corneliam de fals. & ratio est, quia tale instrumentum de mandato partium scribitur, & sicut partes consentiendo possunt patrem in iudicem, & arbitrum eligere. l. quin etiam. ff. de arbitris ita possunt partes eligere patrem in notarium.

5 **S**ed si filius sit in potestate pater non poterit scribere instrumentum pro filio in adventitijs in quibus patri quaeritur ususfructus, quia in consequentiam sentit lucrum, & ita tenet glof. quã ibi sequuntur Bart. & Ale. in eius additio. in l. impuberem. §. si ei filio. ff. ad l. Corn. de fals.

Liber secundus prax is ciuilis,

Quod intelligit ibi Bartolus, nisi pater scribendo filio dixisset, ita qd ipsi patri vsusfructus non quzratur; nam pater potest remittere, vel donare vsusfructum bonorum aduentitiorum. L. cum oportet. §. in autem res. C. de bonis quz liberis. vbi Doctores cum a. ijs per nos adductis su pra in §. effectu. §. 13.

Quando autem tabellio domesticus, & amicus possit facere instrumentum pro domestico, & amico, vide Baldum in authentica instrumenta, numero 2. & 6. C. de probatio. & in l. v. xori ad legem Cornel. de fals. & quod in simili diximus de teste domestico instrumentali in §. precedēti, sed in iudicijs frater, & filius patris auctoris non possunt esse scribz, vel notarij in causa fratris, vel patris ut disponit lex 7. titulo 25 libro 4. re copilat.

EX §. XL.

SVMMARIA.

- 1 **F**ilius sibi ascribens in testamento patris facilius excusatur si sit in potestate quam emancipatus.
- 2 Intellectus ad l. i. C. de is, qui sibi ascribit in testam.
- 3 Filius ascribens sibi maiorem portionem quam habuerat erat an incidat in penam.
- 4 Ascribens ad hoc, ut incidat in penam requiritur, ut ei commodum queratur.
- 5 Ascribere non solum dicitur cum quis de sua manu quid scribit, sed sed etiam cum manu serui, vel filij facit.
- 6 Pater si in alieno testamento aliquid filio ascribit, ut ei queratur vsusfructus an puniatur.
- 7 Pater scribens aliquo testamento qd dederit notario ad publicam manum

an valeat.

1 *Præna quasi falsi non solum habet locum in testamento inscriptis, sed etiam in testamento nuncupatio.*

DE PATRIA POTESTATE QUAM PATER HABET IN FILIOS FAMILIAS, Vt POSSINT CAPERE RELICTUM IN TESTAMENTO SE ABSCRIBENTES EXCUSANTUR A PÆNA PER SOLAM GENERALEM SUBSTITUTIONEM TESTATORIS. §. XL.

1 **T**RIGESIMVSTERTIVS patriæ potestatis effectus est, qd filius familias ex sters sub patris potestate sibi ascribens in testamento, vt excusetur à præna, & capere possit relictum su hinc generalis subscriptio testatoris in emancipato autem, vel extraneo requiritur specialis subscriptio, & sic filius ascribens in testamento patris facilius excusatur si sit in potestate quam emancipatus. l. 1. §. inter filium, vbi Bartolus & alij, ad legem Corneliam de fals. l. diuus Claudius §. plane, eodem titulo. Angelus in lege l. versiculo, item attende. C. de his qui sibi ascribunt in testamento. Beccius consilio 103. numero 5.

3 **H**ac tamen differentia emissa sicut quilibet extraneus aliquid sibi ascribens sua mano in alterius testamento incidit in edictum diui Claudij, & Senat. consult. libonia & præna quasi falsi tenetur, vt in lege prima. §. ad testamenta. & in lege diuus Claudius in principio ad legem Corneliam de fals. & relictum pro non scripto habetur, vt in dicta l. diuus. §. plane, & in l. filius sequens, eodem titulo, & hoc non solum in legato, vel fideicommissio, sed etiam in hæreditate dicta lex prima. C. de his qui sibi ascribunt in testamento. & in aliquo alio emolumento ouenturo. l. 3. C. co-

C. eodem titulo. Hostiens. in summa, titulo de fals. numero 4. Socinus con filio 183. numero 2. libro 2. & etiam si legatum sit inutile. l. si quis legatum in principio, ad legem Cornel. de fals. ita etiam filius sibi ascribens in testamento patris, siue sit in patris potestate, siue emancipatus incidit in dictum edictum, & omnia supradicta in eo procedunt in dicta l. prima. C. de his qui sibi ascribunt in testa. vbi DD.

3 Quod intellige quando filius maiorem portionem sibi ascribit, quam habiturus esset ab intestato secundum Bartolū in l. 1. §. inter filium, & in l. filius §. maritus ad legem Corneliam de fals. secus si non plus sibi ascribat quam sit portio eorum que ab intestato, quia tunc cessat ratio legis & fraudis suspitio, vt notat Angelus in dicta l. 1. versiculo, item attende, & Salicetus sibi, numero 3. C. de his qui sibi ascribunt in testamento, qui in numero 4. post Cinum ibi extendit in alijs proximioribus ab intestato successoris, quos refert, & sequitur Beccius dicto consilio 103. numero secundo.

4 Et est aduertendum, quod ad hoc vt ascribens incidat in poenam leg. Cornel. requiritur, vt ei commodum queratur. l. de eo in principio. l. senatus. l. impuberem. §. si dominus ad legem Corneliam de fals. Hostiens. in summa, titulo de fals. numero 4. Ioānis Andrzæ in addition. ad specul. §. instrumentum, numero 28. Bartolus in dicta lege impuberem. §. si est filio. Aretinus consilio 88. numero 2. Angelus in leg. 2. C. de his qui sibi ascribunt in testamento. Ruinus consilio octavo, numero quinto, libro secundo, quos sequitur Beccius dicto consilio 103. numero 4. qui rationem ad hoc adducit.

5 Item nota, quod nō solum dicitur, quis sibi ascribere legatum quando sua manu id facit, sed etiam quando

per seruum, vel filium que in potestate habet legatum ei relinquitor dicta lex diuus. §. scribere. l. de eo, in principio, ad legem Corneliam de fals. glos. in l. senatus §. scribere. C. de his, qui sibi ascribend. in testamento.

6 Et idem erit si pater in alieno testamento filio suo in potestate constituto legatum scriberet cum ei acquiratur vsusfructus secundum Azonem in summa. C. de his qui sibi ascrib. numero 3. & glossa, Bartolus, & Alexander in eius additio. in dicta l. impuberem. §. primo. ff. ad legem Corneliam de fals. Pinellus in l. prima in prima parte, numero 18. C. de bonis matris, nisi pater ascribendo filio protestetur nōll ex tali testamento commodum sibi acquiri, quia tunc eadem esset ratio que in emancipato, vt dicit Bartolus in dicta lege impuberem. §. primo, numero primo. Angelus in lege 2. C. de his qui sibi ascrib. Ruinus consilio 8. numero 5. libro 2. Beccius dicto consilio 103. numero 4.

7 Sed diuersum esset si filius, vel pater testamentum scriberet, & traderet notario illud legatum, & publicandum coram testatore, & testibus, vt notat Bartolus in dicta leg. prima §. ex illa quoque ad legem Corneliam de fals. & Salicetus in dicta l. prima, in fin. C. de his qui sibi ascrib. Aretinus in tractatu maleficiorum, verbo, falsario, numero 32. Bertr. con filio 64. in tertio dubio, libro primo, quos sequitur Beccius dicto. consilio. nu. 3.

8 Erhic est etiam notandum, quod poena quasi falsi non solum habet locum in testamento in scriptis, sed etiam in testamento nuncupatio quādo testamentum probatur per instrumentum, & non eget alia prouentione testium, quia tunc eadem militat ratio que in testamento in scriptis confecto, vt tenent Ioannis Andrzæ in ad

Liber secundus praxis ciuilis

ditio. ad specul. in titulo de iurstrumētorum editione. §. instrumentum 2. numero 28. Albericus in rubrica. C. de his qui sibi ascrib. Bartolus in l. 1. §. ex illa quoque, numer. 1. ad legem Corneliam de fals. Angelus, & Salycerus numero 5. in lege prima. C. de his qui sibi ascrib. Baldus in lege distantibus. C. de testamento, & in consilio 92. libro 5. Reman. consilio 185. columna vltima, vbi hanc testatur cōmunem opinionem. Bofsius in practica in titulo de his qui sibi ascribunt, numero 2. & 3. Iulius Clarus in practica. §. falsum. Gallus, Parisius consilio 31. numero 12. & in consilio 33. quod est Lad Boife. numero 2. & 3. Beccius in dicto consilio 103. numero 10. vbi hanc testatur communem opinionem.

EX §. XLI.

SUMMARIVM.

Pater potest interficere filiam in adulterio deprehensam.

DE PATRIA POTESTATE quam pater habet in filias familias, vt possit interficere eas deprehensas in adulterio.

§. XLI.

TRIGESIMVSQVARTVS effectus patris potestatis est, vt pater possit interficere filiam adteram in adulterio deprehensam. l. patri. ff. ad legem Iuliam. de adult. l. nec in ea. ff. eodem titulo. l. Grachus. eodem titulo. l. 14. titulo 17. partita 7. qui effectus cessat hodie de iure regio per legem 47. Tauri, quæ est lex octaua, titulo primo, libro 5. recopilationis, quia cautum est, vt per matrimonium filia liberetur à patria potestate, & ita tenent Couarr

bias in epitome de sponsalib. 2. parte, capite 7. §. 7. numero 2. Ferdinandus de Menchaca libro primo de successio. creatio. §. 7. numero 22. Gregor. Lopez in dicta lege 14. verbo *A su fya*. Arius Pinellus in rubrica de bonis maternis. 2. parte, numero 19. & Ioannis Martinez de Olano in concordia iuris litera P. numero 11. sed cum per dictam legem Tauri sit necessaria solēnitatis velationis ad hoc, vt filia liberetur à patria potestate, & pœna adulterij habeat etiam locum in sponsa de presenti nō sequuta copula, nec ductioe, nec velatione, vt in lege tertia, titulo 20. libro 8. recopilationis, videtur, quod in totum non cesset hic effectus, & quod pater poterit interficere filiam desponsatam non velatam in adulterio deprehensam.

EX §. XLII.

SUMMARIA.

- F**ilius familias ex sola scientia futura mortis patris potest puniri si sit particeps delicti.
- S**eruus etiam ex sola scientia futura mortis patris potest puniri, iud in uxore.

DE PATRIA POTESTATE quā pater habet in filios familias, vt si notitia habuerunt de morte futura ipsius patris sequente delicto puniuntur.

§. XLII.

TRIGESIMVSQVINTVS patris potestatis effectus est, quod licet ex sola scientia quis puniri non possit, nisi particeps sit delicti. l. culpa caret, vbi Decius, & Cagnolus. ff. de regulis iuris, cap. non est sine culpa,

pa, eodem titulo in 6. glossa, Bartolus, & alij in l. vtrum. ff. ad legem Pompe. de parricid. Tamen si filiusfamilias notitiam habuerit de morte futura patris sub cuius est potestate ex sola scientia sequuro delicto punitur. l. 2. ff. ad legem Pompe. de parricid. notat Bartolus in dicta l. vtrū. numero 3. ff. eodem titulo quem ibi seq. Doctores idem Bartolus in l. 1. §. occisorum, numero 3. ff. ad Sillam. Thom. Grammat. consilio 74. numero 2. Abbas numero 5. Felinus numero 4. Decius numero 12 Mantua numero 20. & 22. in capite 1. de officio delegat. idem Abbas in capite 1. de restitut. spoliat. & in capite quantz de sententia excommunicationis, idē Decius in l. culpa caret, nume. 8. Placita lib. 1. epitom. delict. cap. 22. nume. 16. Menochius lib. 2. de arbit. iudic. cent. 4. casu 355. nu. 15.

Quod extendit in filio spirituali erga patrem spiritualem Marsil. in l. diuus in fine. ff. ad l. Pompe. de parricid. Menochius loco citato. nume. 16. & in patre, & consanguineo erga filium, & consanguineum vsque ad quartum gradum, qui pœna extraordinaria iudicis arbitrio puniuntur Placita dicto cap. 22. nume. 17. Menochius vbi sup. nu. 20. ex quo inferitur, quod idem erit in filio emancipato.

Quod extendit in vxore, vt notabimus supra in §. 9. in effectu 14. maritalis potestatis, & in seruo, vt diximus in actione sequenti ex libert. & seruit. & in subdito principali, vel reipublicz, & in alijs qui sub aliena potestate sunt constituti respectu alicuius iuris. dicta l. 1. §. occisorum. ff. ad Sillam. l. quisquis. C. ad l. Iul. Magest. declarant Bart. & alij in locis proxime citatis, & in crimine lege maiestatis. Iulius Clarus in §. finali, quaestione 87. numero secundo, qui plures allegat, & Menochius libro secundo de de arbitra. iudic. centuria quarta, casu 325. numero decimo octauo, qui la

te tractat quādo quis teneatur obviare delicto, & qua pœna sint puniendi non reuelantes delictum.

EX §. XLIII.

SUMMARIA.

- 1 **F**ilius efficitur sui iuris per mortem naturalem patris, vel aui in cuius est potestate.
- 2 Per mortem aui nepos efficitur sui iuris si tempore mortis aui erit etiam mortuus pater eius.
- 3 Patria potestas extinguitur per mortem similem patris.
- 4 Filius efficitur sui iuris si pater condecurat ad perpetuam laborem publicam.
- 5 Pater si sit condemnatus ad tempus patria potestas non extinguitur.
- 6 Depositio in insulam hoīe non est in usu.
- 7 Depositus per indulgentiam principis recuperat patriam potestatem, & omnia iura.
- 8 In remissione facta a principe de delictis necesse est expressa mentio de qualitate delicti minus non comprehenditur.
- 9 Restitutio facta a principe delicto non habeat locum quo ad fructus bonorum si seorsum perceptos.
- 10 Restitutio principis non trahitur ad bona aliena: cum tamen sit ius acquisitum serio.
- 11 Restitutio iure videt etiam quo ad bona alienata quando expresse sit mentio de bonis alienatis.
- 12 Restitutio in qua forma debet esse, vt intelligatur etiam de bonis.
- 13 Restitutio quando fit ob pacem publicam sit restitutio bonorum.
- 14 Restitutio comprehensiu etiam bona quando acquisitio bonorum peruenit ex condemnatione, & inmemoria: si iustitiam & iustitiam habeat

Liber secundus praxis ciuilis.

- ab ea, & non ex alio acta inter filium, & tertium.*
- 25 Princeps licet possit indulgere absque causa cognitione delinquentibus eius tamen uice rex non potest sine causa cognitione.
 - 26 Rex in hoc regno semper remittit penam delinquentibus cum causa cognitione uisus probationibus delicti, & semper in consilio camera regis.
 - 27 Patria potestas finitur si pater ob delictum ban. in ur.
 - 28 Pater desinit habere filios in potestate si erim hereses commiserit.
 - 29 Pater contrahens incestas nuptias amittit patriam potestatem.
 - 30 Intellectus ad l. 2. & 3. C. de infan. exps.
 - 31 Filius liberatur à patria potestate si pater inique n. g. uerit alimena.
 - 32 Filius liberatur à patria potestate si pater sit captus ab hostibus.
 - 33 Filius eximitur à patris potestate per ingressum religionis.
 - 34 Pater etiam per ingressum religionis perdit patriam potestatem.
 - 35 Pater per ingressum religionis facta professione perdit patriam potestatem.
 - 36 Filius per ingressum religionis, & per professionem quo ad ea que sibi commissa non sunt, liberatur à patria potestate.
 - 37 Filius pubes non potest contrahi de religione à patre.
 - 38 Filius liberatur à patria potestate per sacerdotium.
 - 39 Pater non potest uerberare filium sacerdotem, uel in sacris constitutum.
 - 40 Filius sacerdos quo ad temporalia non liberatur à patria potestate.
 - 41 Filius efficitur sui iuris per dignitatem episcopalem.
 - 42 Filius familiaris si sit creatus Cardinali efficitur sui iuris.
 - 43 Filius liberatur à patria potestate per duodecim dignitates numeratas in l. fin. C. de uerurio. lib. 10.
 - 34 Filius per Episcopatum, & alius duodecim dignitates quas enumerat gl. in l. nepotes. ff. de his qui sunt sui, uel alieni iuris liberatur à patria potestate.
 - 35 Filius liberatur à patria potestate per emancipationem.
 - 36 Pater in primum emancipationis habet medietatem ususfructus in bonis aduentiis filij emancipati.
 - 37 Pater uice tenet medietatem ususfructus per emancipationem in casibus in quibus per dispositionem legum à patria potestate liberatur.
 - 38 Filius si per dispositionem legis liberatur à patria potestate non renouatur per ingratiitudinem.
 - 39 Emancipatio est introducta in fauorem filij emancipati.
 - 40 Pater regulariter cogi non potest ad filium emancipandum.
 - 41 Pater non potest filium inuitis emancipare.
 - 42 Filius emancipatus nil differt ab filio in potestate quo ad successionem & ab intestato.
 - 43 Filius liberatur à patris potestate per matrimonium.
 - 44 Filius matrimonium debet esse sponsus, & uellatus ad hoc, ut liberetur à patria potestate.
 - 45 Dispensatio non solum uelatione requiritur quo ad effectus favorabiles, sed etiam quo ad effectus odiosos.
 - 46 Filius qui eximitur à patris potestate per matrimonium dicitur eximere per dignitatem.
 - 47 Filius liberatus à patris potestate per matrimonium amplius in potestatem incidere non potest.
 - 48 Omnis dispositio sine tempore limitato dicitur perpetua.
 - 49 Res hypothecata si sit alienata à debitore, & sit alienata cum consensu creditoris talis res efficitur libera.
 - 50 Quod semel est extinctum amplius non

non renuiscit.

- 51 *Filia semel exclusa perpetuo remanet exclusa.*
 52 *Intellectus ad l. homo liber. ff. de stat. hom.*
 53 *Intellectus ad glos. in Authen. constitutio. §. generaliter de dignitatibus, verbo, praesertim, collas. d.*
 54 *Magis communis opinio qua sit.*
 55 *Filius liberatur à patria potestate per nequitiam, vel semitiam patris.*
 56 *Filius liberatur à patris potestate si pater ex necessitate peccandi impositus.*
 57 *Filius liberatur à patria potestate si aliquid ex testamento recepit, ut si filium emanciparet.*
 58 *Filius liberatur à patris potestate si pater in proximum impuberem in prisini commodam arrogavit.*
 59 *Filius liberatur à patris potestate si est arrogatus qui et ante eum pater in potestate arrogatus.*

DE PATRIA POTESTATE quam pater habet in filios familias de qua liberantur ipsi filii per mortem naturalem ipsius patris, vel aui. §. XLIII.

VISVM est supra quibus modis patria potestas constituitur, & qui effectus ex ea nascantur nunc videamus qualiter filij ab ipsa patria potestate liberentur, & primo filius liberatur à patria potestate, & efficitur sui iuris per mortem naturalem patris, vel sui in eius est potestate. §. 1. instit. quibus modis ius patris potest soluit. l. si ita esset quando dies leg. ced. r. l. 1. titulo 18. part. 4. & ratio est, quia patria potestas est personalis, & morte extinguitur, ut notant Vnesenberg. & alij in dicto §. primo instit. quibus modis ius patris potest soluit.

Sed ita demum per mortem aui ne

potest sui iuris sunt si tempore mortis aui pater eorum erat mortuus, vel emancipatus, sed si fuerit viuus, & in potestate aut nepotes non sunt sui iuris, sed in potestatem patris cadunt dicto §. primo instit. quibus modis ius patris potest soluit. l. 4. cum 2. seq. ff. de his qui sunt sui, vel alieni iuris. l. si pater filium de adoptio. dicta l. prima, titulo 18. part. 4. Si vero pater non fuit liberatus à potestate aui per emancipationem, sed per dignitatem tunc nepotes cadunt in potestatem patris per mortem aui in cuius erant potestate, ut in authentica constitutio quae, de dignitate, §. illud, collatione sexta, notant Nicas. Minstingeri. & alij in dicto §. primo. *Quae* distinctio hodie nullius est momenti, qui per matrimonium filius liberatur à patria potestate, & nepos nascitur sub potestate patris non aui. l. 47. Tauri, quae est l. 8. titulo 1. lib. 5. recopilat.

Secundo extinguitur patria potestas per mortem civilem, quae æquiparatur naturali, ut per deportationem patris, vel filij in insulam ob maleficium, vel si condemnentur, ut in regis operibus perpetuo laborent. §. 2. instit. quibus modis ius patris potest soluit. l. quidam sunt. ff. de pœnis. l. 1. §. hi quibus. ff. de legat. 3. l. 2. titu. 18. part. 4.

Quod etiam procedit si condemnentur, ut perpetuo laborent in operibus publicis secundum Bartolum, & Angelum in lege 2. ff. de publi. iud. quod probat l. 3. titulo 18. part. 4. vbi notat Gregorius Lopez, verbo, *En las obras del Rey.*

Sed si ad tempus sint condemnati, vel relegati tunc non soluitur ius patris potestatis dicto §. 2. instit. quibus modis ius patris potest soluit. l. aut damnus. §. est pœna, cum sequentibus. ff. de pœnis. d. lex quidam sunt. eodem titulo. dicta lex 2. & 3. titulo 18. part. 4. vbi declarantur differētiae inter

Libec secundus praxis ciuills,

Inter deportationem, & relegationē, quas etiam declarant Nicaf. & alij in d. §. 2.

6 Deportatio tamen in insulam hodie non est in vsu secundum glossam, & Doctores in dicto §. 2. instituit. quibus modis ius patriz potest solui, nec etiam in hoc regno licet. l. 1. titulo 24. lib. 8. Recopilationis disponar, quod condemnati in metallum, aut indeportationem insulæ mittantur in insulam Indeam Hispaniam quæ lex etiam non feruat de consuetudine sed per l. 4. eodem titulo, & lib. mittuntur ad galeras.

7 Et est hic notandum quod si deportatus per indulgentiam principis fuerit restitutus recuperat patriam potestatem, & pristina iura. l. fina. C. sentent. possess. d. §. 2. instituit. quibus modis ius patriz potest. soluit, vbi Doctores qui extendunt etiam ad bonam pro cuius declaratione, ita est distinguendum, quod si princeps concedit veniam, aut indulgentiam delinquenti ante sententiam, tunc delinques est absolutus non solum à pœna, sed etiam ab infamia, & recuperat statum, & bonam. l. fina. quæ sic debet intelligi. C. de general. aboli. l. 2. titulo 32. partit. 7. vbi Gregorius Lopez. Si tamē post sententiam ei indulgeat videtur remittere pœnam corporalem non tamen recuperat bonam, nec famam quæ perdidit propter delictum. l. 2. C. sentent. pas. l. generalis. C. eodem titulo. Nota consilio 470. numero 20. Bursatus alios referens, consilio 54. numero 10. libro 1. vbi hanc testatur cōmunem opinionem, dicta lex 2. titulo 32. part. 7. Sed si specialiter princeps restituat omnia in pristinum statum, tunc restituit omnia recuperat. l. 1. & fina. C. sentent. pas. d. l. fina. C. de genera. aboli. l. qui originem. §. si metallum. ff. de muneribus, & honoribus. Doctores communiter in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de liberis & posthumis. Crotus consilio

127. numero 13. Roladus consilio 45. numero 19. cum sequentibus, libr. 4. dicta l. 2. titulo 32. partita 7. vbi Gregorius Lopez, verbo, *Primer estado.*

8 Quod primo limita, & intellige, vt procedat quando in restitutione fit mentio de delicto, & condemnatione in specie secus si venia sit generalis. nam requiritur specialis expressio delictorum cum suis qualitatibus alias non valet remissio facta ab ipso principe per ea quæ tradit Thomas Grammat. consilio 34. numero 8. & 9. libro 1. l. 2. titulo 25. libro 2. recopilationis.

9 Secundo limita, vt talis restitutio non operetur quo ad fructus bonorū à fisco interim perceptos, vt tenent communiter Doctores in dicta lege Gallus. §. & quid si tantum. ff. de liberis & posthumis, vbi Socinus Iunior numere 123. hanc testatur communem opinionem. Gregorius Lopez qui alios allegat in dicta lege 2. titu. 32. partita septima, verbo, *Primer estado.*

10 Tertio limita, vt talis restitutio non operetur quoad bona alienata, quia non trahitur retro in prazjudiciū tertij cuius est iam quæsitum, probat textus vbi glossa in capite quamuis de rescriptis in sexto, vt tenent glossa, Bartolus, Baldus, Angelus, Raph. Imola, Alexander, & alij in dicto §. & quid si tantum Bartol. & Baldus in lege finali. C. sentent. pas. Doct. in lege in cōdemnatione. §. 1. ff. de regulis iuris. Angelus in dicto §. 2. numero 9. instituit. quibus modis ius patriz potest. soluit. Abbas & Felinus in capite inter quatuor, numero 4. de maiorit. & obedi. l. 2. tit. 25. libr. 8. recopilat.

11 Quod primo intellige, nisi princeps expresse caueat, & restituat etiam quoad bona alienata, vt tenet Bartolus, Baldus, & alij in dicta lege fina. C. sentent. pas. Abbas, & Felinus, qui hanc

hanc testatur communem in dicto ca-
pitate inter quatuor numero 4. de ma-
iorit. & obedient. & obedient. Ale-
xander, Socinus, & Iason numero 77.
in dicto §. & quid si tantum. Plot. in
l. si quando, numer. 9. C. vnde vi. Bur-
fatus consilio 52. numer. 12. cum alijs
sequentibus, libro primo, vbi plures
allegat.

12 Secundo intellige nisi restitutio
facta sit in pleniori forma, & per ver-
ba pragnantia, vt quando in restituti-
one dicitur non obstante aliqua cō-
demnatione quam declarat irritam,
& pro non facta, ita quod de ea non
possit obijci, quia tunc restitutio in-
telligitur quoad bona alienata, vt no-
tant Cardinalis, & Imola in cap. quia
diligentia, de electio. Alexander nume-
me. 20. Socinus numero 17. & Iason
numero 77. in dicto §. & quid si tan-
tum. Ruinus consilio 21. numero 9. li-
bro 5. Parisius consilio 1. nume. 038. li-
bro 4. Riminaldus consilio 169. libro
1. Mātua cōsilio 83. numero 4. Rolan-
dus dicto conf. 45. nume. 21. cum seq.
libro 4.

13 Terrio intellige, nisi restitutio
expresse fiat ob pacem publicā, quia
tunc extēditur etiam ad bona aliena-
ta. Riminaldus dicto consilio 169.
Mātua dicto consilio 83. numero 4.
cum sequētib. Menochius de arbi-
tra. iudic. libro 1. quæstio. 36. numer.
5. Alciatus cōsilio 169. numer. 13. Bur-
fatus dicto cōsilio 54. numero 15. li-
bro 1.

14 Quarto intellige, nisi acquisitio bo-
norum ad tertias personas perueniat
ex cōdemnatione. & immediate cau-
sam, & originem habeat ab ea, & nō
ex alio actu inter fiscum, & tertium,
nam tunc restitutio subsequuta com-
prehendit etiam dicta bona penes ter-
tium existētia, vt tenent Baldus, &
Alexander numero 13. & Iason nu-
mero 56. in dicto §. & quid si tantum.
Felinus in dicto capite inter quatuor
numero 9. de maiorit. & obediētia.

Parisius dicto cōsilio 1. numero 47.
libro 4. Berouius consilio 60. numero
19. libro 3. quos sequitur Rolandus di-
cto cōsilio 45. numero 25. cum sequē.
libro 4.

15 Est et aduertēdum circa ordinem,
& modum restituēdi, quod licet prin-
ceps possit restituere, ac indulgere
delinquēti, absque causæ cognitione
eius tamen generalis vicarius qui vo-
catur vicerex, nō potest nisi præce-
dente debita causæ cognitione, quia
princeps cōcedendo inferiori aliquid
de sibi reseruatū intelligitur semper
cōcessisse, vt illud exerceat cum de-
bita causæ cognitione, & nō cum il-
la plenitudine potestatis, quam ipse
habet, vt notat Innocēt. in capite ad
monasterium in fine de statu mona-
chorum, & in capite dudum, colum-
na fina. de electio. & in capite veniē-
de filijs pre. byter. & tenet Abbas in
cap. ad si clerici. §. de adulterijs, de
iudic. Imola in cap. de multa de præ-
bēd. quos sequitur Thomas Gram-
ma. cōsilio 34. num. 8. cum sequē. li-
bro 1.

16 Imo in hoc regno semper rex re-
mittit pœnam delinquētib. & resti-
tuit cum causæ cognitione visis sum-
marie probationibus delicti, & sen-
tētijs in cōsilio Camera regis saluo
semper interesse alterius partis, &
absque eius præiudicio. l. 2. & 3. titu.
25. lib. 3. recopul.

17 Tertio liberatur filius à patria po-
testate si pater ob contumaciam bo-
nis ademptis variatur, quia in hoc ca-
su deportato comparatur, qui amittit
patrum potestatem, vt supradictum
est, & quod vānitus equiparetur de-
portato tenēt glossa, & Doctores in
§. relegatis insti. quibus modis ius pa-
trix potest. soluit glossa. Bart. Bald.
& alij in lege prima. C. de hæredib.
insti. Doctores in lege eius qui. §. 1. ff.
de restamē. & in lege ex facto. §. ex
facto. ff. ad Trebelliū num. Alexander
cōsilio 118. libro 2. Corneus conf. 55.
num.

Libet secundus praxis ciuilis,

num. 13. lib. 2. Ang. inter cōsilia crim. diuerforū Doctorū cōf. 70. num. 1. & sic cum vāniti equiparētur de- porisatis debēt amittere patriam po- testatem. & quod eam amittāt tenēt expresse Bartol. in l. fina. C. sement. pas. per text. ibi, & in l. si adulteriū cum incestu. libert. §. ff. de adult. Ale xander cōsilio 75. libro 1. Nell. in ira statu de vānitiis in prima parte. 2. tempo. quæstione 4. & 20. & 25. Cor neus cōsilio 35. numero 13. libro 2. Pa risius cōsilio 157. numero 20. libro 4. Tirequellus post leges cōnub. glos- sa 8. numero 35. Clem. de patria po testate, cap. fina. numero 27. Sed si ad tempus vānitiatur, vel perpetuo non adeptis bonis comparatur relega- to, & tūc nō perdit patriam potesta- tem, vt notat glossa in §. 2. inslit. qui- bus modis ius patriæ potest soluit, vbi Nicolaus num. 3. & alij specul. in titulo de instr. editio. §. compendio se, vers. quid de vāniti. vbi etiā Ioā nis Andræus in eius additionibus. Sa liciteus in l. 1. C. de hzred. inslit. Ale xāder alios citis cōsilio 1. 6. col. 2. & cōsilio 118 libro 2. quorum opinto- nem approbat de iure regio. l. 4. titu lo 18. partita 4. vbi expresse hoc dis- ponit licet de iure communi cōtra- ria opinio erat communior, vt tradit Angelus in d. cō. §. secundo, numero 13. cū sequētibz, & testatur commu- nem Alexander in l. si cum dotem. §. si pater, numero 4. ff. soluto matrimo- nio. & Corneus cōsilio 15. l. bro 2. di- cit etiam communem. Bart. de Val- ma. iuer cōsilio crimina. diuer. Do- ctorum consil. 68. numero 22. & Ju- lius Clarus in §. fina. quæstione 71. & Gregor. Lop. in d. l. 4. verbo, vāniti quæ distinctio, dicit l. partitæ 1. oc- rit hodie seruari aucta. l. 3. titulo de cimo, libro quarto, recopilat. transa- cto ano. h die sententiæ ror cōmpa- rente reo contumacæ cōdētrato. Si vero iura annum h die sententiæ vānitiis captus, vel præsentatus fue-

rit per dictam legem tertiam, vel lap- so etiam anno ante executionem sen- tentiæ ex cōsuetudine tūc recuperat patriam potestatem, & omnia bona pu- blicata etiam alienata, vt tenēt Do- ctōres communiter in dicta l. Gallus §. & quid si istum. ff. de liberis & po- sthumis. Bosius in sua practica crimi- nali, titulo de re med. ex foia. Clem. princ. & Clemē. de patria potestate, capite hirali, numero quadrages. mo primo, dicta lex tertia, titulo decimo lib. o quarto recopitationis. Et etiam p csi executionem sententiæ lapsō an- no si per modum gratiæ à principe fuerit restitutus recuperat patriam potestatem, & omnia bona, & pristi- na iura quæ ob condemnationem am- isserat cum restitutio reponat omnia in pristinum statum. l. quod si mi- nor. §. restituo ff. de minor & reme- dro dictæ indulgentiæ restitutus re- ponitur in eo statu in quo reperiēba- tur ante sententiam quod intellige, & declarat prout supra in secundo modo in deportato declarauimus.

18 Quarto exhibitur filius à patria potestate si pater sit hæreticus, nam propter crimē hæresis perdit patriam potestatem quam in filios habet, vt in capite secundo ad finem de hære- tic. in sexto, vbi Doctōres, & tenet Gregorius Lopez in lege sexta, titu lo decimo octauo, partita 4. verbo, *De pando.*

19 Quinto liberatur filius à patria po- testate si pater contrahit incestas rup- tias, vt disponit dicta lex sexta, titulo decimo octauo, partita quarta, au- thē tica incestas. C. de secundis nup- tijs.

20 Sexto liberatur filius à patria po- testate si pater eum exposuit. l. 2. & 3. C. de infant. expo. cap. vnic. de in- fant. langui. & expo. rotat plesta in lege necare. ff. de lil eris agr ofcen- dis, & expresse hoc disponit lex quar- ta, titulo viges. mo, partita quar- ta.

21 Septimo liberatur filius aposte-
 ritate patris si pater ei inique negaue-
 rit alimenta nam tunc amittit patriam
 potestatem, & eius effectus vt dis-
 ponitur in liberto in l. alimenta, ff.
 de liber agnoscend. & in seruo. in l.
 1. §. sed scimus C. delati. lib. toll.
 & expresse in filio tenet glos. in l.
 nec filium verbo pœne in fine C. de
 patria potest. quam ad hoc dicit sin-
 gulari Abb. in c. fin. nu. 5. de con-
 uersio in fideli. Brun. in tract. de sta-
 tutis exclud. femi. art. 1. nu. 26. quos
 sequitur Arius Pinell. in l. i. in 1. par.
 nu. 57. C. de bonis mater.

22 Octauo liberatur filius à patria po-
 testate si pater sit captus ab hostibus
 nam quamdiu captiuus est pater, fi-
 lij sui iuris sunt quia tunc pater ser-
 uus est eo quæ liberos in potestate ha-
 bere non potest, §. si ab hostibus in-
 sti. quib. mod. ius patriæ potest soluit,
 §. serui insti. de iure personarum. l. si
 seruus de inter actio. l. sit eueniet de
 adult. sed durante captiuitate dicitur
 pendere ius liberorum quia pater
 post redire potest, & si reuertitur iure
 post liminij recipit omnia pristina
 iura. & liberi iterum in eius potes-
 tate sunt quia fingitur semper in ci-
 uitate fuisse sed si in captiuitate mori-
 riatur filij sui iuris à principio capti-
 uuitatis sunt quia amomento ipsius
 captiuitatis mortuus fuisse fingitur,
 l. bona. l. in omnibus de captiuis, &
 post limi. reuersis, l. penul. de suis, &
 legitimi hzred. l. 1. §. 1. ad senat. consult.
 macedoni. Et nota quod istud ius in-
 ductum est non solum favore capti-
 uorum sed etiam rei publicæ, quia si
 captiuus in sua potestate retinerent
 boni possent contrahere apud hostes,
 & sua bona in eorum favore obligare
 in damni captiuorum quod per
 dicta iura prohibetur maiori pericu-
 lo succurrendo vt in c. duo mala 13. di-
 stin. & notat Nicasi. in d. §. si ab ho-
 stibus n. 9. & ne pro alia parte pre iu-
 dicetur pater captus ab hostibus da-

tur Cura. eius bonis & succurritur ei
 reuerso per restitutionem in integrum
 l. ab hostibus, ff. de capt. & post limi.
 reu. Nicasi. & alij in d. §. si ab hostibus
 inst. quib. modis pat. iz potest. soluit.

23 Et quod dictum est de patre dicen-
 dum est etiam de filio, & nepote nã
 similiter si filius vel nepos sit captus
 ab hostibus pendet ius patriæ potes-
 tatis per dicta iura & ita notant do-
 ct. in d. §. si ab hostibus.

24 Nono eximitur filius à patri potes-
 tate per ingressum religionis. l. si
 ex causa, §. Papinianus vbi glos. ff. de
 minoribus c. in decorum de ætate &
 qualitat. glos. in c. 1. 20. quæst. 2. docto.
 in authent. ingressi, C. de Sacrosanct.
 Eccles. Bal. in l. Sacrosanct. nu. 1. &
 in l. Deo nobis, §. hoc etiam, nu. 4.
 C. de Episcop. & Cleri. & in l. si lon-
 gius, ff. de iudi. Bar. in l. patre furioso,
 n. 4. vbi etiam Bal. & Iaf. nu. 47. ff.
 de his qui sunt sui vel alij iuris, idẽ
 Iaf. in l. qui se patris, nu. 17. C. vnde
 liberi & in l. 2. num. 22. ff. de vulg.
 Orosci. in d. l. patre furioso, num. 3.
 Areti in l. is potest col. 4. ad finem, ff.
 de acqui. heredit. Abb. in c. officij, nu.
 2. de electio. & in ca. ex parte, nu. 11:
 de resti. spoliat. & in c. constitutus, nu.
 2. de resti. in integrum & in cap. cum
 scilicet, num. 5. de regularib. Nicasi. in
 §. filius familias, nu. 3. insti. quib. mod.
 ius patriæ potest. soluit quid pap. sin-
 gul. 26. Boeri. deci. 112. & 121. Couar.
 in c. quia nos, n. 5. de test. Anto. Gom.
 1. to. vari. resolut. c. 9. n. 10. Pinell. in l.
 i. in 1. par. num. 46. vbi hanc testatur
 commun. opi. Viui. lib. 1. opi. 121. Cle.
 depatria potest. c. fin. n. 65. vbi etiam
 testatur de comuni Anto. à Epadilla,
 in l. transigere n. 36. C. de transactio,
 Iann. Gut. §. sui, n. 35. inst. de hæred.
 qualitat. & differen.

25 Quod procedit etiam per ingres-
 sum patris, vt dicti dicto, notant &
 Din. in l. liber homo, ff. de acquirẽdo
 rerum dominio additio ad Mathas.
 Sing. 19. num. 21. quem refert & seq;

Liber secundus praxis ciuilis, Q

Clem. loco proxime citato & ratio est quia ingressum religionem tranſit in alterius potestatem, & alios ſin potestate habere nequit. l. sic eue niet. ff. ad l. l. ul. de adult.

25 Sed hoc intellige professione ſequuta, quia non facta professione ingressus non efficitur monachus, nec tranſit in potestatem monasterij, nec fit illi ſubditus. ca. porrectum de regula. ca. 1. 20. quæst. 2. Bart. Iaf. & alij in authen. ſi qua mulier. C. de Sacroſanct. Eccleſ. Barba. late in c. in præſentia. nu. 56. de proba. Hippo. Rimi. conf. 85. nu. 32. lib. 1.

26 Secundo intellige, quod filius profeſſus liberatur à patria potestate quoad ea quæ ſibi commoda nõ ſunt vt poſt alios tenet, & dicit communè Anto. Gom. 1. tom. variarum reſolut. cap. 4. n. 3. & cap. 9. n. 10. & 13. & Emanuël Sua. recep. ſement. lit. R. verſic. religionem.

27 Tertio intellige ſi filius ingreſſus religioem ſit pubes, quia tunc nõ poterit pater eum extrahere à religione ſi vero ſit impubes. & abſque patris voluntate fuit ingreſſus poterit intra annum a ſcientia patris inuitus extrahi per ipſum patrem, vt dixi ſupra in §. 17. cap. 1. & 2. ca. puella. 20. q. 2. ca. 2 vbi Docto. de regula. l. 5. titu. 7. par. 1.

28 Decimo liberatur filius a patria potestate per ſacerdotium quoad ſpiritualia, quia in ſpiritualibus non curatur de patria potestate, cap. ſi annum de iudic. in 6. vbi Doct. cap. frequēs. 54. diſtinct. Abbas in cap. indecorum de ætate, & qualitate. Iafon & Oroſci. n. 11. in l. patre furioſo. ff. de his qui ſunt ſui, vel alieni iur. Cæſar Lambert. de iure patrona. lib. 2. in 1. par. q. 1. art. 7. n. 6.

29 Hinc eſt quod licet pater poſſit caſtigare, & verberare filium, vt dictum eſt ſup. in §. 9. in primo effectu tamē non poteſt verberare filium in ſacris conſtitutum, & ſi faciat incurret pœ-

nam. cap. ſi quis ſuadente diabolo. 17. quæst. 4. vt noiant Abbas, & Docto. in cap. cum voluntate. §. ſina. de ſent. excommunicat. quos refert & ſequitur Cæſar Lamb. in loco ſup. citato.

30 Sed quoad temporalia nõ liberatur ſacerdos à patria potestate, vt in authentica p̄ſbyteros. C. de epiſcop. & cleric. tenet Abbas in d. c. in decorum de ætate, & qualitate, & in c. conſtitutus de integro reſtitu. & in cap. cum deſideres, & in cap. cum voluntate. §. ſina. de ſenten. excomm. Nicaſ. in §. filius familias. nu. 3. inſtitu. quibus modis ius patriæ poteſt. ſoluitur. Iaf. in d. l. patre furioſo. nu. 45. vbi Oroſci. nu. 11. ff. de his qui ſunt ſui vel alieni iur. Couar. in c. quia nos. n. 5. de teſta. Dec. conf. 432. n. 9. Cle. de pat. poteſt. d. c. ſi. n. 65.

31 Vndecimo efficitur filius ſui iuris per dignitatem epiſcopalem, authentica, ſed dignitas, & ibi Docto. C. de epiſc. & cle. authentica conſtitutio que de dignitatibus. §. illud, collat. in 6. cap. per venerabilem qui filij ſint legitimi gloſ. in cap. indecorum de ætate, & qualitate. Baldus in l. Sacroſanct. C. de epiſcop. & cle. & in l. ſi maritus. C. de pat. poteſt. Bartolus & alij in l. patre furioſo, vbi Oroſci. nu. 3. ff. de his qui ſunt ſui, vel alieni iur. Ang. & Nicaſ. in §. filius familias num. 3. inſt. quibus mod. ius patriæ poteſt. ſoluit. Coua. in diſt. ca. quia nos. nu. 5. de teſtam.

32 Et idem eſt ſi filius familias ſit creatus Cardinalis Romanæ Eccleſiæ. gl. in extrauaganti execrabilis de præb. inter cõmunes, verbo, ſublimitatē Barba. in tra. de præſt. Card. 1. p. q. 1. n. 69. Coua. in d. c. quia nos. n. 5. de teſtam.

33 Præterea liberatur filius a patria potestate per alias duodecim dignitates quæ enumerantur in l. final. C. de decurio. lib. 10. & in authentica. que de dignitatibus, collat. 6. & in l. 7. cū alijs ſeptem legibus ſeq. tit. 18. par. 4.

34 Et eſt aduertendū q̄ per epiſcopatum,

tum, & alias duodecimas dignitates filij liberatur à patria potestate quoad fauorem, & non quoad odiū glo. in l. nepotes. ff. de his qui sunt sui, vel alieni iuris, & in l. si pater filium. ff. de adoptio. Bart. in l. 2. ff. de his qui sunt sui, vel alieni iur. & in l. patris. ff. de iur. voc. Bald. & Saly. in l. 1. §. si. ff. ad Maced. Coua. in d. c. quia nos nu. 5. de testam. Greg. Lop. in d. l. 7. tit. 18. par. 4. verbo. *Consejero*, q̄ etiā intellige, quādo liberatur filius à patria potestate per contractum matrimonij, vt infra dicam.

37

Duodecimo liberatur filius à patria potestate per emancipationē quæ fit coram iudice ordinario præfente patre, & filio eo quæ cōsentiente. §. præterea instit. quib. modj. ius patriz potest. soluit. non vnde. C. de emancip. libero. l. ab ea parte, vbi glos. ff. de probatio. l. emancipati. ff. de adopt. l. emancipatur de fide instr. l. 15. titu. 18. part. 4. quæ ponit formam emancipationis, & l. 17. eod. tit.

Et nō solum per emancipationem liberatur filius à patria potestate, sed etiam nepos ex eo, qui ab aui potestate liberatur emancipatione patris glossa in §. præterea, verbo, liberi instit. quibus modis ius patriz potest soluit. Arret. in princ. instit. eod. titu. per textum ibi, quem refert & seq. Clemen. d. cap. vlt. num. 79. Si tamen auus habens filium, & nepotem in potestate velit vnum ex eis emancipare alter remanet in eius potestate, quia potest vnum, vel ambos emancipare. §. admonendi instit. quibus modis ius patriz potest. soluit hodie autē per matrimoniū liberetur filius à patria potestate. l. 47. Tauri, quæ est l. 8. titu. 1. lib. 5. recop. nepos nō potest esse sub aui potestate.

36

Et nota quod in præmium emancipationis habet pater medietatē vsusfructus in bonis aduentitijs filij emancipati quæ de præfenti tempore emancipationis habet, nisi expresse remittat.

Ab. l. illas. C. de vobis xij. l. 2. c. 101

tit. l. cum oportet §. penultimo. C. de bonis quæ lib. vbi Docto. dicta l. 15. titulo 18. p. 4. Anton. Gomez in l. 48. Tau. nu. 60

37

Quod intellige in expressa, & voluntaria emancipatione patris, secus in casibus in quibus filij per dispositionem legum à patria potestate liberantur, & habentur pro emancipatis, nam in his pater non habet medietatem vsusfructus, quia cessat ratio remunerationis propter quam datur patri dimia pars vsusfructus, vt in dicta l. cum oportet. §. penultimo. C. de bonisque lib. gloss. in authentica constitutio quæ de dignitat. verbo, donis, collat. 6. l. can. de Prætea in l. si. C. de spect. lib. 11. Cepholā in tract. cautelarum, caut. 116. n. 3. qui loquitur quādo pater coactus emancipat filium & in distincte expresse in omnibus casibus tenet Greg. Lop. in d. l. 17. tit. 18. par. 4. verbo. *Re. encerrara* ff. Anto. Com. in d. l. 48. Tau. num. 6 in cuius confirmationē facit q̄ in simili notatur de pat. oco cōtra libertū, nō honores & iura quæ præstatur patrono à liberto in præmium manumissionis nō debentur, nisi quando libertus fuit manumissus à domino non tamen quando fuit factus liber aliquo legis beneficio, quia tunc à lege, & non à domino cōsequutus est libertatem, & cessat ratio præmij, & remunerationis, vt colligitur ex toto titulo ex quibus caus. serui pro præmio libert. quod etiam probatur ll. 47. & 48. Tauri, quæ sunt l. 8. & 9. tit. 1. lib. 5. Recopil. vbi legis beneficio per matrimonium liberatur filius à patria potestate, & pater tenetur filio restituere bona aduentitia absque retentione vsusfructus, nec alicuius partis.

38

Ex quibus inferitur, quod quando per dispositionem legis filij liberatur à patria potestate non reuocatur per ingratitude in patris potestatem sicut quando liberatur per emancipationem patris. l. si quis hac lege.

l. 2. c. ff. qui

-Sino

Libet secundus praxis ciuilibs,

ff. qui & à quibus. Grego. Lop. post alios in l. 19. tit. 18. par. 4. verbo, *Ena. cipa. 10.* Orosc. in l. qui liberatus. nu. 5. ff. de adoptio. Anton. de Lara in l. si quis à liberis. §. si quis ex his. n. 12. ff. de libe. agnosce.

39 Et nota, quod licet emancipatio in uenta sit in fauorem, & beneficium filij emancipati. l. 1. C. de ingrat. liber. tradit late Tiraque. ius in l. si vnquē, verbo, donatione largitus. nu. 14. C. de reuocand. donat. quem refert & sequitur Clem. de patria potestat. cap. fin. nu. 89. Tamen in fauorem patris durans reliquæ præcedentis potestatis, ut notat Ang. Ateri. in §. ius autē insti. de pat. potest. Iason in l. quod dicitur. num. 34. ff. de verbo. obligat. Clem. in effectus. num. 4. cum seq. & quamuis supradictis modis, & alijs infra dicendis filius liberetur à patria potestate ciuili non tamen liberatur à naturali uicente patris per ea quæ diximus sup. in §. 1.

40 Ex quo inferitur, quod cū filius ex emancipatione sentiat incommodum patris uero incommodum, quod pater regulariter cogi nō potest ad filium emancipandum. §. si. ubi DD. in situ. quib. mod. ius patris potest. soluit. DD. in l. nec auus. C. de emancipatio. liber. & in l. si cui legatum. ff. de condict. & demōst. gl'of. Bart. & alij in l. quidam cum filium ff. de verb. oblig. Clem. d. cap. fin. nu. 91. nisi in aliquibus casibus qui enumerantur per Docto. in dictis locis, & per Soci. regula 286. & regulariter in omnibus casibus in quibus filius potest patrem exheredare. Rapha. Cuma, conf. 82. Rip. in l. Lucius. num. 1. ff. de vulg. & pupill. quos refert, & seq. Clem. loco proxime citato.

41 Et pariter econuerso pater non potest filios inuitos emancipare. ut notatur in d. l. nec auus. C. de emancip. liber. gl'of. in l. si. ff. de his qui sunt sui, vel alieni. Bald. in l. fin. num. 10. de testam. manu. Capi. decif. 194. nume. 9. Clem. d. c. fin. num. 93. nisi interueniē-

te aliqua iusta causa, ut notat Bart. in d. l. quidam cum filium. ff. de verbo. oblig. Soc. in reg. n. 87. *20. in d. c. 1. 14.*

42 Et est hic sciendum, quod filius emancipatus nihil differt à filio in potestate, quo ad successionem ab intestato cum hodie sublata sit differentia emancipationis; & patris potestatis, quo ad dictam successionem ab intestato licet non in successione ex testamento authentica de hered. ab intestato ueniētib. §. nullam. uerbo, collat. 9. l. in minimos. C. de legit. hered. insti. gl'of. verbo, agnationis, & ibi Bartol. in l. fin. C. de codicil. gl'of. & DD. in l. si filius. ff. de iurid. & in authent. ex causa. C. de liber. præter. uel exheredat. DD. in l. Gallus. §. & quid si tūrum. ff. de lib. & posthu. & in §. emancipatus insti. de exheredatio. liber. Bart. in l. filio præterito. nu. 10. ff. de iniusto, & rupto testam. idem Bart. & Ias. nu. 36. in l. si emancipati. C. de collatio. idem Bart. in l. 2. nu. 7. ff. de vulg. Ang. de Per. in tra. de iur. q. 10. nume. 3. idem Iason in l. qui se patris. n. 26. C. unde liberi. Mantus sing. 564. nu. 1. Coua. in c. Raynuncios. n. 5. de testam. Ioan. Gutie. in §. sui. nu. 132. insti. de hered. quali. & differen. Ioan. à Rojas in epitome successio. t. 4. nu. 3. testatur commu. opin. Eman. Sua. recep. sent. verbo, emancipatus. n. 44. & in verbo filius, nu. 247. Clem. de patria potestate. d. cap. fin. nume. 83.

Et in quibus differat in successione ex testamento filius in potestate, & emancipatus declarat Ias. col. fin. post Ang. Castren. & Alex. in d. l. emancipati. C. de collatione. & Ioan. And. in d. c. 4. nu. 4. cum alijs seq. & Clem. in d. c. fin. n. 87.

43 Tertio decimo liberatur filius à patria potestate per contractum matrimonij per l. 47. Tauri, quæ est l. 8. tit. 1. lib. 5. recop. licet secus sit de iure communi secundum quod filius per matrimonium nō liberatur à patria potestate. l. filiz licet. C. de collat. l. si

vzorem. C. Me cōditio infert. vbi gl.
& DD. l. 1. §. videamus. C. vnde vir,
& vxorā prim. insti. ad teryll. in fin.
vbi etiam notat glos tenet Bart. in l.
1. §. fin. ff. de inior. Dec. in l. 1. nu. 2. C.
vnde vir, & vxor, & in l. 2. de reg. iur.
Crot. in l. frater a fratre. n. 35. de con-
diti. in debitor. Cephal. cōf. 211. nu. 19.
lib. 2. Manoch. cōf. 197. nu. 37. 40. &
61. lib. 4. ann. 27. 1007.

44 Et nota quod d. l. Regni duo copu-
latiue debent nō surrere ad hoc, vt fi-
lius liberetur a potestate patris, vt sit
despōsatus, & vellatus, & nō sufficiat,
q̄ sit despōsatus tātum, vt notāt. ibi;
scribitur maxime Cifont. cōf. 1. & An-
to. Gom. nu. 2. & Greg. Lop. in l. 3. tit.
5. par. 6. verbo, *que descenden dellor*.

45 Quod extēde, vt procedat nōn so-
lum quoad effectus fauorabiles, sed
etiā odiosos, & sic, indistincte in om-
nibus rebus, vt probat dicta l. 8. ibi;
En todas las cosas, & ita notāt ibi Ca-
stellus, & Anto. Gom. num. 3. quos se-
qui. Toz. Gut. in §. sui. n. 21. inst. de hæ-
red. qualit. & differen.

46 Contrarium tamē, quod habeatur
pro emancipato in fauorabilibus, &
non in odiosis tenet Rodericus Sua-
rez in l. 1. titu. 11. lib. 1. fori, versic. con-
sidera. & Grego. Lop. in l. to. titu. 5.
par. 6. verbo, *Qualquier a manera*. Go-
me. Arias in d. l. 47. Tauri. Hac za de
non meliorand. ratione. dotis filia.
cap. 7. nu. 24. & cap. 16. nu. 35. quorum
opinio equior, & verior est, & collig-
itur ex d. l. 8. & ex l. 9. seq. quæ con-
ditz fuerunt in fauorem filiorum cō-
trahentium matrimonium, & ab sub-
stinendum onera matrimonij, & ita
illa verba, *En todas las cosas*, debent
intelligi in fauorabilibus, & adeo
hæc emancipatio quæ causatur ex ma-
trimonio est filijs fauorabilis. quod
per dictam l. 9. aufertur patri medieta-
tas vsufructus quam de iure commu-
ni habet in præmium emancipationis
per l. cum oportet. §. penul. C. de
bon. quæ lib. & l. 15. tit. 18. p. 4. & hæc

opinio confirmatur per ea quæ supra
nu. 37. diximus de filio qui per digni-
tate liberatur a patria potestate quo-
ad fauorē, & non quo ad odiū, vt pro-
bant iura ibi allegata, & eadem ratio
militat in hoc casu matrimonij quæ
militat indignitate, nō qui eximitur
a patris potestate per matrimoniū di-
citur eximi per dignitatem. Casan. in
consuetu. Burg. Rub. 4. §. 1. n. 20.

47 Item ex eadem. l. Tauri, ibi, *Para-
semper*, notā, quod filius liberatus a
patria potestate per matrimonium
amplius non potest reincidere in pa-
tris potestatem sicut fit, quādo est fi-
lius, expresse emancipatus per patrē. l.
qui liberatus, vbi DD. ff. de adoptio-
cuius verba sunt, qui liberatus est pa-
tria potestate is postea in potestatem
honeste reuerti non potest, nisi adop-
tione, ex qua. l. infertur, quod etiā
de iure communi si statuto, vel cōsuetu-
dine filia per matrimonium libera-
tur a patria potestate mortuo viro nō
reincidit in potestatem patris, nam il-
la dicitio, nisi ponit exceptionem a re-
gula, vt in regula peccatum de regu-
iur. in 6. & notatur in l. actione. C. de
transactio. Alex. in l. si eum. §. qui ini-
uriarum. num. 8. ff. si quis curio. De
cius in cap. in consultationibus. num.
15. de officio deleg. & cum regula sit
negatiue posita ante verbum potest
abnegat omnes alios casus excepto
eo qui in exceptione continetur glo.
in capite 1. de regul. in sexto, & in le-
ge cum hæreditate. ff. de acquirenda
hæredi. Bartolus in l. Gallus in prin-
cip. colum. 2. ff. de liberis & posthu.
& in l. fina. vers. sed quæro. ff. de fe-
rijs. Cephal. cōf. 423. nume. 36. lib. 3.
& casus exceptus præcisse, & forma-
liter implendus est, & non per equi-
pollens per ea quæ tradit Socius in
lege 1. in principio. nu. 1. vbi etiam Ias-
on notat. l. ff. de verb. oblig. & sic cū
filia liberata a patria potestate per
matrimonium non possit ad eam re-
dire, nisi per adoptionem, vt in dicta

Liber secundus praxiſ ciuiliſ.

Liqui liberatus ſequitur quod ſolutio
matrimonio non reincident in patria
potēſtatem, nec erant neceſſaria illa
verba d. l. *Tay. Pars ſeipre.*

48 Secundo pro hac opinione facit, quod
omnis diſpoſitio ſine tempore limi-
tato dicitur perpetua. l. iuris peritos.
ff. de excuſat. tut. l. ſine præſcriptione.
ff. de præſcrip. l. ſeruus. C. eodem titul.
gloſ. in ca. fin. de reſcript. in 6. verbo
perpetua. Bartol. in l. de pupillo. §. ſi
quis ipſi prætori, colum. 2. ff. de noui
oper. nuntiatio. vbi Alexand. nu. 14.
& Iafon, idem Iafon in §. curare, nu-
me. 46. inſti. de actio. Dec. conf. 204.
num. 5. & ita in dubio eſt iudicandum.
l. ſufficit. ff. de cōdictio. indebiti, vbi
Bart. Paul. & alij notant; & ita cum
filia per ſtatutum, vel cōſuetudinem
liberetur à patria potēſtate per ma-
trimonium debet intelligi delibera-
tione perpetua.

49 Tertio probatur per text. in l. ſ. C.
de remiſſio. pignor. vbi res hypothe-
cata à debitore ſi alienata cōſentien-
te creditore talis res tranſit, & efficitur
libera ab hypothe. & quamuis
poſtea debitor eam denuo acquirat
nō re incidit in generalem hypothe-
cam, & obligationem etiam futuro-
rum. ita in hoc caſu cōſentiente patre,
vt filia nupti tradatur liberatur à
patria potēſtate, & licet poſtea facta
ſit vidua non reincident in patris po-
tēſtatem.

50 Quarto probatur nam ſtate dicto
ſtatuto, vel cōſuetudine patria pote-
ſtas per matrimonium eſt extincta,
& quod ſemel eſt extinctū amplius
reſuſcitare nō poteſt. l. qui re. §. areā
ff. de ſolutio. l. ſi vnus. §. pactus, verſ.
ſed ſi pactum, & verſ. ſeq. ff. de pact.
in princ. inſti. de exhæredatio. liber.
ſpecul. in tit. de ſalarijs. §. poſtremo,
verſ. i. & in titulo de probatio. §. i.
verſ. circa noua. Bart. in d. §. aream.
Alex. in l. ſi pars diuerſa. n. 2. C. de trā
fact. Dec. in l. actione, in princip. eod.
tit. ergo patria potēſtas quæ fuit ma-

trimonio extincta reſuſcitare non
poteſt.

51 Quinto facit nam filia ſemel exclu-
ſa perſuetu remanet excluſa quam-
uis excluſionis cauſa ceſſet. cap. 1. §. 7.
quin etiam epiſc. vel Abbat. Soc. cōf.
147. nu. 4. lib. 4. Rot. cōf. 75. nu. 9. lib. 1.
& cōf. 85. nu. 7. lib. 2. Dec. cōf. 87. nu.
1. & cōf. 98. & cōf. 309. noui. & cōf.
506. nu. 3. Soc. Iun. cōf. 76. nu. 13. li. 2.
Ceter. Iun. in traſt. ſubſcript. par. 27. nu.
32. vbi hunc reſtatut. cōmuniſ. opinio.
Bian. cōf. 78. nu. 2. Beron. cōf. 67. nu.
47. lib. 2. vbi etiam dicit. domnu. ſeq.
& reſtatut. etiam cōmuniſ. Hugō cōf.
16. nu. 4. & Alciat. cōf. 170. per totū
Cepho. cōf. 97. n. 11. & cōf. 21. n. 7.
5. & cōf. 251. n. 15. & cōf. 313. nu. 32. &
cōf. 327. n. 11. & cōf. 404. nu. 19. & 20.
& 31. & cōf. 423. nu. 47. Buiſa. cōf. 63.
nu. 17. & cōf. 80. nu. 8. cum alijs ſeq.
lib. 1.

52 Item pro hac parte adducitur. l. ho-
mo liber. ff. de ſtatu homi. vbi ſi li-
ber homo ſeipſum vendat, & poſtea
manumittatur nō recuperat priſtinā
ſtatū; & §. q. autē eſt de capic. di-
minut. vbi ſi cognatus efficitur ſer-
uus amittit cōgnationem quæ poſtea
manuſiſſione nō recuperat quamuis
ceſſet cauſa amiſſionis, & gloſ. in l. li-
berte tuz. C. de oper. liber. verbo, nō
poſſit quæ ait, quod ſi liberta. efficia-
tur vxor patroni per matrimonium
liberatur à præſtatione operarū quæ
liberatio non extinguitur ſi diuortiu
ſuperueniat.

53 Et hanc opinionem in effectu tenet
gloſ. in auth. cōſtitutio. quæ de di-
gnit. §. generaliter, verbo, præſtet. col.
la. 6. & in proprijs terminis continet
manſue. in tit. de dote, & matrimo-
n. §. item de cōſuetudine. Mathez. de
Afflic. in cōſtit. regni Siciliæ incip.
proſequētes in 2. q. verſ. pridie fui in
terrogatus, col. 5. Boer. deciſ. 197. n. 4.
Tiraq. in legib. connub. gloſ. 3. n. 1. cū
ſeq. Ioann. Cephal. late d. cōf. 423.
num. 4. cum plur. ſequen. lib. 3. quam-

opi-

opinionem approbat dicta l. 47. Tau
ri quæ est l. 8. tit. 1. lib. 5. recopil. ibi,
Para sempre.

54 Licet contrariam opinionem tenet
Casari in consuet. Burg. rubr. 4.
§. 1. nu. 20. cum duobus seq. & Thom.
Gramm. conf. 87. nume. 5. & in decif.
54. per totam, ubi asserit, ita fuisse de
cissum per consilium Neapolitan. &
allegat Neapodan, idem tenentem in
quadam consuetudine regni Neapol.
incipit, sed & mulier, & hanc testa-
tur communem Viui. in suis commu.
opinio. lib. 1. verbo, filius familias, &
eam sequitur Clemen. de patria po-
testate, cap. fin. nu. fin. & pluribus fun-
damentis defendit Thom. Gramma.
d. decif. 54. quibus satisfacit Cephal.
d. conf. 423.

55 Decimoquarto liberatur filius à
patria potestate per nequitiam, vel
seuitiam patris, quia tunc cogitur pa-
ter filium emancipare. l. fina. ff. si quis
à parente fuerit manumissus, gloss. in
l. non potest. ff. de adoptio. & in lege
2. C. de emancipatio. liberorum, & in
§. fina. instit. quibus modis ius patriæ
potest. soluit, ubi Doctores, & in l. si
cui legatum, & in lege si filius fami-
lias. §. secundum vulgarem. ff. de leg.
1. quibus in locis enumerantur casus
in quibus pater potest cogi filium e-
mancipare. & nonnullos refert Soci.
reg. 286. & vt supra diximus genera-
liter pater potest cogi filium eman-
cipare in omnibus casibus in quibus
filius potest patrem exhæredare se-
cundum Cumanum, consilio 82. & Ri-
pam in lege Luctus numero 17. ff. de
vulgar. quos sequitur Clemen. dicto
capite final. numero 92. & probat l.
18. titulo 18. partit. 4. ubi Gregorius
Lopez.

56 Decimoquinto liberatur filius à pa-
tria potestate si pater ei necessitatem
peccandi imposuit. l. si lenones. C. de
episcop. audi. l. fina. C. de specta. lib.
11. & notan gloss. & DD. proxime ci-
tati. d. l. 18. tit. 18. par. 4.

57 Decimosexto liberatur filius à pa-
tria potestate si pater aliquid ex te-
stamento recepit, vt filium emanci-
paret. l. si cui. ff. de condit. & demon-
strat. gloss. & Docto. proxime citati.
d. l. 18. tit. 18. par. 4.

58 Decimoséptimo liberatur filius à
patris potestate si pater priuignum
impubere in priuignu incommodū
arrogauerit. l. non vnquam. ff. de ado-
ptio. d. l. 18. tit. 18. par. 4.

59 Decimooctauo liberatur à patria
potestate filius arrogati qui transit
cum patre in potestatem arrogantis.
l. si arrogato patre. ff. de adoptio. l.
2. l. si pater familias. l. cum in adopti-
uis. §. fina. ff. eodem titulo l. 7. titulo
16. p. 4.

EX. §. XLIII.

SUMMARIA.

- 1 Filius in dubio semper presumitur
in patris potestate donec contra-
rium probetur, & tunc filius.
- 2 Presumendum in patris potestatem
esse cū constaueris aliquando fuisse in
patris potestate.
- 3 Filius per lapsu m decennij habitans
seorsum à patre presumetur emanci-
patus.
- 4 Decennij iuramento attenditur patre scien-
te, & filio negotiante.
- 5 Filius in contractu asserens sui iuris
esse tenetur stare contractui.
- 6 Mentacium fraudulens filij familias
in contractu.
- 7 Contrahens si sciuerit esse filium fa-
milias, & contraxerit, licet filius ne-
gauerit gaudet restitutione.
- 8 Filius si sit sexagenarius à patris po-
testate soluitur.
- 9 Qualitas patriæ potestatis si est fun-
damentum actoris tenetur illi probare.
- 10 Filius an in dubio presumatur legiti-
mus.
- 11 Filius natus ex muliere coniugii
adulterium committit: an presumatur
legitimus etiā si alij ad eā accessissent.

Liber secundus praxis ciuilis,

- 12 Filius natus ex muliere virum habente licet mulier habitauerit extra domum mariti praesumitur legitimus.
- 13 Filius eius si similis adultero videatur, & non marito praesumitur legitimus.
- 14 Mater vel pater asserens filium esse adulteri, praesumitur legitimus.
- 15 Mulier coniugata etiam si diu sterilis steterit filius legitimus praesumitur.
- 16 Filius si legitimatur, ut filius adulteri praesumitur legitimus.
- 17 Filius infra decem menses post mortem mariti natus praesumitur legitimus.
- 18 Filij naturales an praesumantur nati ex concubinato.
- 19 Maritus si praesens fuerit, & possibile est ex semine viri ortum fuisse ceterum filius legitimus, secus si fuit absens per tempus per quod impossibile sit filium ex marito genitum fuisse.
- 20 Filius non praesumitur legitimus si maritus sit impotens.
- 21 Marito infirmo aliqua infirmitate non praesumitur legitimus si infirmitas erat tempore conceptionis.
- 22 Maritus quando tempore conceptionis reperitur senere anorum septuagesimum sexum, vel eo qui generare non potest.
- 23 Cum adulterio si possunt esse nonnullae praesumptiones, natus non praesumitur legitimus.
- 24 Quae sint praesumptiones ex quibus probatur filium esse illegitimum.
- 25 Assertio parentum filium non esse legitimum facit praesumptionem filium non esse legitimum.
- 26 Assertio parentum de impotencia mariti facit filium non esse legitimum.
- 27 Concursatio continua mulieris cum adultero facit praesumere filium spurium.
- 28 Maritus si per plures annos steterit quod filium habere non potuit tunc praesumitur spurium.
- 29 Filius institutus haeres ab adultero factus praesumere filium naturalem.
- 30 Filius si alitur ab adultero, & cum mittat ad scholas praesumitur spurium.
- 31 Inducendum est pro illa parte pro qua fortiores sum coniecturae.
- 32 Contra praesumptionem iuris, & de iure non admittitur probatio in contrarium.
- 33 Quando quis omnino sit incertus ex quibus parentibus sit natus praesumitur ex legitimo patre quia delictum non praesumitur.
- 34 Filius natus ex duobus paribus praesumitur legitimus.
- 35 Cohabitationes si sint genere, & qualitate praesumitur legitimus filius ex eis natus.
- 36 Cohabitatio debet esse talis, ut vir nullam aliam habeat habitationem, nisi sit illam cum muliere, & sic praesumitur legitimus filius.
- 37 Cohabitatione si alia eueurrat signa arguunt matrimonium.
- 38 Filius non praesumitur legitimus si est natus ex duobus imparibus genere, & qualitate.
- 39 Fundans se in illegitimatione eam probare debet.
- 40 Qualitas legitimisationis debet inspicere probari.
- 41 Proximitas si est probanda debet probari possessio proximitatis.
- 42 Fundans se in aliqua qualitate tenetur eam probare.
- 43 Filius quando non est diffamatus praesumitur legitimus.
- 44 Reus praesumitur legitimus propter possessionem.
- 45 Legitimitas non praesumitur cum habeat ius commune contra se.

DE PATRIA POTESTATE

quam pater habet in filios familias, de qua non liberantur, nisi probetur esse sui iuris.

§. XLIIII.

Quamuis patria potestas cesset in casibus supradictis in dubio

fca-

semper præsuntur filius esse in patris potestate, donec probetur sui iuris, l. si filius, de probatio. l. si emancipati, ibi: Teque emancipatum probatum fuerit, C. de collatio. quem ad hoc notat ibi Fulgof. Alex. l. as. nota bil. 2. Deci. num. 3. & Cagnol. nu. 78. glos. Bart. & alij in l. 2. §. si dubitetur, quemadmodum testam. aperian. Ang. in l. sed si de sua, ff. de acquiren. hzredit. Cepol. caute. 118. num. 1. cum seq. Guiliern. Benedict. in cap. Rainuncius, verb. Mater in super cleram, num. 3. de testam. Boeri. decis. 179. numero 2. Corne. consil. 204. lib. 3. Bertrand. cō sil. 4. eolum. 1. lib. 2. Grat. consil. 148. num. 6. lib. 2. Alciat. in tract. præsump. regu. 2. præsump. 2. Becci. consil. 76. num. 5. & consil. 113. num. 1. Menoch. consil. 164. num. 14. lib. 2. Clement. de patria potest. cap. fin. num. 100. Vvelembech. consil. 44. num. 73. Emancipatio enim est quid facti, & non præsuntur, & primuz naturz status, in quo filius est natus, scilicet in patria potestate præsuntur durare, vt Guiliern. Benedict. Grat. & alij proximè citati notât. Et sic, si filius dicit quod est sui iuris per emancipationem, vel alio modo, tenetur probare. d. l. si filius, vbi Doctores de probatio. l. 1. vbi glos. Bart. & alij, C. de patria potest. Boer. dicta decis. 179. num. 2. Quod procedit etiam si filius esset in quasi possessione sui iuris; nam talis possessio non releuat possessorem ab onere probandi emancipationem patris, vel legis, vt notat glossa in l. sicuti, §. si queratur, ff. si setuit. vendicetur, Baldus, & Alex. in l. Titia, ff. soluto matrimon. & Guiliern. Benedict. in dicto ve. b. Matrem in super cleram, numero 4.

2 Limita tamen dictam conclusionem, vt filius præsuntur esse in patris potestate, quando constat, quod aliquando fuit in potestate, vt tenent Alex. consilio 3. columna 2. lib. 3. & in l. is potest, numero 9. & 10. ff. de acqui-

renda hzredit. Galuola in rubri. ff. de verborum obligatio. numero 160. l. as. conitio 106. in fine, Ruin. consilio 52. numero 4. lib. 5. Bertrandus in dicto consil. 4. lib. 2. Grat. dicto consilio 148. num. 6. lib. 2. Sonin Iun. conitio 15. n. 2. lib. 2. Catelin. in memor. iur. versic. Filius Ferdin. Vasquius diuer. contro. cap. 85. in fin. Alciat. in dicto tracta. præsumptio. regul. 2. præsumptio. 2. in princip. num. 5. Prolper Patseih. conitio. 110. nu. 7. cum seq. Cepha. consil. 193. n. 2. lib. 4.

3 Secundo limita, nisi filius per decem annos seorsum à patre habitasset; quia tunc præsuntur ex lapsu decemij emancipatus, si hoc allegasset, l. 3. ff. ad Macedonian. l. 1. ibi: Diu passus; vbi glossa & Doctores C. de patria potestate, & in l. 2. C. si aduersus rem iudic. Bald. in l. post mortem, in fine, ff. de adoptio. Cagnol. in dicta l. si emancipati, numero 83. cum seq. C. de collatio. Alciat. consilio 152. numero 4. & in dicto tractatu præsumptio. regula 2. præsumptio. 2. num. 2. Beccius dicto consil. 113. n. 13.

4 Quod debet intelligi patre sciente & consentiente, & filio negocia re, vt colligitur ex dictis Doctoribus, & probatur ex l. 4. tit. 1. Part. 5. quz licet loquatur in mutuo, in quo filius familias non obligatur; à fortiori idem dicendum est in aliis contractibus, vel negociis.

5 Tertiò limita, vt non procedat quotiescumque filius familias tempore contractus est interrogatus, an habeat patrem familias, vel sit sui iuris, & ipse dicat quod non habet patrem, vel quod est sui iuris; nam tunc præsuntur dicere veritatem, quam si non dicat, ex solo mendacio tenetur extare contractui, ex eo, quia negauit veritatem, vt notat Tiraquellus post leges connubial. glossa 8. numero 135. cum aliis sequentibus. & Lamberteng. de contract. glos. 8. num. 59. cum aliis seq.

Libertus secundus praxis ciuilis,

sequentibus, & Ioan. Gutier. in Authent. sacramenta puerum, num. 55. cum seq. C. si aduersus vendit. & probatur ex d. l. 4. tit. 1. Parti. 5. Quod intellige absque prauiudicio patris, cum ei nocere non debeat dolus & fraus filij, per ea, quae notat Tiraq. in d. giolfa 8. nu. 141. & quae diximus supra in §. 9. in 46. extensione ad l. 55. Tauri, & in extensione §. 9.

Quod primo intellige, ut procedat quotiescunque filius a familia scis se habere patrem id negauit, quod praesumitur probato mendatio; secus vero si haberet iustam causam credendi se non habere patrem, ut si nuntiatum esset ei mortuum esse cum sit uiuus, ut notat idem Ioan. Gutier. in dicta Authent. sacramenta puerum, n. 64. cum aliis antecedentibus. C. si aduersus venditio. licet contrarium sentiat Gregorius in dicta l. 4. verb. *E lo negasse*.

Secundo intellige, ut procedat quae interrogans ne sciret illum esse filium familiae; secus si sciret quia tunc non iuuaretur ex tali mendatio, ut notat Gregor. Lopez in dicta l. 4. verbo, *Menira*. Quod etiam ibi limitat secundum Angel. in l. 1. C. ad Macedonia. si mutans fuisset deceptus ignorantia iuris, vel vana simplicitate, per l. si quis patrem, ff. ad Macedonia.

Quarto limita, ut non procedat dicta principalis conclusio, quando filius esset quinquagenarius, vel ultra; quia a communiter accidentibus non solent filij patres habere in illa etate, ut sentit Cagnolus in dicta l. si emancipati, n. 52. quem refert & sequitur Clemens de patria potest. c. fin. n. 102.

Ex his tandem inferitur, quod quaeuis in actore qualitas patris potestatis sit fundamentum suae intentionis, & teneatur illam probare, ut post Bar. Bertrand. & Aymonem, declarat & concludit Tellus Fernand. in l. 1. Tauri, numero 5. & tradit etiam Corne. con. fil. 45. numero 2. & consilio 68. nume-

ro 3. lib. 1. & consil. 204. num. 1. & consil. 208. num. 6. lib. 3. sufficit probare, aliquando fuisse in patria potestate, licet non probet de praesenti in ea esse, ut dicti Doctores tenent, per ea quae supra in numero primo cum seq. diximus.

10 Sed quid dicendum in legitimitate, an praesumatur indubio quis filius legitimus Et dicendum est, quod sicut praesumitur filius esse in patris potestate, ita etiam praesumitur indubio legitimus; nam licet matrimonium, cum sit facti, non praesumatur, & illud alleganti incumbit onus probandi, Authent. quibus modis naturales efficiuntur. legit. §. quoniam, collat. 7. cap. illud, ubi glos. & Abb. num. 8. & 14. de praesumptio. cap. aliter, 30. quae sit. §. tenet Bald. in l. non epistolis, in fin. de probatio. Salicet. in l. si vicinis, num. 2. C. de nupt. Socin. consil. 39. num. 5. lib. 1. ubi hanc testatur communem, Corneus consil. 68. num. 14. lib. 1. A. l. c. in tract. praesumptio. regu. 2. praesum. 2. numero 5. plures referens Ioan. a Rojas in epito. successio. cap. 10. num. 15. Vvesembach. in consil. 44. num. 14. & 32. Tamen filius praesumitur legitimus, l. si filius, ff. de probatio. & tenet Alex. & alij in l. si emancipati, C. de collatio. Ias. in l. qui se patris, colum. 3. C. unde liberi, Ruin. consil. 109. in fin. lib. 1. Grammat. decis. 12. n. 10. Paleot. in tract. de nothis spuris que filij, c. 20. n. 3. Ceph. c. 6. §. 435. n. 8. lib. 3.

11 Sed quia hoc absque distinctione non procedit, ideo aliquot casus distinguendum est. Et primus est, quae do constat, matrimonium fuisse contractum; inter duos tamen est dubium, an natus ex muliere sit legitimus, vel non; ex quo constat, mulierem illam adulterium commisisse; & tunc praesumitur filius legitimus natus ex marito & uxore, etiam si alij ad eam accessissent, l. miles, §. defuncto, ff. ad legem Iulia. de adulter. l. quia semper,

per, ff. de in ius vocan. l. si vicinus, Co. de nupt. l. 9. tit. 14. Part. 2. l. 7. tit. 2. Part. 4. Notant & declarant Ioseph. Maszar. concl. 798. & Abb. Felin. & Dec. in e. per tuas, in princ. de probatio. Hippol. in l. 1. §. ad quæstionē, num. 20. ff. de quæstio. & in rubr. nu. 55. ff. de fide iusso. & in l. 1. n. 70. C. de iur. car. Alex. consil. 88. num. 6. lib. 7. Dec. consil. 272. n. 2. & consil. 288. in princ. & consil. 576. num. 10. & consil. 677. Co. 23d. consil. 13. num. 48. Paris. con. 10. num. 4. & consil. 11. num. 13. & consil. 22. n. 12. lib. 2. Paleor. de nothiis spuris; ff. l. 5. c. 24. in princ. & c. 2. n. 4. Out. l. 109. cōsi. 31. n. 3. Alci. reg. 3. præs. 37. Port. com. cōcl. 18. Ioan. Lup. in rōbr. §. 60. num. 1. Greg. Lop. in d. l. 9. tit. 14. Part. 2. & in d. l. 7. tit. 2. Part. 4. Tell. Fernandez in l. 13. Tauri in princ. Ioan. Rojas plures referens in epit. successio. cap. 2. num. 25. Alfanus in dicto §. defuncto, & in collectiur. 47. Gabrie. Roman. in suis conclu. lib. 1. de præsumptio. concl. 13. Gerard. Mazoll. consil. 89. num. 14. cum aliis sequentib. Rolandus consil. 11. num. 3. & 5. cum seq. lib. 4. Menoch. de arbitrar. iud. lib. 2. centu. 1. casu. 89. nu. 20. cum seq. & consil. 199. num. 55. lib. 2. Burfat. consil. 88. num. 4. lib. 1. Simon de Præt. cor. fil. 8. num. 2. Tiber. Dec. respons. 1. num. 78. & 97. lib. 3. Ex ratio est, quia cum impossibile sit quod filius sit maritus & adulteri, præsuntur potius favere matrimonij esse mariti, quā adulteri; quia indubiō quod honestius est præsumi debet, ut docet Bald. in l. filium eum diffimus, nu. 1. ff. de his, qui sunt sui vel alieni iur. Abb. in cap. intelligimus, de adult. & in cap. ex transmissa, n. 9. qui filij sint legit. Et indubiō, benignior & favorabilior præsumptio si mendata est, cap. note, de reg. iur. l. Arrianus, ff. de actio. & obligat. l. merito, ff. pro socio; & notant prædicti Doctores.

Quam conclusionem primo exte-

de, ut procedat etiam; si mulier habitaret extra domum mariti, si ad eam maritus accedere solebat, ut notat Barbat. consil. 58. lib. 2. Alex. dicto cōsi. 88. num. 7. lib. 7. Dec. consil. 657. num. 3. Paleor. dicto cap. 24. num. 1. Mazoll. dicto consil. 89. num. 18. Menoch. dicto lib. 2. de arbitrar. iudic. c. trinita. casu 89. num. 25. Immo plures extendit Barb. dicto consilio 58. ut procedat etiam, si mulier exaret in domo, adulteri; dum tamen maritus prohibito ad eam accessum haberet; quem refert & sequitur Mazoll. dicto consil. 89. num. 59. multat. 7. n. 13.

13. Secundō extende, ut procedat etiam si filius similis adultero videatur; & non marito, l. fin. §. penult. ff. ad muni. cipal. l. quod si nolit; §. si mancipia, ff. de edic. edict. Ioan. a Rojas in dicto epit. successio. cap. 2. num. 27. Mazoll. dicto consil. 89. num. 25. Ratio est, quia talis similitudo soler cau-
14. Tercio extende, ut procedat, etiam si mater vel pater asserat, filium esse adulteri; & non mariti; nam etiam in hoc casu censetur filius legitimus, l. 1. §. si quis ab aliquo, ubi Bart. & alij notant, ff. de verbo. edict. l. fin. §. mulier iuncta, ibi glossa fin. ff. de probatio. l. neque asseueratio; ubi Bal. & Sa licet. C. de probatio. l. 9. titulo 14. Part. 3. & tenent plures glossæ & Doctores, quos refert & sequitur Ioannes a Rojas in dicto cap. 2. num. 28. Soci. Iun. consil. 79. n. 4. lib. 2. Porti. cōsi. 9. n. 51. Mazoll. dicto consil. 89. n. 24. cū seq. & n. 30. & 33. Menoch. d. lib. 2. de arbitrar. iudic. centuria 7. casu 89. Roland. consilio 11. numero 10. cum seq. libro 4. qui alios plures referunt.

Quod intellige, nisi cum asserione

paren-

Liber secundus praxis ciuilis,

parentum concurrent aliz coniectura, vt notat Alciat. de præsumptio. dicta regu. 3. præsumpt. 37. num. 9. Paris. consil. 10. num. 45. lib. 2. Cephal. cō fil. 440. num. 92. lib. 3. Gabr. Rom. in suis commun. opin. lib. 1. titu. de præsumptio. conclu. 14. num. 14. Roland. d. consil. 11. n. 2. lib. 4.

15 **Quartò** extendè, vt procedat etiã, si mulier diu sit sterilis: nam etiam in hoc casu filius præsumitur legitimus, vt notat Ruin. consil. 53. colu. 2. lib. 5. Veroi. consil. 162. num. 3. & 12. lib. 24. Palet. in dicto cap. 24. n. 5. Alciat. dicta regu. 3. præsumpt. 37. num. 8. Petr. Duñas regu. 334. num. 6. Menoch. dicto casu 89. num. 31. Roland. d. cōfil. 11. n. 7. lib. 4.

16 **Quintò** extendè, vt procedat etiã, si filius legitimetur vt filius adulteri, secundum Barbat. cōfil. 27. quem refert & sequitur Mazollan dicto consilio 89. num. 33.

17 **Sextò** extendè, vt procedat etiam, si filius post mortem mariti intra decē menses sit natus: nam etiam in hoc casu præsumitur filius mariti, & non adulteri: quia natus septimo, aut nono, aut decimo mense, est iustus & legitimus filius, l. septimo mēse, ff. de statu hom. l. 4. tit. 23. Parti. 4. quæ sumpta est ex sententia Hippocratis lib. de septimestri partu, & lib. de natura fœtus, quem referunt Doctores in l. Gallus in princip. ff. de liber. & posthum. & in dicta l. septimo mēse; de clarat latè Menoch. in dicto casu 89. num. 40. cum aliis sequentibus. A cōmuniter tamē accidētibus magis præsumitur quis natus in nono, quàm in septimo, octauo, vel in decimo mēse; vt probat d. l. 4. tit. 23. Parti. 4. ibi: *Esso misino deus ser juzgado dela que nacio fosta en los nueve meses: e este euent es mas usado que los otros.* Et, ibi notat Gregor. Lopez. Sed si per vnum diem vndecimum mensem partus tēgat, tunc non dicitur filius iustus ex marito natus, vt in Authent. de resti-

tut. Et ea quæ parit in vndecimo mēse, §. vnum, collatio. 4. dicta l. 4. tit. 2. Parti. 4. ibi: *Alas si la nascencia de la criatura interuenia del onzemo después de la muerte del padre, no deue ser conuato por su hijo.* Quil autem si quis sit natus in vndecimo mense ex muliere, quæ habuit duos maritos, an præsumatur filius primi, vel secundæ mariti, vide late Bologner. in dicta l. Callus, in principio, numero 186. cum pluribus aliis sequentibus, ff. de liberis & posthum.

18 **Septimò** extendè, vt procedat etiam in filiis naturalibus, quæ præsumuntur nati ex concubinato, secundū gloss. in cap. Michael, de filiis presbiterorum, & tenent Ancharran. in cōfil. 225. Alciat. in dicta regu. 3. præsumptio. 37. num. 3. Paris. consil. 10. numero 38. lib. 2. Paleot. cap. 22. & 28. Menoch dicto lib. 2. centu. 1. casu. 89. num. 26.

19 **Limita** primo, dictam conclusionem, vt procedat quando maritus fuit præsens, & possibile sit filium esse semine viri ortum fuisse: secus vero si fuit absens per tempus, per quod impossibile sit filium ex marito genitum fuisse, dicta l. filium eum distinimus, ff. de his, qui sunt sui vel alieni iur. Notat Abbas in cap. per tuas, num. 3. de probatio. & in cap. transmissæ, numero 9. & in cap. causamque, numero 3. qui filij sint legitimi, & in cap. intelligimus, numero 6. de adulter. Castens. consil. 115. numero 7. lib. 1. De c. consil. 288. numero 5. Curti. consilio 31. n. 3. Socin. Iun. consil. 86. n. 33. & 44. & consil. 138. n. 11. lib. 2. Mazol. d. consil. 89. n. 26. Gozad. consil. 13. n. 46. Ioan. a Rojas in eprist. successio. d. c. 2. n. 31. Menoch. d. casu 89. n. 32. Roland. consil. 22. numero 32. lib. 3. & probat dicta l. 9. titulo 14. part. 3. & l. 13. Tauri.

20 **Secundo** limita, vt non procedat, si si maritus esset impotens coeundi: nam tunc non præsumitur eius filius

filii. Sed adolter. dicitur. I. filium eum
diffinitus ubi docto. Gozad. d. con-
silio 3. numero 46. Parisi. consilio 10.
num. 78. lib. Roland. d. consilio 22.
num. 22. lib. 3.

21 Tertiò limita vt non procedat
quando maritus tempore conceptio-
nis fuit infirmus tali infirmitate, ex
qua verifimiliter probaretur filium
non esse mariti. d. I. filium eum dif-
finitus ubi infirmitate intervenien-
te; Abb. in d. c. per tuas. nu. 3. & in d. c.
transmisse; num. 9. & in d. c. causam-
que. nu. 3. Parisi. conf. 29. nu. 80. lib. 2.
Roias. & alij supradictati.

22 Quisq; limita vt non procedat
quando maritus tempore conceptio-
nis esset senex, annorum. 76. Vel. 80.
qui generare non potest. I. si pater, §.
fin. ubi Corrasius, ff. de adoptio. & ibi
glos. sentit; Fulgor. conf. 212; & mul-
tis authoritatibus Philosophorum
Medicorum & Doctorum probat. &
firmat. Parisi. d. conf. 29. numero 26.
& per totum lib. 2. Simon. de prat.
conf. 9. num. 37. Menochi. d. casu. 89.
qui hoc reuet in sexagenario. quã opi-
nionem intelligo procedere, posse
quãdo maritus per plures annos ste-
tit quod filios habere non potuit, per
ea quæ notat Gabriel. Roma. libro 1.
de Præsumptio. conc. 14. num 16. &
Burfat. conf. 88. nu. 13. lib. 1.

23 Quinto limita vt non procedat quã-
do cum adulterio essent aliz præ-
sumptiones, quæ sufficerent ad infor-
mandum animum iudicis. Bal. in d. I.
filium eum diffinitus, nu. 2. Ancha.
conf. 225. Alex. conf. 88. num. 8. lib. 7.
Gozad. d. conf. 12. n. 22. & 23. Corne-
conf. 1. lib. 3. Alciat. d. reg. 3. præsum-
tio. 17. n. 5. & 11. Mazzoll. d. cõf. 89. nu.
34. Menochi. d. lib. 2. cent. 1. casu. 89.
n. 61. Cephal. conf. 440. nu. 88. lib. 3.
Nam licet filius præsumatur natus ex
marito, & vxore, vt supra dictum est,
tamen oppositum probari potest cõ-
iecturis & præsumptionibus, vt con-
cludunt docto. in dict. c. per tuas de

probatio. Alciat. dicit. præsumptione
37. num. 9. & 15. Neuz. conf. 34. &
multi relati per Paris. conf. 12. numero
243. cum seq. lib. 2. Portius conf. 39.
num. 21. Beronius conf. 16. & 162. lib. 2.
Gabriel. de præsumptio; conclus. 14.
num. 14. Cephal. conf. 81. nu. 30. lib. 1.
& conf. 440. nu. 89. lib. 3. Burfa. conf.
89. nu. 2. lib. 1.

24 Et variz sunt coniecturæ, & præ-
sumptiones quibus probari potest fi-
lium esse illegitimum, & prima con-
iectura est quæ sumitur ex fama, &
communi opinione probata prout de
iure requiritur quod filius est illegi-
timus, vt notant Alex. d. cõf. 88. nu.
7. lib. 7. & conf. 90. nu. 8. lib. 6. Barba.
conf. 14. lib. 3. Fulgor. conf. 138. col. 2.
Neuz. d. conf. 34. tit. me. 10. Alciatus
dicta regula 3. præsumptio. 37. nume.
10. Gabriel Roma. dicta conclusione
14. numero 15. Menochius dicto lib.
2. de arbit. iud. cent. 1. casu 89. num.
65. cum sequent. Burfat. conf. 88. nu.
14. lib. 1.

25 Secunda coniectura est assertio pa-
rentum dicentium filium non esse le-
gitimum, glos. in l. si posthumus. §. si.
ff. de libe. & posthum. vt notant In-
noc. & Ioann. And. in d. cap. per tuas
qui filij sint legitimi. Ancha. conf. 1
235. Barb. conf. 68. col. 2. lib. 4. Alex.
dicto consilio 88. numero 8. lib. 7. &
in l. nec professio. C. de testam. Cor-
neus consilio 1. nume. 22. lib. 3. Alcia-
tus dicta regula 3. præsumptio. 37. nu-
me. 6. Neuzanus d. conf. 14. nume. 9.
& 10. 40. & 46. Gab. dicto lib. 1. de
præsumptio; conclus. 14. num. 14. Bur-
fat. d. consilio 88. nume. 10. lib. 1. Cep-
halus dicto consilio 440. nume. 90.
lib. 3.

26 Tertia coniectura est confessio pa-
rentum quod maritus erat impotens,
& vxorem non poterat carnaliter co-
gnoscere maxime si confessio sit ge-
minata, vt scripserunt Decius in di-
30. capite per tuas, nume. 9. de proba-
tio. & Alex. d. conf. 105. lib. 4. Cep-
conf.

Liber secundus prax is ciuilis, C

- conf. 5. num. 9. Marfil. sing. 401. Crau. conf. 78. numero 9. Cephal. conf. 253. numero 5. Burfat. d. conf. 88. n. 11. lib. 1. quod etiam procedit, si confessio facta, sit absentibus partibus, nam simul innotet duæ confessiones præiudicant Afflict. deci. 12. & 364. & 375. num. 4. Parisi. conf. 29. col. 2. lib. 2. Neviz. d. conf. 34. num. 45. cum seq. Soci. Iunior conficío 86. num. 45. lib. 2. Roland. conf. 82. num. 4. 2. lib. 2. Burfat. d. conf. 88. num. 12. lib. 1.
- 27 **Q**uarta coniectura est, quæ summitur ex continua conuersatione matris cum adulterio, vt notat Corne. conf. 245. numero 19. lib. 1. & conf. 1. n. 22. lib. 3. Neviz. d. conf. 34. n. 65. Iacob. concen. q. lib. 2. c. 9. n. 18. cum seq. Cephal. conf. 81. n. 30. cum seq. lib. 1.
- 28 **Q**uinta coniectura est quando maritus per plures annos sterit, quod filios habere non potuit, vt notat Gabriel Roma. dicta libro 1. de præsumptione. conc. 14. num. 16. Burfat. d. conf. 88. nu. 13. lib. 1.
- 29 **S**exta coniectura est quando filius est institutus hæres ab adultero. nam verisimiliter non instituisset nisi suus filius esset a: g. l. quidam cum filium ff. de verborum oblig. notat Bar. in l. 1. §. Iulianus, ff. de liber agnos, Alciat. & alij per eum citati. d. regu. 3. præsumptione 37. nu. 12. Cephal. d. conf. 440. nu. 95. lib. 3:
- 30 **A**litæ etiam coniecture colliguntur, ex eo quod adulter nutriat filium, vel mittat eum ad schollas, vel instituat eum bonis artibus, vel filius nominetur nomine adulteri, vel ei similes videatur de quibus infra dicemus in §. sequenti in probatione filiationis.
- 31 **E**t aduerte quod semper pro illa parte est iudicandum pro qua plures, & fortiores præsumptiones, & coniecture concurr. l. diuus, ff. de in integrum resti. Bal. in d. l. filium eum diffiniemus. num. 2. ff. de his qui sunt sui, vel aliam iur. Alciat. d. reg. 3. præsumptione 37. num. 9. cum seq. Menoch. d. libro. 2. de arbitria iudi. cent. 1. casu 89. num. 65. cum seq. Burfat. d. conf. 89. num. 2. lib. 1.
- 32 **E**x quibus limitationibus manifeste reditur falsa opinio Castren. consilio 275. lib. 1. & Marfil. in l. 1. §. ad quæstionem, num. 36. ff. de quæstionibus Boeri. deci. 299. num. 9. & aliorum, qui affirmant præsumptionem dicti l. miles. 6. defuncto, ff. de adulterio esse iur. & iure contra quam non admittitur probatio in contrarium, vt in l. si quis adulterij. C. de adulterijs, l. antiquæ, C. ad Velleian. l. finalis, C. arbitri tut. cum alijs aduictis, per Ioannes à Rojas, in epiet. successio. num. capite 2. numero 29. nam contra dictam præsumptionem dicti §. defuncto potest probari, quod maritus eo tempore uxorem non cognoscebat, vel erat absens, vel in forma, vel impotens ad cortum, vel senex, vt clare colligitur ex supradictis limitationibus, & coniecturis, & probat dicta l. filium eum diffiniemus, ff. de his qui sunt sui vel alieni iur. & notat Abb. Feli. & alij in dict. C. per tuas de probatio. Alexandr. consilio 78. numero 7. & 9. libro 7. Ruin. consilio 53. numero 3. libro 5. Alciat. dicta regula. 3. præsumptione 37. numero 13. Parisi. consilio 10. numero 36. & 78. libro 2. Duenas regula. 343. limit. 1. Menochi. dict. casu 89. numero 23. cum seq. Cephal. consilio 440. numero 88. libro 3. Simon de Pret. consilio 8. numero 26. & hoc quantum ad primum casum, in quo filius præsumitur legitimus.
- 33 **S**ecundum casus est, quando, est omnino in certum ex quibus parentibus quis sit natus, & in hoc casu præsumitur natus ex legitimo matrimonio cum in dubio delictum non præsumatur, l. merito, ff. profocio, & notat Alexandr. & alij in l. si emancipari, C. decollatio Ruin. conf. 109. in fine lib. 1. Grammat. deci. 12. n. 10. Paleot. in

in d. tract. de nothis spurijis quæ filijs
c. 20. nu. 5. & 6. Cephal. conf. 435. nu.
81. lib. 3. Menochi consilio 199. nu. 55.
lib. 2. quod est intelligendum secundum
casus sequentes.

34 Tercius casus est quando quis est
natus ex duobus paribus simul habi-
tantibus inter quos matrimonium ho-
nestè esse potuit in quo casu filius
presumitur legitime natus secundum
Paleot. Cephal. Menochi. & alios
supracitatos, & ratio est, quia ex pa-
ritate, viri, & mulieres fauore filio-
rum vt censeatur legitimi presumi-
tur matrimonium, vt notat Soci. Iu-
nior. consilio 89. numero 3. libro 2.
Grammat. consilio 26. numero 8. Alciat.
responso. 5. numero 25. & res-
ponso. 13. numero 9. & responso. 27.
numero 5. Cephal. dict. consilio 435.
numero 26. & probat. l. in libere, ff.
de rit. nupt. & iude, quod diximus in
decimasextima coniectura infra, §. 45.
numero 48. & 49.

35 Quod primò intellige, si dicti co-
habitantes sunt pares genere, & qua-
litate, vt declarant glossi. & Bal.
in dict. l. in libere, ff. de rit. nupt. Cag-
nol. in l. si qua illustis. numero 12.
ad Officia. Couarr. in epit. de spons.
2. par. cap. 1. nu. 5. Celsus. Hugo. con-
silio 73. nu. 5. Menochi. dict. consi-
199. nu. 49. lib. 2.

36 Secundò intellige, quando vir nul-
lam habet habitationem, quam illam
communem cum muliere secus vero
si haberet vir domum ordinariam pa-
ternam, vel aliam propriam, & dein-
de aliquando accederet ad ipsam mu-
lierem in alia domo habitantem,
eriam si à viro, sit conducta, vt no-
tat Hosti. Butri. & Imol. in c. illud
de presumpcio, Alexandr. consilio
155. numero 9. libro 5. Grammat. con-
silio 26. numero 10. in crimi. Soci. Iu-
nior. consilio 86. numero 26. & con-
silio 89. numero 2. & 8. libro 2. Me-
nochi. alios referens. dict. conf. 199.
nu. 49. lib. 2.

37 Tertiò intellige quando simul
cum cohabitatione concurrunt alia
signa, quæ arguant matrimonium, vt
notat Celsus. Hugo. in d. consilio 73.
nume. 6. & Menochi. loco proxime
citato, & alij supra allegari. Vt funt
18. 19. 20. 21. & 22. coniecture in ea
posite.

38 Quartus casus est quando filius est
natus ex duobus imparibus genere, &
qualitatibus qui se non tractarunt in-
uicem, vt coniuges nec extat fama,
quod matrimonium contraxerint in
quo casu filius non presumitur legi-
timus, sed illegitimus glo. in c. La-
tor, verbo probare, qui filij sint legi-
timi, Fulgo. in l. si vxor. C. de condi-
ctio. infert. Alexandr. in l. is potest. l.
9. ff. de acqui. hzred. Corne. Deci. &
Cagnol. num. 78. in l. si emancipati,
C. de collatio. Alciat. reg. 2. presump-
tio. 2. nu. 5. & reg. 3. presumpcio. 1. n.
12. Soci. Iunior. conf. 86. numero 26.
lib. 2. Prosper. Paseth. conf. 152. nu. 1.
Menochi. d. conf. 199. num. 56. & ita
loquuntur, Bat. & alij à Cephalo al-
legati. in d. conf. 435. n. 81. lib. 3.

39 Quintus casus est quando quis se
fundat. in filiatione seu legitimitate,
num tunc eam probare debet, cum
sit fundamentum suæ intentiones, si-
ne agendo, sine excipiendo, vt notat
Ang. in l. liberorum, ff. de his qui ro-
tantur infamia, Alexandr. in l. is po-
test. numero 9. & 10. ff. de acquiren-
da hzredit. Ias. in l. neque professio.
col. 1. C. de testamen. Caliaula in
rub. ff. de verborum oblig. num. 160.
Soci. conf. 39. in prin. lib. 1. Deci. conf.
54. col. 1. & conf. 471. Soci. Iunior.
conf. 3. n. 6. lib. 3. Parisi. conf. 10. n. 28.
lib. 2. Reland. conf. 22. n. 1. lit. 3. Pro-
per. Paseth. conf. 110. n. 7. Tell Fern-
and. in l. 11. Tauri. n. 5. V. Ioseph.
Mascard. conc. 786. & conc. 799.

40 Quæ qualitas legitimitatis debet pro-
bari in specie quado dispositio exigit
qualitatem legitimationis in specie, vt
si sit natus ex legitimo matrimonio,
vt

- 13 Filius si confeceris secundo tracta
tui, contrario primo censetur rece
dere a primo.
- 14 Tractus quando est magis piete
tis causa quam filiationis non in
ducit quasi possessionem.
- 15 Filiatio quando possit probari per
solum nominationem.
- 16 Nominatio quando est facta in a
cta qui magis filio quam extraneo
conveni.
- 17 Nominatio quando est facta prin
cipaliter propter se & non propter
aliud, causa demonstrationis, proba
tur filiatio.
- 18 Nominatio quando est facta prin
cipaliter propter filiationem in
ducit quasi possessionem filiatio
nis.
- 19 Nominatio geminata inducit pra
sumptionem filiationis.
- 20 Nominatio sola in antiquis, probat
filiationem.
- 21 Filiationis coniectura potest oriri
ex publica voce & fama.
- 22 Fama est sufficiens probatio in his
qua coniecturis probatur.
- 23 Fama & si semiplenam facit pro
bationem in antiquis plenam facit
- 24 Filiatio in antiquis parvula &
defeclencia, potest probari per so
lam famam.
- 25 Improbantia fama tria requirun
tur.
- 26 Filiatio quaest:
- 27 Filiatio est difficilis probatio
nis.
- 28 Communis opinio, & fama habetur
proveritate.
- 29 Nulla melior coniectura in anti
quis quam instrumentum.
- 30 Instrumentum antiquum licet in
aliquo sit defectuosum, ad hoc semi
plene probat, & per acerbam enuncia
tionem.
- 31 Verba instrumenti antiqui licet de
fectivi attendantur.
- 32 Exemplum licet non probet nisi
prodacatur originale fultis in anti
quis.
- 33 Exemplum in antiquis creditur,
etiam si tractatur de prauidio ter
tij.
- 34 Exemplum antiquum probat quan
do in cofacta sit mentio sollempni
tatis.
- 35 In sententia antiqua non presuma
tur sollempnitas citationis.
- 36 In exemplo antiquo si ecurrat pos
sessio continua cum patiens ad
versarij datur fides.
- 37 In exemplo si adsunt alia indicea
& coniectura quibus exemplum
verum apparet, ei credendum
est.
- 38 Exempla si sunt plura sumpta anti
qua ex eadem instrumento licet in
eis non fiat mentio citationis, pro
bant.
- 39 Exemplum antiquum quando non
habet aliud instrumentum contra
rium presumitur verum.
- 40 Instrumentum antiquum non probat
quando reditur suspectum ex aliquo
vicio visibili.
- 41 Probatio inscriptionis maioratus de
bet per originale probari.
- 42 Exemplum in antiquis probat, quan
do tractatur de modico prauidio.
- 43 Exemplum regulariter in antiquis
non probat.
- 44 Filiatio potest probari in antiquis
ex libris historiarum.
- 45 Littere in marmoribus & lapidibus
seriptae, in antiquis probant.
- 46 Deposito testium de auditu, quis in
antiquis sine probatione fame pro
bant.
- 47 Tempus antiquum dicitur ultra octo
m annos.
- 48 Confessio parentum facta in iudi
tio, quod sunt coniuges, ex hac con
iectura filij presumuntur legiti
mi.
- 49 Coniectura summi potest ex simili
tudine.

Liber secundus praxis ciuilis,

- 50 *Contestata oritur ex nominis similitudine.*
- 51 *Scriptura patris in uis scriptis naturalibus a matris facit coniecturam.*
- 52 *Alienorum praesentio facit coniecturam.*
- 53 *Uelimenta filij a simulis diuersa filiationem arguunt.*
- 54 *Atque ad scolas arguit filiationem.*
- 55 *Parentes in litibus, tum hinc et ibi arguunt filiationem.*
- 56 *Habitum et uerba iniquam iri, & ex uocibus inuicem in eise conuergentibus arguunt in eiq. a legitimatorem.*
- 57 *Mulier ad ministrans ad illum ex qua suu uis homo, & a filioe matris i uis in omni praesentia non a tribuon um quo a legitimatorem.*
- 58 *Matris mulieris facit coniecturam contra matrem.*
- 59 *Funerales pompae arguunt coniecturam filiationis.*
- 60 *Caritatis copula post syoniam arguunt matrimonium.*
- 61 *Instrumentum in quo pella dotalia continetur, & capsula maritonalis arguunt matrimonium.*
- 62 *Probationes iudicis arbitrii possit sunt.*
- 63 *In causa filiationis, vel legitimatris leuiter requirunt probationes quam in causa matrimonij principaliter intencio.*
- 64 *Practica aritelandi in filiatione qua & quomodo sit.*
- 65 *Filiatio illoz naturalium probatur eisdem modis quibus probatur filiatio filioz legitimorum.*
- 66 *Quae requiruntur ut filius dicatur naturalis.*
- 67 *Filiatio sparioz probatur sicut filiatio legitimorum.*
- 68 *Eisdem coniecturis, & praesumptionibus quibus probatur fraternitas & conuergentibus probatur filiatio.*
- 69 *In probatione filiationis possunt recipi testes ad perpetuam rei memoriam.*

- 70 *Testes ad perpetuam rei memoriam ut probentur, qua requirunt.*
- 71 *Filiatio in causa tractanda est coram iudice ecclesiastico.*
- 72 *Qua. 20 filiationis quando est iuris iure ad iudicem ecclesiasticum, quibus factis ad iurisdiccionem seculari expellat.*
- 73 *Qua. 20 filiationis quando est iuris iure ad iudicem ecclesiasticum, de facto ad iudicem iurisdictionem expellat.*

DE FILIATIONE & legitimatone, & quomodo probari possunt. § XXXV.

ET QUI ad obtinendam in hac alicui de parte agitorum de lege cessatio est filiationis probatio, ideo hic sicut oportet qualiter filiationis probatio probatur & secundum Bal. in l. i. nu. 34 C. de his qui accusant non possunt, uel ex filiationis probatio. necessaria pro alio, & pro tempore necessaria est respectu matris que semper est certa, probabilis quod patrem cum filius natus est domi vicini sciens. ff. de his qui sunt sui vel alieni iur. praesumptio quae ex coniecturis & praesumptionibus colligitur, nam directe filiationis respectu patris probari non potest cum difficilis, ac penè impossibilis probationis videatur, ut notat glo. in l. i. ff. de probatio. § glo. fin. in l. Lucius. ff. de conditio & demonstratio. & alia glo. in c. Michae de filijs preb. Bar. Bal. & alij in d. l. filium. ff. de his qui sunt sui, idem Bar. in l. i. n. t. & 2. quorum bonorum, & in l. non hoc. C. vade cogn. Alex. conf. 90. nu. 17. lib. 6. & conf. 88. nu. 7. lib. 7. Fel. in c. in praesentia. nu. 15. de probatio. Deci. in rub. eiusdem tituli, & in d. c. in praesentia. nom. 25. cod. titulo Marsil. in rub. de probatio num. 9. Paris. conf. 10. num. 39. & 80. lib. 2. Grat. conf. 10. num. 11. lib. 2. Paleot. de notis spurijisque filijs c. 21. Ioann. a Roias in epit. successio. cap. 10. numer. 53. Menochi lib. 2. de

arbi-

arbitra. iudic. centu. 1. casu 89. num. 11. & consil. 199. num. 47. lib. 2. Port. lib. 1. conclus. regu. 1. Burfa. consil. 98. nu. 2. lib. 1. Cephal. consil. 435. n. 42. cū aliis sequentib. lib. 3.

2 Et plures sunt coniecturæ & præsumptiones, quibus filio, seu legitimitas probatur, quarū prima est, quæ sumitur ex probatione natiuitatis quando probatur filium esse natum domi ex vxore scientibus vicinis; nā licet respectu matris dicatur probatio certa, non tamen respectu patris, vt dictum est, dicta l. filium, ff. de his, qui sunt su: l. non epistolis, C. de probatio, l. si vicinis, C. de nupt. cap. per tuas, de probatio. cap. transmissæ, qui filij lini legitimi. Quæ coniectura & præsumptio, probato matrimonio inter parentes, erit sufficiens probatio ad filiationem & legitimitatem, etiā aliis copulatiue non probatis, non solum quoad possessionem, sed etiam quoad proprietatem, vt notant Alex. consil. 51. num. 2. lib. 1. Deci. consil. 54. in fine, Paris. consil. 10. num. 72. & consil. 13. lib. 2. Paleot. in dicto tracta. de nothis, spurisq̄ue filiis, cap. 22. Menochi. dicto casu 89. num. 19. Simon de Præcis consil. 62. num. 7. Quæ præsumptio & coniectura supra in §. præcedenti fuit pluribus modis ampliata, & limitata in primo casu præsumptionis legitimitatis.

3 Secūda cōiectura est, quæ sumitur ex eo, quod filij habiti & tractati sūt tam à patribus, quā cæteris eos cognoscentibus pro filiis legitimis & naturalibus; nam tunc filij præsumuntur legitimi. l. 1. §. ad quæstionem, ff. de quæstion l. 1 §. idem per contrarium, vbi Bartol. & Doctores, ff. de liberis agnoscend. cap. per tuas, de probatio. vbi Abbas, Felinus, & Decius, glossa in cap. Michael, de filiis presbyter. idem Bart. in l. non nudis, C. de probatio. & in lege 1. C. quorum bonorum, Alex. consilio 88. numero 7. lib. 7. Deci. consilio 54. Corneus consilio 78.

num. 4. lib. 3. Ruin. consilio 128. numero 8. & 9. cum sequentib. lib. 4. & consilio 53. num. 4. lib. 5. Gozad. consil. 12. num. 17. & consil. 13. num. 34. Rubens consil. 16. num. 16. Paris. consil. 29. n. 9. lib. 2. Florian. qui hanc testatur communem opinionem in l. qu. dam, numero 4. ff. de probatio. Paleot. ca. 22. num. 4. Natta consil. 235. num. 3. & consilio 473. num. 14. lib. 2. Menoch. dicto lib. 2. de arbitrar. iudic. centu. 1. casu 89. num. 69. cum seq. Alciatus regula 2. præsumptio. 2. in fine. Petrus Dueñas regu. 43. Bofi. de partu supposito, num. 9. cum seq. Portius conclus. 18. lib. 1. Gabriel dicto lib. 1. de præsumptio. conclus. 14. Viuius commun. opinio. lib. 2. opinio. 124. Cepha. consil. 435. n. 51. lib. 3. Burfa. consilio 83. n. 5. & consil. 88. n. 3. & 8. lib. 1. Qui omnes tenent, quod ex hac coniectura constituitur filius in quasi possessione legitime filiationis.

4 Et cum ista quasi possessio transferatur onus probandi in aduersarium, actor obtinebit, nisi ex aduerso probetur contrarium, vt notant glossa, & Doctores in dicto cap. Michael, de filiis presbyter. Bald. in l. non epistolis, colum. 2. de probatio. & in l. nec professio, C. de testam. Dec. in dicto consil. 54. Ruin. consil. 5. num. 18. lib. 5. Alciat. reg. 3. præsump. 37. & in consil. 6. num. 22. cum seq. Socinus iunior consilio 67. nem. 1. lib. 4. Capra consil. 2. Paris. consil. 10. num. 33. & 82. cum sequen. lib. 2. Celsus Hugo consil. 10. numero 3. & consil. 44. n. 3. Menoch. d. casu 89. n. 86. Qui hanc testatur communem opinionem. Rolan. consil. 22. n. 25. li. 3. Burf. consil. 89. num. 6. lib. primo, & alij plures supra citati.

5 Et pari etiam ratione probata quasi possessione maritoni legitimi extractatu inuicem iugalium fundans se in matrimonio. obtinebit, nisi contrarium probetur, secundum Abbatem in cap. illud, numero 8. de præsumptio. & Felin. ibi num. 12. Salice.

Liber secundus praxis ciuilis,

in l. quidam, nume. 6. ff. de probatio. Bald. consil. 195. lib. 3. & Bursat. d. cō-
sil. 98. num. 7. lib. 1. Quod intellige se-
cundum eosdem Doctores, quando
non tractatur de matrimonio princi-
paliter, sed ad effectum legitimæ suc-
cessionis tantum incidenter; nam ma-
trimonium & filiatione leuioribus pro-
bationibus probatur, quando de tali
matrimonio, aut filiatione principali-
ter non agitur, sed incidenter, vt not-
at Foron. in dicta liquidam, num. 1.
ff. de probatio & in l. hancum, §. sed si
queratur, ff. si seruit. vendicet. & in
d. l. filium, colum. 2. ff. de his qui sunt
sui vel alie. iuris, Paris. consil. 57. n. 41.
& 46 Ioann. Cephal. d. consilio 435.
nu. 76. cum seq. lib. 3.

6 Extendit primo, dictam quasi posses-
sionem p. probationem, etiam habere lo-
cum tam in petitorio, quam in posses-
sorio iudicio, vel in possessorio & pre-
torio coniunctim, quando agitur in-
cidenter de filiatione, vt nota Barto.
in l. §. 1. ff. de questio. & in l. nō nu-
dis, C. de probati. Alex. consil. 51. lib. 1.
Deci. in c. per tuas, nu. 9. de probatio.
& consil. 64. num. 3. qui hanc testatur
communem opinionem, Gozad. con-
sil. 13. num. 34. Corne. consil. 1. nu. 22.
lib. 3. Craue. consil. 249. num. 2. Affli-
ctis decif. 25. in princip. Socin. iunior
consil. 67. lib. 4. Bosius de partu sup-
pos. num. 9. 11. & seq. Paleot. in dicto
tracta de nohis, spuris que filiis, c. 22
n. 5. Alba. consil. 83. nu. 22. qui hanc di-
cit magis communem opinionem. Al-
ciat. consil. 6. nu. 16. Menochi. d. 2. lib.
de arbitra. iudi. cent. 1. casu 89. nu. 70.
dicit etiam communem, Eman. Suar.
commun. opinio. verb. Filiatio ista; se-
quitur & dicit communē Vasch. de
contro. illustr. c. 85. nu. 26. Bursat. qui
hanc etiam testatur magis communem
opinionē consil. 98. n. 8. lib. 1. Cephal.
consil. 137. n. 44. Et ratio est, quia iu-
ribus personalibus operatur quasi pos-
sessio, vt releuetur quis ab onere pro-
bati, licet ea, vbi Bart. ff. de probatio;

quod secus est in realibus, d. l. sicuti,
ff. si seruit. vendicet. Et alia ratio est,
quia vt supra fuit dictum, filius prælu-
mit. natus ex legitimo matrimonio,
& sic hæc quasi possessio non repug-
nat origini & primo statui filiationis;
& quando quasi possessio nō repug-
nat origini, etiam in petitorio, suffi-
cit ad demonstrandum rem ita se ha-
bere, Bart. in l. si prius, num. 18. vbi et-
iam Ias. num. 44. ff. de nou. oper. nū-
ciatio. Ruin. consil. 145. n. 23. lib. 5.
Alciat. reg. 2. præsumpt. 26. quos relet
& sequitur Menoch. d. casu 89. n. 71.

7 Contrariam tamen opinionē, quod
in petitorio non sufficiat quasi pos-
sessionis ex tractatu p. obatio, tenent
Bald. in dicto cap. per tuas, colum. 2.
de probatio. & consil. 380 lib. 1 & cō-
sil. 180. num. 3. iib. 3. Albe & Salice. in
l. non ignorat, C. qui accusare nō pos-
sunt, Angel. in l. liberorum, ff. de his,
qui notant. infamia, & consil. 101. co-
lum. 1. Abb. in cap. peruenit, qui huij
sint legitimi, Ias. in l. nec professio,
num. 2. C. de testam. Gra. respōs. 158.
num. 9. lib. 3. & consil. vltim. num. 44.
lib. 1. Ruin. consil. 63. num. 12. lib. 2. Al-
ciat. sibi contrarius reg. 3. præsum. 38.
num. 4. & 8, & consil. 201. n. 58. & con-
sil. 523. num. 4. & consil. 29. n. 5. & con-
sil. 614. Socin. iunior sibi etiam contra-
rius consil. 86. num. 34. lib. 2. Couarr.
in epi. de spons. 2. p. c. 8. §. 3. n. 6. Anto.
Natta consil. 473. nu. 11. & 25. Roland.
consil. 22. n. 5. lib. 3. & consil. 49. nu. 48.
lib. 4. qui hanc testatur magis comū-
nem opinionem, Cephal. consil. 82. nu-
me. 48. & 51. Bursat. sibi etiam contra-
rius consil. 88. num. 5. lib. 1. Prosper Pa-
seth. consil. 152. numero 4. Quorum
opinio fundatur ex eo, quod in peti-
torio necessaria est probatio rituli &
proprietas, d. l. sicuti. §. sed si que-
ratur, ff. si seruit. vendicet. que loqui-
tur in iuribus realibus, pro vt supra di-
ctum est. Et responderi etiam potest
ex alia ratione, quam adducit Meno-
chi. d. casu 89. n. 71.

Secundo

- 8 Secundò extende, vt procedat etiã ex tractatu factò patre mortuo, nam si post patris mortem ab aliis, tanquã filius tractatus est, contra eos dicitur constitutus in quasi possessione filiationis, secundum Angel. in dicta l. liberorum, in princip. ff. de his qui notantur infamia, Paleot. in dicto tract. de nothis spurisq̃e filiis, cap. 22. in fine; quos sequitur Meno. h. dict. casu 89. n. 72.
- 9 Tertio extende, vt procedat etiam, si filius sic à patre tractatus vsque ad mortem eius, deinde patre mortuo, ab alio tanquam filius sic tractatus, nã attenditur primus tractatus, & ex eo dicitur filius constitutus in quasi possessione filiationis, etiam si mater affirmet illum esse filium secũdi, vt notat Prepositus in cap. transmissz, colum. penult. qui filij sint legitimi, Felin. in dicto cap. per tuas, num. 17. vbi etiam Deci. no. iab. 4. de probatio. Rui num. consil. 52. num. 9. lib. 5. Berol. consil. 161. num. 13. lib. 2. & consil. 14. eodẽ lib. Paleot. in dicto tracta. de nothis spurisq̃e filiis, cap. 25. num. 5. Menochi. dicto casu 89. num. 73. Roland. consil. 49. num. 47. lib. 4. Quod etiam procedit, si à patre in vita respueretur filius, vt Menochi. & alij notant, quia ius semel quzsitũ filio line eius factò ab eo auferri non potest, l. id quod nostrum, ff. de reg. iur.
- 10 Quarto extẽde, vt procedat etiã si adesse vnica actus tractationis cõcurrẽte aliquali nominatione, vt notat Deci. in dicto cap. per tuas, num. 9. de probatio. Paleot. in dicto tracta. de nothis, spurisq̃e filiis, cap. 22. numero 8. quos sequitur Menochi. dicto 2. lib. de arbitrar. iudi. centu. 1. casu 89. nu. 74. dicens, quòd vnico actu acquiritur quasi possessio, l. 1. §. quod autem, ff. de aqua quotid. & zsti. Bar. tol. in dicta l. ficuti, §. sed si quzratur, ff. si ferat. vendicet. Ripa in cap. cum Ecclesia, num. 52. de causa possessio. & propriar.
- 11 Quinto extende, ad quasi possessionem filiationis spuriorum & legitimorum, secundum Alb. in dict. c. ex transmissis, qui filij sint legitimi, Alex. consil. 11. lib. 1. & consil. 50. lib. 6. & cõsil. 88. nom. 7. lib. 7. & Marfil. in rubr. de probatio. num. 9. Ruin. consil. 36. numero 6. lib. 1. Paris. consil. 10. num. 35. & 71. lib. 2., Socin. iun. consil. 67. numero 7. & 8. lib. 4. Porti. concl. lib. 1. cap. 18. Viui. commun. opin. verb. Filij, Sola. regu. 124. Gozadin. consil. 13. num. 47. & 55. Vaschi. lib. controuer. illustr. cap. 84. & 85. num. 20. Natã consil. 473. n. 14. cum seq. lib. 2. Menochi. d. casu 89. in princ. Burfa. cõsil. 10. n. 1. & consil. 98. n. 5. lib. 5. Roland. cõsil. 22. nu. 30. qui hanc testatur magis communem opinionem.
- 12 Limita primò dictã conclusionẽ, vt non procedat quando filius tractatus est à solo patre, vel à matre; nam ad hoc vt tractatus constituat filium in quasi possessione, debet intercedere tractatus vtriusq̃e, scilicet patris, & matris, & nõ sufficit vnus, l. 1. §. ad quzstionẽ, ff. de quzstio. c. per tuas, de probatio. c. per tuas, qui filij sint legitimi, Bar. in l. filij eum difinimus, ff. de his qui sunt sui, & in l. nõ nudis, C. de probatio. late Natã. cõsil. 473. n. 24 lib. 3. Burfa. cõsil. 88. num. 6. lib. 1.
- 13 Secundò limita, vt non procedat, quando filius confemiret secundo tractatui contrario primo, vt si per aliquot annos tractatus sit ab aliquo vt filius, deinde alius illum suo cõsensu tractauerit vt filium; nam in hoc casu visus est recedi à p. ima quasi possessione filiationis, vt notat Felinus in dicto cap. per tuas, numero 14. de probatio. Ruin. consil. 12. numero 9. lib. 5. Paleot. dicto cap. 25. num. 7. Gozad. consil. 12. n. 25. Menochi. d. casu. 89. n. 75.
- 14 Tertio limita, vt non procedat quando tractatus est magis pietatis causa, quã filiationis, vt notat Abbas in dicto capite, transmissz,

Liber secundus prax is ciuilis,

qui filij sint legitimi, Ruin. d. consil. 52. n. 4. lib. 2. Gozad. consil. 13. n. 17. Paris. consil. 10. num. 17. & consil. 11. num. 25. & consil. 12. n. 247. lib. 2. Menoch. d. casu 89. n. 76.

15 Tertia coniectura, ex qua etiã probatur filiatio, est ea, quæ deducitur à nominatione; quæ nominatio licet regulariter sola de per se non sit sufficiens filiationis probatio vt colligitur ex text. in cap. per tuas, de probatio, kño epistolis, & l. non nudis, C. de probatio, l. neque professio, C. de testam. cum aliis, & notant glos. Deci. & aij in dicto c. per tuas, glos. & Doctores in d. l. non epistolis, Couarru. in epit. de spons. 2. p. c. 8. §. 3. nu. 7. Menoch. d. casu 89. n. 77. Tamen in aliquibus casibus, sola nominatio legitima & sufficiens est filiationis probatio; & ex ea constituitur filius in quali possessione filiationis.

16 Et primus casus est, quando nominatio facta est in actu, qui magis filio quam extraneo conueniat, vt in emancipatione melioratione, & similibus vt notat Bart. in quod Senatus, §. idẽ per contrarium, ff. de liber. agnoscen. Deci. in dicto cap. per tuas, num. 7. de probatio. Gozadi. consil. 12. numero 13. Paris. consil. 10. num. 50. & 53. Paleot. cap. 23. numero 2. Couarru. in dicto cap. 8. §. 3. numero 7. Menoch. dicto casu 89. num. 78. Roland. consilio 22. num. 26. lib. 3. qui hanc testatur communem opinionem, Hippolytus Riminaldus consilio 186. numero 19. lib. 2.

17 Secundus casus est, quando illa nominatio sit facta principaliter propter se, non propter aliud, vt si facta sit causa demonstrationis, veluti si testator diceret, lego tali filio meo, l. fin. ff. de probatio. Abb. & alij in d. ca. per tuas, Ias. consilio 106. columna 1. & consilio 125. columna 2. lib. 4. Ruin. consilio 36. numero 6. lib. 1. & consilio 63. numero 12. lib. 2. Paris. consilio 10. numero 44. & sequen. & cõ-

filio 13. numero 6. lib. 2. Couarru. in d. c. 8. §. 3. num. 7. Roland. in d. cõli. 22. n. 25. lib. 3.

18 Quod etiam intellige, quando nominatio esset facta principaliter propter filiationem in iudicio propter se, non propter aliud, l. 1. §. Iulianus, ff. de liber. agnoic. l. certum, §. si quis absente, ff. de confes. Couarru. in d. §. 3. n. 7.

19 Et idem est dicendum de confessione extraiudiciali præsentate filio facta principaliter, vt dictum est propter se, l. pñultima & fin. vbi glos. & Doctores, ff. de probatio. Abb. & Deci. num. 7. in dicto c. per tuas, Bart. in dicto §. per contrarium, Gozadi. consil. 13. n. 43. Paris. consil. 10. n. 44. lib. 2. Cephal. consil. 435. n. 57. lib. 3. Couarru. & Menoch. vbi supra.

20 Tertius casus est, quando nominatio est geminata, Bar. in l. cum icimus, C. de agrico. & censit. lib. 11. Cast. è. in dicta l. non epistolis, C. de probatio. Doctores in l. neque professio, C. de testam. Paris. dicto consil. 10. numero 238. lib. 2. Paleot. dicto cap. 23. numero 2. Cephal. d. consil. 435. n. 57. lib. 3. Menoch. d. casu 89. n. 80. Hippol. Rimini. consil. 186. n. 13. lib. 2.

21 Quartus casus est, in antiquis, in quibus sola nominatio probat filiationem; nam si in aliquo instrumento antiquo, etiam per verba enunciativa nominatur quis filius per talem nominationem probatur filiatio, & constituitur filius in quali possessione filiationis, secundum glossam, quam ibi sequuntur Doctores in cap. cum olim, de censibus, Alexand. consilio 90. n. 6. lib. 6. Sucin. in a. consil. 138. num. 2. lib. 3. Craue. de antiquit. tempor. 1. par. n. 7. & 73. Alba. consilio 83. colu. 3. Menoch. dicto casu 89. num. 84. Hippol. Rimini. consilio 6. n. 82. lib. 1.

In his enim casibus nominatio est legitima filiationis probatio, & ex ea constituitur filius in quasi possessione

sessione filiationis, vt supradicti Doctores notant, & plures alij, quos in precedenti coniectura citauimus, & probata filiatione in dictis casibus ex nominatione fundans se in ea obtinebit, nisi ex aduerso probatum fuerit contrarium, cum ista quasi possessio onus probandi in aduersarium transferat, vt notant glossa & Doctores in d. cap. Michael de filiis presbit. glossa in cap. transmissæ, ve. b. Indiciis, qui filij sint legitimi; vbi Abb. post alios num. 10. idem Abb. in cap. lator, num. 6 eod. tit. vbi Præposit. num. 9. Bald. consil. 14. num. 1. lib. 1. & cōsi. 16. lib. 2. & consil. 180. n. 2. lib. 3. & consilio 437. nu. 2. lib. 4. & in l. non epistolis, colu. 2. de probatio. & in l. neque professio, C. de testa. Deci. consil. 54. colu. 2. Ruin. consil. 5. num. 18. lib. 5. Alciat. de præsumptio. regn. 3. præsumptio. 37. Paris. consil. 10. nu. 33. & 82. & seq. lib. 2. Socin. iun. consil. 67. numero 11. lib. 4. Roland. consil. 22. num. 25. lib. 3. Bursa. consil. 98. n. 6. cū seq. Nominatio autē extra dictos casus sola de se non sufficit ad legitimā filiationis probationē, nisi cum ea adsit aliquid indicia, quæ conuincant ipsam nominationē, vt Deci. & alij notant in dicto cap. per tuas, de probatio. & Couarr. & Menoch. vbi supra.

21

Quia coniectura ad probandum filiationem est, quæ suboritur ex publica voce & fama, ac vulgi opinione, quæ sufficit ad hoc, vt quis in quasi possessione filiationis constituitur, cap. illud, §. veram, de præsumptio, vbi Imol. nu. 3. & alij, Burr. in c. transmissæ, qui filij sint legitimi. Florian. in l. qui iam, n. 4. ff. de probatio. Alex. consil. 91. n. 2. lib. 1. & consil. 88. n. 9. li. 7. Deci. consil. 54. n. 3. & cōsi. 163. n. 3. & cōsi. 195. n. 6. Socin. iun. consil. 32. n. 45. lib. 2. Cozza. consil. 13. n. 30. cū seq. Ruin. consil. 128. n. 10. cum seq. lib. 4. Paris. consil. 10. n. 57. & 104. lib. 2. & cōsi. 13. n. 9. eod. lib. Alciat. ref. on. 6. n. 22. Palcot. in d. tracta. de nothis spuriis que filij,

cap. 23. n. 1. Nata consil. 235. num. 3. & consil. 473. n. 14. lib. 2. Menoch. lib. 2. de arbitrar. iudic. sent. 1. casu 89. n. 86 cum aliis sequentibus, qui hanc testator magis comunē opinionē, earū q; defendit & probat. Hanc etiā opinionem tenet Cephalus alios referēs cōsil. 435. n. 54. lib. 3.

22 Contrariam tamen opinionem vltra relatos per Menoch. loco proxime citato, tenet Couarr. alios citēs in epit. de spon. 2. par. cap. 8. §. 3. n. 9. quorum fundamentis satisfacit Menoch. vbi supra num. 87: Et ratio vera, ex qua sufficit sola fama publica est, quia filiatio, vt supra dictum est, difficilis est probationis, ac pene impossibilis. & sic coniecturis probatur, l. filium, ff. de his, qui sunt sui, vbi Barrol & Doctores, l. si vicinis, C. de probatio. Et in his quæ coniecturis probantur, fama est sufficiens probatio, vt notat Bar. in l. de pupillo, §. si qui, ipsi Prætori, n. 17. ff. de nou. oper. nunciatio. Iaf. in Leuine, n. 5. C. de testatō. Deci. in c. 1. nu. 16. de appellatio. quos sequitur Menoch. vbi supra.

23 Hinc est quod fama licet semper nam faciat probationē, vt notant glossa & Doctores in l. 3. §. eiusdem, ff. de testib. & in cap. veniens, el. 1. extra eodem tit. Bari. in l. de minorib. §. tormēta, ff. de quæstio. Soci. consil. 22. nu. 7. lib. 1. Fel. in c. ex tenore, n. 6. de restrip. Gastado. decif. 2. n. 1. de probatio. Deci. consil. 146. col. 2. & in c. dilecti, nu. 36. de appellatio, vbi hęc testatur comunē opin. Cels. Hugo consil. 62. n. 8. & 9. Berol. consil. 193. n. 23. cū pluribus seq. lib. 3. Bursa. consil. 20. n. 30. Tamē in antiquissima plene probat, cap. quoriam contra, de probatio. In noc. in c. fin. de iureiur. Alex. cōsil. 4. num. 28. & 29. & 42. lib. 2. & cōsi. 63. lib. 3. & consilio 172. lib. 6. Fel. n. 5. in dicto cap. veniens, num. 16. de testib. Iaf. in l. admonendi, numero 242. de iureiuran. & in l. prætor, §. 1. Prætor, numero 27. ff. de edendo, Deci. in

Liber secundus prax is ciuilib,

lex his, colum. 3. C. de testam. milita. & in consil. 52. num. 1. & 2. Co. n. cō. fil. 10. lib. 1. Curt. iunior consil. 17. Mar. fil. in l. de minore, §. plurimū, nu. 60. ff. de quæst. & in rubric. de probatio. n. 194. & in singu. 505. Berol. q. 65. n. 5. cum seq. Port. consil. 59. nu. 36. Anton. Nat. consil. 378. num. 6. lib. 2. Viuius in suis cōmuni. opinio. verb. Fama publica, Petrus Duenis regula 299. numero 6. testatur cōmunem, Villalob. cōmuni. opinio. verb. Dominium, Bursa. qui hāc etiam dicit cōmunem opinionem, consil. 27. num. 8. lib. 1. Hippolyt. Riminal. consil. 6. nu. me. 45. lib. 1. & probatur iure regio per l. 29. tit. 16. Part. 3.

Ex quo subinfertur, quod a fortiori in antiquis, filiatione, parentela, ac descendencia, potest probari per solam famam, cum duæ concurrant difficultates, scilicet probatio antiquitatis, & probatio filiationis, vt tenent expresse Aret. consil. 37. Doctores in l. eū aliquid, vbi Ias. colu. 2. C. de iure delib. erandi, Alex. consil. 50. colum. 1. lib. 1. Fein. in c. post cessionem, 8. falent. de probatio. Corn. consil. 24. colum. 1. & consil. 171. colu. 2. lib. 1. Cast. consil. 139. nu. 5. lib. 1. Deci. in l. ex his, num. 24. C. de testam. milit. & cō. filio 13. num. 8. & consil. 36. num. 8. & consil. 42. num. 2. Ruin. consil. 40. n. 8. & consil. 161. n. 3. & 4. lib. 1. Albal. consil. 83. nu. 3. cum pluribus seq. Cephal. consil. 137. n. 40. lib. 2.

Sed est hic aduertendum, quod fama debet probari legitime, ac cō tribus requisitis, de quibus per Doctores in d. l. de minore, §. tormenta, & §. plurimum, ff. de quæstio. Deci. consil. 33. & 37. Grammat. consil. 42. nu. 8. & 9. & voto 34. num. 14. Ruin. consil. 158. n. 5. lib. 1. Grat. consil. 50. nu. 151. Nat. consil. 388 & 475. n. 16. Berol. consil. 19. n. 9. & cō. fil. 193. lib. 2. Suarez recep. sentēt. verb. Fama, n. 35. Bursa. & alij per eum citati consil. 20. nu. 30. lib. 1. Iul. Clar. §. 6. q. 6.

26 Quinta coniectura, per quam legitime in antiquis probati, filiatione est instrumentum antiquum, in quo quis enunciat filium alicuius, non solum per nominationem parentum, vt supra in fine 3. coniectura diximus, verum etiam quando obiter ab aliquo alio tertio enunciat, talis filius, vt notant Anton. in cap. cum dilectus, nu. me. 30. de successio. ab intest. Alex. consil. 71. colu. 2. lib. 4. & consil. 90. num. 6. lib. 6. Ias. consil. 34. num. 7. & consil. 114. num. 5. lib. 1. Deci. consil. 595. col. 2. Craue. de antiqui. tempor. 1. p. num. 73. Couarru. in epito. de sponsa. 2. par. cap. 8. §. 3. num. 9. Abb. consil. 83. colu. 3. Hippol. Rimin. consil. 6. n. 82. & consil. 143. n. 7. lib. 2.

27 Et ratio est, quia filiatione est difficilis probatio, vt in d. l. filium, ff. de his qui sunt sui, cum aliis; & in omnibus casibus, qui sui natura sunt difficilis probationis admittuntur presumptiones & coniecturae pro plena probatione, quia lex contra est probationibus, quæ haberi possunt, l. vicinis, C. de nupt. l. consensus, C. de repud. Doctores in cap. fin. quod metus causa, Barr. & alij in l. in illa stipulatione, ff. de verborum obligat. Corneus consil. 19. & consil. 164. lib. 2. Alex. consil. 187. num. 21. lib. 2. & consil. 116. num. 4. lib. 5. Deci. consil. 148. n. 5. & consil. 321. n. 11.

28 Et alia etiam ratione, quia instrumenta antiqua ideo probant, quia ex eis resultat communis opinio & fama antiquorum; quia vt tradunt Doctores in cap. cum causam, de probatio. & talis communis opinio & fama habet pro veritate, vt notant Bald. & Salice. in l. cum aliquis, C. de iure delib. erand. idem Bald. in Authent. quas actiones, C. de factosanct. Eccles. Alex. consil. n. 4.

29 Hinc est, quod dominium & facta antiqua probantur per instrumentum antiquum, etiam contra tertios, Felia. in cap. cum causam, colu. 2. de proba.

probatio. Afflict. decif. 24. num. 4. Sylva. confil. 57. numero 44. cum seq. Godard. confil. 94. in fine. Cepola confilio 13. num. 8. & 9. Aymon de antiqui. tempor. 1. par. nu. 59. Paris. confil. 104. num. 43. & confil. 122. numero 61. lib. 1. dicit communem opinionem, Micha. Graff. commun. opinion. lib. 1. cap. 1. Alba. confil. 64. num. 21. cum seq. Burfat. confil. 27. num. 7. lib. 1. Credibiliora enim sunt, quia antiquiora, cap. domino sancto, 50. distinct. Nam facta antiqua, cum sint difficilior probationis, probantur per coniecturas, ut notat Bartol. in l. 1. §. fin. ff. de verborum obligat. Bald. in Authen. quas actio-nes, C. de sacrosanct. Eccles. & in l. si quis hoc genus, C. de Episcop. & cleric. Federic. de Senis confil. 118. Paris. confil. 67. num. 19. lib. 3. Rim. confilio 64. num. 21. & confil. 65. n. 13. Ioa- chi. Misin. respons. 1. num. 19. cum sequen. Hippolyt. Rimin. d. confil. 23. num. 289. & confil. 12. nu. 91. cum seq. lib. 1. Et nulla melior, & fortior coniectura in antiquis, quam instrumentum, ut notat Bald. in d. c. cum causam, colum. 2. de probatio. Deci. confilio 146. colum. 2. lib. 1. Angel. Imola, & Romanus in l. sciendum, ff. de verborum obligat. Abb. in cap. super eo, de parrochis, Cartius senior col. 76. num. 4. Nat. confil. 237. num. 5. lib. 2. & probat textus in dicto ca. cum causam.

30 Quod primò extende, ut procedat etiam, si facta antiqua probentur per verba enunciatiua in instrumento antiquo, incidenter prolata inter alias personas; nam licet verba enunciatiua in instrumentis incidenter prolata non probent, l. optimam, vbi glossa, C. de contrahenda, vel commisi. stipul. cap. illud, de presumpcio. cum aliis, notat Bart. in l. ad monendi, columna 8. ff. de iureiur. quem ibi sequuntur Alex. & Iaf. idem Alex. & Iaf. in dicta l. cum aliquis, vbi hanc dicunt communem opinionem, C. de iure delib.

Sequitur, & testatur etiam communem Deci in Lex his, num. 20. C. de testamen. milit. Cagnol. in l. velle, ff. de regul. iur. Aymon de antiqui. tempor. 1. par. num. 2. Hippol. Rimin. d. confilio 6. num. 59. lib. 1. Simon de Prat. confil. 8. num. 3. Si tamen talia instrumenta sint de antiquo verba enunciatiua in eis prolata ita fuisse, & esse etiam inter alias personas, ut notat Alberic. Bald. Salice. & Ia. nu. 4. in dicta l. cum aliquis, C. de iure deliber. idem Bald. in l. emancipatio, C. de fide instrum. glossa, & Doctores in cap. cum olim, de censib. Deci. in dicta l. ex his, in 4. limitatione, C. de testamen. milit. & confil. 428. n. 4. Casador. decif. 3. n. 2. cum seq. testatur communem, Laurent. Sylva. confilio 57. numero 9. lib. 1. Nasa confil. 237. numero 5. & 7. Alba. d. confil. 64. n. 21. Paris. confil. 10. n. 70. lib. 1. Roland. confil. 4. n. 13. Hippolyt. Rimin. confil. 23. n. 280. & 282. Craue. de antiq. tempo. 1. par. num. 70.

31 Secundò extende, ut etiam locum habent, etiam instrumentum in aliquo, sit defectuosum, quod licet semiple ne probet; ut notant Bart. in l. ad monendi, num. 34. ff. de iure iur. vbi Iaf. & Ripa nu. 164, communem opinionem testatur Alex. in l. de pupilo, §. qui nunciat, colum. 2. ff. de no. i. ope ris nunciatio. & in cont. 58. colum. 2. lib. 2. & confil. 189. lib. 7. dicit etiam communem, Francif. Viui. in suis commun opinio. verfic. Instrumentum publicum, colu. 2. Hippolit. Rimin. d. confil. 6. n. 43. lib. 1. Tamen in antiquis bene probat ad similitudine tam, ut notat Bertrand. confil. 171. numero 5. lib. 3. & Hippoti. Kimin. d. confil. 6. n. 47.

32 Tertio extende, ut locum sibi vendicit in exemplo, quod licet non probet, ut in Authen. si quis in aliquo documento, C. de edendo. Tamen in antiquis bene probat; quia propter eius antiquitatem presumi-

Liber secundus praxis ciuilis,

tur exemplatio solemniter facta, & seruatis seruandis, vt tenent Hostien. Ioan. Andr. Antonius de Butrio, Imola, & Felinus in cap. Albericus, de testibus, Iaf. in dict. Authent. si quis in aliquo documento, in l. limita. C. de edendo, & in consil. 114. lib. 1. C. de edendo, & in consil. 114. lib. 1. C. de edendo, consil. 158. Areti. consil. 136. in princip. Alex. consil. 50. lib. 5. & consil. 101. lib. 7. Soci. consil. 187. Mantua. consil. 83. Floria. in l. 2. C. de fide instrum. Afflict. de cif. 368. num. 6. & 7. Nata. consil. 669. num. 6. lib. 3. Riminald. in d. consil. 6. num. 5. 4. cum seq. lib. 1.

33 Quod procedit, etiam si tractetur de preiudicio tertij, vt tenet Feli. in c. sicut, colu. 17. in 6 declaratione, de re iudic. Curt. consil. 36. Alci. in d. Authen. si quis in aliquo documento, in sua glos. verb. Veteribus, C. de edendo, Bertrand. consil. 40. lib. 1. Riminaldus iunior dicto consil. 6. num. 57. cum aliis sequentibus, lib. 1. Et ratio est, quia antiquitas in materia probationum duo operatur. Primò, facit presumi solemnitatem requisitam interuenisse, & omnia præsumi solemniter facta, l. si filius, C. de petitio. hæredita. l. qui in aliena, §. si non adierit, vbi Doctores, ff. de acquirend. hæred. tradunt etiam Doctores in l. sciendū, ff. de verborum obligation. Secum operatur, vt probationem minus perfectam suppleat, & perfectam corroboret, credibilitatemque faciat, vt notat modernus Gallus in consuetu. Parisi. §. 5. nu. 61. quem sequitur Hippol. Riminald. in dicto consil. 6. n. 58. lib. 1.

34 Quod primò intellige, & limita, vt tunc exemplum antiquum probet, quando in eo facta sit mentio solemnitatis, vt tenent Cardina. & Abbas in dicto cap. Albericus, de testib. Cin. in l. si certis annis, quæ st. 10. C. de pa. st. idem Abb. consil. 61. in fin. lib. 1. Alex. consil. 113. lib. 1. Soci. consil. 194. Corn. consil. 24. lib. 4. Curtius iun. consilio 130. Deci. in dict. Authent. si

quis in aliquo documento, num. 24. C. de edendo, & consil. 445. in m. 68. & consil. 564. colum. 2. Socin. Iun. consil. 46. volu. 4. Iaf. consil. 176. col. fin. lib. 2. idem Iaf. & Deci. in l. n. 7. C. qui admitti, vbi Zaccard. nu. 83. Purp. in d. Authent. si quis in aliquo documento, in fin. Mathz. de Afflict. decisio. 107. Gozadi. consil. 11. num. 13. Moder. Gallus in consuetud. Parisi. tit. 1. §. 5. numero 61. Couarruu. practicar. quæstion. cap. 21. num. 7. Guid. Papa quæst. 1. 8. Gastrenf. consil. 81. col. 3. lib. 2. & consil. 202. colu. 2. lib. 1. Et ratio est, quia præsumptio, quæ resultat ex diuturnitate temporis, non est tante efficaciz, quin possit contrarium probari; & contrarium probatur per euentiam facti, quia nulla est melior probatio, vt per Innoc. in c. proposuisti, de probatio. Nam negatiua, scilicet aliquid factum non esse, probatur per inspectionem instrumenti, l. fin. vbi Bart. num. 1. C. de rebus credit. Alex. dicto consil. 113. & consil. 1. volu. 4. Iaf. consil. 140. col. 2. & consil. 148. lib. 4. Gozad. consil. 73. Ruin. consil. 49. num. 8. lib. 4. Craue. consil. 134. nu. 44. Socin. Iun. consil. 56. lib. 2. vbi hæc testatur magis communem opinionem, Alciat. tract. præsumptio. 1. egu. 3. præsumptio. 10. nu. 6. Ludouic. de Molina lib. 2. c. 6. n. 74.

35 Nec obstat si dicatur, quòd in sententia antiqua præsumitur solemnitas citationis, vt notant Doctores in l. sciendum, ff. de verborum obligat. & in cap. sicut, de re iudicata. Nam illud procedit, quando sententia lata est, patribus præsentibus, vt tradit Felinus in d. c. sicut; quem ibi sequitur alij Doctores, & Aymon Craueta de antiquit. tempor. 2. par. verb. Sed & ista limitatio, num. 15, qui hanc testatur communem opinionem.

36 Secundò limita dictam tertiam extensionem, vt procedat, quando cum tali exemplo antiquo concurrat possessio continuata cum patientia aduer-

aduersarij, nam tunc licet in tali exemplo non fiat mentio solemnitate probat, vt tenent Alexander conf. 1. lib. 4. Brunus conf. 91. col. 1. Felinus in dicto cap. sicut, num. 30. de re iudica. & in dicto cap. Albericus, colum. 2. de testibus, & in cap. illud. nu. 6. de præsumptio. Aymon de antiquitate tempor. 3. par. cap. vidimus, num. 18. Co-uar. in dicto cap. 21. practic. quæstio. num. 7. qui alios refert. Lofredus cō sil. 44. num. 6. Et ratio est, quia defectus scripturæ suppletur per obseruationem subsequutam, vt tradit Cræuet. conf. 158. num. 1. & conf. 274. num. 9. Cephalus consil. 162. num. 20. lib. 2.

37 Tercio limita, & intellige dictam conclusionem, vt procedat quando cum tali exemplo antiquo concurrunt alia inditia, & coniecturæ quibus exemplum verum appareat: nam tunc absque mentione solemnitate probaret, vt tenent Guid. Pap. decis. 301. num. 1. & Capel. Tholo. decis. 379. Exidi. Bella me. decis. 70. num. 3. Aymon de antiquitate temporum. 2. parte, numero 69.

38 Quarto limita, vt procedat, quando vnius instrumenti sumpta sunt plura exempla antiqua: nam tunc licet in eis non fiat mentio citationis, & solemnitate probant secus si vnum solum sumptum esset absque mentione citationis, vt notant Innocentius, Ioannis Andr. Anto. de Butrio. Abbas, Imol. Francisc. de Aret. & Felinus in dicto capite cum causam, de probat. Albericus, Baldus, Salicetus, Castrenf. Angelus, Alexander, & La son in l. cum aliquis. C. de iure delibet. Lofredus in dicto conf. 44. numero 6.

39 Quinto limita, vt procedit quando contra tale exemplum antiquum non reperitur aliud instrumentum, quod contineat factum, vel dispositionem contrariam illius rei de qua loquitur exemplum antiquum secus

vero si repertum esset aliud instrumentum authenticum continens notorem, vel effectum diuersum in eodem facto, vel negotio exempli quod aliter, vel in contrarium probaret, vt notat Innocentius in dicto cap. cum causam quem ibi sequuntur Ioannis Andr. & alij de probatio. vbi Felinus hanc testatur communem opinionem. Archidiaconus in cap. plures 16. quæstio. 1. & in cap. inter memoratos eadem quæstione. Lofredus dicto consil. 44. num. 8. Et ratio huius limitationis est, quia exempla antiqua etiam si plura sint non faciunt plenam probationem, sed tantum indicia, & coniecturas, vt notat Doctor es in locis supra citatis, & ideo admittuntur, & probant, quia in antiquis satis dicitur quis probare suam intentionem per indicia, & coniecturas, quando alia probatio haberi non potest, quia vt supra dictum est lex contenta est his probationibus quæ haberi possunt, sed quando reperitur aliud instrumentum authenticum, tunc cessant indicia, & coniecturæ exempli, quia tale instrumentum facit probationem promptam, manifestam, realem, probatam, euidentissimam, liquidam, patentem, certam, iudicariam, noticiam & quæ non indiget discussione, siue diceptione fori. cum precibus, de probatio. cap. ad audientiam de præscriptio. cap. si cautio, de fide instru. notant Bartolus, & moderni in lege 1. in principio. ff. de noui oper. nuntiatio, & late tradit Tiraquellus de retract. Lignag. §. 2. glof. 1. num. 1. cum sequent. Nat. conf. 502. num. 8. & cōf. 543. num. 29. Portius conf. 100. num. 6. & conf. 139. num. 1. Rolandus conf. 75. num. 19. lib. 2. Cephalus consil. 4. num. 20. cum sequent. lib. 1. Riminal. Junior conf. 5. num. 40. & consil. 52. num. 108. lib. 1. Et sic probatio potentior confundit minus potentem. Iob carmen. §. si testes. ff. de testibus. Socinus consil. 266. & conf. 27. libro 2.

Liber secundus praxis ciuilis,

& duorum aduersariorum plenior, & certior probatio præualeat. l. final. C. de edito diui Adrian. toll. Bald. con. lilio 90. columna 1. lib. 2. & præsumptio minus fortis tollitur per fortio rem præsumptionem. l. non solum fidei rit. nupt. l. cum de ætate. ff. de probatio. l. mater, vbi Angelus, & Salicetus. C. de calumniatoribus. Porti. conf. 55. numero 79. & consil. 19. num. 57.

40

Sexto limita, vt non procedat, quãdo exemplum antiquum redditur suspectum non solum vicio intrinseco, seu visibili, vt quando est ab rassisum cancellatum, aut interlineatum, vel habeat aliquod aliud vicium simile, quæ suspicio habetur pro falsitate, nisi expresse contrarium proberur. Liu bernus. C. de probatio. cap. inter delictos. §. instrumentum, de fide instrument. cap. olim ex literis de rescript. Innocentius & alij in cap. 1. de fide instrument. specul. in titu. de instru. editi. §. breuiter. num. 13. Castrenf. & alij in dicta lege iubemus. Sed etiam quando redditur suspectum vicio extrinseco, & inuisibili, vt quia continet aliquid non verisimile, vel producit fere extra tempus cum potuisset prius produci tempore commo, vel quia nunquam fuit facta mentio de eo in negocijs in quibus verisimiliter talis mentio fieri debuisset, vel si habeat aliquam aliam similem suspicionem: nam tunc tale exemplum, vel instrumentum censetur suspectum non quidem suspitione iuris propriæ, sed suspitione hominis, quia est in arbitris iudic. adhibere, vel non adhibere ei fidem ea generali ratione qua dicunt Doctores probationes esse arbitrarias, vt in lege tertia. ff. de testibus. Decius consilio 650. & 652. Menochius libro secundo de arbitrio iudicis, centuria prima, casu 90. per totum, & cum arbitrium iudicis regulari debeat secundum mentem legum, & commu-

nes regulas, & naturales, ac probabiles rationes, vt notat glossa in lege si qua pena, in fine, vbi Bartolus. ff. de verborum significatio. iudex debet in hoc casu arbitrium suum inclinare contra tale exemplum, vel instrumentum, ita suspectum, & fidem ei non adhibere, vt concludit Baldus in lege secunda. C. de fide instrument. Angelus in lege, vel negare. §. diem. ff. quemadmodum testam. aperi. Felinus in capite auditus. numero 23. de præscriptio. Curtius Senior consilio trigessimoseptimo, columna final. Curtius Junior consilio 17. numero sexto, & consilio 64. Abbas eo silio 99. libro primo. l. ason. conf. 168. columna secunda, libro quarto. Socius conf. 98. col. 1. lib. 3. Crauer. consilio 134. numero 36. Alba. conf. 70. numero 9. & consilio 95. numero 4. & consilio 99. numero 6. & 7. & facit textus in capite inter dilectos, verficulo, in omnibus autem Imperialibus priuilegijs, vbi sententia de qua ibi agitur visa fuit suspecta, quia de ea nunquam fuit facta mentio in priuilegijs Imperialibus cum verisimiliter talis mentio fieri debuisset.

41

Septimo limita, vt non procedat in probatione institutionis maioratus in quo casu necessarium est instrumentum originale authenticum, & non sufficit exemplum quantumcumque antiquissimum, vt colligitur ex l. 41. Tauri, quæ est l. 1. tit. 7. lib. 5. recopilatio. ibi, *Atandamos que el rra gora z gose pueda prouar por la escritura de la insinuacion del, con la escritura de la licencia del Rey que la dio, siendo tales las escrituras, que hacen fee. &c. Y assi mismo por cosun libro inmemorial, prouada con las calidades que conuenyan, &c.* Ex quibus verbis clare probatur, quod dicta lex loquitur in maioratibus antiquis cum dicat primitiuenti probari posse per scripturam authenticam eius institutionis, vel per consuetudinem

imm.e.

immemoriam, & mentionem non facit de ea probatione quæ sit per testes deponentes de ipso actu institutionis quæ sufficit ad probandum primogenium de cuius principio, aut institutione memoria extat, quod etiã colligitur, nam sicut consuetudo immemorialis præsupponit tempus antiquum similiter dicta l. præsupponit dictam scripturam antiquam, nam quãdo ex vnus. l. decisione sunt duæ equiparata dispositum in vno semper in alio dispositum esse censetur, & qualitas quæ in vno requiritur in alio est necessaria. l. 1. vbi Doctores. ff. de leg. 1. l. fin. vbi etiam scribentes. C. de collation. Iason in l. 2. §. & harum. nu. 15. ff. de verbor. oblig. ex quo inferitur, quod cum hodie per dictã l. Tauri ad probationem maioratus sit necessaria consuetudo immemorialis cum suis qualitatibus, & non sufficit probatio per testes de auditu, vel per publicam vocem, & famam, vel præsumptiones quæ de iure communi sufficiens probatio erat, vt supra late dictum est pari etiam ratione non sufficit probatio exempli antiquij etiam si in eo facta sit mentio citationis, sed necessaria erit scriptura authentica hoc est originalis, aut exemplum sumptum auctoritate iudicis, & cum partis citatione, vt in dicta authentica si quis in aliquo documento. C. de edendo, & in l. procurator in fine eodem titulo, & hanc opinionem licet non his fundamentis sentit Ludouicus de Molina de Hispan. primog. lib. 3. cap. 1. nu. 46.

42 Octauo limita, quãdo tractatur de modico præiudicio, nam tunc exemplum in antiquis probat etiam in eo non sit facta mentio citationis, & solemnitatis requisitæ, vt notat Baldus in cap. cum contingit columna. 2. de rescript. Balb. de prescriptio. 1. part. 3. parte. §. decimo quarto, numer. 29. Martus in glossario iur. claf. 6. num. 5. Lofredus dicto consil. 44. numero. 6.

& ita potest intelligi opinio De iorã quos supra in principio huius textus extensionis citabimus.

Illud iam in hac parte obseruandum erit, quod in omnibus rebus in quibus propter antiquitatem temporis, vel propter aliam rationem difficile est probationem claram, ac liquidam habere iudex debet eas probationes admittere, quæ eum in vehementem opinionem trahunt considerans, quod lex suscipi vult in congruam probationem, vbi congrua de facili reperiri non possit, vt in dicta l. consensu. §. super plagijs. C. de repudijs, & in l. si vicinis. C. de n. pr. & in cap. veniens, el 2. de testibus, tradit Iason in l. si quis ex argentarijs. §. fin. ff. de edendo, & in l. prætor ait. §. prætor, num. 23. cum sequent. eodem tit. Nat. conf. 235. nu. 9. lib. 2.

43 In alijs vero casibus non antiquis regulariter exemplum non probat, nisi fuerit sumptum auctoritate iudicis, & cum partis citatore, vt probat expresse textus in dicta authentica si quis in aliquo documento. C. de edendo, & in dicta l. procurator in fine eodem titulo, quod in tantum procedit, vt non solum si vnus verum etiam si centum notarij exemplarẽ, & testentur se vidisse originale non viciatum, & sine macula, & exemplum cum illo concordasse, vt notat Albericus, Angelus, Castrenf. Iason, & communiter Doctores in dicta authentica, si quis in aliquo documento. C. de edendo. Quod etiam procedit si tempore quo instrumentum fuit exemplatum nullus aduersarius certus esset, qui citari possit nam ad huc exemplatio non potest fieri, nisi præcedat citatio per edictum solemne, vt tenent Innocentius numero 6. Abbas num. 5. & Felinus num. 1. in cap. Albericus de testibus, cuos fecit Iur Ludouicus de Molina dicto libro tertio, capite decimotertio, numero 49.

Liber secundus praxis ciuilis,

44

Sexta coniectura ad probandum in antiquis filiationem est ea quæ sumitur ex libris antiquis historiæ, qui in antiquis probant. cap. cum causam ubi Hostiens. Anton. & alij de probatio glos. quam ibi sequuntur scribentes in ca. inter dilectos de fide instrum. Bartolus, & moderni in l. si certum petatur. Domi. in cap. quamuis. 22. distinct. Bellam. docif. 70. per totam.

45

Septima coniectura est, euz etiam sumitur in literis in marmoribus, seu lapidibus scultis, quæ literæ in antiquis probant, ut notat glossa, & scribentes in dicto cap. cum causam, de probatio. glos. in l. monumentorum in fine ff. de religio. & sumpt. funer. quæ ibi sequuntur Bartolus, & Baldus idem Bartolus in lege quod si locus eodẽ titulo, & in lege 1. ff. de al. scriben. Albericus in lege in finalibus. ff. fini. regund.

46

Octaua coniectura est depositio testium de auditu, qui in antiquis etiam sine probatione famæ probat. cap. licet ex quadam, ubi Abbas num. 3. de testibus, notat glossa. Bartolus & Doctores in l. 2. §. idem verbo. ff. de aqua plu. arc. Bart. & alij in l. si arbiter. ff. probatio. & in lege testium. C. de testibus. Innocentius in cap. quid per nouale & in cap. veniens de verbo. significat. idem Bartolus in tractatu de testibus, versic. hæc eandem rem Arenius in cap. tam literis de testibus. ubi hæc testatur communem, & consilio 37. articulo. 4. qui reprehendit Doctores tenentes vna cum testimonio auditus debere concurrere probationem fame. Alexander consil. 187. lib. 2. Jason consil. 128. lib. 1. Soci. Iunior consil. 205. lib. 2. Decius consil. 321. num. 8. Ruinus consil. 14. num. 8. lib. 4. Soci. Iunior consil. 89. num. 15. lib. 2. Aymon de antiqua. tempor. 1. par. num. 305. Anto. Gabriel lib. 1. de testibus, conclusio. 3. num. 1. cum alijs sequenti. ubi hæc testatur magis communem opi-

nionem, & eam limitat, & declarat Porti alios allegans consil. 39. num. 8. Rimi. Iunior consil. 23. num. 290. lib. 1. dicit, quod si esset necessaria fama cum testimonio de auditu nihil fama operaretur de per se, nec vlla esset virtus cum comunis sit opinio, quod sola fama de per se sufficit, ut supra in quarta coniectura diximus. Quod etiam procedit in probatione finium qui in antiquis probantur per testimonium de auditu, ut probant Guid. Papa decisio. 193. & Afflictus decisio. 267. num. 3. & 6. Porti. dicto consil. 39. num. 11. Et fortiori in filiationibus & matrimonijs probandis pro quibus in dubio solet iudicari. cap. final. de re iudic. Rotæ in nouissimæ decisio. 8. titulo de restitut. spoliar. Guid. Pap. Affli. & Porti. in loco proxime citatis.

Hanc tamẽ coniecturam intelligo procedere si testes deponat id auduisse ab honestis, & gravis personis, ut sentiunt Soci. Iun. dicto consilio 89. nu. 15. lib. 2. & Rimi. Iun. consil. 143. nu. 8. lib. 2.

47 Est hic notandum, quod in materia probationis antiquitatis tempus antiquum dicitur ultra ceterumannes ut notat Alex. & Ins. in l. cum pliois. C. de iure deliberandi, ubi hæc testatur eõmu. opi. Dec. consil. 13. col. 6. deci. Neapolit. 245. Boerius decisio. 39. col. 4. Aymõ Craueta de antiquit. temp. in principio Porti. dicto consil. 39. num. 11. alios referens, & Iarius num. 34. ubi hæc testatur communem opinionem. Riminaldus Iunior dicto consil. 23. num. 2. §. lib. 1. sed vide dicta in cap. de potestate agendi nemine alio.

48 Nora coniectura nascitur ex confessione parati in facta in iudicio. quod sunt coniuges: nam ex hac coniectura filij præsumuntur legitimi. cap. 2. ubi Abbas notat. 2. de clandest. de s. s. c. titio. specul. in titulo de confessionis. §. sequitur. num. 3. Baldus in lege 1. r. i. r. e. 35. C. de confessionis. Felin. in capite con-

san

fanguinei in principio de re iudica. Roma. cōsil. 367. colum. 1. & cōf. 106. colum. 2. Decius cōf. 133. & 163. quæ sequitur Cephalus cōsilio 435. num. 57. libro 3. Quid procedit etiam si cōfessio sit extra iudicialis dummodo principaliter, & de per se fiat gl. & Doctores in lege fina. ff. de probatio. Gozadi. cōf. 13. nume. 43. Parisius plures referēs cōf. 10. nume. 44. Cephalus loco proxime citato. Maxime quādo talis cōfessio est geminata, vt notāt Doctores in lege nec professio. C. de testamēt. Parisius cōf. 127. num. 238. libro 2. Decius conf. 133. nume. 1. Soci. Iunior cōf. 89. nume 5. & 11. lib. 2. Quæ conclusio sine dubio procedit quādo nō est in prziudiciū alterius matrimonij. glos. in capite si quis diuinis. verbo, cōfessione. 30. quæ sitio. 5. glo. Abbas & alij in cap. super eo de eo, qui cognouit cōsanguini. vxo ris suæ. Alexander cōf. 151. colum. 2. libro 5. Decius dicto cōf. 113. numer. 1. Paris qui alios citat cōf. 13. nume. 25. libro 2. quos sequitur Cephalus dict. cōf. 435. nume. 60. lib. 3. qui latius hoc declarat.

49

Decima cōiectura est, quæ sumitur ex similitudine, vt tenēt Iacobus de Veluisio in lege 1. C. quorum bonorum. C. 21. lib. 2. Miscell. iuris. ca. 22. & aliquibus fundamētis comprobāt Marius Solomonius numero 60. & Alciatus numero 36. in lege Gallus in principio. ff. de liberis & posthumis. Contrariam tamen opinionem tenent Bartolus, & Iason numero 67. in secunda lectura in dicta lege Gallus. Ruinus consilio 53. numero 9. libro 5. Parisius conf. 10. numero 13. libro 2. quos sequitur Menochius libro 2. de arbitra. iudi. centuria prima, casu 89. nume. 97. dicentes, quod hæc similitudo non ex alio prouenit quam ex mulieris imagine tempore conceptionis, vt notat glosa in lege querit aliquis de verborum signific. & in l. non sunt liberi. ff. de statu ho-

mi. de qua ratione post Tiraquellus Neuiz. & Silu. nup. multa refert. Menochius dicto casu 89. nume. 98. cum alijs sequent. & idem tenet Ioannis à Rojas in epitome successio. cap. 2. nume. 027. Sed quamuis hæc coniectura de per se non sit sufficiens a l probacionem filiationis tamen coniuncta cum alijs probat, quia in his, quæ difficilis sunt probacionis, vt est filiatio præsumptiones, & imperfectæ probaciones coniunguntur, vt notant Alexander consilio 24. columna fina li, libro 2. Decius id cap. cum causam columna penultima de probacion. Curtius Iunior consilio 289. numero 14. & 15. Socinus Iunior consilio 39. numero 6. cum sequent. libro 1. Parisius consilio 13. numero 18. libro 2. Riminaldo Iunior consilio 23. numero 300. cum alijs infra allegandis.

50 Vndecima coniectura est nominis similitudo, vt notat Baldus in capite tam, colum. penultima de ordi. cogni. Alciatus libro 4. disputatio. cap. 1. Oroscius in lege filium cum diffinimus, numero 15. ff. de his qui sunt sui, vel alieni iur.

51 Duodecima coniectura est scriptura patris in qua scribit natiuitatem filiorum, vt notant Doctores in dict. lege filium eum diffinimus. ff. de his, qui sunt sui, glosa in §. fina. institut. de ingenu. Baldus in lege neque, numero 2. de probatio. Salicetus in lege si minorem. C. de restitut. mino. Menochius lib. 2. de arbit. a. iud. cēt. t. nu. 80.

52 Tertiadecima coniectura est alimentorum præstatio, vt notant glos. & Doctores in capite per tuas, vbi Baldus numero quinto de probatio. Oroscius & alij in dicta lege filium eum diffinimus. Porti. consilio 39. numero 18. Ioannis à Rojas in epitome successio. cap. 10. numero 47. cum sequent.

53 Decima quarta coniectura est, quæ colligitur

Liber secundus praxis ciuilis,

c illigitur ex vestimentis, nam vestimenta filij à famulis diuersa filiationem arguunt, vt notat Baldus in dicto capite per tuas. Orosci. in dicta l. filium eum diffinimus. nume. 12. Antonius Nat. consilio 235. numero 2. libro 2.

54 Decima quinta coniectura est misisio ad scholas, vt tenent Baldus, & alij in dicto capite per tuas de probatio. Orosci. post alios in dicta lege filium eum diffinimus. nume. 12. ff. de his qui sunt sui. Natta d. conf. 235. nu. 2. lib. 2.

55 Decima sexta coniectura quando parentes instituunt filium bonis artibus. l. quidam cum filium. ff. de verborum obligatio. vbi Bartolus in fine. Hostiens. Bernard. Abbas numer. 3. Aegid. num. 1. in dicto c. per tuas, de probatio. Porti. consilio 39. numero 18.

56 Decima septima coniectura est, quando duo cohabitauerunt simul tanquam vir, & vxor, & inuicem inter se vocabantur coniuges, quia tunc presumuntur tales saltem quo ad legitimitatem filiorum. l. in libere. ff. de rit. nupt. glos. in cap. 1. 30. quæst. 3. Innocentius in cap. ex parte de restitut. spoliato. Abbas, & Imola in cap. illud de præsumptio. idem Abbas in cap. ex tenore, & in cap. lator qui filij sint legitimi. Felinus in dicto capite illud, numero 5. Decius in capite Eccliesæ sanctæ Mariz, numero 44. de constitutio. & in l. nuptias. num. 44. de regul. iur. & in conf. 153. numer. 2. Cagnolus in l. si qua illustres. nume. 12. C. ad officia. Paleot. in tractatu de notis spur. quæ filijs. cap. 19. numero 12. & cap. 20. numero 4. Curtius Iunior consilio 52. numero 3. Parisius consilio 13. numero 22. libro 2. Socius Iunior consilio 39. num. 17. lib. 3. Couarrubias in epitome de sponsal. 2. par. c. 1. nu. 5. Menoch. conf. 199. nu. 48. lib. 2. Ceph. conf. 437. nu. 64. lib. 3. & conf. 503. nu. 3. & 28. lib. 4.

57 Decima octaua coniectura est quædo mulier administrat pro suo libito ea quæ sunt in domo, & affectione maritali vir eam tenet, & amat, nam talis est coniectura, & præsumptio contracti matrimonij saltem respectu legitimationis filiorum, vt notat Bartolus in lege vxor. §. sed si ea. ff. de adult. & in lege 1. §. ad quæstionem. ff. de quæstio. Angelus in authentica de triente, & semiff. §. consideremus numero 10. collat. Decius consil. 322. numero 12. Ruinus consilio 128. numero 7. libro 4. Parisius consilio 13. numero 17. libro 3. Menochius dicto consilio 199. numero 50. libro 2. Cephalus dicto consilio 435. numer. 56. libro 3.

58 Decima nona coniectura est, quæsumitur ex habitu mulieris, nam habitus facit coniecturam contracti matrimonij. l. item apud Labeonem. §. si quis virginem. ff. de iniur. cap. in audientiam de sententia excommunic. Doctores in dicto cap. illud de præsumptio. Cephalus dicto consilio 435. numero 65. cum sequentibus, lib. 3. Menochius dicto consilio 199. numero 52. libro 2. Et ita annullus infert coniecturam contracti matrimonij, vt notat Aretinus consilio 13. numero 4. Imola consilio 161. numero 6. Abbas, Felinus, & alij in dicto capite illud de præsumptio. Grammat. consilio 26. numero 14. declarat Menoch. plures allegans in d. conf. 199. nu. 52. lib. 2.

59 Vigesima coniectura sumitur ex honoratis, ac pomposis funeralibus, vt tenent Hostiens. Antonius de Butrio, & Imola in d. c. illud de præsumptio. Cephalus dicto consil. 435. nu. 66. b. 3.

60 Vigesima prima coniectura est, quædo post sponsalia sequitur carnalis copula. cap. is, qui fidem de sponsalib. c. veniens, el. 2. in princ. de præsumpt. gl. & Abb. in cap. per tuas de conditio. Appo. Gozad. conf. 77.

Vige-

- 61 Vigesima secunda coniectura est instrumentum in quo continentur pacta dotalia, & capitula matrimonialia, vt notat Alexander in lege 1. in principio, numero 12. ff. de noui oper. nuntia. Cephalus consilio 384. numero 11. lib. 3.
- 62 Ex his itaque coniecturis probatur filiatio quarum alix de per se sunt sufficientes alix autem non, sed plures sunt necessariz secundum declarationem supra positam, vt in specie notant Socinus Senior conf. 39. numero 6. cum sequentibus, libro 1. Curti. Iunior conf. 289. numero 14. & 15. Paris. conf. 13. numero 18. libro 2. Craue. conf. 249. numero 3. Hieronymus Gabriel conf. 21. & conf. 27. numero 44. Meno silius dicto conf. 199. num. 47. 50. & 11. libro 2. Sed quæ coniecturæ sufficientes semper iudicis arbitrio est relinquendum cum probationes iudicis arbitrio positæ sint, vt declarat Menochius libro 2. de arbitrat. iudic. centur. 1. casu 90. per totum cum sequent.
- 63 Ex his etiam colligitur quod in causa filiationis, vel legitimitatis leuior requiruntur probationes quam in causa matrimonij principaliter intetata, quia matrimonia clandestina sunt prohibita, & debent contrahi palam, & in facie Ecclesie. cap. cum in hibitio de clandest. desponsatio. cap. nullus. 30. quæst. 5. Sed in causa filiationis, & legitimitatis matrimonium probatur incidet, & ita supradictis coniecturis, & præsumptionibus, vt notant Gratianus conf. 62. numero 10. Socinus Iunior consilio 86. numero 4 cum sequent. Natta consilio 537. numero 42. cum sequentibus. libro 3. Porti. conf. 39. numero 21. 28. 29. 54. & 55.
- 64 Practica autem articulandi in probatione filiationis hæc est si testes sciunt, quod inter parentes contractum fuit matrimonium in facie Ecclesie secundum eius ordinem, & præcepta
- & quod constante matrimonio filius fuit ex dictis parentibus natus, & ab eis tanquam filius legitimus, & naturalis tractatus educatus, & nominatus, & pro tali fuit, & est ab omnibus publice habitus, & reputatus, & talis est publica vox, & fama, & communis opinio, quam practicam notat Bartolus, & Doctores in lege filium eum distinximus. ff. de his qui sunt sui. idem Bartolus in lege 2. §. item per contrarium in fine. ff. de liber. agnoscend. & in lege 1. §. ad quæstionem, numero 3. ff. de quæstio. & in lege 1. numero 3. C. quorum bonorum, & in lege non nudis. C. de probatio. Coarru. in 4. de spons. 2. parte. cap. 8. §. 3. numero 10. Ioannis à Rejas in epitome successio. cap. 2. numer. 31. & cap. 10. numer. 50. Por. i. consilio 39. numero 20. Menoch. de arbitrat. iudic. lib. 2. c. 2. tu. 1. casu 89. nu. 99.
- 65 Similiter etiam, & eisdem modis regulariter probatur filiatio filiorum naturalium quibus probatur filiatio filiorum legitimorum, & naturalium, vt notat glossa in capite Michael de filijs presbyt. quam sequitur Abbas in capite per tuas in principio, qui filij sint legitimi, & in capite transmissæ, numero 9. eodem titulo. Iason in lege si quis ex argentarijs. §. prætor ait, numero 20. ff. de edendo. Lanfrancus in capite quoniam contra verbo, testium depositiones, numero 182. de probatio. Hippolytus in lege 1. §. ad quæstionem, numero 20. ff. de quæstio. Gozadi. consilio 13. numero 47. & 55. Parisius consilio 10. numero 35. & 75. Ioannis Lupus in rubrica de do. natio. inter vir, & vxor. §. 60. numero 13. Menchaca controuerf. 85. numero 20. Ioannis à Rejas in epitome successio. cap. 10. num. 52. lib. 2. Rolodus qui hanc testatur magis conuincit opinionem, consilio 22. numero 30. libro 3. Busatus consilio 89. numero 1. lib. 1.
- 66 Et est hic aduertendum, quod licet de

Liber secundus praxis ciuilis,

de iurè communi ad hoc, vt filius ef-
 fet naturalis quinque copu.atiue e-
 rant necessaria primum quod esset
 natus ex concubina. Secundum quod
 esset domi retenta. Tertium, quod
 esset sola. **Quartum**, quod esset in
 schematè concubinatus, videlicet in
 eadem mensa, & lecto. **Quintum**,
 quod concubina esset talis conditio-
 nis, vt cum ea pater possit matrimo-
 nium contrahere, vt declarat Ripa in
 lege ex factis. §. si quis rogatus, nume-
 ro 4. ff. ad Trebellianum, & Paleotus
 in tractatu de noth. spur. quæ filijs,
 capite duodecimo, numero secun-
 do, & tertio, quos refert, & sequitur
 Tellus Ferdinandus in lege vndeci-
 ma Tauri, numero 1. Tamen de iure
 regio pereandem legem Tauri suf-
 ficere, quod sit à patre recognitus, &
 habitus ex muliere cū qua pater po-
 terat contrahere matrimonium tem-
 pore natiuitatis, vel cōceptionis, ab-
 que dispensatione sicut de iure com-
 muni dispositum erat, nec aliud est
 hodie necessarium.

67.

Filiatio etiam spuriorum probatur
 sicut legitimorum, & naturalium ex
 tractu nominatione fama, & alijs cō-
 iecturis, cap. transmissæ, vbi Abbas, &
 alij. qui filij sint legitimi. Alexander
 consilio 51. libro 1. & consilio 88. nu-
 mero 7. libro 7. Ruinus consilio 36.
 numero 6. libro 1. Marsilius in rubri-
 ca de probatio. numero 9. Parisius cō-
 silio 13. in principio, & consilio 10. nu-
 mero 70. libro 2. Paleotus in tractatu
 de nothis spur. quæ filijs, cap. 23. Nat.
 consilio 473. numero 14. cum sequēt.
 libro 2. Porti. consilio 39. Socinus Iu-
 nior consilio 67. libro 4. Bofsius de
 partu supposito, numero 9. Menclia-
 ca controuerf. illust. capite 84. & 85.
 numero 20. Menochius libro 2. de
 arbitra. iudic. centuria 1. casu 89. Ro-
 lendus dicto consilio 22. numero 30.
 lib. 3. Burfatus consilio 10. numero 1.
 libro primo, & consilio 89. numer. 1.
 eod. lib.

68 Similiter etiam & eisdem cōiectu-
 ris, & præsumptionibus probatur fra-
 ternitas consanguinitas, ac agnatio,
 sicut probatur filiatio, vt notat Bal-
 dus in lege non ignorat de his. qui
 accusare non possunt. Ancharranus
 consilio 52. Decius consilio 595. in
 principio. Parisius dicto consilio 10.
 numero 80. libro 2. Alba. consilio 83.
 per totum. Paleotus dicto tractatu,
 cap. 21. Menochius dicto casu 89. nu-
 mero 11. Burfatus consilio 98. num. 2.
 lib. 1.

69 Et est notandum, quod in probatio-
 ne filiationis, seu legitimitatis possunt
 testes ad perpetuam rei memoriam
 in iudicio recipi, & huic receptioni
 adhibetur plena fides, vt notant Bal-
 dus, Salicetus & alij in lege nec nata
 les. C. de probatio. idem Bald. in le-
 ge ingenuum, columna 2. ff. de statu
 homi. quos sequitur Nat. conf. 537. nu-
 29. lib. 3.

70 Sed aduerte quod ad hoc, vt testes
 recepti ad perpetuam rei memoriam
 fidem faciant requiritur primo, quod
 examinentur à suo iudice, id est, ab
 eo, qui in causa principali quādo mo-
 ueretur esset futurus iudex, vt notat
 Bald. & alij in l. societatem. §. arbitro
 rū. ff. pro socio. & in l. cū hi. §. transa-
 ctionem de transactio. DD. in cap. sig-
 nificauit de testi. Inno. Host. & Abb.
 in c. quoniā frequēter, vt lite non cō-
 testata. Soc. l. un. cōf. 86. num. 14. lib. 1.
 Quod intellige si testes in territorio
 ipsius iudicis reperiantur secus si ef-
 sent alibi, quia tunc recipi possunt in
 loco vbi reperiuntur, vt notant Soc.
 conf. 244. nu. 7. Rolād. conf. 23. nu. 18.
 lib. 3. & semper recipiuntur in loco,
 vbi sunt per chartam requisitoriā, ni-
 si in causis grauibz in quibus requiri-
 tur, vt examinentur à iudice, qui de
 causa cognoscit. Secundo requiritur,
 quod testes sint valitudinarij senes,
 vel debiles, vel de proximo recessu-
 ri, & sic quod subit causā videlicet
 timor mortis, vel absentiz, vt notat

Barto-

Bartolin l. fina. C. de vsu pupil. Feli. in dicto capite significat. colum. 3. de testibus. Decius consilio 302. Guid. Pap. consil. 75. in 4. dubio. Corneus consilio 186 columna 1. libro 1. & consilio 172. lib. 2. Socinus Iunior dicto consilio 86. numero 14. libro 1. Rol. in dicto consilio 23. numero 20. libro 3. Tertio requiritur quod in tali examine pars ciuesur, vt tradunt Doctores in authentica si quis. C. de testibus, & in dicto ca. quoniam frequenter, vt lite non contest. & in l. 4. §. prator ait. ff. de damno infecto, & in dicto cap. significauit per textum ibi de testibus, & expresse probat. l. 4. tit. 16. par. 3. vbi Gregor. Lop. verbo, *Faber scaber*. Quarto requiritur in interlocutoria iudicis per quam pronuntiet testes esse recipiendos ob diuinitatem causam mortis, vel absentie lite non contestata, vt notant glossa, Bartolus, & alij in LAquila. §. si delatum. ff. ad legem Aquiliam specul. in titulo de officio omnium iudicum. §. postremo, versic. item si testes. Baldus, & Felinus in cap. si qui de testibus. Guid. Pap. consilio 75. in quarto dubio, & consilio 231. Socinus Iunior & Rolandus, vbi supra. Et quando dicuntur testes valitudinarij senes, vel debiles, & quae sit sufficiens causa absentie declarat late Menochius de arbitra. iudic. lib. 2. cent. 1. casu 60. & 62.

71 Ultimo est aduertendum, quod filiutionis causa tractanda est coram iudice Ecclesiastico, cap. tuam de ordine cognitio. cap. causam quae, el 2. capite lator qui filij sint legitimi, l. 56. tit. 6 par. 1. declarat Couarru. in epit. de sponsalib. 2. par. cap. 8. §. 3. nu. 4. & §. 12. nu. 7.

72 Quod intellige quando quæstio est iuris, nam tunc causa expectat ad iudicem Ecclesiasticum, sed si quæstio sit facti incidere potest de ea cognoscere iudex secularis, vt notat Bartolus, Romanus, & Alexander qui

hanc testatur communem opinionem in l. Titia. ff. soluto matrimonio. Ba. in l. filium eum diffinimus. nume 19. ff. de his qui sunt sui, vel alieni iuri. Abbas, & Felinus in cap. cum sit generale de foro compe. Dec. in cap. 2. nu. 24. qui hanc dicit etiam communem de iudic. vbi supra, num. 17. Couarru. plures referens in dicto §. 12. numero 3. testatur etiam de communi. Viui. commun. opin. verbo, iudex secularis.

Quod extende in quacunque causa spirituali. Bartolus & Alexander in dicta l. Titia. ff. soluto matrimonio. Guid. Pap. decif. 1. & 85. Dec. in dicto cap. 2. num. 21. de iudi. qui hanc testatur communi. Nauar. qui dicit etiam communem in cap. cum contingat remedio primo de rescript. testatur etiam de communi. Viui. vbi supra.

EX §. XLVI. & fin.

SUMMARIA.

- 1 Actio de partu cognoscendo competit parentibus contra liberos.
- 2 Actio de partu agnoscendo competit filio aduersus patrem.
- 3 Actio de partu cognoscendo competit etiam patri aduersus filium legitimam, um per parturientem.
- 4 Actio de partu agnoscendo competit etiam patri aduersus filium arrogatum, vel adoptatum.
- 5 Actio de partu cognoscendo competit non solum ratione patris potestatis sed ratione filiationis.
- 6 Actio de partu agnoscendo competit etiam patri aduersus filium naturalem.
- 7 Actio de partu agnoscendo competit patri aduersus filium spurium ex damno coitu natum.
- 8 Actio de partu cognoscendo etiam in foro seculari seruanda.
- 9 Alimenta à patre filijs spurijs debita etiam si pater in testamento expresse prohiberit debentur.

Libec secundus praxis ciuilis,

- 10 *Actio de partu agnoscendo competit etiam matri.*
- 11 *Filius vulgo questus tenetur etiam matrem alere.*
- 12 *Mater etiam tenetur alere filium spurium.*
- 13 *Mater tenetur ultra triennium alere filium si diues sit.*
- 14 *Actio de partu agnoscendo non tantum competit filio aduersus patrem sed etiam uxori contra seetrum.*
- 15 *Socer tenetur alere uxorem filij sui etiam nulla dote sibi constituta.*
- 16 *Filius si nupteris absque consensu patris an possit exheredari.*
- 17 *Marius si habet vnde uxorem alere non tenetur socer eam alere etiam si diues sit.*
- 18 *Actio alimentorum competit nepoti aduersus auum.*
- 19 *Actio alimentorum competit uxori aduersus maritum.*
- 20 *Actio alimentorum competit etiam fratri contra fratrem.*
- 21 *Actio alimentorum competit agnato aduersus cognatum.*
- 22 *Actio praiudicialis potest intentari affirmatiue, & negatiue.*
- 23 *Actio de partu agnoscendo non datur patri eo casu quo pater ab aliquo filius detinetur, siue iniustus, vt volens.*
- 24 *Filius si detinetur ab aliquo, siue volens, siue iniustus inuentari debet rei vendicatio.*
- 25 *Qua differentia sit inter actionem de partu, & rei vendicatione.*
- 26 *Pater quando agit summaria, vt alimonia prestentur competit officium in iudicis patri, aduersus filium.*
- 27 *Per sententiam, vt possit praiudicari contra presentem qua requirantur.*
- 28 *Pater petere potest, vt declaretur verus, & legitimus pater filij.*
- 29 *Filius si a' aliquo detinetur pater potest petere, vt declaretur pater ipjius detenti.*

- 30 *Filius si sit iniustus detinetur pater potest cogere a: tenore, vt exhibeat filium.*
- 31 *Interdictum de liberis deducendis quando competit.*
- 32 *Est pendente super filiatione filius debet salu apatre.*
- 33 *Actio de partu cognoscendo est pratoria, & realis, & restricti iuris.*

DE ACTIONE DE PARTU AGNOSCENDO QUAE NON SOLUM COMPETIT PATRI ADVERSVS FILIOS, SED ETIAM FILIJS ADVERSVS PATRES.

§. XLVI. & fin.

1 **H**IS igitur praesuppositis haec actio de partu agnoscendo, vt in principio diximus competit parentibus aduersus liberos pro paternalibus iuribus, & liberis aduersus parentes, vt partum matris agnoscant, & iura filialia praestent. l. i. §. Iulianus. ff. de liber. agnosce. l. diffamari. C. de ingenuis, & manumis. §. praiudiciales, vbi DD. insti. de actio.

2 Quod primo extendit, vt non solum dicta actio competat aduersus filium legitimum, & naturalem, ex legitimo matrimonio natum, & contra aduersus patrem, vt in l. 3. cum l. seq. ff. de his qui sunt sui, vel alieni iuris. §. 1. & 2. insti. de patria potestate. l. 4. tit. 17. par. 4. Sed etiam contra filium legitimum per subsequens matrimonium, e contra. l. cum quis. C. de naturalibus liberis. authentica licet eodem titulo. §. si aduersus, & §. fina. insti. de nupt. cap. tanta qui filij sunt legitimi. l. 1. tit. 13. par. 4.

3 Secundo extendit, vt competat etiam patri aduersus filium legitimatum per principem, & e contra, vt in authent. quib. mod. naturales effici legitimi. §. liceat igitur, collat. 6. & in authent. quib. mod. natural. effici sui. §. si quis igitur, collat. 7. d. §. fin. insti. de nupt. l. 4. tit. 15. par. 4.

Tertio

4 Tertio extēde, vt competat etiam patri aduersus filium arrogatum vel adoptatum in casu quo in eius sit potestate, & econtra l. 2. l. si paterfamilias. l. cum in adoptiuis. §. final. ff. de adoptione. §. illud. §. fina. in sit. eodem titulo. §. fed & si pater institui. quibus modis ius patris potest. l. septima, & nona, titulo decimosexto, partita quarta.

5 Quarto extēde, vt nō solum competat ratione patris potestatis, sed etiam filiationis ratione, vt norant Dynus num. 14. & Gome. nume. 1. & alij in dicto §. praiudiciales institut. de actio. Ioānis de Blansco in actione an quis sit filius, vel non. colum. 2. & Nica. in arbore actio. num. 10. ex quo inferitur, quod hęc actio datur etiam contra filium emancipatum, & econtra filio emancipato contra patrem, vt citati DD. norant.

6 Quinto extēde, vt competat hęc actio etiam patri aduersus filium naturalem tantum, & econtra filio naturali contra patrem naturalem pro alimentis, & alijs iuribus. l. si quis à liberis. §. solent. & §. alimenta. ff. de liberis agnoscendis. l. t. C. de oper. libert. authenti. quibus modis naturali. effici sui. §. discretum, & §. oportet, & §. vltimo, collatione septima. Doctores in dicto §. praiudiciales. Nicasius in dict. arbore actio. numero decimo.

7 Sexto extēde, vt competat etiam hęc actio patri aduersus filium spurium, & ex damnato coitu natum & econtra filio spurio aduersus patrem pro alimentis quæ eis debentur iure canonico, cap. cum haberet de eo, qui duxit in matrimonio quam pōl. per adult. nam sicut pater tenetur alere filium spurium, & natum ex coitu damnato, vt norant Baldus, Salicetus, & alij in authentica ex complexu. C. de incest. nupt. Ripa in lege si vnquam, nume. 48. C. de reuocand. donatio. Decius in capite clerici, co

lum. t. de iudi. Ruin. conf. 102. lib. 4. & conf. 98. lib. 3. Rinin. conf. 280. num. 37. lib. 2. Porti. conf. 19. nu. 5. Alciatus conf. 209. nu. 2. & 3. cum seq. Petrus Duesi. reg. iur. 67. in t. ampliatione, Vas. qui in tract. de succes. part. 2. de liber. parent. lib. 1. §. 4. nu. 57. & par. 1. lib. 2. §. 20. requisi. 20. num. 17. & requisi. 42. nu. 33. Rojas in epitome sue celsio. cap. 11. nu. 40. & cap. 41. nu. 45 & han testantur communem Dec. & Ripa vbi supra. Ita etiam filius spurius, & natus ex coitu damnato tenetur patrem alere authentica de incest. nupt. §. si vero contingit, collatio. 2. & disposita in filiis respectu parentum locum econtra habent in parentibus respectu filiorum, vt in authentica quibus modis natural. effici sui. §. de nepotibus, collat. 7. authent. licet. C. de naturalib. liber. l. si quis à liberis. §. vtrum, & §. parens. ff. de liber. agnosc. en. l. i. parentes. C. de in ius. vocand. l. libero. ff. de obsequijs. l. 3. in fine. titulo 13. part. 6. & tenent expresse hanc conclusionem. Hosti. n. & Anton. in dicto cap. cum haberet Fortu. in l. 1. §. ius naturale. nume. 105. ff. de iustitia & iure. Ioannis Baptif. in l. si qua illustis, numero 67 ad Orficia Paleot. in tractatu de nothis spurisque filiis. cap. 48. in fine. Capi. decif. 163. no. 4. Castell. & Anto. Gom. nu. 46. & Tell. Ferdin. nume. 35. l. 10. Tau. Grego. Lop. in l. 5. tit. 19. par. 4. Anto. de Lara in l. si quis à liberis. §. vtrum. nu. 83. ff. de liber. agnosc.

8 Que conclusio etiam in foro seculari seruanda est, vt norant glossa, Cardi. Abbas, & alij in dicto ca. cum haberet. Couar. in epitome de sponsal. 2. par. cap. 8. §. 6. nu. 6. Vasqui vbi supra qui hanc testatur communem. Bursi. conf. 62. nu. 9. lib. 2. Rotundus conf. 54. num. 59. cum sequent. lib. 2. qui licet loquantur in alimentis à patre filiis spuris debitis idem econtra dicendum est per: ca. quæ proxima dicta sunt.

Liber secundus praxis ciuilib,

9 **Q**uod intellige, vt procedat etiam si pater, vel filius expresse prohibeant in suo testamento dicta alimēta, nam nihilominus eis sunt præstanda. dict. cap. cum haberet. Baldus in l. id quod pauperibus, numero 37. C. de Episc. & cleric. & in authentica licet, numero 2. C. de naturalib. liber. Felin. in ca. cum quidam. nume. 11. de iureiurand. Hippolyt. sing. 358. Matth. sing. 147. Paleotus in dicto tractatu de nothis spur. quæ filijs, cap. 47. num. 6. Hippolyt. Riminaldus in apostol. ad Rimi. conf. 280. num. 37 lib. 2. Ioan. à Rojas in epitome successio. cap. 21. num. 50. Burfat. conf. 92. nume. 9. lib. 1. testatur communem Micha. Grassi. lib. 2. com mu. opi. q. 11.

10 **S**eptimo extēde, vt competat etiam matri cæterisque parentibus per illum sexum. d. l. si quis à liberis. §. vtrum, vbi glos. & scribentes. ff. de lib. agnoscend. Doctores in dicto §. præ iudiciales. insi. de actio. Ioannis de Blainsco in tractatu de actio. in actio ne in qua quaeritur an quis sit filius, vel non, col. 3.

11 **Q**uod intellige etiam procederè contra filium, vulgo, quaesitum, qui etiam tenetur matrem alere dicto §. vtrum, vbi verbo, gl. vulgo, quaesitos authentic. quibus modis natural. effici sui §. oportet, & §. si quis habens, collat. 7. l. fin. C. de a lend. liber. Anto. de Lara in dicta l. si quis à liberis. §. vtrum, num. 86. vbi alij, ff. de liber. agnosc. l. 8. tit. 13. par. 6.

12 **E**t e contra competit filio aduersus matrem quæ eum tenetur triēnio alere. l. penul. C. de par. ia porest. vbi glos. & scribentes. glos. in l. alimenta. C. de nego. gest. c. fin. de conuers. infidel. l. 2. C. de infan. exposi. declarat Ioan. à Rojas in epitome successio. cap. 22. num. 11. cum sequent. & d. Anton. de Lara in d. l. si quis à liberis. §. si mater. num. 2. cum seq. de liber. agnoscend.

13 **Q**uod adeo verum est, vt etiam vlt

tra triennium teneatur mater filium alere si diues sit, & pater pauper. l. 1. §. si mulier. ff. de liber. agnosc. l. si quis à liberis. §. vtrum, vers. ergo, & matrem, eodem tit. notat Bart. in tra ctat. de aliment. nu. 13. Ioan. à Rojas in d. c. 22. nu. 5. d. Ant. de Lara in d. 4. si mater. nu. 15. cum alijs.

14 **O**ctauo extēde, vt non solum com petat hæc actio filio aduersus patrē, sed etiam vxori ipsius filij contra socerum, quia pater non solum tenetur filium alere, sed etiam vxorē ipsius filij si alias non habet vnde se alat. l. si quis à liberis. §. non tantum. ff. de li ber. agnosc. vbi dicit rex. quod nedū alimenta debentur filijs à patre, sed tenetur etiam cætera onera liberorū subire inter quæ computantur onera alendi vxorem filij, vt ibi glossa declarat quam ibi sequitur Bart. & Car din. in dicto capite cum haberet de eo, qui duxit in mari. Alberic. & Ioā nis Coraf. in l. onera. ff. de adoptio. glos. fin. in l. quia parentis. ff. soluto matrimonio. Ruinus conf. 144. col. 2. lib. 5. Rimi. Iun. conf. 133. nu. 43. cum seq. lib. 2.

15 **Q**uod intellige etiam si filius nup serit nulla sibi dote constituta, vel promissa cū vxor sit in obsequio suo in quo casu eam alere tenetur. l. si cū dote. §. si autem in sœuisimo, vbi glossa, Baldus, Albericus, & alij. ff. soluto matrimonio. Bartolus in l. si constante, num. 102. eodem titulo no tat etiam Innocent. in c. per vestras, col. 2. de donation. inter vir, & vxor, Celsus Hugo conf. 33. nu. 2. & conf. 38. nu. 15. Rimi. Iun. d. conf. 33. nu. 44. lib. 2. d. Anton. de Lara in d. l. si quis à liberis. §. si quis ex his, num. 21. ff. de liber. agnosc. & ratio est, quia equum est, vt maritus qui seruitij commodū percipit ab vxore ei alimenta præbeat. l. in rebus. §. possunt. ff. commo. litem si serui. §. quæ impensas. ff. de edil. edic. l. sed & si quid. §. sufficien ter. ff. de vsufruct.

Quod

- 16 Quod procedit etiam si filius absque consensu patris nupserit, nam cum non possit ob hanc causam exheredari non potest alimentis probari. I. si quis à liberis, versiculo, idem si iudex, ubi Bartolus. ff. de liberis agnoscendis, idem Bartolus in l. fina. ff. de liber. alend. scribentes in ca. 1. de despotat. impuber. Abbas, & Anchara, numero 7. in ca. cum haberet de eo, qui duxit in matrem. idem Abbas in ca. ex literis, nume. 9. de conuersio. infideli, & in consil. 12. in 1. dubio, idem Anchar. consil. 21. in 2. dub. Alex. in l. 1. num. 32. ff. soluto matrimonio. Dec. in l. nuptias, colum. 3. ff. de regul. iur. & in ca. Ecclesia, numero 36. ubi etiam Feli. num. 59. de constitutio. qui hanc testantur communem opinionem. Rurus consil. 144. num. 18. lib. 5. Roderi. Suar. in l. 2. titul. De les. matrimonios, lib. 3. fori. Ioann. Lupus in ca. per vestras. 3. ndtab. §. 9. cum sequet. Couar. in epito. de spon. al. 2. part. cap. 3. §. 8. num. 5. qui hanc testatur communem opinionem. Porti. consil. 124. nume. 21. Rimin. Iunior dict. consil. 133. num. 42. lib. 2.
- 7 Si tamen maritus habet unde vxorem alere possit non tenetur socer eam alere etiam si diues sit. l. cum auus. §. fina. ff. de aliment. & cibariis. leg. Angel. & Salic. num. 34. in l. vnica. §. cum autem. C. de rei vxor. actio. Ant. de La. in d. l. si quis à liberis. §. si quis ex his. nu. 32. cum sequet. ff. de lib. agnoscend.
- 18 Nono exte. de, vt hanc actio competat etiam nepoti adue. sus auum quam de nepos natus mortuo patre recasus non est in cuius potestatem, nisi si auus partu non agnoscat contra eum potest agi hac actione quae locum habet non solum si soluto verum etiam si constite matrimonio partus editus fuerit. l. 3. ff. de liber. agnoscend. notant Hottoman. num. 21. & Perus Plat. num. 5. in d. §. praeiudiciales inst. de action.
- 19 Decimo exte. de, vt competat etiam haec actio vxori aduersus maritum, vt agnoscat partum, qui post diuortium editus est dummodo intra trigesimalum diem post diuortium ipsi marito, vel parenti in cuius potestate de iure communi est, aut ad domum denuntiet se praegnantem ex marito esse, & maritus potest denuntiare ex se praegnantem non esse, vel ad eam custodes mittere, vt videant partum, vt sciri possit vtrum filius sit iustus, aut non, & si pater hoc non fecerit tenetur filium alere, v: suum licet postea contrarium probare possit, sed si vxor intra dictos trigesimalum diem non denunciauerit maritus non tenetur filium alere, quamuis vxor possit etiam probare se ex marito praegnantem fuisse, & filius etiam filiationem in quo casu sententia lata inter patrem, & filium facit fidem quo ad omnes, lex prima. §. primo, & secundo, cum sequentibus, lex secunda, & tertia. ff. de liberis agnoscendis, quod intellige prout infra numero tertio declarabimus.
- 20 Undecimo exte. de, vt competat etiam haec actio fratri contra fratrem pro alimētis, & fraternalibus iuribus, nam alimēta debentur à fratre fratri: l. qui filium, ubi glossa finali, & Doctores. ff. ubi pupil. educari debeat. glossa in l. 1. §. sed nonnullos, verbo, praestiterit. ff. de tutel. glossa in l. prima C. de alend. liber. glossa in l. si quis à liberis. §. idem rescript. verbo, iuste. ff. de liberis agnoscend. Bartolus in eadem l. §. vtrum, numero 5. Abbas in ca. peruenit. numero 5. de arbitris. Tiraqueillus de primogen. quae stio. 4. num. 33. Sylua. consil. 33. num. 5. ubi hanc testatur communem opinionem Alciati. consilio 33. Ant. Gom. in l. 40. Tauri, num. 75. Greg. Lop. in l. 4. tit. 19. par. 4. glo. fin. Orof. qui hanc etiam dicit communem in l. t. nu. 22. ff. de iust. & iure. Minosin. in d. §. praeiud.

Libet secundus praxis ciuilib,

iudiciales. n. 27. de insti. de actio. An
to. de Padilla in auth. res quæ. n. 87.
C. communia de leg. Ant. de Lar. in
d. l. si quis à liberis. y. idem rescriptit.
nu. 87. cum plur. seq. ff. de lib. agnos.

21 Duo. decimo extende. vt competat
etiã hæc actio præiudicialis agnato
aduersus agnatũ. vt pronũtietur agna
tus. nã quãuis ei alimenta de iure non
debeãtur sua tamẽ. inte. est. vt decla
retur agnatus vt possit ferre nomẽ fa
milix. & agnationis. & vti armis. &
insignibus nobiliũ. & sperare feuda.
ant primogenia. vel alias successio
nes. & ecõtra potest quis petere ali
quẽ declarari nõ esse agnatum. vel cõ
iunctum. aut proximum. & successor
proximas qui ius in aliqua successio
ne immutabili habet. vel habe. e spe
rat potest etiã incusare matrimoniũ.
& dicere filios esse illegitimos quo
eos ab successione excludat non so
lum incidenter. sed etiã principali
ter. l. vbi cum que. §. interdum. vbi Bar
tol. num. 1. ff. de ventre in possessio.
mitt. Inno. in cap. tuam de ordine co
gni. specu. in tit qui filij sint legitimi
circa princ. Ioan. de Blonasco in §.
præiudiciales in actio. e qua quæritur
asi quis sit filius institut. de actio. vbi
etiã Iason nu. 47. & Minsinger. nu.
27. idem Bart. in l. siue contra. §. 1. nu.
16. ff. de lib. agnos. Vuesemb. conf.
44. nu. 10. cum alijs seq.

22 Decimotertio extende. vt nõ solũ
hæc actio præiudicialis possit intẽta
ri affirmatiuẽ. sed etiã negatiuẽ. nã
sicut pro seruitutibus datur actio cõ
fessoria. & negatoria. vt in §. x. que si
agat. & in §. ecõtra insti. de actio. ita
hæc actio competit patri aduersus fi
liũ. vt declaratur filius. & etiã aduer
sus eum. qui est in quasi possessione
filiationis. vt declaratur non esse fi
lius. & condemnatur. vt de cætero
non se gerat pro filio. & sicut hæc ac
tio dicitur de partu agnoscendo. ita
etiã dici potest de partu non agnos

cendo. vt declarat Ioan. de Blonasco
in actioe præiudiciali qua quæritur
an quis sit filius. vel non col. 3. cum se
quent. & probatur in ca. 1. & in ca. la
tor. & ca. peruenit qui filij sint legiti
mi. Bart. in l. 3. aut. 16. ff. de libe. ag
noscent.

23 Limita tamen hanc actionem de
partu agnoscendo. vt non detur patri
eo casu quo filius ab aliquo detinetur
sue inuitus. sue volens. quia tantum
competit. quando annullo detinetur
vt notat Ioannis de Blonasco loco
proxime citato. & Nicas. & Gome.
in d. §. præiudiciales insti. de actio.
& idem Nicas. in arbore actio. num.
12.

24 Si vero ab aliquo filius detinetur.
sue inuitus. sue volens intentari de
bet rei vindicatio. adiecta causa de
iure Romanorum. l. 1. §. per hanc. ff.
de rei vindic. vbi glos. & commu
nite. scribentes declarat etiã glos.
sa in §. ius autem insti. de patria po
testate. & tenent Dyn. numer. 14. &
Gome. numero 1. in dicto §. præiudi
ciales. & notabimus supra §. 10. vbi
diximus hodie de iure regio necessa
riam non esse illam adiectionem de
iure Romanorum.

25 Ex quibus colligitur discretia in
ter actionem de partu agnoscendo.
& rei vindicationem. nam actio præ
iudicialis de partu agnoscendo datur
contra patrem. & contra filium. & ad
uersus alias personas supra in exten
sionibus declaratas. & rei vindicatio
non competit contra patrem cũ præ
supponat patriam potestatem. item
quia præiudicialis datur contra filiũ
& rei vindicatio contra tertium de
tinentem filium.

26 Et nota quod quando solum sum
mariz agitur. vt alimenta præstetur
sine status quæstione. tunc competit
officium iudicis patri aduersus filiũ.
& filius aduersus patrẽ. & in hoc ca
su sententia nullam affert præiudi
cium

ciū in principali quæstione. I. si quis
 à liberis. §. si vel parens. ff. de liberis
 agnoscend. vbi Bartol. Alber. & An-
 to. de Lara nume. 34. cum sequen. Co
 uarr pract. quæstio. ca. 6. num. 8. Nat.
 consilio 473. num. 6 lib. 2. l. fina. tit. 9.
 par. 4. l. si iud. x. vbi Orosc. num. 1. &
 10. ff. de his qui sunt sui, vel alieni iu-
 ris, sed si actione principaliter de par-
 tu vel de filiatione agatur sententia in
 causa filij facit ius quo ad omnes l. 1.
 §. fina. cum l. sequent. ff. de liberis ag-
 noscendis, notant Cynus, & Baldus,
 numero 2. in lingeonum. ff. de statu
 homin. Imola, Alexander & alij in
 l. sepe. ff. de re iudica. Antonius N
 12 consilio 537. numero 35. libro 3. Co
 uarrubias in epitome de sponsalibus.
 2. par. cap. 8. §. 3. numero 2. Oroscius
 qui hinc testatur communem opinio-
 nem in lege filium, numero 28. ff. de
 his qui sunt sui, vel alieni iuris.

27.

Hoc tamen intellige, & limita, vt
 procedat, & locum habeat quatuor,
 vel quinque concurrentibus, primum
 quod sententia sit lata contra præsen-
 tem se defendentem fecus si lata sit
 contra absentem, & contumacem,
 quia tunc præsumitur sententia la-
 ta magis ob contumaciam rei quam
 ob iustitiam actoris. l. qui repudian-
 tis. §. fina. ff. de inofficioso testamen-
 to. si seruus plurium. §. primo. ff. de
 legatis primo. Albericus, & alij in di-
 cta l. ingenuum. ff. de statu homin.
 Secundum quod causa sit ventillata
 cum legitimo contradicte. l. cum
 non iusto. ff. de collu. deteg. lex cum
 duobus. ff. de inofficioso testamento.
 l. C. de ingenu. & manu. Albericus,
 & alij in dicta lege ingenuum. Ter-
 tium, quod sit plene cognitum de cau-
 sa in iudicio plenario, & principaliter
 super hoc fundato, dicta l. 1. §. fina.
 cum l. sequent. ff. de liberis agnoscen-
 dis. Aymon, Baldus, Imola, Alexan-
 der, & alij supra citati. Quartum,
 quod per sententiam nulla collusio

delegatur, vt per totum. C. & ff. de
 collu. deteg. Albericus & alij in di-
 cta lege ingenuum. ff. de statu homin.
 & quantum secundum eundem Al-
 beric. ibi, quod sententia non sit abso-
 lutoria, sed quod per eam aliquis as-
 firmatiue declaratur filius.

28 Informa autem libelli huius actio-
 nis pater petere debet, vt declaratur
 verus, ac legitimus pater filij con-
 uenti, & vt filius condemnetur, vt
 præstet ei reuerentiam, & obedi-
 entiam ad quæ alia omnia iura quæ fi-
 lij parentibus iure naturali, & ciuili
 præstare debent l. liberto. & lex se-
 quent. ff. de oper. libertat. l. diffama-
 ri de ingenu. & manu. §. præiudicia-
 les institut. de actio. & ex diuerso fi-
 lius petere debet, vt declaratur filius
 legitimus patris cõnenti, & condene-
 tur pater, vt eum filium agnoscat, &
 alimenta, & alia omnia iura filijs de-
 bita præstet, & in posterum ne in ta-
 li iure, & possessione turbet, lex
 prima. §. Iulianus. lex tertia. §. pri-
 mo. ff. de liberis agnoscendis, di-
 cto §. præiudiciales institut. de actio.
 & hac forma vna sua petere pos-
 sunt aliæ personæ quibus hæc actio
 competit, vt supra declarabimus mu-
 tatis mutandis.

29 Sed si filius ab aliquo tercio de-
 tinetur pater poterit petere, vt de-
 claratur pater ipsius detenti, & de-
 tinens condemnetur ad restitutio-
 nem filij, vt pater eum in potes-
 tate habeat, & filius iura pater-
 nalia exhibeat, lex prima. §. per hanc,
 ff. de rei vendi. lex decima, titu. 17.
 part. 4.

30 Si vero filius inuitus sit detentus
 ab aliquo pater, vel auus qui eum
 in potestate habet possunt cogere
 detentorem, vt talem filium exhibeat,
 & demonstret per titulum de
 liberis exhibendis. quod remedium
 erit præparatoriū dictæ actionis rei
 vindicationis.

Liber secundus praxis ciuilis,

31 Postquam vero filius est in iudicio exhibitus si aliquis patri non permitteret ducere eum competit etiam ipsi patri interdictum de liber deducendis aduersus enim qui non permitteret, per quod pater tuetur, ut possit filium ducere. l. 3. §. hoc autem, et l. ff. de liber. exhibit. end. d. rub. de liber. deducend. & ex eisdem causis competit hoc inter dictum de liber. deduc. ex quibus competit dictum interdictum de liber. exhibend.

32 Vnum tamen non est omittendum quod pendente lite super filiatione, vel statu legitimationis, vel paterna hereditate, filius debet alia patre. l. si quis à liberis. §. si vel parens. ff. de lib. agnosc. vbi Bart. & alij. l. si instituta. §. de inofficioso. ff. de inoffic. testam. vbi glof. verbo, decerni, quam ibi sequuntur Bart. Alber. Angel. Castren. & Fulgos. l. si neget, vbi Bartol. ff. de liber. agnosc. Felin. nu. 4. & Bero. nu. 46. in rub. de appellatio. Dec. in cap. quoniam contra falsam nu. 33. de probat. Ripa in l. 2. nu. 4. ff. de re iud. l. oñ. Lup. in cap. per vestras. §. 39. nu. 3. de donatio. inter vir, & vxor. Alcia. reg. 3. præsumptio 9. nu. 9. Petr. Duchas reg. 3. 45 Couar. præs. questio. cap. 6. nu. 6. Ludo. de Mol. de Hisp. primo. lib. 2. cap. 16. nu. 30. Ioan. à Rojas in epit. succes. c. 21. nu. 70. cum seq. Ant. de Lara in d. §. si vel parens nu. 42. cū seq. l. fina. tit. 19. par. 4. quod procedit etiam in prima instantia absque sententia pro filio lata, ut tenet Rot. decis. 1. in tit. de accusat. in antiquis, & decis. 2. sub tit. de iudi. in antiquioribus. Bellam. decis. 1. sub tit. de regu. sub rub. 82. in fina. Guid. Pap. q. 561. Boer. decis. 32. 4. & seq. Arer. in cap. si quis alium, nu. 14. de testib. vbi etiā Felin. nu. 8. Alcia reg. 3. præsumpt. 9. Ioann. Lup. d. §. 39. nu. 3. Rebuf. super consi. regias in tract. de sent. prouif. tit. 1. glo. 2. nu. 5. Benincas. in tract. de paupertate. 4. special. nu. 14. d. l. fina. tit. 19. p. 4. vbi Greg. glo. pen. & fina.

Couar. d. c. 8. nu. 8. Cephal. 127. fu. 12. Ant. de Lara in loco proxime citato nu. 44. Tria enim secundum prædictos DD. concurrere debent, vti allimenda ex per se litis sint filio decernenda lite pendente. Primum quod filius sit pauper, secundum quod habeat præsumptionem aliquam pro se quæ causam principalem dubiam reddat, tertium quod non recognoscatur ordinario, vel principaliter super alimentis petitis, sed incidet. Et ita data summaria informatione determinatur.

33 Postremo autem est aduertendum quod hæc actio de partu agnoscendo est prætorialis, & stricti iuris, ut probatur in d. §. præiudicialis, vbi notant DD. in l. de actio. & siue pater agat, siue filius est actio directa, & non contraria, ut ibi etiā notant gl. & DD. quod latè probat Gomez. nu. 8 qui hæc testatur commu. opin. & est etiā actio perpetua, quia de quæstione status coniugij filiationis, & legitimitatis perpetuo agi potest, nec præscribitur quinqueennis, ut probatur in c. 1. causam elatōr. c. referētē. c. petenit qui filij sint legi. & in l. qui in prouincia. §. diuus. ff. de ritu nupt. vbi ex matrimonio iniusto, & ante 40. annos intro liberi procreati non intelliguntur legitimi, sed necesse est, ut per principē legitimentur, gl. in l. nemo ff. pro legato. Bal. in l. 1. nu. 4. C. de emancipatio libero, & in l. nullo. nu. 6. C. de rei vendicac. & in l. 1. nu. 5. C. quando non pēt. par. petent. ac res. & in l. obrica extra de præscriptionibus. Roma. in l. is qui potest de adquirēda hereditat. At ibi in d. ca. peruenit. nu. 4. qui filij sint legitimi qui hæc testantur communem Tiracelles late in hoc statu de primogeniti q. 30. nume 9. Galles in consuetud. Parisien. tit. 1. §. 8. glof. 3. quæ st. 5. Couar. in epitome de sponsal. 2. parr. capite 8.

§. 3. num. 2.

CAP V T

CAPUT SECVNDVM
& finale.

IN QVO CONTINENTVR DIVERSÆ MAT-
teriarū diuersarum actionum, quæ tam ex contractibus, quàm ex
vltimis voluntatibus eorū, qui sunt sui iuris, vel in aliena
sunt potestate nascantur: & tam personales & rea-
les, quàm mixtæ, & à iure civili descen-
dentes. Quod diuiditur in 30. §§.

Ex §. Primo.

S Y M M A R I A:

- 1 **S**eruitus definitio.
- 2 Seruitus quædam iuris gen-
erum, quædam iuris civilis.
- 3 Ius genium duplex, primarium, &
secundarium.
- 4 Seruus remanens capax iuris naturæ
lis.
- 5 Seruus fuit natiuitate ex ancillis
nostris.
- 6 Filij quoad honores & dignitates
sequuntur conditionem patris.
- 7 Filij quoad seruitutem & libertatem
sequuntur conditionem matris eorū.
- 8 Partus sequitur ventrem.
- 9 Animalia irrationabilia nō solum
acquiruntur domino sed quasi do-
mino.
- 10 Iure civili inducitur seruitus cum
venditur ad precium partispan-
dam.
- 11 Famulus, an possit domino se obli-
gari, et perpetuo ei seruiat.
- 12 Libertus per ingratitudinem reus
est in seruitutem.
- 13 Per damnationem ad perpetuum me-
tallum vagabundus mittitur ad
exteras, & hodie bene natus non
efficitur seruus pæne. & num. 14.
- 14 Seruus Ecclesiæ efficitur natus ex
clerico in sacris, & uxore de facto
traducta, ubi pater erat Benefi-
ciarius.
- 15 Dans auxilium inimicis fidei, con-
tra fideles, efficitur seruus capiti-
tis, ultra excommunicationem.
- 17 Seruus ascriptus quis dicitur.
- 18 Seruus equiparatur morti.
- 19 Effectus dominici potestatis, quæ sint.
- 20 Famulus tenetur armis dominū in
uare, aliās punitur.
- 21 Seruus occidens aliquem de man-
dato domini, an, & quando excu-
setur eum à pæna mortis.
- 22 Seruus, qui occidit aliquem timore
domini, pæna extraordinaria pu-
niri debet.
- 23 Seruus si mandato domini leue cō-
miseris delictum, etiam à pæna
extraordinaria excusatur.
- 24 Seruus omnino excusatur, quando
dominus mandauit illud quod non
est delictum.
- 25 Laboratores laborantes agrum de
mandato alienius, non delinunt.
- 26 Mandatum patris excusat filium.
- 27 Mandatum iudicis excusatur à pæ-
na ordinaria, & extraordinaria.
- 28 Seruus quicquid acquirit, domino
acquiri.
- 29 Seruus acquirit domino etiā iniure.
- 30 Seruus quicquid acquirit, acquirit
domino licito modo.

Liber secundus praxis ciuilib;

- 31 Si quis heres in Fidei, ut acquirat do nino, tria requiruntur.
- 32 Dominus hereditarij serui relictam, eo inuito acquirere non potest.
- 33 Iustus damini an requiratur in re- ffrimitione fideicommissaria.
- 34 Iustus do nini an requiratur in legatis seruo relictis.
- 35 Seruus usufructuarius quomodo ac- q' irat.
- 36 Monachus quicquid acquirat, mona- sterio acquirit.
- 37 Monachus absque facto suo quic- quid acquirat, monasterio acquirit.
- 38 Monachus an succedat in feudo.
- 39 Monachus succedit feudo relicto a l certam seruitutem.
- 40 Monachus an succedat feudo frã eo & libero.
- 41 Feudum concessum scilicet mona- cho, an possit per substitutũ seruire.
- 42 Monachus succedit feudo famineo, & clericus cum seruire possit per substitutum.
- 43 Feudo tunc potest succedere quãdo pro eo deberetur certũ seruitũ.
- 44 Monachus potest succedere feudo, eim pro eo deberetur seruitũ reale ut certam quantitatem pecunie.
- 45 Monachus potest succedere in em- phiteosa iacna.
- 46 Monachus non potest succedere in dignitate Ducatus, Marchionatus, nre Principatus.
- 47 Successores feudi quando tenentur seruire Regi, ratione dignitatis.
- 48 Monachus est capax successio nis, & retinet iura sanguinis agnatio- nis suisatis.
- 49 In successore maioratus non cen- setur electa indu tria persona.
- 50 In eo, in quo non est electa industria persona, monachus succedit.
- 51 Intellectus ad e. recollentes, de stat. monach.
- 52 Maioratus quando constat tantum ex bonis p'or monialibus, in eo mo- nachus s. ee. it.
- 53 Monachus professus in monasterio capax successio nis, durante vita sua, potest succedere in bonis maio- ratibus, quibus annexa est iurisdictio.
- 54 Intellectus ad e. ne cler. vel mona.
- 55 Religio Cisterciensis est incapax successio nis, in paupertate iudicia iurisdictio monasterij quã sita, an possit exerceri per substitutũ laicũ.
- 57 Legatum, an valeat, quando conuer- sium non est apud legatarium.
- 58 Primogenitus inhabilis a natura, an succedat in feudo.
- 59 Dispositio testatoris, & eius voluntas, ita interpretanda, ut trahatur ad casum non cogitatum.
- 60 Successio monasterij in maioratu est temporalis.
- 61 Monachus etiã fugitiuus quicquid acquirat monasterio acquirit.
- 62 Monachus si exiit ab una reli- gione, & ad aliam strictiorem se cõ- tulerit, cui acquirat bona patrimo- nialia.
- 63 Monachus quomã acquisitionem, ser- uo acquiritur.
- 64 Sicut seruus non potest eligi arbiter, ita nec monachus.
- 65 Omnia qua traduntur in tit. de stipu- latione seruorũ n. habent etiam iu- cum in monacho.
- 66 Monachus non acquirit mona- sterio in illicitè acquisitis.
- 67 Abbas potest repudiare legatum re- lictum monasterio.
- 68 Sicut seruus, heredem facit domi- num, ita monachus monasteriũ.
- 69 Legatam alimentorum serui sicut cõ- setur factam conuersione dotũ in legatũ alim. torũ relictũ monacho censetur relictum conuersione monasterij.
- 70 Seruo mortuo, hereditariũ sibi dela- tũ, domus adire non potest.
- 71 Monasteriũ inuito monacho heredita- riũ ei delatam, adire non potest.
- 72 Seruus sicut dicitur habere propriã cõmuniõibus oculis, ita monachus.

- 73 *Servus fidei in spiritualibus iuris potest esse in iudicio, ita monachus*
- 74 *Monachus etiam in multis equiparatur filio.*
- 75 *Sicut filius recessus non adire hereditatem sub delatione, potest pater illam adire, ita monachus.*
- 76 *Filius familias sicut potest presentari per habentem ius patronatus, ita monachus.*
- 77 *Filius fugitivus sicut acquiri possessionem patri: ita monachus fugitivus monasterio.*
- 78 *Filius fidei debet etiam parere, ita monachus a monasterio.*
- 79 *Filius familias sicut potest esse testis, patria potestate non obstante, ita monachus non obstante monacho.*
- 80 *Filius familias sicut est persona libera, quod ut in potestate patris: ita monachus, licet sit in potestate monasterii.*
- 81 *Pater fidei potest venlicare filium ad aliam aulam de iure quiritium: ita monasterium monachum.*
- 82 *Argumentum de servis ad monachum bene valet.*
- 83 *Differentia inter filium & servum.*
- 84 *Servus, qui: quid acquiri: ex qua: eumque causa, domino acquiri: filius in castreis, & quasi fidei.*
- 85 *Repudiatio facta a domino de hereditate servi, differt a repudiatione facta a domino patre de filii hereditate.*
- 86 *Servus non obligatur nisi naturaliter filius potest civiliter.*
- 87 *Filius habet privilegium Senatorum, sed servus nequaquam.*
- 88 *Filius fidei in iudicio, committendo, & contra iudicium, obligat patrem de pecunia, fidei vero nequaquam dominum.*
- 89 *Filius post emancipationem tenetur de ante gestis, servus post emancipationem, seu in iudicio, non tenetur.*
- 90 *Servus potest esse in iudicio causa*
- pegnandi uxorem suam.*
- 91 *Filius fratrem potest esse tutor, servus vero nequaquam.*
- 92 *Filius potest facere testamentum, servus nequaquam.*
- 93 *Filius potest habere heredem, servus nequaquam.*
- 94 *Filius potest donare causa mortis, servus nequaquam.*
- 95 *Filius potest esse iudex, servus non.*
- 96 *Filius non potest dare pronoxa, servus vero sic.*
- 97 *Filius non potest vendi nec pignori nisi occasione famis, servus potest semper.*
- 98 *Filius potest presentari per habentem ius patronatus, servus nequaquam.*
- 99 *Filius debet alimere ari a patre, servus potest haberi pro decreto.*
- 100 *Filius potest esse testis, servus nequaquam.*
- 101 *Filius potest recipere causa abesse, servus non.*
- 102 *Filius fugitivus acquiri possessionem patri, servus non.*
- 103 *Pilum sit in iudicio iure naturali & civili, servus non iure civili.*
- 104 *Liberitas est res in se habilis, servus vero non comparatur.*
- 105 *Dominus potest corrigere servum moderatè arbitrio boni viri.*
- 106 *Servus a domino potest verberari potest.*
- 107 *Causa que sunt, ex quibus dominus servum possit in servum.*
- 108 *Moderata castigatio que sit, arbitrio iudicis relinquatur.*
- 109 *Obligatio efficiens non potest nasci inter dominum & servum.*
- 110 *Inuria si sit in iudicio, dominus habet actionem contra tutorem.*
- 111 *Servus de iure civili non potest sine consensu domini matrimonium contrahere.*
- 112 *Servus non potest contra dominum torqueri.*
- 113 *Servus notitiam habens de suorum morte*

Liber secundus praxis ciuilis,

- morte domini, & non reuelaueris, ex sola scientia punitur.
- 114 Dominus potest recuperare seruum fugitiuum.
- 115 Dominus auctoritate propria potest seruum fugientem capere.
- 116 Seruus licet non sit in acta fuga, sed iam fugi & uagus, adhuc potest à domino capi.
- 117 Seruus fugitiuus ab aliquo possidetur, non potest dominus propria auctoritate illum capere, sed requiritur officium iudicis.
- 118 Seruus si diu steterit in possessione libertatis, an possit dominus propria auctoritate eum capere.
- 119 In quibus casibus dominus amittit possessionem seruis suis.
- 120 Seruus si steterit in fuga per 30. annos, non solum dominus amittit possessionem, sed etiam proprietatem.
- 121 Seruus si esset religionem ingressus per triennium à tempore scientia, praescribit actionem dominus.
- 122 Volens petere aliquem ut seruum fugitiuum, qua requiratur.
- 123 Seruus si est in possessione libertatis, petens, debet seruitutem prouare.
- 124 Libertas quibus modis probatur.
- 125 Exceptio, qua opponitur contra personam, qua impedit litis ingressum.
- 126 Pendens causa pro eo praesumitur, pro quo in possessione reperiuntur.
- 127 Practica pro agitando appellatione in causa seruis suis.
- 128 Practica huius actionis.
- 129 Actio de seruitute est in rem rei per seculoria, & stricti iuris.
- 130 Actio praemialis qua fit, & quibus competat.
- 131 Dotis si aliqua iura uel tributa indebita à uassallis colligat absq; titulo praesumitur per metum extincta.
- 132 Dominus in seruitutibus & tributis, quibus de titulo non docet, debet probare immemorabilem possessionem in proprietate.
- 133 In causa possessionis & nobilitatis

- sufficit probatio quadragesima annis
- 134 Rex ad quid teneatur uassallis, & ad quid uassalli Regi.
- 135 Vassalli debent annuum tributum in signum subiectionis & recognitionis uassallagii.
- 136 Tributis non potest exigi, nisi solùm Regibus & Principibus superioribus.
- 137 Tributum nemini conceditur, nisi ex privilegio concessio, uel per immemorabilem praescriptionem.
- 138 omnes persona uniuersaliter teneantur ad tributa & collecta, exceptis his qui eximuntur iure uel privilegio, uel consuetudine immemorabili.
- 139 Particulares ad hoc ut possint mouere hoc iudicium essentionis ratione tributorum, debet praecedere pignoris captura.
- 140 In causa nobilitatis melius est prouocare, quam prouocari.
- 141 In causa nobilitatis, quando incidit ser de ea tractatur ad hoc ut nobilis non incarcetetur pro debito ciuili, nec torquetur, minor probatio requiritur, & sufficit nobilitatem semiplene probare.
- 142 Nobiles, qui excusantur soluere tributa, possunt petere ut examinentur testes ad perpetuam rei memoriae, ante litis contestationem.

De actione ex libertate, & seruitute, §. I.

AL. I. A, & secunda nostro ordine actio praedicialis est ex libertate, & seruitute, quae datur domino contra eum, qui negat se esse seruum, & seruo contra dominum, quae petit se pronuciari liberi. ut in l. lib. etis, §. fr. ff. de liber. causa. & in l. dist. trari, C. de ingenu. & trau. mil. & in §. praedicialibus, uel se. Ex quibus ser. In lit. de actio. ubi De ceteris.

- 1 Pro cuius declaratione praesumptio per eum

dū est, quod seruitus personalis quæ debetur à persona seruili personæ liberæ, est constitutio iuris gentium, quæ quis dominio alieno contra naturam subijcitur, vt in l. libertas, ff. de statu homin. l. 1. titu. 21. Part. 4.

2 Et hæc seruitus, quædam est iuris gentium, quædam iuris ciuilibis, & quædam iuris canonici. Ex iure gentium seruitus est, quæ ex bellis ortum habuit vt in l. lex hoc iure, ff. de iusti. & iure. Et isto iure serui sunt captiuitate, vt in l. & seruorum, ff. de statu homin. & in §. serui el. 2. Instito de iure person. d. l. 1. t. 1. 21. parti. 4. l. 1. titu. 29. par. 2.

3 Est hic notandum, quod ius gentium est duplex, scilicet primeum, quod sui eo ipso, quo gentes esse cæperunt, naturali ratione inducitur absque aliqua constitutione gentium, de quo inquitur text. in cap. ius naturale, 1. distinct. & isto iure primeo gentium status seruorum non fuit annihilatus, quia omnes liberi erant. Et aliud est secundarium, quo omnes gentes vtuntur ex vsu earum, non secundum rationem naturalem, imò quandoque contra eam; & ex hoc iure secundario sūt bella, captiuitates, & seruitutes dominorum distinctiones, d. l. ex hoc iure, ff. de iusti. & iure, l. post liminiū, ff. de capt. & post limini. reuerf. c. ius gentium, 1. distinct. & hoc iure status seruorum fuit annihilatus. Quam distinctionem ponit Bart. in l. si id quod, num. 2. ff. de conflictu, indebiti; quem ibi sequuntur communitate Doctores, & in l. ff. de acquir. possessi. & in l. quod attinet, ff. de regul. iur. teste Cagnolo in rubr. de origine iuris, num. 4. licet Archi. in cap. omnes, 1. distinct. & Areti. in dicta l. ff. de acquir. possessi. & Fortu. Garfia in l. manumissiones, per tres vltimas columnas, ff. de iustitia & iure, & Zasius in dicta rubrica de origine iuris, teneant contrarium dicentes, vnum esse ius gentium, pluribus rationibus per eos adductis, qui

bus pro concordia sequendo opinionem Bart. respondentem mentem Sotini & Bologneti num. 287. in d. l. 1. ff. de acquir. possessio. quod ius naturale à natura inductum in quantum conuenit hominibus, appellatur ius gentium, quia seruatum cum ratione efficitur ius naturale hominū, ad differenciam animalium irrationalium, quæ alio modo conseruantur; & sic reperitur ius naturale gentium, quod Bart. appellat ius gentium primeū, & ius, quod ab ipsis gentibus fuit inductum ex quadam generali consuetudine ad conseruationem boni communis, appellat ius gentium secundarium. Et sic ius gentium est duplex, vnum à natura, & alium à gentibus inductum.

4 Ex quo inferitur, quod seruus remanet capax iuris naturalis gentium à natura inducti, & sic per modum alimentorum potest aliquid legari seruo, l. quedam, §. illo, C. de necessa. seru. l. 3. & l. seruus, vbi Bart. ff. de aliment. & cibariis leg. glof. quam ibi sequuntur Faber num. 2. Nicaf. nu. 7. & Porti. num. 6. in §. item vobis. Instit. per quas person. nobis acquir. Doctores in d. l. 1. ff. de acquir. posse. Et licet seruus actionem non habeat, quæ est de iure ciuili ad petendum illud quod ei per modum alimentorum relinquitur, quia quod attinet ad ius ciuile, pro nihilo reputatur, tamen implorare poterit officium iudicis, secundum Fabrum & Nicaf. in loco proxime citato. Inferuntur etiā alia per Doctores in dicta lege 1. ff. de acquir. possessio. maxime per Bolognet. num. 288.

5 Item, & secundo modo serui sunt natiuitate ex ancillis nostris, vt in d. l. & seruorum. ff. de statu homin. & in §. serui, el. 2. Instit. de iure person. & in l. 1. titu. 21 Part. 4. quia filij matris conditionem sequuntur quod procedit etiam si ex patre libero sint geniti, vt in dictis iuris, & in l. 2. tit. 21. part. 4.

Liber secundus praxis ciuilis,

parti. 4. & hoc regulariter procedit, vt in l. partum. C. de re iudic. l. hi qui, vbi Platen. C. de iur. leg. lib. 11 & in l. nec diutius, C. de agricol. & censit. lib. 11. Fallit tamen in casibus, quos refert glos. in dicta l. nec diutius, & in casu l. h. n. C. de iure leg. lib. 11 & c. in l. 2. C. de liber. & eorum liber. & in cap. cum multz, 15. q. vltima, & in l. 3. tit. 21. parti. 4. In quibus casibus partus sequitur patrem, & non matrem. Et ratio cur filij matris magis quam patris conditionem sequantur est; quia fauorabilis est, vt filij matris conditionem sequantur, cum eius conditio tribus temporibus expectari possit, scilicet conceptionis, natiuitatis, vel in medio tempore; patris vero non nisi tempore conceptionis, vt in dicta l. & seruorum, ff. de statu homin. notat Bald. in l. h. n. C. de seru. fugit. Salicet. in dicta l. partum, C. de rei vendicat. Ang. in dicto §. serui, numero 3. Instit. de iure personarum, Orosci. post alios in dicta l. & seruorum, numero 2. dicta l. 2. titu. 21. parti. 4. vbi Gregor. Lop.

Quoad honores vero & dignitates filij patris conditionem sequuntur, l. c. in legitime, vbi Doctores ff. de statu homin. glossa in dicta l. ne diutius, C. de agricol. & censit. lib. 11. & ratio est, quia mater eorum, quoad hoc etiam mariti conditionem sequitur, vt notant Doctores in dicta l. & seruorum; quos sequitur Orosci. ibi in versic. Ingenui sunt; & faciunt ea, quae notauimus supra in §. 9. in vndecimo effectu maritalis potestatis.

Et nota, quod semper filij quoad seruitutem, vel libertatem conditionem matris sequuntur, nisi consuetudo contraria sit, c. licet, de coniugio seruorum, gl. in l. idem Pompon. §. idem scribit. ff. de re iudic. & in l. 1. ff. ad munic.

Quod non solum verum est in animalibus rationalibus, vt in seruis, sed etiam in animalibus irrationali-

bus foemini generis, quia partus seorsum persequitur matrem, l. si frumentum, §. idem scribit, ff. de re iudic. l. partum, C. eodem titu. l. item ea, ff. de acquir. rerum dominio, §. item ea, Instit. de rerum diuisione, l. 25. titulo 28. parti. 3.

Et aduerte, quod ista animalia irrationalia non solum acquiruntur domino, sed etiam quasi domino, l. bonae fidei, ff. de acquirendo rerum dominio, sed serui nati ex ancillis acquiruntur domino, sed non quasi domino, quia non sunt in fructu, l. in pecudum, ff. de usufructu, §. in pecudum, Instit. de rerum diuisione, §. si quis ancillas, Instit. de leg. notat Nicasi. in dicto §. item ea, num. 3. Instit. de rerum diuisione.

Tertio modo iure ciuili contingit seruitus, cum liber homo maior 20. annis passus est sese vendari ad pretium participandum, vt in §. serui autem, el. 2. Instit. de iure personarum, vbi glos. & Nicasi. colligit, quae sint in hac seruitute necessaria, quae etiam refert dicta lex 1. titulo 21. Partita 4.

Sed dubitari hic potest, an famulus possit se obligare domino ad perpetuo seruiendum. Et dicendum est, quod non; quia esset species seruitutis talis obligatio, vt in l. Titio centum, §. 2. vbi Doctores, ff. de condit. & demonstratio. & in l. 2. ff. de libero homi. exhib. & in l. antiquitas, C. de usufruct. cum aliis. Et in hac specie tenet glossa in l. non idcirco, verbo, Tibi. C. de liberali causa, & Mantua. in glossario iuris clas. 4. cap. 12. num. 4.

Quarto modo, eodem iure ciuili efficitur quis seruus cum effectus libertus per ingratitudinem in seruitutem reuocatur, l. 2. & 3. & 4. de liber. & eorum libert. Authent. vt liber. de cetero, §. illud vero adijcimus, collatio. §. 19. titu. 22. par. vbi aliqua ingratitudinis causa ponuntur, quae serui-

tus

- tus in odium ingratiitudinis extenditur ad filios liberti postea natos, etiã ex matre libera, l. 2. C. de liber. & eorum liber. vbi Oldrad. Alberic. & Bald. Orosci. in l. & seruorum, verlicu. Ex ancillis, num. 2. ff. de statu homin.
- 13 Quinto, eodem iure ciuili contingit seruitus, cum quis pœne efficitur seruu, quando in metallum damnatur vel bestiiis subijcitur. vt in §. pœne feruus, Insti. quib. modis ius patriæ potest. solui. Hodie tamen nemo bene natus efficitur pœne seruus, vt ait glosa in dicto §. pœne seruus, per tex. in Authent. de nupt. §. quod autem, & §. si vero, collat. 4. quod inteelligit ibi Angel. nisi fiat executio mortis, aut saltem præsens capitaliter condemnetur ab habente potestatem.
- 14 Sexto efficitur quis seruus cum sine necessitate mendicat, nam dominium eius consequitur, qui eum inflexerit, & prodiderit, vt in lege vniuersa, C. de mendicant. Bald. lib. 11. de iure tamen regio mendicans, si est sanus tanquam uagabundus mittitur ad galeras, ordine & forma, lex 6. & 9. titulo 11. libro octauo Recopilationis.
- 15 Septimo, iure canonico & regio, natus ex clerico in sacris, & vxore de facto traducta, efficitur seruus Ecclesie, vbi pater erat Beneficiatus, vt in cap. cum multæ, 15. quæst. vltima, & in l. 3. titu. 21. parti. 4. Sed iste talis seruus non potest vendi, & succedit matri per dictam l. par; imò secundum glos. in dicto cap. cum multæ dispositio. d. cap. non seruatur, de consuetudine generali, maxime, quia secundum Abb. in cap. 2. num. c. de cohabitatione cleric. Ille text. debet intelligi, quando scienter de facto scemina contra cit motrimonium cum clerico in sacris; circa successione vero matris, quam dicta l. 3. concedit filiis clericorum in sacris, vltra Gregor. 1. Loibi verb. *Los de lamadre*. Videndus
- est Ioana Rojas in epit. success. c. 27. per totum.
- 16 Octauo, eodem iure canonico & regio efficitur seruus, dans auxiliũ inimicis fidei contra fideles; nam vltra excommunicationem quam incurrit, & amissionem honorum, quæ applicatur Regi, efficitur seruus capientis, c. ita quorundã, vbi glos. & Doctores de iudic. cap. 1. de homic. lib. 6. l. 4. titu. 21. parti. 4. l. 22. titu. 5. partu. 1. 3. tit. 26. par. 2.
- 17 Nono efficitur quis seruus aut similis seruo, qui vocatur ascriptitius vel colonus, vel tributarius, vt in Authent. de sancti Episcop. §. adscriptios, col lat. 9. & in l. 1. C. in quibus causis coloni censiti domi. accusare possunt, libro 11. Et appellantur serui, quia seruitutis appellatione omnes species subiectionis possunt comprehendí, quæ iuris & potestatis aliquid in persona producant, & contra libertatem accipienda est, non solum quæ seruili conditioni apponitur, sed omnis cõditio alieno iuri non subiecta, vt notat Ioan. Chimi. in §. præiudiciales, n. 19. Insti. de actio.
- 18 Et nota quod in quatuor primis modis supradictis, vna est seruo. um natura, & in eorum conditione nulla est differẽtia cum omnes æque subijciantur alterius dominio, vt in dicta l. & seruorum, ff. de statu homin. & in §. fin. Insti. de iure personarum, licet artificia & nomina eorum varia erant, & vnus olim magis quàm alter seruus esset, vt in l. vnica, C. de nudo iure quiritum tollendo. notat glos. in dicto §. fin. de iure personarum. Et adeo status eorũ est annihilatus, quod seruitus æquiparatur morti, l. seruitutem, ff. de regul. iur. Authent. de nuptis, §. si vero, collat. 4. & dicit l. 1. titu. lo 29. part. 2. in fine: *Essa es in maior malandãan; a que los homes pue den nuer en este mundo.*
- 19 Effectus autem huius dominicæ potestatis

Libertus secundus praxis civilis,

potestatis sunt plures. Nam primo, ser-
uus tenetur domino obedire & ser-
uire, & eius commodum totis viribus
procurare, & damnum evitare, & pro
eius morte vitanda, mori, nisi iusto
excusetur impedimento, l. 1. in princ.
& in §. hoc autem, & §. potuisse, & §.
domini, & §. si quis in illa, cum aliis,
ad Sianian. l. cum dominus, ff. eod. ti-
tu. l. §. titu. 21. part. 4. *Quæ* aliquas iu-
stas causas impedimenti refert. Et ad-
deò hoc procedit, quod si servus ali-
quem occidat à mortis periculo do-
minum eruido, con punitur aliqua
pœna. l. Cracchus, C. de adulter. dicta
l. §. in fine, tit. 21. par. 4.

Quod primo est intelligendū quā-
do licita erat defensio domino, qui
de iure poterat offensum à seruo oc-
cidere; nam tunc servus securus erit
per dictam l. Cracchus, de adulter. &
notatur in l. liber homo, l. 2. ff. ad legem
Aquil. Et ita sensit dictæ l. §. ri-
tu. 21. Parri. 4. ibi: *Amperando su scñor
de p. ligro de miserie.* Nam cum domi-
nus non incurreret aliquam pœnam,
nec etiam servus, per ea quæ tradunt
Bart. Dec. & alij in l. vt vim. ff. de ius-
ticia & iure.

Et hoc etiam permissum famulo,
qui dominum armis, & quomodo pos-
sit tenetur iunari, aliàs legitima excu-
satione cessante panitur, vt in l. cum
dominus, ff. ad Sillania. & in l. in. ti-
tulo 8. parti. 7. Permissum est etiã
filio, qui patrem defendere tenetur,
etsi non fecerit punitur, l. vtrum, ff. de
parric. Bart. & alij in dicta l. vt vim,
ff. de iusticia & iure. Plaça de delict.
lib. 1. cap. 28. num. 22. Permittitur
etiam coniancto sanguine, qui pro de-
fensione conianctorum potest aliquē
occidere, vt affirmant Doctores in di-
cta l. vt vim, Grammat. conf. 68. n. 4.
qui hanc testatur communem opin-
ionem, Iulius Clar. qui dicit etiam
communem lib. §. receptarum sentē-
tiar. §. homicidium, num. 27. Et per-
mittitur etiam extraneo pro defen-

sione alterius extranei, vt notat Bar-
to. in dicta l. vt vim, & in l. in serui-
tute, num. 1. ff. de furt. & testatur cō-
munem opinionem, Deci. in dicta l.
vt vim, num. 32. & Alciat. cons. 475.
qui testatur etiam de communi, quos
sequitur Iul. Clar. in dicto §. homici-
dium, n. 28.

Secundo intellige etiam in casu,
quo dominus non poterat interfice-
re de iure occisum, vel offensum à
seruo, si tamen servus iussus à domi-
no ita erat angustatus ex loco & tē-
pore, vt non posset aliquo modo au-
fuge e à periculo, & evitare mortē
minatam à domino iuente, si nō in-
terficeret illum quē occidit ita quod
omnino erat in periculo vitæ! nam
tunc servus vel famulus iussus etiam
excusatur à pœna ex eo, quia vere di-
citur fecisse ad sui defensionem, cū po-
situs erat in discrimine vitæ, & alijs
occidi deberet, per dicta l. vt vim, vbi
Bart. num. 7. Deci. num. 32. Bologne.
num. 23. & alij communiter, & per
Clem. 1. de homi.

Sed si servus poterat aufugere, vel
alio modo evitare periculū mo-
tis, & iussu domini homicidiū vel aliud
delictū atrox perpetravit, licet excu-
setur à pœna ordinaria, nō tamē à ex-
traordinaria; nam in delictis mandati
domini nō excusatur servus, licet pro-
pter metū pœna debeat mitigari, l. ser-
vos, C. ad l. Iuli. de vi. glof. quā sequū-
tur cōtr. Doctro. in l. 2. C. de sepulc. o-
violato, teste Ias. in conf. 136. lib. 1. &
tenet Deci. in d. l. vt vim, n. 32. Tho.
Gra. conf. 36. n. 4. Coua. in epi. de spō
p. c. 3. §. 4. n. 7. Iul. Cl. li. 4. fet. §. fi 69.
n. 16. Meno. li. 2. de arbit. iud. cen. 4. ca-
su 354. n. 30. & prebat l. 12. tit. 9. par. 7.
Et ita debent intelligi iura, quæ di-
cunt, quod servus qui timore domini
aliquem occidat, nō iure vitit pœnā, si
licet ordinariā sed extraordinariā. sic.

Quod primo limita, vt non procedat
in leuibus delictis, nem si servus tran-
dato domini leue committat delictū,
tunc

tunc seruus non solam à pœna ordinaria, sed etiam extraordinaria excusatur, l. liber: homo, l. 2. ff. ad l. Aquil. l. si cum mulier, §. 1. ff. rer. u. mot. l. de vfu, ff. de extraordi. cogni. l. seruos, C. ad l. Iul. de vi, §. 1. ff. in l. seruus, in fin. ff. de actio. & oblig. Deci. in l. is dânum dat, §. 1. n. 2. de reg. iur. Cagno. in l. velle non creditur, nu. 6. ff. eod. titu. Menoch. d. casu 354. n. 34.

- 24 Secundo limita, vt non procedat quando dominus mādāt seruo iudic, quod de sui natura nō est delictū, nec illicitū, vt si dominus seruo mandat quod agrū colat vel aliquod simile opus faciat, nam tunc seruus omnino excusatur, vt notat glossa in l. in rem, §. si gnū, ff. de reuendic. quā cōmuniter sequuntur Doctores, vt restantur Ias. in l. de pupillo, §. nūciati, n. 7. ff. de nou. ope. Deci. d. l. velle, n. 8. & ibi Cagno. n. 11. de reg. iur. Bosi. in tit. de mādato ad homicidū, n. 2. Rolan. consil. 54. n. 6. lib. 1. Iul. Clar. lib. 5. sentent. §. fin. q. 60. nu. 16. Menoch. dicto casu 354. n. 35.

- 25 Quod etiā p. ocedit in operariis & labo. ato. ibus liberis qui nō delinquūt si mādato agrū colāt, vel aliud opus fin. le fecerint, vt proxime citati Doctores: tenēt, maxime Clar. & Menochi. qui alios refert, nisi eis denūciatū fuerit, vt agrū non colatēt, vel clā destitue, vel de nocte ad laborandū accessissent, quia tunc non excusantur, vt notat Alex. consil. 36. n. 3. lib. 2. Deci. in d. l. velle n. 3. Ripān. c. decernimus, n. 42. de iudic. Plot. qui late hoc declarat in l. si quādo, n. 782. C. vnde vi. Iul. Clar. d. q. 60. n. 16. Menoch. d. casu 354. n. 40. qui alios refert, & restatur de comuni.

- 26 Et quod dictū est de seruo, intellige de filio, quē mādātū patris excusat à pœna in leuib. l. 1. in fin. l. quid ergo, l. liberorum, in fine, ff. de his qui not. infamia; sed in atrocioribus nō excusat, vt ait Iui. Clat. d. lib. 5. sent. §. fin. quz. 60. quem refert & sequitur

Menoch. dicto casu 354. numero 41. Tertio limita, vt non procedat in mādato iudicis, quod nō solum excusat à pœna ordinaria, sed extraordinaria, l. si quis id quod, vbi Deci. n. 35. ff. de iur. omn. iudi. l. quamquā, l. quod Princeps, ff. de aqua plu. arcen. vbi gloss. in l. ait Prætor, §. permittitur, ff. de minorib. Gram. decif. 36. n. 81. Tiraque in tract. de pœnis, causa 34. nu. 4. Iul. Clar. in d. q. 60. Menochi. dict. casu 354. n. 25. qui post Deci. Cagno. & Craue. ibi limita, quādo iudex, vt iudex, & publica persona mandat, secus si tāquam persona p. iurata iubet, quia tunc subditus non excusatur à pœna, Quando autem præsumatur mandatum domini, vel patris, in delictis, & quomodo probetur, dicemus in actione ex mandato,

- 28 Secundus effectus dominicæ potestatis est, vt quicquid seruus acquirit, domino acquirit, i placet, ff. de acqui. hæredi. l. acquiritur, ff. de acquirendo rerum dominio, §. 1. & in §. & in potestate, Insti. de his qui sunt sui, vel alieni iur. §. item vobis, Insti. per quas person. nobis acqui. l. 7. titu. 21. par. 4. Et ratio est, quia seruus nihil quod suū sit habere potest; idō necessariū est, vt quicquid acquirit, & ex quacūque causa acquirit generaliter & distincte domino suo acquirat, exceptis alimentis, vt supra dictū est, & factō, quod residet in persona sua, vt colligitur ex Doctoribus in l. 1. ff. de acqui. ren. possess. Et adeo hæc regula procedit, vt hæc acquisitio fiat inuitis & ignorantibus dominis, Letiam inuitis, ff. de acquiren. rerum domin. l. seruus vetante, vbi Ias. ff. de verborum obligat. §. item vobis, Insti. tu. per quas personas nobis acqui. vbi Doctores, declarat Bolognet. in l. 1. n. 30. C. qui admitti. Et hæc est vna fallentia ad regulam l. inuito, ff. de regu. iur. quæ est intelligenda directō; secus autem per obliquum, & in consequentiam, vt in hac
o . . . acqui-

Liber secundus praxiſ ciuiliſ;

acquiſitione ſerui, quod notat gloſ in l. ſoluere, ff. de ſolutio. & in l. hoc iure, §. non poteſt, ff. de donatio. lai. & a. ij in d. l. ſeruis vetante, ff. de verb. obliga. Cagnol. qui alioſ refert in d. l. inuito, n. 11 ff. de reg. iur. Et ratio eſt propter effectum dominicę poteſtatis & legis prouiſionem, quę per priuatim perſonam tolli directo nõ poteſt, vt in l. nemo poteſt, cum aliſ ibi notatiſ, ff. de leg. 1. Et ſicſi acquirere tur abſque legis diſpoſitione per aliũ non repreſentantem perſonã noſtrã, tunc nobiſ inuito bona acquiruntur per d. l. inui. v. ff. de reg. iur. quia requiritur quod interueniat animuſ noſter & voluntas acquirendi; l. ſi quis vi, §. differentia, ff. de acquireit. poſſeſſ. ita declarat Cagnol. in dicta Linnito, num. 11.

Sed aduerte, quod licet ſeruus acquirat domino inuito, vt dictum eſt, non incommutabiliter, nam poteſt dominuſ obligatione n. ſibi inuito acquiſitam remittere, quia inuituſ nõ cogitur retinere, d. l. hoc iure, §. nõ poteſt. ff. de donatio. Notat Aretiuſ in l. ſi quis mihi boni, §. iuſſum, ff. de acqui. hæred. di. Inſ. in d. l. ſeruus vetante faber. Ange. & alij in §. item vobis, Inſtitu. per quas perſonas nobiſ acqui. Cag. & alij per eum citati in d. l. inuito, n. 13. ff. de reg. iur.

30 Limitatur tamẽ dicta regula, quod quicquid acquirat ſeruus, acquirat domino, vt procedat quando ſeruus acquirat aliquid licite; ſecus ſi illicite, l. quod ſeruus, vbi Doctores, ff. de acqui. poſſeſſ. vt notant Petruſ de Velperii, Faber, & Porti, n. 4. in princ. Inſt. de hiſ qui ſunt ſui vel alieni iur. & Nicafi. poſt gloſ. ibi in §. itẽ vobis, n. 5. Inſt. per quas perſonas nobiſ acqui. Et tria poſſunt eſſe genera illicite acquiſitorum, vt ſupra in acquiſitione filij notauimus. Primum in acquiſitiſ per meretricẽ, ex quibus trãfertur dominiũ in acquirentẽ, & non cadit reſtitutiõ, l. idem & ſi, §. quoties,

ff. de conditio. ob turpẽ cauſam, gloſ. in c. 1. 14. q. 5. gloſ. & Arch. in c. nõ eſt putãda, r. q. 1. Secundũ genus eſt in acquiſitiſ ex vltima, ex qua acquiſitione tranſfertur dominiũ in acquirentẽ illicite, ſed tenetur reſtituere, vt per totum de vltis. gloſ. in d. c. nõ eſt putãda, & in d. c. 1. Tertiũ genus eſt in acquiſitiſ ex furto & ſimilibuſ, in quibus non tranſfertur dominiũ, & acquirentẽ tenetur reſtituere, vt tenet dicta glo. & declarat Lambert. de iure patt. lib. 1. p. 1. q. 1. art. 8. n. 4. Et adde quartũ genus in acquiſitiſ ex illicitiſ & reprobatuſ luduſ in quibus vincens tenetur ad reſtitutionẽ, vt notat gloſ. fin. in l. fin. ff. de alea; quã ſequitur cõmuniter Doctores, vt reſtitatur ibi Ang. n. 23 & Caccia Lup. de ludo, n. 40. & Iul. Clar. §. luduſ, n. 7. Clem. de patria pot. teſt. eliect. 2. n. 24. Sed de cõſuetudine nõ tenetur ad talẽ reſtitutionẽ, dũ modo frauſ nõ interueniat, vt reſtitatur Ang. in d. l. fin. n. 17. quẽ refert & ſequitur Iul. Clar. loco citato, niſi victuſ ſit filiũſ familiaſ; nam in hoc caſu vincens tenetur ad reſtitutionẽ in vtroque foro, l. fin. ff. de ale. lud. & aleat. Clem. loco proximẽ citato, vel niſi ſit victuſ minor 14. annorum, l. 13. tit. 7. lib. 8. Recop.

31 Sed ſi ſeruus hæreſ inſtitutuſ ſit nõ aliter domino acquirat niſi tria concurrant. Primũ i. ſuſſuſ domini, vt in dicto §. item vobis, Inſt. it. per quas perſonas nobiſ acqui. Secundũ, quod iuſſuſ præcedat; vt in l. ſi quis mihi bona, §. iuſſum, ff. de acqui. hæredit. Tertiũ voluntas ſerui; l. cum proponas, C. de hæred. in ſt. vbi gloſ. verb. Potuit, Bal. in l. cum nõ ſolu, col. 2. de bonoſ; li beris. Neq; dominuſ ſeruo inuito de latã hæreditatẽ adire poterit, d. l. cũ proponas, vbi Doct. & in d. §. itẽ vobis Cagn. in d. l. inuito, n. 13. ff. de reg. cuĩſ ois officio iudicis ſeruo compelli poſſit, vt adeat, l. 1. §. 1. ff. ſi cuiſ omiſſa cauſa teſt. De Doctores d. §. iuſſum. Min ſing. in d. §. item vobis, n. 4.

Ex

- 32 Ex quo inferitur, quod si seruo inuito hereditatem illi delatam dominus adire non potest, multo minus illo mortuo, l. idem Neratius, §. 1. ff. ad l. Aquil. & ita tenet Ba. t. in l. is potest, verfic. Sed oppono, ff. de acquir. heredit. Florian. qui hanc testatur communi opinionem in d. l. idem Neratius, §. 1. dicit etiam communē, Astor. cō sil. 161. n. 20. inter consi. vlti. volunt. licet contrarium teneat gloss. in princi. verb. Nouissimo, Insti. de vulg. Et ratio est, quia ius acquirendi p̄seruū, nō queritur domino, aliās sequeretur absurdum, quod esset acquisitum antequam adiret quod esset contra l. pretia rerum, ff. ad l. Falcid. Sed ius persequendi actionem quam seruus in vita quæsiuisset, vel eam retinendi domino acquiritur, & mortuo seruo potest proficere, l. acquiritur, ff. de acquir. rerum dominio, l. placet, ff. de acquir. heredit. Quia cum actio ad rē fuit domino acquisita ipsam rē habere videtur, l. qui actionē, ff. de reg. iur.
- 33 In fideicommissaria autem restitutione seruo facienda non requiritur quod iussus domini præcedat, sed sufficit illius consensus ante vel post, vt in l. seruo inuito, ff. ad Trebellia. Et ratio diuersitatis est, quia in additione hereditatis actiones directæ transeunt ad heredem, & nō possunt esse in suspensio, sed in restitutione fideicommissaria tantum transeunt viles actiones ad fideicommissarium, quæ possunt esse in suspensio, vt notat Doctores in d. l. seruo inuito.
- 34 In legatis tamen seruo relictis nō requiritur iussus domini, sed immediate transeunt ad dominū, quia non continent aliquod onus, sed solum emolumentū, l. si hereditatem, ff. mādati, d. 3. itē vobis, Insti. per quas personas nobis acqui. l. 7. tit. 21. par. 4.
- 35 Seruus autem usufructuarius quomodo acquirat declarat text. in §. de his, Insti. per quas personas nobis acqui. vbi Doctores, & in l. fin. ff. de do

natio. causa mori. & in l. additio, ff. de acqui. heredit. & seruus vsuarius in l. per seruam, ff. de vsu & habitac. & homo liber, & seruus bona fide possessus in §. idem placet, Insti. per quas personas nobis acqui. & in l. qui bona fide, ff. de acquir. rerum dom.

- Item, hoc in loco notandum est, quod sicut seruus quicquid acquirit domino acquirit. Ita monachus, quicquid acquirit, acquirit monasterio, quia nihil proprium potest habere, vt in Clem. exiui de paradiso, de verborum signif. c. cum ad monasterium, de statu monacho. c. vnico 18. q. 1. Atheni. ingresi, C. de sacrosanct. Eccles. Portu. & Nica. in §. item vobis, Insti. tu. per quas personas nobis acqui. & potest stipulari monasterio, vt in c. Abbate, vbi gloss. 18. q. 2. c. quanto, de offic. ordi. gloss. in c. 1. de infor. Lang. Innoc. in c. cum olim, el. 2. de priuileg. Bart. in l. 1. ff. de stipulatio. seruorum, Abb. in d. c. quanto, 2. nō tab. & in cap. in presentia, n. 7. cum seq. de probatio. l. 7. tit. 1. par. 4.

- 37 Et abque facto suo etiā omnia iura feudi, monachus vt proximior acquirit monasterio, l. Deo nobis, §. hoc etiam cognitum, C. de Episcop. & cleric. vbi Bart. & Bald. Authen. ingresi, vbi Doctores, C. de sacrosanct. Eccles. Doctores in c. 1. de successio. ab intest. moderni in c. in presentia, de probatio. Sylua. conf. 49. n. 4. & 5. Berroi. conf. 53. n. 7. & conf. 29. nu. 2. lib. 1. & conf. 10. n. 15. lib. 2. Capra reg. 102. n. 33 cum seq. Bursi. conf. 63. nu. 25. lib. 1.
- 38 Sed quia hoc nō indistincto procedit pro eius declaratione dicendū est, q̄ regulariter si fructū cōceditur rē, secundum proprietā sui naturæ, & iuratur in eo seruari expresse ea quæ continentur in veteri & noua forma fidelitatis non succedit in eo monachus, vel clericus, quia sub illo iuramento comprehenduntur ea quæ non conueniunt monacho, vel clerico, in quibus videtur electa industria per-

Liber secundus praxis ciuilis,

song. c. qui clericus, si de feudo fuerit controue. inter dom. & agna. c. 1. de mili. vassallo, qui belli arma depont. c. 1. an mut. vel surd. Hosti. in f. in tr. sta. de feud. in tit. qui feud. d. re poss. 6. & quia, n. 10. cum aliis seq. Bart. in l. si finita, §. si de vestigalib. n. 3. ff. de damno infecto, Do. hores cōmuniter in l. quisquis, C. de Episcop. & cleri. Curti. in tract. de feud. 3. par. princip. q. 10. n. 25. Afflic. decis. 320. n. 6. Natta conf. 600. n. 3. lib. 3. qui hanc testatur magis cōmunē opinionē, Thom. de Marin, qui hanc etiā dicit magis receptā opinionē in tract. de feud. lib. 1. tit. 2. nu. 139. cum seq. qui alios refert Ca. he. decis. Pedem. 27. n. 4. Burfar. d. conf. 63. n. 23. lib. 1. Et in feudo cōcesso à Principe semper videtur electa industria personæ, & non potest seruitium fieri per substitutum, l. si quis ex corpore, C. de mari leg. lib. 1. l. quisquis, l. ad similitudinē, C. de Episcop. & cleric. glo. cōmuniter recepta in c. si quis decesserit, si de feudo fuer. contro. inter dom. & agna. & in c. 1. §. fin. Episcop. vel Abb. & in c. 1. an mut. vel surd. Natta d. conf. 600. n. 13. Hosti. Tho. de Marin, & Cache. an. in locis proxime citatis.

Quarto primo limita vt non procedat, quādo feudū est cōcessum ad certum & determinatū seruitiū, in quo non est electa industria personæ, quia potest seruire per substitutū, & tunc in eo succedere potest monachus, vel clericus, vt tradit Curti in d. tract. feud. 2. p. 3. par. princ. q. 10. n. 25. Deci. in c. in p̄sentia, nu. 75. de probatio. vbi alij moderni, Thom. de Marin in d. tract. feud. lib. 1. tit. 2. n. 144. qui hanc dicit cōmūnem opinionem, Euerard qui etiam testatur de cōmūni conf. 204. Sylua. cōf. 3. n. 59. & 60. Cachet decis. Pedem. 27. n. 15. cum seq. Capra tract. f. hst. n. 1. cum aliis seq. Ludō. de Moli de hispa primog. lib. 1. c. 15. n. 7. cū seq. Burfar. d. conf. 63. n. 23. lib. 1. Ceph. conf. 641. n. 34. lib. 5. alios allegans.

40 Secundo limita, nisi feudū esset francum & liberum quādo ex pacto, vel consuetudine remittitur iuramentum, nam tunc in eo succedit monachus & clericus, Bald. in c. inter dilectos, col. 4. de fide instr. & in Authē. nisi rogati, in fine, C. ad Trebellia. & in l. si plures, C. de cōditio. infe. t. 1. inf. in p̄cl. idis feudorū, 8. q. Feli. & Deci. 293. in c. in p̄sentia. de probatio. Afflic. decis. 320. n. 2. & 3. Curt. iun. in tract. feud. 2. p. 3. par. princ. q. 10. Natta in d. conf. 60. nu. 7. & 8. Iuli. Clar. qui hanc testatur receptā opinionem in §. feudum, q. 78. in princ. Moli. vbi supra, Sylua. consil. 3. n. 56. Cachera. decis. 27. n. 5. Alciat. resp. 160. n. 24. Cephal. consil. 151. n. 14. lib. 2. Menochi. consil. 181. n. 66. lib. 2.

41 Tertio limita, nisi feudū fuisset sciēter concessum monacho vel clerico, quia tūc videtur cōcessum quod potest monachus vel clericus seruire per substitutum, Isernia in c. vnico de milite vassalloque belli arma depor. in fin. & in c. 1. de sud. femineo. Natta conf. 600. n. 9. & alij ex supra citatis, Alex. conf. 10. col. fin. lib. 5. Ceph. consil. 641. n. 46. lib. 5.

42 Quarto limita, nisi feudū esset seruitium, quia tunc succedit in eo monachus vel clericus, cū seruire possint per substitutū, vt notat Specu. in tit. de feudo, §. quoniam, versic. 21. & ibi Ioan. Andr. additio Capra resp. 102. nu. me. 33. lib. 1. & conf. 107. n. 15. lib. 1. Verio. consil. 53. num. 3. & cor. 29. n. 2. Feli. n. 47. & Deci. n. 29. & alij moderni in d. c. in p̄sentia. de probatio Molina in loco citato, Cephal. d. conf. 641. nu. me. 37. cum seq. lib. 5.

43 Quinto limita, nisi pro feudo debere tertū seruitiū personæ, ita quod ad aliud feudatarius rō teneatur, vt in c. fin. de capi. qui vend. & in c. 7. §. preterea quid sit inuest. nam tunc si esset tale seruitiū quod honeste per monachū vel clericū p̄stari possit, licet per substitutum fieri non possit

44

A
m
an
qu
de
in
fil.
qu
pha
lib.
tene
titis
lit.
dum
de si
seq.
n. 13.
lib. 1
55
Hic
ceder
mon
ni re
fis, c
conf
teosi
p̄sent
in p̄
B. L. Ba
Ba. in

possit, nisi interueniente iusto impedimento in eo succedunt, l. nullus. C. de decurio. lib. 10. Cin. colum. 2. Sali. cer. num. 10. l. 1. num. 47. in Authent. ingressi, C. de sacrosanct. Eccles. Bal. in Authent. nisi rogari. num. 15. C. ad Trebellia. Abb. num. 69. Felin. n. 44. Docti. num. 290. in dicto cap. in presentia, d. probatio. Moli. dicto cap. 13. num. 70. Calderi. consil. 11. Alexand. consil. 10. in fin. lib. 5. dicit communē, Cur. tract. de feud. 2. p. 3. partis, q. 10. n. 24. Cephal. consil. 641. nu. 30. lib. 5.

- 44 Sexto limita, nisi pro feudo debeat seruitium reale, vt si solueretur certa quantitas pecunie annuatim pro feudo nullo habito respectu ad seruitium personale, quia tunc monachus & clericus in eo succedunt, arg. tex. in §. 1. Instit. de acquisitio. per arrogatio. & in l. Arethusa, ff. de statu homin. Cinus in dicta Authent. ingressi, antepen. q. Bald. in l. liberti libertate, quæ, colu. fin. de oper. liberti. & in tit. de pace const. verb. libellariæ, Alex. in l. vtrum. ff. de verb. oblig. & in consil. 136. colu. 2. lib. 1. quos refert & sequitur Natta. d. consil. 600. n. 1. lib. 3. Cephal. alios allegans consil. 641. nu. 22. lib. 5. Et ratio est, quia recipiens non tenetur præstare iuramentum fidelitatis, vt in cap. 1. de noua forma fidelit. & non est verum & proprium feudum, sed improprium, Cur. d. tracta de feud. 1. par. princip. q. 6. num. 28. cū seq. Coza. consil. 56. n. 17. Paris. consil. 4. n. 13. & consil. 2. n. 20. l. 1. consil. 63. n. 3. lib. 1. Socin. consil. 252. col. penn. lib. 2.

- 45 Hinc est, quod monachus potest succedere in emphiteosi laica, quæ in monasterium transire poterit, ex cōmuni relata per Iul. Clar. in §. emphiteosis, q. 26. ver. Tertius casus. & per Bur. consil. 60. n. 29. lib. 1. & etiam in emphiteosi ecclesiastica. gloss. in Auth. ingressi C. de sacrosanct. Eccles. & in c. in presentia, de probatio vbi Innoc. & B. l. Bar. in d. Auth. ingressi, n. 9. & 10. Ba. in c. post cessionem, in fine, de pro-

batio. & in c. si quis clericus, si de seuerit fuerit cōtrouer. inter domi. & agnat. & in c. 1. in princ. de milit. vassall. q. 1. arma belli de poss. Burf. qui plures cōmemorat d. consil. 60. n. 34. cū seq. lib. 1.

- 46 Ex his dictis. inferitur, quod monachus non potest succedere in dignitate Regni, Ducatus, Marchionatus, vel Comitatus, vel in alia simili dignitate cum in his dignitatibus videatur electa industria personæ, & per consequens non possit monachus seruire per substitutum, vt in c. 1. de feudo. March. vbi Andre. de Iser. & alij. l. siquis ex corpore, C. de mui leg. lib. 11. cum aliis supra adduct. s. l. 5. tit. 26. par. 14.

- 47 Quod extēde, vt procedat etiam quādo talis dignitas trāsit ad heredes & successores iure & titulo maioris annexæ opidis, & castris, & bonis immobilibus, quia in hoc casu successores taliū dignitatū tenentur seruire Regi ratione dignitatis, quod seruitiū fieri non potest per substitutum, cum dicatur de cōsilio Regis, & eorū autoritas & industria videtur electa, per ea quæ supra dicta sunt, & colligitur ex l. 12. tit. 2. par. 2. Ex ita nec tale seruitiū fieri potest per monachū, vt tenet post alios Marti. Laud. de primoge. q. 22. & Ioan. Licer. de primogen. q. 4. Cifuent. q. 6. Ioan. Lop. n. 17. & Anto. Gomez n. 66. in l. 40. Tau. Greg. Lopez in l. 2. tit. 13. par. 2. quos refert & sequitur Ludou. de Moli. de hispan. primogen. lib. 1. c. 13. n. 81. qui etiam hoc extēdunt ad maioratus successiōnem, cui annexa est sola iurisdictio absque dignitate affirmantes, monasteriū succedere non posse in tali maioratu cui annexa est iurisdictio, etiam si annexa non sit dignitas moti principaliter. Primo quod monachus non est capax iurisdictio nis secularis per tex. in c. 1. & per totū, ne clericus vel monachus. Secundo, quod monachi Cisterciensis non possunt succedere in opidis cū iurisdictiōne, vt in cap. recbentes, de statu monachorum, & in l. 27. tit. 7. par. 1. Tertio quod

Liber secundus praxis ciuilibis,

quod monachus non potest succedere in feudo quod habet annexum seruitium, quod a monacho præstari nõ potest. cap. qui clericus, si de feudo fuerit controuer. cap. 1. de milit. vassallo, qui arma belli depo. Quarto, quod nullum est legatum factum de re, cuius comertium est apud omnes, sed nõ apud legatarium, l. sed si res, ff. de lega. 1. iuncta l. apud Iulianum, §. constat, ff. eod. titu. vbi Doctores notant, quod legatarius qui non potest vti re legata ex impedimento iuris vel facti priuandus est legator. Quinto quod in successione regni atque dignitatũ regalium, & maioratum iurisdictionem annexam habentium potius inspicienda est utilitas Reipublice & successoris habilitas, quam gradus prerogatiua. a leõ vt quando primogenitus est inhabilis primogenitura deferatur secundogenito. Sexto quod in maioratum dispositiõibus habetur pro disposito illud quod institutor verisimiliter disposuisset si de eo esset interrogatus. l. Titius, §. Lucius, ff. de liber. & posthum. glossa & scribentes in l. tale pactum, §. fin. ff. de pactis; & quod si de hoc institutor esset interrogatus non permisisset vt monachus succederet. Septimo, quod per successionem monachi in maioratu memoria institutoris supprimitur contra eius intentionem. Octauo, quod monachus quoad exercitium iurisdictionis censetur mortuus, ac si naturaliter defunctus esset.

48 Quibus fundamentis minime obstantibus, contrarium iudicio meo est tenendum ex sequentibus. Et primo, quia monachus est capax successionis & rerum iura sanguinis, agnationis, fuitatis, & prioritaris gradus, & succedit in bonis maioratus & fidelcommisso subiectis, vt fatentur supradicti Doctores, & tradit latius Ludouicus de Molina dicto c. 13. nu. 72. cum aliis sequentibus. Et sic per nõ sequens debet succedere in maiora-

tu cui annexa est iurisdictione cũ contrarium non reperiatur in iure dispositum; & excludit feminas stante statuto, vt stantibus masculis feminæ non succedant.

49 Secundo, quia in successione maioratus cui annexa est iurisdictione nõ censetur electa industria personæ; nam cum in eius institutione sint vocati filij & descendentes, & proximo. es, fundator non se restringit ad industriam personæ, sicut non censetur electa quando in inuestitura fit mentio hæredum, ex eo, quia industrialia ad hæredes non transeunt, vt notat gloss. in l. cuius bonis. ff. de curatu furi. Cm. & Bal. in l. quisquis. C. de Episcop. & cleric. Feli. in cap. in presentia. 2. fallent. de probatio. Cephal. consil. 641. num. 34. lib. quinto, & consil. 22. lib. primo. Menochius consil. 181. numero 67. libro secundo. Sed quando feudum est concessum ad certum & determinatum seruitium, & in eo non est electa industria personæ, monachus succedit, quia potest seruire per substitutum, vt tradunt Curtius, Decius, Thom. Marin. Euerardus, Sylvanus, Capra, Cacharan. Molina, Bursatus, & Cephalus in prima limitatione citati, & alij plures quos ipsi commemorant, qui de communi testantur, Menochius dicto consilio 181. numero 67. libro secundo, idem Cephalus consilio 1. numero 22. lib. primo; ergo idem dicendum est in successione maioratus, cũ annexa est iurisdictione, quæ exerceri potest per substitutum licet cum, vt in multis monasterijs ordinis sancti Benedicti, sancti Bernardi, & aliorum ordinum, quæ in his Hispaniarum regnis habent oppida, & villas cum iurisdictione ciuili, & criminali, mero & mixto imperio & ita probat tex. in d. glo. verb. Iudicet, in c. clericus, ne clerici vel monachi, ibi: Vnde prohibemus, ne aut p[er]

• trunca-

truncationes membrorum faciant, aut iudicent in erendas, vbi glossa notat, quod licet Prelatus per se non possit iudicare, poterit per alium laicū, committendo ei generaliter iurisdictionem.

51 Tertio hanc opinionem probat textus, qui contrarium adducitur in c. recolentes in versic. Ceterum, de statu monachorum, vbi disponitur, quod monasteria quæ non sunt ordinis Cisterciensis, si ad eum ordinem transferantur vendant, vel relinquunt villas & alia quæ non coueniunt ordini Cisterciensi, quæ fundata est in paupertate, ex quo aperte probatur per argumentum à contrario sensu, quod val dum est in iure, l. 1. §. huius rei, ff. de officio eius, l. qui testamēto, §. mulier, ff. de testa. cum aliis, quod monasteria aliorum ordinum possunt habere villas & alia, quæ non potest habere ordo Cisterciensis; cessante enim illa causa paupertatis, in qua fundata est institutio illius ordinis, cessat illius textus dispositio, vt in reg. cessante causa, de reg. iur. & cum sit speciale per illum text. in ordine Cisterciensi; ergo in contrarium est ius commune per argumentum ab speciali, quod etiam fortissimum, l. quod vero contra, l. ius singulare, ff. de legib. l. 1. ff. ad municipali. cum aliis. Et quod sit speciale in dicto ordine Cisterciensi, probatur etiam ex dicto cap. recolentes, ibi: Ecclesias, &c. vbi dicitur, quod secundum primam institutionem ordinis, Cisterciensis, monachi illius ordinis non possunt habere Ecclesias, sed eas possunt habere monachi nigri ordinis sancti Benedicti, vt in cap. auditis, de præscriptio. & in cap. dilectus, de officio ordi. vbi Doctores, & notat gloss. in d. c. recolentes, verb. Ecclesias; quæ ibi sequitur Abb. in prin. & alij: ergo singulare est in religione Cisterciensi. Et probatur etiam ex dicto text. ibi: Iustitias, id est pecuniarias ex iustitiis, seu ex

condemnatione prouenientes, vt exponit ibi Abb. numero 3. in fin. Quas etiam possunt habere monachi nigri, qui habent iurisdictionem Episcopalem & temporalem, vt in d. c. auditis, & in dicto cap. dilectus. Præterea quod monasteria aliorum ordinum possint habere villas, Ecclesias, & iustitias, & alia quæ non possunt habere monachi Cistercienses. Probatur etiam in dicto versic. Ceterum, ibi: Commutatis, &c. Quod verbum præsupponit dominium, nam illa facultas vendendi, vel permutandi de notat capaciatem, quia si incapaces essent monachi aliorum ordinum non poterant acquirere, vendere, nec permutare villas in casu quo vellint se transferre ad ordinem Cisterciensem, sed tenebant illas dimittere, vel restituere veris dominis. Et quod ille versiculus loquatur in villis quæ sunt loca cum iurisdictione, vt exponunt ibi Abb. & alij, patet, quia refertur ad villas, Ecclesias, & alia quæ non possunt habere monachi Cistercienses, vt in principio ibi: Contra ordinis vestri regulam, villas, Ecclesias, &c. Et in dicto versiculo ibi: Quas institutio vestra non recipit sic se in omnibus religioni vestre coarctet, &c. Ex quibus aperte probatur, quod alia monasteria quæ non sunt ordinis Cisterciensis possunt habere villas, & castra cum iurisdictione. Et quod non valeat argumentum de ordine Cisterciensi ad alios ordines, qui possunt habere iurisdictionem & bona in communi. Immo in ipsa religione Cisterciensi, text. in dicto cap. recolentes, non disponit, quod monachi precise teneantur dimittere villas, & alia, quæ ibi prohibentur, sed quod si dimittere noluerint, non gaudeant privilegiis sibi à Sede Apostolica concessis inuitu paupertatis, & ita ibi intelligunt communiter Doctores. Et hæc omittit

Liber secundus praxis ciuilib.

quæ dicta sunt probat Clar. l. 27. tit. 7. parti. 1. maxime ibi: *Touo por ben san-
ta Egleſia que ſe parieſſen dello, e ſi
non que nō les valieſſen los privilegios.*
Vbi colligitur mens d. c. reco. entes,
in 1. par. quæ loquitur in ordine Cil-
tercienſi, vt notat ibi Gregor. Lopez
verb. *Nō les valieſſen*, & ibi: *Otro, i so-
uo por ben ſanta Egleſia, que ſi algunos
monaſterios de otra Orden quauquier
ſe cambieſſen a la orden de Caſtel, e o-
nieſſen villas, e caſtillos, e las otras co-
ſas ſobre dichas defendidas a eſta Or-
den, que las vendieſſen, e las cambieſſen
ſen por heredades llanas, e vnieſſen en
aquella pobreça que ellos viuen.* Pon-
dera verba, *monaſterios de otra Orden
qualquier*, & ibi: *Ouieſſen villas que ſon
defendidas a eſta Orden*, & ibi: *Pobre-
ça*, quæ non obſcure probat noſtrā
opinionem.

Quarto, hæc eadem opinio probatur
per tex. in c. dilectus, vbi Doctores
de offic. ordin. & in c. auditis, de
praſcriptio. vbi probat. 1. quod mo-
nchorum monaſte. ia poſſunt habe-
re iuriſdictionem non ſolum Epifco-
palem, ſed etiam temporalem; idem
probat lex 4. & lex 8. titu. 3. lib. 1. Re-
copil.

Quinto probatur. Nam quando ma-
ioratus ſolū ex bonis patrimonialib.
conſtat in eo, monachus ſine dubio
ſuccedit cum fit capax ſucceſſionis
bonorum, vt fatetur omnes ſupra ci-
tati Doctores, qui contrariam opinio-
nē quando eſt annexa iuriſdictione
tenent, ſed iuriſdictione venit in conſe-
quentiā ſucceſſionis; ergo monachus
qui eſt ſucceſſionis bonorum maio-
ratus capax, in eius conſequentiā po-
terit etiam iuriſdictionem annexam
obtinere, vt in ſimili vidimus in in. a-
me quieſt ſucceſſionis capax, vt in l.
in arenam, C. de inofficioſ. teſt. vbi cō-
muniter Doctores, l. fratres, C. eodē
tit. §. foror, Inſtitu. eod. & eſt incapax
dignitatis. l. 2. vbi Doctores, C. de dig-
nit. lib. 12. l. 1. C. de infamib. lib. 10. Si

tamen dignitas venit in conſequentiā
ſucceſſionis poterit eam dignitatem
obtinere, ex doctrina Bald. in l. 1. n. 1.
C. de ſecund. nupt. quem ad hoc no-
tat & ſequitur ibi eius addicator &
Ioan. a Garro n. 22. & Tiraq. de nobi-
lit. cap. 14. n. 6. quos refert & ſequitur
Ludouic. de Molina d. c. 13. n. 3. lib. 1.
Et pari ratione mulier qui non poteſt
iudicare, & eſt capax iuriſdictionis,
vt in l. ſceminæ, ff. de regu. iur. poteſt
iuriſdictionem exercere & iudicare,
ſi iuriſdictione ſibi obueniat in conſe-
quentiam ſucceſſionis, vt notant Innocen.
Abb. Anton. & alij communiter ſcri-
bentes in c. dilecti, de arbitris, & Do-
ctores in cap. ſignificauit, de reſcript.
Felin. in c. dilecti, de maiorit. & obe-
dient. Deci. & Cagnol. in d. l. ſceminæ,
ff. de reg. iur. quos etiā ſequitur alia
in comprobationem, adducens idem
Molina in diſto cap. 13. num. 14. & 15
& probat lex 2. titulo 15. parti. 2. Et
idem dicitur de cæco, qui licet iuriſ-
dictionem exercere non poſſit, l. 1.
§. caſum, ff. de poſtmando, gloſſa, &
Doctores in l. cæcus, ff. de iudiciis.
Poterit tamen ſuccedere in maiora-
tu, cui iuriſdictione annexa ſit, vt poſt
alios concludit idem Molina diſto
cap. 13. numero 66. cum ſequenti-
bus.

Sexto facit, quia indubio am-
plectenda eſt opinio, qui fauet reli-
gioni, l. ſunt perſonæ, ff. de ſum-
ptibus funerum, & quia pro ea ſunt
fortiora fundamenta.

Ex quibus fundamentis ſic ad-
ductis, aperte probatur, quod mo-
nachus profeſſus in monaſterio ca-
paci ſucceſſionis durante vita ſua,
poteſt ſuccedere in bonis maio-
ratus, quibus annexa eſt iuriſdi-
ctio cum monaſterium poſſit eam
iuriſdictionem exercere per ſub-
ſtitutum habilem, non obſtantibus
fundamentis in contrarium adduc-
tis; quæ vere non obſtant ex ſeque-
ntibus.

Nec

54

Nec obstat textus ex capite 1. & toto titulo, ne clericis, vel monachi, & in capit. clericis, eodem titulo qui prohibet ne monachus iudicet, quia debent intelligi quando monachus per se iudicat, secus vero quando per alium laicum committendo ei, ut faciat iustitiam, quia tunc bene potest ut probat textus in dicto capite clericis, vers. culo, unde prohibemus iuncta glossa, verbo, iudicent, ne clericis vel monachi cuius verba sunt, unde prohibemus ne, aut per se transactiones membrorum faciant, aut iudicent inferendas, & notat ibi glossa, cuius verba hęc sunt, per se quidem iudicare non debet Prælatus, aut clericus, quicumque qui habet iurisdictionem vel ipsemet inferre, vel consilium dare, aut sententiam dictare, nec etiam interesse debet, ergo Prælatus habens iurisdictionem temporalem committere generaliter alicui laico, ut faciat de omnibus malefactoribus vindictam iuxta illud homicidas, & maleficos non patius vinere, &c. quam glossam sequuntur ibi Doctores, ubi Abbas numero 12. eam extendit, ut non solum Prælatus possit generaliter committere, sed etiam specialiter casum occurrentem delegare, ut inquirat, & iustitiam faciat, nec incidit in irregularitatem licet ille cui commiserit prænam sanguinis iustitiam exequendo influxerit, ut in capite sine eodem tit. lib. 6.

55

Nec obstat secundum fundamentum ex text. in dicto cap. recolentes per ea quę dicta sunt in tertio fundamento huius opinionis, nam in principio loquitur specialiter in Religione Cisterciensi incapaci fundata in paupertate nos vero loquimur in Religione capaci quę habet bona in comuni, & potest etiam habere iurisdictionem, ut probatur in dicto cap. recolentes in vers. cæterum, & in alijs iuribus supra allegatis.

56

Item non obstat tertium funda-

mentum ex feudo, quod habet annexum seruitium, quod a monacho præstari non potest, nam procedit quando nõ potest seruire per substitutum prout in secundo fundamento huius opinionis diximus secus vero quando feudum seruire potest per substitutum quia tunc in eo succedit monachus, & ita in maioratu cui annexa est iurisdictione cum exerceri possit per substitutum laicum, ut satis dictum est.

57

Non obstat etiam quartum fundamentum. l. idem Iulianus. §. sine. & l. sequentis. ff. de legat. 1. quia ibi in effectu non vitatur legatum, quia debetur æstimatio, & licet ibi non valeat legatum, quando commercium non est apud legatarium tamen in nostro casu diversum est cum monasterium cui monachus acquirit habeat commercium bonorum maioratus cui annexa est iurisdictione, & post eam iurisdictionem per substitutum laicum exercere, ut dictum est, & sic nec est impedimentum iuris, nec facti imo in Ordine Cisterciensi, & alio incapaci si alicui monasterio esset legata villa cum iurisdictione, vel alia res quam tenere non potest non vitatur legatum, sed poterit monasterium capere legatum, ut cum alio commutet, vel illam vendat, ut in dicto capite recolentes de statu monachorum, & in dicta l. 27. titulo 7. part. 1. & probatur etiam in dicta l. idem Iulianus. §. sine. cum l. sequent. ff. de legat. 1. ubi debetur æstimatio in casu quo legatarius nõ possit capere legatum.

58

Nec obstat quintum fundamentum nam procedit quando primogenitus est inhabilis a natura, sed monasterium nec est inhabile, nec incapax successionis, nec iurisdictionis a natura, nec a iure cum possit eam habere, & exercere per substitutum laicum, ut supra dictum est.

59

Nec obstat sextum fundamentum

o 5 nam

Liber secundus praxis ciuilis

nam licet voluntas testatoris, ita possit interpretari, ut eius dispositio trahatur ad casum non cogitatum, quando est verisimile, quod si de eo testator cogitasset, idem quoque disposuisset, ut in l. Titius. §. Lucius. ff. de liberis & posthumis. l. penultima. ff. de iure codicil. §. na. ff. de hæredibus institut. l. iam hoc iure. ff. de vulgar. & pupil. sub & vtrique Doctores gloss. & Doctores in l. tale pactum. §. na. ff. de pact. Socinus in l. 1. numero 38. ff. de vulgar. Calian. in l. Centurio, numero 51. ff. eodem titulo. Alexander consilio 130. numero 5. libro 2. Signo. consilio 183. numero 10 & consilio 200. numero 3. Curtius Senior consilio 51. numero 28. & consil. 75. numero 4. Socinus Junior consil. 42. numero 21. & consilio 90. numer. 14. & consilio 102. numero 33. Parisius consilio 42. numero 52. & consil. 54. & consilio 51. numero 24. libro 2. Gratianus consilio 120. numero 17. libro 2. Cephalus consilio 114. numero 17. Iulius Clarus libro 3. sententiarum. §. testamentum, questione 76. Tiberius Decianus consilio 34. numero 98 & 99. libro 3. latissime declarat Franciscus Mantica plures referens de coniectu vltimarum voluntat libro 3. titulo 19. numero 1. cum pluribus sequentibus. Tamen verisimilitudo non attenditur, quando non perspicitur ex verbis, aut serie testamenti prout in hoc casu in quo præsupponitur quod nulla est facta mentio de monacho, sed solum ex præsumptionibus prætenditur colligere dispositionem, seu voluntatem testatoris, ut notant Alexander consilio 139. numero 5. libro 6. Corneus consilio 161. numer. 6. libro 2. Decius consilio 89. columna penultima, & voluntas non attenditur quando verba in totum deficiunt, ut notant Barolus, & Castrenf. in l. in ambiguo. ff. de reb. dub. nam testator non præsumitur aliud velle, quam quod ver-

bis expressit. l. lateo de supel. leg. Rostra. consilio 71 numero 6. Alexander dicto consilio 130. libro 2. & quod testator non addidit non debet intelligi. l. vnica. §. fin. autem. C. de caduc. toll. l. vnica. §. prima miraque. C. de rei v. c. ration. Icarinis de Anna. cõsilio 66. Socinus Senior consilio 69. numero 1. libro 1. & consilio 104. numero 8 eodem libro, nam in colligenda voluntate testatoris non est diuinandum, nec debet eius voluntas somnari, sed ex verbis concipi. l. Callus. & quidam recte. ff. de liberis & posthumis. l. si alij de usufruct. leg. Altratus consilio 44. numero 33. libro 9. nec sufficit dicere hæc voluntas fuit testatoris, nisi ex eius verbis expressis colligatur. l. cuncties. ff. de hæred. iusti l. in ambiguo de rebus dubijs l. iubemus. C. de testament. l. quidam cum filium, vbi Doctores. ff. de hæredibus institut. Socinus consilio 69. numero 1. & consilio 104. numero 8. libro 3. Socinus Junior consilio 111. numero 28. libro 1. & consilio 2. numero 18. libro 2. Tiraquellus in l. si vnquam, verbo, libertis, numero 18. cum alijs. C. de reuocand. donation. Natta consilio 151. numero 22. & consilio 667. numero 15. Craueta consil. 161. numero 13. Mantica dicto libro 3. titulo 2. numero 3. Item quia casus omisus potest suppleri quando est in solitus, quia testator non potuit de eo cogitare, sed si casus solet committere contingere prout est successio monachi tunc debetur pro omisso, quia imputandum est testatori, quando non prospexit in casibus de quibus à committere accidentibus potuit cogitare, ut notat Baldus consilio 228. in fine. Federicus de Senis consilio 193. numero 2. quos refert, & sequitur Mantica dicto libro 3. cap. 19. num. 14.

Item quia semper capienda est cõiectura quæ est fauorabilis monasterio. l. 1. vbi Castrenf. numero 2. C. de iure

iure de liber. & summa est ratio qui fauet religioni. I. sunt personæ in fine de religio. & sumpt. fune. cap. fina. de re iudic. ex quo infert Gallrenf. in dicta l. i. quod si testator instituit aliquem hæredem qui est monachus, & ignorabat eum esse ingressum monasterium valet institutio, & hæreditas quaeritur monasterio præter intentionem testatoris:

60 Nec obstat septimum fundamentum, quia successio monasterij in maiora est temporalis durante vita monachi, & non supprimitur memoria fundatoris imo crescit, & scripta erit in cælis, & æterna.

Nec obstat octauum, & vltimum fundamentum, quod monachus quoad exercitium iurisdictionis censetur mortuus, ac si naturaliter mortuus esset, quia non consideratur incapacitas monachi, sed capacitas monasterij, & substituitur, vt supra dictum est. Item quia in his quæ suam, aut monasterij fauorem spectant monachus nequaquam pro mortuo habetur vero in cap. in præsentia, num. 538. de probation. Antonius Cucch. institut. maiorat. libro 3. titulo 1. nume. 99. & sic cessant fundamenta in contrarium adducta.

61 * Quod intellige, vt procedat etiam si monachus sit fugitiuus, & in partibus remotis nam nihilominus quicquid acquirit acquirit monasterio, & quocumque accesserit potest Abb. eum vindicare cum omnibus bonis per eum acquisitis, cap. Abbates 18. quaestione 2. notat Abbas in capite quod à te, numero 7. de cleric. coniugat. vbi etiam eius additionator, & Ancharranus cõ fil. 110.

Intellige etiam, vt quicquid monachus acquirit, acquirit primo monasterio licet ad aliud transferatur dummodo ab obedientia primi omnino non eximatur, vt notat Federicus de Senis in consilio 35. Bero. consilio 83. Lap. allegatio. 61. in fine. Ce-

phalus consilio 212. numero 5. Bursarius cõsilio 63. numero 26. libro 1. Sed si secundum monasterium compellitur recipere monachum causa alius cuius criminis ab ipso monacho commisi, vt ibi prenitentiam agat tunc bona quo ad vsum fructum transeunt in secundum monasterium durante vita monachi, & dominium remanet apud primum monasterium secundum Imolam, & Abbas numero 6. in dicto capite quod à te de clerici coniug. & Couarr. in cap. 1. numer. 20. de testam.

62 Si vero monachus exhibetur ab obedientia primi monasterij, & ad strictiorem ordinem transit sunt duæ opiniones, quod non solum acquirit secundum monasterio, sed quod bona patrimonialia acquisita primo monasterio tanquam accessoria sequuntur ipsum monachum, vt tenent Doctores relati à Couarrubias in dicto capite 1. numero 20. de testamentis, alia & secunda opinio est, vt solum transeant ea quæ ad alimenta sunt necessaria, vt tenent alij citati per eundem Couarru. in eodem capite 1. numero 21. quarum prima verior mihi videtur ex eo, quia permixtum est de iure ad strictiorem ordinem transire, & cum hac tacita conditione censetur monachus in ipso ingressu se, & sua Deo dedicare, & ita cum persona debent bona transferre.

63 Igitur ad institutum reddeat alia, & secunda ratio huius acquisitionis quæ fit per monachum monasterio est quod monachus quoad eam equiparatur seruo, vt notat Innocentius in capite cum olim, numero 4. de priuilegijs, specul. in titulo de statuto natorum §. 1. versiculo octauo, quæro. Partius in lege 1. ff. de stipulatio seruotum, & in disputatione 12. numero 1. vbi dicit, quod valet argumentum de seruo ad monachum, & ita monachus vocatur seruus, capite in multis

Liber secundus prax is ciuilis,

multis, 54, distict. Bald. in l. cum pre-
tor, ff. de re iudi. Abb. in cap. 2. num. 8.
de statu monacho. Decj. in l. seruus,
numero 11. C. de pact. l. 7. titu. 11. par-
ti. 4.

64 Ex quo primo infertur, quod sicut
seruus non potest eligi in arbitrium,
ita nec monachus, vt notat glossa pe-
nult. in l. pedius, ff. de arbitris.

65 Secundo infertur, quod omnia que
traduntur in tit. de stipulatione seruo-
rum, habet etiam locum in monacho;
vt tenet Bart. in l. 1. in princip. ff. de sti-
pulario. seruorum, & in l. 1. §. si sum-
marius, & in l. seruus testamento. &
in l. quod seruus, ff. eodem titu. & in
l. cum fundum, §. seruum tuum impru-
dens, ff. si certum petatur.

66 Tertio infertur, quod sicut seruus
non acquirit domino in illicitis acqui-
sitis, vt supra dictu est, ita monachus
non acquirit monasterio in illicitis,
vt tenet Bart. & Areti. in l. quod ser-
uus, colu. fin. ff. de acquir. possessio.
Cagnol. in l. alterius circumuentio,
num. 2. ff. de regul. iur. & Clemen. de
paria potestate, eff. 2. n. 17.

67 Quarto infertur, quod sicut domi-
nus totius potest repudiare legatum
factum seruo suo, l. legatum. ff. de le-
gatis, l. seu hereditatem, l. 1. §. per ser-
uum ff. de successio. edict. ita & Abb.
cum capitulo potest repudiare lega-
tum relictu[m] vel hereditatem dela-
tam monasterio, vt tenet Bart. in l. tu-
tor, ff. de honorum possessio. Areti.
& alij in l. 1. potest, ff. de acquir. hz-
redi. Ruin. & alij in dicta l. legatum,
Cagnol. in l. 1. num. 19. C. qui admitti,
& in l. inuito, ff. de reg. iur.

68 Quinto infertur, quod sicut seruus
hazredem facit dominum, l. qui in alie-
na, §. interdum. l. placet, ff. de acquir.
hazred. l. cum proponas, C. de hze-
dib. instituend. Sic monachus suum
facit monasterium hazredem, vt no-
tat glossa magna vltima in Authen-
ti. ingressi. vbi Doctores, C. de sacro-
sanct. Ecelef.

69 Sexto infertur, quod sicut legatum,
alimenter. m seruo factum, censetur
factum contemplatione domini, l. si fi-
lio, ff. de conditio. & demonstratio.
ita & legatum al metorum factu mo-
nacho, censetur factum contempla-
tione monasterij, ita tenet Bart. in le-
ge, cum hij, ff. de transactio.

70 Septimo infertur, quod sicut seruo
ortuo dominus hereditatem sibi
delatam adire non potest, l. induer-
arius, §. 1. ff. ad l. Aquili. Bart. in 4. op-
positione, & Maranti nume. 205. in
lis potest, ff. de acquir. hzredi. Ita
mortuo monacho hereditate[m] ei dela-
tam monasterium adire non poterit,
licum proponas, C. de hzredi. instit.
l. si infanti. C. de iure delib. Ita te-
nent Cyn Bald. Angel. & Castren. in
l. cum non solum, C. de bonis que li-
ber. idem Bald. in l. 1. C. qui admitti,
Bart. in l. 1. potest, quem ibi sequitur
Roman. ff. de acquir. hzredi. idem An-
gel. in l. 1. ff. de vulg. Floria. in d. l. in-
de neratus, §. 1. qui hanc testatur co-
munem opinionem. Hanc etiam con-
clusionem tenet & dicit communem
Astor. de accumul. consil. 161. inter
consilia vltim. volunt. numero 28. &
48. & Cagnol. alios referens, qui te-
statur de communi Canonistarum &
Legistarum in l. 1. nu. 18. & 19. C. qui
admitti.

71 Octauo infertur, quod sicut seruo
instituto hzrede dominus illo in-
uito delatam hereditatem adire non
potest, l. cum proponas, vbi glossa
verb. Potuit, C. de hzredib. insti-
tuend. l. fin. C. de acquir. possess. Ita
monasterium inuito monacho dela-
tam sibi hereditatem adire non po-
test, vt tenet Iacob. de Aren. Gu-
ido de Suzza, & Angel. in l. pater-
familias. ff. de hzredib. iustit. que ibi
sequitur Imol. idem tenent Specula.
in titu. de statu monachorum, versi-
cu. Octauo queritur, Bald. in l. 1. in
10. quzst. C. qui admitti, Angel. con-
silio 91. Roman. in l. 1. potest. ff. de
acquir.

acqui. hzredit. Ricard. Malumbr. Cy
nus. Bald. Angel. Fulgos. & Castren.
in dicta l. cū non solum, in prin. C. de
bon. s. que liber. quos refert & sequi-
tur hanc dicens magis cōmūem, ve-
riorem, & equiorem opinionem Astor.
de accumulō in consil. 161. nu. 18.
inter consilia vltimarum volunta hęc
etiam sequitur & testatur cōmūnē
Legistrum, Cagnolus in l. inuito, nu.
me. 15. ff. de regul. iur. & in l. 1. nume-
ro 10. C. qui admitti, & Riminald. in
l. emancipata, columna 2. eodem ti-
tulo.

Contrariam opinionem, quod inui-
to monacho Abbas possit adire hz-
reditatem, tenent Archidia. in c. 1. 16.
q. 1. Ioan. Andr. in nouella inc. in prę-
sentia, de probatio. quam sequitur et-
iam Bart. in l. 1. num. 21. cum seq. ff. de
vulg. Bald. conf. 109. lib. 2. Ioan. And.
Anto. Abb. & alij communiter in c.
in pręsentia, de probatio. Ang. consi-
lio 91. & consil. 133. In fin. l. cum pro-
ponas, colum. penult. C. de hzred. in-
stit. Soci. qui hanc testatur commu-
nem Canonistarum consil. 83. colum. 1.
lib. 2. idem Socin. in l. 1. num. 22. & ibi
Ripa num. 152. ff. de vulgari. Purpu-
ra. in l. fin. num. 191. C. de pact. Iulius
Clar. §. testamentum, quęst. 30. Anto.
Cucch. lib. 3. instit. maior. tit. 1. nu. 108.
Menoch. de adipiscenda remed. 4. nu-
mero 294. dicit etiam cōmūnē Ca-
nonistram Ruinā in l. Iulianus, ff. de
leg. 1. & Paris. in dicto c. in pręsentia,
in vltima charta, & Lambert. de iure
patronat. lib. 2. par. 1. quęst. 7. artic. 10.
Guillerm. Benedict. inc. Reinuscius,
verb. Mortuo, el. 2. nu. 10. de testam.
Maranta in Lis potest. num. 130. de ac-
cur. hered. vbi etiam dicit commu-
nem opinionem Coartru. qui testatur
etiam de cōmūni in cap. 1. num. 21.
de testam. Et cum hęc opinio faueat
religioni, libentius viderur amplectē-
di. L. sunt persona, ff. de religiof. &
sumptib. funerum, cap. fin. de re iudi.
Maxime, quia pro ea sunt plurima fū-

damenta, quę adducuntur per supra
dictos Doctores, maxime per Socin.
& Ripam in d. l. 1.

72. Nono infertur, quod sicut seruus
dicitur habere proprium cōnuiuenti-
bus oculis, vt in l. 4. ff. de manumif.
ita monachus, & sic ei potest aliquid
relinqui, vt non acquiratur monaste-
rio. Quę verba, vt relictū valeat, de-
bent intelligi, vt nihil acquiratur mo-
nasterio, scilicet respectu vilitatis,
non autem respectu iuris hoc sensu,
vt monasterium permittat eo modo,
quo potest cōnuiuentibus oculis mo-
nachum habere administrationē re-
lictū, sicut & seruus dicitur propriū,
vt in dicta l. 4. ad quod facit l. Lucius,
§. tres hzredes, & quod ibi notatur,
ff. ad Trebellian. & ita et et de clari-
rat Bart. in Authent. excipitur, nu. 2.
C. de bonis que liber. quem refert &
sequitur Lambertus, de iure patronat.
lib. 2. par. 1. quęst. 7. artic. 10. num. 8.
Eadem opinionem tenet idem Bart.
in l. si alienum, num. 2. ff. de hzred.
instit. & sentit etiam in l. Lucius, §. tres
hzredes, num. 1. ff. ad Trebellian. & la-
tius declarat in q. 12. per totam. Quod
limitat Abb. in cap. 2. num. 8. de statu
monachorum, quando religiosus ha-
beret administrationem illius relictū
in casu licito, puta vt dispensaret ad
pios vsus, quod est licitum etiam reli-
gioso, vt in cap. 2. de testa. lib. 6. vel
vt conuertat ad vsum vsu frumentorū,
vel librorum; quia in his vltimis ca-
sibus indirecte aliqua vilitas acqui-
ritur monasterio, quia releuatur ab
his oneribus, non tamen debet intelli-
gi vt ad libitum religiosus possit fila
bona administrare tanquam propria,
quia ad hoc nec Abbas potest mona-
cho dare licentiam, nec Summus Pō-
tēx dispensare, e. cum ad monaste-
rium, in fine, vbi glof. Abb. & alij, de
statu monachor. Anton. Cucch. lib. 3.
instit. maior. tit. 1. num. 111. vbi decla-
rat quando dicatur monachus habere
proprium. Et licet vsu fructus non
possit

Libec secundus praxis civilis,

possit monacho sic relinqui ne Abbas ei auferre possit tamen potest, ita relinqui, vt non cēferat reliquias si Abbas ei non permisit authent. ingrefsi. C. de sacrosanct. Ecclesi. c. 2. de statu monachorum, Bar. Bal. & Imol. in l. si alienum. ff. de hæred. insti. Bal. in l. i. C. de his qui pœne nomi. Siluest. verbo religio. §. 7. numer. 3. Cepula. caut. 252. num. 2. Anton. Cucch. d. d. lib. 3. tit. 1. num. 115. Prælati tamen potest monacho concedere alicuius re ipsam, vt ad propria commoda possit, vt salua rerum substantia non tamen vsu fructum ei concedere potest ad alieni commoda, vt liceat monacho, quod sibi super fuerit alteri erogare, sed debet monasterio seruari, vt notat Anton. Cucch. d. lib. 3. in sti. m. ior. num. 113.

73 Decimo infertur, quod sicut seruus non potest esse in iudicio. l. 2. §. si seruus. ff. de peculio nisi in spiritualibus, vt infra dicemus, ita etiã monachus ex sua persona agere non valet. c. non dicatis de statu monachorum. c. nolo 12. quæst. 3. tradit & declarat Felin. in c. dilecta, num. 15. de rescript. Bero. conf. 26. num. 16. Nat. conf. 600. lib. 3. & regulam, cū suis limitationibus facit Capra in suis cōclusionibus conclus. 85.

74 Et est aduertendum quod licet monachus æquiparetur seruo in his quæ dicta sunt in alijs tamen æquiparatur filio quæ locum in seruo non habens, & valet etiam argumentum de filio ad monachum, vt notat gloss. magna in l. si longius. ff. de iudi. quæ dicit quod quemadmodum filius familias, degens in studio potest agere sine cōsensu patris, ita monachus de gens in studio poterit agere sine cōsensu sui Abbatis quæ esse non potest in seruo, vt in l. 2. §. si seruus vbi docto. ff. de peculio.

75 Ex quo primo infertur, quod sicut filio recusanti adire hæreditatem sibi delatam potest pater illam adire.

l. si. §. si autem recusante. C. de bonis quæ liber, ita monacho recusante ad hæreditatem sibi delatam monasterium potest adire vt tenent Bar. in l. 1. num. 21. cum seq. ff. de vulg. & alij multi Doctores supra pro communicacione istarum opinione citati cōtra aliam communem legistarum opinionem supra etiam citatam quod nõ est in seruo vt dictum est.

76 Secundo infertur quod sicut filius familias potest presentari per habentem ius patronatus ita monachus vt notant Doctores in c. si religiosus de electio lib. 6. & late Lamberti. de iure patronat. lib. 3. par. 1. art. 10. q. 7. num. 21. quod non est in seruo, quia presentari non potest nisi manumitur vel de facto ordinetur clericus vt tenet idem Lamberti. d. q. 7. num. 6.

77 Terio infertur quod sicut filius fugitiuus acquirit possessionem patri ita monachus fugitiuus monasterio quod non est in seruo, vt notat Bar. in l. 1. §. per seruum qui in fuga. ff. de acquir. possessione, quem refert & sequitur idem Lamberti vbi supra. l. 31. tit. 7. part. 1.

78 Quarto infertur, quod sicut filius familias debet alia parte, ita monachus à monasterio quod non est in seruo, quia dominus potest eum habere pro derelicto secundum Bart. in l. 1. numero 22. ff. de vulg. & pupill.

79 Quinto infertur, quod sicut filius familias potest esse testis non obstante patri potestate. l. non tamen. §. vniuersitatis. ff. de rerum diuisione. & §. vniuersitatem in sti. eod. titul. ita monachus potest esse testis non obstante monachatu & potestate Abbatis quod non est in seruo, vt in l. serui. ff. de re sti.

80 Sexto sicut filius familias est persona libera quamuis sit in potestate patris. vt in prin. insti. de his qui sunt sui vel alieni iuris, ita monachus est persona libera, licet sit in potestate Abbatis.

tis.

ris, l. Deo nobis, C. de Episcop. & cleric. cuius contrarium est in persona serui, vt colligitur ex diffinitione seruitutis, & ex aliis, quæ superius dicta sunt.

81. Septimo, sicut patet: potest vendicare filium adiecta causa de iure quiritum, id est Romanorum, quo iure filius est in potestate patris, vt in §. ius autem, Institu. de patria potestate; & notant glos. Barr. & Doctores in l. 1. §. per hanc, ff. de rei vendi. & scribentes in §. præiudiciales, Insti. de actio. ita Abbas seu monasteriū potest vendicare monachum adiecta causa iuris canonici, vt notant Ang. Nicasii. & alij in dicto §. præiudiciales, & glos. & Doctores in dicto §. per hanc, Abbas in c. non est, col. 2. de sponsalibus, Covarru. in epi. de sponsalib. c. 7. in princ. n. 3.

82. Ex prædictis colligitur, quod in aliis quibus casibus monachus equiparatur seruo, & in aliis equiparatur filio; & sic valet argumentum de seruo ad monachum, vel de filio ad monachū, & habet locum in materia, quæ est vtrique pariter proportionabilis, vt in casibus supra notatis, sed si sumus in materia quæ non est pariter proportionabilis, non procedit argumentum; vt notant Ioan. Andr. in c. cum indemnitate, de iudic. domi. in cap. quia sæpe, de electio, in 6. quos refert & sequitur Lamberrin. de iure patron. lib. 2. par. 1. quæst. 7. artic. 10. numero 20 dicens, quod hoc procedit in casu claro, sed in casu dubio monachus equiparatur filio vel seruo: pro vt fauorabilis fuerit monasterio. tenent Cyn. in l. Deo nobis, C. de Episcop. & cleric. Bal. in l. 1. nu. 42. C. qui admitti, Roma. in l. is qui heres. §. neque filius, num. 11. ff. de acquir. hære. Soci. Ripa, & alij moderni in l. 1. super 4. oppositione, Bar. ff. de vulgar. vbi Ias. num. 42. & in l. cum fundus, §. 1. num. 17. ff. si certum petat. Petrus D. enas in reg. §. 7. in 8. ampliatione,

Doctores cōmuniter in c. cum olim, el. 2. de priuilegiis.

83. Ex dictis etiam illationibus colliguntur aliquæ differentie inter seruum & filium; & alie etiam in iure reperiuntur, quas hoc in loco aggregare, & declarare decreui pro intelligentiæ præcedentis materiæ de patria potestate, & præsentis de dominica potestate.

84. Prima igitur differentia inter filiū & seruum est, quod seruus quicquid acquirat ex quacumque causa generatim & indistincte domino suo acquirit, exceptis alimentis sibi relictis vt in l. placet, ff. de acquir. hæredit. Lacquiritur, ff. de acquir. rerum domino, §. item nobis, Insti. per quas per sonas nobis acquiruntur seruos, & ibi Bar. ff. de alim. & cibarij. leg. l. quædam. §. illo, C. de neces. seruus, & excepto facto quod remanet in seruo, vt in §. sed cū factum, Insti. de stipulatio. seruo. Sed in filio dicta regula limitatur multis modis; nam licet de iure antiquo Digestorum ratione patriæ potestatis indistincte quicquid filius acquirerebar, sicut seruus; & erat validum. gementum de filio ad seruum, §. 1. Insti. quod cum eo; tamen postea hæc acquisitio restricta fuit eodem iure Digestorum, primo in castrensi, vel quasi castrensi peculio, vt quaesita per filios in castris, vel per eorum scientiam non acquiruntur patri secundam distinctionem in l. 2. §. 2. ff. de castrensi peculio, & l. 1. §. nec castrense, ff. de collatio. bonorū; quæ acquisitio postea aucta fuit per Iustinianum in l. fin. C. de insol. testa. & in Auth. in vt cum, de appellatio. cogno. Et deinde modificata fuit de iure Codicis in bonis maternis, vt proprietatis acquiratur filius & usufructus patri, vt in l. 1. C. de bonis maternis, & in aliis bonis pro euentibus ex linea materni, & lucris nuptialibus, vt in l. 2. & 3. C. de bonis mater.

& in

Liber secundus praxis ciuilis,

& in aliis bonis aduentitiis vnde cū- que quæsitis, dummodo non ex patris subitania, vt in l. cum oportet, C. de bonisq; liber. sunt tamen plures casus, in quibus pater non habet vniuersum fructum in aduentitiis, quos cōgerit glof. in Authent. idem est C. eo dem tit. quibus alios nos addidimus in §. 2. §. 13. Ex quibus patet differentia inter seruum & filium, quia filius potest habere peculium, castrensē, vel quasi castrensē, aduentitium, vel profectitium; sed seruus solum profectitium, vt notatur in §. actiones autem, Instit. de actio. & per Doctores in §. 1. Instit. per quas personas nobis acqui. Quam differentiam intellige circa capacitatem eorum, sed nō circa modum acquirendi in his quæ trāseunt a patre vel domino, nam hæreditas, vel honorum possessio æqualiter defertur filio, vel seruo quo ad ius aduendi, vt coligitur in principio, & in §. item vobis, Instit. per quas personas nobis acqui. & facit text. in l. §. 1. ff. si quis a parente fuerit man. & in l. legatum. ff. de legat. 1. & in §. 1. Instit. de noxalib. & in §. fin. Instit. de vulg. & notant Bald. Corne. Deci. Riminald. & Cagnol. nume 6. & 13. in l. C. qui admitti, vbi in versic. Filiofamilias, hanc testantur communem Zucar. nume 5. & Camill. Plāti. nume 11. & Bolognet. in l. cum filiofamilias, n. 154. cum aliis seq. ff. de legat. 1. idem Cagnol. in l. iurato, nume 13. ff. de reg. iur.

85 Secunda differentia est inter seruum & filium, quod licet æqualiter sint hæredes instituti & vocati a testatore, & eis deferatur hæreditas, vel honorum possessio æqualiter quo ad ius aduendi, vt dictum est; tamen in repudiatione differunt; nam quauis dominus, cuius seruus est hæres institutus, non possit adire hæreditatem nisi seruo volente, vt in l. cū proponas, C. de hæredibus instituē. vbi Doctores; tamen poterit eam repu-

diare sine seruo, l. 1. §. per seruum, ff. de succes. edit. notat glof. in l. 1. §. 1. ff. si quis omis. caus. testam. & in l. is qui hæres, §. fin. ff. de acquir. hæredit. licet Bart. ibi contrarium teneat, contra quem tenent ibi communiter moderni, & in l. legatum seruo, ff. de legat. 1. restē Maranta in dicta l. is post test. dicens, quod d. l. procedit in eo qui est hæres ex persona sua, & per se vellet adire, vel repudiare, secus in eo qui in effectu est hæres ex persona aliena, p. vt est dominus qui intēdit esse hæres ex persona serui sui, in quo cessat regula dictæ l. is potest, Sed pater non potest solus repudiare sine filio, nam sicut vterque debet interuenire in aduendo, vt in l. si quis mihi bona, §. i. ff. de acquir. hæredit. l. seruo inuito, ff. ad Trebellia. Ita in repudiando, vt in l. is qui hæres, §. fin. ff. de acquir. hæred. & probatur in l. pœnitent. vbi Cyn. & alij, C. de iure deliberandi; quod procedit indistincte in hæreditate profecticia delata filiofamilias tam olim, quàm hodie, quia in profecticiis nihil est immutatum, vt tenent Bart. & alij, quos citat Alex. nume 19. Ias. nume 10. Riminald. nume 32. & 33. Niger nume 14. Ferrar. nume 102. & Bolognet. nume 45 & 73. qui hanc testatur communem opinionem in l. C. qui admitti; quia solum in aduentitiis est mutatum, vt in l. fin. C. de bonisque liber. Per quam est prouisum, vt filius possit repudiare id sui tantū præiudicium, & similiter pater sine filio quoad sui præiudicium, quo casu filius solus adire potest patre repudiante, & e contra secundum Bart. in l. is qui hæres, §. fin. & in dicto §. iussum, vbi glof. & in l. fin. ff. quis ordo in bonorum possessio seruatur, Alex. in l. qui in aliena, §. interdum, ff. de acquir. ren. hæredit. Bolognet. & alij in dicta l. 1. C. qui admitti. Marant. in d. l. is post test. nume 130. & 206. Et ratio differentie est inter patrem & dominum, quia

quia filius sperat mortuo patre fieri sui iuris quo casu potest sibi soli acquirere hereditatem & ideo iura volerunt quod si pater non possit in preiudicium filij repudiare, sed seruus nullo modo sperat per mortem domini fieri liber vnde cum nullum patitur preiudicium ex tali repudiatione iura soli domino permittunt repudiare.

86 Tertio differunt filius & seruus, quia filius potest obligari naturaliter, & civiliter sine consensu patris nisi promittatur & voto. l. tam ex contractibus ff. de iudi. l. 1. & per totum ff. ad Macedon. Paris. conf. 94. num. 8. & 39. lib. 1. qui hanc testatur communem opin. dicit etiam communem Suarez recept. sentent. verbo filiusfamilias, num. 210. & Burlat. conf. 121. num. 6. lib. 1. Anto. Gons. variarum resolutio. 2. tomo. c. 6. num. 2. l. 6. tit. 1. part. 5. sed seruus solum potest obligari naturaliter, vt supra dictum est. l. in personam. l. quod attinet. ff. de regul. iur.

87 Quarto differunt filius & seruus, nam filius habet priuslegium Senatorum consulti Macedoniani quo constitutum est, vt mutans liberis non habeat actionem contra ipsos, nec contra parentes nisi iudice casibus quos enumerat, gloss. in §. quz diximus infra. quod cum eo, sed seruus non habet hoc priuslegium, vt in d. §. quz diximus vbi Doctores.

88 Quinto differunt, quia filius fideiubendo, committendo, & contrahendo obligat patrem de peculio, sed seruus non obligat dominum. l. seruus infcio. ff. de fideiussorib. l. 3. §. sed & filius ff. de peculio, gloss. Plat. Neca si. & alij in d. §. quz diximus.

89 Sexto differunt, quia filius post emancipationem tenetur de antea gestis, vt in l. cum actum ff. de nego. gest. sed seruus post manumissionem non tenetur, vt in l. 2. ff. quod cum

eo.

90 Septimo differunt, quia filius consensu patris potest stare in iudicio. l. fin. §. necessitate, vbi gloss. Bart. Bal. & alij. C. de bonisque liber. doct. in l. C. qui admitti & in aliquibus casibus etiam sine consensu, vt diximus in c. precedenti. §. 23. sed seruus non, etiam cum consensu domini. l. 2. §. si seruus. ff. de peculio, sed in spiritualibus non curatur de dominica potestate & seruus potest esse in iudicio secundum Abb. in c. illud nu. 2. de presumptione per text. ibi, vbi iure proprio causa petendi uxorem suam seruus potest esse in iudicio, & notatur in c. 1. de coniugio seruorum, & per doctores in l. vix certis. ff. de iudi. & in c. non est de sponsalibus, & etiam in iudicio extraordinario in quo iudicis officium imploratur seruus potest esse. l. seruos. ff. de aliment. & cibis. leg. vbi seruis ad curam templi destinatis qui nondum instructi erant testator vestaria annua relinquit, & menstrua cibaria dicit text. officio iudicis heredem compellendum seruis relicta prestare donec templum ex tueretur, & dicit ibi gloss. hac menstrua officio iudicis prestanda esse non iure actionis erigenda, quia desit persona que agere possit, vt l. seruo alieno. §. si quis post. ff. deleg. 1. l. ex parte, §. seruo. ff. familiae euseu. l. penul. §. illo. C. de necessarijs seruis heredibus, infra. & simile est in filio qui sine patris consensu potest esse in iudicio extraordinario in quo iudicis officium imploratur, vt notat gloss. in d. l. 1. C. qui admitti, vbi doctores, & in d. l. fin. §. necessitate. C. de bonisque liber. & diximus supra in dicto c. 2. §. 23.

91 Octavo differunt, quia filius familiaris potest esse tutor, vt in l. si filius ff. de tutel. & in princ. insti. qui tutores testam. dari possunt, sed seruus non l. in seruilis. C. qui tutores dari possunt & dicit. princ. insti. eodem testamentarius, tamen tutor seruus potest esse, nam proprius cum li-

P. bertate

Liber secundus praxis ciuilis,

bertate dari potest in testamento, & si deur sine libertate seruus fit liber & tutor, sed seruus pure non potest tutor dari in testamento nisi cum additione si liber fuerit vt in d. prin. in fi. qui tutores testa. dar. possunt vel pe. fideicommissum, quia licet pure detur videtur testatur velle quod talis seruus ematur & manumittatur vt sit tutor filij sui. l. si hereditas. ff. de tutel. Nica. & alij in d. prin. in fi. qui tut. dari possunt.

92 Non differunt, quia filius potest facere testamentum, vt notatur per Bar. & Doctores in l. 1. C. de sacrosanct. Eccles. & per Guiller. Benedi. in c. Rainuncius, verbo. matrem super Cleram; num. 26. de testam. & in casibus exceptis supra in c. 2. §. 15. Et hodie indistincte per l. 5. Tauri, quæ est. l. 4. tit. 4. lib. 5. Sed seruus non potest facere testamentum, vt in §. testes in fi. de testam. etiam ad pias causas, vt per Alex. cons. 182. lib. 5. quem refert & sequitur Cagnol. in l. quod attinet, num. 1. de reg. iur.

93 Differunt, quia filius potest habere heredem, sed seruus non vt in. uthen. de heredib. ab intestato veni. §. 1. colla. 9.

94 Undecimo differunt, quia filius potest donare causa mortis, sed seruus non l. si filius. §. ceterum. ff. de donatio.

95 Duodecimo differunt, quia filius potest esse iudex, sed seruus non l. cum prætor. §. minoribus. ff. de iudi. l. in his officijs, vbi Deci. ff. de reg. iur. Bar. Iaf. & alij in l. Barbarius. ff. de officio præfidi, per quem text. limitatur dicta conclusio. Nec potest seruus esse a biter. l. Parui. §. in seruum. ff. de arbitris, gloss. in d. l. in his officijs. Nec etiam potest habere aliquod officium publicum etiam domino consentiente. l. generali in fin. C. de logog. tabularijs lib. 10. Cagnol. in l. 1. num. 84. C. de edendo, nec potest exercere officium tabellionæ.

tus seruus, sed filius, hæc omnia officia habere potest, Deci. in d. l. quod attinet, & in l. in omnibus officijs quæ alias incipit in his officijs. ff. de reg. vbi Cagnol. idem Deci. in c. decernimus. de iudi.

96 Decimotertio differunt, quia filius non potest dari pronoxa licet facta condemnatione in filium possit pater conueniri actione in factum pro re iudicata in peculio. l. & si condemnatus. ff. de nouatio. §. fin. in fi. de noxalib. vbi Docto. Sed seruus dari potest pronoxa. l. 1. & 2. l. qui ex pluribus. ff. de noxalib. actio. & vt. dicit Paul. in l. omnia in fine. ff. de leg. 2. & in l. si id quod. ff. de conditio. in debiti de seruis, idem est iudicandus quod de æquis & asinis, nam quadru pedibus comparatur.

97 Decimoquarto differunt, nam filius non potest vendi, nec pignori per patrem nisi in magna ne csiitate famis. vt in l. 1. & 2. C. de patrib. qui filios distraz, & in l. 8. tit. 17. part. 4. sed seruus generaliter & indistincte sine causa potest vendi à domino, vt in tit. C. si seruus expoyt. venear. & in duobus titulis seq. si mancipi. ita immerit. & si mancipi, im fuerit alienat.

98 Decimoquinto differunt, quia filius potest presentari per habentem ius patronatus, sed seruus non nisi manumittatur, vel defecto ordinetur clericus, vt tradit Lamberti. de iure patronat. lib. 2. part. 1. art. 9. quæst. 7. num. 6.

99 Decimosexto differunt, quia filius debet alimentari à patre. l. si quis à liberis. ff. de liberis agnos. cū alijs, sed seruus pro derelicto haberi potest, vt notat Bart. in l. 1. num. 22. ff. de vulg. & pupil.

100 Decimosextimo differunt, quia filius potest esse testis. l. non tantus. §. vniuersitat. ff. de rerū diuisione, & §. vniuersitatē in fi. cod. tit. sed seruus non. l. serui. ff. de testib. l. quoniam liberi. C. cod. tit.

Deci-

101 Decimo octavo differunt, quia filius potest Reipublicæ causa abesse, sed seruus nō, l. seruus Reipublicæ, ff. de reg. iur. vbi Deci. & Cagnol.

102 Decimonono differunt, quia filius fugitiuus acquirit possessionem patri, sed seruus non, l. i. §. per seruum, qui in fuga, ff. de acquirē. possess. vbi Bart. & alij.

103 Vigesimo differunt, nam filio potest fieri iniuria in spectro iure naturali & ciuili, sed seruo nō fit iniuria in spectro iure ciuili, sed tantum iure naturali, l. eum qui nocentem, §. i. ff. de iniuriis, l. 2. ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris, §. fin. Insti. eodem titulo, l. quod attinet, ff. de reg. iur. Nicasii in §. seruus, numero secundo, Insti. de iniuriis.

104 Vigesimo primo differunt, quia licet vterque sit in potestate, filius est persona libera, & seruus non; & libertas est res speciosa & inestimabilis, vt in l. libertas, ff. de reg. iur., & seruitus libertati contraria est horribilis & pessima, & comparatur morti, l. seruitutem, l. quod attinet, ff. eod. titulo.

105 Tertius effectus dominicæ potestatis est, vt dominus possit corrigere seruum moderate arbitrio boni viri, l. 2. ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris, §. i. Insti. eod. tit. l. vnica, C. de emendatio seruorum, glof. & Doctores in §. sed hoc tempore, Insti. de his qui sunt sui, l. 8. tit. 2. par. 2. ibi: *Querella a tie do el señor de su seruo no le puede demandar en juyzio, mas el deve tomar derecho de castiga dole de palabras, o de ferdas, dem uera que lo nõ mite, nin lo lifie, l. 6. tit. 21. parti. 4* Nā licet de iure antiquo dominus haberet potestatem mortis in seruū suū, vt in §. in potestate, Insti. de his, qui sunt sui. Hodie tamen sine causa legitima non potest supra modū seruire in eum; quinimo adeo domino ruit asperitas coercetur, vt si intollerabilis sit seruos iusto pretio venun-

dare cogantur, vt in dicto §. sed hoc tempore, & in dicto §. fin. d. l. 6. tit. 21. par. 4.

106 Intra modum vero absque causa seruus a domino impune verberari potest, vt notat glof. in d. l. vnica, C. de emendatione seruorum; quam ibi sequuntur communiter Doctores vt testatur Gregor. Lop. in d. l. 6. & dicit etiam communem Port. in d. §. sed hoc tempore, nume. 6. Insti. de his qui sunt sui, d. l. 8.

107 Causas autem legitimas ex quibus domini seruire possunt in seruos supra modum, refert Nicasii in dicto §. sed hoc tempore, nu. 4. post glof. ibi, quod fieri debet autoritate iudicis, l. circumcidere, §. si seruo, ff. ad l. Cornel. de sicar. d. l. 6. tit. 21. par. 4. vbi Gregor. Lopez. verb. *Inc.*

Et quæ sit moderata castigatio, re linquitur arbitrio iudicis, vt tradit Signo. consil. 63. num. 2. Menochi. de arbitrar. iudic. lib. 2. cent. 4. casu 364. num. 13. Et dominus excedens moderatam castigationem, punitur etiā arbitrio iudicis, vt tenent plures citati per eundem Menoch. in loco citato num. 14.

108 Quartus effectus est, vt inter dominum & seruum non possit esse lis nec iudicium, l. 8. tit. 2. part. 3. nec etiam contra alium potest seruus esse in iudicio, l. 1. ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris, §. in potestate, Insti. eod. tit. dicta l. 8. nisi in casibus ibi exceptis, vt supra in 7. differentia.

109 Quintus effectus dominicæ potestatis est, vt inter dominum & seruū non possit contrahi efficaciter obligatio, nisi seruus quid promittat domino vt manumittat, quia si manumittat, seruus tenetur soluere pecuniam promissam quam dominus potest petere per actionem in factum, l. 3. C. an seruus pro suo facto post manumiss. tenetur, l. 6. titulo vndecimo, par. 5. Sed si dominus recipiat pecuniam a seruo proprio vt eum manu-

Liber secundus praxis ciuilib,

mittat seruus, per officium iudicis potest compellere dominum ad manumittendum, l. cum affirmes. C. de liberi causa, l. 2. ff. si quis ingen. esse dicatur, l. seruum, §. si quis, ff. de acquir. hzredi. Castren. in rubr. C. de bon. liber. n. 3.

110 Sextus effectus est, vt si seruo facta sit atrox iniuria, dominus habeat actionem contra iniuriantem, vt in §. seruus autem, vbi Doctores, Institut. de iniuriis; & ratio est, quia seruo inspecto, iure ciuili non fit iniuria, sed domino, qui pro interesse proprio potest seruum defendere, inspecto tamen iure naturali, seruo potest fieri iniuria, l. cum qui nocentem §. 1. ff. de iniuriis, l. 2. ff. de his qui sunt sui, vel alieni iuris, §. fin. Institut. eodem titulo. E conuerso autem seruus in maleficiis, vel quasi obligatur ciuilitate & naturaliter, vt notant glossa, Decius, & Cagnol. n. 7. in l. in personam, ff. de regul. iur. quamuis condemnari in pena pecuniaria non possit secundum communem relatum per Plac. in tracta. de delict. lib. 1. n. 18. & Iul. Clar. in §. fin. q. 80. n. 5. l. 10. tit. 1. par. 7. Et licet ex proprio delicto seruus condemnari possit dominus tamen causae adesse potest, eumque defendere ratione proprii interesse, l. 2. de accusatio vbi glossa & Doctores, l. 10. tit. 1. p. 7. sed si dominus seruum defendere noluerit seruus defendere potest, l. etsi non defendatur, ff. de poenis; declarat Plac. de delict. lib. 1. c. 32. n. 22. & Gregor. Lop. in d. l. 10. tit. 1. par. 7. verb. *Responder per el.* Et quando dominus teneatur ex delicto serui dicemus infra in §. 3. de actionibus ex contra. tibus eorum, qui in aliena sunt potestate: & in actione executoria, & in actione ex mandato.

111 Septimus effectus est, vt de iure ciuili seruus non possit sine consensu domini matrimonium contrahere, vt in §. iusta autem, Institut. de nupt. l. cum ancillis, C. de incep. nupt. de iu

re autem canonico, quod in hoc casu est seruandum, matrimonium valeret inter seruos, cap. 1. vbi Doctores de coniugio seruorum, declarat Co. uaruias in epit. de sponsalib. 2. par. cap. 3. §. numero 1. cum seq. & cap. 7. §. 2. n. 11.

112 Octauus effectus est, vt seruus non possit torqueri contra dominum, l. 1. §. si seruus, l. ex libero, §. fin. ff. de questio. l. 1. & l. seruos, C. eodem titulo, l. 13. titulo 16. part. 3. l. 6. titulo 30. part. 7. nisi in septem casibus ibi, exceptis, quod procedit in liberto contra patronum, dicta l. 1. §. si seruus, & l. pridem, C. de questio. dicta l. 6. & in seruo, qui ante fuerat, l. vnus, §. seruus, ff. de questio & dicta l. 6. vbi declarat Gregorius Lopez vub. *enauo.*

113 Nouus effectus est, vt si seruus noticiam habuerit de morte futura domini, & non reuelauerit ex sola scientia sequuto delicto punitur, l. 1. §. seruus, & §. occisorum, ff. ad Silanjan. vbi Bartol. & alij, & in l. vtrum, ff. ad l. Pompeiam, de parricid. Menochi. de arbitrar. iudic. libro 2. centuria 4. casu 355. numero 17. vbi per totum casum tractat quando concius criminis teneatur reuelare; & de filio, & alijs personis diximus supra in capite primo, §. quadragesimo tertio.

114 Decimus effectus dominicz potestatis est, vt dominus possit recuperare seruum fugitium conditione ex l. si coloni, C. de agricol. & censit. lib. 11. vel officio iudicis, vel actione in factum, vt notant glossa, Ioannes de Plarea, & Lucas de Penna in dicta l. si coloni, l. 23. & 24. tit. 14. par. 7.

115 Quod ex tunc etiam, vt autoritate propria possit dominus seruum fugientem capere, secundum eundem Lucam de Penna in dicta lege, si coloni, q. 6. Quam opinionem intellige primo, quando seruus est in actu fugae

fugz, in quo capi potest à domino pro
 p.ia autoritate sicut debitor fugiti-
 uis, l.ait Prætor, §. si debitore. n. it de
 his quæ in fraud. credito. circa quod
 plura adducit Menochi. de recuper.
 possess. remed. 5. q. 6. & facit l. t. §. ser-
 uus fugitiuus, ff. de seruis fugitiuis, l.
 quid sit fugitiuus, ff. de edict. edict.
 l. fugitiuus, ff. de verborum signif. &
 l. vnica in fine, C. de colonis pa. est. li
 bro 11.

116 Secundo intellige, etiam quando
 seruus non est in actu fugz, sed iam
 fugit, & vagus, & à nemine possessus
 reperitur in aliquo loco; iam tunc do-
 minus potest illum propria autorita-
 te capere, d. l. vnica in fine, C. de co-
 lonis palest. lib. it. tenent Platea. &
 Lucas de Peña in d. l. si coloni. Et
 ratio est, quia esset periculum in mo-
 ra, dum ad iudicem dominus accede-
 ret, vt sentit Bar in d. l. ait prætor, §. si
 debitorem, num. 1. de his quæ in frau-
 de credit, & tenet expresse Menoch.
 de recup. possessione; i. remed. 10. n. 51.
 Et est etiam ratio, quia quãdo seruus
 non est ab aliquo captus, nec diu est
 in quasi possessione libertatis domi-
 nus non amittit possessionem, l. 1. §. per
 seruum, ff. de acquir. possessione, vbi
 Doctores; & cum retineat possessio-
 nem, potest seruum propria autori-
 tate capere.

117 Sed si seruus fugitiuus ab alio pos-
 fidetur, non potest à domino propria
 sed iudicis autoritate capi, vt conclu-
 dit Lucas de Peña in dicta l. si colo-
 ni, quæst. 6. & sentit ibi Platea, quos
 refert & sequitur Menochi. dicto re-
 medio 10. num. 55. qui post Lucam de
 Peña hoc late declarat ibi num. 8.
 Et ratio est, quia quando seruus fug-
 git, & ab alio est captus, dominus a-
 mittit possessionem, dicta l. t. §. per ser-
 uum, ff. de acquir. possess. notat Cyn.
 in d. l. t. q. 1. C. vbi causa status, quæ se-
 quuntur Doctores com nuniter in d.
 §. per seruum, teste Menochi. lib. 2. de
 arbitra. iud. cent. 3. casu 238. n. 3.

118 Quod extendit, vt procedat etiam,
 si non sit seruus ab aliquo captus, si
 tamen diu stetit in possessione liber-
 tatis, nam dominus etiam amittit pos-
 sessionem; secus si diu non stetit, vt
 dictum est supra, l. 3. §. quod si ser-
 uus, ff. de acquir. possessione, Cyn. in
 d. l. 1. q. 1. C. vbi causa status, Bart. n. 1.
 & Iaf. num. 10. & 11. in dicto §. per ser-
 uum; cum qua opinione transit Meno-
 chi. in dicto casu 238. num. 3. vbi nu. 5.
 tenet post Cyn. loco citato, quod iu-
 dicis arbitrio reinquiritur, quando di-
 catur diu stetisse seruus in quasi pos-
 sessione libertatis, & seruus fugendo
 priuet dominum sua possessione, li-
 cet Bar. Alex. Iaf. Arci. & Ferretus in
 d. l. 1. §. per seruum, ff. de acquir. posses-
 sione, intelligant de decenio, quos se-
 quitur idem Menoch. de recup. pos-
 sess. remed. 10. q. vlt. qui ab ea opinio-
 ne recedit in d. casu 238. n. 5.

119 Sed intellige, quod in his duobus
 casibus amittit dominus possessionem,
 quando eam omittit, & non requirit
 vbi sit seruus; secus si dominus pos-
 sessionem prosequatur, quia non a-
 mittit possessionem, vt notat Innoc.
 in c. de seruorum, de fernis non ordi.
 quem sequitur Ange. in l. fin. C. de ac-
 quir. possess. & Grego. Lop. in l. 23. ti-
 tu. 14. par. 7. ve b. *Desapoderado el se-
 ñor*, per text. ibi, qui hoc probat.

120 Quod procedit, nisi seruus esset in
 fuga per 30 annos, per quod tempus
 dominus non solum amittit posses-
 sionem, sed etiam proprietatem per
 l. 23. titu. 29. par. 3. vbi Grego Lop. &
 dicta l. 23. titu. 14. par. 7. quod 30. anno-
 rum tempus requiritur in hoc casu
 propter maiã fidẽ serui fugitiui. Sed
 si seruus se pro libero gerat bona fi-
 de 10. annis inter præsentem, & 20. in-
 ter absentes præteribit libertatem,
 l. 2. ibi glossa in 2. opinione, verb. Per
 viginti, C. de præscrip. lógi temp. quæ
 pro libert. d. l. 23. titu. 29. par. 3. & l. 7. ti-
 tu. 22. parti. 4. Dicam latius infra in
 suo loco.

Liber secundus praxis ciuilis,

- 121 Si vero seruus esset religionem ingressus per tñm̄ a tempore sciētiz p̄ scribit libertatem, intra quod dominus potest eum extrahere à religione cū rebus quas ibi duxit, c. generalis, c. si seruus quisibet, 54. distin. c. 2. de seruis non ordin. cap. si quis incognitus, 17. quæst. 2. Authent. de monachis, §. 1. l. 7. titulo septimo, parti. 1.
- 122 Et nota, quod si quis vult petere aliquem vt seruum fugitiuum, & seruus dicat iniuste fuisse detentum in potestate petentis, agens debet docere de titulo, & eo iustificare possessionem, quo probato datur eis seruus, salua proprietatis quæstione, & onus probationis transit in adu. sarium præuendendum se liberum, l. liberis, §. fin. ff. de liber. l. causa, l. vis eius, C. de probatio, l. si filius, l. circa eū, l. si quis, ff. eod. tit. & apertus probat l. 27. titu 14. parti. 7. & l. 7. titu 4. parti 3. vbi Greg. Lopez notat.
- 123 Sitamen is, qui vt seruus periturus est in possessione libertatis, tenetur agens seruitutem probare, vt probat iura proxime allegata; & probatur seruitus probata aliqua ex his causis quibus efficitur seruus, vt supra in principio huius §. notauimus; vel si probetur quod seruitus fuit venditus, & traditus à domino, vel quod dominus ipsum habuit pro derelicto, & aliquis eum occupauit, vt in §. serui, & in §. penult. Inst. tu. de iure personarum, l. partum, C. de reuendi. l. traditionibus, C. de pact. l. fin. ff. pro derelicto, cum aliis supra in principio allegatis; quæ probatio debet esse clara & concludens cum sit contra libertatem, vt notat Carol. Moli. consil. 16. n. 7. & 9.
- 124 Libertas autem prebatur, vel quia quis est filius ingenue mulieris, vel cōsecutus est libertatē ex aliqua causa earū, quarū in sequenti §. mentionē faciemus, vt notant Doctores in d. §. præiudicia. es, Instut. de actio.
- 125 Et est aduertendum, quod si exceptio status sit opposita à reo dicente, se dominū actoris iudex prius cognoscere debet de hac exceptione, quàm de actione actoris, l. penult. & ibi Bal. C. qui accusare nō possunt; nam exceptio quæ opponitur contra personā impedit litem ingressum cum in omni iudicio quantumcūque sumario sit legitimanda persona, vt notat glossa in l. 2. C. de edicto diui Andria: collen. Specul. in titu. de except. §. nunc viderendum, col. 2. Bart. in Extratragan. ad reprimendum super parte figura, Ang. in §. eque, Insti. de actio. & expresse probat l. 5. tit. 10. parti. 3. quam legem intellige & limita quando probatio exceptionis status est in pontu, & non requirit altiore indigentem; sed si probatio exceptionis status non offertur in promptu, talis exceptio non impedit, nec est prius de ea cognoscendum per l. 10. tit. 3. p. 3. quas leges ita intelligit & concordat Gregorius Lopez ibi; nam alijs contrarium videntur disponere.
- 126 Et ita si seruus ex seruitute proclamat in libertatem interim dum causa p̄det habetur pro seruo; si vero fuerit in possessione libertatis, & aliquis dicat eum esse seruum, dum causa p̄det habetur pro libero, & potest cōstituiere procuratorē, l. ordinata, ff. de liber. l. causa, l. lite, ff. eod. tit. l. seruū quoque, ff. de procurato. l. 1. C. de assertio. toll. l. 4. ti. 3. par. 3. vbi Gre. Lop.
- 127 Er nota, quod si seruus de possessione seruitutis proclamat in libertatē, & cōtra dominū pronunciatū sit in fauorē libertatis sit secretatio earū terrarū, de quibus dubitatur, an sint domini vel serui pro quolara est sententiā libertatis, l. fin. quib. ad libert. proclā. nō licet, gloss. Abb. & Doct. in c. 2. de secret. posses. & fruc. l. 1. ti. 9. par. 3. vbi enumerātur alij plures casus, in quibus permittit est secretatio, & procedit. titiā ante sententiā secundū Salic. in d.

in d. l. fin. C. quib. ad libert. procla. nō licet, quem refert & sequitur Greg. Lopez in d. l. i. tit. 9. Parti. 3. verb. *Esse dadas*. Sed si quis prouocetur de statu libertatis in seruitutem, tūc prazstita fideiussione, vel si ea non habet iuratoria cautione, res manent apud prouocatum in seruitutem, l. i. §. i. C. de assertio. tollen. Gregor. Lopez loco citato.

128 Quoad practicam autem huius actionis, si ille qui dicitur seruus sit in possessione seruitutis, debet petere in libello vt pronuncietur ingenuus, vel libertus, & aduersarius condemnatur, vt libere permittat eum libertate vti. Sed si is qui dicitur seruus est in possessione libertatis, dominus debet petere vt declaratur seruus, & condemnatur, vt ei seruilia ministeria exhibeat, d. l. ordinari. ff. de liberali causa, l. liberis, §. fin. ff. eod. tit. l. disfamari, C. de ingenuis & manumif. §. praeiudiciales; vbi notant Doctores Instit. de actio.

129 Finsliter haec actio est civilis in re, rei persecutoria, stricti iuris, perpetua, & datur in simpli & hereditibus, & in haeredes habita confid. ratione rerum, non infamat, est directa utroque modo, & singularis. & simplex, vt in d. §. praeiudiciales, vbi Doctores, Instit. de actio. & notat Ioan. Crisp. in amore actio. n. 130.

130 Alia est actio praeiudicialis utilis, quae competit principibus, ac ceteris ex seruitute dominis praeiorū aduersus vassallos, rusticos, colonos, adscriptitios, tributarios, originarios, siue censitos, & ex diuerso his aduersus dominos suos, vt in Auth. de sanct. Episcopi, §. adscriptitios, conclus. 9. & in l. i. C. in quib. ca. sc. coloni censu. dominus ac cufare possunt. lib. i. l. collones, l. ne diutius, l. cum satis, C. de agricol. & censu. lib. ii. l. i. 2. & 3. cum aliis, titulo 25. par. 4. Et datur utilis, & nō directa; quia hinc non sunt proprie serui, quāuis in aliquibus seruis assimilatur

d. l. ne diutius, C. de agricolis & censu. lib. ii. nam sub appellatione seruutis omnes species subiectionis possunt comprehendendi, vt notat Mingius in d. §. praeiudiciales, n. 19. Instit. de actio. Et qui sint coloni perpetui, & qui coloni adscriptitij, censiti, coloni conditionales, originarij, iuquilini, censiti, simplices, rusticani, declarat late Valasc. de iure emph. q. 37. per totū, vbi n. 19. refert etiam alias subditorū species. Et qui sint domini, & qui vassali declarati d. l. i. & 2. & 3. tit. 25. parti. 4. Et ad quid teneatur vassallus domino, declarat etiam l. 5. & 6. eiusdem tituli, vbi Greg. Lop. verb. *Deuenos serui*, post Speculat. in tit. de feud. §. quoniam, verfic. Et nota.

131 Sed si dominus alia iura, vel tributa, seu seruitia à iure indebita à vassallis colligat absq; titulo, prae sumuntur per metū extorta, nec possunt prescriptione acquiri per dominū, vt notat Hofstien. in c. quod libere, & ibi Ioā. Andr. & Abb. qui hāc testator cōmuē opin. Inoc. in c. bonae, el. 2. de postula. Prælat. Cyn. in l. 2. C. quae sit lōga cōsuet. Alberi. in rubr. eod. tit. Ioan. Faber. in l. si certis annis, col. penult. C. de pact. idē Ioan. Andr. in c. i. in nouella, n. 2. de praeiudicio. lib. 6. & ibi Gemini. col. 1. & Phiip. Frac. col. 3. Bal. in c. 1. §. pactiones, n. 1. de pace constantie. Areti. cons. 14. Alex. in Liusiurādum, §. i. ff. quarū rerū actio nō detur. Iacob. in q. feudorū, n. 50. Quid. Pap. de praeiump. n. 106. in 5. vol. tract. Bertr. cōf. 49 lib. 1. Luc. de Peñ. in l. litibus, col. 3. C. de agrico. & censu. lib. 11. Iaf. in §. quadrupli, n. 69. Instit. de actio. modern. Gallus in cōstit. Paris. 2. p. §. 53. n. 16. cū seq. Tho. Gram. voto 12 n. 2. cū aliis seq. & cons. 95. n. 20. & cōsil. 98. n. 16. & cons. 147. n. 6. Montal. in l. i. tit. 11. lib. 2. Gre. Lop. in l. 6. tit. 25. par. 4. verb. *deuenos serui*, Couarr. in reg. possessor. mal. fidei, 2. p. §. 4. n. 4. de reg. iur. in 6. D. Ant. à Padi. in l. 2. n. 37. cū seq. C. de seruit. & aqua.

Liber secundus praxis ciuilis,

632

Quod limita, nisi domini probent se per tēpus immemoriale dicta seruituta accepisse, vt fere omnes proxime citati Doctores tenent, quia immemorialis vim tituli obtinuit, hoc iure, §. ductus aquę, ff. de aqua pluuiarum. cap. super quibusdam, §. pręterea, de verbor. significat. & expressę ita disponit l. 8. tit. 15. lib. 4. Recopilat. quę requirit vt probetur immemorialis cum qualitatibus requisitis de iure communi, & per leges huius Regni, quas qualitates ponit lex 41. Tauri, quę est l. 1. titu. 7. lib. 4. Recopilat.

Quod intelligit D. Anton. a Padilla in dicta l. 2. num. 38. C. de seruituta, & aqua, quando simul cum immemoriali aliq. i. a. i. a. i. n. i. c. u. l. i. t. u. l. i. pro barentur. Cuius opinio est expresse contra dictam l. 8. ibi: *Seauida en lugar de titulo baltase.*

333 Quod intellige in proprietate, in possessione autem sufficit tēpus 40. annorum per dictam legem octauam Regni.

334 Ad quid autem teneantur vassalli Regi. & Rex vassallis declarat decem tituli in 2. par. a titulo 10. vsque ad 20. & l. 4. titu. 27 & l. 3. titu. 29. eadem Par. Et Principes habent multi iura & priuilegia, quę eis competunt, & sunt reseruatę ratione excellentię & superioritatis, quę aliis nō competunt, vt in titu. quę sint regalia in vñibus feudorum, & 208. priuilegia Regibus & principibus reseruatę in subditos accumulat Chassane. in cathalogo glorię mundi, 5. par. 24. consideratione.

335 Et inter ea quę a vassallis Regi debentur, est annuum tributum quod ei debetur in signum subiectionis & recognitionis vassallagij, quęd proprie dicitur collecta, & sermone Hispano dicitur *pecho*, sub quo vocabulo comprehenduntur plura, ad quę ignobiles villani tenentur, vt declarat Ioan. Arce ab Otalora de nobilitate, 1. par. cap. 1. nume. 15. cum seq. & c. 2. n. 5.

Quod tributum debetur Regi de iure diuino iuxta illud Math. 22. & Lucę 12. & Marci 11. vbi Redemptor noster dixit: Reddite ergo quę sunt Cęsaris Cęsari. & facit tributum, cum seq. 23. q. 8. cap. peruenit, cap. in nouimus, vbi Doctores de censibus. Et de iure eorum in l. vnica, C. quę sint regalia, vbi Bal. & Doctores, Authent. de mōdati Princip. collat. 3. Chassan. in dicta 24. consideratione. Et de iure regio est l. 11. titulo 28. par. 1. quę ponit rationem ob quam vassalli tenentur ad tributum seu collectarum pręstacionem quę etiam notat Hostien. in summa. tit. de censib. 6. e. v. quib. vers. Ex actione, & vers. fin. Ioan. Faber in l. 1. C. noua vectig. Cuid. cor. sil. 65. nume. 3. & consil. 150. num. 5. Deci. consil. 649. e. u. aliis adductis per Ioan. Arce ab Otalora de nobilitate 1. par. cap. 3. numero 2. cum aliis seq. & probant, l. 2. & 8. titulo 1. par. 2. vbi Gregorius Lopez.

336 Et hoc tributum non potest imponi nec exigi nisi a solis Regibus & principibus, superioribus, cum solis eis sit reseruatum in signum subiectionis & recognitionis vassallagij vt dictum est l. 2. & fin. C. noua vectig. l. 1. vectigalia, ff. de publica, c. ignouamus, de censib. Bart. in dicta l. vectigalia, Cuid. dicto consil. 65. & 150. Otalora loco citato dicta l. 2. & 8. tit. 1. par. 2.

337 Nisi alicui sit concessum principis priuilegio, vel per immemoriale pręscriptionem, quę vim priuilegij habet, d. l. hoc iure, §. ductus aquę, ff. de aqua pluuiarum. cap. 1. de pręscriptio. lib. 6. cap. super quibusdam, §. pręterea, de verborum significat. dicta l. 8. titu. 15. libro 4. Recopilationis.

338 Et omnes personę vniuersaliter tenentur ad tributa vel collectas exceptis his quę eximuntur iure vel priuilegio.

privilegio vel consuetudine immemoriali, quæ habet vim privilegij, nã princeps habet generaliter contra omnes fundatam intentionem suã de iure diuino & humano vt dictum est, cap. omnis anima, de censib. l. omnes, l. 1. & penultim. C. de anno & tribu. lib. 10. vbi Ioann. de Plarea, c. super quibusdam, de verbor. signific. d. l. 2. & 8. titu. 1. par. 2. & dicta l. 11. titu. 28. part. 3. vbi Gregor. Lopez verb. Tributos. & Ioann. Arce ab Otalora de nobilitate, 2. par. cap. primo, numero 1.

39 Et in his causis aliquando prouocat particularis, aliquando fiscalis cõ communitate, & aliquãdo fiscalis solus per viam delationis. Et ad hoc vt particularis possit mouere hoc iudicium necessarium est quod præcedat pignoris captura ex parte communitatis ratione tributorum ignobilium, & quod particularis præsentet huius pignoris testimonium corã iudicibus nobilitatis in principio iudicij, vt disponit dicta l. 8. titu. 11. lib. 2. Recompil. & declarat Otalora dicto tract. de nobilitate 3. par. c. 1. nume. 7. Et debet communitas citari, & libellus notificari fiscali, vt ipse aduertit.

140 Ex parte verò fiscalis vel communitatis licitum est absolute & libere prouocare sine aliqua inquietatione particularis, quia quando particularis denegat solutionem tributorum, & dicit se nobilem, turbat quasi possessionem quam princeps habet de iure communi contra omnes subditos vt supra notauimus, & videtur eum spoliare sua quasi possessione per ea quæ notat Innocent. in c. suborta, de re iudic. Abb. in c. quærelam, de electio. Ion. Arce ab Otalora dicto tracta. de nobilit. 3. par. c. 3. nume. 2. Et expedit magis in hoc iudicio prouocare, quã prouocari; quia is qui prouocãt potest suspendere petitorium, & facilius probare possessorium, quã petitorium, cum ad obtinendum in

possessorio, sufficit probare exemptionem tributorum per tempus 20. annorum tam litigantis, quã patris & auis; sed in proprietate requiritur tempus immemorabile per diu. l. 7. & 8. tit. 11. lib. 2. Recopilatio. Et in hac nobilitatis causa cum agatur de iure in corporali, possunt in vno libello cumulari petitorium & possessorium, vt declarat Ioann. Arce ab Otalora in dicta 3. p. c. 5. nume. 1. cum aliis seq. & probat dicta l. 8. titulo 11. lib. 2. Recopilatio. Quod secus est in re corporali, in qua non potest intentari ab vna persona petitorium & possessorium retinendi vno respectu propter contrarietatem, quæ resultat, vt in l. naturaliter, §. nihil commune, ff. de acquir. possessio. & in l. ordinarij, C. de rei vendicat. l. incerti iuris, l. 1. de vi, ff. de iudi. c. pasto alis, de causa possessio. & propriet. Decretores in dicto §. nihil commune, maxime Ripa num. 150. cum seq. Couar. lib. 1. variar. resolution. c. 16. num. 10. cum seq. Otalora loco citato, Ioann. Garcia glos. 12. num. 9. versic. Addit tertio, in fine dicens, esse notatũ dignissimum. Ioan. Gutier. lib. 3. q. 14. numero 27. l. 27. tit. 2. par. 3. Et aduerte, quod actor particularis potest suspendere petitorium ante litem contestatam, ex reg. text. in c. pastoralis, & in c. significauerunt, de testib. & probat dicta l. 8. tit. 11. lib. 2. Recopil. Post litem vero contestatam non poterit secundum magis communẽ epinionem, vt testatur Ripa in dicto §. nihil commune, nume. 154. quem sequitur Otalora loco citato, nisi in odium spoliatoris, vt in Clément. vna de causa possessio. & propriet. quem text. intelligunt Alex. 1af. & Ripa citati per eundem Otalorã, qui testatur de magis communi opin.

141 Sed aduerte, quod omnia quæ dicta sunt de nobilitate intelliguntur quando de pleno iure nobilitatis tractatur ad euitandam solutionem tributo-

Liber secundus praxis ciuilibus,

butorum, sed quando per insidentiam de eo iure nobilitatis tractatur ad eum tantam carcere in, vt nobilis pro debito ciuili non incarceretur, neque torqueatur, & limitia; minor & facilius probatio requiritur, & semiplena, cum aliquibus circumstantiis sufficientibus, secundum Otaloram in 3 p. c. 8. num. 11. dicens, quotidie praticari, Accuedus in l. fin. tit. 21. lib. 4. Recopilatio num. 63. & in l. 4. titu. 2. num. 41. lib. 6. Recopilat. Ioan. Gutierrez de iuramento confirmator. cap. 16. nu. 9. Parlador. lib. 2. c. fin. 5. part. 5. §. 6. numero 9. & in lib. 1. rerum quotidianarum, cap. 17. num. 29. Iuan. Garc. glof. 1. num. 33. & dominus Anton. Padilla in l. si quibus nume. 8. & 9. C. de seruitutibus & aqua, Bouadilla in sua Politica lib. 3. cap. 15. num. 20. Et ratio est, quia quod de qualitate aliqua non principaliter, sed assessorie tractatur; satis est qualitatem semiplene probare secundum Bald. in l. no ignorat, colum. 3. C. qui accusare non possunt; sicut in probatione filiarionis per incidentiam ad obtinenda, d. l. alimenta, sola fama sufficit, quae est semiplena probatio ex l. fin. titu. 19. parti. 4. sed quando principaliter de ea tractatur sola fama non sufficit vt per Doctores, & per text. in cap. per tuas, de probatio. & glossa in Michaele, de filiis presbyterorum; licet contrarium teneant ipsemet Ioannes Arce Otalora sibi contrarius, 2. par. 3. part. 5. cap. 10. num. 3. & Didacus Perez in l. 7. glossa penult. titu. 2. lib. 4. Ordinar. colum. 1381. & Baeza de inope debito cap. 16. nu. 24. qui meo iudicio merito ab omnibus modernis reprobantur; quia vera nobilitas per famam, reputationem, communemque opinionem probatur, & quod testes dicant quod pro nobili habitus est, Mascard. de probation. concln. 1095. num. 11. Matien. in l. 7. tit. 7. glof. 4. numero 3. lib. 1. Recopilation. Villadie gus in l. 8. in prologo del fuero juz-

go, dicens, nobilitatem ex vulgi opinione dependere, & d. l. 8. titu. 11. lib. 2. Recop. libi. *Proneu possession y re pu. action de si, de su parte, y aguelo.* Et haec probatio sufficiens est ad eum tantam solutionem tributorum vt dictum est. In his aut. in causis nobilitatis plurimum potest arbitrium iudicis, & qui sunt nobiles vel ignobiles iudicis arbitrio relinquitur, Tiracquelus de nobilitate, c. 10. n. 10. Ioann. Garc. glof. 12. num. 25. Accuedus in rubr. titu. 21. numero 10161. vsque ad numero 190.

142 Vltimo loco est sciendum, quod quando particularis non potest iudicium mouere, quia non potest agere sine turbatione reali & pignoris captura, vt disponit d. l. 8. titu. 11. lib. 2. Recopilat. potest petere vt examinentur testes ad perpetuam rei memoriam ante litem contestationem propter senectutem, vel absentiam, vel alias causas, vt in c. quoniam frequenter, vbi Doctores vt lite non contestata, & in cap. significauit, de testibus, & in Authent. sed & si quis, C. eod. tit. Et quae sint in hac probatione necessaria, diximus supra in prece deti in §. 46. de actione, de partu agnoscendo, prope finem.

EX §. II.

SUMMARIA.

- 1 *Libertatis diffinitio.*
- 2 *Renocari potest in seruitatem liberus per ingratitudinem.*
- 3 *Quibus modis seruus efficitur liber.*
- 4 *Seruus ad sacros ordines, domino sciens, promotus fuerit, efficitur liber.*
- 5 *Dominus si sciens seruum nomine ueris filium suum sit liber.*
- 6 *Dominus existens sine uxorē ex ancilla filios habeat, si in uoluntis nihil disposuerit de seruius filij, & ancilla*

*nulle post mortem domini sunt li-
beri.*

- 7 *Servus si bona fide pro libero se ge-
rat, et 10. annos inier presentes, &
20. in:er absentes, & mala fide
30. efficitur liber.*
- 8 *Servus si plures habent dominos, si
vnus manumissit pro parte cetero-
rum taxatur presum arbitrio iudi-
cis.*
- 9 *Libertus ad qua teneatur patrono
suo.*
- 10 *Patronus non potest vocari a liber-
to in ius sine venia.*
- 11 *Libertus teneatur prestare patrono
operas ab eo impensas, quar: spi-
rituum commendam precuntiarum.*
- 12 *Reveras o in servitute em fit quov lo
manumissus gratis, vel eius precio
est ingratius.*
- 13 *Libertus si decedit sine liberis suc-
cedit patronus eius.*
- 14 *Patronus legitimus tutor liberti, &
non tenetur satisfare.*
- 15 *Patronus habet liberam assignandi
facultatem vni ex liberis liberti
suum.*
- 16 *Libertus debet domino multos hono-
res si manumissus; secus si legis
beneficio habuerit libertatem.*
- 17 *Patronus quibus modis a iustis ius
patronatus.*
- 18 *Eisdem modis quibus patronus per-
dit ius patronatus, liberti etiam per-
dit illud, eius filij, & cognati.*
- 19 *Practico iuris astrictio.*
- 20 *Libertinus in aore ingenuitatis sem-
per ex dispositione iuris communis
nomissus in libertatem proclama-
re potest.*
- 21 *Pronunciatus per sententiam inge-
nus factus, & pro veritate ha-
betur.*
- 22 *Causa servitutis & ingenuitatis, &
libertinitatis, possunt etiam tracta-
ri post sententiam.*
- 23 *Actio pro servitute est in rem pra-
toria.*

De actione ex libertinitate &
ingenuitate, §. II.

ALIA & tertia est praeiudicialis actio de libertinitate & ingenuitate, qua quaeritur, an quis sit libertus, vel ingenuus, & datur patrono contra eum, qui negat se esse libertum, & liberto aduersus patronum, qua petit se declarari ingenuum, vt in lege, ingenuum, ff. de statu homin. & in l. fin. in princip. & in §. fin. ff. si libert. ingenu esse dic. & in l. diffamari, C. de ingenu & manumif. & in §: praeiudiciales, vbi Doctores, Insti. de actio.

Pro cuius declaratione praesumen- dum est, quod libertus est naturalis facultas eius, quod cuique facere libet, nisi quod vi aut iure prohibetur, l. libertas, ff. de statu hominum, §. 1. Instit. de iure personarum, l. 1. tit. 2. par. tit. 4. Et dicitur res inextimabilis, vt in l. libertas. vbi Deci & Cagn. ff. de re gu. iur. Et est duplex libertas, vna natiua, quae dicitur naturalis facultas, vt in dicta definitione continetur; & alia quae appellatur dativa, quae praesupponit seruitutem praecessisse, quam in totum extinguit; & haec dicitur noua libertas creata a iure, & non antiqua detesta, quae iam mortua erat per fictio- nem, l. seruitutem, l. quod attinet, ff. de regul. iur. & non potest reuocari, l. qui res, §. aream, ff. de solutio. Et quod sit noua libertas patet, quia habet nouam formam, & propter manumissionem patronus habet ius patronatus, l. 2. vbi Doctores, C. de in ius voc. & libertus tenetur ad multa patrono, de quibus per glof. & Doctores in §. sed nostra, Instit. de succes- sio. libert. Et libertas potest reuocari in seruitutem propter ingrati- tudinem, l. 1. C. de lib. & eorum liber. §. maxima, Instit. de capit. dimin. quod non est in naturali libertate. Hinc est quod

Liber secundus praxis ciuilis,

Quod manumissio est vera datio libertatis, vt tenent glos. & scribentes in l. manumissiones, ff. de iustitia & iure, quia est noua libertas creata à iure, quæ per factum manumissionis datur seruo manumisso; & ita manumissus dicitur nouus homo, l. hodie, ff. de capit. dimi. §. seruus, Instit. eodē titu. Et tanquam nouiter natus efficitur ciuis, §. fin. Insti. de libert. & ita quod sit noua libertas & nouus libertus homo, tenet Deci. in l. quod quis cum seruus, ff. de regul. iur. Bologne. in tracta. de multip. signi. & diff. iuris & facti, num. 70. Minsing. in dicto §. præiudiciales, nume. 22. Instit. de actio. Tiber. Decian. responsio 19. num. 103. lib. 3. & facit quod tradit Zaf. in suis intellect. in l. si non sortem, §. libertus, de conditio. indebiti, & sentit l. 22. tit. 22. parti. 4. in princip. ibi: *Torna como de nuno en estado de home,* & ibi: *El Rey dize, loie assí, mando q̄ seys libre. bieu assí como si nuno ouieses seydo seruo;* quod à contrario sensu facere non potest patronus; nam Rex hoc facit restituenlo naturalibus, vt in l. fin. C. de bonis liber. & notat Gregor. Lop. in d. l. 11. verb. *Como si n'ca.* Nec obstat fundamentum in contrarium adductum per Anto. Natta post alios in consilio 624. num. 1. lib. 3. dicentem, seruitutem esse accidens, & non naturam; & ideo sublato accidente, natura ipsa elucescit, & sic ex ipsa seruitute per manumissionem dextitur libertas, quæ inerat iure naturali, sed erat offuscata de iure gentiū. Nam ad hoc respondetur, quod licet seruius sit accidens, extinguit libertatem, d. l. seruitutem, & l. quod attinet, ff. de reg. iur. Et sic cum libertas per seruitutē sit mortua, amplius reuiuisci non potest, d. l. qui res, §. aream, ff. de solutio.

Multis autem modis seruus efficitur liber, Primo, si nunciauit iudici virgini raptorem, l. si quis, C. ex quibus caus. serui. pro præmi. liber ac

cip. l. 3. tit. 22. par. 4. Secundo si nunciauit iudici fabricatorem inonetz, l. fin. C. eod. tit. ex quib. caus. serui, d. l. 22. par. 4. Tertio, si nunciauit iudici ducem militiæ desertorē, dicta l. fin. & dicta l. 3. par. & in his tribus casibus datur domino per Regem pretium iustum, l. 2. dicto titu. ex quib. caus. & dicta l. 3. par. Quarto, si seruus necem domini vindicauit. vel eius occiso. em accusauit, & intentione imp. obauit, l. 1. dicto titu. ex quib. & dicta l. 3. par. Quinto si detegit coniurationem & conspirationem in mortem domini, l. 2. §. alieni, ff. ad l. Falcid. vbi Alex. Grego. Lop. in dicta l. 3. Sexto, si nunciauit Regi vel regno conditionem machinatum, dicta l. 3. titulo 22. parti. 4. Septimo, si dominus ancillā publice prostituat, l. si lenones. C. de Episcop. au di l. minime, ff. de serat. l. si dominus, ff. de his qui sunt sui vel alieui iuris, l. 4. titu. 22. par. 4. l. 36. titulo 3. par. 5. Octauo, si seruus cum libera, aut ancilla cum libero, domino sciente, nec contradicente, aut dominus cum ancilla matrimonium contraxit, Authent. de nup. §. si vero ab initio, collatione 4. Authent. ad hæc, C. de lati. lib. toll. l. 1. tit. 5. par. 4. l. 5. tit. 22. eadē par. declarat Couarr. in epit. de spō salib. 2. par. cap. 3. §. 7. num. 1. & Valafchi de iure emphit. quæst. 37. num. 5. & 6. Nono, si seruus ad sacros ordines domino sciente promotus fuerit, c. miramur, de seruis non ordin. Specul. in tit. de dispensatione. §. qua liter autem, num. 4. Anton. Cucchus Instit. maior. lib. 4. titu. 12. num. 41. l. 6. titulo 22. parti. 4. Decimo, si seruus ingrediatur religionem, & dominus intra tres annos à retere sciētiæ eum non extraxerit à religione, c. generalis, c. si seruus sciente, §. 4. distinct. c. 2. de seruis non ordin. cap. si quis incognitus, 17. quæst. 2. Authen. de monachis, §. 1. col. lat. 1. l. 6. titu. 7. par. 1. Vndecimo, si sciente domino milita-

militavit seruis, l. super seruis, C. qui
 militare non possunt. Duodecimo,
 si tempore infirmitatis dominus seruum
 exposuit, sicut filiusfamilias libe-
 ratur à patria potestate, l. 2. & 3. C. de
 infant. expo. c. v. nico de infan. l. an-
 gui. & expos. glos. in l. necare, ff. de li-
 ber. agnoicend. l. 4. tit. 20. par. 4. De-
 cimotertio, si dominus scienter seruū
 nominauit filiū suum. §. fin. vbi glos-
 sa & Doctores, Instit. de adoptio. Re-
 bus. in tract. nominatio. quæst. 1. nume-
 ro 7. Decimoquarto, serui efficiun-
 tur liberi, si dominus existens sine u-
 xore ex ancilla filios habeat, & in vl-
 tima voluntate nihil disponat de ser-
 uitate, vel libertate eorum; nam di-
 cti filij & ancilla post mortem domi-
 ni ad libertatem perduntur, vt sit
 mors domini libertas exordium, l. fi-
 nal. C. communia. de manumissio. vbi
 Bal. Salic. & alij. Et ratio est, quia cū
 de eis expresse dominus non dispo-
 nat, præsumitur libertatem eis relin-
 quere, argum. text. in Authent. nunc-
 autem, C. de secund. nupt. Si autē vo-
 luerit de eis disponere, poterit quo-
 modo sibi placuerit inuita & in vlti-
 ma voluntate eos alij, vt seruos le-
 gando vel heredibus in seruitute re-
 linquendo, vt in dicta l. fin. C. commu-
 nia, de manumissio. l. si minor, cum se-
 quen. ff. de manumif. vindicta, l. 1. ti-
 tulo 22 par. 4. Decimoquinto effi-
 citur seruus liber. præscriptione, si
 pro libero se gerat bona fide 10. an-
 nis inter præsentēs, & 20. inter absen-
 tes, & mala fide 30. annis, l. 1. vbi glos-
 sa verb. Præscriptio, l. 2. vbi etiam
 glos. verb. Per viginti, in vltima opi-
 nio. C. de longi tempor. præscriptio.
 quæ pro libert. & expressius l. 23. ti-
 tulo 29. par. 3. & l. 7. titu. 12. par. 4. Et
 nota, quod licet libertas præscriba-
 tur tempore, vt dictum est, tamē ser-
 uitus liberi hominis non præscribi-
 tur, nec mutatur eius conditio, l. fin.
 C. de præscriptio. longi tempor. quæ
 pro libert. & non aduersus libert. op-

ponitur, vbi glossa & Doctores, glos.
 in l. 2. verb. Ancillam, C. de ingenu.
 & manumif. l. 24. tit. 29. par. 3. Deci-
 mosexto efficitur seruus liber per
 manumissionem, vt per totum ff. de
 manumissio. & de manumif. testam.
 & de manumif. vindicta, & Instit. de
 liberti. & per dictam l. 1. tit. 22. par. 4.
 Quæ manumissio potest fieri pluri-
 bus modis, vt in §. multis, Instit. de
 libert. & in dicta l. 1. titu. 22. parti. 4.
 vbi Gregor. Lopez refert quæ sint in
 hac manumissione necessaria. Et no-
 ta quod si seruus plures habeat domi-
 nos, vnus potest eum manumittere,
 alijs inuitis, soluta eis parte pretij iu-
 dicis arbitrio, l. 1. C. commu. seruo ma-
 numi. l. 2. titu. 22 par. 4. Item aquet-
 te, quod licet debitor possit manumit-
 tere mancipia generaliter obligata,
 nō tamē potest manumittere ea quæ
 sunt specialiter obligata, l. C. de ser-
 uo pig. manumisso, l. seruus, ff. de ma-
 numif. & creditor potest mancipia
 sibi specialiter obligata, saltem per
 deicommissum manumittere, sed nō
 generaliter obligata, l. generaliter,
 §. si quis seruo, vbi glos. ff. de fidei-
 mis. libert. l. est differentia, ff. in qui-
 bus caus. pign. vel ipot. tacite con-
 hatur, & notat Beroi. in cap. nulli,
 numero 16. de rebus Eccles. non a-
 lienand.

9 Ex hac tamen manumissione mul-
 tipliciter competit patrono ius patro-
 natus, primo tenetur libertus reuerē-
 tiam patrono exhibere cum apud eū
 accedit, videlicet in assurgēdo & ho-
 norando eum bireto, & salutando. l.
 generaliter, ff. de in ius voc. l. qui ma-
 numitti. C. de oper. libert. l. 8. tit. 22.
 parti. 4. Secundo, patronus nō po-
 test vocari à liberto in ius sine venia,
 l. fin. ff. de in ius voc. l. 1. & 2. C. eo. ti.
 d. l. 8. Tertio, non potest libertus
 accusare patronum vel patronā libe-
 ros, seu parentes patroni; nec contra
 patronum proponere actionē, vel ac-
 tionē doli, vel exceptionem, l. adoptio-
 tium

Liber secundus praxis civilis,

tium, §. patronum, cum l. seq. ff. de in ius vocan. l. i. l. honor, l. liberto, ff. de obseq. alib. p. r. est. l. parens, l. licet, eodem titulo, l. apud Celsum, §. aduersus, ff. de exceptio. doli, d. l. 8. titu. 22. par. 4. etiam si patronus committeret delicta publica, l. qui accusare, in fin. ff. de accusatio. l. si adulterium, §. liberto, ff. de adulteriis, nisi in causa propria, l. hi tamen, §. 1. ff. de accusatio. dicto §. liberto; vel in crimine legis maiestatis, l. famosi, ff. ad leg. Iulia. maiest. l. penult. C. eodem titulo, l. penult. C. qui accusare non possunt. Et in crimine annonæ, l. mulierem, ff. de accusatio. & in falsa moneta, l. fin. C. ex quibus caus. serui pro p. rem. lib. accipia. vel quando alieno nomine ageret, l. quæsitum, ff. de in ius vocat. Quarto, contra patronum non datur liberto restitutio, l. i. C. qui & aduersus quos rest. in integr. nõ est necessaria. Quinto tenetur libertus patronum & eius filios & familiam alere, si alitudo non habent unde se alere possint, l. si quis a liberis, §. solent, vbi Bart. & alij, ff. de liber. agnoscend. l. 11. titu. 22. par. 4. Sexto tenetur libertus prestare patrono operas ab eo impositas quæ respiciunt commodum pecuniarium, l. i. vbi glof. C. de oper. libert. Azon. in summa illius tituli, qui ponit sex differentias operarum, & declarat, quibus actionibus possunt peti, & ultra eum Ioan. de Blana. in tractatu de actio. in actione præiudiciali, de ingenuit. & liberti. Septimo, patronus potest libertum in seruitutem reuocare, vt in Authenti. vt liber de cætero, §. 1. collatione 6. l. i. C. de libert. & eorum libert. l. 9. titu. 22. par. 4. Et est aduertendũ, quod hæc reuocatio in seruitutem fit, quando manumissus gratis, vel eius pretio est ingratus manumittenti, vel eius filius excansa ex qua donatio reuocaretur, aut fecit pacem in eorum perniciem cum inimicis, vel patronum aut eius filios egentes nolit alimentare, d. l. i.

C. de liber. & eorum lib. Authenti. vt liber de cæte. §. 1. collatio. 6. l. etiam, C. de obseq. dicta l. 9. titulo 22. par. 4. quæ in reuocatione donationis allegat l. 10. titulo 4. par. 5. Sed si patronus a tertio pretium pro manumissione recepit, vel hæres domini eius mandato manumissit, tunc non reuocatur in seruitutem libertus, sed patronus potest conueniri, vt pro modo excessus castigetur, dicta l. i. C. de liber. & eorum lib. dicta l. 9. titulo 22. parti. 4. quod declarat ibi Gregorius Lopez. Octauo, patronus succedit liberto; nam si liberto decedit sine liberis & parentibus, vel cum liberis ex hæredatis, patronus succedit in omnibus bonis liberti, & deficiente patrono, succedunt eius liberi, & eis deficiētibus collaterales, vsque ad quintum gradum, salua gradus prærogatiua, qui succedunt in capita & nõ in stirpes. Sed si liberto fecit testamētum, & habuit minus quæ centum aureos, tunc potest patronus totaliter excludere; si vero habeat plures quàm centum aureos, tenetur patrono tertiam partem bonorum relinquere, alioquin datur patrono tertia pars, vel si minus sit ei relicta, fiet supplementum, vt in §. sed nostra, Insti. de successio. liber. l. 1. C. de bonis liber. l. 10. tit. 22. p. 4. quod etiã dispositum est, vt fratres liberi ipsius liberti excludant patronum, contra id, quod notatur in Authenti. defuncto, C. ad Tertullian. Nono, patroni, & eorum liberi sunt legitimi tutores libertorum impuberum, quia sunt eorum successores; nam vbi est successiois emolumentum, ibi debet esse onus tutelæ, vt in §. vnico, Insti. de legit. patro. tut. vbi Doctores. Decimo, patronus legitimus tutor liberti nõ tenetur regulariter satisfare nisi sit persona vulgaris vel inhonestæ, vel sint magnæ facultates p. pilli, vel eum non diligit, vel sub talia similia causa, vt in l. legitimus, §. 1. & 2. ff. de legit.

- 15 git. tuto glossa & Doctores in dicto §. vnico. Vndecimo, patronus habet liberam assignandi facultatē vni ex liberis libertum suum, vt per totum ff. de assign. liber. Et hæc assignatio potest fieri in testamento, & sine eo, & pure, & sub conditione, & qui buscumque verbis, & etiam nutibus & signis, vt in l. 1. §. assignare, ff. eodē titulo. Et liber cui facta est assignatio per patronum, potest transmitti ius patronatus ad liberos suos, non autem ad extraneos, nec etiam ad fiscum, nisi tale ius patronatus trāseat cum vniuersitate honorum, vt notat glos. in l. quædam, verb. Fundus, ff. de acquirendo rerum dominio. Quam re. art. & sequitur Nicas. in §. vnico, num. 2. Insti. de assignatio;
- 16 libert. Et est hic aduertendū, quod patronus habet dictos honores, quando libertum manumisit; secus si aliquo legis beneficio fuit seruus effectus liber, vt superius dictum est; quia tunc non dicitur habere patronum, vt colligitur ex toto titulo, ex quibus causis serui pro præmio lib. Et nota etiam quando manumissio facta est à patrono ius patronatus liberti non potest diuidi, quia non recipit diuisionem, l. quædam, in fine, ff.amiliz ercisc. l. 3. de alimen. leg. l. fin. ff. de iure patrona. glos. in Clemen. 2. §. vltimo de iure patron. Nec potest etiam istud ius alienari, glossa in Clemen. plures, verb. liber, de iure patronat.
- 17 Multis etiam modis patronus amittit ius patronatus, de quibus per glossa & Doctores in §. sed nostra, Insti. de successio. liber. & in l. 11. tit. 22. par. 4. vbi accumulatur decē cas. 3. quibus adde. quod regulariter patronus tenetur erga libertum ad ea onera quæ ratio æquitatis suadet, vt notat Paulus de Citadi. in tractat. de iure patronat. §. p. artic. 6. versic. Nono & vltimo, quem refert & sequitur Cesar Lambertia. eodem
- 18 tractatu, lib. 3. q. vltima, artic. fin. Et nota, quod eisdem modis quibus patronus, perdit ius patronatus liberti perdunt etiam illud eius filij & cognati, qui habent ius succedendi, vt in §. multis, Insti. de successio. liber. & notat post Az. Gregor. Lopez in dicta l. 11. tit. 22. par. 4. quæ lex hoc ius extendit ad filios, vsque ad quartum gradum.
- 19 Ad practicam autem huius actionis deueniēdo, est aduertendū, quod si is qui dicitur, libertus sit in quali possessione ingenuitatis, patronus tenetur probare libertum suum, alia reus obtinebit. l. fin. ff. si libert. ingenu esse dic. l. c. i. ca. ff. de probatio. Et in hac actione præjudiciali, patronus petere debet, vt declaratur legitimus rei conuenti patronus, & reus libertus suus, & condemnetur vt obsequia & iura sibi debita præstet; & ex contrario qui pro libertato habetur petere debet vt ingenuus declaratur, & reus condemnetur vt patiatur se pro ingenuo gerere; & de cætero nõ petat ab eo iura patronatus, nec molestet, dicta l. fin. in princip. & in §. fin. ff. si libert. ingenu esse dicat, Lingenuum, ff. de statu homin. l. disfamari, C. de ingenu. & manumif. & notatur per omnes in dicto §. per iudicialis, Insti. de actio.
- 20 Et est notandum quod libertinus fauore ingenuitatis semper ex dispositione iuris communis nouissimi in libertatem proclamare potest, dicta l. fin. ff. si libe. ingen. esse dic. Et cum ingenuitas sit fauorabilior seruitute & libertinitate præscriptio quinque nij oberit vendicanti aliquem ex ingenuitate in seruitutem vel libertinitatem, vt notatur in dicta l. fin. & per Monticulum in dicto §. præjudicialis, n. 7. Insti. de actio.
- 21 Item aduerte, quod si quis ingenuus pronuntiatus fuerit sententia, in hoc casu facit ius, & pro veritate habetur, l. ingenuum, ff. de statu homin.

Liber secundus praxis ciuilib.

min. vbi Doctores in l. 2. C. quibus res iudicata non noc. Tiraquel, int. a sta. res inter alios limitatio. 10. quod intellige con:urrentibus quinque requisitis per nos supra adductis in c. 1. de actione. de pa. tu agnoscedo, §. fin. numero 27. in sententia filiationis isto lib. 2.

22 Ultimo loco sciendum est, quod causz seruitutis libertinitatis & ingenuitatis possunt etiam tractari post mortem eorum, qui dicuntur serui, vel liberti, vt per totum ff. de statu defunctorum, notat Monti. in loco proxime citato.

23 Hæc actio est in rem prxtoria, & habet naturam, quam notant Doctores in dicto §. prxiudiciales, Insti. de actio. & Ioan. Crispi. & Nicasi in arbore actionum, num. 9.

EX §. III.

SUMMARIA.

- 1 **E**xercitoria actio cui competat. & contra quem.
- 2 Exercitor quis dicatur.
- 3 Actio exercitoria aduersus quem datur.
- 4 Faciens expensas nautis, dicitur contrahere in utilitatem nautis.
- 5 Creditor non tenetur probare re veram esse in utilitatem nautis.
- 6 An idem procedat in Economia.
- 7 Exercitor an teneatur pro magistro nautis.
- 8 Quando quis teneatur ex delicto & factis nautarum.
- 9 Exercitoria actio eius etiam competere potest.
- 10 Tributoria actio cui competat.
- 11 Negociatio requiritur in actione tributoria.
- 12 Negociatio fieri debet sciente domino.
- 13 Actio de peculio in quibus differat ab actione tributoria.
- 14 Negocians in hac actione debet as

- se in possessione patris*
- 15 Actio quod iussu ei datur qui cum filio & seruo contraxit.
 - 16 Iussus cui de necessitate faciendus sufficit quod sit filio, vel seruo, vel ipsi contrahente.
 - 17 Actio de re inuersa cui datur.
 - 18 Versum nisi sit in utilitatem patris an hæc actio competat.
 - 19 Quando dicitur versum in utilitatem domini vel patris.
 - 20 Actio de in rem verso an habeat locum in quocumque contractu.
 - 21 Actio de peculio datur ei, qui contraxit cum filio, vel seruo.
 - 22 An dictæ actiones sint prxtoria.
 - 23 Actiones prædictæ possunt esse temporales.
 - 24 Actiones prædictæ possunt esse bona fidei.
 - 25 Actio de peculio à pratore inuenta.
 - 26 Actio de peculio an sit in rem vel in personam.
 - 27 Peculium quid sit.
 - 28 Peculium quo complex sit.
 - 29 Peculium quæ castrense quod dicitur.
 - 30 Peculium profectiuum quid dicatur.
 - 31 Peculium aduentitium quod sit.
 - 32 Castrensia vel quasi peculia eundem pertineant.
 - 33 Actio de peculio contra quæ nascatur.
 - 34 In quo differant filij à seruis.

*De quinque actionibus quæ ex cõtra-
ctibus eorum qui aliena sunt posse-
sate nascuntur: scilicet, de exercito-
ria, institutoria, tributoria, quod ius-
su, de in rem verso & de peculio.*

§. III.

EX negociis per filios aut seruos factis, quibus parentes, aut domini possunt conueniri

niri, sex oriuntur actiones, scilicet exercitoria, institoria, tributoria, quod iussu, de peculio, & de in rem verso, vt per totum Insti. quod cum eo; & videtur l. 7. titu. 21. par. 4 Martien. 3 folio 392. & explicat Cognol. in l. frater à fratre, de conditio. indeb. fo. 662

Exercitoria.

1 Et exercitoria actio datur ei qui contraxit cum exercitore, id est cum præposito nauis, siue sit filius, siue seruus, siue alius homo liber, qui præpositus est ex contractu, vel quasi cum eo facto ex causa circa quam præpositus est, & datur contra magistrum nauis, vt contrahentis satisfaciat, vt in l. 1. §. magistrum, ff. de exercito. actio. & in §. eadem ratione. Insti. quod cum eo, vbi Doctores; & circa hanc actionem exercitoriam, vide Mattheum de Afflict. decif. 82. & l. 77. tit. 18. par. 3. & l. 13. titulo 8. par. 5. & totu tit. 9. ead. parti.

2 Et nota, quod exercitor dicitur ille ad quem quotidianus quæstus nauis pertinet, & præpositus vel magister vocatur ille qui nauis præponitur siue sit seruus, siue filius, siue quilibet homo, vt notatur in dicto §. eadem ratione & exercitoria denominatur à præponente.

3 Et est etiam notandum, quod ista actio exercitoria datur contra exercitorem quando quis contraxit cum præposito nauis in utilitate ipsius nauis; secus si ex alia causa, vt in l. 1. §. non autem, ff. de exercitoria actione, & in d. §. eadem ratione.

4 Et dicitur quis contrahere in utilitatem nauis, si fecit expensas seu sumptus pro emptione vel reparatione nauis, vel pro illis rebus quæ necessariz sunt in nauis, vt in dicta l. 1. §. magistrum, ff. de exercito. actio.

5 Et est aduertendum, quod creditor non tenetur probare rem veram esse in utilitatem nauis, sed tantum quod expendit ad utilitatem nauis, vt notatur in d. §. eadem ratione, per Nicasi. & alios in dicto §. magistrum.

6 Quod secus est in œconomio, aut procuratore Ecclesiz, vt in Auth. de aliena. & emphi. §. si vero quis; & vide posita in beneficio restitutionis & tract. de reb. Eccles. fol. 315. & infra posita.

7 Et licet exercitor teneatur pro magistro nauis de his quæ facta sunt gratia nauis pro aliis, tamē nauis nō tenetur nisi pro delictis eorū, vt in d. l. 1. §. magistrum nauis, ff. de exercit. actio.

8 Et quādo quis tenetur ex facto & delicto famalorū, explicat Mēcha. 3. rom. fol. 150. n. 55. & Feli. in c. Petrus, de homicid. & Bosi. in pract. fo. 389. n. 7. & fo. 407. n. 6. & Frasc. Marc. q. 425 & 426. & Tho. conf. 9. fo. 16. & Bernard. Diaz reg. 183. & ibi addi. fo. 40. & reg. 204. & ibi addi. fo. 46. & l. 24. tit. 15. par. 7. & ibi Greg. & Plaça de delict. lib. 1. cap. 14. & vide dicta in actio. ex lib. effectu.

9 Et institoria actio datur ei qui contraxit cum eo qui præpositus est tabernæ, vel alteri negociationi contra magistrum qui eū præpositus ad hoc vt satisfaciat contrahenti ex contractu vel quasi vt in d. §. eadem ratione, Insti. quod cum eo, vbi Doctores; & circa hanc actionem vide Francisc. Marc. q. 9. & Thom. Gram. conf. 17. in 3. p. fo. 300. & Gom. Arias in l. 59. Tau. fol. 261.

10 Et nota, quod institor dicitur ille qui præponitur tabernæ, vel alteri negociationi, & sic denominatur institoria à præposito, & sumit nomē diuersi modo quod exercitoria; & differt institor à procuratore, quia institor præponitur vniuersali negociationi, licet quæ, ff. de insti. actio. & etiā præponitur quæstuariz negociationi, quia tunc præponitur ad recipiendū fructus, dicitur villicus seu procurator, vt in l. si cum villico, ff. de insti. actio & vide circa hoc Dec. in l. si institore, ff. si cer. pe. fo. 78

11 Et tributoria actio datur ei, qui contraxit cum filio, vel seruo habente peculium sciente patre vel domino, & prohibere valente, sed non prohibente

Institoria.

Tributoria.

Liber secundus praxis ciuilis,

hibente, & datur contra patrem vel dominum ad hoc vt satisfaciatur de peculio, & non potest pater vel dominus abstrahere quod sibi vel suis debetur, sed computatur in eadem portione cum reliquis creditoribus, vt in §. introducti, Insti. quod cum eo, & ibi Doctores; & circa hanc actionem vide Francisc. Marcum q. 285. 286. & 287. & 529. & l. 3. cum aliis seq. ti. 7. part. 5.

11 Ex hac actione tributaria colligitur primo, quod requiritur quod negotiatio facta sit in re peculiari, vt in dicto §. introducti, & in l. 1. §. licet; ff. de tributoria actio. nam si fieret in re patris vel domini daretur actio infortioria, vt in d. §. eadem ratione, Insti. quod cum eo.

12 Item secundo requiritur, quod ista negotiatio fiat sciente domino vel patre; nam si fieret patre vel domino ignorante, daretur actio de peculio, vel de in rem verso, vt in §. praeterea, Insti. quod cum eo.

13 Et differt haec actio tributaria ab actione de peculio, quia in actione de peculio deducitur id quod debetur patri vel domino, & etiam illis, qui in sua potestate sunt; sed in hac actione tributaria fit distributio pro rata inter patrem vel dominum, & creditores, vt in l. 1. in princ. ff. de tributo actio.

Tertio requiritur, quod negotiatio sit in potestate patris vel domini vere vel praesumptiue, vt in l. 1. §. potestatis. ff. de tributo actio.

14 Et actio quod iussu datur ei qui contractit cum filio vel seruo ex iussu patris vel domini contra ipsum patrem vel dominum vt satisfaciatur creditori ex eo contractu vel quasi, vt in l. 1. §. si ratum, ff. quod iussu, & in §. si igitur, Insti. quod cum eo.

15 Et nota, quod iussus qui de necessitate requiritur sufficit quod fiat filio vel seruo, vel ipsi contrahenti, vt in l. 1. §. 2. ff. quod iussu. Et satis est qd

fiat verbo, vel nuncio, vel epistola, aut sola subscriptione, aut aliquo alio modo quo possit apparere voluntas patris vel domini iubentis, vt in l. 1. §. iussu, ff. quod iussu. Ex quo textu colligitur differentia inter iussu & mandatum; nam iussu importat necessitatem, & mandatum voluntatem.

17 Et actio de in rem verso datur ei qui contractit cum filio vel seruo contra patrem vel dominum si res recepta sit v. rfa in vtilitatem patris vel domini vt de ea re satisfaciatur, vt in §. praeterea. Insti. quod cum eo. *De in rem verso.*

18 Et est aduertendum quod si non fit conuersum in rem patris vel domini. tenetur pater vel dominus actione de peculio ad tantum quantum est in peculio. Si vero partim versum est in rem patris vel domini, & partim non tunc pro parte versa tenetur actione de in rem verso, & pro alia parte de peculio, vt in d. §. praeterea.

19 Et dicitur versum esse in rem patris vel domini quando aliquid est impensum ad suam necessitatem vel vtilitatem vt exempli faciat, text. in d. §. praeterea, & in l. 3. §. in rem, ff. de in rem verso.

20 Et an ista actio de in rem verso habeat locum in quocumque contractu, etiam negotiorum gestore, vide Scotum 2. p. lib. 4. responsio 6. n. 4. & vide de alia circa istam materiam in tract. de reb. Eccles. fol. 315. cum seq.

21 Actio de peculio datur ei qui contractit cum filio vel seruo habente peculium contra patrem vel dominum, non in solidum, sed ad tantum quantum est in peculio deducto, eo quod debetur patri vel domino, vel illis qui in potestate sua sunt, vt in §. cum autem. Insti. quod cum eo, & in l. peculium autem, ff. de peculio, & in l. si filius, ff. de nego. gest. *De peculio.*

Et vide circa hanc actionem l. 2. tit. 2. par. 3. & l. 6. tit. 11. par. 5. & ibi Creg. go. & in l. 3. tit. 14. par. 6. & ibi Creg.

Omnes

- 21 Omnes autem prædictæ sex actiones sunt prætoriz & perpetuæ, ut in l. Macedoniani, C. ad Macedonia. quâ uis actiones prætoriz cõmuniter sint annales, ut per totum Insti. de perpetu. & tempora. actio.
- 23 Verũtamen est quod ista actio de peculio, & actiones de in rem verso, quibus institoria & exercitoria possunt esse temporales vel perpetuæ secundum naturam actionum quibus adiciuntur cum sint nomina adiectionũ, & non propriæ actiones, ut in l. mandati, ff. de negotiis gesti. & notatur per Nicas. & alios in §. si. Insti. quod cum eo, & in §. actiones autem, Insti. de actio. nam actio mandati potest dici de peculi, l. 3. §. qui congruit, ff. de peculio & actio depositi; potest etiã dici de peculio, l. depositi. §. si. ff. de peculio, & similiter de supradictis actionibus. Et sic, si filius moriatur, vel emancipetur, vel seruus manumittatur, vel vendatur, vel etiam moriatur, tunc actio de peculio contra patrem vel dominum est annalis, ut in l. ff. quando actio de peculio annalis sit; & notatur in d. §. actiones autem, Insti. de actio. Actio de peculio quãdiu perpetua sit, vide Ign. in l. 3. §. eleganter, num. 122. & in §. si conditioni. n. 80. ad Sillania.
- 24 Et cum prædictæ actiones, seu adiectiones, recipiant naturam illarum actionũ, quibus adiciuntur, possunt esse bonæ fidei, & stricti iuris; nam si adiciantur actionibus bonæ fidei, & si actionibus stricti iuris, erunt stricti iuris, per ea quæ proxime dicta sunt, & notatur in d. §. actiones autem.
- 25 Ratio autem qua inuenta fuit prætorie hæc actio de peculio est, quia iure ciuili nemo obligatur ex contractu alterius, ut in l. 1. C. ne filius pro patre, & in l. dominum, C. quod cum eo; & sic prætor ex equitate ordinauit, quod quãdo filius, vel seruus haberet peculiũ, tunc pater vel dominus obligaretur vsq; ad vires peculi, sed si dñum, §. 1. ff. de peculio, Nicas. n. 4. & alij in d. §. actiones autem, de actio.
- 26 Actio de peculio an sit in re vel in personã nauia vel datiuã, & ex qua obligatione oriatur; & alia de hac actione vide Cagno. in l. frater à fratre, n. 197. cũ aliis seq. ff. de condit. indubitari.
- 27 Et pro declaratione huius actionis nõ est omitrendũ quid sit peculiũ. Et peculiũ dicitur illud quod filius vel seruus existens in potestate patris, vel domini habet de eius uolũtate separatũ à bonis ipsius patris vel domini, ut notatur in §. actiones autem, Insti. de actio. & dicitur peculiũ quasi pũsilla pecunia, vel pũsillũ patrimoniũ, ut in l. depositi, §. si. ff. de peculio; & nõ dicitur uerũ patrimoniũ, quia sola uolũtate patris vel domini potest reuocari, ut in l. uo statim, §. 1. ff. de pecul.
- 28 Et peculiũ est quadruplex, castrensẽ, quasi castrensẽ, profectitiũ, & aduertiũ.
- Castrensẽ est, quod filius familias acquirit in castris ratione militis, ut in l. si forte, ff. de castrens. peculio.
- 29 Quasi castrensẽ est, quod magistri artium, Clerici, Aduocati, Medici, acquirunt, ut in l. fin. C. de inofficioso testamen. & alij similes, ut per glossam ibi, & in l. cum oportet, C. de bonis quæ liberis, & notatur Nicas. in §. 1. Institu. per quas actiones nobis acquir. numero 4.
- Profectitiũ est, quod filius familias acquirit ex re, vel propter rem patris, seu occasione patris, vel filio, vel seruo datur ut in eo negocietur, in lege 1. §. 2. ff. de incendio. naufragio, & in lege, Peditius, §. 2. eodem titulo, nisi filius fuisset talem rem acquisiturus, ut in lege 1. §. si pater, ff. de iure dotti. vide Cagnol. l. filius familias, ff. de reg. iur. fol. 712.

Liber secundus praxis ciuilis,

- 32 Aduentitium est quod filius acquirit per industriam, vel laborem suos, vel a fortuna, vel ex rebus matris, vel ab extraneo, ut in dicto §. 1. Insti. per quas personas nob. ac qui. & in l. locium, ubi Bar. & Do. ff. pro locio.
- 32 Et est aduertendū, quod castrensia, & quasi castrensia pertinet filio, sed procreitū pertinet patri, & aduentitiū pertinet patri quoad vsfructū, & filio quoad proprietatē. l. quæcūq; res, C. de boni. q. lib. d. §. 1. Insti. p. quas perso.
- 33 Et est aduertendū, quod ista actio de peculio nascitur contra patrē, vel dominiū ex contractu filij, vel serui, ut in d. §. cum a. tē, Insti. quod cū eo, & etiā quasi cōtractu, ut si filius vel seruus gerit negotia alterius, ut in l. si filius, ff. de neg. gest. Et etiā ex maleficio, vel quasi maleficio, & qui agit noxaliter potest etiā agere de peculio, si plus possit cōsequi ex peculio, quā ex noxali, ut in l. tan. ex contractib. ff. de iudi. & notat Nicas. in d. §. actiones autē; quod hodie locū habet in seruo & non in filio, ut in §. si. Insti. de noxalib. actio. Nā licet olim tamē ius quā seipos potuit dari pro noxa, ut in §. h. Insti. de noxa. Hodie nō habet locū in filio, sed tantum in seruo, licet facta cōdenatione in filiū, possit patrē cōueniri actione in factum pro rē iudicata in peculio, ut in l. etiā cōdenatūs, ff. de noua. Nicas. & alij in §. fin. Insti. de noxalib. actio.
- 34 Ex quo colligitur vna differentia inter filium & seruum, quia licet vterque sit in potestate, & obliget eos in quorum sunt potestatem, ut dētor contra eos dicitur sex actiones, tamē differunt in multis. Nam primō differunt in dicta actione noxali, vide Marant. l. is potest. i. 207. Cagn. l. filius, n. 3. fol. 712. pater vsfructuarius & legitimus administratur, an sine cōsensu filij possit actionē pro eo intentare, vide Cagno. in l. frater à fratre, num. 164. cum alijs, ff. de condict.

indebiti. Quia filius potest donare causa mortis, sed seruus non, ut in l. si filius, §. cæterum, ff. de donatio. Quas differētiās accumulauit Nicas. in d. §. quæ diximus, Insti. quod cum eo. Item aduerte, quod quatuor primæ actiones possunt concurrere cū duabus victimis de in rem verso, ut de pecculio, & actor poterit eligere eam, quæ sibi utilior videtur, ut in §. cæterum, & in §. is quoque, Insti. quod cū eo, ubi Doctores.

EX §. IIII.

S V M M A R I A.

- 1 **E**X mutuo nascitur actio qua dicitur certi conuictio specialis.
- 2 Quando competat hac actio.
- 3 Actio ex mutuo an sit nauis vel dactylia.
- 4 Quæ requiruntur ut quid mutuo dari possit.
- 5 Ex mutuo transfertur dominium dante in recipientem.
- 6 An translatio dominij procedat in mutuo naturali & ciuili.
- 7 Res tradita mutuo à non domino nō est mutuum.
- 8 Creditor ex mutuo si creditor est in mora, an possit petere interesse.
- 9 Etiam actio qua datur ad mutuum datur ad interesse.
- 10 An debitor teneatur restituere eandem rem in speciem.
- 11 An recipientes mutuum teneantur de dolo, & in culpa.
- 12 Ex mutuo confessato, an nascatur actio.
- 13 Contractus cambij sis contractus mutui & licitus.
- 14 Promittens mutuum an obligetur ad factum, & obligetur ad interesse.
- 15 Differentia qua sit inter obligationē annuā & facientā.

De

De actione ex mutuo, §. III.

EX mutuo nascitur actio si certum petatur, quæ dicitur certi conditio specialis, & datur ei qui mutauit alteri aliquam rem, quæ consistit in numero, pondere, & mensura contra illū qui mutuū recepit, vt soluat non in specie, sed in eodem genere & valore, & in eadem bonitate, vt in l. 2. & in l. eum quid, ff. si cert. petat. & in §. 1. Insti. quibus. mod. re. contrahi. oblig. vbi Doctores, præcipue Decius in d. l. eū quid, numero 5. Et est actio civilis, vt notant Nicolaus & Ioannes Crispin. in arbore, & omnes alij Doctores.

Et de hac actione vide Anton. Gom. 2. tom. fol. 41. & Anton. Nat. cō filio 403. & Emanuel. Acosta in l. si ex cautione in l. par. & Nicolaus. & alios in §. 1. Insti. quibus modis re. contrahit obligatio. & l. 70. titulo 18. par. 1. 3. & titulum 1. & 2. par. 5.

Et an hæc actio sit natia, vel daria, vide Bolognetum in rubri. n. 50. ff. si cert. petat. cum aliis sequentibus

Et est aduertendū, quod ad hoc res aliqua possit dari mutuo requiritur quod ex sua natura possit numerari, mensurari, vel ponderari; & quod talis sit cōuetudo, & quod illius rei datio fiat secundum eius aptitudinem, & quod actus appetatur ad aptitudinē, vt declarāt Bart.

Doctores in l. mutuū, §. mutuū, ff. si cert. petat. & Nicolaus. in d. §. 1. Insti. quibus mod. re. contrahi. oblig. n. 4.

Item est notandū, quod ex mutuo trāsfertat dominū ad dante in accipiētē, & sic colligitur ex etymologia vocabulij; nam mutuū dicitur quasi ex meo tuum, vt in l. 1. §. appella. ff. si cert. petat. vbi notant Doctores.

Quod est intelligendum in mutuo naturali tantum, vel naturali & civili simul. nam in his trāsfertat dominium; focus in mutuo civili tantum, quando fit stipulatio sine numeratio

ne, vt in l. 2. ff. si cert. petat. & notat glos. vbi Doct. in §. item is cui. Insti. quibus. mod. re. contrahit oblig.

7 Ex quo colligitur, quod si res tradatur à non domino, non est mutuum, nisi per reconciliationem, quæ potest fieri consumptione, vsucapione, vel per superuenientiam dominij, aut etiam ratihabitione, vt notant Doctores in l. 2. §. 2. ff. si cert. petat. & per exempla declarat Nicolaus. in d. §. 1. n. 6. quibus. mod. re. contrahi. oblig.

8 Et nota, quod si debitor sit in mora potest creditor ex mutuo petere suum interesse, si proueniat ex lucro cessante, siue ex damno emergente, vt notatur per Doctores in l. vinum, ff. si cert. petat. & quando sit in mora declarant ibi Bolognetus. & alij. Et dixi in actione ex sententia.

9 Et eadem actio quæ datur ad mutuum datur etiam ad interesse, quia quamuis non sit certum in principio potest per iudicem liquidari, maxime quando in libello concluditur ad certam summam, vt notatur in §. curare. Insti. de actio. & dixi in dicta actione ex sententia.

10 Item aduerte, quod licet debitor non teneatur eandem rem in specie restituere; hoc debet intelligi quod à principio non potest agi vt eadem res reddatur, tamen bene reddi potest, vt in dicto §. 1. Insti. quibus modis re. contrahi. obliga. & in dicta lege secundūda, in principio, ff. si certum petatur.

Item nota, quod recipiens mutuū, tenetur de dolo & omni culpa & casu fortuito, vt in §. item is cui, Insti. quibus. mod. re. contrahi. oblig. vbi Doctores.

11 Sed est videndum, an ex mutuo confessato nascatur actio, de quo vide Bolognetum in l. 1. §. si quis ita, numero 211. cum aliis sequentibus, & ibi Ripam numero 37. fol. 91. ff. de verborū obligat.

13 Et an contractus cambij sit contractus mutui & licitus, vide Grego. in l. 31. tit. 11. par. 5. & l. 22. tit. 12. ead. part.

14 Qui promissit mutuare an obligetur ad tractum, & succedat obligatio ad interesse, vide Emanuel à Costa 1. par. fol. 544. n. 1. & Mantua in glosario iuris fol. 164. & 439.

15 Et quæ sit differentia inter obligationes dandi vel faciendi, & quando succedat obligatio ad interesse, vide Bolognet. in l. stipulationes non diuiduntur, p. 135. cum aliis, vsque ad fin. ff. de verborum obligat.

EX §. V.

S V M M A R I A.

- 1 **A**ctio commodati duplex.
- 2 *Requisita huius actionis.*
- 3 *Commodatarius quid sit.*
- 4 *Differentia inter commodatū & mutuū.*
- 5 *Recipiens mutuum tenetur de dolo & omni culpa, commodatarius secus.*
- 6 *Commodatarius ad qui tenetur.*
- 7 *Commodatarius tenetur tantum de dolo, si & alia commodatarius tantum.*
- 8 *Commodatarius si & alia tenetur de dolo & omni culpa.*
- 9 *Commodatarius tenetur de leuissima etiam culpa, si & alia commodatarius tantum.*
- 10 *Commodatarius quando possidet, & eius heres succedat.*
- 11 *Commodatū debet esse gratuitum.*
- 12 *Mutuum multoties in iure accipitur pro commodato.*
- 13 *Forma libelli quomodo esse debeat.*

De actione ex commodato, §. V.

DVplex est actio commodati. Vna directa, quæ datur commodatari contra commodatarium, nõ solum ad rem commodatam, sed etiã ad interesse, vt in l. 3. §. si reddita, ff. commodati. Et alia dicitur contracta, quæ

datur commodatario contra commodantem pro impensis vtiliter vel necessario factis in re commodata, quas nõ tenebatur tacere, vt in l. in commodato, §. contraria, & in l. in rebus, §. possunt, ff. commodati, & in §. item is cui. In l. in quibus modis re contrahitur oblig. Et est actio civilis vt probatur in dictis iuribus.

2 Et vide circa hanc actionem & eius materiam Anton. Gomez 2. tom. fol. 44. & Deci. in l. 2. fol. 49. cum aliis seq. & ibi Ripa ff. si cert. petatur, & l. 71. titulo 18. par. 3. & titulum 1. & 2. par. 5.

3 Et quid sit commodatum, vide Syluest. fol. 147. & Gabr. Romani. p. folio 445. & Couarr. variar. resolutio. fol. 23. n. 8.

4 Et differt commodatum à mutuo; nam in mutuo, vt superius dictum est transitur dominium, sed in commodato non, nam commodatarius tenetur eandem rem restituere, vt probatur in dicto §. item is cui, & vide Bolognet. late in l. 2. num. 7. ff. si cert. petat.

5 Item differt, quia recipiens mutuum, tenetur de dolo & omni culpa, & casu fortuito, sed commodatarius licet teneatur de dolo & omni culpa, non tenetur de casu fortuito, nisi sua culpa proueniat illum casum, vt in dicto §. item is cui; vbi textus ponit exemplum.

6 Et ad quid teneatur commodatarius, & alia de commodato, vide Igneum in lege, contractus, de regulis iur. folio 86. cum aliis, & ibi Cagnolus numero 31. cum aliis folio 609.

7 Et vt scias quando commodatarius teneatur de dolo & omni culpa, est distinguendum, aut commodatum datur gratia commodantis, & tunc commodatarius solum tenetur de dolo, vt in l. si vt certo, §. nunc videndum, ff. commodati.

Aut

- 8 Aut datur gratia vtriusque, scilicet commodantis & commodatarij, & tunc tenetur commodatarius de dolo lata culpa & leui, vt in l. in rebus, §. hoc ita, ff. commodati.
- 9 Aut datur gratia commodatarij tantum, & eius rogata, quod presumitur indubio, & tunc tenetur commodatarius etiam de culpa leuissima, vt in dicto §. item is cuij qui textus solum loquitur in hoc casu gratia frequentioris vsus, vbi notat Nicañ. n. 6. & 7.
- 10 Commodatarius quomodo possideat, & eius hæres succedat, vide Ti. raquellum in tract. le mort, fo. 45. numero 1. cum alijs.
- 11 Et aduerte, quod commodatum debet esse gratuitum, vt in dicto §. item is cuij; nam si merces inueniat, nõ erit commodatum sed locatum, si res sit locabilis, vt in §. 1. Insti. de locatio. & conductio; etsi non sit res localis erit contractus in nominatus, vt in l. naturalis, §. ad eundo, ff. de prescrip. verbis.
- 12 Item aduerte, quia multoties in iure accipitur mutuum pro commodato, & commodatum pro mutuo, & aliter, vt notat Scot. 1. parte responsorum, libro 1. responsio 11.
- 13 Circa formam libelli vide Nicañ in §. sequens, n. 8. & 9. fo. 335. Insti. de actio.

EX §. VI.

S V M M A R I A.

- A**ctio de precario cui datur.
 Que requirantur in hac actione
 Precarij definitio.
 Precarium in quibus differat à comodato.
 Precarium non datur ad certum usum, sed simpliciter.
 Commodatum non potest statim reuocari, sed completo usu.
 Precarium semper potest reuocari.
 Cuiuslibet precarij an sit in nominatus

- 9 Precarium quomodo & quando reuocari possit.
 10 Officia ad superioris voluntate data, an reuocari possint.
 11 Accipiens rem precario nomine ita demum possidet.
 12 Precarium non consistit in illis rebus in quibus consistit mutuum.
 13 Recipiente precario ad quid tenetur.

De actione ex precario. §. VI.

- A**CTIO de precario datur ei qui rem suam alteri precario tradidit, & petat rem restitui, contra eum qui non vult restituere, vt restituat, vt per titulum, ff. de precario; & est actio in factum prætoria, vt notant Ioan. Cris. pin. numero 80. & 84. & Nicañ. numero 79. in arbore actio.
- 2 Et de hac actione vide Mathæum de Assuet. decif. 331, & 335. & Capit. decif. 116. & tracta. de reb. Eccles. fo. 29. & Valasc. de iur. emphite. fol. 206.
- 3 Et quid sit precarium, vide Cagno. in reg. contractus num. 21. cum alijs, ff. de regul. iur. & ibi quibus rebus consistat vide Syluest. verbo Precarij, folio 309. in 2. parte.
- 4 Et nota, quod precarium & commodatum differunt; nam commodatum datur ad certum usum, quo expleto redditur res comodata, vt in l. comodata, §. sicut, ff. comodati, vide Meno. de arbitr. iudic. lib. 2. casu 22.
- 5 Sed precarium non datur ad certum usum, sed datur simpliciter, vt notatur in rubr. ff. de precario.
- 6 Item commodatum nõ potest statim reuocari, sed completo usu, ad quẽ fit comodatum, vt per totum ff. comodatum.
- 7 Sed precarium potest reuocari, quas differencias notat glossa in dicta l. in comodato, §. sicut, ff. comodati, quam sequitur ibi Baldus, & alij, & vide Cagnolus in regu.

contractus, numero 21. tum aliis, ff. de regul. iuris. & Syl. iust. verb. precarium. fol. 309. in 2. par. & Couaruu. variarum resolutionum, fol. 213. numero 8.

8 Contractus precariz an sit in nominatus, vide D. Anton. a Padilla, 1. to mo. fol. 245. n. 29.

9 Precarium quomodo, & quando reuocari possit, v. de Simon de Pret. consil. 23. numero 17. & 18. cum aliis, & Couar. variarum. resolu. fol. 231. & Syluest. verb. Precarium, fol. 309. in 2. par.

10 Officia ad superioris voluntatem data, an reuocari possint, vide Francise. Marc. 2. par. quæst. 190.

11 Et aduerte, quod qui precario rem recipit possidet nomine tradentis, vt in Equod meo, ff. de acquirentia possessio. & circa classulam instituti, quæ sit per dictam. vid. Anton. Nat. ta consil. 455. & alios quos habeo recolectos in alio loco.

12 Item nota, quod precarium differt a mutuo, nam mutuum consistit in rebus que sunt in pondere, numero, vel mensura, vt dictum est supra in actione ex mutuo, sed precarium non consistit in his rebus vt notatur in L. 1. §. 1. ff. si cert. petat.

13 Et ad id quid tenentur qui recipit rem precario, vide Nich. in dicto §. Item cui, num. 7. & Doctores in L. quantum, §. & illud, ff. de precario.

EX. §. VII.

§. V. M. M. A. A.

Dplex actio nascitur ex deposito. Actio de deposito est realis, sed in multis est personalis. Requisita in deposito, & in quibus locum habet. Depositi actio de iure nascitur, vel gentium primitiua. Depositarius quomodo possidet, &

eius hæres succedat.

7 Pecunia consignata simpliciter, an censetur in depositum.

8 Depositarius tenetur de dolo.

9 Depositum si furto amittatur sine dolo & lata culpa depositarij, depositarius non tenetur.

10 Depositarius si receperit mercedem pro custodia, tenetur vis nauta.

11 Depositarius ad quid tenentur.

12 Lata culpa quando dolo aequiparatur.

13 Doli requisita.

14 Doli definitio.

16 Lata culpa est negligere quod omnes sciunt.

16 Leuis culpa qua sit.

17 Leuissima culpa qua sit.

18 Casus fortuitus quis sit, & quando consideretur.

19 Casus insolitus quis dicatur.

20 Depositarius an possit vti pecunia depositata.

21 Depositi actio, an sit privilegiata vt proferatur aliis creditoribus.

22 Depositum confessiuum, an habeat actionem vteri depositi.

23 Custis quis sit, & ad quid tenentur.

24 Custos gregis ad quid tenentur.

25 Custos carceris ad quid tenentur.

26 Depositum apud hostem deficiat, quomodo proferatur.

27 Actio depositi habet paratam executionem.

28 An in hac actione requiratur libellus.

29 Quomodo depositum habet executionem paratam.

30 In deposito an habeas locum exceptionis non numer. pecun.

31 Depositum publica qua sint.

32 Libellus in actione depositi quibus modis formetur.

De actione ex deposito, §. VII.

Dplex actio nascitur ex deposito: vna directa, quæ datur deponenti contra depositarium, vt restituat

tuar rem depositam; & alia contra-
ria, quæ datur depositario contra de-
ponentem pro impensis vtiliter, vel
necessario factis in re deposita, vt in
§. præterea, Insti. quibus mod. re con-
trahit obligatio.

- 2 Et ista actio regulariter est civilis
nisi in quatuor casibus, quæ est præ-
toria, licet quando quis deposuit res
sua: causa tumultus, incendij, ruinæ,
aut naufragij, vt in l. i. ff. depositi; &
in his casibus dicitur depositum ne-
cessarium, vt notatur per Nicas. & al-
ios in dicto §. præterea.
- 3 Et vide circa materiam huius actio-
nis Antonium Nat. consil. 131. & Ca-
pel. Toosan. dicif. 168. & Ronland.
consil. 4. lib. 4. & Anton. Gom. 2. to-
mo, fol. 44. & l. 72. titulo 18. par. 3. &
titulum 3. par. 5. & Ign. & Cagnol.
in regu. contractus, & idem Igne. in
l. 3. §. ii. quifquam, ad Silianian. nume-
ro 15. vsque ad 60.
- 4 Quid sit depositum, & in quibus
rebus locum habeat, vide Syluest. ver-
bo, Depositum, fol. 243.
- 5 Depositum an sit de iure naturali,
vel de iure gentium primæuo, vide
Cagnol. in l. cum amplius. §. is natura,
num. 6. ff. de regul. iur. fol. 695.
- 6 Depositarius quomodo possideat,
& eius hæres succedat, vide Tiraque-
lum in tract. le mort, fol. 145. nume-
ro 1. cum aliis.
- 7 Pecunia consignata simpliciter, an
venseat in depositum, vide Voll.
de reg. & Fall. fol. 707.
- 8 Ex ducere, quod depositarius tene-
tur de dolo, vt in l. i. §. illud, ff. depo-
siti, & in §. præterea, Insti. quibus mo-
dis re contrahit obligat. & de lata cul-
pa, quæ in hoc casu equiparatur do-
lo, vt in l. quod perus, ff. depositi, & in
l. i. §. non autem, ff. si quis testamento
liber esse visus fuerit.
- 9 Et ideo si res deposita furto amit-
tatur sine dolo & lata culpa deposi-
tarius, depositarius non tenetur, vt in §.
sed is, Insti. de obligatio, quæ ex de-

licto nascitur. Et quomodo hoc pro-
cedat, vide Deci. consil. 473. in 4. par.

- 10 Si tamen depositarius recipit merce-
dem pro custodia, tenetur deposti-
tarius ad instar naute cauponis & sta-
bularij, vt in l. si merces §. qui colum-
nam, ff. locati. Et vide gloss. in l. roma-
sti, ff. si cert. petatur, vbi Doctores.
- 11 Et ad quid teneatur depositarius;
vide Igne. in l. 3. §. si quisquam, nume-
ro 15. cum aliis vsque ad num. 66.
ad Silianian. fol. 241. & in l. contrac-
tus, de reg. iur. fol. 86. in 3. par. & ibi
Cagnol. num. 1. 8. 16. & 18. fo. 606.
& Gabriel Roma. 1. p. 101. 73. & 454.
- 12 Et lata culpa quando equiparatur
dolo, vide Cagnol. in l. actionibus
num. 50. cum aliis vsque ad 55. & ibi
Bolognet. late ff. de in litem iuran-
do, & posita in actione ex iuramento
in iuramento in litem.
- 13 Et pro intelligentia supradictorū
oportet scire quid sit dolo, & quid
lata culpa, & quid leuis, & quid le-
uissima, & quid casus fortuitus.
- 14 Et dolo est machinatio studiosa,
vt in l. i. §. 2. ff. de dolo. Et vide dicta
in actione de dolo.
- 15 Lata culpa est negligere quod om-
nes sciunt, vt in l. late, ff. de verborū
significatione.
- 16 Leuis culpa est, quando est desi-
dia vel negligentia, vt in dicto §. præ-
terea, Insti. quibus mod. re contrahit
oblig. & quæ ut differentia inter culpam
& negligentiam, & quomodo de-
beat probari, vide Becc. consil. 37.
- 17 Leuissima culpa est, quando non
præuidetur, quod alius diligentissi-
mus potest præuidere, & ideo furtū
non committitur sine leuissima culpa,
vt in l. cum duobus, §. duobus, §. dam-
na, ff. profocio, nisi furtum fuerit à per-
sona domestica, de qua non esset suspi-
tio, vt etiam Cyn. in l. 2. C. de positi.
- 18 Casus fortuitus est qui præuidere
non potest, vt in l. quæ fortuitis, C. de
pignorat. actio. & vide Igne. in l.
contractus, numero 82. cum aliis, &

Liber secundus praxis civilis. U

ibi Cagnol. ff. de reg. iur. & Menoch. de recuperanda possessione, rem. 12. fol. 115. n. 22. cum aliis vsque ad finē.

19 Casus insolitus quis dicatur, vide Hippolytum Riminaldum consil. 40. n. 26. cum aliis, & Becci. consil. 81. n. 13.

20 Depositarius an possit vti pecunia depositata, & an teneatur reddere partem lucri, vide Franciscum Marcum quæstione 444. & Deci. in lege, certi conditio, §. depositi, numero 3. & 4. ff. si certum petat. fol. 63.

21 Depositio actio, an sit privilegiata vt præferatur aliis creditoribus, vide Ripa in l. si veniti, §. in bonis, nu. 3. 4. & 12. ff. de privilegiis credit. fol. 60.

22 Depositi confessum an habeat privilegium veri depositi, vide Tiracquel. de vtroque retract. fol. 719. numero 14. cum aliis, & Cagnol. in l. singularia, n. 33. & Rolan. consil. 17. lib. 1.

23 Custos quis sit, & ad quid teneatur, vide Syluest. verb. Custos, fo. 224.

24 Custos gregis ad quid teneatur, vide Igne. in dista l. contractus, numero 83. & 104. & laute Laurent. Sylua consilio 29. vbi de dño quod fecerit lupus, & similia.

25 Custos carceris ad quid teneatur quando carcerati fugerunt, & quando in eo præsumatur culpa vel negligencia, vide Becci. consil. 44. & 46.

26 Quando depositum apud hospitem deficiat, quomodo probetur, & an probetur per iuramentum partis, vide posita in actione ex iuramento in iuramento in litem.

27 Item est advertendum, quod actio depositi habet paratam executionem, vt in lege penultima, C. depositi, & dixi in actione ex sententia, quod est intelligendum quando depositum constat per publicum instrumentum, vt notat Bartol. in Lcredidores, C. de pignoribus; vel per confessionem, vel scripturam priuatam recognitam, vt diximus late in actione ex sententia.

28 Nam alias requiritur libellus & li-

tis contestatio, vt in cap. quoniam fræquenter, vt litē non contestata, & notat Nicas. in dicto §. præterea, numero 5. Insti. quibus mod. re contrahit obligat.

29 Et quomodo depositum habeat executionem paratam, vide Rebusum 1. par. fol. 139. & Gomez Arias in lege 62. Tauri, numero 136. & Rolandus consilio 17. libro 1. & Rodericus Suarez l. post rem, folio 259.

30 In deposito an habeat locum exceptio non numeratæ pecuniæ, vide Rolandum consilio quarto lib. 4.

31 Circa deposita publica panis, vide Franciscum Marcum 2. parte, quæstione 40. & 41.

32 Libellus in hac actione formatur dupliciter secundum Nicas. in §. sequens, numero 3. & 4. cum aliis sequentibus, Insti. de actio. fol. 335.

EX §. VIII.

SUMMARIA.

- 1 Actio ex empto datur emptori contra venditorem.
- 2 Requisita huius actionis, & eius materia.
- 3 Emptio & venditio quid sit.
- 4 Imaginaria venditio qua sit, & quando dicatur vera.
- 5 Contractus emptionis & venditionis de quo iure sit.
- 6 Contractus emptionis utrum sit Res publica necessarius.
- 7 Venditio quomodo contrahatur.
- 8 Qua requirantur in omni contractu.
- 9 Contractus emptionis & venditionis quando in dubio præsumatur.
- 10 Contractus emptionis & venditionis an præsumatur ubicumque sit mentio de pretio.
- 11 Aestimatio quando faciat emptionem.
- 12 Venditionis appellatione si ceteri contractus appellenur.

- 13 *Ras & pretium faciunt emptio-*
nem.
- 14 *Pretium debet esse innumerata pe-*
cunia.
- 15 *Pretium potest comitti in arbitrio*
alterius à quo non est receden-
dum.
- 16 *Prac. um si relinquatur arbitrio duo-*
rum utrorum an liceat ab eorum
ditto recedere.
- 17 *Pretium quando dicatur iniqua*
diffiniri.
- 18 *Arbitrator nisi voluerit diffinire,*
contractus est nullus seu in lega-
to sic relicto.
- 19 *Efficax emptio quando resultet.*
- 20 *Venditio quando censetur facta*
ad corpus vel ad mensuram.
- 21 *Venditio quando est facta ad mo-*
dum mensura quo modo intelligi-
tur.
- 22 *Pro missio demendendo in quo differat*
à venditione.
- 23 *Promittens vendere an teneatur*
praeisse vendere.
- 24 *Qua actio deitur ex promissione de-*
mendendo.
- 25 *Promittens se obligaturum ad de-*
cem an statim possit conveniri.
- 26 *Promittens aliquid dare vel facere*
eum potuerit aliquid, & quando
obligetur.
- 27 *Differencia inter obligationes dan-*
di, & faciend.
- 28 *Differencia inter obligationem rem*
dari & rem tradi.
- 29 *In obligationibus facti ad quid quis*
teneatur.
- 30 *Condemnatus per sententiam ali-*
quid facere tenetur praecisse fa-
cere.
- 31 *Obligatus ad factum quando possit*
praecisse compelli ad factum & quã
do per substatum.
- 32 *Pena comminantis quando debeat*
tur.
- 33 *Promittens factum alienum quid te-*
neatur facere.
- 34 *Promittens facere consentire ad*
quid teneatur.
- 35 *Promittens factum alienum in spi-*
ritualibus an valeat.
- 36 *Promittens se facturum & curaturum*
ad quid teneatur.
- 37 *Promittens praesentare aliquem si*
semel praesentavit amplius teneatur.
- 38 *Emptio & venditio dicitur triplici-*
ter perfecta.
- 39 *Contractus quãdo dicatur perfectus.*
- 40 *Contractus an dicatur perfectus serò*
piura non requiruntur.
- 41 *Venditio quando est facta ad ma-*
dum mensurae, an ante mensuram
venditio dicatur perfecta.
- 42 *Empior an possit discedere à con-*
tractu ex quo venditor rem promissam
in sermone non tradidit.
- 43 *Pendente cõditione an liceat à con-*
tractu recedere.
- 44 *Arbitrari interueniat an liceat à cõ-*
tractu discedere.
- 45 *Arbitra quando dicatur dari loco so-*
lutionis.
- 46 *Arbitra indubio quomodo praesumatur*
data.
- 47 *Arbitra si datur nomine arbitram*
per periculum perdat eam.
- 48 *Empior eam recedens à contractu*
perdat arbitra.
- 49 *Venditor recedens à contractu em-*
ptio manet firma & potest agi con-
tra remissorem ad dampnum.
- 50 *Arbitra qua actione emptor petere pos-*
sit.
- 51 *Perfectio obligatiois qua fit.*
- 52 *Periculum rei vendite ad quã spe-*
ctet.
- 53 *Periculum rei empta ante traditio-*
nem ad quem spectet.
- 54 *Periculum rei vendita ad mensurã*
ante mensurationem cuius fit.
- 55 *Res quando perit post morem debito-*
ris cuius periculo perit.
- 56 *Augmentum & diminutio rei vendite*
ad quem pertinet.
- 57 *Fructus rei vendite quomodo ad emp-*
torem pertinet.

Liber secundus praxis ciuilis,

- 58 Empior solua parte prestij debet habere fructus.
- 59 Verbum pro rata quid significet.
- 60 Empior qui percipit fructus res empto ad quid tenetur.
- 61 Qua iure sim in hac actione permissio.
- 62 Perfectio executorialis qua sit.
- 63 Res qua consistit in mensura est vendita an ante mensurationem transferatur dominium.
- 64 Pactū an valens quod dominium rei vendite non transferatur in emptorē.
- 65 Dominium an transferatur traditione rei.
- 66 Venditor qui et res vendidit fide habita de pretio an praferatur creditor alijs creditoribus.
- 67 Venditor est necesse quod sit contentus de pretio.
- 68 Venditor potest rem in pignus retinere quousque pretium sit solutum.
- 69 Venditor potest rem suam etiam emptori raditam venditari pro pretio non soluto.
- 70 Empior dando pretium impedit ueniam a iudice.
- 71 Venditor qua actione potest emptorem compellere ad pretium.
- 72 Tempus soluendi pretium an currit re nō tradito.
- 73 Implere quis tenetur prius venditor an emptor.
- 74 Pretium quomodo possit apud tertium deponi pro epulo.
- 75 Pretium ad instantiam venditoris quando apud tertium deponendum.
- 76 Pretio depositio tenetur venditor pro actione exemplo tradere emptori rem emptam.
- 77 Restitutio rei vendite si non est in facultate eius tenetur ad interesse.
- 78 Vendita res duobus quis praferenda.
- 79 Intellectus ad seilicet quoties de rei venditione.
- 80 Venatio fundo vel castro cū pertinentijs cū d. comprehendatur.
- 81 Venditio equo an uentus sella & frangū.
- 82 Venatio uiciniā eū fructibus an cē
- sentur vendere cū epidemia.
- 83 Pactū de retrouēdō quando ualet opponi.
- 84 Ius retrahēdi rem venditam cui & quando competat.
- 85 Ius retrahēdi an eedit possit.
- 86 Actio de euicione quando cōpetat.
- 87 Venator de natura contractus quando tenetur de euicione.
- 88 Venditor quādo tenetur de euicione etiam si lus non sit denuntiata.
- 89 Venditor in quibus casibus nō tenetur de euicione.
- 90 Pactum quod venditor non tenetur de euicione in quibus casibus locum habeat.
- 91 Venditor ius quod habet in re an tenetur de euicione.
- 92 Venditor an tenetur dare fideiussorem pro euicione.
- 93 Qua requirantur ad hoc ut quis agere possit de euicione.
- 94 Exceptio euicionis quando locum habeat.
- 95 Denuntatio quomodo & quando uē d. iuris facienda.
- 96 Empior an possit agere de euicione ante sententiam.
- 97 Venditor ualeo emptorē reserere debet agere eodem iudice emptoris.
- 98 Venditor an iussu emptore ualeat seipere possit ad defendendum.
- 99 Venditor an tenetur adsumptus factus per emptorem.
- 100 Empior etiam si in causa obtineat potest expensas litis recuperare.
- 101 Vēdere hac emere nemo cōpellitur.
- 102 Mercatores possunt in mercibus cōpelli ad uendendam.
- 103 Taxatio rerū qua victimi sunt necessaria ad quos pertinet.
- 104 Ciues an praferantur exteris in emptione fragmenti, tēpore publicae inopie.
- 105 Vēdere quibus casibus sit prohibitū.
- 106 Actio qua competat aduersus proximum & mediatorem.
- 107 Mediatores quando possunt esse testes in contractu uenditionis.

De actione ex empto euendito.

§. VIII.

- 1 **A**CTIO Ex empto datur emptori contra venditorem, ut tradat rem emptam sicut in facultate eius: Et si non ut tradat interesse, ut in l. i. ff. de actio empti. & vendi. & actio ex vendito datur venditori contra emptorem, ut soluat pretium, ut in l. ex empto. ff. eod. tit. & sunt actiones civiles.
- 2 Et circa has actiones & earum materiam vide Frac. Mar. 2. part. 9. 209. 230. 235. 289. 290. & 293. & Math. de Affl. deci. 67. 280. & Capic. deci. 14. 19. & Tho. Gram. decif. 76. & Pedem. dec. 36. & Nicol. Boer. decif. 49. 142. & Ceph. cof. 10. 41. 48. 118. 119. & Porti. cof. 32. & Carol. Molin. extract. labe fol. 147. num. 86. cum alijs & Syluest. fo. 328.
- 3 Et pro declaratione harum actionum oportet nonnulla in materia emptionis & venditionis adducere, & imprimis sciendum est, quid sit emptio. & venditio quod vide Ripam in l. 2. nu. 29. cum alijs. ff. si cert. peta.
- 4 Imaginaria venditio quae sit, & quando dicatur vera, & quando ficta, & quando valeat vide Hierony. Cagnol. in l. imaginaria venditio. fo. 595. ff. de reg. iuris.
- 5 Contractus emptionis & venditionis de quo iure sit introductus & an sit iuris gentium vide Orf. ci. in l. ex hoc iure, numer. 42. ff. de iusti. & iure, & Pineh. in l. 2. C. de rescind. venditio fol. 1. cum alijs, ubi late de iure naturale & gentium.
- 6 Contractus emptionis & venditionis, utrum sit reipublice necessarius, vide F. Domi. Soto de iusti. & iur. lib. 6. quaest. 2. art. 1. fol. 500. & pone hic quando quis possit compelli ad vendendum.
- 7 Venditio quo modo contrahatur

vide Igne. in l. 3. §. si conditioni, ver. & si aliud, num. 23. cum alijs. ff. ad Silaniam. & ex quibus perficiatur, & cognoscatur vide Bursat. conf. 100. nu. 2. cum alijs, emptio rei suae scienter, aut ignoranter facta non valet, vide Ripam in l. si aliquam rem, n. 2. cum alijs. ff. de acq. iurenda possess.

8 Quae requirantur in omni contractu, vide lare Bolognet. in l. cum quis num. 2. & 3. cum alijs. ff. si cert. peta.

9 Contractus emptionis & venditionis quando indubio praesumatur vide Cephal. conf. 329. num. 47. cum alijs in 3. par. Et quo modo probetur vide Bursat. conf. 100.

10 Vbicumque fit mentio de pretio an praesumatur contractus emptionis, & venditionis vide Tiraquel. in l. boues. §. hoc sermone limitatione. 12. fol. 337. ff. de ver. bo. signi. & d. Ant. à Padilla in tit. de fideicommissis, fol. 31. num. 10.

11 Aestimatio quando faciat emptionem vide Gabriel. R. ma. 2. par. fol. 17. & 430. vol. de reg. & Fall. fol. 401. & 405. & additionem, Salzed. ad Bernard. Diaz, fol. 76. & Roland. conf. 64. lib. 4.

12 Venditionis appellatione an ceteri contractus comprehendantur vide Pinel. in d. l. 2. C. de rescind. vendi. fol. 76. num. 10. & vol. de reg. & Fall. fol. 351. & 948. & additionem, Salzed. ad Bernard. Diaz, fol. 63. N an veniat datio. in solutum vide Tiraq. de utroque retractu fol. 233.

13 Ex superioribus colligitur quod ad hoc ut emptio & venditio valeat: requiritur res & pretium ut in §. pretium autem insti. de emptio. & venditio & in l. si C. de contrahenda emptio. circa quod vide Pinel. in d. l. 2. C. de rescind. venditio. fol. 12. & 22. cum seq. & fol. 39. cum seq.

14 Et pretium debet esse innumerata pecunia, ut in §. item pretium insti. de emptio. & vendi. & debet esse certum circa quod vide. d. Anto. à Padilla

dilla

Liber secundus praxis civilis,

- dilla. fol. 167. numero. 9.
- 15 Et est advertendam quod pretium potest committi in arbitrium alterius a quo non est recedendum, etiam si inique diffinierit ut notatur in l. si quis arbitratus. ff. de verborum oblig. de quo vide ibi Bolognet. vltra alios modernos.
- 16 Quod est verum quando committitur in arbitrium alterius quod est de substantia contractus. vt pretium, secus si committeretur aliquod accedens ipsi contractui, quia tunc posset recurri ad arbitrium boni viri. & in hoc casu committi in arbitrium alterius contrahentium, vt in l. hęc venditio. ff. de contrahenda emptio. & notat Nicasi. in d. §. pretium num. 1. circa quod vide eund. Bolog. in d. l. si quis arbitratus num. 17. cum alijs. ff. de verbo oblig. & Deci. in conf. 648. num. 1. & 2. in 1. par. vbi quid quando pretium relinquatur in arbitrium duorum hominum.
- 17 Et pretium dicitur inique diffiniri quando diffinitur sub sexta parte cõmunie æstimationis secundum Bar. in l. societatem. §. arbitratorum. ff. pro socio.
- 18 Sed si arbitrator non potest vel nõ vult diffinire tunc contractus est nullus secus autem in legato sic relicto quod propter hoc non est nullum vt in l. si duobus. §. si quis. C. cõmunia de leg. & ita tenet Nicasi. in dict. §. pretium num. 4. Et quando arbitratore non arbitrante contractus reddatur nullus vel recedatur a persona vide Bolognet. in d. l. si quis arbitratus num. 177. cum anteced. & seq.
- 19 Quomodo efficax emptio resultet facta relatione ad id quod res valuerit certo loco vel tempore vide Pinel. in d. l. 2. C. de rescind. venditio. fol. 39. num. 2. & Poni. conf. 30. & Deci. conf. 111. & 119. n. 5. vlt.
- 20 Venditio quando censetur facta ad corpus vel ad mensuram vide Pinel. in d. l. 2. fol. 31. num. 4. cum alijs;
- & Bursat. conf. 100. num. 31. & Petrum de Benitend. deci. 30 & Ferret. conf. 91. & Scot. 2. par. lib. 3. responso. 16. & l. 56. tit. 18. par. 3. & ibi Grego.
- 21 Et quando venditio facta est ad modum mensuræ quo modo intelligatur vide Couarru. practi. q. q. fol. 11. & Burg. de Pace. in l. 3. Tauri. num. 268. cum seq. & Bembenut. de Mercatura, fol. 261. num. 6. & Deci. conf. 347. in 3. par. & conf. 100. in 4. par. & Soci. in l. demonstratio falsa, num. 10. ff. de conditio. & demonstratio. & Caguol. in l. 2. numer. 177. & 191. C. de rescind. vendi.
- 22 Promissio de vendendo in quo differat a venditione vide Bursat. in conf. 100. & Cephal. cons. 315. in 3. part.
- 23 Quando aliquis promissit vendere aliquam rem an teneatur præcisse vendere vide Gome. in prin. in l. de actio. & Mantuan. in gl. fol. 480. cum seq. & Emanuel. Acosta. 1. part. fol. 347. num. 3. & Iare Tiraquel. de vtroque retract. fol. 774. cum anteced. & seq. & Ripam. in §. cario. num. 17. fol. 94. & Deci. conf. 502. num. 8. & conf. 503. in 4. par. & an talis res sit obligata. & hypothecata pro illa promissione vltra dictos Doctores vide Scotum. 2. par. libr. 5. responso. 1. Si promitto non vendere fundum meum nisi tibi, an sim obligatus vendere vide don Ant. à Padilla de transactio. fol. 26. num. 11.
- 24 Quæ actio. derur pro hac promissione vide Bursat. in dicto conf. 100. num. 8.
- 25 Si quis promissit se obligaturum ad decem an statim possit ad illa decem conueniri vide Deci. in l. cum fundus. §. seruum tuum imprudens, numer. 1. & 2. ff. si cõrt. petat. & Ripam. in dict. §. Cario, num. 17. & Bursat. d. conf. 100. nu. 11.
- 26 Promittens aliquid dare, vel face re cum potuerit ad quid & quando obligetur, vide Igne. in l. 1. §. hoc autem

- rem num. it. fol. 121. ff. 21 Sillania-num.
- 27 Rario differentie in obligationibus dandi vel faciendi vide Bolognet. in. l. stipulationes non diuiduntur num. 135. cum alijs. ff. de verbo. oblig.
- 28 *Quæ* differentia sit inter obligationem rem dari, & rem tradi vide Deci, in. c. cum venerabilis num. 15. de exceptio. fol. 272. & Mantuum. in glosario. fol. 364. & 439 & Emanuel. Acosta. i. par. fol. 544. num. 3.
- 29 In obligationibus facti ad quid quis teneatur vide Parladori. c. 6. fol. 124 & Vol. de reg. & Fall. fol. 552. 679. & 682. & Bolognet. & Cagnol. in. l. quod tenehi. ff. sicut. peta. & eund. Bolognet. in. d. l. stipulationes non diuiduntur nume. 135. cum alijs vsque ad fi. ff. de verborum oblig.
- 30 *Quando* quis condemnatus est per sententiam aiquid facere tenetur præcisse facere vide Mantuum in glosario. fol. 364. & 439. & Decius Pedemon. 92. num. 17. & 25. cum alijs.
- 31 Et idem erit si per instrumentum publicum quis sit obligatus aliquem facere vel tradere vide Suarez. in. l. post rem. fol. 285. Et quando obligatus ad factum possit præcisse compelli ad factum, & quando per substitutum tale factum facere possit vide Ine. l. 1. §. subuenitur. num. 141. cum alijs ad Sillania. fol. 226.
- 32 Pœna conuentionalis quando debeat, & an excedere possit interesse, vide Thom. Gram. conf. 66. num. 74. cum alijs, & D. Franc. Sarmeni. selectum, lib. 3. c. 6. num. 11. & 12.
- 33 Promittens factum alienum quid teneatur facere vide Couarru. in. c. quamuis pactum, fol. 100. & Anto. Gomez. 2. tomo. fol. 62. num. 23. & Vol. de reg. & Fall. fol. 747. & Zill. conf. 146. 147. & 149. fol. 182. & Mazoll. conf. 24.
- 34 Promittens facere consentire ad quid teneatur vide Gabriel. Roma. 1. par. fol. 477. & in. 2. par. fol. 1187. & Decius in conf. 314. & 326. in. 2. par.
- 35 Promissio facti alieni in in spiritualibus, vt in matrimonio contrahendo inter aliquos an valeat vide Mazoll. conf. 116.
- 36 Promittens se facturum, & curatum ad quid teneatur vide Deci. in. l. fi. §. labeo. ff. sicut. peta. fol. 89. & Ripam. in. l. quod tenehi. numer. 47. ff. eod. tit. fol. 147. & Mazoll. conf. 24.
- 37 Promittens simpliciter presentare aliquem iudici si semel presentauit est securus vide Vol. de reg. & Fall. fol. 747.
- 38 Item est notandum quod emptio, & venditio. dicitur tripliciter perfecta, & prima perfecta est qui dicitur indissolubilis hoc est quando contrahentes non possunt a contractu recedere vt in. l. sicut. C. de actio. & oblig.
- 39 Et quando contractus dicatur perfectus, & penitenti sit locus vide Hip. Rimi. conf. 51. & Cephal. conf. 407. in. 3. par. & Orosci. in. l. ab emptio ne. ff. de pact.
- 40 Contractus an dicatur perfectus vbi scriptura requiritur vltra Doctores in. l. contractus de fide. instru. vide Bursat. conf. 100. num. 18. & 19. & 20.
- 41 *Quando* venditio facta est ad modum mensuræ an ante mensuram venditio. dicatur perfecta vide Beccii. conf. 13. num. 6.
- 42 Emptor an possit discedere a contractu ex eo quod venditor rem promissam intermino non tradit vide eund. Cephal. conf. 407. in. tertia par.
- 43 Auenditione seu alio contractu conditionali an liceat pendente conditione recedere vide. l. hæc venditio

Prima perfecta 180.

Liber secundus praxis ciuilis,

tio, & ibi Doctores ff. de contrahenda emptione, & Tiraquel. de vtroque retractu, fol. 36. cum aliis, & fo. 183.

- 44 Sed queri potest, si in contractu emptionis & venditionis interueniat arrha, an liceat ab emptione recedere, de quo vide Becci. in consilio 87. & Scotum 1. par. tit. 1. responso 38. qui tractant, & arrhae sicut de substantia istius contractus.
- 45 Et in hac questione secundum Nicali. in §. 1. Insi. de emptio. & vendit. Sic est dictum, aut arrhae datur loco arrharum & in partem solutionis, & tunc non licet ab emptione recedere, vt in L. omnibus, ff. de pact.
- 47 Et si simpliciter datur vtroque modo, praesumuntur datur vtroque modo, scilicet loco solutionis & arrharum, vt notat glossa in l. 2. C. quando liceat ab emptione discedere, qua sequitur Nicali. in dicto §. 1. numero 6. Insi. de emptione & vendit.
- 48 Si vero arrhae dantur solum nomine arrharum, tunc si emptor rececit a contractu, perdit arrhas, vt in dicto §. 1. Insi. de emptio. & vendit.
- 49 Sed si venditor recedat a contractu, emptio manet firma, & potest agi contra venditorem ad duplum, vel ad interesse, & recipiendo duplum, non potest agi ad interesse, argum. l. quod in haereditate, §. elige e. ff. de tributo actio. & notant in dicto §. 1. vbi Nicali. numero 5. & ita censentur contractantes agere, vt in dicta l. cum quid, ff. si certum petat.
- 50 Et quia actio emptor possit petere arrhas, vide Becci. in d. consil. 87. & quid quando inter partes de emptione irritanda conuentum est, vide Ignz. in l. si ex haereditate, numero 111. ff. ad Sillanian. in 2. parte.
- 51 Secunda perfectio est, quae vocatur obligatiua, quando emptio facta est pure, & res empti stat sub periculo emptoris, vt in l. necessario, ff. de peci. & commodo rei vendi.
- 52 Et ad quem pertineat periculum rei venditae, vide Franciscum Marc. 2. par. questione 58 & 451.
- 53 Periculum rei emptae ante traditionem, facta venditione, pertinet ad emptorem nisi aliter pactum sit, & fallit in nouem casibus, quos refert Nicali. in §. item pretium, numero 4. & 7. cum aliis seq. vsque ad finem.
- 54 Periculum rei venditae ad mensuram modum ante mensurationem, an sit venditoris vel emptoris, vide Cephalum consilio 315. numero 4. in 3. par. & Mazoll. consil. 79. n. 10. cum aliis.
- 55 Quando res perit post moram debitoris, cuius periculo perit, etsi debeatur estimatio, vide Cagnolum in in l. quod te mihi, num. 17. ff. si certum petat. cum aliis vsque ad finem. & ibi Bo lognet. & in l. si insulam, ff. de verborum obligat.
- 56 Augmentum & diminutio rei venditae ad quem pertineat, vide tracta. de rebus Ecclesiae, folio 387. & 391.
- 57 Fructus rei venditae quando ad emptorem pertineant, vide Couarru. variarum resolutionum, fol. 64. & 210. & Gabriel Roman. 2. par. fol. 1276. & Anton. Natta consil. 384. & Petrum de Beniend. decisione 29.
- 58 Emptor soluta parte pretij debet habere fructus prorata, vide Tiraquel. de vtroque retractu fol. 73. num. 71.
- 59 Hoc verbum pro rata quid significet, vide eundem Tiraquelum in eodem tract. de vtroque retractu fo. 405.
- 60 Emptor qui percipit fructus rei emptae tenetur ad vsuras pretij non soluti, vide volumen de reg. & Fall. folio 355.
- 61 Et etiam quando emptori possessio rei tradita est, licet fructus non perciperit, & quae vsurae sint in hoc casu permittuntur, vide Rolandum in consilio 14. lib. 2. & dicta in actione ex sententia in exceptione vsurae, pone infra.
- 62 Tertia perfectio est, quae vocatur executorialis. hoc est, quando dominium rei transferretur in emptorem, quod

2. perfe
ctio.

3. perfe
ctio.

quod fit per traditionem, vt in l. si quis alienam, ff. de actio. empti. & vedit. Et quando dominium transferatur in emptorem. vide Mantuam in glossario, fol. 166. & Doctores in l. traditionibus, C. de pact. & dominijs tractatio an sit de substantia emptionis & venditionis, vide Valasc. de iure emphitea. fol. 19. n. 2.

63 Et quando res quæ consilii mensura est vendita, an 1012 mensurationem transferatur dominium, vide Decium consil. 179. num. 1. & 2. in 1. par. consiliorum.

64 An valeat pactum, quod dominium rei venditæ non transferatur in emptorem vsq̃e in tempus solutionis, vide Decium consil. 440. in 3. parte.

65 Dominium, an transferatur in pacto, de vendendo traditione ipsa sequuta, vide Deci. 614. in 5. par.

66 Venditor, qui certam rem vendidit, habita fide de pretio, an illius rebus stantibus præferatur alijs creditoribus, vide Ripam in l. si ventri, §. in bonis, num. 5. cum alijs, ff. de privilegijs credito. fol. 60.

67 Et est aduertendum quoad hoc vt efficaciter habeat locū actio ex empto contra venditorem, requiritur, quod venditor sit contentus de pretio, vt in l. Iulianus, §. offerri, ff. de actio. empti, quia licet in hoc contractu, & alijs nominis detur alteri cōtraheñtium actio, quamuis ex parte sua non sit impleris contractus, potest tamen talis actio per exceptionem excludi, vt notatur in dicto §. offerri, & vide Decium in consil. 299. in 2. parte, & consilio 421. in 2. parte, sed vide Bursarium consilio 101. numero 14. & 15. cum alijs. & Becchi. consilio 45. & 58. & 106. & Prosperi in consilio 159. & Roland. consil. 5. numero 1. in 1. & consilio 53. eodem libro, & consilio 69. lib. 4. & dicitur in actione ex sententia, & in actione ex locato.

68 Et venditor potest rem in pignus

tenere quousque solutum sit pretium, vt in dicto §. offerri, licet talis res improprie dicatur pignus, vt in l. nec pignus, ff. de regul. iuris; & probatur per l. ex sextante, §. Latinus largus, ff. de exceptio. rei iudic. & tenet Nicasi. in §. vendite, numero 2. ff. de rerum diuis.

69 Et in tantum, quod venditor potest rem suam, etiam emptori traditam vindicare, si pretium non sit solutum, vt in l. procuratoris, §. sed si de diu. mercem, ff. de tributaria actio.

70 Sed in hoc casu potest emptor dando pretium talem vindicationem impedire, vt in l. diligenter, §. l. ff. mandati.

71 Et est aduertendum, quod si venditor noluerit rem venditam vindicare, & habere eam in pignus, poterit per actionem ex vendito, vt superius dictum est, emptorem compellere, vt soluat pretium, vt in l. ex empto, ff. de actio. empti. & vendito.

Et tempus soluendi pretium non currit nisi re tradita, vide Tiraquellum de vtroque tractatu, fol. 687. numero 16. etsi emptori res sit tradita, an teneatur soluere vsuras pretij non soluti, vide Rolandum consilio 14. lib. 2.

72 Et quis teneatur prius implere, emptor aut venditor, vide Cephalum consilio 48.

73 Et nota, quod si venditor non confidat de emptore, res vendita, potest deponi apud tertium, vt notat Barto. in dicta l. Iulianus, §. offerri.

74 Et ita erit dicendum quando emptor agit contra venditorem, vt tradat rem venditam; nam si emptor non confidit de venditore, potest pretium deponi apud tertium, vt notat idem Barto. in l. si solutus, ff. de solutio.

75 Et sic soluto vel deposito pretio tenetur venditor per actionem ex empto tradere emptori rem emptam si sit in facultate eius, vt in lege 1. vbi

notant

Liber secundus praxis ciuilis,

- notant Docteres, ff. de actio. empti, & venditi, & in l. qui restituere, ff. de rei vendica. & in lege 2. §. 2. ff. si ceru. petat. & vide Nicanum in §. pretiū, numero 6. In situ. de emptione & venditio. & Pinel. de bonis materni, folio 76. numero 25.
- 77 Et si non sit in facultate eius; tenetur ad interesse, vt in lege 1. ff. de actio empti, & vide Mantuan in glosario iuris, folio 271.
- 78 Sed quid si aliqua res sit vendita duobus, quis debeat praeferri. vide l. quotiens, & ibi Docteres de reuendica. & Cephal. consil. 47. & Porti. consil. 171. & Scotum 2. par. lib. 4. responsio 16. & Bursat. consil. 100. numero 25. cum aliis; & Couarru. variarū resolution fol. 161. & Gabriel Rom. 2. par. fol. 410. & 797. & in 3. par. folio 1275. & Vol. de reg. & Fal. fo. 350. cum seq. & ad additionem Saized. ad Bernard. Diaz fo. 67. d. l. quoties, & an habeat, quando res vendita est duobus, & primo tradita est sicte, & secundo per alium; verum & in hoc casu primus praefertur, vide Segurati fol. 222. num. 57.
- 79 Etan dicta l. quotiens habeat locū quando prima venditio fuit iurata, vide Couarru. in 4. decretis fol. 15. numero 10. & in c. quamuis pactū, fol. 29. num. 21. & quando res in totum vel in parte censeatur vendita, vide Prosp. conf. 173.
- 80 Sed nunc est videndum, vendito fundo vel castro, cum pertinentiis, quid comprehendatur, & veniat, de quo vide Bursat. consil. 2. num. 49. & 59. & in consil. 5. num. 25. cum aliis, & in consilio 6. numero 29. cum aliis, vbi quid in legatis, vide dicta in actio ne ex testamento.
- 81 Vendito equo, an veniat sella, frenum & alia accessoria, vide Deci. in c. propterea, n. 8. de offic. deleg. fo. 109.
- 82 Vendens vel legans vineā & fundum fructibus plenum, an videatur vendere vel legare vindemiam pendentem, vide Bolog. in l. cū filiofamilias, n. 21. cum seq. & n. 286. de leg. 1.
- 83 Quando valeat pactum appositum in venditione de retro vendendo, vide late Cagnolum in l. 2. de pact. inter emptorem & venditorē, & Anton. Gomez in dicto tracta. de emptione & venditione, in 2. tom.
- 84 Ius retrahendi rem venditam, cui & quādo cōperat ultra Tiraquel. in tracta. de vtroque retractu, vide Anton. Gom. in d. tract. de emptione & vendi.
- 85 Ius retrahendi an possit cedi, vide Frācis. Mai. c. q. 404. cū seq. & q. 603. & 759. & 765. cum seq. & Nicolaum Boer. decif. 139. & 140.
- 86 Sed nunc restat videndum actio de euictione quando locum habeat, de quo vide Becchi. consil. 06. n. 44.
- 87 Et quando venditor ex natura contractus teneatur de euictione, & locū habeat euictio, vide Voll. de reg. & Fal. fol. 350. & 354. & 93. & Gabri. Roma 1. par. folio 106. 408. 470. 574. 797. 816. 817. 819. & 869. & Quesada cap. 10. fol. 37. & Roland. consilio 67. lib. 4.
- 88 Et casus in quibus venditor tenetur de euictione, etiam si lis non fuerit ei denunciata per emptorem, vide per Ripam in l. soluto matrimonio, §. voluntatem, numero 16. cum aliis vsque ad 27. folio 21. ff. soluto matrimonio, & Gomez de Leon responso 12. & 35. Quae remedia competant emptori contra venditorē quādo vendidit, & tradidit fundum hypoecatum; vide Ripam in l. 1. §. si heres. n. 31. ff. ad Trebellia fol. 74.
- 89 Et casus in quibus venditor nō tenetur de euictione, vide per Matthae. de Afflict. super feud. fol. 35. n. 10. vbi ponit 24. casus, in quibus nō habet locum euictio, & eund. fol. 130. & 181. & Tiraq. de vtroque retractu fol. 109. cū aliis, & Thom. Gram. conf. 22. in 3. p. fo. 307. & conf. 106. fol. 463. & Gomez de Leon responso 12. fol. 19. & Quesada c. 10. fol. 35.

- 90 Pactum quod venditor non teneatur de euictione, in quibus casibus locum habeat, vide Matthæum de Afflictis super feudum, folio 311. numero 39.
- 91 Vendens ius quod habet in re, antequam teneatur de euictione, vide Antonium Nattam consilio 38. & 181.
- 92 Venditor an teneatur dare fideiussorem de euictione, vide Antonium Nattam consilio 267.
- 93 Quæ requirantur ad hoc ut quis possit agere de euictione, & alia eiusdem materiz, vide per Rebusum in 3. par. folio 344. cum aliis, & Couarruuiam variarum resolutionum, folio 239.
- 94 Exceptio euictionis quando locum habeat, vide Scotum, 2. par. lib. 2. responsio 30.
- 95 Quomodo & quando debet fieri de nunciatio venditori per emptorem ad euictionem, vide Capellæ Tolosanæ decif. 408. & Scotum 2. par. libro 3. responsio 41. & Couarruuiam variarum resolutionum, folio 239. & Gabrielem Roman. & alios supra positos.
- 96 Emptor an possit agere de euictione ante sententiam, vide Bolognet. in l. non solum, §. morte, numero 214. ff. de noui operis, in materia protestationis.
- 97 Venditor volens emptorem defendere, debet facere coram iudice emptoris, vide Cagnolum in l. venditor, de iudic. fol. 286. cum aliis, ubi alia de euictione.
- 98 Venditor volens emptorem defendere, qualiter poterit, & an inuito actore iudicium suscipere possit, vide Petrum de Ben. tend. decif. 92.
- 99 Venditor an teneatur ad sumptos factos per emptorem, non sequuta euictione, vide Antonium Natt. consilio 232.
- 100 Emptor etiam si in causa obtineat, potest expensas litis recuperare, vide Vol. de reg. & fall. fol. 351.
- 101 Et nota, quod vendere nec emere nemo compellitur, circa quam regulam, vide Vol. de reg. & fall. folio 934.
- 102 Fallit ex causa necessitatis, & in alimentis & mercibus; nam possunt compelli mercatores ad vendendum, & pretia possunt taxari, de quo vide Rolandum consilio 80. libro 3. & Portium consilio 73. Boliu in practica, folio 412. numero 7. Couarruu. variarum resolutionum, folio 102, numero 5. & folio 230. numero 6. & 8. & folio 226. & Auendan. in cap. correctorum, cap. 19. & Auilesum ibi folio 181. cum aliis, & folio 219. & Mexiam in l. taxationis panis, folio 11. numero 12. 13. & 14. cum aliis, & numero 73. 41. 31. & 53. cum aliis, & folio 20. cum aliis, & frater Dominicus de Soto de iustitia & iure, libro sexto, questione secunda, oticulo tertio, fol. 505.
- 103 Ad quos pertineat taxatio rerum, quæ victui sunt necessaria, vide eundem Mexiam in dicta l. folio 68. numero 10, cum aliis.
- 104 Ciues an preferantur exteris in emptione fragmenti tempore publicæ inopiz, vide Couarruuiam variarum resolutionum, folio 328. numero sexto, & Mexiam in dicta l. panis, folio 87. numero 108. & 109. cum aliis.
- 105 Vendere venditoribus, & in quibus casibus sint prohibiti, vide Mexiam in dicta l. panis, fol. 164. & 179. cum aliis.
- 106 Quæ actio detur aduersus proxeneta, seu mediatorem, vide Igneum in lege 3. §. si conditioni, versiculo. Et si aliud, numero 38. cum aliis ad Sillanian.
- 107 Mediatores quando possunt esse testes in contractu venditionis, vide Ferretum consilio 383.

LIBER SECUNDUS PRAXIS CIVILIS, I

EX §. IX.

S V M M A R I A.

- 1 **A**ctio qua competat lasso ultra di-
midium iusti pretij.
- 2 *Quomodo hac actio intentanda est*
- 3 *Actio hac an tollatur consensu gemi-
nato.*
- 4 *Remedium contra enormissimam les-
sionem infra quod tempus, & quo-
modo intentandum.*

De actio. l. 2. C. de rescinden-
vendit. §. IX.

QUAE actio competat lasso
in casu dictae l. 2. vide
Cagnol. in 2ad. l. nume-
ro 38. 42. & 44. & Pine. ibi fol. 79. nu-
mero 26. & D. Auton. de Padilla ibi
fol. 207. numero 45.

Et quomodo dicta actio debeat in-
tentari, vide eundem Pinelium ibi fo-
lio 139. numero 9. cum aliis. & D. An-
ton de Padilla dicto folio 207. & l.
parti. & Ioan. Matienzo folio 332. n. 1
cum aliis sequentibus.

Et ad dictam legem 2. ultra Do-
ctores ibi, vide Cephalum 261. in 2.
par. & Antonium Nattam consil. 10.
207. 650. & Lofred. consil. 23. & Ro-
land. consil. 59. lib. 1. Rebuf. 2. par. fo-
lio 178. cum aliis, & Gabri. Roman.
2. par. folio 1266. & Couarru, varia-
rum resolutionum fol. 101. & 105.

3 **R**emedium dictae legis 2. an tolla-
tur consensu geminato, vide Hippo-
litum Riminaldum consil. 45. nume-
ro 16. cum aliis, & Cephalum 334. nu-
mero 57. cum aliis in 3. par.

4 **R**emedium contra enormissimam
lesionem intra quod tempus, & quo-
modo debeat intentari, & alia in hac
materia ultra posita in beneficio res-
titutionis minorum, vide decisionem
Pedemontan. 41. & Cephalum con-

filio 62. 128. 137. 142. 207. & 208. &
Scotum in 1. par. lib. 5. responso 17.

EX §. X.

S V M M A R I A.

- 1 **A**ctio redibitoria cui datur.
- 2 *Venditor tenetur in specie decla-
rare vicium rei vendita.*
- 3 *Vicium rei vendita an reddat ven-
dicionem illicitam.*
- 4 *Actio redibitoria an competat scien-
ti vicium rei vendita.*
- 5 *Venditor rei viciosa quomodo tenea-
tur.*
- 6 *Actio redibitoria potest intentari us-
que ad sex menses.*
- 7 *Actio licet sit semestris, per conven-
tionem fit perpetua.*
- 8 *Conventio ut res deberi non possit,
an valeat.*
- 9 *Actio redibitoria quando perpetue-
tur.*
- 10 *Emens aliquam rem cum pacto, ut
si non placeret sibi, possit illam rem
redhibere, emptor debet infra sexa-
ginta dies declarare voluntatem
suam.*
- 11 *Agens redibitoria pro uno vicio,
potest de aliis protestari.*

De actione redhibitoria.

§. X.

ACTIO redhibitoria da-
tur emptori, qui emit a-
liquam rem habentem a-
liquod vicium, quod si emptor sci-
uisset non emisset; & datur contra
venditorem, ut recipiat rem vendi-
tam, & restituat pretium, ut in l. redi-
bitoria, ff. de re. l. i. edict. Si vero ven-
ditor recepit extra iudicium rem
venditam, & postea poenitens vult
rem, emptori restituere; datur
contra

contra venditorem emptori actio in factum edilitia vel redhibitoria, vt restituat pretium, vt in l. quod si noluit, §. in factum, ff. de edil. edicto; & est actio prætoria.

Et circa hanc actionē vide Matthæ. de Afflict. decis. 74. & 278. & Gabri. Rom. 1. p. fol. 705. & Doctores, quos allegat Cagnol. in l. 2. n. 146. C. de res. cind. vendit. & l. 63. cum 4. seq. titu. 5. par. 5. & Ioan. Crisp. in arbore, nu. 15. 17. 188. & Marienç fol. 333. num. 10.

2 Et pro declaratione huius actionis præsupponendum, quod venditor tenetur specificè declarare viciū rei venditæ, & quomodo, vide Guiller. Benedict. 3. parte, folio 153. num. 17. & 18. cum aliis.

3 Vtrum vitium rei venditæ sic venditionem reddat illicitam, vt necessarium semper sit illud detegere, vide Frat. Dominicum de Soto de iustit. & iure lib. 6. quæst. 3. articu. 2. fol. 112: Et quando venditor teneatur pro laudatione rei venditæ actione de dolo, vide Cephal. consil. 417. num. 41. & 44. ex breuitate motis præsumitur animal venditum antea fuisse morbosum, & competit redhibitoria, vide Gomez de Leon responso 40. fol. 58.

4 Actiones redhibitoria & quanto minoris, an competant emptori sciēte vitium rei emptæ, vide Mantua. in glossario fol. 360.

5 Venditor rei viciose quomodo teneatur ad interesse, vide Mantua. in glossario fol. 271.

6 Et est aduertendum, quod ista actio potest intentari vsque ad sex menses vtilis, vt in l. sciendum, §. tempus, ff. de edil. edicto. Et circa hoc vide Couarru. in reg. possessor, folio 78. n. 1.

7 Et licet ista actio sit semestris, tamen si sit conuentum, vt perpetuo, vel quodcumque fiat redhibitoria, valet talis conuentio, vt notat Rolandus consilio 21. numero 2. & 44. lib. 2.

8 Et an valeat conuentio inter contrahentes quod res redhiberi nõ possit nisi intra viginti dies, vide Menchac. 1. tom. fol. 129. numero 20. cum seq.

9 Ad quod vsque tempus actio hæc redhibitoria perpetua, vide Couarru. in dicta reg. possessor, fo. 85. num. 6.

10 Et est notandum, quod si quis emit aliquā rem cum pacto, quod si non placeat sibi postea illam rem redhibere, tunc emptor debet declarare voluntatem suam infra sexaginta dies, & post illud tempus cogitur rem retinere, vt in l. quod si noluit, ff. de edil. edict. nisi aliud fuerit expressum in pacto, vt in dicta l. sed vide, l. 8. tit. 9. par. 3.

11 Agens redhibitoria pro vno vicio, potest protestari de aliis viciis, de quo vide Marantam de ordi. iud. folio 87. numero 18.

EX §. XI.

S V M M A R I A.

1 **A**ctio quanto minoris competit ementi rem vicia latens, & in vno annuū si succumbent agere poterit.

De actione quanto minoris.

§. XI.

1 **A**CTIO quanto minoris competit ei qui emit aliquam rem habentem aliquod viciū latens, quod si sciisset nihilominus emisisset, sed non dedisset tantum pretium, & datur contra venditorem, vt restituat tantum de pretio quantum minus res fuisset vendita, si viciū fuisset notum, & est actio prætoria, & durat per annum vtilem, vt in l. sciendum, §. tempus, ff. de edil. edict. & vltra Doctores

Liber secundus praxis ciuilis,

res ibi, vide Cagnolum in lege 2. numero 146. C. de rescindenda vendit. & l. 63. 64. cum tribus sequentibus, titu. 5. par. 5. vbi Gregorius, & Ioannes Crispin. nu. 16. 177. 178.

Et est aduertendum, quod licet quis egerit redhibitoria, & subcumberit, poterit deinde intra annum agere quanto minores, de quo vide Mexiam in l. taxa. ionis panis, folio 34. numero 152. & dicta in actione in genere.

EX §. XII.

SUMMARIA.

- 1 **A**ctio estimatoria quando locum habeat.
- 2 Res pluribus si vendatur. periculum ad accipientem pertinet.
- 3 Res si sit israelita. vs restituatur res vel estimatio, cuius erit periculum.
- 4 Pretium rei quomodo estimandum in casu restitutionis.
- 5 Libellus quomodo formalis in hac actione.
- 6 Actio qua datur aduersus proxenitam & mediam. rem.
- 7 Actio qua competat pro interesse in hac materia.

De actione estimatoria.

§. XII.

ACTIO prescriptis verbis estimatoria habet locum quando quis estimauit rem suam, puta ad decem, & tradidit illam rem alteri vendendam, vel ad inquirendum de pretio; nam datur domino illius rei contra illum cui illam tradidit actio estimatoria, vt restituat ipsam rem, vel estimationem, vt in l. si gratuitam, §. si margaritas, ff. de estimat. actio. Et est actio, ciuilis

bonæ fidei, vt in §. actionum, Institut. de actio. vide Nicasium numero 16. & 17. & in arbore numero 151. & Ioan. Crispin. numero 156. & l. 75. titu. 18. parti. 3. & l. 5. titulo 6. par. 5.

- 2 Et nota, quod si dicta res plus vendatur, hoc fit ipsius vendentis, & periculum rei pertinet ad accipientem, vt in l. 1. ff. de estimat. actio.
- 3 Sed si res tradita sit hoc modo, sci licet vt restituatur ipsa res, vel estimatio, tunc est distinguendum, an tradens, vel accipiens rogauerit; & periculum est rogantis, vt in l. si gratuitam, §. si margaritas, ff. de estimat. actione.

Indubio autem semper censetur iste contractus celebratus gratia vtriusque contrahentium, & in hoc casu, non tenetur accipiens de periculo, nisi saltem comitat leuementul pam, vt in dicta l. si gratuitam; & ita notat & tenet Nicasi. in dicto §. actionum, numero 16.

Et incau, in quo restituenda sit estimatio, quomodo pretium rei fit estimandum, & in obligationibus facti & in obligatio. tradendi debeat fieri estimatio, vide Cagno. in l. quod te mihi, numero 17. cum aliis, ff. si certum petat. vsque ad finem.

Et quomodo in hac actione estimatoria sit formandus libellus, vide Nicasium in dicto §. actionum, numero 17. Institut. de actio.

Quæ autem actio detur aduersus proxenitam vel mediatorem, vide Igneum in l. 3. §. si conditioni, vers. Et si aliud, n. 38. cum aliis, ff. ad Sillania. & posita in actione ex empto & vedito.

Quæ actio detur pro interesse, & de eius materia, vide Igneum in l. quatenus, n. 73. cum aliis, fol. 107. ff. de regul. iur. & Cagnol. in rubr. & in l. vni ca, C. de sententiis quæ pro eo quod interest profe. & in alia lectura in 2. par. fol. 540. & Bolognet. & Rebuf. in dicta rubr. & l. vnica.

EX §. III.

S V M M A R I A.

- 1 **A**ctio præscriptis verbis de rerum permutatione quando locum habet.
- 2 Permutatio quid sit, & in quibus casibus fieri potest.
- 3 Permutatio dicitur contractus innominatus.
- 4 Permutatio quare dicitur contractus nominatus.
- 5 Qua actio oriatur ex permutatione.
- 6 Permutatio in quibus differat à contractu dō, sicut des.
- 7 Actio rerum permutatione est bonæ fidei.
- 8 Contractus de rerum permutatione in quo differat à venditione.
- 9 Venditio an sit vel permutatio, quādo ex altera parte res, ex altera vero pretium & res datur.
- 10 Res permutata, an eadem sortiatur naturam; eandem, quam alia res cum qua permutatur.
- 11 Actio ex permutatione non competit nisi ei qui implens contractum ex parte sua.
- 12 Permutatio an possit fieri de re aliena.
- 13 Permutans an teneatur de evictione
- 14 Libellus quomodo formetur in hac actione.

De actione ex permutatione.

§. XIII.

1 **A**CTIO præscriptis verbis de rerum permutatione locum habet, quando contractus ut, ut una res in specie datur pro alia in specie, ut datur contra illum qui non vult implere contractum, ut rem de qua conuentio facta est præstet, ut in l. ex placito,

C. de rerum permutatione. Et est actio civilis & bonæ fidei, ut in dicta l. explicatio, notant Doctores, & Nicasii. & Ioannes Crispin. in arborum actio. numero 151. & 157. & vide Becci. consil. 83.

Et circa hanc actionem ultra Doctores in dicta l. ex placito; vide Nicasii. in §. item pretium, numero 2. & 3. Instit. de emptio. & vendit. & in §. actionum, ubi Doctores Instit. de actio. & titulum 6. par. 5. & Mantua. in glossario, fol. 148.

2 Quid sit permutatio, & in quibus casibus fieri possit, vide Sylvestr. 2. p. fol. 301. cum aliis, & Pinel. in lege 2. C. de rescindenda vendit. fol. 23. numero 9. cum aliis; & quomodo contrahatur, videt. Ignem l. 3. §. si conditioni, versic. Etli aliud, num. 23. cum aliis, ff. ad Silliana.

3 Et est notandum, quod iste contractus dicitur innominatus, ut in l. 1. §. item emptor, ff. de rerum permutatione. Quia ille dicitur contractus nominatus, qui statim ut fit, parit actionem, ut in l. iuregentium, in principio, ff. de pact. Permutatio autem non statim parit actionem, nec ex pacto nec ex re, sed ex utroque postea re subsequuta, ut colligitur ex dicta l. ex placito.

4 Et dicitur etiam contractus innominatus, quia nomen istius contractus conuenit etiam aliis speciebus contractus, sed ad contractum nominatum requiritur, quod cadat sub certa specie contractus, & quod habeat nomen sibi proprium, ut notatur in rubrica, C. de rerum permutatione.

5 Item, ex isto contractu datur actio præscriptis verbis, ut in §. actionum, Instit. de actio. vel conditio. ob causam, ut in l. naturalis, ff. de præscript. verbis; & sic ista actio nascitur ex contractu innominato, do, ut des.

Libri secundus praxis ciuilibus

6 Et est aduertendum, quod licet iste contractus dicatur in nominatus ex his quæ dicta sunt, tamen differt à contractu in nominato, do, vt des; nam in eo datur genus pro genere, vel species pro genere, vel genus pro specie; sed in hoc contractu de rerum permutatione datur species pro specie vt notat Bartol. in l. 1. ff. de rerum permutatione.

7 Item differt, quia hæc actio ex rerum permutatione est bonæ fidei, sed contractus innominatus est stricti iuris, & in quo differat rerum permutatio à contractu in nominato, do, vt des, vide Pinelum in l. 2. C. de rescindenda vend. fol. 23. nu. 9. cū aliis, & D. Anton. de Padilla. tom. fol. 243. numero 23. & Deci. & Ripam in l. 2. in prima & secunda lectura, ff. si certum petatur.

8 Et in quo differat iste contractus de rerum permutatione à venditione vide Tiraquelum de vtroque retractu, fol. 2. §. cum aliis, & fol. 507. cū aliis, & Pinel. in l. 2. fol. 36. num. 24. C. de rescindendo vendit.

9 Quando ex altera parte res, ex altera vero pretium, & alia res datur, an sit venditio, an permutatio, vide eundem Pinelum in dicta l. 2. fol. 12. n. l. cum aliis, C. de rescindendo vendi.

10 Et nota, quod res permutata eandem sortitur naturam quam alia res cum qua permutata est, de quo vide Tiraquel. in l. boues, §. hoc sermone, fol. 3. numero 2. cum aliis.

11 Item aduerte, quod hæc actio non competit nisi ei qui impleuit contractum ex parte sua, in quo casu actio dicitur retro nata à tempore contractus, vt in dicta Lex placito, C. de rerum permutatione. & vide circa hoc dicta in actione exemptio & venditio.

12 Permutatio, an possit fieri de re aliena, vide De i. in c. cum venerabilis, num. 16. & 17. de except. fol. 272.

13 An permutatio teneatur de iurisdictione, vide Becci. consil. 81. numero 12.

14 Quomodo formatur libellus in hac actione, vide Nicasium in §. actionum, numero 26. fol. 344. Insti. de actio.

EX §. XIII.

S V M M A R I A.

- 1 Actio præscriptis verbis quibus casibus datur.
- 2 Actio præscriptis verbis qua sit.
- 3 Actio quando competat in contractibus innominatis.
- 4 Actio an competat in contractibus innominatis ante impementum.

De actione præscriptis verbis, §. XIII.

1 **A**CTIO præscriptis verbis datur in diuersis casibus, vt ex pactis nudis appositis in continentj ante vel post contractibus vestitis, vt in l. in bonæ fidei, & in l. petitis. C. de pactis datur, etiã loco interdictorum, vt in §. fin. Insti. de interdict. datur etiam quando equum est propter figuras variarum causarum dare actionem, vt in casu l. sancimus, C. de sacrosanct. Eccles. quæ omnia latius notat glossa in dicto §. fin. vbi Doctores, Insti. de interdict.

2 Quæ sit actio præscriptis verbis, & pro quibus rebus competat, vide D. Antonium de Padilla 1. tom. fol. 248. numero 10. cum aliis, & fol. 255. 258. & 261. numero 2. & 6. & in 2. tom. folio 239. cum aliis.

De contractibus in nominatis, vide Antonium Gom. variarum resolutionum, 2. tom. fol. 45.

Contractus in nominati quomodo à iure ciuili fuerunt recepti, vide Bo lognet. in Rubri. ff. de verborum obligat. numero 130.

3 Quando competat actio in contractibus in nominatis, vide Igneum in l. qua-

l. quatenus, num. 44. ff. de regul. iuris.

- 4 In contractibus in nominatis ante implementum, an competat actio, videlicet de late Bolognetum in dicta rubrica ff. de verborum obligat. numero 85. vsque ad numerum 106.

EX §. VX.

SUMMARIA.

- 1 Actio ex loco datur locatori contra conductorem, ut mercedem solvas.
- 2 Locatio quid sit.
- 3 Locatio ad longum tempus qua sit, & quando dicitur.
- 4 Locatio ad vitam, an habeat naturam perpetua locationis.
- 5 Concessio an sit ad vitam si res Ecclesie sterilis datur ad culturam.
- 6 Contractus locationis & conductionis in quo differat a contractu emphiteotico.
- 7 Locatio est de iure naturali gentium emphiteoticus contractus est de iure etiam.
- 8 In locacione soluitur petitio in numerata pecunia, in contractu emphiteotico secus.
- 9 Ex contractu emphiteotico quis possidet naturali, in locacione secus.
- 10 Ex contractu emphiteotico transfertur utile dominium, ex locacione secus.
- 11 In locacione diminuta re diminuitur merces in emphiteotico secus.
- 12 Contractus emphiteoticus debet esse in scriptis, locacionis sine scriptis fieri potest.
- 13 In contractu locationis datur actio ex locacio & conductione, sed in contractu emphiteotico actio l. Zenonis.
- 14 Contractus locacionis differat ab emptio se & venditione.
- 15 In venditione venditor tenetur praestitisse rem tradere.

- 16 Emptio est titulus sufficiens ad translationem domini ad conditionem vsuceptionis, conductoro secus.
- 17 Ex locacione an probetur possessio.
- 18 Quantitas pretij facit differre venditionem a locacione.
- 19 In venditione sicut debet certum pretium constitui, ita in locacione.
- 20 In venditione sicut pretium constituitur in numerata pecunia, ita merces in locacione.
- 21 Colonus pariteris qui colit partem, non est conductor.
- 22 Habens unum bovem, & alium alterum ad colendum agros amborum, an sit locatio.
- 23 In emphiteotico & venditione sicut pretium potest conferri in arbitrium tertij, ita merces in locacione & conductione.
- 24 Merces si non est collata in arbitrium tertij intelligitur illa qua est consueva dari.
- 25 Salarium consuetum censetur indubio promissum.
- 26 Salarium consuetum licet in illigatur, an sit diversa sententia, quid attendendum.
- 27 Contrahentes si relinquunt mercedem, postea declaratum non erit locatio nec conductione, sed innominatus contractus.
- 28 Merces si determinatur primo erit locatio.
- 29 Pretium iustum quid dicitur.
- 30 Conduccio rei sua an valeat.
- 31 Locatio passus seu auctus rei communis an valeat.
- 32 Res an dicitur solita locari ex vna ea locacione.
- 33 Compelitur an quis possit ad locandum, & quomodo.
- 34 Res locata si sit communis quis praestetur.
- 35 Intellectus ad l. quoties, de remuneratione.
- 36 Conductor quomodo vti debet re conductione.

Liber secundus praxis ciuilis,

- 37 Conductor quas arbores incidere possit.
- 38 Incisio arborū an praesumatur per conductorem.
- 39 Conductor & usufructuarius an possint colligere fructus in maturis.
- 40 Conductor & usufructuarius an possint mutare formam rei cōductae in meliorando.
- 41 Conductor qui male utitur re conducta quo modo expellendus sit à locatione.
- 42 Conductor quando expelli possit.
- 43 Inquinus an possit expelli ex eo quod inuestus mulieres ducat ad domum conductam.
- 44 Locator quando possit expellere conductorē indigens re locata.
- 45 Locator si promiserit non expellere conductorem durante tempore locationis intelligitur etiam si locator uenerit pro suo usu.
- 46 Ius expellendi colonū an transeat ad heredem.
- 47 Singularis successor quando tenetur stare locationi.
- 48 Emens à fisco an tenetur stare locationi.
- 49 Fideicommissarius an tenetur stare locatione facta per grantatum.
- 50 Successor quando tenetur obseruare gesta per antecessorem.
- 51 Domus locata si cōburet an aspires locatio.
- 52 Locator domus potest aliterum substruere aq̄e idoneam.
- 53 Conductor si moriatur quis succedit in re conducta.
- 54 Conductor & locator ad quid tenentur.
- 55 Conductor an tenetur ad refectionem rescōductae.
- 56 Conductor ad quas impensas tenentur.
- 57 Locator quando tenetur ad impensas factas in re locata.
- 58 Conductor an tenetur soluere collatas seu tributa.
- 59 Periculum rei cōductae ad quem spectet.
- 60 Conductor dolam vel latam culpam commissit iure tenetur.
- 61 Incendū an praesumatur uenire culpa inhabitantis.
- 62 Conductor quando tenetur reficere damnum quod locator passus est propter incendium.
- 63 Equus ex culpa conducentis si deterioretur an dominus tenetur illum recipere.
- 64 Pacta quando sint seruanda.
- 65 Pactum in actione ex locatio quando inuenire debet.
- 66 Conductor suscipiens in se casum fortisimum intelligitur, etiam casum insolitum.
- 67 Casus fortis qui dicantur.
- 68 Casus insolitus qui dicantur.
- 69 Conductor renuntians omni legum auxilio quo iuri potest.
- 70 Conducentis melendinum in loco periculoso si insectu pluminis destruat an tenetur ad pensionem.
- 71 Cōducentis domum minaciam ruinam non potest petere cautionem de dāno insecto.
- 72 Operarius impeditus a pluuia an debeat habere mercedem.
- 73 Famulo infirmo an debeat salarium.
- 74 Famulo mortuo tempore anni non finito an debeat salarium hareditibus.
- 75 Remissio pensioni quando fit.
- 76 Compensatio pensionis quando habet locum.
- 77 Locator quando tenetur de damno dato per rem locatam.
- 78 Locator an tenetur soluere conductors uitae quas plantauit.
- 79 Conductor an habeat ius retentionis pro expensis & melioramentis factis in re locata.
- 80 Conductor in quibus casibus potest reuocare rem conductam finita locatio.

Actio

- 81 Actio ex locato quibus competat, & contra quas.
- 82 Actio ex locato competat illi qui locant laborem, seu industriam sua persona.
- 83 Artifex faciens operas ex materia conducendis est locatio, ex materia sua est venditio.
- 84 Operarij & laboratores, si ex materia conducendis locatio si sua venditio.
- 85 Famulus pro mercede si sua materia cum practica distinctione.
- 86 Idem in medico pro salario.
- 87 Idem etiam in Aduocato, & procuratore.
- 88 Quarius potest cogere rogantem, ut soluat mercedem de instrumento.
- 89 Pauperes non debent prestare salarium aduocato, procuratori, nec medico.
- 90 Actio ex conducto cui & contra quid datur.
- 91 Merces vel salarium non debetur ei qui operas suas locare non solet.
- 92 Rusticus non praesumitur prestare operas suas gratis.
- 93 Salarium in fine operis debetur.
- 94 Locator ut possit agere contra conductorem, quis requirantur.
- 95 Recedere non licet ab uno ex contrahentibus, si aliter ex sua parte non adimpleuerit.
- 96 Merces suae pensiones qua via pendenda sunt.
- 97 Locator ad pro rebus illis habeat executionem paratam.
- 98 Iniecta & in laia quando sit propositio domus obligata.
- 99 In praedio rustico an iniecta & illa in se habet potestatem.
- 100 Executio an habeat locum pro causa re: conductione.
- 101 Instrumentum locationis prioris anni an possit pro seculo anno exequi.
- 102 Secundus conductor quando exequi possit.

- 103 Finis emphiteosif, an possit dominus propria auctoritate ingredi possessionem rei emphiteosicam.
- 104 Finis usufructus, an usufructuaris possit expelli propria auctoritate.
- 105 Agi an possit via executiva in causa feudi, quod incidit in commissum.
- 106 Res locata quo tempore peribitur.
- 107 Actio seruiana qua sit & quibus competat.

De actione ex locato & conducto. §. XV.

LOCATORI contra conductorem datur actio ex locato, vel soluat merces, seu pensionem vel interesse, & conductori contra locatorem datur actio ex conducto, ut permittat uti frui re conducta usu & tempore, quo conducta est, & communiter solet conducti, ut in l. 2. C. locati, §. 1. Institut. de locatio. & conductio. & ibi notant glossa & Doctores, & Valaschi de iure emphiteo. fol. 125. numero 15. & est actio civilis.

Et circa has actiones & earum materiam vide Matthzum de Afflic. decisione 238. 258. 365. & 401. & Capic. decisione 88. & Nicola. Boer. de cisione 107. & in consilio 13. & Anto. Neri. conf. 449. & 610. & Anto. Gomez 2. tom. folio 25. & Gabri. Roma. 1. par. fo. 446. & 724. & Bossi. in practi. folio 713. & l. 73. 74. 76. & 79. titulo 18. par. 3. & titulum 8. par. 5. & Moticul. fol. 57.

Et pro intelligetia harum actionum nonnulla erunt notanda initium a definitione assumendo. Et locatio est perfonae vel rei ad usum facta concessio constituta mercede in numerata pecunia; quam definitionem notat Azon. in summa de locato, & sequitur Nicasi. in princip. Insti. eod. tit. & circa

& circa eam vide Syluest. in 2. parte summæ, fol. 152. & Valaschi. de iure emphi. fol. 121. num. 1. cum alijs & folio 186.

3 Locatio ad longum tempus quæ fit, & quando dicatur & in quo differat a simplici locazione, vide Tiracquel. de vtroque retract. fol. 250. & Pinel de bonis mar. er. fol. 108. num. 63. cum alijs, & Valaschi. de iure emphi. fol. 175. cum alijs.

4 Locatio ad vitam an habeat naturam perpetuæ locationis, vide Gabriel. Romæ. 2. par. fol. 1279.

5 Si res ecclesiæ sterilis datur alicui vt ad culturam redigatur fauore culture concessio. an sit ad vitam vel redatur perpetua, vide Becci. conf. 3. num. 29. & 30. cum alijs.

6 Sed est videndum contractus locationis, & conductionis in quo differt a contractu emphiteutico, & differt. primo quia contractus locationis, & conductionis habet locum in rebus mobilibus, & immobilibus, vt notat Siluest. & Valaschi. vbi supra, sed contractus emphiteuticus solum habet locum in rebus immobilibus, vt in auth. de alienatio. & emphiteusi. §. licentiam col. 9.

7 Secundo differt, quia locatio est de iure naturali gentium sed contractus emphiteuticus est de iure ciuili, vt in §. de constituta insti. de actio quæuis pacta quæ sunt de iure naturali in eo sint seruanda.

8 Tertia, quia in locatione pensio soluitur solum in numerata pecunia, vt in §. 1. insti. de locatio, & conductione, sed in contractu emphiteutico soluitur innumerata pecunia aut in specie de quo vide Valaschi. in dicto tract. de iure emphi. vbi supra.

9 Quarta, quia ex contractu emphiteutico quis possidet naturaliter, vt in l. naturaliter. ff. de acquirenda possess. sed ex locatione non, vt in l. 1. C. commu. de vsucapio. & vide Valaschi. fol. 123. & Gabriel. Romæ.

secunda parte folio 1280.

10 Quinta, quia ex contractu emphiteutico transfertur vtile dominium, sed ex locatione, vt in l. non sollet. ff. locati, & vide Valaschi. de iure emphi. fol. 123. num. 8.

11 Sexta, quia in locatione diminuta re diminuitur merces, vt in c. propter sterilitatem extra de locato, & in l. licet. C. eod. sed non in emphiteosi propter exiguitatem pensionis quæ potius soluitur in recognitionem dominij, quam pro valore ipsius rei, vt notat Nicasi. in §. primo in fine. insti. de locatio, & conductione.

12 Setima, quia contractus emphiteuticus fit in scriptis, vt notat gloss. in c. 1. de censib. lib. 6. contractus, vero locationis potest fieri siue scriptura, vt notat gloss. in d. §. 1. insti. de locatio, & conductione.

13 Octaua, quia in hoc contractu locationis, & conductionis datur actio ex locato, & conducto, vt in d. §. 1. sed in contractu emphiteutico datur actio ex l. Zenonis, & quæ actio competat pro emphiteusi vide Iuli. Glar. in §. emphiteusi, quæst. 47. & quæ actio competat pro feudo vide eund. in §. feudum q. 89.

14 Nec est attendendum in quo differat iste contractus locationis & conductionis ab emptione & venditione & primo differt, quia in emptione & venditione ante traditionem periculum rei spectat ad emptorem, vt in §. cum autem insti. de emptio. & venditi. & dixi late in actione ex empto & venditi, sed in locatione periculum rei conductæ spectat ad locatorem, vt in l. ex conducto. §. 1. & 2. ff. locati. & infra laicius dicetur, & vide Pinel. l. 2. fol. 26. numer. 24. C. de rescinden. vendi.

15 Secundo differt, quia in venditione venditor tenetur præcisisse rem tradere, vel eius æstimationem, vt in l. 1. ff. de actio. empti. sed in locatione

locatur aliquando excusatur a præstatione rei, ut quando ei superuenit necessitas retinendi rem locatam post locationem, ut in l. 3. C. locati, & facit text. in c. propter sterilitatem extra eod.

- 16 Terrio, quia emptio est titulus sufficiens ad translationem dominij, vel ad conditionem v'sucapiendi, ut in l. ex empto. ff. de actio. empti. sed conductio non ut in l. non soler ff. locaticia, quod vide Valaschi. de iure emphi. fol. 123.
- 17 Sed an ex locatione probetur possessio. vide Gabriel. Roma. 2. part. fol. 1280.
- 18 Et ad cognoscendum an sit emptio an conductio consideranda est quantitas pretij, & qualitas rei, & simul, vel annuatim soluitur, ut notat Bar. in l. 1. §. 1. & ibi glos. ff. de superficieb.
- 19 Et est aduertendum, quod licet contractus emptionis, & venditionis, & locationis, & conductionis differat in his quæ superius dicta sunt tamen in alijs conveniunt. nam sicut in emptione, & venditione debet constitui certum pretium, ita in locatione & conductione, ut in d. §. insti. de locatio. & conductio. de quo vide Pinel. in l. 2. §. 39. nu. 5. C. de rescind. v. d. & Valaschi. de iure emphi. f. 121. n. 5.
- 20 Et sicut in emptione pretium consistit in numerata pecunia sic merces in locatione, ut in l. 1. §. si quis seruum ff. locati, & in dict. §. 1. de quo, vide Pinel. in d. l. 2. fol. 40. num. 28. & Valaschi. vbi supra. fol. 125.
- 21 Ex quo inferitur, quod colonus pariterius qui colit pro parte fructuum non est conductor, ut in l. si merces, §. vis maior. ff. locati de quo vide late Valaschi. de iure emphi. fol. 186.
- 22 Inferitur etiam quod si quis habet vnum bonum, & alius alium quos tradum sibi inuicem ad colendos agros suos non est locatio. nec conductio. Sed contractus in nominatus qui celebratur gratia vtriusque, ut in l. si gratuitam. §. si margaritas. ff. de præscript. verb. & si bos vnus pereat ex culpa alterius datur contra eum actio. præscriptis verbis. ut in l. naturalis. ff. de præscript. verb.
- 23 Item sicut in emptione, & venditione pretium potest conferri in arbitrium tertij sic merces in locatione, & conductione, ut notatur in d. §. 1. insti. de locatio. & conductio. vbi Nicasi. & Doctores.
- 24 Sed est norandum, quod si merces non sit expressa nec collata in arbitrium tertij, tunc intelligitur tacite promissa quæ solita est dari, & peti. potest actione ex locato, ut in l. quod si nolit. §. qui assidue. ff. de ædific. circa, quod vide Benbenut. de mercat. fol. 263. num. 10.
- 25 Et ita salarium consueto censetur promissum, vbi promissio non ad sit circa quod vide Prosper. consi. 26. num. 8. & Siluest. fol. 430. num. 6. & Mathæ. de Afflict. fol. 166. num. 40. cum alijs, & Rebus. 1. part. fol. 289. & in 2. part. fol. 137. & 237. & infra posita.
- 26 Sed quando aliquis convenit cum operarijs, vel familijs cum salario vel mercede consueta si diuersa sunt salaria, quod salarium sit soluendum, vide eund. Rebus. in 3. par. fol. 43.
- 27 Et est aduertendum quod si contractantes relinquat mercedem postea declarandam, nõ erit locatio, nec conditio; sed contractus innominatus ex quo datur actio præscriptis verbis, ut in d. §. 1. vbi Nicasi. de locatio. & conductio.
- 28 Sed si primo merces determinetur, tunc erit locatio & si nulla mentio fiat de mercede, tunc erit modarum, ut in §. si. insti. de mandato. & in l. si tibi polienda. ff. de præscript. verb.
- 29 Et est aduertendum quod pensio iusta, vel pretium iustum locationis dicitur habito respectu ad redditum fructus qui in 20. annis equant fortem

426. & Rebuf. 1. par. fol. 117. & 120. & Valaschi. de iure emphit. fol. 129. & 132. & 134. & Becc. consil. 9.

43 Inquilinus an possit expelli eo quod inhonestas mulieres ad domū ducat, vide Orosii. in L. iuris præcepta, num. 12. ff. de iusti. & iure & Nicasi. in §. fin. inst. de locario.

44 Locator quando potest expellere conductorem indigens re locata, vide Gabriel Roman. 2. part. fol. 1280. & Voll. de reg. & faile. fol. 963. & Paltr. Rubi. in c. per vestras, fol. 98. num. 10.

45 Si locator promissit non expellere conductorem durante tempore locationis intelligitur, etiamsi locator vellet pro suo usu, vide Deci. in l. fin. numero septimo. ff. sicert. pe. tat. fol. 88. & Felian. c. solitz de maior. & obed.

46 Ius expellendi colonum, vel inquilinum, quia male vitia: econduta, vel non soluit pensionem, vel alias an transeat contra hæredes, vide Becci. consil. 9. numero. 3. cum alijs.

47 Emptor seu singularis successor quando possit expellere conductorem, vel teneatur stare locationi, vide Franc. Marc. se. tunc part. quæf. 195. & 196. & Pedemon. decis. 82. & 189. & Cephal. consil. 254. & 255. & Jacob. Mindel. consil. 108. & Anton. Anguifol. consil. 122. & inter cou. filia feud. consil. 17. & 18. & Anton. Nutt. consil. 426. & Capell. Tholof. decis. 427. & Petrum de Beninten. decis. 54. & Coarru. variarum resolu. fol. 148. & Ioann. Gutier. in L. nemo potest, nu. 42. cū alijs, & Vol. de reg. & fall. fol. 351. & Bursat. cōf. 101. Roland. cōf. sexto, lib. primo & consil. 49. lib. 2. & consil. 86. lib. tertio.

48 Emens a filio an teneatur stare locationi, vide Mantuan in glossario. fo. 198.

49 Fideicommissarius an teneatur sta

re locationi factæ per grauatum restituere, vide Anto. Anguifol. in materia vltimarum voluntatum consil. 70.

50 Successor quando teneatur obferuare gesta per antecessorem, vide Roland. consil. 138. cum sequen. lib. 4. & Bursat. consil. 16. & couarrub. vbi sup.

51 Si domus locata comburetur, an spirit. locatio, et si redificetur, an duret locatio, vide Cephal. consil. 271. in 2. part. Tacita reconductio quando censeatur facta, vide Gabriel Roma. 1. part. fol. 836. & quid in assessorijs, vel aduocatis, vide Cagnol. in l. diē functo, num. 92. cum alijs de officio assessorum.

52 Locator domus potest alium substituere si sit æque idoneus, vt in l. nemo. C. locati.

53 Si conductor moriatur intra tempus conductionis, tunc hæres eius succedit, quod est intelligendum de conductore proprietario secus de usu fructuario, vt in l. si domina. C. de usufructu, & vide dicta in actione confessoria.

54 Visum est quando & in quibus casibus conductor expelli possit; & quando locatio spiret nunc est videndum ad quid teneatur conductor & locator de quo vide Cagnol. in reg. contra. us. numer. 45. cum alijs. ff. de regnl. iuris, et Simon de Pretis, consil. 23.

Ad quid teneatur conductor & locator.

55 Conductor an teneatur ad restitutionem rei conductæ, vide Anton. Nutt. consil. 13. et 449. et vide docto in l. si merces. §. si vicino. ff. locati.

56 Conductor ad quas impensas teneatur, vide Roland. consil. 79. & 89. & Valaschi. de iure emphi. fol. 131. num. 7.

57 Et locator quando, teneatur ad impensas factas in re locata, vide Thom. Grama. consil. 3. fol. 502.

58 Conductor an teneatur soluere collectas

colectas, seu tributa an dominus rei conductæ, vide Roland in d. conf. 79. lib. 4. & conf. 83. eod. lib. & Ferrer. conf. 199. & Scot. 1. part. lib. 1. re spons. 5. & Dec. Pedemot. 83. & Anton. Nat. conf. 409. & 41.

59 Sed est videndum peticulum rei conductæ ad quem spectat & regulariter, vt supra dictum est spectat ad locatorem, vt in l. ex conducto. §. 1. & 2 ff. locati, vbi doctores, & vide Lauren. Sylua. conf. 11. & 12.

60 Fallit tamen quædo conductor dolus, vel latam culpam commiserit vt in d. l. ex conducto. ff. locati, vbi docto.

61 Ex quo infertur, quod conductor tenetur de incendio si in eadem domo oriatur, quia hoc præsumitur venire ex culpa inhabitantium, vt notatur in §. item is, insti. quib. mod. re contrahit oblig. & quando in incendio præsumitur culpa & dolus, vide Gabriel Roman. 1. par. fol. 171. & Mazol. conf. 85.

62 Et quando conductor domus teneatur reficere damnum quod locator passus est propter incendium, vide Cephal. conf. 362. in 3. part. & Burfar. conf. 39. & Mabos. conf. 85. & Roland. conf. 95. lib. 2.

63 Si equus ex culpa conducentis deterioretur dominus equi nõ tenetur illum recipere, & quid si sine protestatione receperit, vide Pala. Rubi. in rub. folio 68. numero 32. cum seq.

64 Secundo fallit si conductor caueat de periculo & casu fortuito, seu pactum factum sit de hoc inter locatorem & conductorem, quia in hoc casu pacta sunt seruanda, & datur actio ex locato, vt in §. item queritur insti. de locatio. & conductio. & in l. §. si conueniat. ff. locati.

65 Et est aduertendum, quod ista actio ex locato, datur in hoc casu quædo pactum factum est incontinenti post contractum, sed si pactum sit

factum per interuallum, tunc vestitur ipsa lege, & ad petendum restitutionem, vel interesse rei ex periculo, vel casu fortuito destructæ, vel deteriorare datur actio quæ dicitur oneris duerfi, vt notatur in l. in nauæ Pamphili. ff. locati.

66 Sed queri potest an conductor suscipiens in se omnes casus fortuitos videatur suscipere in solitis circumstantiis, quod vide Burfar. consil. 81. & Becci. consil. 18. & Prospe. consil. 111. & 113. & 138. & Didac. de Segura. fol. 110. numer. 16. & fol. 107. & in summario dicto numero & ibi additionem, & de renunciatione casuum fortuitorum, vide Potti. consil. 143. & 144. & Gabriel. Roman. prima part. fol. 440. & Siluest. fol. 124. & Mencha. 3. par. fol. 223. numer. 26.

67 Casus fortuitus quis dicatur, & multa exempla casuum fortuitorum, vide per Menochi. de recuper. possess. remedi. 12. numero. 22. cum alijs vsque ad finem, & Igne. in l. contractus, numer. 82. cum alijs, & ibi Cagnol. ff. de reg. iuris.

68 Casus in solitus quis dicatur, & an relinquatur arbitrio iudicis vide Hip. Rimi. conf. 40. numer. cum alijs seq. & Becci. consil. 81. numero 13.

69 Conductor renuntians omni iuris, & legum auxilio quibus se tueri possit, vide Hip. Rimi. dict. conf. 40. numer. cum alijs.

70 Si sciens quis conduxerit moleninum in periculoso tibeæ videtur suscipere in se peticulum, & si postea fluminis impetu destructum sit tenetur ad pensionem secundum Pala. Rubi. in c. per vestras, fol. 68. numer. 9.

71 Ita etiam qui conduxit domum minatam ruinam non poterit agere contra dominum locatorem, vt sibi præstet cautionem secundum eundem ibi numer. 8.

- 72 Operarius impeditur a pluvia an debeat habere mercedem integram, an partem pro rata, vide Anton. Nat. consil. 229. & Cagnolum in l. de fun. q. 20. numero 166. de officio assessorum.
- 73 Famulo infirmo an debeatur salarium, vide Aviles. in capit. correcto- rum, fol. 56. numero 20 & Gabr. Ro- ma. 1. par. fol. 741. & Sylvest. fol. 450. numero 4. & Capellz. Tolosanx de- cis. 360. ubi quid in militibus captis in bello, & vide etiam Laurentiū Sil- uam. consil. 28. & infra dicta, & Co- d. ar. 1. 3. variaz. resolut. m. c. 13. nu. 8.
- 74 Famulo mortuo an debeatur inter- grum salarium vide Orosc. in l. diem fun- cto. num. 36. ff. de officio assessorum.
- 75 Quando in contractu locationis, vel in alio fiat remissio pensionis pro- pter bellum, vide Deci. consil. 313. in 2. p. & aliquos statim relatis.
- 76 Quando debeat fieri remissio, vel compensatio pensionis propter steri- litatem, vel alias, vide Francisc. Mar- cum, 2. par. quest. 21. & Anton. Nat. consil. 49. & 449. & tracta. de rebus Eccles. fol. 422. cum pluribus sequen- tibus, & Boff. in pract. fol. 713. & Co- d. l. rra. practica quest. fol. 139. & Va- lia. de iuro emphiteu. fol. 135. & Ga- bri. Roman. 1. par. fol. 810. & 814. & Vol. de reg. fall. 642. & Hippolyt. Ri- min. consil. 40. & 49. & 92. & Becan. consil. 81. & Prosper. consil. 113. & 138. & Burlat. consil. 11. & 82.
- 77 Locator quando teneatur de dam- no dato per ipsam rem locatam, vide Thom. Gramm. consil. 90. fo. 429.
- 78 Locator an teneatur solvere condu- ctori vites, quas de nouo plantauit, vel alia melioramenta in utilitatem loca- toris, vide Roland. consil. 28. nume. 27. lib. 1.
- 79 Conductor an habeat ius retentio- nis pro expensis & melioramentis fa- ctis in re locata, vide Anton. Angust. in materia iudiciorum consil. 36. & Mé- chet. 1. tom. fol. 72. numero 15. & Re- busa. 1. par. fo. 125.
- 80 Et in quibus casibus conductor po- test retinere rem conductam finita locatione, vide Mench. de recuper. posse. sic. remedio. 11. fo. 110. nume. 139. cum aliis sequentibus.
- 81 Nunc videndum est, pro quibus re- bus compensatio adio ex locato, & con- ducto. Et ut in principio dictum est, adio ex locato datur ei, qui locauit aliquam rem mobilem vel immobilen contra conductorem, ut soluat mercedem seu pensionem, vel intro- resse, ut in §. 1. Instit. de locat. & in li- praes. C. de locato.
- 82 Et datur etiam dicta adio ex locato ei, qui locauit laborem vel indu- striam suam personae, vt artificio pro opere facto, vt in §. item queritur, In- sti. de locat. & conducto.
- 83 Quod est intelligendum quando ar- tificex fecit opus ex materia conduc- tis, in quo casu dicitur locatio; secus si ex materia artificis, quia tunc di- citur venditio, vt in dicto §. item queritur, ubi Nicasi. & alij.
- 84 Item operariis, & laboratoribus, vt notot Cagnolus in dicta l. diem fa- cto, ff. de officio assessorum, & Antonius Nat. in dicto con- silio 229.
- 85 Et famulis pro mercede & sala- rio seruitij, de qua vide Laurentium Siluanum consil. 28. & Orosc. & Cag- nol. in dicta l. diem fa- cto, & Rebusa. 1. par. fo. 289. & in 2. par. fo. 131. cum aliis, & fol. 227.
- 86 Et medico pro salario, de quo vide Orosc. in l. sicuti, ff. de officio Prae- sidij, & in dicta l. diem fa- cto, ff. de officio assessorum, & Laurent. Sil- uan. in dicto consil. 28. nume. 1. cum aliis.
- 87 Et assessori, aduocato, & procuratori, interveniente mercede, vt no- tant Doctores in dicta l. diem fa- cto, ff. de officio assessorum, ubi Cag- nol. num. 92. & vide dicta infra in ac- tione ex mandato, & Nicasi. §. de ac- t. n. 6. & 7. Instit. de mandato.

Liber secundus praxis ciuilis,

- 88 Et notario, seu tabelioni pro mercede, seu iuribus suis, vt notat Beccii. consilio 27. Er nota, quod notarius potest cogere rogantem actione locati, vt soluat mercedem pro instrumeto registri, sed pro originali non potest, si absque petitione rogantis transcribat, vel antequam transcribat etiam a petitione parisi, circa quod vide eundem Beccidico consilio 27.
- 89 Et est aduertendum, quod contra pauperes conducentes consilium laborem, vel industriam Medici, Aduocati, procuratoris, vel Notarij, non datur actio ex locato cum effectu, etsi detur excluditur per exceptionem paupertatis, vt tradit Ripa in l. si constante, numero 36. ff. soluto matrimonio, & Roland. consilio 87. numero 24. cum aliis lib. 2. & consilio 36. libro 3.
- 90 Actio vero ex conducto competit conductori contra locatorem si quam rem mobilem, vel immobilem, aut opus, laborem, vel industriam personae, vt in calibus superius dictis in actione ex locato, & similibus, vt locator permittat conductorem vti & frui re conducto toto ieiunio conductionis, & vt etiam disponat, quod illa res sit habilis ad usum, pro quo conducta est, & communiter coduci solet, vt in dicto §. 1. Insti. de locatio. & conducti. vbi glo. fa, & Doctores. Mortuo marito, vel absente, an eius vxor possit conueniri pro pensione, vel locatione domus in qua cum marito habitauit, vide Scotum 2. par. lib. 4. responso 6.
- 91 Est aduertendum, quod merces, vel salarium non debetur ei, qui operas suas locare non solet, de quo vide Zilei. consilio 106. numero 5. fol. 97. quod intellige, vt per Nira. §. recte, numero 8. Insti. de mandato.
- 92 Sed rusticus non praesumitur prestare operas gratis; ideo potest petere premium earum, secus si sit nobilis, de quo vide Palac. Rub. in rub. fo. 8. n. 7.
- 93 Et est etiam notandum, quod salarium, quod pro mercede alicuius operis, vel laboris debetur, tunc in fine & opere periculis debet, nisi aliter inter contrahentes sit conuentum, de quo vide Bolognetum in l. diem sancto, numero 18. & 19. cum aliis, ff. de officio assessor. & Vol. de reg. & fall. 773. & Palac. Rub. in cap. per vestras, folio 182. numero 14. & Auilesum in cap. correcto. folio 179. cum aliis.
- 94 Item est aduertendum, quod ad hoc quod locator possit agere contra conductorem, tenetur prius ex sua parte adimplere, & idem e contra, de quo vide Bursatum consilio 101. n. me. 14. & 15. cum aliis, & posita in actione ex empto, & venditio.
- 95 Et anequam vnus ex contrahentibus ex sua parte adimpleat, an alter possit a contractu locationis recedere, & quando liceat recedere, vide Beccii consilio 45.
- 96 Nunc est videndum, quomodo merces seu pensio sit soluenda, & peti possit, & si conductio celebretur in scriptis per contractum publicum, vel per scripturam priuatam, recognitam, vel per confessionem in iudicio factam, consistit de contractu locationis, tunc agi potest via executiua, per ea, quae dicta sunt in actione ex sententia, & quid si conductio facta sit sine scriptis, vide Rebusum 1. par. folio 117. numero 118.
- 97 Sed an locator pro rebus illatis habeat executionem paratam, vide Suarez in l. post rem iudicata, fol. 263. numero 4. & dicta in actione ex sententia.
- 98 Inuecta & illata quando pro pensione domus sunt obligata, vide Rebusum 1. parte, folio 116. cum plurius sequentibus, & Orosci. in litem quia, ff. de pact. & Vol. de reg. & fal. fo. 151. & Gabr. Roma. 1. par. fol. 706. vbi de actio. Seruiana, & Nicas. & Doctores in §. item Seruiana, Insti. de actio.
- Et

quando
merces
debetur
suis.

qua via
peti potest
merces seu
pensio.

- 66 Et quid in pradio rustico, vide eūdem Rebutum in dicta 1. parte, folio 121. & alios vbi supra.
- 100 Pro tacita recondutione an habeat locum executione, vide Gomede Leon l. elponio 83.
- 101 Et an instrumentū locationis prioris anni possit pro secundo anno exequi, vide Rebut. in dict. 1. par. fol. 97.
- 102 Sed quid in secundo conductore, an exequi possit, vide eundem Rebutum in dicta 1. parte, folio 117. & 118. vbi à conductione sine scriptis possit exequi.
- 103 Finita emphyteusi, an possit dominus propria autoritate ingredi possessionē rei emphyteuticæ, vide l. l. Cl. §. emphyteusis, q. 11. & 12. & 44. & 45.
- 104 Et quid finito usufructu, an usufructuarius possit expelli propria autoritate, vide Tiraquel. tract. de mort. folio 143. numero 6. cum aliis.
- 105 In causa feudi quod incidit in commissum, vtrum agi possit via executionis, vide Prosper. consilio 106.
- 106 Res locata quo tempore præscribitur, vide l. 22. titulo 29. par. 3. & Pañl. in l. male agitur, C. de præscriptione triginta vel quadraginta annorum.
- 107 Actio Seruiana quid sit, & quibus competat, vide Gabr. Roma. 1. parte, folio 796. & supra posita.

EX §. XVI.

S V M M A R I A.

- A**ctio pro socio laetur socio cōtra sociū
- 1 Societas solet cōsistere in vnum corpus.
- 2 Societas solet provenire ex cōmuni iure hereditatis v. l. legat.
- 3 Societas est etiam illa que provenit ex cōmuni iure dationum plurimum v. l. vltiorum questum, & usum.
- 4 Natura contractus societatis qua sit
- 5 Societas quatuor modis cōtrahi potest
- 6 Societas cōtrahitur respectu honorū
- 7 Societas cōtrahitur respectu negotiorum cōmuni.

- 8 Societas cōtrahitur respectu vnius rei tantum.
- 9 Societas an possit tacite cōtrahi.
- 10 Societas vltique cōventionione ex re ipsa cōtrahi potest.
- 11 Cōtrahentes societatem possunt pacifice propter inæqualitatē rerū, vel operarū, ut vnus habeat duas partes lucri.
- 12 Cōtrahi an possit, et vnus sentiat partē lucri, & nihil sentiat de dāno.
- 13 Pactum quod habeat totum lucrū, an valeat.
- 14 Cōtractus quod vnus ponat operam, aliter vero pecuniam an valeat.
- 15 Indubio æqualitas inter socios seruanda.
- 16 In societate dispositum in lucra, intelligitur etiam de dāno.
- 17 Maior pars lucri quando sit tribuenda socio.
- 18 Socius an possit petere salarium pro administratione societatis.
- 19 Socius quando cōsocium obliquet.
- 20 Pactum vnius socij quando noccat alteri.
- 21 Socius quando possit vendere rem communem societatis.
- 22 Cōtracta societate omnia cōmuni cōntur inter socios.
- 23 Socius infra annum debet socio denunciare dānam.
- 24 Societas quibus modis finitur.
- 25 Societas finitur renunciatione.
- 26 Luerum solus debet habere ille cui facta est renunciatio.
- 27 Renunciatio an p̄sūsi si fiat intemptiue.
- 28 Alors vnius socij finitur societas
- 29 Societas nō potest ad heredes trāsire
- 30 Societas non soluitur per absentiam
- 31 Societas finitur quando negotium finitur.
- 32 Perempta re perit societas.
- 33 Publicatio bonorum exinguit societatem.
- 34 Societas est de iure gentium, & non tollitur per ius civile.

Liber secundus praxis ciuilis,

- 36 *Perdens libertatem non priuatur ab alimentis.*
- 37 *Societas finitur per cessionem bono rui.*
- 38 *Societas finitur per reuocationem.*
- 39 *Socius tenetur adhibere tantam diligentiam in rebus communibus, quam in rebus propriis.*
- 40 *Depositarius in deposito quita diligentiam adhibere debet.*
- 41 *Socius tenetur de dolo, non & leui culpa.*
- 42 *Pro societate datur actio de re ita de dolo contra aliu, nisi ambo paria delicta mutuo tolluntur.*
- 43 *Actio directa datur pro societate in communi.*
- 44 *Pro rebus singularibus prius datur actio.*
- 45 *Durante societate non potest diuidi sors principis.*

De actione ex societate.

§. XVI.

1:

ACTIO pro socio datur socio contra socium ad ea quæ sunt societatis, quæ est ciuilis directa, ut notatur in §. actionum, Insti. de actio.

Et circa materiam huius actionis vide Franciscum Marcum quæstione 889. cum sequentibus, & Capicium decisioe 174. & Pedemon. de ciso 76. & 150. & Boerium consil. 45. & Cassaneum consilio 57. & Cephalum consilio 247. & 248. in 2. parte, & Iacobum Mandelf. consilio 53. & Antonium Nat. consil. 91. 100. 248. 264. 303. & 567. & Porti. consilio 68. 114. 115. 181. & Ferret. consilio 166. & Antonium Gome. 2. tomo folio 39. & 178. titulo 18. parti 3. & tit. 10. par. 5. & 1.22. & 23. titulo 14. ead. parti.

2. Et pro intellectu huius actionis præsupponendum est, quod quædam est societas quæ constituit unum corpus ut est collegium, ut ff. quod cuiusque uiueret. titatis nomine, & ff. de collegiis illicit.
3. Alia est societas quæ provenit ex communitate quam plures hæredes vel legatarij habent in aliqua re, de qua tractatur in titu. famul. ercisc. & communi diuidendo, ubi dicam.
4. Alia est societas quæ provenit ex conventionione duorum plurumve honeste contracta ad uberiorem quæritum, & commediorem usum, ut in titulo ff. pro socio, & de hac societate hic erit tractandum, & circa hanc distinctionem vide Cephalum consilio 140. in 3. parte, & Orosc. in l. si unus ex argentariis, numero primo, ff. de pact. folio 810. & Scotum 1. parte libro 5. responso 2.
5. Et quæ sit natura contractus societatis, vide Socinum l. possideri autem, §. in certam partem, num. 8. de ff. acquiren. possessio. folio 204. Et an contractus societatis sit licitus, vide fratrem Dominicum de Soto de iust. & iure lib. 6. quæst. 6. artic. 1. folio 531. & Syluest. 2. par. verb. Societas, fo. 426.
6. Item est præsupponendum, quod societas quatuor modis potest contrahi. Primo respectu omnium bonorum expresse, & tunc veniunt in societate hæreditares legata donationes & similia, ut in l. 3. §. 2. ff. pro socio.
7. Secundo respectu bonorum simpliciter, & tunc solum veniunt ea, quæ acquiruntur per quæstum, & non quæ adveniunt, vel accedunt, ut in primo casu propter personæ meritum, ut in l. nec adiecit, ff. pro socio.
8. Tertio respectu unius negotiationis tantum, ut vini vel olei, ut in §. 1. Insti. de societate.
9. Quarto respectu unius rei tantum ut in lege quinta, ff. pro socio.

Sed

- 16 Sed an societas possit ratice contra-
hi, vide Mantuā in glossario, fo. 440.
& Cephal. consil. 340. in 3. par. & Si-
monde Prou. consil. 24. & 157.
- 17 Item absque conuentione potest
contrahi societas ex re ipsa, vt quādo
duo fratres habent res suas indiuisas,
vt in l. 4. ff. pro socio; de qua societa-
te dicam in actione familiarū exerciscun-
dā, & communi diuidendo.
- 18 Item est aduertendum, quod contra-
hentes societatem possunt pacisci
propter inequalitatem rerum vel ope-
rarum, vt vnus habeat duas partes lu-
cri & damni, & alius tertiam; vel quod
vnus habeat duas partes lucri & ter-
tiam damni, & alius duas partes dam-
ni & tertiam lucri, vt in dicto §. 1. In-
sti. de societate.
- 19 Ex quo tex. etiam probatur, quod
possunt contrahētes pacisci, vt vnus
habeat partem lucri, & nihil sentiat
de damno, & an societas valeat cum
pactis expressis, quod capitale sit saluū
vide Tho. G. am. consil. 8. o. fol. 412. &
Nicasi in §. 1. n. 4. Insti. de societate,
& Prosp. consil. 170. & fra. Domin. de
Soto de iust. & iure, lib. 6. q. 6. artic. 2.
fol. 533.
- 20 Et est notandum, quod licet pacisci
possit inter contrahentes, quod vnus
nihil sentiat de damno, & habeat par-
tem lucri, vt in dicto §. 1. tamen non
valeret pactum quod habeat totū lu-
crum, quia esset in hoc casu societas
deonina, de qua narratur in fabula A-
niani, & habetur in Aesopo, vt refert
Nicasi in d. §. 1. num. 4. & Tiraquel. in
legibus conuialib. l. 5. n. 38. & Dida-
ca Segura fol. 237. n. 36.
- Et an valeat contractus inter socios
quod vnus ponat operam, & alter pec-
uniam, & lucrum diuidatur, vide Pa-
lac. Rub. in repetitio. capit. per vestras,
fol. 171. n. 2. cum aliis de donatio. in-
ter vir. & vxor.
- 21 Et est aduertendum, quod si simpli-
citer contracta sit societas inter ali-
quos, quod equaliter partes lucri, &
damni competunt sociis pro rata res-
pectu quantitatis capitalis, vt in l. si
non tuerit, ff. pro socio; & quomodo
lucrum & damnum inter socios sit cō-
municandum, vide Couar. variarū
resolution. fol. 278. & Palac. Rub. in
d. c. per vestras, fol. 182. cum aliis.
- 22 Et licet in conuentione fiat solum
mentio de lucro, idem etiam erit in-
telligendum de damno, quia contra-
riorum eadem est disciplina, vt in l.
fin. ff. de leg. 3. & ita expresse probat
text. in d. §. 1. Insti. de socie.
- 23 Et an, & quando maior pars lucri
sit tribuenda socio administranti, vi-
de Mexi. in l. taxatio panis, fol. 54. nu-
mero 8. & 100.
- 24 Et an socius possit petere salarium
pro administratione societatis, vide
Anton. Nat. consil. 376. n. 6. volum. 2.
- Item est aduertendum, quod in ad-
ministratione societatis, socius conso-
cium obligat pro ea summa tantum,
quam in societate habet durante ipsa
societate, de quo vide Bembenut.
tract. in tract. de mercatura, fol. 138.
n. 13. cum aliis.
- 25 Et an, & quando pactum vnus socij
nocet alio, vide Orosium in l. si vnus
ex 2. gentariis, n. 1. ff. de pact.
- 26 Socius quomodo & quando possit
vendere rem communem societatis,
vide Didacuma Segura fol. 239. nu-
mero 49. & 58. & fol. 231. in summa-
rio, & fol. 244. num. 102. & posita in
actione communi diui.
- 27 Item nota, quod contracta societa-
te dominium rerum acquiritorum
absque traditione, & possessio abs-
que apprehensione transit, & commu-
cetur in tertios, de quo vide Couar-
ru. variarum resolutionū. fol. 245. &
Deci. in l. si socius, ff. si ceterum peti-
tur, fol. 69. & Suarez in titulo, De las
grauancias, fol. 21. & Seguram in tra-
ctatu de bonis lucrat. const. matrimo-
nio.
- 28 Et est etiam aduertendum, quod
si socius cui aliquid datum est ad

Liber secundus praxis ciuilis.

Lucrum & damnum in administratione passus est damnum, debet intra annum denunciare socio, de quo vide Rebutum 2. par. fol. 211.

25. Visum est, quomodo societas contrahitur, & lucrum sociis competit; nunc videndum est, quibus modis societas finitur & soluitur, & est dicendum, quod pluribus modis soluitur.
26. Primo, renunciatione, vt in §. manet, Instit. de societate. Si tamen renunciatio fiat callide, non prodest renuncianti, vt si sit institutus hæres, & hæreditatem renunciat, vt solus ipse eam habeat, nam tenetur communicare sociis suis illam hæreditatē quādo societas contrahitur respectu omnium bonorum expresse, vt supra in primo casu dictū, eisi damnum eueniat ipse solus debet pati. vt in l. actione, §. diximus, ff. pro socio.
27. Et ille cui renunciatio facta est solus debet habere lucrum quod acquirat, & alius debet pati damnum quod sibi eueniat, & renunciatio debet fieri præfenti, nam si fiat absentis, non prodest, vt in l. sed & socius, §. si absentis, ff. pro socio.
28. Nec etiam prodest si renunciatio intempestiue fiat, vt in dicta l. actione, §. Labeo, ff. pro socio.
29. Secundo soluitur societas morte vnius socij, quamuis plures socij supersint nisi aliud pactum sit, vt in §. soluitur, Instit. de societate, circa q. vide Deci. consil. 213. in 2. par.
30. Et licet pactum sit inter contrahentes societatem quod morte vnius non soluat, societas tamen non potest transire ad hæreses nisi in societate vestigalium, vt in l. verum, §. in hæredem, ff. pro socio. Et quando societas transeat ad hæreses, vide Anton. Anguifol. consil. 17.
31. Est et aduertendum, quod si vnus socius durante societate sit absens, & eo ignorante alius socius moritur, manet societas, vt in lege, l. actione,

l. responso, ff. pro socio.

32. Tertio soluitur societas si contracta sit in vna re, & negotium illius rei finiatur, in §. 1. Instit. de societate.
33. Quarto soluitur societas, si res in qua contracta est perimatur, vt in l. verum, §. penult. ff. de pro socio.
34. Quinto soluitur societas, si bona omnia vnius socij publicentur propter delictum, qua habetur pro mortuo, & fiscus venit in locum suum, vt in l. actione, §. publicatione, ff. pro socio.
- Et licet fiscus veniat, non tamen vt hæres secundum Bartolum in l. si qua, ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris, quem refert & sequitur Nicasi. in dicto §. manet, nume. 4. Instit. de societate.
35. Et hoc procedit, si sit socius ratione bonorum, secus autem si ratione industrie vel operarum; nam tunc si variatur vt perdat ciuitatem, non soluitur societas, nisi propter impedimentum personæ, quia societas est de iure gentium, quod non tollitur per ius ciuile, vt in l. si tibi mandauero, ff. m. dati.
36. Et facit ad hoc, nam qui perdit libertatem non priuatur alimentis, que sunt de iure naturali, vt in l. cui victum, ff. de re iudi. vbi per Bart. & alios.
37. Sexto soluitur societas, si vnus socius propter debita cæsit bonis, vt in §. 1. Instit. de societate, vbi Doctores.
38. Septimo soluitur societas si vnus socius stipuletur alio animo renouandi, vt in l. actione, l. responso, ff. pro socio; & vide circa dictos modos, quibus societas finitur & soluitur, Scortū 1. lib. 5. responso 24.
39. Et est notandum, quod socii tenentur adhibere tantam diligentiam rebus communibus, quantum adhibuit rebus propriis ante contractam societatem, vt in §. 1. Instit. de societate.

Licet

- 40 Licet in deposito sufficiat quod adhibetur tantam diligentiam, quam adhibet depositarius in rebus suis de presenti, vt notat Nicasi. in dicto §. maier, num. 8. In situ. de societate.
- 41 Item est aduertendum, quod socius tenetur de dolo lata & leui culpa, sed non de leuissima, vt in §. fin. In sit. de societate; circa quod vide Igneum l. contractus, num. 50. & 51. & ibi Cag. not. ff. de reg. iuris.

42 Et licet socius teneatur de dolo lata culpa & leui, si tamen alter socius etiam commisit dolum vel culpam, tunc non tenetur, quia fit compensatio, vt in l. si ambo, §. quoties, ff. de compensatio. paria enim delicta mutua compensatione tolluntur, cap. penult. & fin. extra adulterii. Et vide quod circa hoc dixi in actione de dolo.

43 Et similiter pro vt in principio huius actionis notarum est, ex societate datur actio directa vtrique sociorum, quod non datur nisi finita societate, vt in l. tamdiu, C. pro socio.

44 Quod verum est in communi, sed pro rebus singularibus prius datur actio, vt in l. 3. ff. pro socio, & in l. 1. ff. communi diuidendo.

45 Et est aduertendum, quod sicut durante societate non potest diuidi fors principalis, ita nec lucrum potest diuidi, nec minui, nisi aliter pactum sit, de quo vide Bembeni. Strah. de mercatura, fol. 139. unum. 16.

EX §. XVII.

S V M M A R I A.

- 1 Actio de eo quod certo loco quando habeat locum.
- 2 Utilitas actoris & rei consideranda in hac actione.
- 3 Reus non possit in qualibet loco conueniri.
- 4 In omnibus actionibus, in quibus est alienus locus non coprimatur actio.

- 5 Coram quo iudice reus sit conueniendus.
- 6 Index originis vel domicilij non possit procedere per viam inquisitoris.
- 7 Solutio certo tempore, si non adimpleratur, ad quid teneatur.

De actione de eo quod certo loco. §. XVII.

1 **A**CTIO de eo quod certo habet locum quando ex stipulatu, vel ex constituto, vel ex mutuo, vel ex legato, aliquid promissum ex certo loco solui, vt in l. 2. §. hanc autem, ff. de eo quod certo loco.

Et in hac actione debet considerari utilitas actoris & rei, vt in §. loco plus petitur, Insti. de actionibus, vbi probatur, quod quando promissio facta est certo loco, tunc qui alio loco petit quam in contractu expressum est, non facta mentione loci conueni dicitur plus petere, §. si petit facta mentione loci, qui in contractu expressus est, non dicitur plus petere, sed datur sibi actio arbitraria, in qua habetur consideratio utilitatis quam habuisset, si soluisset in loco conuenito, quando statutum vel consuetudo loci contractus, vel cui solutio debet, debeat attendi, vide Bar. & alios in l. 1. C. de summa Trinit. & hinc, L. berten. de contractu, glos. 2. n. 34. cum sequentibus.

Et sic potest reus conueniri in quo libet loco, vbi sortitur forum, si ibi inueniatur, licet promittat in alio loco soluere, vt in l. hertes absens, §. pro inde, ff. de iudi. & in l. vnica, C. vbi conueniatur, qui in certo loco vide Curtium iuniorem, & alios in dicta l. hertes absens, de iudic. & Marian. Socinus in cap. fin. de foro competententi.

4 Er est aduertendum, quod in omnibus actionibus ex stricti iuris, in quibus

Libri secundus praxis ciuilis.

quibus adductus est locus datur ista actio, vt notat Bart. in l. si hæres, ff. de eo quod certo loco, fecus vero si locus non est adiectus, quod si ephesi, ff. eodem titu. & vide Nicaf. & alios in §. præterea quasdam, & in §. loco, Instit. de actionibus.

Et coram quo iudice reus sit conueniendus, vide Franciscum Marcum 2. p. quæst. 179. & 180. & 244. & 920. & Nicola. Boer. decif. 29. & 270. & Capellæ Tolofanz decif. 412. & late Bolius in practica fol. 66. cum aliis, & vide l. 32. titu. 2. par. 3. & ibi Gregor. & in l. 4. & §. titu. 3. eadem parti. & in l. nouam Regni.

Et in delictis vide l. 15. & 18. & ibi Gregor. titu. 1. parti. 7. & l. 4. titu. 14. & l. 1. titu. 29. & ibi Gregor. partita 7. Et an iudex originis & domicilij possit procedere per viam inquisitionis contra subditum suum delinquentem extra territorium, vide laic pro vtraque parte Becci consil. 93.

Quo loco solutio facienda est certo loco, & tempore, si non adimpleatur, ad quid eneatur debitor, vide Gomezius de Leon responso 98.

EX §. XVIII.

SVMMARIA.

- 1 **A**ctio de constituta pecunia habet locum quando quis per pactum nudum constituit soluere creditori suo.
- 2 Actio hæc datur, etiam contra eum qui soluiturum constituit.
- 3 Actio ista non datur ubi competitio processu.
- 4 Debitum quando est conditionale, hæc actio competit.
- 5 Debitum quando est inefficax sine nomine hæc actio competit.
- 6 Constituens debet esse habilis ad obligandum, vs actio competit.
- 7 Pecunia in actione accipitur pro omni re.

- 8 Pecunia appellatio quod continetur.
- 9 Pecunia an sit res mobilis, qua seruando seruari possit.
- 10 Recipiens actum & argentum, an satisfaciatur soluendo pecuniam.
- 11 Pecunia qua sit, & vnde dicta sit.
- 12 Actio de constituta nascitur ex nudo pacto.
- 13 Pactum nudum quos effectus producit.
- 14 Pactum nudum quibus modis vestiri possit.
- 15 Hæc an ista actio sit inutilis.

De actione, de constituta pecunia. §. XVIII.

ACTIO de constituta pecunia habet locum quando quis per pactum nudum constituit se soluturum creditori suo, vel aliis id, quod debitum est creditori ciuili, vel naturali obligatione, vel naturali tantum, non autem si sit debitum ciuili obligatione tantum, nisi creditor cum debitore fecit pactum de non petendo debitum; nam per tale pactum cessat obligatio naturalis, vt in l. Stichum, §. naturalis, ff. de solutionibus; & datur ista actio, creditori contra eum, qui se soluturum constituit nudo pacto, vt sibi satisfaciatur, vt in lege 1. §. debitum, ff. de constituta pecunia, & ibi glossa, & in §. iu personam, Institu. de actionibus; & est actio personalis & prætoria, vt in lege 1. in principio, ff. de constituta pecunia; & vide Oroc. in l. legitima, numero 22. ff. de pactis.

- 3 Et circa hæc actionem est notandum quod vbiusque competit repetitio nõ datur actio ista de constituta pecunia, sed si nõ cõpetat repetitio, tunc potest cõstitui & nasci ista actio, vt in l. 3. §. si quis autem, ff. de cõst. pecu. Et

- 4 Et est aduertendum, quod potest constitui ista actio quando debitum est conditionale, sed tunc habet naturam ex prima actione, vt in l. id quod sub conditione, ff. de constituta pecunia.
- 5 Et seruit ista actio, quia quando debitum est inefficax, pro quo non datur actio; tunc si constitutio facta est competit actio ista de constituta pecunia, vt notatur per Bartol. & alios in lege i. ff. de constit. pecunia, & Doctores in §. in personam, iustit. de act. onibus.
- 6 Item est notandum, quod ad hoc vt ista actio locum habeat, requiritur quod constituens pro alio soluere, possit se pro alio obligare, & si promittat pro se, requiritur, quod possit pro se obligari, vt notatur in l. i. §. 2. ff. de constit. pecunia, & in dicto §. in personam, per Doctores.
- 7 Et est aduertendum, quod pecunia in actione accipitur pro omni re, vt in l. 2. §. penult. C. de constituta pecunia, & Doctores in dicto §. in personam. iustit. de actio.
- 8 Et quid comprehendatur pecunie appellacione, vide tract. de rebus Ecclesie, fol. 53. & 59. & Bolognet. in l. 2. §. creditum, num. 8. & 9. ff. si certum petatur, & Segus. fol. 83. num. 6. Et quibus verbis comprehendatur pecunia, vide Pinel. in titu. de bonis matris, fol. 48. nu. 45. & 50. cum aliis vbi multa de pecunia, & Deci. conf. 381. in 3. par.
- 9 Pecunia an sit res mobilis, quae seruari non possunt, vide Tiracquel. de vtr. que retract. fol. 83. cum aliis, & Cassanum in consuetud. Burgund. fol. 536. num. 17. & Pinel. de bonis matris, fol. 48. num. 43. & Vol. de reg. & fal. fol. 702. & Bernard. regu. 537. & ibi additi. fol. 142.
- 10 Recipiens aurum, vel argentum, an satisfaciat soluendo pecuniam, vide Pinel. in l. 3. fol. 18. n. 9. cum aliis, C. de rescindenda venditione.
- 11 Pecunia quae sit, & vnde dicta, vide

- de Gabr. Roma. 1. p. fol. 653. & de inuentione pecuniae, vide Pinel. in d. l. 2. fol. 5. n. 25. C. de rescind. venditione. Et quid requiratur pecunia, vide Mantua in gl. fo. 387. & Nica. in §. 1. Inst. quibus mod. re. contrahitur oblig. nu. 9. fol. 253.
- 12 Item aduerte, quod ista actio, vt in principio dictum est, datur ex nudo pacto contra legem iuris gentium, sed cum nulla, ff. de pactis; & ratio est, quam ponit glossa in d. §. in personam, Instit. de actionib. dicens, quod ille qui constituit, non tenetur nisi per decem dies, vt in l. promissor, ff. de constituta pecunia, licet in aliis contractibus statim quis est obligatus, vt in l. eum qui chaledis, ff. de verb. oblig. Et sic cum vnum aueratur, datur aliud, scilicet quod obligetur nudo pacto, vt in l. eum qui, ff. de iureiurando.
- 13 Et quos effectus, seu obligationis producat pactum nudum, vt tradit glossa in d. §. in personam, vbi ponit sex casus, vide Bolog. in rubr. ff. de verb. oblig. n. 198. cum aliis, usque ad 210.
- 14 Et pactum nudum quibus modis possit, vel stirri, vide Nica. §. n. fall. 25. 2. Instit. quibus mod. re. contrahitur oblig.
- 15 Hodie autem de iure nostri Regni videtur ista actio inutilis cum ex pacto nudo oriatur actio per l. Recco. ibi: *Como quera que uno pareca que se quis obligar.* Circa quam vide Doctores Hispanos, & addit. Salzedi vbi supra.
- Quiliter autem formetur libellus in hac actione, vide Nica. in d. §. in personam, n. 9. Instit. de actionibus.

EX §. XVIII.

S V M M A R I A.

- 1 Actio mandati directa cui competit.
- 2 Mandatum quid sit, & in quo a precepto differat.
- 3 Mandatum non dicitur si interueniat pecunia.
- 4 Mandatarius si suas operas locare non conseruit, qua actio nascatur.

Libri secundus praxis civilis, 7

quibus adductus est locus datur ista actio, ut notat Bart. in l. si hares, ff. de eo quod certo loco, secus vero si locus non est adiectus, l. quod si ephesi, ff. eodem titu. & vide Nicol. & alios in §. præterea quasdam, & in §. loco, Instit. de actionibus.

Et coram quo iudice reus sit conveniendus, vide Franciscum Marcum 2. p. quæst. 179. & 180. & 244. & 920. & Nicola. Boer. decif. 29. & 270. & Capellæ Tolosanæ decif. 412. & late Bolius in præctica fol. 66. cum aliis, & vide l. 32. titu. 2. par. 3. & ibi Gregor. & in l. 4. & 5. titu. 3. eadem partu. & in l. novam Regni.

Et in delictis vide l. 15. & 18. & ibi Gregor. titu. 1. partu. 7. & l. 4. titu. 14. & l. 1. titu. 29. & ibi Gregor. partu. 7. Et an iudex originis & domicilij possit procedere per viam inquisitionis contra subditum suum delinquentem extra territorium, vide late pro utraque parte Becchi consil. 93.

Quando solutio facienda est certo loco, & tempore, si non adimpleatur, ad quid enearur debitor, vide Gomezius de Leon responso 98.

EX §. XVIII.

SYMMARIA.

- 1 Actio de constituta pecunia habet locum quando quis per pactum nudum constituit solvere creditori suo.
- 2 Actio hæc datur, etiam contra eum qui solviturum constituit.
- 3 Actio ista non datur ubi competis repositio.
- 4 Debitum quando est conditionale, hæc actio competit.
- 5 Debitum quando est inefficax sine nomine hæc actio competit.
- 6 Constituens debet esse habilis ad obligandum, ut actio competat.
- 7 Pecunia in actione accipitur pro omni re.

- 8 Pecunia appellatione quod continentur.
- 9 Pecunia an sit res mobilis, qua servando servari possit.
- 10 Recipienti a. rum & argentum, an satis facta: si luendo pecuniam.
- 11 Pecunia qua sit, & unde dicta sit.
- 12 Actio de constituta nascitur ex nudo pacto.
- 13 Pactum nudum quos effectus producit.
- 14 Pactum nudum quibus modis vestiri possit.
- 15 Hæc an ista actio sit inutilis.

De actione, de constituta pecunia. §. XVIII.

ACTIO de constituta pecunia habet locum quando quis per pactum nudum constituit se solviturum ereditori suo, vel aliis id, quod debitum est creditori civili vel naturali obligatione, vel naturali tantum, non autem si sit debitum civili obligatione tantum, nisi creditor cum debitore fecit pactum de non petendo debitum; nam per tale pactum cessat obligatio naturalis, ut in l. Stichum, §. naturalis, ff. de solutionibus; & datur ista actio, creditori contra eum, qui se solviturum constituit nudo pacto, ut sibi satisfaciat, ut in lege 1. §. debitum, ff. de constituta pecunia, & ibi glossa, & in §. iu personam, Instit. de actionibus; & est actio personalis & prætoria, ut in lege 1. in principio, ff. de constituta pecunia; & vide Oroc. in l. legitima, numero 22. ff. de pactis.

Et circa hæc actionem est notandum quod ubicumque competit repetitio non datur actio ista de constituta pecunia, sed si non competit repetitio, tunc potest constitui & nasci ista actio, ut in l. 3. §. si quis autem, ff. de const. pecu.

Et

- 4 Et est aduertendum, quod potest constitui ista actio quando debitum est conditionale, sed tunc habet naturam ex prima actione, vt in l. id quod sub conditione, ff. de constituta pecunia
- 5 Et seruit ista actio, quia quando debitum est inefficax, pro quo non datur actio; tunc si constitutio facta est competit actio ista de constituta pecunia, vt notatur per Bartol. & alios in lege i. ff. de constit. pecunia, & Doctores in §. in personam, Iustitu. de actionibus.
- 6 Item est notandum, quod ad hoc vt ista actio locum habeat, requiritur quod constituens pro alio soluere, possit se pro alio obligare, & si promittat pro se, requiritur, quod possit pro se obligari, vt notatur in l. t. §. 2. ff. de constitu. pecunia, & in dicto §. in personam, per Doctores.
- 7 Et est aduertendum, quod pecunia in actione accipitur pro omni re, vt in l. 2. §. penult. C. de constituta pecunia, & Doctores in dicto §. in personam, Iustitu. de actio.
- 8 Et quid comprehendatur pecuniz appellacione, vide tract. de rebus Ecclesiarum, fol. 53. & 59. & Bolognet. in l. 2. §. creditum, num. 8. & 9. ff. si certum petatur, & Sngul. fol. 83. num. 6. Et quibus verbis comprehendatur pecunia, vide Pinelum in titu. de bonis matris, fol. 48. nu. 45. & 50. cum aliis vbi multa de pecunia, & Dec. conf. 381. in 3. par.
- 9 Pecunia an sit res mobilis, quae seruari non possunt, vide Tiraquel. de vtroque retract. fol. 83. cum aliis, & Cassanum in consuetud. Burgund. fol. 536. num. 17. & Pinelum de bonis matris, fol. 48. num. 43. & Vol. de reg. & sal. fol. 702. & Bernard. reg. 537. & ibi additi fol. 142.
- 10 Recipiens aurum, vel argentum, an satisfaciatur soluendo pecuniam, vide Pinel. in l. 3. fol. 18. n. 9. cum aliis, C. de rescindenda venditione.
- 11 Pecunia quae sit, & vnde dicta, vide

de Gabr. Roma. t. p. fol. 653. & de inuentione pecuniz, vide Pinel. in d. l. 2. fol. 5. n. 25. C. de rescind. venditione. Et quid requiratur pecunia, vide Mantua in gl. fo. 387. & Nica. in §. t. Inst. quib. mod. re contrahitur oblig. nu. 9. fol. 253.

- 12 Item aduerte, quod ista actio, vt in principio dictum est, datur ex nudo pacto contra legem iuris gentium, sed cum nulla, ff. de pactis; & ratio est, quam ponit glossa in d. §. in personam, Instit. de actionibus, dicens, quod ille qui constituit, non tenetur nisi per decem dies, vt in l. promissor, ff. de constituta pecunia, licet in aliis contractibus statim quis est obligatus, vt in l. eum qui chaledis, ff. de verb. oblig. Et sic cum vnum aueratur, datur aliud, scilicet quod obligetur nudo pacto, vt in l. eum qui, ff. de iureiurando.
- 13 Et quos effectus, seu obligationis producat pactum nudum, vt tradit glossa in d. §. in personam, vbi ponit sex casus, vide Bolog. in rubr. ff. de verb. oblig. n. 198. cum aliis, usque ad 210.
- 14 Et pactum nudum quibus modis possit, vestiri, vide Nica. §. n. fall. 25. 2. Instit. quib. mod. re contrahitur oblig.
- 15 Hodie autem de iure nostri Regni videtur ista actio inuicilis cum ex pacto nudo oriatur actio per l. Reccop. ibi: *Comquerat que uno parca que se quis so obligar.* Circa quam vide Doctores Hispanos, & addit. Salzedi vbi supra.
- Qualiter autem formetur libellus in hac actione, vide Nica. in d. §. in personam, n. 9. Instit. de actionibus.

EX §. XVIII.

S V M M A R I A.

- 1 Actio mandati directio cui competit.
- 2 Mandatum quid sit, & in quo a precepto differat.
- 3 Mandatum non dicitur si interueniat pecunia.
- 4 Mandatarius si suas operas locat non conuenit, quia actio nascitur.

Liber secundus praxis ciuilis.

quibus adductus est locus datur ista actio, vt notat Bart. in l. si hzres, ff. de eo quod certo loco, secus vero si locus non est adiectus, l. quod si ephesi, ff. eodem titu. & vide Nicaf. & alios in §. przterea quasdam, & in §. loco, Instit. de actionibus.

Et coram quo iudice reus sit conueniendus, vide Franciscum Marcum 2. p. quz ff. 179. & 180. & 244. & 920. & Nicola Boer. decif. 29. & 270. & Capellz Tolosanx decif. 412. & late Bolius in p. actica fol. 66. cum aliis, & vide l. 32. titu. 2. par. 3. & ibi Gregor. & in l. 4. & 5. titu. 3. eadem parti. & in l. nouam Regni.

Et in delictis vide l. 15. & 18. & ibi Gregor. titu. 1. parti. 7. & l. 4. titu. 14. & l. 1. titu. 29. & ibi Gregor. partita 7. Et an iudex originis & domicilij pot sit procedere per viam inquisitionis contra subditum suum delinquentem extra territorium, vide late pro vtraque parte Becci consil. 93.

Quando solutio facienda est certo loco, & tempore, si non adimpleatur, ad quid eneatur debitor, vide Gomezius de Leon responso 98.

EX §. XVIII.

S V M M A R I A.

- 1 Actio de constituta pecunia habet locum quando quis per pactum nullum constituit soluere creditori suo.
- 2 Actio hæc datur, etiam contra eum qui soluturum constituit.
- 3 Actio ista non datur vbi competit repositio.
- 4 Debitum quando est conditionale, hæc actio competit.
- 5 Debitum quando est inefficax sine nomine hæc actio competit.
- 6 Constituens debet esse habilis ad obligandum, vt actio competat.
- 7 Pecunia in actione necipitur pro omni re.

- 8 Pecunia appellatione quod continentur.
- 9 Pecunia an sit res mobilis, qua seruando seruari possit.
- 10 Recipienti aurum & argentum, an satisfaciatur licendo pecuniam.
- 11 Pecunia quæ sit, & unde dicta sit.
- 12 Actio de constituta nascitur ex nudo pacto.
- 13 Pactum nudum quos effectus producit.
- 14 Pactum nudum quibus modis vestiri possit.
- 15 Hæc an ista actio sit inuisilis.

De actione, de constituta pecunia. §. XVIII.

ACTIO de constituta pecunia habet locum quædo quis per pactum nudum constituit se soluturum ereditori suo, vel aliis id, quod debitum est creditori ciuili, vel naturali obligatione, vel naturali tantum, non autem si sit debitum ciuili obligatione tantum, nisi creditor cum debitore fecit pactum de non petendo debitum; nam per tale pactum cessat obligatio naturalis, vt in l. Stichum, §. naturalis, ff. de solutionibus; & datur ista actio, creditori contra eum, qui se soluturum constituit nudo pacto, vt sibi satisfaciatur, vt in lege 1. §. debitum, ff. de constituta pecunia, & ibi glossa, & in §. iu personam, Instit. de actionibus; & est actio personalis & prztoria, vt in lege 1. in principio, ff. de constituta pecunia; & vide Oroc. in l. legitima, numero 22. ff. de pactis.

Et circa hæc actionem est notandū quod vbicumque competit repetitio nõ datur actio ista de constituta pecunia, sed si nõ cõpetat repetitio, tunc potest cõstitui & nasci ista actio, vt in l. 3. §. si quis autem, ff. de cõst. pecu.

Et

4 Et est aduertendum, quod potest constitui ista actio quando debitum est conditionale, sed tunc habet naturam ex prima actione, vt in l. id quod sub conditione, ff. de constituta pecunia

5 Et seruit ista actio, quia quando debitum est inefficax, pro quo non datur actio; tunc si constitutio facta est competit actio ista de constituta pecunia, vt notatur per Bartol. & alios in lege i. ff. de constit. pecunia, & Doctores in §. in personam, Instit. de act. onibus.

6 Item est notandum, quod ad hoc vt ista actio locum habeat, requiritur quod constituens pro alio soluere, possit se pro alio obligare, & si promittat pro se, requiritur, quod possit pro se obligari, vt notatur in l. i. §. 2. ff. de constit. pecunia, & in dicto §. in personam, per Doctores.

7 Et est aduertendum, quod pecunia in actione accipitur pro omni re, vt in l. 2. §. penult. C. de constituta pecunia, & Doctores in dicto §. in personam, Instit. de actio.

8 Et quid comprehendatur pecuniz appellatione, vide tract. de rebus Ecclesiaz, fol. 53. & 59. & Bolognet. in l. 2. §. creditum, num. 8. & 9. ff. si certum petatur, & Segus. fol. 83. num. 6. Et quibus verbis comprehendatur pecunia, vide Pinel. in tit. de bonis matris, fol. 48. nu. 45. & 50. cum aliis vbi multa de pecunia, & Deci. conf. 381. in 3. par.

9 Pecunia an sit res mobilis, quz seruari non possunt, vide Tiracquel. de vtroque retract. fol. 83. cum aliis. & Cassanum in consuetud. Burgund. fol. 536. num. 17. & Pinel. de bonis matris, fol. 48. num. 43. & Vol. de reg. & fal. fol. 702. & Bernard. regu. 537. & ibi additi. fol. 142.

10 Recipiens aurum, vel argentum, an satisfaciat soluendo pecuniam, vide Pinel. in l. 3. fol. 18. n. 9. cum aliis, C. de rescindenda venditione.

11 Pecunia quz sit, & vnde dicta, vide

de Gabr. Roma. i. p. fol. 653. & de inuentione pecuniz, vide Pinel. in d. l. 2. fol. 5. n. 25. C. de rescind. venditione. Et quid requiratur pecunia, vide Mantua in gl. fo. 387. & Nica. in §. i. Inst. quibus, mod. re contrahitur oblig. nu. 9. fol. 253.

12 Item aduerte, quod ista actio, vt in principio dictum est, datur ex nudo pacto contra legem iuris gentium, sed cum nulla, ff. de pactis; & ratio est, quam ponit glossa in d. §. in personis, Instit. de actionib. dicens, quod ille qui constituit, non tenetur nisi per decem dies, vt in l. promissor, ff. de constituta pecunia, licet in aliis contractibus statim quis est obligatus, vt in l. eum qui chaledus, ff. de verb. oblig. Et sic cum vaum aueratur, datur alind, scilicet quod obligetur nudo pacto, vt in l. eum qui, ff. de iureiur. do.

13 Et quos effectus, seu obligationis producat pactum nudum, vt tradit glossa in d. §. in personis, vbi ponit sex casus, vide Bolog. in rubr. ff. de verb. oblig. n. 198. cum aliis, usque ad 210.

14 Et pactum nudum quibus modis possit, vestiri, vide Nica. §. i. fall. 25. 2. in tit. quibus, mod. re contrahitur oblig.

15 Hodie autem de iure nostri Regni videtur ista actio inutilis cum ex pacto nudo oriatur actio per l. Reccop. ibi: *Comquerata que uno parce ca que se quis obligar.* Circa qua vide Doctores Hispanos, & addit. Salzedi vbi supra.

Quomodo autem formetur libellus in hac actione, vide Nica. in d. §. in personam, n. 9. Instit. de actionibus.

EX §. XVIII.

S V M M A R I A.

1 Actio mandati directam cui competat.

2 Mandatum quid sit, & in quo a precepto differat.

3 Mandatum non dicitur si interueniat pecunia.

4 Mandatarius si suas operas locare non consueuerit, qua actio nascatur.

Liber secundus praxis ciuilis, C

quibus adductus est locus datur ista actio, vt notat Bart. in l. si hzres, ff. de eo quod certo loco, secus vero si locus non est adiectus, l. quod si ephesi, ff. eodem titu. & vide Nicas. & alios in §. præterea quasdam, & in §. loco, Instit. de actionibus.

Et coram quo iudice reus sit conueniendus, vide Franciscum Marcum 2. p. quæst. 179. & 180. & 244. & 920. & Nicola. Boer. decif. 29. & 270. & Capellæ Tolosanæ decif. 412. & late Bolius in practica fol. 66. cum aliis, & vide l. 32. titu. 2. par. 3. & ibi Gregor. & in l. 4. & 5. titu. 3. eadem parti. & in Lnoyam Regni.

Et in delictis vide l. 15. & 18. & ibi Gregor. titu. 1. parti. 7. & l. 4. titu. 14. & l. 1. titu. 29. & ibi Gregor. parti. 7. Et an iudex originis & domicilij possit procedere per viam inquisitionis contra subditum suum delinquentem extra territorium, vide late pro vtraque parte Becci consil. 93.

Quando solutio facienda est certo loco, & tempore, si non adimpleatur, ad quid eneat debitor, vide Gomezius de Leon responso 98.

EX §. XVIII.

S V M M A R I A.

- 1 Actio de constituta pecunia habet locum quando quis per pactum nudum constituit solvere creditori suo.
- 2 Actio hæc datur, etiam contra eum qui soluturum constituit.
- 3 Actio ista non datur ubi competit repositio.
- 4 Debitum quando est conditionale, hæc actio competit.
- 5 Debitum quando est inefficax sine nomine hæc actio competit.
- 6 Constituens debet esse habilis ad obligandum, vt actio competat.
- 7 Pecunia in actione accipitur pro omni re.

8 Pecunia appellatur quod continetur.

9 Pecunia an sit res mobilis, qua seruari possit.

10 Recipiens a. rum & argentum, an satis faciat luendo pecuniam.

11 Pecunia que sit, & unde dicta sit.

12 Actio de constituta nascitur ex nudo pacto.

13 Pactum nudum quos effectus producit.

14 Pactum nudum quibus modis vestiri possit.

15 Hæc actio actio sit inuisilis.

De actione, de constituta pecunia. §. XVIII.

- A**CTIO de constituta pecunia habet locum quâdo quis per pactum nudum constituit se soluturum creditori suo, vel aliis id, quod debitum est creditori ciuili, vel naturali obligatione, vel naturali tantum, non auiem si sit debitum ciuili obligatione tantum, nisi creditor cum debitore fecit pactum de non petendo debitum; nam per tale pactum cessat obligatio naturalis, vt in l. Stichum, §. naturalis, ff. de solutionibus; & datur ista actio, creditori contra eum, qui se soluturum constituit nudo pacto, vt sibi satisfaciat, vt in lege 1. §. debitum, ff. de constituta pecunia, & ibi glossa, & in §. tu personam, Institu. de actionibus; & est actio personalis & prætoriam, vt in lege 1. in principio, ff. de constituta pecunia; & vide Orocin l. legitima, numero 22. ff. de pactis.
- Et circa hæc actionem est notandum quod vbiicumque competit repetitio non datur actio ista de constituta pecunia, sed si non competit repetitio, tunc potest constitui & nasci ista actio, vt in l. 3. §. si quis autem, ff. de const. pecu.

Et

4 Et est aduertendum, quod potest constitui ista actio quando debitum est conditionale, sed tunc habet naturam ex prima actione, vt in Lid quod sub conditione, ff. de constituta pecunia

5 Et seruit ista actio, quia quando debitum est inefficax, pro quo non datur actio; tunc si constitutio facta est competit actio ista de constituta pecunia, vt notatur per Bartol. & alios in lege 1. ff. de constit. pecunia, & Doctores in §. in personam. Iustitu. de actionibus.

6 Item est notandum, quod ad hoc vt ista actio locum habeat, requiritur quod constituens pro alio soluere, possit se pro alio obligare, & si promittat pro se, requiritur, quod possit pro se obligari, vt notatur in l. 1. §. 2. ff. de constit. pecunia, & in dicto §. in personam, per Doctores.

7 Et est aduertendum, quod pecunia in actione accipitur pro omni re, vt in l. 2. §. penult. C. de constituta pecunia, & Doctores in dicto §. in personam. Iustitu. de actio.

8 Et quid comprehendatur pecuniae appellatione, vide tract. de rebus Ecclesiarum, fol. 53. & 59. & Bolognet. in l. 2. §. creditum, num. 8. & 9. ff. si certum petatur, & Segus. fol. 83. num. 6. Et quibus verbis comprehendatur pecunia, vide Pinelum in titu. de bonis matris, fol. 48. nu. 45. & 50. cum aliis vbi multa de pecunia, & Deci. conf. 381. in 3 par.

9 Pecunia an sit res mobilis, quae seruari non possunt, vide Tiracquel. de vitioque retract. fol. 83. cum aliis, & Cassanum in consuetud. Burgund. fol. 536. num. 17. & Pinelum de bonis maternis, fol. 48. num. 43. & Vol. de reg. & fal. fol. 702. & Bernard. regu. 537. & ibi additi. fol. 142.

10 Recipiens aurum, vel argentum, an satisfaciat soluendo pecuniam, vide Pinel. in l. 3. fol. 18. n. 9. cum aliis, C. de rescindenda venditione.

11 Pecunia quae sit, & vnde dicta, vide

de Gabr. Roma. 1. p. fol. 653. & de inuentione pecuniae, vide Pinel. in d. l. 2. fol. 5. n. 25. C. de rescind. venditione. Et quid requiratur pecunia, vide Mantua in gl. fo. 387. & Nica. in §. 1. Inst. quibus mod. re contrahitur oblig. nu. 9. fol. 253.

12 Item aduerte, quod ista actio, vt in principio dictum est, datur ex nudo pacto contra legem iuris gentium, sed cum nulla, ff. de pactis; & ratio est, quam ponit glossa in d. §. in personam, Instit. de actionibus. dicens, quod ille qui constituit, non tenetur nisi per decem dies, vt in l. promissor, ff. de constituta pecunia, licet in aliis contractibus statim quis est obligatus, vt in Leum qui Chalcedis, ff. de verb. oblig. Et sic cum vnum aueratur, datur aliud, scilicet quod obligetur nudo pacto, vt in Leu qui, ff. de iureiurando.

13 Et quos effectus, seu obligationis producat pactum nudum, vt tradit glossa in d. §. in personam, vbi ponit sex casus, vide Bolog. in rubr. ff. de verb. oblig. n. 198. cum aliis, usque ad 210.

14 Et pactum nudum quibus modis possit vestiri, vide Nica. §. 1. fall. 252. In Inst. quibus mod. re contrahitur oblig.

15 Hodie autem de iure nostri Regni videtur ista actio inutilis cum ex pacto nudo oriatur actio per l. Recept. ibi: *Como quera que uno parezca que se quis so obligar.* Circa quam vide Doctores Hispanos, & addit. Salzedi vbi supra, *Quomodo autem formetur libellus in hac actione, vide Nica. in d. §. in personam, n. 9. Instit. de actionibus.*

EX §. XVIII.

S V M M A R I A.

- 1 Actio mandati directa cui competat.
- 2 Mandatum quid sit, & in quo a praecipito differat.
- 3 Mandatum non dicitur si inuenerit pecunia.
- 4 Mandatarius si suas operas locare non consueuerit, quia actio nascitur.

Liber secundus praxis civilis.

Lucrum & damnum in administratio-
ne passus est damnum, debet intra an-
num denunciare socio, de quo vide
Rebutum 2. par. fol. 211.

27. Visum est quomodo societas contra-
hatur, & lucrum sociis competit;
nunc videndum est, quibus modis so-
cietas finitur & soluitur, & est dicen-
dum, quod pluribus modis solui-
tur.
28. Primo, renunciatione, ut in §. ma-
net, Insti. de societate. Si tamen re-
nunciatio fiat callide, non prodest re-
nunciatio, ut si sit institutus hæres, &
hæreditatem renunciat, ut solus ipse
eam habeat, nam tenetur communi-
care sociis suis illam hæreditatē quā-
do societas contrahitur respectu om-
nium bonorum expresse, ut supra in
primo casu dictū, etsi damnum eveniat
ipse solus debet pati, ut in L. actione,
§. diximus, ff. pro socio.
29. Et ille cui renunciatio facta est so-
lus debet habere lucrum quod acqui-
rit, & alius debet pati damnum quod
sibi evenit, & renunciatio debet fieri
præsentem, nam si fiat absenti, non pro-
dest, ut in l. sed & socius, §. si absenti,
ff. pro socio.
30. Nec etiam prodest si renunciatio
intempestive fiat, ut in dicta L. actione,
§. Labeo, ff. pro socio.
31. Secundo soluitur societas morte
vnius socij, quamvis plures socij su-
per sint nisi aliud pactum sit, ut in §.
soluitur, Insti. de societate, circa q.
vide Deci. consil. 213. in 2. par.
32. Et licet pactum sit inter contra-
hentes societatem quod morte vnius
non solvatur, societas tamen non po-
test transire ad hæredes nisi in socie-
tate vectigalium, ut in l. verum, §. in
hæredem, ff. pro socio. Et quando so-
cietas transeat ad hæredes, vide An-
ton. Anguifol. consil. 17.
33. Et est advertendum, quod si vnus
socius durante societate sit absens, &
eo ignorante alius socius moritur,
manet societas, ut in lege, actione,
1. responso, ff. pro socio.
34. Tertio soluitur societas si contra-
cta sit in vna re, & negotium illius
rei finiatur, in §. 1. Insti. de socie-
tate.
35. Quarto soluitur societas, si res in
qua contracta est perimatur, ut in l. ve-
rum, §. penult. ff. de pro socio.
36. Quinto soluitur societas, si bona
omnia vnius socij publicentur pro-
pter delictum, quia habetur pro mor-
tuo, & fiscus venit in locum suum, ut
in L. actione, §. publicatione, ff. pro
socio.
37. Et licet fiscus veniat, non tamen
ut hæres secundum Bartolum in l. si
qua, ff. de his qui sunt sui vel alieni iu-
ris, quem refert & sequitur Nicasius in
dicto §. manet, nume. o. 4. Insti. de so-
cietate.
38. Et hoc procedit, si sit socius ratio-
ne bonorum, secus autem si ratione
industriæ vel operarum; nam tunc si
variatur ut perdat civitatem, non sol-
uitur societas, nisi propter impedimē-
tum personæ, quia societas est de iu-
re gentium, quod non tollitur per ius
civile, ut in l. si tibi mandauero, ff. mā-
dati.
39. Et facit ad hoc, nam qui perdit li-
bertatem non priuatur alimentis, quæ
sunt de iure naturali, ut in l. qui vic-
tum, ff. de re iudi. vbi per Bart. & al-
ios.
40. Sexto soluitur societas, si vnus so-
cius propter debita cæsit bonis, ut in
§. 1. Insti. de societate, vbi Doctores.
41. Septimo soluitur societas si vnus
socius stipuletur alio animo renouā-
di, ut in L. actione, 1. responso, ff. pro
socio; & vide circa distes modos, qui
bus societas finitur & soluitur, Scotū
1. p. lib. 5. responso 24.
42. Et est notandum, quod socius tene-
tur adhibere tantam diligentiam re-
bus communibus, quantum adhi-
bit rebus propriis ante contractam
societatem, ut in §. 1. Insti. de socie-
tate.

Licet

40 Licet in deposito sufficiat quod ad habeatur tantam diligentiam, quantam adhibet depositarius in rebus suis de presenti, vt notat Nicasi. in dicto §. ma. ver. num. 8. Instit. de societate.

41 Item est aduertendum, quod socius tenetur de dolosa & leui culpa, sed non de leuissima, vt in §. fin. Instit. de societate; circa quod vide Igneum l. contra factus, num. 50. & 51. & ibi Cas. no. ff. de reg. iuris.

42 Et licet socius teneatur de dolo laia culpa & leui, si tamen alter socius etiam commisit dolum vel culpam, tunc non tenetur, quia fit compensatio, vt in l. si ambo, §. quoties, ff. de compensatio. paria enim delicta mutua compensatio tolluntur, cap. penult. & fin. extra adulterii. Et vide quod circa hoc dixi in actione de dolo.

Et similiter prout in principio huius actionis notatum est, ex societate datur actio directa utrique sociorum, quae non datur nisi finita societate, vt in l. tamdiu, C. pro socio.

43 Quod verum est in communi, sed pro rebus singularibus prius datur actio, vt in l. 3. ff. pro socio, & in l. 1. ff. communi diuidendo.

45 Et est aduertendum, quod sicut durante societate non potest diuidi fors principalis, ita nec lucrum potest diuidi, nec minus, nisi aliter pactum sit, de quo vide Bombenu. Strah. de mercatura, fol. 139. unum. 16.

EX §. XVII.

SUMMARI A.

- 1 Actio de eo quod certo loco quam ab habet illocum.
- 2 Villitas auctori & rei consideranda in hac actione.
- 3 Reus an possit in quolibet loco conueniri.
- 4 In omnibus actionibus, in quibus est mixtus locus an competat hac actio.

5 Coram qua iudice reus sit conueniendus.

83 Index originis vel domicilij an possit procedere per viam inquisitionis.

7 Solutio certo & tempore si non adimpleatur, ad quid teneatur.

De actione de eo quod certo loco. §. XVII.

1 **A**CTIO de eo quod certo habet locum quando ex stipulatu, vel ex constituto, vel ex mutuo, vel ex legato, aliquid promissum ex certo loco solui, vt in l. 2. §. h. z. c. autem, ff. de eo quod certo loco.

Et in hac actione debet considerari villitas auctoris & rei, vt in §. locoplus petitur, Instit. de actionibus, vbi probatur, quod quando promissio facta est certo loco, tunc qui alio loco petit quam in contractu expressum est, non facta mentione loci conueni dicitur plus petere, §. si petit facta mentione loci, qui in contractu expressus est, non dicitur plus petere, sed datur sibi actio arbitraria, in qua habetur consideratio villitatis quam habuisset, si soluisset in loco conuenito, quando statutum vel consuetudo loci contractus, vel cui solutio debet, debeat attendi, vide Bar. & alios in l. 1. C. de summa Trinit. & h. de, l. 3. berten. de contractu, gl. 2. n. 34. cum sequentibus.

Et sic potest reus conueniri in quo libet loco, vbi sortitur forum, si ibi inueniatur, licet promittat in alio loco soluere, vt in l. h. z. c. absens, §. proinde, ff. de iudi. & in l. vnica, C. vbi conueniatur, qui in certo loco vide Curtium iuniorem, & alios in dicta l. h. z. c. absens, de iudic. & Marian. Socinus in cap. fin. de foro competententi.

4 Et est aduertendum, quod in omnibus actionibus ex tricti iuris, in quibus

4 Et est aduertendum, quod potest constitui ista actio quando debitum est conditionale, sed tunc habet naturam ex prima actione, vt in l. id quod sub conditione, ff. de constituta pecunia

5 Et seruit ista actio, quia quando debitum est inefficax, pro quo non datur actio; tunc si constitutio facta est competit actio ista de constituta pecunia, vt notatur per Bartol. & alios in lege 1. ff. de constit. pecunia, & Doctores in §. in personam, Instit. de act. onibus.

6 Item est norandum, quod ad hoc vt ista actio locum habeat, requiritur quod constituens pro alio soluere, possit se pro alio obligare, & si promittat pro se, requiritur, quod possit pro se obligari, vt notatur in l. 1. §. 2. ff. de constitu. pecunia, & in dicto §. in personam, per Doctores.

7 Et est aduertendum, quod pecunia in actione accipitur pro omni re, vt in l. 2. §. penult. C. de constituta pecunia, & Doctores in dicto §. in personam, Instit. de actio.

8 Et quid comprehendatur pecuniz appellatione, vide tract. de rebus Ecclesie, fol. 53. & 59. & Bolognet. in l. 2. §. creditum, num. 8. & 9. ff. si certum petatur, & Segus. fol. 83. num. 6. Et quibus verbis comprehendatur pecunia, vide Pinel. in titu. de bonis matris, fol. 48. nu. 45. & 50. cum aliis vbi multa de pecunia, & Deci. conf. 381. in 3. par.

9 Pecunia an sit res mobilis, quz ser uando seruari non possunt, vide Tira quei. de vir. que retract. fol. 83. cū aliis, & Cassanem in consuetud. Burgund. fol. 536. num. 17. & Pinel. de bonis matris, fol. 48. num. 43. & Vol. de reg. & sal. fol. 702. & Bernard. regu. 537. & ibi additi. fol. 142.

10 Recipiens aurum, vel argentum, an satis facit soluendo pecuniam, vide Pinel. in l. 2. fol. 18. n. 9. cum aliis, C. de rescindenda venditione.

11 Pecunia quz sit, & vnde dicta, vide

de Gabr. Roma. 1. p. fol. 653. & de inuentione pecuniz, vide Pinel. in d. l. 2. fol. 5. n. 25. C. de rescind. venditione. Et quid requiratur pecunia, vide Mantua in gl. fo. 387. & Nica. in §. 1. Inst. quib. mod. re corrahitur oblig. nu. 9. fol. 253.

12 Item aduerte, quod ista actio, vt in principio dictum est, datur ex nudo pacto contra legem iuris gentium, sed cum nulla, ff. de pactis; & ratio est, quam ponit glossa in d. §. in personam, Instit. de actionib. dicens, quod ille qui constituit, non tenetur nisi per decem dies, vt in l. promissor, ff. de constituta pecunia, licet in aliis contractibus statim quis est obligatus, vt in l. eum qui chaledis, ff. de verb. oblig. Et sic cum vnum aueratur, datur aliud, scilicet quod obligetur nudo pacto, vt in l. eum qui, ff. de iure iurando.

13 Et quos effectus, seu obligationis producat pactum nudum, vt tradit gloss. in d. §. in personam, vbi ponit sex casus, vide Bolog. in rubr. ff. de verb. oblig. n. 198. cum aliis, usque ad 210.

14 Et pactum nudum quibus modis possit, vestiri, vide Nica. §. 1. fall. 252. Inst. quib. mod. re corrahitur oblig.

15 Hodie autem de iure nostri Regni videtur ista actio inuiliis cum ex pacto nudo oriatur actio per l. Recco. ibi: *Como quera que uno parezca que se qui se obligar.* Circa quam vide Doctores Hispanos, & addit. Salzedi vbi supra. Quiliter autem formetur libellus in hac actione, vide Nica. in d. §. in personam, n. 9. Instit. de actionibus.

EX §. XVIII.

S V M M A R I A.

- 1 Actio mandati directæ cui competit.
- 2 Mandatum quid sit, & in quo a precepto differat.
- 3 Mandatum non dicitur si interueniat pecunia.
- 4 Mandatarius si suas operas locat non consueuit, quia actio nascatur.

Liber secundus praxis ciuilib;

- 5 Pecunia si interueniat erit locatio non mandat.
- 6 Dominus audire dedens procuratori salarium.
- 7 Mandatum per qua verba fieri potest.
- 8 Mandatum non fit per verba recomandatoria.
- 9 Mandatum non fit per verba monitoria.
- 10 Voluntas quilo inducit mandat.
- 11 Quibus modis contrahitur mandat.
- 12 Mandatum gratis mandatarij non dicitur proprie mandat.
- 13 De consilio fraudulento quis tenetur.
- 14 Consulens in delictis punitur, & quo modo.
- 15 Mandatum duplex.
- 16 Administratores quod mandatium habeant.
- 17 Mandatum generale quando comprehendat casus in quibus requiritur speciale mandat.
- 18 Mandatum generale quando habeat vim specialis.
- 19 Libera potestas in mandato per qua verba de notetur.
- 20 Syndicus an debeat habere mandat cum libera.
- 21 Mandatum si excedat syndico non tenetur.
- 22 Altru gestum nomine vniuersitatis an liget successores.
- 23 Mandatum habens certam formam quod sit.
- 24 Mandatarium excedens fines perdit actionem mandati.
- 25 Mandata riu non debet excedere sine mandati.
- 26 Mandans seipsi procuratorem excedere sine non habet actionem.
- 27 Ratificatio quando tacite presumatur facta.
- 28 Ratificatio quando mandato comparetur.
- 29 Ratificatio gesturum per non habentem mandatium quid operetur.
- 30 Ratificari non possunt gesta non proprio nomine ratificatis.
- 31 Mandatum quando requiritur non sufficit ratificatio.
- 32 Habet an possit ratificare quod pro defuncto factum est.
- 33 Qua speciale mandatium requiritur an ratificari possint.
- 34 Mandatum speciale in quibus casibus requiritur.
- 35 Ratificatio infra quod tempus fieri possit.
- 36 Sine mandato nemo admittitur ad agendum.
- 37 Continuitas quando sine mandato admittitur pro coniuncto.
- 38 Defensor lites quando cum cautione audiatur.
- 39 Consorti quando pro consorte agere possit.
- 40 Amicus pro amico quando agere possit.
- 41 Socius an alterius socij censatur procurator.
- 42 Gesta per procuratorem an susceptum mandatium valent.
- 43 Agens an tenetur ostendere mandatium.
- 44 Mandatum quomodo probetur.
- 45 Mandatum quando presumatur ex diuinitate temporis.
- 46 Mandatum inter dominum & famulum quando presumatur.
- 47 Dominus quando tenetur de delicto famuli.
- 48 Mandatum ad maleficium perpetrandum ex quibus censatur inductum.
- 49 Quando quis presumitur facere nomine mandantis.
- 50 Res empta ab eo qua aliena negotia gerit, an presumatur empta aie na pecunia.
- 51 Emens alicuius nomine an presumatur si solus, an presumatur si uere de propria pecunia.
- 52 Lucrum an presumatur quasiuum

ex pecunijs administrationis.

- 53 Faciens contactum nomine alterius videtur facere uti negotiorum gestor.
- 54 Mandatum ostendens an ille met profumatur.
- 55 Habens in unum adagendum an cescatur in eo, quod speciale requiritur mandatum.
- 56 Mandatarius ad obligandum censetur eam ad solvendum.
- 57 Procuratoris confessio de receptis a domino prauideat.
- 58 Mandatum quibus modis soluitur.
- 59 Mandatū an possit renouari re nō integra.
- 60 Res quando dicatur integra.
- 61 Res est integra usque ad citationem in mandato iuris dictantis.
- 62 Mandatū quando sp̄o. vere censeatur renouatum.
- 63 Renouatio mandati quibus sit notificanda.
- 64 Procurator iudicialis quando censetur renouatus.
- 65 Mandatum morte mandantis renouatur.
- 66 Mandatarius ignorans mortem mandantis exequendo mandatum habet actionem mandati.
- 67 Mandatū dū daturum post mortem an fieri possit.
- 68 Procurator constitutus a tutore an finitius tela exercere valeat.
- 69 Procurator ad negotia quando substitui possit.
- 70 Mandans ad quod tenetur, & mandatarius.
- 71 Mandans competit actio mandati directā.
- 72 Mandatarius quando tenetur de se culpa.
- 73 Mandatum quando nō requirit exactam diligentiam tenetur mandatarius de dolo.
- 74 Dolo procuratoris quando nocent

domini.

- 75 Mandans ad quid tenetur mandatario.
- 76 Mandatarius quando petere possit promissum actione mandati.
- 77 Promittens aliquid certum an tenetur condicione certi.
- 78 Merces promissa si consistat in pecunia potest peti actione ex locato, & Conduccio.
- 79 Mandatarius si non consueuerit operas suos locare an nascatur actio pre scriptis verbis.
- 80 Procurator in rem suam quis dicitur, & ad quid tenetur.

De actione ex mandato.

§. XIX.

ACTIO Mandati directā competit mandanti contra mandatarium, vt reddat rationem de his quæ gessit virtute mandati quæ datur etiam pro inte. esse, & contraria actio. datur mandatario contra mandantem, vt restituat ea que vtiliter & necessario expendit ratione mandati, vt notatur in §. 1. insti. de mandato, & est actio. ciuillis, vt ibi probatur.

Et circa hanc actionem, & eius materiam, vide Anto. Nat. conf. 126. & Simon de Pret. conf. 159. & Marant. in rep. l. si actor. ff. de procurato. fol. 880. & Benuenut. de Mercatura, fol. 146. cum alijs; & L. 20. & 21. cum sequit. 12. par. 5.

Quid sit mandatum, & in quo differt a precepto, vide Deci. in rub. C. de mand. princi. fol. 113.

Et est præsupponendum, pro declaratione huius actionis, quod mandatum est officium gratuitum a suscipiente exhibendum, vt notatur in §. 1. & in §. in summa insti. de mandato, & vlt. Ricass. & alios ibi, vide

Silue-

Liber secundus praxiſ ciuiliſ,

- 3 Sylueſt. verb. Mandatum, 2. par. folio 170. vbi alia de hac actiōe.
- 3 Ex hoc inferitur, quod ſi interueniat pecunia non erit mandatum, ſed locatio & conductio, vt dictum eſt in actiōe ex locatiōe, eſſi interueniat alia ſpecies ei ſit contractus nominatus, vt in §. ſin. Inſtitu. de mandato, & in lege 1. ff. eodem tiulo.
- 4 Vel etiam tanquam ex contractu innominato naſcitur actio præſcriptis verbis, ſi mandatarius non conſuevit ope ſuas locare, vel ſi contractus fiat de re quæ locari non ſolet, vt in l. ſi tibi polienda, ff. de præſcriptis verb. Nicaſi. & alij in diſto §. ſin. Inſti. de mandato.
- 5 Intellige hoc quod dictū eſt, quod ſi interueniat pecunia erit locatio vt procedit quando pretium à principio interuenit; ſecus ſi ex poſt facto, nam tunc poteſt in mandato interuenire, vt in l. ſi remunerandi, ff. mōdati, vbi Doctores, & in d. §. Inſti. de mandato.
- 6 Et licet dominus det procuratori a lariſ, nihilominus procurator, adhuc manet mandatarius, vt in l. 1. ff. de procurato.
- 7 Et nota quod mandatū fieri poteſt per varia verba, vt rogo, volo, mōdo, ſuplico, & ſimilia, vt in l. 1. ff. mōdati.
- 8 Per verba tamen recommendatoria non fit mandatū, & ſic licet quis aliquid recomēdet ſuis literis, & propter recommendationem aliquid mutuo recipiat, non tenetur ſcribens, vt in l. ſi vero non remunerandi, §. cum quidam, ff. mandati, Nicaſi. & alij in diſto 1. §. 1. Inſti. de mandato.
- 9 Nec fit etiam per verba monitoria, nec conſultoria, niſi committatur dolus, vt in l. denique, §. ſi quiſita, ff. mandati, & vide Bartol. in l. ſi iudex, ff. de variis, & extra ordin. cogn. & Doctores in §. Inſti. de oblig. quæ ex qua ſi maleficio naſcuntur.
- 10 Voluntas an & quando inducit mōdatum, vide Bolognet. in l. poſt dotē. n. 104. cum aliis, ff. ſolutio matrimonij.
- 11 Item nota, quod mandatū poteſt contrahi ſex modis, vt gratia mandantis tantum, & gratia alicuius tertij tantum, & gratia mandantis & alicuius tertij, & gratia mandatarij & alicuius tertij, & gratia mandantis & mandatarij, & alicuius tertij, vt de quinque primis modis probatur in §. 1. & ſequen. Inſti. de mandato; & de ſexto in l. ſi procuratorem, §. ſi tutores, ſi. mōdati.
- 12 Et aduerte, quod mandatū gratia tantum mandatarij non eſt obligatorium, nec proprie dicitur mandatū, ſed potius conſilium, vt in §. tua tantum gratia, Inſti. de mandato; & ex conſilio nemo tenetur, vt in l. conſilij, ff. de regiur. c. nullus, de regiur. lib. 6.
- 13 Niſi conſilium eſſet ſi audulentiur vt in l. quod ſi cum ſcires, ff. de dolo & in l. 1. ff. de proxenētis, & in diſto §. tua tantum, vbi Doctores; diſtinguunt tamen vt ibi in verſic. Et hæc adeo.
- 14 Niſi delictis tamen nulla facta diſtinctione an conſultus alius eſſet facturus, vel non conſulens tenetur de conſilio non ei cui conſulit, vt in §. illud quoque, Inſti. de mandato; ſed alteri, in cuius iniuriam vel perniciem executū eſt conſilium, vt in l. non ſolum, §. de mandato, ff. de iniuriis.
- 15 Item eſt notandum, quod duplex poteſt eſſe mandatū. Vnum non habens certam formam, & tūc debet mōdatarius bona fide agere, de quo in l. 3. ff. mandati, & notatur in §. ſi quis, Inſti. de mandato, & vide Cephalum conſil. 338.
- 16 Adminiſtratores quod mandatū habeant; & quid poſſunt facere, vide Gabriel. Romana. 1. p. folio 429.
- 17 Mandatū generale quando comprehendat caſus, in quibus requiritur ſpecialis mandatū, vide Menchacē 2. parte, folio 257. numero 53. cum aliis, & vide Cephalum conſilio 338.
- 18 Mandatū generale cum libera quando habeat vim ſpecialis, mandati, vide Traquelum de viroque tract.

- tra. fol. 229. & quid operetur clausula cum libera, vide Couarrub. variar. resolut. fol. 30. num. 3. & 4.
- 19 Libera potestas in mandato per quæ verba videatur concessa, vide Orof. in l. 1. ff. de officio procurator. cesar.
- 20 Syndicus vniuersitatis an videatur habere mandatum cum libera, & quid possit facere ratione sui officij vide Lauren. Silvan. conf. 35. num. 32. cum alijs.
- 21 Communitas constituens procuratorem sindicum, vel institutorem si mandatum sibi datum excedat non tenetur de eius facto etiam sciens de quo vide Deci. conf. 437. & cõf. 672. in 5. part.
- 22 Actus gestus nomine vniuersitatis quo modo ligat successores, vide Hippol. Riman. conf. 5. num. 102. cum alijs seq.
- 23 Aliud mandatum est quod habet certam formam, & certos terminos & si mandatarius, tunc excedat non habet actionem mandati pro his in quibus excessit, etiam si vtiliter faciat vt in l. diligenter. ff. mandati. & vide Mantuam in glossario iuris. fo. 326. & Menchac. 1. tomo, fol. 64. numer. 52. & Gabriel Roman. 2. part. fol. 1132. & Abilesum in c. p. correctorum, fol. 27. & Deci. in consi. 493. & vol. de reg. & fall. fol. 647.
- 24 Et qui excessit fines mandati non solum non habet actionem mandati sed etiam actionem negotiorum gestorum, vt in l. si pro te. ff. mandati.
- 25 Et licet non possit mandatarius excedere fines mandati potest tamen minus agere, nam si habet mandatum ad emendum aliquid pro centum, & emat. pro quinquaginta vale: mandatum, & est obligatorium, vt in l. diligenter in fine ff. mandati & in l. inter stipulantem. §. 2. ff. de verbor. oblig.
- 26 Et est aduertendum quod qui scit procuratorem suum excedere fines mandati non habet actionem mandati, quia videtur illud approbare, & an hoc sit verum, vide Pinel. in l. 2. fol. 77. num. 18. C. de rescind. vendi.
- 27 Ratificatio quando tacite presumatur facta, vide Tiraquel. in tract. de iure constituti, fol. 270. numer. 11. cum alijs, & Hippolyt. Riminald. conf. 5. numer. 82. & 84. & Cephal. conf. 115. nn. 15. cum alijs & conf. 316. in 3. p. & Bursat. cõf. 118. n. 11. cõ alijs, & conf. 119.
- 28 Ratihabitio quando comparatur mandato, & quo modo retrahitur, vide Gabriel Roma. 1. par. fo. 661. & 849. & Cagnol. in reg. semper qui non prohibet. ff. de reg. iuris. fo. 664. & Lauren. Siluan. conf. 35. & Deci. in l. hoc edito. §. si procurator. ff. quod quisque iuris, & Tiraquel. de vtroque retractu, fo. 188. cum alijs & fol. 194. cum alijs,
- 29 Et ratihabitio gestorum per non habentem mandatum quid operetur, vide Ferret. consi. 321. & Mantuam in glossario fol. 418. & 430. & Menchac. tertio tomo, fol. 128. numero 90.
- 30 Ratificari non possunt gesta non proprio nomine ratificationis, vide Vol. de reg. & fall. fo. 757.
- 31 Et nota quod quando mandatum requiritur non sufficit ratificatio circa quod vide Tiraquel. de iure constituti, fo. 272. num. 21.
- 32 Hæres an possit ratificare quod pro defuncto factum est, vide Tiraquel. de iure constituti, fol. 281. numer. 6. & cum alijs.
- 33 Quæ speciale mandatum requiritur an ratificari possint, vide Tiraquel. de vtroque retractu, fo. 188. cum alijs & fo. 194. cum alijs, vbi alia de ratificatione.
- 34 Et quando & in quibus casibus requiritur speciale mandatum, vide per Tiraquel. in legibus connubialibus. l. 7. num. 109. cum alijs & Roland. cõf. 26. lib. 2. & posita in beneficio. resti. Et

Liber secundus praxiſ ciuiliſ,

- 35 Extra quod tempus debeat fieri ratificatio, vide Vol. de reg. & fall. folio 257. & additionem Salzed. folio 161.
- 36 Item est notandum, quod sine mandato nemo admittitur ad agendum pro alio, de quo vide Cassane. in consuetudinib. Burgund. folio 575. & 560 & Anton. Anguifol. consil. 45. & 46. & Ferrer. consilio 67. & dicta in actio ne recifforia.
- 37 Coniunctus, quando admittatur sine mandato pro coniuncto, vide ultra Anguifol. & Ferre. vbi supra Vol. de reg. & fall. folio 237. cum sequentibus, & additionem Salzed. folio 31. & 32.
- 38 Et quomodo & quando defensor litiſ sine mandato cum cautione audiat, & possit constituere procuratorem vide Capell. Tolosa. decis. 414.
- 39 Confors quando pro consorte possit agere sine mandato, vide Vol. de reg. & fall. folio 240.
- 40 Amicus pro amico quando possit agere sine mandato, & plures effectus amicitiae. vide Didacum a Segura folio 100. numero 17. cum aliis vsque ad 30. & Gabriel. Roma. 1. par. folio 22.
- 41 Socius alterius socij an tacite videatur procurator constitutus, & possit agere sine mandato, vide Didacum a Segura folio 244. numero 102.
- 42 Gestia per procuratorem ante susceptum mandatum valent, vide Boerium decisione 274.
- 43 Qui agit, an teneatur ostendere mandatum, etiam si non petatur, vide Tiraquelum de vtroque tractu, folio 198.
- 44 Mandatum quomodo probetur, vide Simon de Pret. consilio 159. Et an possit per testes probari, vide Bernardum regul. 607. & ibi additionem Salze. fol. 156.
- 45 Mandatum quando presumatur ex diuturnitate temporis, vide Mencha
- cam 3. tom. fol. 26. numero 30. & Tiraquelum de praescriptio. totio 105. versic. 31. cum aliis, & Casador. decisio ne 3. fol. 341. & I. otre. contul. ab. numero 7 & 8. & Mantuanum in glossario fol. 472. & 49. & Reduz. de rebus Ecclesiaz fol. 194. & 226. & Auendan. in cap. correct. 1. par. cap. 4. numero 23. & 24. & Rojastol. 185. nume. 31. cum aliis, Gabr. Roma. 1. p. fol. 227. & 521. & Bern. Diaz regu. 451. & ibi additio nem folio 21. & posita in actione ex statu personarum.
- 46 Inter dominum & famulum quando presumatur mandatum vide Metuanum in glossa 10. fol. 430. & 438. & Felinus in c. Petrus, de homicidio, & Bosi. in praet. fol. 389. numero 7. & fol. 407. numero 6. & Francisc. Marc. q. 426. cum seq. & Thom. Gram. c. n. fil. 9. fo. 16. & l. 24. titu. 13. part. 7. & ibi Greg. & posita in actione de peculio.
- 47 Dominus quando teneatur de delicto famuli, ultra Felinum & alios proxime citatos, vide Cephalum consilio 362. numero 26. & 27. cum aliis in 3. parte.
- 48 Mandatum ad maleficium perpetrandum, ex quibus censetur inductum, & quae probationes requirantur vide Cephalum consil. 424. & Mazzol. consilio 101. & 102.
- 49 Et quando quis presumatur aliquid facere nomine mandantis, aut nomine proprio, vide Cephalum consil. 65. & Boer. decisione 273. & Vol. de reg. & fall. fo. 645. & Anto. Nat. consil. 641
- 50 Res empta simpliciter ab eo qui aliena negotia gerit, an presumatur empta propria vel aliena pecunia, vide Simon de Pret. consil. 95. & Cephalum consil. 329. num. 74. in 3. par.
- 51 Et quid si quis emit alicuius nomine, & soluat, an videatur soluere de pecunia propria, an de pecunia illius, cuius nomine emit; & quid quando quis emit communi nomine fratrum, vide Laurentium Silua. consilio 86.

52. *Lucrum an p̄sumatur quz situm ex pecunijs administrationis, an ex proprijs, vide Deci. confi. 7. nu. 2. in 1. part.*
53. *Faciens contractum nomine alterius videtur facere tanquam negotiorum gestor. vel administratorio nomine nisi interueniam tres coniecture, de quo videlate Bolognet. in l. quz doris, num. 101. ff. soluto matrimonio, cum alijs, & in l. post dotem, num. 99. cum alijs. ff. eod. tit.*
54. *Qui mandatam p̄sentat & eovsus est, an p̄sumatur esse qui in scriptura est nominatus, vide Menchaca. tercio tomo fol. 9. nume. 12. & Bosi. in pract. fol. 17. numero 41. & Gabriel Roma. 1. part. fol. 728.*
55. *Item est notandum quod qui habet mandatam ad aliquid agendum videtur illud habere ad consequentia licet requirat speciale mandatam circa quod vide Hipp. Rimi. confi. u. nu. 8. cum alijs seq.*
56. *Et sic qui habet mandatam ad obligandum videtur habere edfoluendū de quo vide Gom. Arias in l. 25. quz est. 27. Taur. num. 53. cum alijs.*
57. *Procurator constitutus ad recipiendum an obliget dominum confitendo se recepisse debitum, vide Deci. in l. 2. §. creditum, nu. 14. & ibi Alcia. & alios. ff. si cert. petat.*
58. *Nunc videndum erit quibus modis solvatur mandatam. & primo soluitur reintegrata per reuocationē mandantis, vt in §. recte insti. de mandato, nam licet regulariter contractus non solvatur per voluntatem vnius contractuentium, vt in l. sicut. C. de actio. & obligat. in hoc tamen contractu, nā dati est speciale, & ratio est: quia adhuc non interest m̄datarij ex quo interesse nascitur obligatio, vt in l. si procuratorem. §. mandati actio. ff. m̄dari.*
59. *Et vt scias quando res est integra secundum Nicasii. in dict. §. recte, nu. 3. ita erit distinguendum, quia aut loquimur de mandato dato ad negocia aut ad iudicia, aut de mandato facte de aliqua iurisdictione, & in primo casu res dicitur integra si res non sit incepta, aut nō sit factū p̄paramētū substantiale intrinsecū, vt si quis m̄dauit tacere domū & m̄datarius incepit facere fundamētū, tūc quia istud est p̄paramētō intrinsecū res non est integra, sed si factum sit p̄paramētum extrinsecum, vt si quis mandatam alicui ire Romani, & m̄datarius emit, equum adhuc res est integra, & mandatam potest reuocari, vt notatur in l. si pecuniam. ff. de conditio, ob causam.*
60. *Si vero loquimur in procuratore ad iudicia, tunc ante litem contestatā res est integra, vt in l. ante litem & in l. sequenti. ff. de procura. & in l. si pater. C. de mandato. nisi interuenisse satisfactio procuratoris, vel domini, quia tūc quoad rācitam reuocationē mandati res nō dicitur integra vt in l. si defunctus. ff. de procurato. licet quoad expressam reuocationem res sit integra, vt in l. si ante & ibi gl. ff. iudi. solui. post litem autem contestatam res non est integra, & ideo mandatam sine causa reuocari nō potest, vt in l. post litem. ff. de procurato.*
61. *Si autem loquimur de m̄dato facto quoad iurisdictionem res est integra vsque ad citationem & postea non vt in l. & quia. ff. de iuris omni. iudi. & c. gratum de offi. de leg.*
62. *Et est aduertendum quod mandatam ipso re iure censetur reuocatum quando m̄datarius effectus est de terioris conditionis de quo vide Benbenut. Strach de mercatura, fol. 310. num. 39. & Bol. de reg. & fall. fo. 646.*
- Reuocatio mandati quo modo, & quibus sit notificanda, vide Ioan. Cephal. confi. 354.*
63. *Procurator iudicialis, vel extraiudicialis non censetur reuocatus nisi intimata sibi fuerit reuocatio, vide*

Liber secundus praxiſ ciuiliſ,

Bernard. Diaz reg. 606.

- 65 Item reuocatur mandatum morte mandantis aut mandatarij, vt in dicto §. recte inſi. de mandato, & circa hoc vide Vol. de reg. & fall. fol. 645, & ſeq. & Couarr. practi. quæſtio. fol. 45. nu. 2. & Deci. in Leias qui in prouinciam, §. placebat, & in §. quas vero ff. ſi cert. peta. num. 11.
- 66 Si tamen mandatarius ignorans mortem mandantis exequatur mandatum habet actionem mandati, vt in §. mandatum inſi. de mandato.
- 67 Et nota quod mandatum ratu- rum poſt mortem ſie i poteſt circa quod vide Deci. in conf. 441. num. 8. in 3. par.
- 68 Actoria a tutore conſtituta pro- curato. i an & quando finiatur finita tu- tela vide Cephal. conf. 382. in 3. part.
- 69 Procurator ad negocia quado poſ ſit ſubſtituere, vide Bernard. Diaz in reg. 607.
- 70 Nunc reſtat ſcire ad quid teneatur mandans, & mandatarius, & quoad mandatarium eſt diſtinguendum, quia aut loquimur in actione contra mandati, quæ competit mandati- rio contra mandantem, & tunc tene- tur mandatarius de dolo, lata culpa leuiſ, & leuiſſima, ſed non de caſu ſot- tuito, vt in l. ſi ſeruus communis. §. quod vero. ff. de fur. is.
- 71 Aut loquimur in actione mandati directa quæ competit mandanti con- tra mandatarium, & tunc aut res requirit ex actiſſimam diligentiam, vt in mandato procuratoris ad iudi- cium, & etiam tenetur mandatarius de leuiſſima culpa, vt in l. a procuratore & in l. in rem andata. C. mandati.
- 72 Aut res non requirit exactiſſimam diligentiam, ſed exactam, vt pecuniâ ſoluere, & tunc tenetur mandatarius de leui, & non de leuiſſima, vt in di- cta l. in rem andata.
- 73 Aut res non requirit ex actam dili- gentiam, vt portare litteras ad ali- quem, & tunc ſolum tenetur de do- lo, & lata culpa niſi mandatarius in ſe ſuſceperit cuſtodiam, nam tunc re- tur de periet. lo. vt in l. eam. §. epi- ſtola. ff. de fur. is, & notat Bar. in §. quod nerua. ff. de poſſiti. & hanc di- ſtinctionem facit Nicolaus in §. recte num. 5. inſi. de mandato.
- 74 Et quando doloſus procuratoris no- ceat domino, vide Mantuam in gloſa rio iuris, fol. 350.
- 75 Ad quid vero teneatur mandans mandatario eſt etiam diſtinguend- dum quia aut mandans promiſit ali- quid incertum re & genere, vt ſi dixit ſi hoc facias ego retribuam tibi, vel interrogatus, & in hoc caſu manda- tarius nihil poteſt pete. e, vt in liſaſa- rium. C. mand. & facit gloſ. in l. r. C. eod. tit. quod intellige, quod nihil poſ- ſit petere per actionem, ſed per offi- cium iudicis poterit petere ſalarium ſicut aduocatus, vt in l. §. in honorarijs, & §. aduocatus. ff. de varijs, & ex- t. a ordi. crimi. & ita tenet Nica. poſt Iacob. de Aren. in dict. §. recte num. 6. inſi. de mandato.
- 76 Aut mandans promiſit aliquid in- certum re, ſed certum genere, vt ſi promiſit æquam, & tunc poteſt mā- datarius pete. e promiſſum actione mandati, vt in l. ſi fideiuſſor. ff. man- dati, quod non procedit in rebus quæ conſiſtunt pondere numero & mea- ſura, vt in l. ſi hominem. ff. deleg. 1.
- 77 Si tamen promiſit aliquid certum re & ſpecie ſeu quantitate, & tunc aut interuenit ſtipulatio, quæ hodie de iure regni non eſt neceſſaria, & agitur certi conditioni, aut non & tunc ſi in continente promittatur agi- tur actione mandati, ſed ſi poſtquã contrahentes diuerterunt ſe ad alie- na negocia, tunc agitur de officium iudicis, vt in l. r. C. mandati hodie au- tem per l. regni, & c.
- 78 Si vero merces innumerata pecu- nia interueniat, prout dixi in actione ex locato & conſucto & iterum in principio huius actionis, poteſt peti

potest peti a actione ex conducto, vt §. fin. Instit. de mandato.

- 79 Quod intellige, si mandatarius conductum operas suas locare, vel si mandatarius fiat de re, quæ locari solet, vt supra etiam dictum, alias nascitur actio præscriptis verbis, vt in l. si tibi polenda, ff. de præscript. verb.

80 Procurator in rem suam quis dicitur. Et ad quid teneatur mandans, vide Ripam in l. si se non obtulit, numero 8. ff. de re iudi. fol. 40. & Orosiū in l. si ff. de officio procura. cesa.

EX §. XX.

S V M M A R I A.

1 Actio negotiorum gestorum duplex.
2 Actio negotiorum gestorum, cui competat.

3 Actio negotiorum gestorum competat gerenti ex necessitate, & ei cui negotia gesta sunt ex necessitate.

4 Qua sit necessaria in actione negotiorum gestorum.

5 In quibus casibus actio negotiorum gestorum non habeat locum.

6 Negociam si sit gestum paterna affectione non competit actio negotiorum gestorum.

7 Libertus gerens negotia patrum, nec competit actio negotiorum gestorum.

8 Maritus expendens aliquid pro curacione uxoris non competit ei actio negotiorum gestorum.

9 Dominus aliqua expendens pro curacione famuli, nec habet actionem negotiorum gestorum.

10 Dominus rei prohibens sua negotia gerere, si ei competit actio negotiorum gestorum.

11 Negotiorum gestor an sufficiens negotium utiliter inieperare licet alium exitum habens.

12 Negotiorum gestor si habeat animam depraedandi, non habet actionem negotiorum gestorum.

13 Negotiorum gestor, an a et actionem si accessit noua negotia.

14 Pactum de non petendo remouet actionem negotiorum gestorum.

15 Negotiorum gestor committens culpam, non habet actionem negotiorum gestorum.

16 Gestor in rebus non habet et actionem negotiorum gestorum.

17 Ad quid teneatur negotiorum gestor.

18 Gestor, an teneatur de leuissima culpa.

19 Gestor tenetur solum de dolo & lata culpa.

20 Gestor, quando teneatur de casu fortuito.

21 Actio negotiorum gestorum competit etiam in uno negotio.

De actione negotiorum gestorum. §. XX.

Duplex est actio negotiorum gestorum, una directæ, quæ datur ei, cuius negotia gesta sunt suo iudicio contra eum qui negotia gessit, vt reddat iudicium, alia est contraria, quæ datur gestori contra eum cuius negotia gessit, vt restituat quod de suo impendit, vt in §. 1. Instit. de obligatio. quæ ex quasi contractu nascuntur, & est actio prætoris, vt ibi notatur, & per Nicalium, & Joannem Crisp. in arbore actio, numero 27.

Et vltra Doctores in dicto §. 1. vide Anton. Nat. consil. 262. & l. 26. & 27. cum aliis tit. 12. par. 5.

- 2 Et datur domino rei gestæ directæ actio contra negotiorum gestorem, ne ipse gestor iniuliter expendat, & contraria negotiorum gestori ne deseratur negotia absentium, quia n si quis petere possit quod in negotio expendit, nemo curaret de negotiis absentium, & non præsumitur quis sua vt l. le iactare, l. cum in debito, ff. de probatio.

Liber secundus praxis ciuilis,

- 3 Et est aduertendum, quod hæc actio negotiorum gestorum competit etiam gerenti ex necessitate, & eius negotia gesta sunt ex necessitate, vt in l. curatoris, C. de negociis gest. & etiam ex suspitione necessitatis, vt in l. at qui natura, §. si libero, ff. de negociis gest. & vide Carolum Molin in ex tric. labyrinth. in intellectu, l. tribus, num. 8. fol. 168.
- 4 Et quæ sint necessaria in actione negotiorum gestorum, vide Simon de Præf. consil. 95. num. 45.
- 5 Item aduertendum, quod licet regulariter detur actio negotiorum gestorum, fallit tamē in aliquibus casibus; primus est, si negotium gestum sit causa pietatis, vt in l. i. C. de negot. gest.
- 6 Secundus est, si negotium sit gestum in paterna affectione, vt in l. si paterno affecto, ff. de negot. gest.
- 7 Tertius, si libertus gessit negotia patroni, vt in l. officio, C. de negot. gest.
- 8 Quartus, si maritus expendit aliqua procuratione vxoris suæ egre, vt in l. quod in vxorē, C. de negot. gest.
- 9 Quintus, si dominus aliqua expendit procuratione famuli sui, secundū Bar. in dicta l. quod in vxorem.
- 10 Sextus est, si dominus rei prohibuit sua negotia gerere, & protestationē fecit, etiam generali, vt in l. sup. ff. de negociis gestis, vbi Doctores.
- 11 Et est notandū, quod sufficit quod negotiorum gestor vtiliter negotiū incipiat, quamuis eueniat alius exitus vel effectus ad petendum quod impendit, vt in l. sed an vltro. §. 2. ff. de negot. gest. Et quando dicitur negotium vtiliter gestum pro aliquo, vide Præf. consil. 95.
- 12 Quod iam primo, si negotiorum gestor gessit animo deprædandi & in negotio pupilli, vt in l. si pupilli, ff. de negot. gest.
- 13 Secundo fallit, si accessit noua negotia vt in l. si quis negotio, ff. de negot. gest.
- 14 Tertio fallit, si pactum factum sit de non petendo, vt in l. negotiū, ff. de negociis gestis.
- 15 Fallit quarto, si negotiorum gestor commisit culpam, vt in l. siue hæreditaria, ff. eod. tit.
- 16 Quinto fallit, si gestor fuerit in mora, vt in l. cum res, §. fin. ff. de leg. 1.
- 17 Restat videre ad quid teneatur negotiorum gestor, & regulariter teneatur de dolo lata & leui culpa, vt in l. tutori, ff. de negociis gestis, & vide Ignem in l. contractus. num. 45. & 46. fol. 91. & ibi Cagnol. ff. de reg. iur. & idē Ign. in l. quatenus. n. 72. ff. eod. tit.
- 18 Et etiam tenetur de leuissima culpa, si alius diligentius fuisset administrator, vt in §. i. in fine, Instit. de oblig. quæ ex quasi contractu nascuntur, & in l. si pupilli, §. videamus, ff. de negot. gest.
- 19 Interdum tamen tenetur solum de dolo, & lata culpa, vt in l. 3. §. interdum, ff. de negociis gest. & quando accessit negotia deserta.
- 20 Et an, & quando negotiorum gestor teneatur de casu fortuito, vide Vol. de regulis & fall. fol. 67.
- 21 Et nota, quod licet hæc actio negotiorum gestorum loquiter in plurali locum habet, quamvis tantum vnū negotium gestum sit, vt in l. 3. §. negotia, ff. de negociis gestis.

EX §. XXI.

S V M M A R I A.

- 1 **A**ctio pignoratitia duplex, scilicet directa & contraria.
- 2 **C**ontraria qua dicitur, & cuius est petas.
- 3 **A**ctio pignoratitia qua fit, & pro quibus rebus datur.
- 4 **A**ctio pignoratitia an sit realis, vel personalis.
- 5 **P**ignus quatuorplex sit.
- 6 **C**reditor an possit compelli accipere unum pignus pro alio.
- 7 **P**ignus quando restituendum in specie cum fructibus.

- 3 Creditor si est in mora restituendi pignus tenetur restituere cum interesse.
- 4 Actio contraria in quibus casibus competit.
- 5 Tradens unam rem pro alia qua actione tenetur.
- 6 Creditor faciens impensas in pignore qua actione tenetur.
- 7 Facultas redimendi pignus per quod tempus perferibitur.
- 8 Creditor ad quid tenetur.
- 9 Creditor quando non tenetur, nec de leuissima culpa, nec de casu fortuito.
- 10 Qui tenetur probare dolum, latam, vel leuem culpam.
- 11 Pignus si per datur casu fortuito sufficit creditorem probare quod pignus sit amissum.
- 12 Pignus si per datur casu fortuito quod commisit non necesse quod probandum.

in rubr. & tit. de pigno. & in tit. sequenti, & l. 1. in l. cognitione, non. e. 83. 110. 132. & 144. cum alijs, & Volde reg. & fall. fo. 17.

- 3 Actio pignoratitia, an sit realis, vel personalis, vide Marant. de ordine iudiciorum, fol. 112. num. 7.
- 4 Et pignus quotuplex sit vide Menoch. de recuperanda possessione re medio 12. fol. 115. nume. 15. & 16. cum alijs.
- 5 Creditor an possit compelli accipere unum pignus pro alio, vide Pinellum in l. 2. num. 21. fo. 77. C. de rescind. vendi.
- 6 Et est aduertendum quod satisfactio creditore, ut dictum est supra pignus debet restitui in specie, & cum fructibus, ut in l. quamuis. §. si creditor. ff. de pigno. actio. & quo modo tenetur creditor compensare fructus perceptos ex pignore in sortem, vide Scot. 2. part. lib. 3. responso. 44. & vide dicta supra.

De actione pignoratitia.

§. XXI.

1 Duplex est actio pignoratitia directa quae datur debitori contra creditorem ad petendum pignus post solutionem, vel satisfactionem factam ipsi creditori, ut in l. si rem alienam §. omnis. ff. de pigno. & in §. si insti. quibus mod. re contrahi oblig.

2 Et contraria quae datur creditori contra debitorem pro impensibus, & expensis factis in pignore, ut in l. si necessarias. ff. de pigno. actione, & actio ciuilibus, ut probatur in dictis iuribus.

Et circa hanc actionem, vide Frac. Marc. quæst. 8. & 4. & Mantuan in glossario fol. 261. & 266. & tit. 13. par. 5.

3 Quid sit actio pignoratitia & pro quibus rebus detur, & quibus competit & alia de pignoribus, vide Ripam

4 Et si creditor sit in mora restituendi pignus tenetur restituere cum interesse, ut in dicta l. quamuis. §. si creditor de pigno actio & notat. Nica. in §. si. nu. 4. insti. quibus mod. re contrahitur oblig.

5 Item aduerte quod actio contraria, quae competit creditori contra debitorem datur in tribus casibus. Primo si tradidit sibi rem alienam, quæ ipse debitor obligare non potuit, ut in l. re alienam, ff. de contrahenda emptio.

6 Secundo, si tradidit sibi unam rem pro alia, ut in l. 1. ff. de pigno. actione.

7 Tertio, si creditor fecit impensas in pignore, ut in dicto §. fin. Insti. quibus mod. re contrahitur obligatio.

8 Facultas redimendi pignus per quod tempus perferibitur, vide Ceph. cõf. 102.

9 Sed nunc est videndum ad quid tenetur creditor, & est dicendum, quod si pignus per datur, creditor tenetur de dolo lata & leui culpa, ut in dicto §. fin. Insti. quibus modis re contrahitur obligatio.

Liber secundus praxis ciuilis,

- 24 Sed non tenetur de leuissima, nec de casu fortuito, vt in dicto §. fin. & in l. si vt cetero, §. nunc videndum, ff. commodari.
- 25 Sed est dubium, quis teneatur probare dolum latam vel leuē culpā, & secundum Nizasium in dicto §. fin. est dicendum, quod debitor tenetur probare, vt in L. exceditione, ff. de probatio.
- 26 Sed si pignus perdatu casu fortuito, tunc secundum Baldum, in l. si creditor, C. de pignora. actio. est distinguendum, quia si est casus fortuitus, qui commuēiter accidit, sine aliqua culpa, vt est in cursus latronum, vel latronum, vel naufragium, tunc sufficit creditorem probare, quod pignus sit amissum, vt in dicta l. si creditor, l. responso.
- 27 Sed si casus fortuitus sit qui commuēiter non accidit, nisi ex culpa, vt est furtum vel incendium, tunc sufficit creditore probare quod tale furtū accidit sine culpa sua, vt in l. argentū ff. de modo l. i. vel quincendiū nō habuit ortū in domo sua, vt in l. si quis furno, ff. ad l. Aquil.

EX §. XXII.

S V M M A R I A.

- 1 Actio hypothecaria cui competat
- 2 Pignus & hypotheca differunt.
- 3 Pignus requiritur traditionem, hypotheca scilicet.
- 4 Pignus non praescribitur, & sic actio hypothecaria.
- 5 Actio hypothecaria in quibus differat ab actioe pignoratitia.
- 6 Obligatus res debet esse dominus, vel quasi.
- 7 Exe. sio quando, & quomodo faciendā.
- 8 Exe. sio an sis necessaria in pignore praetoria.

- 9 In quibus casibus faciendā est exe. sio.
- 10 Agens actione hypothecaria quod teneatur probare.
- 11 In quibus casibus actio hypothecaria possit intentari.
- 12 Actio hypothecaria possit proponi contra unum ex pluribus plurimum.
- 13 Differentia inter generalem & specialem hypothecam.
- 14 In generale hypotheca quid comprehendatur.
- 15 Hypotheca sacra ab expressa quomodo differat.
- 16 Mulier pro dote quomodo habeat in ciuam hypothecam.
- 17 Empium ex pecunia minoris est illi hypothecaria sacra.
- 18 Mutuans in refectionem nauis, habet sacram hypothecam.
- 19 Pecunia mutuata ad nouum edificium, an teneatur hypotheca sacra vel expressa.
- 20 Res empta ex pecunia mutuata ad emendam, an sit sacra obligata.
- 21 Penāens res habita fide de precio, an suis rebus praeratur creditor aliis creditoribus.
- 22 Prior in tempore prior est in iure in hac actione.
- 23 Securus creditor an praeratur priori in re specialiter obligata.
- 24 Creditor primus, an possit agere contra pecuniam, quae pecunia in sibi solutam consumptis.
- 25 Tertius creditor an succedat quondam reuentionis.
- 26 Mulier habens expressam, an praeratur aliis creatoribus habentibus expressam.
- 27 Impensa iunctis an praeratur etiam anterioribus creatoribus.
- 28 Intellectus ad l. scripturas, qui prior an pig. habeat.
- 29 Creditores privilegii quomodo concurrant cum aliis.
- 30 Libellus in hac actione quomodo for mandari.

De actione hypothecaria.

§. XXII.

Hypothecaria actio quæ vocatur quasi Seruiana competit creditori habenti obligationem tacitam vel expressam bonorum debitoris sui, vt in §. item Seruiana, Insti. de actio. & in l. cum notissimi, C. de præscriptione triginta vel quadraginta annorum; & datur contra possessorem seu detentorem illorum bonorum, siue sit debitor, siue alius tertius, vt in l. si fundus, §. in vendicatione, ff. de pigno. & est actio prætoria.

Et circa istam actionem & eius materiam, vide Gabr. Roman. 2. par. conclus. 9. 10. & 11. fol. 9. 50. & Bemben. de mercatura, fo. 387. cum aliis, & Francisc. Marc. 1. par. quæst. 8. & 54. & in 2. par. quæst. 921. cum aliis sequentibus, & Matthæ. de Afflic. deci. 8. 16. 283. & Capi. deci. 78. & Cephal. cõf. 131. & 135. & Mantuam in glossario, folio 266. & Rebufum 1. par. fol. 406. & Simon de Præf. consil. 174. & Couarru. variar. resolution. fol. 38. & 243. & Ripam in rubr. & ut. ff. de pigno. & titulum 13. parti. 5.

2 Et pro declaratione huius actionis præsumendum est, quod pignus & hypotheca differunt, quia pignus consistit in re mobili, sed hypothecaria consistit in remobili; & immobili, vt in §. inter pignus, Insti. de actio. & notatur per Bald. in l. C. de reuocand. his quæ in fraudem credit. alienatæ sunt.

3 Item differunt, quia ad pignus requiritur traditio, quæ ad hypothecariam non requiritur, vt in l. plebs, §. item pignus, ff. de verborum signif.

4 Item differunt, quia pignus nõ præscribitur à creditore, quamuis creditor ipsum pignus possideat, sed hypothecaria bene præscribitur decem vel viginti annorum spacio, vt in l. C. si aduersus creditorem, & vide Cepha-

lum consil. 102. & Ripam in dicta rubri. & titu. ff. de pigno.

5 Et in quo differat actio ista hypothecaria pignoratitia, vltra Ripam, & Cephalum vbi supra, vide Mantuam in glossario, fo. 266. & Matthæ. de Afflic. super feud. folio 34. numero 11.

6 Et est aduertendum, quod in actio- ne requiritur primo, quod ille qui obligat res sit dominus vel quasi dominus earum, vt in l. rem alienam, ff. de pignor. actio. & in l. 2. eodem titulo.

7 Secundo requiritur, quod excusio facta sit in aliis bonis debitoris, alioquin actor excluderetur ab agendo per exceptionem non factæ excusio- nis, vt in Authent. hoc si debitor, C. de pignor. notat Bart. & Doctores in l. si decem, ff. de verborum obligario.

8 Hæc tamen excusio non est necessaria in pignore prætorio, vel quando debitor rem alienauit lite pendente, vel etiam si debitor non sit soluen- do, & notatur per gloss. & Doctores in dicto Authent. huc si debitor. Et in quibus casibus non sit necessaria excusio, vide Bursar. consil. 48. numero 8. cum aliis, & Becci. consil. 88. & Decian. l. fin. ff. si cert. petatur.

9 Et in quibus casibus debet fieri excusio contra principalem debitorem antequam deueniatur ad tertios possessores, vide inter consilia feudalia, consilio 39. & 51. & Beccium consilio 88. & Rolandum consilio 9. numero 5. cum aliis, & consilio 14. lib. 1. & Nicasium in arbo- re, num. 4.

10 Et agens actione hypothecaria, quid teneatur probare, vide Mazoll. consilio 107. b. & pro quibus rebus compete- rat, vide Ripam in dicta rubri. & titu. de pigno. fol. 160. b. & Gomez Arias l. 61. num. 20. cum aliis.

11 Et quando, & in quibus casibus ista actio hypothecaria possit inten-

- 12 **Actio contra tertium possessorem, vide** Ioannem Gutierrez in l. nemo potest, fol. 22. numero 29. cum aliis vltique ad num. 50.
- 13 **Et an possit proponi contra vnū ex pluribus plurium rerum possessoribus in solidum, vide** Couarru. variarum resolutionum, fol. 20. num. 17. vbi tenet quod sic.
- 14 **Inter generalem & specialem hypothecam, quæ sit differentia, vide** Decif. Pedemont. 159. & Gregor. l. 70. tit. 18. parti. 3. lit. C. & Roland. conf. 36. lib. 4. & Gabr. Roma. 2. par. fol. 1265. & 1482. cum aliis.
- 15 **In generali hypotheca quid comprehendatur, vide** Bembenut. de mercatura folio. 196. cum aliis, & Ripam in l. quaesitum, §. si quis cum tutor, ff. de priuilegiis creditorum, folio 58. & in l. priuilegia, eodem titulo, fol. 62.
- 16 **Tacita & expressa hypotheca in quo differat, vide** Rebusum 1. par. fo. 413. cum aliis, & Ripam in l. quaesitum, §. si quis cum tutor, ff. de priuilegiis creditorum, fol. 58. & in l. priuilegia, eodem titulo, fol. 62. & in rubri. ff. de pigno. fol. 160. & in tit. Et in quibus casibus inducatur tacita hypotheca, vide titulum, & ibi Ripam & Doctores, ff. in quibus casibus pignus vel hypothecæ.
- 17 **Mulier pro dote quomodo habeat tacitam hypothecam in bonis mariti, vide** Couarru. variarum resolutionum, fol. 32. vbi de eius priuilegiis, & vide posita in actione ex dote.
- 18 **Res empta ex pecunia minoris, est illi tacite hypothecata, & efficitur minoris, vide** Ripam in l. Senatusconsulto, numero 14. ff. in quibus causis pignus vel hypothecæ tacite contrahitur, & l. 49. tit. 5. par. 5. & l. 25. titulo 13. eadē parti.
- 19 **Mutuans in refectionem nauis vel domus habet tacitam hypothecam l. interdum, ff. qui potiores in pignore habeantur. Et quæ requirantur ad hoc vt mutuans in refectionem domus habeat priuilegium hypothecæ, vide** Ripam l. si ventri, §. diuis. ff. de priuilegiis creditorum, fol. 59. & in l. priuilegia, num. 35. & 63. eodem titulo, folio 63. & in l. Senatusconsulto, ff. in quibus casibus pignus vel hypotheca tacite contrahitur, fol. 170. & l. 1. & alios in l. creditor, l. 1. ff. si certum petatur, & Negufan. de pigno. 2. membro, 5. par. num. 11. fol. 102.
- 20 **Dicta l. interdum, ff. qui potiores in pignore habeantur, & similes an habeant locum quando pecunia mutatur ad nouum edificium, & alia de intellectu illius l. vide** Decif. in l. creditor, num. 2. ff. si certum petat. fol. 76. & Doctores proxime citati, & Negufan. num. 4.
- 21 **Res empta ex pecunia mutata ad emendum, an sit tacite hypothecata pro illa pecunia, vide** Ripam in dicta l. Senatusconsulto, num. 10. cum aliis, ff. quibus causis pignus vel hypothecæ tacite contrahitur, fol. 170.
- 22 **Venditor qui certas res vendidit, habita fide de precio, an illis rebus statim præferatur aliis creditoribus, vide** Ripam in l. si ventri, §. bonis num. 5. cum aliis, ff. de priuilegiis creditorum, folio 60.
- 23 **Regulariter inter creditores agentes hac actione qui prior est temporis prior est iure, vt in reg. qui prior est, de reg. iuris, circa quam regulam vide** Rebusum 1. par. fol. 406. & quomodo in executione pignoris creditor res præferatur, vide Suarez in l. postremam, fol. 359. Et quomodo præferantur etiam si dies non cesserit, ibi folio 307. cum aliis.
- 24 **Secundus creditor an præferatur priori in re specialiter obligata cum pacto de non alienando, vltra dicta in in actione ex sententia, vide** Ioannē Guier. in allegatione 5. & Parlador. cap. 8.
- 25 **An primus creditor possit agere contra secundum creditorem qui pecuniam**

- pecuniam sibi solutam consumpsit, *vi*
de Thom. Gramma. quæst. 1. fol. 184.
& Covarr. pract.icarum quæstio. to-
lio 137. & Matienço fo. 429. & fo. 118.
- 25 Enuptor, vel tertius creditor, cuius
pecunia pervenit ad primum credito-
rem, an succedat quoad ius retentio-
nis in locum primi, vide Petrum de
Benitendis decif. 30.
- 26 Mulier habens expressam hypothe-
cam, an præferatur anterioribus cre-
ditoribus habentibus etiam expres-
sam, vide late Ripam in l. 1. num. 1. ff.
solutio in matrimonio, & Capelliz Tolo-
sanæ decif. 218. & posita in actione ex
dote.
- 27 Impensa funeris an præferatur de-
bitis & actionibus anterioribus, vide
Scotum 2. par. lib. 3. resp. 112. & Ro-
landum consil. 14. nume. 21. cum aliis
lib. 1. & Ioann. Gutierrez in L. ne-
mo potest, fol. 38. nume. 95. cum aliis,
& posita in actione ex testamento.
- 28 Scriptura priuata trino teste muni-
ta cum hypotheca, quomodo præfera-
tur instrumento publico posteriori,
vtrâ Doctores in l. scripturas, qui po-
tior in pignore habeantur, vide Rolan-
dum consilio 84. lib. 3.
- 29 Creditores priuilegiati in actioni-
bus personalibus concurrunt, nulla
habita ratione prioritatis, vide Vol-
de reg. & fall. fol. 258. Major pars
creditorum quando pacto possunt re-
mittere partem debiti, & concedere
dilationem debitori inuitis aliis credi-
toribus, vide Rebusam 2. par. fol. 74.
cum aliis & Bemben. de mercatura,
fol. 337. & fol. 316. & fol. 387. cum aliis,
& Vol. de reg. & fall. fol. 695. & l. 5. &
6. titu. 15. par. 5. pone infra in remedio
caesisionis bonorum. Et aduerte quod
licet Greg. Lopez in dicta l. 6. in glos-
sa, verb. *Aqui lo deve valer*, vellent li-
mitare, quando qui remittunt maio-
rem partem sunt consanguinei debi-
toris, vel suspecti, ex tradita per Bald.
post Guil. in l. & in hæredem, § hodie,
ff. de pact. hoc est intelligendum,
- quando constaret quod consanguinei
in fraudem faciunt magnam remissio-
nem, quod tunc minor pars probare,
& ita sentit Bal. loco citato, & Iaf.
ibi num. 2. in 7. limita. & Paul. non 3.
-imo quando sunt æquales numero &
quantitate qui faciunt maiorem par-
tem consanguinei præferuntur, vt ita
dit Bemben. d. fo. 244. n. 9.
- 30 Libellus in hac actione quomodo
debeat formari vide Covarruiam
variarum resolutionum, fo. 38. & 243.

EX §. XXIII.

S V M M A R I A.

- 1 Actiones reuocatoriæ sex sunt.
- 2 Actio Paulina quare sic nuncupata
- 3 Actio Favianæ qua dicitur.
- 4 Actio Calujsiana quando dicitur.
- 5 Actio vtilis Calujsiana datur filio
arrogato.
- 6 Interdictum reuocatorium quando
dicitur.
- 7 Actio in factum reuocatorium qua
dicitur.
- 8 Actio reuocatoria quibus indigeat
requisitis.
- 9 Quæ requiritur in actione reuocatoria
- 10 In actione reuocatoria creditor de-
bet scire creditores.
- 11 In actione reuocatoria requiritur,
quod alienatio sit facta in fraudem.
- 12 Debitor si alienauerit bona ex ius-
sulo lucratis, tunc sufficit frans ex
parte debitoris tantum.
- 13 Alienatio si sit facta ex titulo oner-
oso, tunc sufficit frans ex parte v-
triusque in hac actione.
- 14 Alienatio quando presumatur in frau-
dem.
- 15 Alienatio omnium bonorum an pro-
banda sit frans.

I. liber secundus praxis civilis.

16. *Errat an presumatur si pretium non corripsones agatur.*
17. *Cassio actionis, quando fieri possit in praesentium & redemptio.*
18. *Confessio mariti de d. e. recepta, an presumatur in fraudem creditorum.*
19. *Fraus an presumatur in ultimis voluntatibus.*
20. *Directe libertates huius debentur proprio testatori.*
21. *In actione reuocatoria requiritur deceptio.*
22. *Alienans in hac actione debet possidere naturaliter & civiliter.*
23. *Excusatio in bonis debitoris requiritur in hac actione.*
24. *Actio reuocatoria datur contra possessorem in solidum si comisit fraudem.*
25. *Actio hac quando sit perpetua.*
26. *Actio reuocatoria an detur contra emptorem, nisi esset participat fraudis.*
27. *Actio hac an detur contra alienatorem, nisi bona occultaret.*
28. *Item: pot. si debitori solvere ante litteram comissionem.*
29. *Actio in factum qua sit.*
30. *Cassio potestatoris quando fieri possit.*
31. *Actio actibus quando fieri possit filio scholastico.*
32. *Alienatio si fiat post litteram contestatam, qua actio competat.*

De actione reuocatoria.

§. XXII.

SEX sunt actiones reuocatoria: quae competunt creditoribus ad reuocandum res alienatas in fraudem eorum.

1. Prima est actio Pauliana sic dicitur, quia fuit inuenta a Paulo Iurisconsulto, quae datur creditori ad reuocandam res corporales sibi obligatas

& alienatas in eius fraudem, contra eum qui tales res possidet, ad hoc vt creditor mittatur in bonorum possessionem, ac si debitor illas res adhuc possideret, & habet locum in rebus mobilibus & in immobilibus corporalibus, vt in §. item si quis in fraude, Insti. de actio.

2. Secunda est actio quae dicitur Fauiana, & datur patrono, quando libertus alienauit bona sua in fraudem legitime debitorum patrono contra eum, in quem talia bona sunt translata ad repetendum illa bona, vsque ad complemētum legitimae, vt in l. 1. §. 1. ff. si quid in fraudem patroni, & in §. sed nostra, Insti. de successio. liber.

3. Tertia est actio quae dicitur Caluisiana, & datur creditori, vel patrono, quando in eorum fraudem debitor vel libertus bona alienauit, vt in l. si in Fauiana, ff. si quid in fraudem patroni. Et licet pro his detur actio Pauliana & Fauiana, vt superius dictum est, nostra interest plures habere actiones, vt notatur in §. lic itaque, Insti. de actio. & in l. cum filius, §. varius, ff. de leg. 2.

4. Quarta quae vocatur utilis Caluisiana, datur filio arrogato ad reuocandum alienata per arrogatorem in fraudem eius, quia debet habere quartam partem bonorum arrogatoris, vt in l. si arrogator, ff. de adoptio. quae etiam datur filio naturali & legitimo ad reuocandum alienata per patrem in fraudem eius quoad suam legitimam iure naturae debitam, vt notatur per Bartol. in l. 2. ff. si quis a patre fuerit manumissus.

5. Quinta est interdictum reuocatorium, quod datur quando tutor pupilli fecit quod debitor pupilli soluit creditori tutoris, vt in l. si pupilli debitor, el. 2. in princip. ff. de solutio.

6. Sexta est actio in factum reuocatoria quae datur creditori vel patrono, quando debitor vel libertus alienauit bona incorporalia, vt in l. hac in factum actione

- actione. ff. de his quæ in fraud. cred. & in hoc differt ab actionibus præcedentibus quæ dantur pro rebus corporalibus, vt supradictum est, & actio reuocatoria est personalis, vt in l. 1. §. hæc actio. ff. si quid in fraud. patroni.
- 8 Et circa istam actionem reuocatoriam, vide Anto. Natl. conf. 212. & Gabriel Roma. 1. part. fol. 707. & Roland. conf. 85. lib. 2. & l. 49. & 50. tit. 13. part. 5. & l. 7. cum alijs sequent. tit. 15. ead. part. & l. 76. & 57. tit. 5. ead. part. & l. 12. ut. 10. ead. part. & l. 2. tit. 11. & ibi glossæ ead. part. & Rebut. 2. part. fol. 453. cum alijs.
- 9 Et quæ requiruntur in hac actione reuocatoria, vide Roland. conf. 85. libro secundo, & Vol. de reg. & fall. fol. 357.
- 10 Et requiritur primo quod debitor sciat se habere creditores, quæ scientia semper præsumitur nisi probetur contrarium, cum consistat in facto suo, vt in l. quanquam. ff. ad Velleianum.
- 11 Secundo requiritur quod alienatio sit facta in fraudem, vt probatur per iura supra allegata, & tenent & notant doctores in d. §. item si quis in sti. de actio.
- 12 Et est aduertendum quod si debitor alienauit bona ex titulo lucratiuo, tunc sufficit fraus ex parte debitoris tantum vt in l. omnes. §. Lucius ff. quæ in fraud. credi.
- 13 Si vero ex titulo oneroso, tunc requiritur fraus ex parte debitoris, & etiam ex parte contrahentis, vt in l. si sciens. ff. de contrahend. emptio. & in l. penult. C. de reuocandis his quæ in fraud. alienata sunt, & notat Nicasius numero octauo, & alij in dist. §. item si quis, vbi ponit rationem diuersitatis.
- 14 Et est etiam notandum quod quando res alienata est titulo lucratiuo præsumitur debitor in fraudem alienare quando omnia bona sua, vel maiorem partem eorum alienauit, vt in d. l. omnes. §. Lucius, & tenet Nicasius in d. §. item si quis.
- 15 Si vero non alienauit omnia bona vel maiorē partem, tunc probanda est fraus per coniecturas, vt si donauit coniuncto, vel post donationem, iterum possedit, vel donatarius permissit enim rem vendere, vel accusatus est de crimine, vel crimen commisit quod est notorium, vt notat Nicasius in dist. §. item si quis, nume. 8. & vide circa hoc positam actione de dolo.
- 16 Item si pretium non eo respondet cessione actionis præsumitur cessione mutata, vide Gabriel Roma. 2. part. fol. 1063. & in venditione facta minor pretio, vide Acoft. c. si pater. fol. 552. num. 25. cum alijs.
- 17 Et quando cessione actionis fieri possit in præiudicium creditorum, vide Vol. de reg. & fall. fol. 1017. & quid in donatione, vide Acoft. c. si pater, fo. 552. num. 25. cum alijs.
- 18 Confessio doris facta à marito cōstante matrimonio an & quomodo & quando præsumatur facta in fraudem creditorem, vide Roland. confil. 74. lib. 4.
- 19 Sed quid in vltimis voluntatibus an præsumatur fraus legando bona & est dicendum quod si bona ultra non sufficiunt ad satisfaciendum creditoribus sufficit primus euentus, vt præsumatur fraus, vt in l. fin. §. si vero creditores. C. de iure deliber. quia præsumitur quod legari sunt relictæ deductæ ære alieno, vt in l. quod autem. §. penultim. alij item necessarius. ff. quæ in fraud. cred. & idem si relictæ sint libertates fideicommissariz, vt in l. si. C. de reuocand. his quæ in fraud. credi. alieni sunt.
- 20 Si tamen libertates relictæ sint directe requiritur euentus & consiliū, vt in dista l. si. quia directe libertates statim debentur mortuo testatore, & sic difficilius reuocantur, quam fideicommissæ.

Libri secundus praxis ciuilis.

commisariæ, quæ non debeatur nisi post aditam hæreditatem, vt notat Nicasii. in dicto §. item si quis. num. 9.

21 Tertio requiritur in hac actione, quod creditores sint decepti, vt in l. ait prætor, §. ita demum, ff. quæ in fraudem credit.

22 Quarto requiritur, quod alienans possideat naturaliter & ciuilitè, vt in l. si quis, C. de actio. & oblig.

23 Quinto requiritur, quod excusio facta sit in bonis debitoris, vt in l. a. C. de reuo. cand. his quæ in fraud. credit. & quomodo excusio sit faciendâ, vide Rotundum consil. 85. lib. 2.

24 Et est notandû, quod ista actio reuocatoria, vt in principio dictum est, datur contra possessorem in solidum, si commisit fraudem, & datur intra annum vtilem, vt in l. i. ff. quæ in fraud. credit.

25 Sed si non commisit fraudem, datur contra eum & hæredes eius de eo quod ad ipsum peruenit, vel dolo fecit, quod ad ipsum non perueniret, & tunc actio est perpetua, vt in l. ait prætor, §. hæc actio, ff. quæ in fraud. credit.

26 Nec datur contra emptorem nisi esset particeps fraudis, vt in dicta l. si sciens, ff. de contrahenda emptio.

27 Nec etiam datur contra alienantem, nisi occularet bona, vt non possent inueniri, vt in l. fin. §. si. ff. quæ in fraud. credit.

28 Et nota, quod ille contra quem agitur potest debitori soluere ante litem contestatam, & sic rem retinere, vt in dicta l. ait prætor, §. illud certe, ff. quæ in fraud. credit. & vide circa hoc Nicasium & alios in dicto §. ite si quis.

Alia est actio in factum de alienatione iudicij mutandi causa facta, quæ locum habet quando possessor alicuius rei existimans eam aliquem petiturum eo quod esset suæ, vel haberet ius in ea alienauit dictam rem in aduersarium duriorè, & datur con-

tra alienantem pro interesse illam se nouisse alienantem, vt in lege 1. de alienat. iudicij mut. eam. facta. Circa quam actionem vide Rebusum 2. par. folio 453.

29 Cæsisio in potentiorè quando fieri potest, vltima Rebusum vbi supra, vide Vol. de reg. & fall. fol. 162.

30 Cæsisio debiti, quando fieri possit filio scholastico, vide Vol. de reg. & fall. fol. 161. & Rebusum 2. par. folio 464. cum aliis.

31 Si tamen alienatio fiat post litem contestatam habet locum alia actio de qua in titulo ff. & C. de litigiosis, & vltra dicta in actione rei vendicatione, vide Rebusum dicto folio 453. in 2. parte.

EX §. XVI.

SUMMARIA.

- 1 Cæsisio bonorum quare suis inueniatur.
- 2 Cæsisio bonorum quomodo liberet à vinculis.
- 3 Cæsisio bonorum an liberet à debito.
- 4 Incidens in paupertate sua culpa, an habeat hoc beneficium.
- 5 Restitutus à Principe, an possit cedere bonis.
- 6 Cæsisio bonorum an habeat locum in delictis.
- 7 Pactum quod debitum non possit cedere bonis, an valeat.
- 8 In pacto iurato de non cadendo, an procedat.
- 9 Nobilitas, an privilegio mobilitatis renunciare possit.
- 10 Beneficia cæsisionis bonorum si prodest principali, non prodest fideiusso-ri.
- 11 Immanis est actio qua excludit creditorem inopiã.

De remedio cessionis bonorum. §. XXIII.

CESSIO Bonorum inuenta est nequis detruatur in carcerem non tamen liberatur per hoc adebito, quia si postea perueniat ad pinguiorem fortunam tenetur satisfacere creditoribus in quantum poterit, ut in l. i. C. qui bonis cedat possit.

Et circa materiam huius remedij, vide Mahte. de Affict. deci. 296. & 378. & Ceph. l. 2. part. conf. 192. & Anto. Nat. conf. 361. 440. & Capille. Tholo. deci. 136. & 259. & Mantuam in glosario, fol. 118. & 133. & Roland. conf. 7. lib. 2. & Couarra. variarum resolutio. fol. 93. & in c. quamuis, fol. 61. num. 6. & Anto. Gome. 2. tomo, fol. 91. num. 52. & in l. 79. Tauri, & Avilesi. in cap. correctorum, fol. 199. num. 6. cum alijs, & Suarez in l. post rem iudi. folio 410. cum alijs, & titul. 15. part. quinta, & Siluan. consilio 24.

2 Quando cessio bonorum liberat a vinculis, vide Mencha. 1. tomo, fol. 86. num. 49. & 51.

3 Cessio bonorum an liberet adebito & ad quid cedens bonis teneatur, vide Vol. de reg. & fall. fol. 119. cum alijs.

4 An habeant beneficium cessionis bonorum qui sua culpa in pauperitatem inciderunt, vide Tiraquel. in l. si vaquā folio 117. numero quinto.

5 Restitutus a Principe an habeat beneficium cessionis bonorum, vide Acosta in prima part. fol. 36. numero 45.

6 Cessio bonorum an habeat locum in delictis, vide Bossi. in practica, fol. 31. numer. 24. & 25. & Bernard. Diaz rez. 75. & ibi addi, fol. 16.

7 Et nota quod non valet pactum,

quod debitor bonis cedere non possit, quia istud remedium non potest renunciari cum sit contra bonos mores, ut in authen. immo. C. de actio, & oblig. circa, quod vide Nicasi. & alios in §. cum eo insti. de actio. & Mencha. c. fol. 551. num. 79. cum alijs, & tract. clausularum, fol. 801. & Bossi. in pra. tit. fol. 31. num. 28. & Gabriel. Roma 1. par. fol. 810. & Vol. de ieg. & fall. 686.

8 Et quid si interueniat iuramentum vide Mencha. dicto 1. tomo folio 627. num. 19. & fol. 645. num. 17. & Doct. superius citatos, & posita in actione ex iuramento.

9 Nobilis an possit renunciare privilegio nobilitatis, ut possit pro debito in carcerari, vide Mencha. dicto 1. tomo, fol. 551. numer. 75. cum seq. & Couarra. in c. quamuis pactum, fol. 61. numer. 5. & Orosci. in l. ius ad quationis, numer. si de pact. fol. 882. & in l. si quis crediderit numer. 4. fol. 1016. Hodie de iure regni nobilitatis privilegium non potest renunciari.

10 Beneficium cessionis bonorum competens principali non prodest fideiussori, vide Lauren. Silva. conf. 24. num. 1.

11 De inter pretatione regule in anis est actio, quam in opia debitoris excludit, vide Mantuam. in glosario, fol. 100.

12 Vide supra posita de pacto maiorum in actione hypothecaria.

EX §. XXIII.

S V M M A R I A.

- 1** **H**ODIE Quae actio competat pro dote.
- 2** Actio pro dote competat marito contra mulierem.
- 3** Dos si non est expresse promissa qua sit, ut dicatur congrua.
- 4** An mulier nubens videatur dare omnia bona sua in dorem.

5 Inver. se

Liber secundus praxis ciuilibis, C

- 5 *Imerere dotis an peti possit.*
- 6 *Hac actio contra quē competat.*
- 7 *In hac actione agere potest ex stipulata etiamsi non interuenierit stipulatio.*
- 8 *Actio de dote qua habetur privilegia.*
- 9 *Actio de dote habet tacitam hypothecam in bonis mariti.*
- 10 *Dos an praferatur creditoribus habentibus expressam.*
- 11 *Lex praesumitur adimere privilegium quod per ipsam legem datum est.*
- 12 *Dos an praferatur omnibus creditoribus tacitam & expressam hypothecam.*
- 13 *Creditoribus an habeantur offerendi dorem.*
- 14 *Satisfactio mulieri pro dote quomodo factenda sit.*
- 15 *Mulier pro rebus hereditatis quomodo agere possit.*
- 16 *Hereditatio quando emptionem faciat.*
- 17 *Vxor quomodo possit vendicare maritum pro solutione dotis.*
- 18 *Vxor quomodo probare debet inopiam mariti, ut petere possit dorem.*
- 19 *Constante matrimonio quando mulier potest agere ad dorem.*
- 20 *Iuri hypotheca an possit per vxorē renouari.*
- 21 *Mulier renunciandi hypotheca in bonis mariti an nullis statutibus bonis mariti admittatur ad agendum.*
- 22 *Mulier qua petere possit soluto matrimonio.*
- 23 *Mulier ultra dorem potest petere bona parafernalia.*
- 24 *Mulier soluto matrimonio potest petere fructus dotis.*
- 25 *Retentio an competat mulieri pro dote.*
- 26 *Heres mariti an teneatur alere uxorem.*
- 27 *Mulier an habeat tacitam hypothecam priuilegiatam.*
- 28 *Maritus soluto matrimonio qua restinere tenetur.*
- 29 *Mulier potest petere rem emptam ex pecunia dotali.*
- 30 *Mulier potest petere arras a marito promissas.*
- 31 *Maritus an obligetur promittens arras ultra summam legis regie.*
- 32 *Minor an possit arras sine decreto promittere.*
- 33 *Legatū factum ab vxore mariti an censetur factum animo compensandi.*
- 34 *Mulier an possit petere medietatem lucrorum.*
- 35 *Pactum interuirum, & vxorem an valeat.*
- 36 *Disipatio mariti inuita an ex compulsa post mortem.*
- 37 *Intellectus ad auth. preterea. C. unde vir, & vxor.*
- 38 *Vxor an succedat marito.*
- 39 *Auth. preterea, an hodie habeat locum.*
- 40 *Legitima vxoris an possit tertiari & quiriari.*
- 41 *Mulier non cognoscens carnaliter maritum an habeat quartam.*
- 42 *Vxor vidua infra annum luctus luxuriose viuens quid amittat.*
- 43 *Qua consuetudo seruatur in dote restituenta.*
- 44 *Maritus in dote restituenda non tenetur ultra quam facere potest.*
- 45 *Haeredes similiter non tenentur, nisi in quantum facere possunt.*
- 46 *Dolus mariti quando ei necesse.*
- 47 *Maritus an iuramento renunciare possit priuilegio ultra, quod facere possit.*
- 48 *Fide iubere an possit quis pro dote.*
- 49 *Iuramento an renunciari possit fideiussoribus.*

- 50 Actio personalis & hypothecaria, an simul possint intentari.
- 51 Actio pro dote non, solum datur mulieri sed etiam eius patri.
- 52 Dos quomodo probetur an per confessionem.
- 53 Confessio quando presumatur facta ex causa praterita solutionis.
- 54 Confessio recepta dotis validatur inramento.
- 55 Confessio mariti quando valet.
- 56 Confessio maris de dote facta senex, & ignobilis uxori, an valet.
- 57 Impensa facta a marito in rebus dotibus, an pro eis posse competere retentionem mariti.
- 58 Qua impensa fieri possunt in rebus dotibus.
- 59 Qua impensa minuant dotem.
- 60 Impensa vitales quo iure repetantur.
- 61 Impensa voluntaria an peti possint.
- 62 Lit. lites in actione pro dote quomodo est formandus.

lio 271. cum aliis, & titulum 11. & 12. par. 4.

2 Quare actio primo competit marito contra mulierem, ut soleatur dos promissa pro oneribus matrimonio sustinendis, ut in dicta lege vnica, C. de rei vxoris actio.

3 Sed fides non sit expresse promissa, quae sit & dicatur congrua dos, vide Beccium consilio 112. numero 6. & 8.

4 Et an mulier nubens videatur dare in dotem omnia bona sua, vide Scotum 2. p. libro 3. responso 13.

5 Et an maritus qui sustinuit onera matrimonij possit petere interesse dotis non solute, vide Igneum in l. cura bit, numero 15. cum aliis, & num. 41. cum seq. C. de action. empti, & Palacium Rube. in repetitio. cap. fol. 135. num. 3.

6 Item haec actio competit mulieri contra heredes mariti eo mortuo, & contra maritum eo viuente, si vergat ad mortuum ut in l. 1. & in l. 6. constante, in principio, ff. soluto, circa quod vide Bolognetum in rubr. ff. soluto matrimonio, numero 219. cum aliis vsque ad finem, & Anton. Gomez in l. 50. cum seq. Tauri.

7 Et licet ista actio dicatur ex stipulatu datur etiam si nulla stipulatio intercessit, nam semper ius fingit stipulationem intercessisse, ut in dicta vnica, in principio, C. de rei vxoris actio, quae fictio hodie aeterna lege huius Regni non est necessaria.

8 Et ultra hoc privilegium habet haec actio multa alia privilegia, quae referuntur per Nicasium & Doctores in §. fuerat, Institu. de actio. & per Ripam in l. 1. num. 22 & 54. cum aliis ff. soluto matrimonio, & in l. privilegia, ff. de privileg. credit. fol. 62. cum aliis.

9 Quorum vnus est, quod habet tacitam hypothecam in bonis mariti, ut in l. asiduis, C. qui potiores in pigno. habeant, & praeretur mulier omnibus

De actione pro dote.

§. XXIII.

LICET olim marito pro dote petenda, & uxori pro dote repetenda dux competebant actiones, scilicet actio rei vxoris, & actio ex stipulatu, ut in l. vnica, §. 1. C. de rei vxoris actio. Hodie tamen sublata actione rei vxoris totum ius ex ea transfusum est in actionem ex stipulatu. ut in dicta l. vnica. vide Antonium Gora. in legibus §. 1. 52. 53. Tauri, Cephal. consil. 122. lib. 1.

Et circa hanc actionem vide Matthaeum de Afflict. decis. 194. 200. 209. 284. 349. & Capiciu decis. 176. Thom. Grammat. decis. 92. Casane, consil. 7. & 61. Anton. Angulfol. in memor. de dote, consil. 8. & inter consilia feud. consilio 16. Rebuf. 1. par. fo.

Liber secundus praxis ciuillis.

- nibus creditoribus habentibus, etiam tacitam hypothecam in bonis mariti, vt in dicto. §. fuerat, & ibi gl'of. & in dicta l. asiduis.
- 10 Sed non preferatur creditoribus habentibus expressam hypothecam, vt tenet gl'of. in dicto. §. fuerat in 3. opinione quam sequuntur communiter Docto. ibi: & in dicto. l. asiduis, & circa hoc vide Couarruu. variarum resolu. folio 32. & Ripam, in l. quæsitum cum. §. seq. ff. de priu. credi. fol. 57.
- 11 Et ratio est, quia lex præsumitur a creditoribus admire priuilegium, quod per ipsam legem datum est fauore mulieris, sed non præsumitur admittere priuilegium; quod homines sibi ipsis constituerunt ex conuentione, vt in l. f. C. qui potio. in pigno. habeantur.
- 12 Sed an muller habens expressam hypothecam preferatur anterioribus creditoribus habentibus etiam expressam, vide late Ripam in l. prima numer. 1. ff. soluto matrimonio, & in dicto. l. quæsitum cum. §. seq. ff. de priuileg. credi. fol. 57. & Couarru. vbi sup. a. fol. 32. & Capelle Tolosane deci. 218.
- 13 Creditores an habeant ius offerendi dotem contra vxorem possidentem, vel petentem in bona mariti, & an possit ei satisfieri in pecunia numerata, vide Iacob. Mendel. conf. 80. & Hip. Rimi conf. 3. & d. Fran. Saumer. selest. lib. 2. c. 12. & Roland. conf. 92. lib. 2.
- 14 Quando prorebus doctalibus extimatis mulier possit agere contra emptores, & an satisfaciatur soluendo extimacione in vide Roland. conf. 92. lib. 2. & Cephal. conf. 78. & Anto. Nat. conf. 650. & inter consilia feudalia conf. 30. vbi quid quando contra hæredes mariti.
- 15 Et quando æstimatio faciat emptionem, & quid in dubio, vide Tiracquel. de vtroque retract. fol. 236. & Cephal. conf. 351. & Becci. conf. 43. & Roland. conf. 92. lib. 2. & Couarru. pract. q. fol. 131.
- 17 Et quomodo possit vxor vindicare maritum pro solutione dotis in prælatione, vide Auendani. respos. fo. 8.
- 18 Vxore agente ad dotem constante matrimonio quomodo debet probare inopiam mariti, vide Petrum de Beninendis deci. 68.
- 19 Et est aduertendum, quod licet mulier constante matrimonio non possit agere ad dotem viuente marito nisi vergat ad inopiam debet intelligi agendo, secus excipiendo, quia licet non vergat ad inopiam potest opponendole contra creditores mariti petere dotem. eo viuente circa quod vide quæ posui in l. par. & Rebut. secunda part. fol. 418. & Scott. secunda part. libr. 4. respos. quarto.
- 20 Mulier an possit renunciare iure hypothecæ, vide Roland. conf. 70. lib. 2.
- 21 Mulier renuncians expresse hypothecæ in alienatione rei mariti an nullis stantibus bonis mariti admittatur ad agendum contradictam rem pro dote sua, vide Burfat. conf. 32. numer. 47.
- 22 Et non solum potest mulier soluto matrimonio petere dotem, vt dictum est, sed multa alia quæ refert Roxas in tract. de successio. ex testamento, & ab intestato cap. 33. pertotum, & Mantua. in glosario, fol. 82. & 134.
- 23 Item potest mulier vltra dotem petere bona paraphrenalia cum fructibus de quo vltra Roxas, & Mantuam, vbi sup. vide Ant. Nat. vbi sup.
- 24 Item potest petere mulier soluto matrimonio fructus, & vsuras dotis non solute seu alimenta, & quomodo hoc procedat vltra Roxas, & Mantuam, vide Burfat. conf. 9. numer. 41. & conf. 120. cum seq. vsque ad finem

- nem, & Mazol. conf. 15. num. 7. cum alijs, & Roland. conf. 55. lib. 2. & conf. 65. lib. 4. & eund. conf. 54. lib. 2. ant. 4. & Bernard. Dias. reg. 481. & ibi addi. fo. 139. & Franc. Marc. quæst. 308. & Mathæ. de Afflict. decis. 10. & Capi. decis. 24. & 65. & Cephal. conf. 85. & 184. & Rehus. 1. part. fo. 271. cum alijs. vide Matienç. in repertorio, verbo fructus.
- 25 Mulier donec sibi dos & legatum solvatur potest retinere rem hæreditariam quando ab hæreditibus antea nõ occupatur, & antequã hæreditas adeatur, & quomodo hoc procedat, vide Burfat. conf. 8. num. 15. & conf. 120. & quæstada c. 14. fol. 50. & quomodo mulier potest possidere bona mariti, vide eund. Burfat. consili. 9. numero 7. cum alijs & Franc. Marc. quæst. 179. & 864. & Scot. 2. par. lib. 4. responso. 4.
- 26 An hæredes mariti teneantur alere uxorem inopem, vide l. 8. & ibi glo. tit. 13. part. 6. & Cephal. conf. 24. 4. in 2. par. & Anto. Natta. consil. 658. in 4. part.
- 27 Mulier an habeat tacitam hypothecam privilegiam pro alimentis sicut pro dote vide Ripam in l. privilegia, numer. 10 cum alijs, fol. 62. ff. de privileg. credit. & Gab. Rom. 2. par. fo. 1564.
- 28 Maritus soluto matrimonio an teneatur reddere, quod recepit ex annuis censibus. vide d. Franc. Sarmet. sect. lib. 3. c. 10.
- 29 Item potest petere in solutione dotis rem empram ex pecunia dotali, quia efficitur dotalis, vt in l. 49. tit. 5. part. 5. & l. 28. tit. 13. ead. part. & vide Tiraquel. de vtroque retract. fol. 521.
- 30 Item potest petere arras a marito sibi promissas dummodo non excedat promissio decimam partem bonorum mariti tempore cõtracti matrimonij, vt in titulo, *De las arras*, vide Suarez.
- 31 Et an iuramento sit obligatus maritus qui arras vltra summã lege regia definitam promissis, vide Mench. 1. tomo fol. 631. nume. 33. & posita in actione ex iuramento.
- 32 Minor an possit promittere arras sine decreto, vide Suarez in titulo, *de las arras*, fol. 39. col. 2. cum alijs.
- 33 An legatum factum vxori a marito videatur relictum animo compensandi cum arras, vide Suarez in titul. *De las arras*, fol. 31. columna 1. cum alijs.
- 34 Item potest petere mulier medietatem lucrorum de quo vide titulum *De las ganancias*, & ibi Suarez, & Didac. a Segur. in tract. de bonis lucratis. const. matrimonio.
- 35 Et an valeat pactum tempore matrimonij inter virũ & vxorem, quod vxor non habeat partem in lucris nisi tantum dotem, vide Suarez in tit. *De las ganancias*, quæst. 2. fol. 10. col. 2. cum sequent.
- 36 Si maritus multa bona dissipauit constante matrimonio in ludo vel in alios malos vsus, an soluto matrimonio debeat imputari in suam partem lucrorum, vide Suarez in titulo, *De las ganancias*, fol. 21. col. 1.
- 37 Item potest petere mulier legitimam sibi debitam per authenticam præterea. C. vnde vir. & vxor. circa cuius materiam, vide Roland. conf. 14. & 15. lib. 3. & Simon de Pret. cõf. 9. per totum, & Cephal. conf. 244. in 2. part. & Anton. Natt. conf. 658. in 4. part.
- 38 Et an hodie succedat vxor marito per dictam authenticam præterea, vide l. 7. & ibi Grego. titulo 13. part. sexta.
- 39 Et an hodie dicta authen. præterea habeat locum etiam si sit melioratus filius intertio, & extraneo sit quintum legatum, vide Gome. Arias, in l. 4. quæ est 6. Tauri. num. 257. cum seq. & Gome. a Leone. responso 81. fo. 14.
- 40 Legitima vxoris per dictam authenticam.

vtiles, & voluntariæ. Necessariæ sunt sine quibus res esset peritura, vel deterioriora futura. Vtiles sunt, quibus res melioratur, Voluntariæ sunt, quibus res exornantur, vt in l. impensarum, ff. de verborum signifi.

- 59 Si ergo factæ sunt impensæ necessariæ, tales impensæ ipso iure abstrahuntur, & minuant dotem; & ideo, si in dote sit fundus, & pecunia, tunc pecunia retineri potest pro impensis necessariis, in rebus dotalibus factis. Si vero in dote sit fundus, & tantum impensum est, quantum fundus valet, pro testi fundus retineri, nisi mulier in tantum soluat impensas factas, vt in l. quod dicitur, ff. de impens. in rebus dotal. fact.
- 60 Si tamen impensæ sunt vtiles, tunc etiam repetuntur, non ipso iure, sed actione negotiorum gest. vel actione mandati, si mulier mandauerit.
- 61 Sed si sunt voluntariæ, permittitur abrasio sine læsione pristini status, circa quam distinctionem vide Nicasiū in d. §. sunt præterea, vbi alij, Instit. de actio.
- 62 Libellus in hac actione pro dote, quomodo procedat, vide Bologneti in rub. n. 220. cum alijs, ff. sol. matr.

Ex §. XXV.

I V M M A R I A.

- 1 Tutela quo iure conueniat.
- 2 Actio tutelæ directæ cui competat.
- 3 Actio tutelæ contrariæ cui competat.
- 4 Actio tutelæ datur post pubertatē.
- 5 Tutela finitur pubertate.
- 6 Annus quando dicitur completus.
- 7 Quibus modis finitur tutela.
- 8 Cura quibus modis finiatur.
- 9 Cura aduersum quando finiatur.
- 10 An per matrimonium finiatur cura.
- 11 Ad quid tenentur tutor & curator.

- 12 Pecunia minoris quomodo sit expendenda.
- 13 Tutor emens nomine minoris, & ex propria pecunia eius, pupilli efficiatur.
- 14 Tutores an possint pecuniam pupillarem fauori dare.
- 15 Tutor tenetur inuentarium facere de bonis.
- 16 Administrator bonorum an tenentur inuentarium facere.
- 17 Testator an possit remittere confessionem inuentarij.
- 18 Tutor recipit bona decreto iudicis.
- 19 Tutor non debet relinquere pupillum in defensionem.
- 20 Tutor legitimus tenetur satisficere.
- 21 Tutor testamentarius vel dativus non tenetur satisficere.
- 22 Curator testamentarius non tenetur satisficere.
- 23 Tutor datus a matre, satisficere non tenetur.
- 24 Tutor male administrans ad quid tenetur.
- 25 Suspicio an colligi possit in moribus.
- 26 Suspicio an possit per familiam probari.
- 27 Tutor male alienans rem pupilli, qualiter ei succurratur.
- 28 Suspectus tutor potest remoueri a se administrationem.
- 29 Tutor, finita tutela, tenetur reddere rationem administrationis.
- 30 Ad quid tenentur tutor & curator.
- 31 Quando plures tutores fuerint dati, quomodo debeant conueniri.
- 32 Conuentus, quando tenentur in solidum.
- 33 Conuentus habet quatuor beneficia.
- 34 Tutor quando vnus gessit, aliter nō, quomodo conueniendus.
- 35 In administratione Reipublicæ præsereus, & deinde nominatus, gerentis conuenitur.
- 36 Administratio quando est pluribus commissa, & quando in solidum tenentur.

Liber secundus praxis ciuilis,

- 37 *Actio tutela datur contra heredes de dolo.*
- 38 *Actio rationis reddenda quomodo trauscat: contra heredes.*
- 39 *Actio de ratiociniis distrahendis, qua dicitur.*
- 40 *Actio de ratiociniis, an differat ab actione tutela.*
- 41 *Actio tutela datur in simplicium ob dolum de ratiociniis, actio datur in duplum & ob dolum.*
- 42 *Actio tutela datur contra tutorem & heredem, & actio de ratiociniis contra tutorem tantum.*
- 43 *Actio tutela & furti quomodo se habent.*
- 44 *Actio tutela sicut datur minori contra tutorem, ita actio subsidiaria.*
- 45 *Subsidiaria actio datur minori.*
- 46 *In actione subsidiaria conueniuntur primo tutores.*
- 47 *Administratio tutela si inter plures non fuerit diuisa, quomodo conueniunt sint.*
- 48 *Actio pro tutela pratoria contra quem datur.*
- 49 *Actio in factum pratoria cui datur.*
- 50 *Actio contraria qua dicitur.*
- 51 *Data ratione, an possit tutor iterum compelli.*
- 52 *Quomodo bene tutoris sint tacite obligata pupillo.*

De actione tutela.

§. XXV.

S I C V T naturali iure conuenit impuberes aliena tutela Regi, ita conueniens est tutores post pubertatem rationes reddant, vt in §. impuberes, Instituti. de Attiliano tutore.

Et sic actio tutelae directa datur pupillo contra tutorem finita tutela, vt re. Idat rationem de gestis: in ea, & de male gestis faciat resti-

tutionem, vt in l. si tutor, §. fin. ff. de tutel. & ratio distrahend. & in §. tutor, quoque, Instituti. de obligat. quae ex quasi contractu nascuntur,

3 Et contraria actio tutelae datur tutori contra pupillum pro impensis vtilibus, & necessariis factis pro persona, vel rebus pupilli, vt illi restituantur, vt in dicto §. tutor. quoque, & in l. ff. de contraria & vtili tutela. Et est actio ciuilis & bonae fidei, vt notatur in §. actionum. Instituti. de actio.

Et circa materiam huius actionis, vide Ripam in l. quæsitum, §. si quis cum tutor, ff. de priuileg. credit. folio 58. & Francisc. Marc. 3. par. quæstione 251. & 2. par. quæst. 99. & Boer. decif. 59. & 60. & Matthæ. de Aff. ff. decif. 13. & 207. & l. 5. titu. 14. & titulum 16. 17. & 18. & 19. p. 6 & Guil. lerm. Benedif. 3. par. folio 19. cum aliis.

4 Et pro declaratione huius actionis est præsupponendum, quod ista actio tutelae non datur nisi post pubertatem, nisi ante eam sit finita tutela, vt in l. si tutor, & in l. nisi finita, ff. de tutel. & ratio distrahend. vel nisi actio habeat causam vetustiore quam tutela, vt in §. rsi inter tutorem, vbi glossa & Doctores, Instituti. de auctori. tut.

5 Finitur autem tutela pubertate pupilli, quæ dicitur esse in masculis post 14. annum completum, & in feminis post 12. vt in §. 1. Instituti. quibus modis tutela finitur.

6 Et in hoc casu, & in aliis favorabilibus ad complendum annum sufficit attingere vltimum diem; sed in odiosis regulariter de momento ad momentum, vt notat glossa in l. 3. ff. de mino. Nicasi. in dicto §. 1. num. 4.

7 Finitur etiam tutela septē aliis modis, vt per arrogationem, seu deper-tationem pupilli, vel si pupillus redigatur in seruitutem, vel capiat̄ur ab hostibus,

- hominibus, vel si tutor datus sit in testamento sub conditione, & conditio existat; vel datus sit in testamento ad certam aetatem, & finitur tempus; vel morte pupilli, seu tutoris, vel maxima seu media capitis diminutione tutoris, seu minima in legitima tutela, seu quacumque capitis diminutione pupilli; vel si propter suspensionem tutor sit remorsus, vel ex iusta causa accusatus, ut in §. finitur, cum aliis seq. Insti. quibus modis tut. fini. & in l. si arrogati, ff. de tut. & in l. si tutor, ff. de tut. & ratio. distrahend. & in Authent. ingressi. C. de sacrosanct. Ecclef.
- 8 Et eisdem modis finiuntur curae pupillorum, ut in l. C. quando tutor, vel curat. esse desit.
- 9 Curae autem adutorum finiuntur post 25 annum, ut in §. 1. Insti. de curato. nisi essent datae ad certam causam vel speciem, ut in §. fin. Insti. quibus mod. tut. finiatur; vel nisi puberes veniam aetatis impetrauerint, quaestione iuris habentur, ac si essent 25. annorum, quam veniam non possunt impetrare masculi, nisi in 20. anni, & foeminae in 18. ut in l. 1. & 2. C. de his qui veniam aetatis impetr.
- 10 Sed an minore matrimonium contrahente curatoris officium finiatur, vide Parlador. c. 12. fol. 165.
- 11 Et est advertendum, quod tutor & curator tenetur, & iuratur primo, quod pro minore inutilia non faciant, & utilia non praetermittent, ut in Authent. ut hi qui obli. perhi. se habere res mino. §. fin. col. 6. & vide Cephal. consilio 429.
- 12 Et sic tenetur tutor, vel curator, pecuniam minoris in emptione praediorum expendere, ut in l. 3. §. tutores, ff. de suspect. tut. & circa hoc vide Portium consil. 113. & Cephal. consilio 429.
- 13 Et licet tutor vel curator non emat bona nomine minoris, si emat ex pecunia eius, efficiuntur minoris, si vult, & sunt illi tacite hypothecata, de quo vide Ripam in l. Senatusconsulto, numero 14 cum aliis, ff. in quibus causis pignus vel hypoth. tacite contrahi, fol. 171. & vide l. 49. tit. 5. parti. 5. & l. 25. tit. 13. eadem parti. ubi idem in Ecclesia & vxore.
- 14 Tutores an possint hodie pecuniam pupillarem faenori dari, vide D. Antonium a Padilla folio 71. numero 26.
- 15 Item secundo, tutor iurat, & tenetur inventarium facere de rebus pupilli, ut in l. tutor qui repertorium, ff. de administratio. tut. Circa quod vide Rebus. 1. par. fol. 277. cum aliis, & fol. 280. cum aliis, & l. 99. & 102. tit. 18. par. 3.
- 16 Administrator honorum an teneatur inventarium facere, & quid in patre, vide Hippol. Riminaldum consilio 53.
- 17 Testator an possit remittere confessionem inventarii, vide Ioan. Gu-tier. in l. nemo potest, ff. de legat. 1. & posita in actione ex testamento.
- 18 Item tertio iurat, quod recipiet bona decreto iudicis, & a iudice, ut in l. fin. C. arbitrium tutelae.
- 19 Quarto iurat, quod pupillum non dimittet indefensum, ut in l. fin. ff. de administratio. tutorum.
- 20 Item, quinto tenetur satisfacere tutor legitimus quod fallit in patrono liberti, ut in l. legitimos, ff. de legit. tut. & in §. 1. Insti. de satisfact. tutorum; & etiam dativus sine inquisitione, ut in l. fin. C. de author. praest. & in dicto §. 1. & non debent administrare, nisi prius satisfecerint, ut in l. 1. C. de tut. & curat. qui satis non deder.
- 21 Tutor autem testamentarius, vel ex inquisitione datus, non tenetur satisfacere, in dicto §. 1. Institui. de satisfact. tut. vel curat. nisi in terminis, §. sed si ex testamento, eiusdem tituli.
- 22 Et sicut tutor testamentarius non tenetur satisfacere, ita curator testam-

Liber secundus praxis ciuilis,

- tarius, vt in l. si filio, ff. de confirmando tuto. Et licet curator non detur in testamento, vt in §. 1. Insti. de cura datus, tamen confirmatur decreto iudicis, & nõ tenetur satisficere, vt ibi dicitur.
- 23 Quod non procedit in tutore dato à matre, qui debet satisfacere, vt in l. 1. ff. de confirmando tutore; quia consilium matris non est ira firmum, sicut patris, vt notatur in §. fin. Insti. qui alie. non licet, & tenent Ang. & Nicasius. in dicto §. Institui. de satisfactio. tut. vel curato.
- 24 Et est aduertendum, quod tutor, vel curator, qui supradicta promissa non seruat tanquam male administrans, & suspectus, est remouendus, licet satisfactionem offerat, vt in §. libertus, & per totum Insti. de susp. tut. vel cura.
- 25 Suspicio autem ad remouendum tutorem vel curatorem potest colligi ex defectu in moribus, vt in l. 2. §. c. cum reliquis, ff. de tut. & ratio. distrahend. & in d. §. libertus, & in §. suspectus, Insti. de suspect. tuto. vel curato. vel ex dolo, culpa, negligencia, vel imperitia tutoris, vel curatoris, vt in d. §. suspectus, vel ex non præstatione alimentorum, vt in §. si quis tutor, Institui. de de suspectis tut. vel ex supradictis requisitis, vt in d. l. tutor, qui reperiuntur, ff. de administratio. tut. & in l. 3. §. tutores, ff. de suspect. tut. & in l. fin. C. de administratio. tut. Et vniuersaliter de omnibus coniecturis ex mala administratione, vt in l. 3. §. præterea, ff. de susp. tut.
- 26 Et est etiam attendendum, quod ad probandas dictas causas suspicionis, præstet sumi informatio vel probatio à familia, vt in l. fin. ff. de suspect. tut. & notat Nicasius in d. §. libertus.
- 27 Et qualiter pupillo sit succurrendum quando tutor male alienauit rem pupilli, vide Cephalum consil. 115. & dicta in beneficio resti.
- 28 Et est etiam notandum, quod suspectus tutor, vel curator potest remoueri an
- te administrationem, & tunc non debet accusari nisi propter dolum remoueat, vt in l. h. enim, ff. de susp. tut. & in l. 3. C. eod. titu. Item potest remoueri in ipsa administratione, & tunc potest accusari, & ratio diuersitatis est, quia plus delinquit qui male administrat, quam qui nullo modo administrat, vt in l. Iulianus, & in l. si sterilis, §. cum per venditionem, ff. de actio. empti. Item potest remoueri post administrationem, sed tunc non agitur de suspecto, sed de actione tutelæ, vel de rationis distrahendis, vt in §. fin. Insti. de Attilia. tut.
- 29 Finita autem tutela ex aliqua causa illarum, quarum in principio mentionem fecimus, tutor tenetur actione directæ tutelæ reddere rationem de gestis in tutela, & de male gestis restitutionem facere, vt in l. si tutor, §. fin. ff. de tutel. & ratio. distrahend. & in §. tutor quoque. Insti. de oblig. quæ ex quasi contractu nasc.
- 30 Ad quid tamen teneatur tutor & curator, & alij administratores & quomodo teneantur reddere rationem administrationis, vide Roland. conf. 49. lib. 1. Contru. variarum resolutio. folio 149. & tract. de successio. ex testa. & abintesta. fol. 229. & 413. cum aliis, & Deci. consil. 192. in 1. par. & Cephal. consil. 429. & Syluest. verb. Administratio. fol. 28. & Gabr. Roman. 1. par. fol. 15. Marzoll. consil. 15. Aniles. in cap. correct. fol. 232. cum seq. & Rebus. 1. p. fol. 277. cum aliis, & Cephal. consil. 192. in 2. par. & Anton. Nat. cõ sil. 39. 40. 102. 113. 410. Porti. cõ sil. 147. & Ferret. consil. 306. & Scot. 2. p. lib. 1. respon. 5.
- 31 Et quando plures tutores, vel curatores fuerunt dati, quomodo debeant conueniri, est distinguendum; aut diuisa fuit administratio tutelæ per iudicem, vel testatorem, aut non? si fuit diuisa, quilibet tenetur pro sua administratione tantum, & non tenetur vnus pro alio, vt in l. tutor, & in

- in J. Lucius, §. penult. ff. de administrat. & in l. c. de dicit. tut. Fallit tamen in quinq; casibus, in quibus tenetur vnus pro alio, quorum quatuor ponit glos. in §. sciendum autem Insti. de fidei. iust. tut. vel durato. verb. Subsidiaria; & aliam ponit glos. in dicta l. 2. verb. Prouidor. in C. de dicit. tut.
- 32 Si verò non fuit facta diuisio conuentus, tenetur in solidum, vt in l. 1. §. tractemus ff. de ratio. distrahend.
- 33 Tamen est aduertendum, quòd qui liber conuentus habet quatuor beneficia in hoc casu, scilicet ordinis, diuisionis, cessionis, & vtilis actionis sine dolo, & hoc quando gessit sine dolo, quia si dolo gessit, solum habet beneficium diuisionis, vt notat Barr. in l. 1. C. de transactio. & vide Nicasium in dicto §. sciendum, Insti. de satisfactio. tut. vel cura.
- 34 Et est etiam aduertendum, quòd quando quis habet beneficium ordinis, hoc est quando non fuit facta diuisio, & vnus gessit & alius non, tunc conuenitur primo gerens, secundo magistratus (vt infra dicitur), tertio nõ gerens, vt in l. 2. C. de dicit. tut. & in l. etiam, & in l. Aemilius, & in l. tres tutores, §. item eis, ff. de administrat. tut.
- 35 Et ex administratione Reipublice prius conuenitur gerens & nominator gerentis, quàm collega, l. quoniam, ff. de conueni. fiscal. debito. lib. 10. de quo vide glos. mag. in l. Imperator, ff. ad municipal. verb. Nominauerit, quam refert & sequitur Nicasi in d. §. sciendum, Insti. de satisfactio. tut.
- 36 Et quando administrator est pluribus comissa, quomodo & quòd tenetur in solidum, vide Anto. Nat. cõf. 428.
- 37 Est etiam notandũ, quòd ista actio tutelæ datur contra hæredes de dolo & lata culpa, quòuis defunctus etiã teneatur de leui culpa, vt in l. nõ similiter, ff. de magistrat. conueniend. & vide Nicasi in d. §. sciendum, Insti. de satisfactio. tut.
- 38 Et actio rationis reddendæ quòmodo transeat contra hæredem, vide Si

mo. de Pret. cõsil. 126. num. 17.

- 39 Item est aduertendum, quòd alia actio, quæ dicitur de ratiociniis distrahendis, datur etiã pupillo frãta tutela contra tutorem leuim, qui res suas distraxit, & conuertit in commo dum proprium, & datu ad duplum, vltra quod non petitur interesse, vt in l. 1. §. de ratiociniis, ff. de tut. & ratio. distrahend.
- 40 Hæc tamen actio de ratiociniis distrahendis, differt ab actione tutelæ, quia actio tutelæ non nascitur, nec exercetur, nisi post pubertatem, vt in l. si tutor, ff. de tut. & ratio. distrahend. actio verò de ratiociniis, & aliz actiones bene nascuntur ante pubertatem, sed non exercentur, vt in l. sed nõ datur, ff. de tut. & ratio. distrahend.
- 41 Secundò differunt, quia actio tutelæ datur in simplicium, & propter dolum, & latam culpam, & leuem; sed actio de ratiociniis, datur in duplum, & propter dolum tantum, ita tamen vt in duplum contineatur rei persecutio, vt in l. 2. ff. de contraria actio. tut.
- 42 Tertio differunt, quia actio tutelæ datur contra tutorem & hæredes eius, sed actio de ratiociniis, datur solum contra tutorem, vt in l. 1. ff. de tut. & ratio. distrahend. & vna intentata non datur alia, vt ibi.
- Actio verò tutelæ & furti, sic se habent, quod vna intentata, bene datur alia, vt in l. §. in tutela, & in l. 2. ff. de tut. & ratio. distrahend.
- Et etiã notandũ, quòd sicut actio directa tutelæ, vel curæ datur minori cõtra tutorem vel curatorẽ, ita actio vtilis, quæ dicitur subsidiaria, cõpetit ei cõtra eum, qui malũ dedit tutorẽ vel curatorẽ; in qua actione etiã veniunt vsurz, vt in d. §. sciendum, Insti. de satisfactio. tut. vel cura. & in l. fin. ff. de magistratib. conueni.
- Et ita etiã datur pupillo vel minori
- 45 subsidiaria actio cõtra eũ, qui tutorẽ vel curatorẽ dedit, cum in sufficere ei satisfactio, vt in dicto §. sciendum,

Libec secundus praxis ciuilis,

& in l. Aemilius, ff. de administratio. tut. & in l. fin. C. de magistra conue.
 46 Et cum hac actio sit subsidiaria cōueniuntur primo tutores, & postea in subsidium magistratus, vt in d. §. sciendum, & in l. Lucius, §. penult. & l. si plures, ff. de administratio. tut. & in l. duo, ff. de magistrati. conueniend. & notar glos. in l. i. §. tractemus, ff. de tut. & ratio distrahend. quam seq. Nicasi. numero 2. & alij in dicto §. sciendum, Insi. de satisfatio tut.

47 Nisi in casu, quo duo plures fuerunt tutores, & non fuit diuista administratio tutelæ per iudicē, vel testatorem, & vnus gessit, & alius nō; nam tunc coueniuntur primo gerens, & secundo magistratus, & tertio tutor, qui non gessit, vt supra dictum fuit, l. i. C. de diuis. tute. l. etiam, l. Aemilius, & l. tres tutores, §. item eis, ff. de administratio. tuto.

48 Alia etiam actio pro tutelæ p̄torio datur cōtra eum, qui se gessit pro tutore, & non fuit, & bona sic administrauit, vt reddat rationem, & reliquā inferat, in quo casu etiam datur contraria pro impet. sis, vt per totum titulum ff. de eo qui protut. gessit.

49 Alia etiam in factum actio p̄torio datur minori contra eum qui se dixit tutorem vel curatorem, & nō fuit pro repetitione eorum, quæ alienata sunt, & pro suo interesse, vt in l. fin. ff. quod cum falso tutore, & etiam datur contrahentibus cum tali falso tutore, vel curatore cōtra eum pro interesse, vt in l. i. ff. eod. tit.

50 Restat nunc videre in actione contraria quæ datur tutori contra pupillum pro impensis, quæ expensæ sint ipsi tutori compensandæ, circa quod vide Cephal. in consil. 429.

Et quando data ratione administrationis, possit tutor, vel curator, seu quilibet administrator iterum compelli ad dardam. non obstante quietatione. vide Cephal. consil. 292. in 2. parte, & Anto. Nat. consil. 9. 40. 102.

113. & 410. & Porti. consil. 147. & Ferrer. consil. 306. & Scot. 2. par. lib. 1. ref. pōl. 5. & Mantua. in glossar. fo. 2. 304. 412. & 459. & Abenda, in cap. correctorum, 2. par. c. 10. & l. 14. & ibi Gregor. tit. 18. par. 3. & L. 30. titu. 11. parti. 5.
 52 Quomodo bona tutoris sunt tacite obligata pupillo pro solutione, vide Rebuf. 1. par. fol. 413.

EX §. XXVI.

SUMMARIA.

- 1 Remedium l. fin. C. de edict. diuisiua toll. introductum in fauorem heredit.
- 2 Multa remittitur in remedio huius l.
- 3 Haeres debet adire hereditatem in hoc remedio, & quomodo.
- 4 In hoc remedio debet constare de morte testatoris.
- 5 Haeres institutus sub conditione debet adimplere conditionem.
- 6 Instrumentum testamenti debet ceteri omni vicio visibili.
- 7 Instrumentum habens vicium rasiua, an probet.
- 8 Cancelare, ca. s. are, & d. clere quid sit.
- 9 In remedio huius legis non debet apparere legitimus contraditor.
- 10 Quæ allegationes sint legitima pro hoc remedio.
- 11 In hoc remedio probationes admittuntur incontinenti.
- 12 Remedium huius legis an habeat locum in rebus incorporalibus.
- 13 Remedium huius legis an competat fideicommissario.
- 14 Remedium huius legis an competat venientibus ab intestato.
- 15 An hoc remedium competat filiis naturalibus.
- 16 Filio adoptato an competat hoc beneficium.
- 17 Hoc remedium an competat successoribus in tota. ann.

- 18 Beneficium huius l. an competat executoribus testamenti.
- 19 Remedium hoc, an competat dubitandi de viribus testamenti.
- 20 Hoc remedium an competat pro coactis.
- 21 Hoc remedium an habeat locum in infamis in re certa.
- 22 Hoc remedium an competat petenti rem permutatam cum fratre commissariis.
- 23 Remedium hoc, an habeat locum si testamentum non sit publicatum.
- 24 Hoc remedium an competat in testamento non cupativo.
- 25 Hares, an adita hereditate possit propria auctoritate capere possessionem.
- 26 Filius, qui erat absens possit propria auctoritate ingredi possessionem.
- 27 Hares an possit propria auctoritate capere possessionem vacantem.
- 28 Possessio quando sine apprehensione transeat in heredes.
- 29 Possessio de usufructu quando continuatur in heredem.
- 30 Plures si sint heredes, quomodo singuli pro indiviso possint apprehendere possessionem.
- 31 Possidere quomodo possint duo indivisi.
- 32 Possessio unius apprehensa quomodo comprehendatur possessio ceterorum.
- 33 Hares an iterum possit impetrare beneficium huius l.
- 34 Appellari an possit a sententia huius l.
- 35 Intentans remedium huius l. quare tenetur specificare.
- 36 In remedio huius l. non est necessarius libellus.

De remedio l. fin. C. de edicto diui ADR. TOLL. §. XXVI.

Remedium l. fin. C. de edicto diui ADR. TOLL. adeo est in favorē hz

redis inductum, quod testa ore mortuo ex sola inspectione testamenti ca rentis omni vitio visibili scriptus hæ res mittendus est in possessionē rerū quæ per defunctum tempore mortis tenebatur, si nō appareat legitimus cō traditor, si autē non appareat legitimus cōtraditor, & eius allegationes nō sunt legitimæ causæ cognita, interer etiam in possessionē, sed titulus legitimæ, vt si contraditor ostendat se habere potiora iura, vel præcipuisse bona, quorum possessionē mitti postulat, tū cessat remediū huius legis.

Et circa materiam huius l. vide Cephal. consil. 3. 4. & 152. 387. & Petrum de Beninend. decis. 83. & Mantuanū in glossario fol. 281. & Pirac. in tract. le mort. fol. 95. per totum, & in maxime fol. 115. nume. 24. cum alii, & fol. 150. numero 3. & l. 2. tit. 13. par. 6 & l. de Soria, quæ est l. 3. tit. 43. lib. 4. Recop.

2 Et est præsuppositū, quod ad hoc remediū huius l. locū habeat, requiritur primo, quod testamētū habeat requisita necessaria de iure, quæ sunt sex, scilicet causa effectus, materialis, formalis, subiectiva, substantiva, & finalis, de quibus vide la. e. Holopnet. in rubr. ff. de liber. & posthu. nume. 2. cum aliis seq. usque ad num. 22. & in l. nemo potest, num. 3. cum aliis, ff. de legat. 1. Burgos de Paz & alios Doctores in l. 3. Tauri.

3 Item requiritur, quod hæres addeat hereditatem, & quomodo debeat adire, & quando censetur adita, vide Marantam in l. is potest, ff. de acquirenda heredit. & Manuel Acofta in cap. si pater, folio 86. & folio 345. & Cephalum consil. 147. & vide etiam l. 11. & 13. titulo 6. part. 6.

4 Item debet consistere de morte testatoris, & quomodo sit probanda mors, & quando presumatur, vide Nicol. Boer. decis. 288. & Cephal. consil. 63. & Anton. Nat. consil. 241. & 654. & Capellæ Tolos. decis. 313. & Rebus.

Liber secundus praxis ciuilis,

2. par. fol. 321. cum aliis seq. & Deci. consil. 652. in 5. par. & Hippo. Rimi. consil. 64. num. 4. cum aliis, & Gabr. Roma. 1. par. fol. 798. & in 2. p. fo. 983. & l. 4. tit. 6. parti. 6.
- Item, si heres est substitutus sub conditione, requiritur quod conditio sit impleta, vt in dicta l. 14. tit. 6. parti. 6. & ibi glossa.
- Item requiritur, quod instrumentum testamenti careat omni vitio visibili, vt in dicta l. fin. Pro cuius intel- ligentia est præsupponendum, quod duplex est vitium, vnum visibile, & aliud inuisibile, circa quod vide pos- sita in responso, & Iacobū Mandel. ibi allegatum.
- Et quando obfit in testamento, seu aliqua alia scriptura vitium rasuræ interlineationis vel abreuiaturæ, vi- de Anton. Anguisol. in materia iudi- ciorum consil. 22. & 23. & Tho. Grā mat. consil. 75. fol. 404. & Anto. Nat. consil. 132. 146. 633. & 635. & Mantuā in glossario foll. 92. & 281. & Men- chac. 1. tom. fol. 311. num. 46. cum se- quentibus, & fol. 318. num. 104. cum sequen. & fol. 339. num. 60. cum aliis, & dicta in actione ex sententia.
- Et quid sit cæcelare, cassare aut de- lere, vide Scot. 1. par. lib. 1. resp. 19.
- Et quoniam remedium huius legis locum habet, si non apparet legitimus contradicitor, vel si appareat, & allegationes non sint legitimæ, est vi- dendum quis sit legitimus contradic- tor in casu huius legis; circa quod vi- de Anton. Nat. consil. 352. & Francis. Becci. consil. 3. & Roland. consil. 1. nu- mero 71. lib. 1. & consil. 2. & consil. 78. lib. 3. & Gabr. Roman. 2. par. fol. 1348.
- Et quæ allegationes sint legitimæ ad impediendum, missionem in pos- sessionem istius legis, vide eundem Becci. in dicto consilio 3. & Ioannem Igneum in Authent. ex causa, nume- ro 87. cum aliis, C. de liber. parte vel exhered. & in 3. p. fol. 83. n. 33. cū seq.
- Item est aduertendū, quod in hoc remedio probationes admittuntur in continenti, circa quod vide Roland. consil. 2. lib. 3.
- 12 Et an ista lex habeat locum in re- bus incorporalibus, vide Tiraquel. in tract. le mort, fol. 117. nu. 3. & pro qui- bu rebus, & quibus competat, vide Becci. in dicto consil. 3. num. 1. cum aliis, & Roland. in dicto consil. 2. li- bro 3. & Anton. Gomez in l. 45. nu- mero 134. cum aliis vsque ad 153. & Ludouic. de Molina lib. 3. cap. 13. nu- mero 44. 47. & 51.
- 13 Et an remedium huius legis com- petat fideicommissario, vide Francis. cum Marc. 2. p. quæst. 445 & Bursat. consil. 89. num. 15. & Prosper. consil. 64. & Burgos. de Paz in l. 3. Tauri num. 958. & quid ante restitu- tionem verbalem, vide Hippol. Rimi- nald. consil. 80. num. 35.
- 14 Remedium huius legis, an com- petat ven. entibus ab intestato, vide Tiraq. in tract. le mort, fol. 120. num. 13. & Ro- land. consil. 1. num. 5. lib. 1. & Mench. in 3. par. fol. 130. & Ioan. Gutier. in 5. sui, fol. 187. num. 72. cum aliis, & l. 3. ti- tu. 13. lib. 4. Recopilat.
- 15 Et an hoc remedium competat fi- liis naturalibus, vide Rojas de succes- sio. ab intesta. c. 14. n. 9.
- 16 An filio meliorato com- petat hoc be- neficium ad hoc vt mittatur in posses- sionem pro parte meliorationis, sicut pro parte hereditatis, vide Suarez in l. qui iu prioribus, q. 7. n. 19. fol. 215.
- 17 Hoc remedium istius legis, an com- petat successoribus maioratum, vide Ludouicum de Mol. lib. 3. cap. 13. vbi quæ remedia competant eis.
- 18 Beneficium huius legis, an com- petat executoribus testamenti, vide Ti- raq. in tract. le mort. fol. 178. n. 6.
- 19 Hoc remediū an com- petat dubitanti de rebus testamenti, vide Bursat. cō- si. 89. n. 21.
- 20 Hoc remedium, an com- petat pro- codicillis, vide Bursatum dicto consi- lio 86. num. 12. cum aliis sequentibus, Instru-

- Instrumentum testamenti an sit executivum alijs quam quoad missionem in possessionem, vide Rebuf. prima part. folio 140. 235. 157. cum alijs, & dicta in actio. ex testamento.
- 21 Remedium huius l. an habeat locum in institutis in re certa, vide Ripam in l. hoc interdicitum, numero 16. ff. quorum bonorum, & Roland. consilio 23. numero 49. libro primo.
- 22 Remedium huius l. an competat illi qui petit rem permutatam cum fidei commissario, vide Prosper. consilio 109. numero 24. cum alijs.
- 23 Hoc remedium an habeat locum si testamentum noster publicatum, vide Roland. consilio 22. numer. 16. libro 3.
- 24 Remedium huius l. an habeat locum in testamento nuncupativo sine scriptura, vide Tiraquell. de viroque retractu, fol. 303.
- 25 Hæres an adita hæreditate possit propria autoritate capere possessionem, vide Menchac. 3. part. fol. 130. num. 107. & 108.
- 26 Quomodo & quando filius qui erat absens possit propria autoritate in gredi possessionem bonorum quæ in hæreditate paterna remanserunt, dato quod bona essent per alium fratrem occupata, & de intellectu istius l. fin. & l. regni. vide Suarez in l. post rem iudicatam, folio 442.
- 27 Hæres an possit propria autoritate capere possessionem vacantem relictam a defuncto, vide Laurent. Silua. consilio 2. numero 86. cum alijs.
- 28 Possessio quando sine apprehensione transeat in hæredem, vide Bernard. reg. 562. & ibi additio. fol. 146. & Anto. Nat. consi. 398. & 399. & Mantuan in glosa. folio 254. & Rebuf. tertia parte, folio 276. cum alijs, & Tiraquell. in tract. Lemort. fol. 95. & 106. & 150. & 160. & Pedemont. deci. 26.
- 29 Et quando possessio defuncti continuatur in hæredem, vide Menochi. de recup. possess. remedio primo, numero 392. cum alijs, folio 44. & Ponti. consilio 88. & Petrum de Benitend. deci. 12. & Ant. Nat. cons. 237.
- 30 Si plures sunt hæredes quomodo singuli pro in diuiso possit apprehendere possessionem, & vna res possit pro in diuiso possideri, vide Bolognet. in l. stipulatioes non diuiduntur, num. 167. cum alis. ff. de verborum oblig. 250.
- 31 Et quomodo duo in solidum possidere possunt, vide eund. Bolognet. in l. 3. §. e contrario num. 16. & 36. cum alijs vsque ad finem. ff. de acqui. posse.
- 32 Possessione vnius rei apprehensa quomodo comprehendatur possessio ceterarum rerum, vide Anto. Nat. cõf. 429. & 446.
- 33 Hæres an iterum possit impetrare beneficium huius l. vide Tiraquell. in tract. le Mort. fol. 176. num. 2. cum alijs.
- 34 An a sententia lata ex ista l. fin. possit appellari, vide Tiraquell. in dict. tract. le Mort. folio 169. numero secundo cum alijs, & Bernard. Diaz regul. 35. & ibi additio. fol. 9. & quid in alijs remedijs possessorijs, ibi, fol. 8. formam sententiæ in remedio huius l. ponit prosper. conf. 143. num. 4.
- 35 Intentans remedium huius l. an teneatur specificare in libello bona quæ defunctus possidebat tempore mortis, vide Anto. Nat. conf. 654. num. 4. in 4. part.
- 36 In remedio huius l. non est necessarius libellus nec viciatur licet firma le conceptus, vide Burfat. conf. 89. num. 27.

Libert secundus praxis ciuilib.

EX §. XXVII.

S V M M A R I A.

1 **A** Ctio in factum quorum bonorum
habetur.

2 **P**ossit in possessio quid sit, & quid
habeat.

3 **S**uccessio qua sit.

4 **R**equisita in interdico quorum bono
rum habeat.

5 **I**nterdictum quorum bonorum in quo
differt a remedio l. fin. C. de edict.

6 **I**nterdictum quorum bonorum in quo
differt a remedio l. fin. C. de edict.

7 **F**ormam sententiae in actione quorum bono
rum ponit Prosp. consil. 143. n. 5.

De actione quorum bonorum,

§. XXVII.

1 **A** C T I O in factum quorum
bonorum competet ei, qui suc
cedit iure pretorio alicui
defuncto, & coram iudice agnouit bo
norum possessionem, & datur contra
possessores rerum, cum sunt in hzre
ditate defuncti, ad hoc ut sibi trada
tur possessio, nam quamuis per agna
tionem coram iudice factam habeat
dominium, ut in l. ff. quorum legato
rum, non tamen habet possessionem,
ut in l. cum heredes, ff. de acquiren
posse.

2 **C**irca materiam huius actionis vi
de Matthæum de Afflict. decis. 14. &
Pedemon. decis. 34. & Boer. decis. 116.
& Tirag. in tract. le mort, & titu. 14.
par. 6.

3 **E**t quid sit bonorum possessio, &
quid hereditas, & in quo differunt, vi
de Camillum, C. qui admitti, fol. 1.
num. 7. Et quæ sit differentia inter suc
cessorem bonorum & successore hz
reditatis, vide practi. A fini fol. 49. &
Menchal. am. 3. tom. fol. 63. & 79.
n. 20. cum alijs.

4 **Q**uæ sit successio, & unde dicta,
& quæ sit, vide Menchal. 1. tom.
fol. 1. vbi alia de successione.

31

4 **Q**uæ sint requisita interdico quo
rum bonorum, vide Marantam de or
dine iudiciorum fol. 167. cum alijs, &
Nicasii. & alios, & in §. sequens diuif
sio. Instit. de interdico. fol. 372.

5 **I**nterdictum quorum bonorum in
quo differt a remedio l. fin. C. de edi
cto diui Adria. toll. & ab interdico,
quorum legatorum, vide Ripam in
l. ff. de interdico. num. 3. fol. 66. & in
quo differt a petitione hereditatis, vi
de eundem in l. interdico, num. 7. & u
alijs, fol. 68. ff. quorum bonorum. Et
in quo differt a possessoria, hzredit.
peti. vide Nicasium num. 7. in a bore,
& vide decif. Pedemon. 56. Formam
sententiae huius actionis quorum bo
norum ponit Prosp. consil. 143. n. 5.

EX §. XXVIII.

S V M M A R I A.

1 **A** Ctio in factum quorum legato
rum cui, & contra quem da
tur.

2 **H**æres ad hoc ut possit hanc actionem
incentare, an debeat exuere lega
tarius.

3 **I**nterdictum quorum legatorum pro
quibus competat.

4 **L**egatarius potest propria autoritate
capere rem legatam.

5 **L**egatarius occupans legatum, amittit
suis legatis.

6 **N**ichioratus in tertio aut quinto, an
debeat capere pro legatum.

7 **T**estator an possit relinquere, ut lega
tarius propria autoritate possit cape
re legatum.

8 **Q**uando videtur scitatore de dispo
sitionem legatario accipiendi pro
pria autoritate.

De actione quorum legatorum.

§. XXVIII.

1 **A** C T I O in factum, quorum le
gatorum datur hæredi contra le
gatarium

gatarium, vel fidei commissarium qui propria auctoritate occupat legatum, vel fidei commissum ante aditam hereditatem nam interest heredi legata seu fidei commissum apud se retinere; vt si opus fuerit possit de trahere falcidiam, vel Trebelianicam, vt in l. i. C. quorum legatorum, & est actio pratoria.

Et circa istam actionem, vide Frac. Marc. d. c. i. 493. in 2. par. & inter consilia feudalia conf. 59. & Anto. Nat. c. 234. in 1. par. & Tell. Ferdi. in l. 3. Tauri, num. 4. vbi de fidei commissario.

- 2 Et est aduertendum quod ad hoc vt heres possit hanc actionem intentare debet cauere legatarijs seu fidei commissarijs, quod legata seu fidei commissum soluet, vt in d. l. i. C. quorum legatorum.
- 3 Interdictum quorum legatorum cui quando, & pro quibus rebus competat vide Ripam in rub. ff. quorum legatorum, fol. 69. cum alijs, & Vol. de reg. & fall. fol. 350. & 355. & Anto. Gomez in l. 45. numero 130. cum alijs.
- 4 Legatarius potest propria auctoritate occupare seu capere rem legatam si nullus sit a quo accipere possit, vide Tiraquell. tract. le mort. fol. 111. num. 10. & quando possit legatarius propria auctoritate occupare rem legatam, vide Menochi. de recup. poss. remedio quinto, numero 30. folio 54.
- 5 Et quando legatarius occupans rem legatam amittit ius legati vide Peraltam de leg. secundo, folio 336. cum seq.
- 6 Melioratus interco sut. quinto an debeat capere pralegatum meliorationis de manu heredis, vide Suarez in l. quiam in prioribus, fol. 212. n. 10. q. 7.
- 7 Testator an possit facere, quod legatarius possit capere legatum propria auctoritate, vide Tiraquell. in

tract. le mort. fol. 176. num. 1. & Menchac. 1. tomo, fol. 119. numer. 16. & Ioan. Guirre. in l. nemo potest, folio 109. numero 345. cum alijs, & Iuli. Clar. §. testamentum, questio. 68. & Gabriel Roman. prima part. fol. 210.

- 8 Si testator legauit domum vxori, & iubet heredibus ne legatarium in possessione molestent per ista verba intelligitur testatorem de dissienciam legatario, vt propria auctoritate possessionem apprehendere possit, vide Gomez Arias in l. 4. que est. 6. Tauri, num. 107. cum alijs.

EX §. XXVIII:

SVM MARIA.

- 1 **P**etitio hereditatis cui competat.
- 2 *Petitio hereditatis an sit actio realis.*
- 3 *Petitio hereditatis, & interdictum quarum honorum in quibus conueniunt & differunt.*
- 4 *Qua sit necessaria in petitione hereditatis.*
- 5 *Petitio hereditatis in quibus, & contra quos datur.*
- 6 *Petitio hereditatis an possit intentari ad vnam rem singularem.*
- 7 *Petitio hereditatis an deat aduersus titulum possidentem.*
- 8 *Petitio hereditatis an deat contra eum qui titulum habet.*
- 9 *Petitio hereditatis an deat heredisposito.*
- 10 *Heres quando iurum possit primam actionem intentatam possit agere secunda.*
- 11 *Fidei commissarius quomodo intencabit petitionem hereditatis.*
- 12 *Fiscus quomodo succedat, & possit petere hereditatem.*
- 13 *In restitutione hereditatis, & fidei commissis quando veniant fructus.*

Liber secundus praxis ciuillis,

- 14 *Prouidendum, quomodo circa alienatione.*
- 15 *Inueniens petitionem hereditatis ex relictamento an possit petere ab inuestigato.*
- 16 *Quae requirantur ad presentiam hereditatis.*
- 17 *Si in uno loco, an attendatur quando agitur de successione alicuius.*
- 18 *Petitio hereditatis, an possit concurrere cum conditione ex lege.*
- 19 *Petitio hereditatis, & rei vendicatio, an possit simul intentari.*
- 20 *Intra in quomodo, & quando transeant in heredem.*
- 21 *Fideicommissarius, an possit venire contra factam hereditatem gratuita.*

si cert. petatur, num. 61. cum alijs, & ibi Ripam, num. 7. & Bolognet. num. 33. cum alijs & practi. Afini. fol. 412. & D. Anto. à Padilla. 1. tomo, fol. 91. num. 7. & Gabriel. Roma. 1. part. fol. 495.

3 *Petitio hereditatis & interdictum quorum bonorum in pluribus concurrunt, & in alijs differunt de quo vide Roland. conf. 1. num. 8. cum alijs vsque ad 16. lib. 1. & Ripam in l. interdicto num. 7. cum alijs, ff. quorum bonorum, fol. 68.*

4 *Quae sint necessaria in petitione hereditatis, vide Cagn. & quos ipse allegat in l. edita, num. 65. C. de exdendo.*

5 *Petitio hereditatis, quibus, & contra quos detur, & pro quibus rebus, vide Kolan. conf. 48. lib. 1. & Anto. Gomez in l. 4. Tauri, nu. 53. cum alijs vsque ad nu. 168. & Maran. de ordine iudicij, fol. 111. cum seq. & fol. 168. num. 9. & 8.*

6 *Petitio hereditatis an possit intentari ad unam eam singularem, vel ad totam hereditatem, & quomodo possit fieri emendatio, vide Cagnol. in l. edita, num. 52. cum alijs, & num. 59. & 60. cum alijs, C. de exdendo, & Rip. in l. 1. §. qui autem. nu. 12. ff. quorum legatorum, fol. 71.*

7 *Petitio hereditatis, an detur aduersus titulo possidentem, vide Couarr. practicarum questio, fol. 54. & Paul. d. c. 5. & Mantuan. in glo. forin, fol. 392. & Menchac. 3. tomo, fol. 152. num. 5. cum alijs, ubi an detur contra fideicommissarium.*

8 *Petitio hereditatis, an detur contra eum qui titulum habet ab eo qui potest conveniri petitione hereditatis, ultra Couarr. ubi supra, vide Simo. de Prax. conf. 127. num. 14.*

9 *Petitio hereditatis, an detur hereditati spoliato, vide Mazoll. conf. 86. num. 1. cum alijs.*

10 *Si semel heres intentauit petitionem hereditatis, & adeptus fuit possessionem auctoritate iudicis, quam possessionem amisit, an possit iterum agere*

De petitione hereditatis.

§. XXVIII.

Petitio hereditatis competit heredi successori de iure ciuili contra eum qui res hereditarias possidet aut aliquam rem hereditariam pro herede, vel pro possessore, vt in l. 1. & in l. nec vllam. ff. de petitione hereditaria. & datur ad hoc vt pronuncietur heredes, & incidenter officio iudicis, vt sibi restituantur res hereditariae, vt notatur per Bart. in l. 1. ff. de exdendo.

Et circa hanc actionem, & eius materiam, vide Couarr. practi. quest. fol. 54. & Maran. de ordine iudicij. fol. 111. & 168. & Frac. Marc. 2. part. quest. 81. & Math. de Afflic. decif. 228. & 240. & Pedemont. decif. 56. & 74. & repertorium earum Deci. & Lo. red. conf. 14. & Anto. Nax. conf. 1. & 448. & Petrus de Benitend. decif. 35. & Tiracquel. tract. de mort. per totum tractatum, fol. 150. & fol. 160. num. 7. cum alijs, & l. 4. cum sequentibus, tit. 14. part. 6.

2 *Petitio hereditatis an sit actio realis, vel mixta, vide Cagnol. in rub. ff.*

- agere dicta actione, vide Lofred. conf. 14. & Tiraquell. in tract. le mort, fol. 177. num. 4. & 5. vbi quid in fidei commissario.
- 11 Fidei commissarius quomodo intentabit petitionem hæreditatis, vide Anto. Nat. conf. 400. & Nicali. in arbore actio. num. 8.
- 12 Fiscus quomodo succedat, & possit petere hæreditatem, vide Tiraquell. in tract. le mort, fol. 138. cum alijs.
- 13 Quando in restitutione hæreditatis, & fidei commissi veniant fructus, vide Emanuel. Acoft. in c. si pater, fol. 468. cum alijs pluribus, & fol. 534. num. 104. cum alijs, & Cephal. consilio 49. & 50. & posita in actione ex testamento.
- 14 Filio petenti bona paterna, & uxori, & eis pro quibus est præsumptio, quomodo sit prouidendum, etiam circa alimenta interim danda, vide Rebuf. prima parte, folio 248. cum alijs, & Prosperum conf. 116.
- 15 Intentas petitionem hæreditatis ex testamento, an poterit pendente iudicio petere ab intestato, vide Nicola. Boeri. deci. 33. & Gabriel. Roman. 2. part. folio 1061. & dicta in actione in genere, & in actione ex testamento.
- 16 Ad petendam, vel obtinendam hæreditatem ab intestato ab aliquo vti proximior, quæ requirantur probanda, vide Bursat. conf. 98.
- 17 Quando tractatur de successione alicuius, an attendi debeat statutum loci, & domicilij illius de cuius successione tractatur, vide Porti. conf. 86. & 127. & posita in actione ex lege.
- 18 Petitio hæreditatis an possit concurrere cum conditione ex lege, vide Emanuel. Acoft. in c. si pater, fol. 53. num. 22. 32. & 34.
- 9 Petitio hæreditatis, & reuindicatio an possint simul in eodem libello intentari, vide Anto. à Padri-

- lla 1. tom. fol. 90. num. 6.
- 20 Instantia quomodo, & quando transeat in hæredem, vide præst. asini, fol. 49. & 57. & Anto. Angul. conf. 1 in materia iudiciorum, vbi remedium reintegranda competens fidei commissario an transeat ad successores.
- 21 Fideicommissarius an possit venire contra factum hæredis grauati, cuius ipse fidei commissarius est hæres, & quid de hærede hæredis, an possit venire contra factum primi testatoris, vide Cephal. conf. 392. cum seq. vbi latissime, & Bursat. conf. 3. num. 24.

EX §. XXX. & fin.

S V M M A R I A.

- 1 *Quos remedia ad sunt de iure civili procedendo hærede pro ad impleda voluntate testatoris.*
- 2 *Quibus legatum quid prælegati, & quid fideicommissum.*
- 3 *Legatum conuenit cum donatione tantum moris.*
- 4 *Legatum semper traditur ab hærede.*
- 5 *In legato tria tempora in spiciuntur.*
- 6 *Donatio facta in singulos annos vna dicitur donatio.*
- 7 *In legato potest fieri substitutio directa, & indirecta.*
- 8 *Accusans testamentum tanquam falsum, amittit legatum.*
- 9 *Filius existens in patris potestate de iure regio hodie potest facere testamentum, & legare de media parte bonorum.*
- 10 *Donatio cum clausula irrevocabili non est remouabilis: legatum etiam si sit iuratum, potest reuocari.*
- 11 *Pro legato datur interdictum quorum legatorum, pro donatione, secus.*

- 12 *Donans obligatur, legans secus.*
- 13 *Legatum in quo differat à donatione, inter vivos.*
- 14 *In testamento potest fieri donatio inter vivos.*
- 15 *Legatum in quo differat ab hereditate.*
- 16 *Prælegatum quid sit.*
- 17 *Fidei commissi definitio.*
- 18 *Hereditis appellatione an veniat fideicommissarius.*
- 19 *Fideicommissum quomplex sit.*
- 20 *Fideicommissum universale, quid sit.*
- 21 *Fideicommissum generale quid sit.*
- 22 *Fideicommissum singulare quod sit.*
- 23 *Fideicommissum generale an conveniat legatæ generali.*
- 24 *Legata in quo differat à fideicommissis.*
- 25 *Legata per qua verba fieri possunt.*
- 26 *Legata an possunt fieri per verba enunciativa.*
- 27 *Verbum lego, quid significet.*
- 28 *Legatum potest fieri per verbum instans.*
- 29 *Legatum potest fieri per confessionem testatoris.*
- 30 *Credendum quando sit disponenti in ultimis.*
- 31 *Verba fideicommissi qua sint.*
- 32 *Intentio, & non verba testatoris attendenda est.*
- 33 *Mens testatoris, & non fideicommissi attendenda est.*
- 34 *Causa obmissa quando habeatur pro obmissa.*
- 35 *Exceptio quando firmat regulam in testamento.*
- 36 *Fideicommissum ex quibus verbis censetur indultum.*
- 37 *Fideicommissum simplex & absolutum quando inducatur.*
- 38 *Prohibitio alienationis, quando est in rem, dicitur realis.*
- 39 *Fideicommissum alienationis usque ad quem gradum extendatur.*
- 40 *Dispositio testatoris, ut bona conferantur in familiam, proximioribus esse sentur vocati.*
- 41 *In testamento si facta sit mentio de consanguineis, antequam concepti tempore testamenti intelligantur.*
- 42 *Testator si dicat in testamento de filiis masculis, & postea dicat tantum filiis, intelligitur de masculis.*
- 43 *Masculinum quando competat femininum.*
- 44 *Famina semel exclusa, an perpetuo remaneat exclusa.*
- 45 *Famina quando cessatur exclusa.*
- 46 *Qualitas viri, vel alienationis apposta uni, quando censetur alii apposta.*
- 47 *Expressio eorum, qui tacite insunt, quando aliquid operetur.*
- 48 *Filiorum appellatione quando comprehendantur nepotes.*
- 49 *Conditio filii nasciturus quando expiatur.*
- 50 *Appellatione legitimorum & naturalium in fideicommissis, an comprehendantur legitimari per scriptum Principis.*
- 51 *Filius legitimus ante institutionem fideicommissi, an comprehendatur appellatione legitimorum.*
- 52 *Filius legitimus per subsequens matrimonium, an comprehendatur in dispositione loquente de filiis legitimis & naturalibus.*
- 53 *Monasterium an excludat substitutum.*
- 54 *In fideicommissis de familia, an preferatur proximior.*
- 55 *In restitutione fideicommissi, si est vocatus proximior, quomodo preferatur utrique eorum agnatus.*
- 56 *Vocatus in una clausula, quando preferatur alii vocatis per alias clausulas.*
- 57 *Statu in sexto vel octavo mense, qui vivere non potest, an facias de ficere*

- fit eue fideicommissum.*
 58 Legari possunt corporalia & incorporea.
 59 Testator legans debuit, etiam haeres antequam legatum acquirere.
 60 Emphyteia, an possit in sui fauorem aliter legari.
 61 Testator potest legare liberationem debiti.
 62 Legari quibus modis possit.
 63 Debitor quando vendit liberandus ab omni debito.
 64 Testator potest damnare heredem, ut actiones non exerceat.
 65 Legari potest res praesens & futura.
 66 Res qua non est, nec futura est, legari non potest.
 67 Legatum rei si sit ualeat, si non sit non ualeat.
 68 Legari an possit seruus in fuga.
 69 Seruus fugiens post testamentum, cuius periculum perit.
 70 Legari potest etiam res aliena.
 71 Testator legans rem suam, vel hereditatem, non refert an sciat vel ignoret, an ualeat legatum.
 72 Legatum factum coniuuncta persona an ualeat de re aliena.
 73 Legatum requiritur quod sit de re in commercio nostro.
 74 Legatum rei ecclesiasticae, nec res nec pretium debetur.
 75 Emictio in legatis quando habeat locum.
 76 Emictio an habeat locum in praedicto fratris.
 77 Emictio quando habeat locum in re meliorata.
 78 Legari etiam potest res sua alteri obligata.
 79 Legatarius quando consequitur pretium ab herede.
 80 Legatum quando extinguatur.
 81 Legatarius quando petere possit estimationem rei legatae.
 82 Legata si est res in testamento, aut sit debeat.
- 83 Causa lucratua quando originem non habeat in personam unius, an possint simul concurrere.
 84 Legata rei in quantitate quando debentur.
 85 Duae causae lucratuae possunt concurrere in eodem homine diverso tempore.
 86 Restitutio in integrum facit concurrere duas causas lucrativas.
 87 Duae causae lucratuae contra eandem personam possunt concurrere.
 88 Legatum si sit res communis testatoris, an debeatur.
 89 Quod meum est, amplius meum fieri non potest.
 90 Quod ab initio non ualeat iractus temporis, non ualidatur.
 91 Multis modis uideatur legatum.
 92 Intellectus ad h. si quis inquilinus ff. de leg. i.
 93 Legatum turpe vel probrosum non ualeat.
 94 Quando dicatur legatum turpe.
 95 Legatum per quod legatarius iniuriaretur ad delinquendum, non ualeat.
 96 Legatum ui factum, an ualeat.
 97 Legatum relictum successioneibus heredis an ualeat.
 98 Licetum an sit inducere quemquam blandis uerbis ad sibi quid relinquendum.
 99 Testamentum factum ad interrogationem alterius quando ualeat.
 100 Testamentum, & legatum factum nusu, aut signis, an ualeat.
 101 Testamentum factum & confirmatum in articulo mortis, inarticulate loquente, an ualeat.
 102 Ascribens in testamento quando amittet legatum.
 103 Legatum an ualeat, si legatarius sit testis in testamento.

Liber secundus praxis ciuilib.

- 104 *Legata relicta in testamento minus solemni an valeant.*
- 105 *Legata relicta in testamento minus solemni, an debeantur naturaliter.*
- 106 *Heres soluens legatum testamenti imperfecti an compellatur caserale gata soluere.*
- 107 *Legata relicta in testamento minus solemni, an debeantur in foro conscientia.*
- 108 *Incertitudo an viciet legatum.*
- 109 *Legatum in genere generalissimo, & legatum in genere subalterno quomodo differant.*
- 110 *Quod sit legatum in genere subalterno.*
- 111 *Electio quando competat heredi.*
- 112 *Legatum certi rei ex incertis rebus quando valeat.*
- 113 *Legatum si non semit aliqui certitudinem, electio est legatarij.*
- 114 *Legatum quando est descriptum.*
- 115 *Intellectus ad l. cum post, §: gener, ff. de iur. dot.*
- 116 *Legatum alienatione quomodo valeat.*
- 117 *Legatum circa refectionem viarum an valeat.*
- 118 *Electio cuius sit in legatis alternatiuis.*
- 119 *Facultas eligendi in legatis alternatiuis, an transferat ad singularem successorem.*
- 120 *Semel elegens an possit variare.*
- 121 *Incertitudo persona vicet legatum.*
- 122 *Legatum incertis persona ex valet si persona venis certificantia.*
- 123 *Legatum factum incerta persona ex certis, valet.*
- 124 *Legatum valet quando non in legatarij exprimitur, si d. auertitur.*
- 125 *Legatum in litem pauperibus, valet, licet sit incertis iudo.*
- 126 *Solum an possit repeti.*
- 127 *Error in nomine quando vicet legatum.*
- 128 *Falsa demonstratio quando vicet legatum.*
- 129 *Intellectus ad l. si quis fundum,*
- ff. de contraben. emp.
- 20 130 *Falsa causa an viciet legatum.*
- 131 *Causa finalis legati, & qua impulsiva, qua dicatur.*
- 132 *Deficiente conditione, deficiet legatum.*
- 133 *Modo deficiente, deficiet quod sub modo debetur.*
- 134 *Modus a conditione in quibus differat.*
- 21 135 *Heres pendente conditione, est dominus legati.*
- 136 *Fideicommissarius pendente conditione, ad quid agere possit.*
- 137 *Melioratus vel grauatus bona dilapidat ante euentum conditionis, quomodo ei succurratur.*
- 138 *Legatarius non implens modum, vel conditionem, quod remedium competit.*
- 139 *Legata conditionalia & fideicommissa quando transeant ad heredes.*
- 140 *Legatum quando deficiat, an legatum in litem crescat.*
- 141 *Intellectus ad §. si eandem, Insti. de legatis.*
- 142 *Testator relinquit uxorem usufructuariam, qua si decesserit in vita testatoris, qui aliam duxit, an mortuo co code missetestamento, secunda intelligatur usufructuaria.*
- 143 *Collegiarius si non est in vera natura, an valeat legatum.*
- 144 *Legatum factum posthumo abortiuo, qui illi succedat.*
- 145 *Intellectus ad l. plane, §. si duobus, ff. de leg. 1.*
- 146 *Legatum factum mihi & seruo suo an extinguatur.*
- 147 *Legatum si sit tua rei, mihi & tibi an valeat.*
- 148 *Legatum factum alicui incapaci, & mihi de aliqua re an legatum valeat.*
- 149 *Legatum factum pluribus coniunctim re & verbis, an valeat.*
- 150 *Legatum re & verbis coniunctim quando dicatur.*
- 151 *Legatum coniunctim re tantum quando*

- quando dicitur.
- 152 Legatum coniunctum verbis san-
tum quando dicitur.
- 153 Jus accrescendi in quibus legatis
habeat locum.
- 154 Legatum disunctum re & verbis
quando dicitur.
- 155 Quibus aliquid legari non possit.
- 156 Incapaces legatorum qui sunt.
- 157 Pater filio spurio legare potest ali-
menta.
- 158 Pater quando tacite videatur filio
spurio relinquere plusquam ali-
menta.
- 159 Legatum quando sit ampliandum,
vel restringendum.
- 160 Legatum generalis et si de corpore
hædas.
- 161 Legatum rerum mobilium quæ cõ-
prehendat.
- 162 Legatum mobilium in sua domo
existentium quomodo intelliga-
tur.
- 163 Legatum mobilium in aliis locis, an
verentur omnia ea quæ tempore se-
stantem reperiebantur.
- 164 Prolegatum vel filio de nuro, & ar-
gati, & gemmis, an comprehendat pec-
uniam.
- 165 Sub vobis uxoris legatis quid cõ-
prehendatur.
- 166 Legatum uxori relictis quomodo in-
telegatur si est alimentorum.
- 167 Legatum alimentorum quando cõ-
feci.
- 168 Sublegatio domus & habitations
quæ continatur.
- 169 Sublegatio fructus quid continatur.
- 170 Legatus in pro cum pertinens quid
comprehendatur.
- 171 Legatum factum pro maritis & viduis
mulieribus, an sine dotanda vi-
dua.
- 172 Locus solutivus legati an limites
legatum.
- 173 Legatus possessiones suas quid vi-
deatur legare.
- 174 Legatum factum creditorum quan-
do censetur compensatum cum do-
bitio.
- 175 Legatum factum uxori & marito
an videatur factum animo compen-
sandi cum arthi.
- 176 Indubio quomodo pronuntiandum
contra legatum.
- 177 Legatum an transeat in legatariu
tum onere.
- 178 Augmentum vel diminutio le-
gati, an sit legatarij vel hæreditis.
- 179 Deterioratio vel diminutio super-
veniens in re legata an extinguat
actionem.
- 180 Per alienationem quomodo adiciatur
agro & id quæatur dominis agro-
rum.
- 181 Hæres an liberetur interitum rei le-
gata.
- 182 Culpa hæreditis an nocet legatario.
- 183 Hæres de qua culpa tenetur.
- 184 Von res simul legata an alteri ac-
cedat.
- 185 Legatis ancillis & natis ex suis
mortuis ancillis nati debentur.
- 186 Extinctio principali, an extingua-
tur accessorium.
- 187 Legata hæredum quædam, mortuis
baccæ non debentur vitulus.
- 188 Deinde ad se religionem, tum bonis
suis non vales ingressus, nec va-
les donatio.
- 189 Legatus si sit fundus cum instrumẽ-
to, an in eodem fundo non debet instrumẽ-
mentum.
- 190 Legato fundo instructo, nichil in
fundo non debetur instrumẽmentum.
- 191 Legatum quando intelligatur.
- 192 Legatum factum illi cui quædam
aliquo debent mortui, an & quædam
extinguatur.
- 193 Quibus ex his legatarij præcipiunt
legato.
- 194 Legatum quando censetur reno-
vatum.
- 195 Vir & uxor, si maioratum consti-
merint, an unus sine altero revoca-
ri possint.

Liber secundus praxis ciuilis,

- 196 *Legatum cum iuramento & pacto de non renouando, an sit renouabile*
- 197 *Legatum a ratione facta, an possit renouari.*
- 198 *Renouatio testamenti, an confessio esse testatur renouata.*
- 199 *Testator si in vita suis legatario rem, quam ei in testamento legauerat, an uideatur soluisse ex causa legati.*
- 200 *Legata quando conferuntur irrita testamento.*
- 201 *Quae legata conferuntur & praestari debent.*
- 202 *Instituto facta in re certa, an substituatur.*
- 203 *Substitutio pupillaris quando conferuntur.*
- 204 *Executores testamenti, an conferuntur per Aulicam ex causa.*
- 205 *Legataria si in impio uisio testamenti, an conferuntur per Aulicam ex causa.*
- 206 *Rapto testamento praeteritione possessionis legatariis seruatur.*
- 207 *Legata, si iure Regio ab hereditibus ab intestato conferuntur recepta.*
- 208 *Legata per heredem ab intestato solvenda, an mod. uentur.*
- 209 *Ena quepeantur ex testamento an ab intestato ena que conferuntur in Aulicam ex causa.*
- 210 *Pro legatis dicta Aulicam ex causa an dicitur alio ex testamento, an conditio ex lege.*
- 211 *Ad quid tenentur haeres legatariis*
- 212 *Qua uisitas r. soluat ex confectioe inuentarij.*
- 213 *Haeres an ea que inueniuntur, an tenentur ad integ. a legata.*
- 214 *Inuentarium quomodo confici debet, & qui iuratur an li.*
- 215 *Testator an & quando possit remittere confectioem inuen. arj.*
- 216 *Caussio de praestitis legatis, an a testatore remitti possit.*
- 217 *Haeres, an hodie possit detrahere Falcidianam, uel Trebellianicam.*
- 218 *Per qua uerba usus sit testator prohibere Falcidiam uel Trebellianicam.*
- 219 *Haeres sius de iure huius Regni non tenetur soluere legata, nisi usque ad conuenientem quantitatem quibus parsu bonorum.*
- 220 *Legata facta pluribus, & ultra vires hereditatis, quomodo sit diminiua.*
- 221 *Testator si reliquat uel dimet in uita sua quicquam partem bonorum an possit legare pro anima per uia meliorationi a. i. a. q. uicquam partem.*
- 222 *Impensa funeris quomodo sine deductione.*
- 223 *Alto si ueritas an praesertur omnibus aut ad honorem.*
- 224 *Haeres quando praesertur compellatur dare res legatas in corporibus.*
- 225 *Haeres et i beneficiu inuentarij, quod satisfacias creditoribus iradendo eis res hereditarias.*
- 226 *An ereditur haeredi dicenti non inueniunt rem legatam.*
- 227 *Legatum ab haerede debetur.*
- 228 *Legatum quando censetur relictum ab haerde, uel a fideicommissario.*
- 229 *Legata qua procedunt fideicommissum, quando ueniunt in re sumione fideicommissi.*
- 230 *Frustruarius an tenentur soluere legata, an haeres.*
- 231 *Haeres tenentur facere legatarium possessorem rei legata.*
- 232 *Haeres, an tenentur iradere legatario instrum. in re tam legatarium.*
- 233 *Instituto iure certa quando tenentur soluere legata inquam haeres uniuersalis.*
- 234 *Empior hereditatis an tenentur creditoribus & legatariis.*
- 235 *Penditor hereditatis, si an esse possit ab empore inquam ab haerde, quod sibi debetur a testatore.*
- 236 *Haeres grauius restituere, an possit aut restituere soluere legatariis uel creditoribus petentibus.*

- 237 Fideicommissarius ante restitutionem non est dominus, licet post restitutionem sit dominus.
- 238 Fideicommissarius in duobus casibus ante restitutionem est dominus.
- 239 Subrogatus super natus nullius in cuius locum facta est subrogatio.
- 240 Subrogatus nihil differt a subrogante.
- 241 Dies legati quando cadit, & legata peti possunt.
- 242 Dominium quando transiens relictum in legatarium.
- 243 Legata re heredis quare non transiit dominium rei legata.
- 244 Legatum servitus vel usus fructus an transiens in legatarium ipso iure.
- 245 Dominium quando transiens relictum in fideicommissarium.
- 246 Hares pendente conditione est dominus rei legata.
- 247 Legata, an statim mortuo testatore peti possint.
- 248 Legata ad hoc ut peti possint, requiritur quod hereditas sit adita.
- 249 Hares ad aditionem hereditatis an obligetur de iure ad complectendam contentam in testamento.
- 250 Legata an possint peti hereditate non adita.
- 251 Quae actiones competant legatariis.
- 252 Quod remedium utitur hereditate relictis herede repudiante.
- 253 Hares an possit compelli per fideicommissarium a viuis hereditatem, ut adeat hereditatem.
- 254 Fideicommissarius debet esse capax fideicommissi.
- 255 Hares debet esse rogatus restituere totam hereditatem.
- 256 Fideicommissarius potest compelli hereditatem institutam in partem hereditatis.
- 257 Uno pro suis fideicommissariis, unus unus compellere hares et alius non compellitur ad hereditatem accipere.
- 258 Hereditate vacante quomodo petantur legata.
- 259 Curator hereditatis in potestate potest facere.
- 260 Hares vel legatarius non debet in modo boni tradidit.
- 261 Testator in potestate in monasterium, an statim legata & alia in testamento continentia post incesum sum debeant recipi.
- 262 Prescriptio adversus legatarium, an currat a morte testatoris.
- 263 Prescriptio an currat contra legatarium ante acceptationem legis.
- 264 Actio ex testamento ante die quam do intestari possit.
- 265 Fructus rei legata a quo tempore debentur.
- 266 Fructus nati hereditate vacante, an debeantur.
- 267 In fideicommissis restitutione quos fructus veniant.
- 268 Quae remedia legatariis competunt.
- 269 Actio hypothecaria & personalis, & ex testamento, an competant etiam pro fideicommissis.
- 270 Actio ex testamento quomodo competat pro legatis.
- 271 Actio ex testamento an competat pro legatis relictis in codicillis.
- 272 Actio in rem quomodo competat pro legatis.
- 273 Actio hypothecaria an competat abique astante hereditate.
- 274 Litae actiones competentes pro legatis, quomodo adveniunt & cumulari possint.
- 275 Contra quos possunt intentari, illae tres actiones.
- 276 Legatario non competit actio in solidum pro legatis contra heredes.
- 277 Actio legatariorum non datur contra heredem penes quem remansit hereditas.
- 278 Clericus a laico institutus, an possit conveniri coram iudice seculari.
- 279 Legata an possint peti via executionis.
- 280 Sententia lata contra heredes, an praesumatur contra legatarios & fideicommissarios.

Libet secundus praxis ciuilis,

De aetione ex testamento.

§.XXX.&fin.

- 220 Sententia laia contra possessorem minoris an praeiudicet successori.
- 221 Melioramentum aucto per grauatum in rebus subiectis restitutioni, an soluenda sint heredi grauato.
- 222 Hæredi voluntatem testatoris nõ implens quomodo puniatur.
- 223 Officium executoris testamenti est remedium legatariorum ad consequendum legatum.
- 224 In quibus casibus executor testamenti possit cogi ad suscipiendam cautionem.
- 225 Executores testamenti ad quid tenentur.
- 226 Executores testamenti infra quod tempus tenentur exequi voluntatem defuncti.
- 227 Tempus exequendi testamentum à quo tempore currat.
- 228 Executoribus testamenti ignorantibus currat tempus datum ad exequendum.
- 229 Executor testamenti, an possit exequi voluntatem defuncti, absente & ignorante herede.
- 230 Executor testamenti, an tenentur satisficere.
- 231 Executor testamenti, an possit alibi subdelegare.
- 232 Executor testamenti officium, an transeat ad heredes.
- 233 Executorie beneuolentia, cui commissum est electio pauperum, si non elegit infra annum, an possit moram purgare.
- 234 Executor testamenti an possit pro solvendis debitis bona defuncti uideere.
- 235 Emens ab executore testamenti, an sit securus, licet pretium non conuertatur in debita, & legata.
- 236 Res prohibita alienari, an possit vendi, vel in solutum dari pro solvendis legatis.
- 237 Alienatio fidei commissi conditionis quando ualeat, & possit fieri.

AD cognoscendum hæredem voluntatem testatoris adimplere, iura ciuilia quatuor remedia prodiderunt, scilicet actionem ex testamento, reuendicationem, hypothecariam actionem, & officium executoris testamenti, de quibus infra latius dicam. Pro quorum declaratione uonnulla in materia legatorum, & fideicommissorum sunt præsupponenda.

1 Et primo, quid sit legatum, & quid prælegatum, & quid fideicommissum, & in quo differant. Est autem legatum donatio quædam à defuncto relicta, & ab hærede præstanda, ut in §.1. Instit. de legat. De qua definitione & aliis quaestionibus in hac materia, uide Guillelm. Benedict. in cap. Raynuntius, 2. par. folio 73. cum aliis, & Menchac. 2. par. folio 337. numero 1. & 3. & Syluest. in verb. Legatũ, fol. 112. in 2. par. & Bolognet. in rubr. ff. de lega. 1. num. 15. usque ad finem, & titulum 9. par. 6.

Quid sit legatum & quid prælegatum & quid fideicommissum. Quomodo differant.

3 Et licet legatum sit donatio, & cõueniat cum donatione causa mortis, quia confirmatur morte, sicut dicta donatio, ut in l. Marcellus, §. Paulus, ff. de donatio. causa mort. & in deductione Falcidiz, ut in l. fin. C. ad l. Falcid. Tamen multipliciter differt legatum à donatione.

4 Nam legatum, ut probatur in dicta definitione, traditur semper ab hærede, sed donatum potest tradi ab alio, ut notat Bar. in l. 1. ff. de donatio.

5 Secundo, quia in legato inspicitur tria tempora, ut in §. 1. extraneo, Instit. de hæred. qualit. & differentis, sed in donatione solum inspicitur unum tempus, ut in l. in mortis, ff. de donatio. causa mortis.

6 Tertio, quia donatio facta in singulos annos dicitur una donatio, & nõ plures

res, vt in l. Senatus, §. fin. ff. de donati. causa mort. sed legatum relictum in singulos annos dicitur plura legata; & ideo, in donatione & stipulatione solum inspicitur tempus, quo fit donatio, vt in l. si filius familias, ff. de verborum obliga. sed in legato per singulos annos inspicitur idoneitas legatarij singulis annis; & sic, licet tale legatum primo anno sit absolutum, sequentibus tamen annis est conditionale, vt in l. si in singulos, ff. de annuis legat.

7 Quarto, quia in legato potest fieri substitutio directa, vel indirecta, sed in donatione non potest fieri substitutio directa, vt in l. si cui mortis causa, ff. de donatio. causa mortis.

8 Quinto, quia accusans testamentum tanquam falsum, perdit legatum, sed non donationem, vt in l. post legatum, §. qui mortis causa, ff. de his quibus, vt indignis.

9 Sexto, quia filius existens in patria potestate, potest donare, vt in l. tam his, ff. de donario. sed non potest legare, vt in §. i. Instit. quibus non est permitt. facere testam. Hodie tamen de iure Regni potest facere testamentum, & legare vsque ad tertiam partem bonorum, vt in l. 4. tit. 4. lib. 5. & in l. i. tit. 8 eod. lib. Recop.

10 Septimo differt, quia si in donatione causa mortis conuentum sit quod non reuocetur, non potest reuocari, vt in l. ubi ita donatur, ff. de donatio. causa mort. sed legatum potest reuocari, etiam si sit iuratum, vt infra dicetur.

11 Octauo differt, quia pro legato datur interdictum quodum legatrum, quod non datur pro donatione, vt in l. i. C. quorum legatorum, & in l. Marcellus, §. Paulus, ff. de donatio. causa mortis.

12 Nono differt, quia donans obligatur, legans non obligatur.

13 Item differt legatum a donatione, inter viuos, quia legatum, vt dictum

est, potest reuocari vsque ad mortem, etiam sine causa, vt in l. 3. & 4. ff. de adimend. legat. sed donatio inter viuos sine causa non potest reuocari, vt in §. alix, Instit. de donatio. & per totum C. de reuocand. donatio. & de supradictis differentiis vide Nicasium in §. i. Instit. de donatio.

14 Sed est aduertendum, quod in testamento potest fieri donatio inter viuos, & alius contractus, de quo, & an reuocatio testamento reuocetur contractus, vide Prosper. consil. 220. & consil. 121. & Iul. Clar. §. testamentum, quæstione 75. & text. & Doctorum res in §. fin. l. hæredes palam, ff. de testam.

15 Item differt legatum ab hæreditate, quia legatum est de iure singulari, & hæreditas est ius vniuersale, vt in l. si hæreditatem, ff. mandati, & in l. quidam, §. nihil, ff. de edendo.

16 Quid autem sit prælegatum, vide D. Anton. a Padilla 2. tom. fol. 96. numero i. cum alijs; & ameliorario tertiz & quintæ partis sit prælegatum.

17 Est nunc sciendum, quid sit fideicommissum, de quo vide Syluest. l. ip. fol. 457. & Bolognet, in rubr. de leg. 2. num. 115, vsque ad finem; & vnde habuit originem, vide Com. Arias in l. 25. quæ est 27. Tauri. nume. 34. cum alijs.

18 Fideicommissarius proprie nec dicitur institutus, nec substitutus, nec hæres, & hæreditatis appellatione non venit fideicommissum, de quo vide Ripam in rubr. ff. de vulg. num. 121 & 13. fol. 29.

19 Et vt perfecte scias quid sit fideicommissum, est dicendum, quod est triplex, scilicet vniuersale, generale, & singulare.

20 Fideicommissum vniuersale est, quando testator rogat hæredem totam hæreditatem, vel partem sub nomine quintæ alteri restituere, vt in §. in primis, & per totum Instit. de fideicommissa hæredi.

Liber secundus praxis ciuilis,

- 21 Fideicommissuum generale est, quando testator rogat heredem generaliter aliquas res alteri restituere, vt si diceret, instituo Titium heredem, & rogo eum, vt omnes equos meos Caio restituat, vt iu l. omne, C. communia, de l. g.
- 22 Fideicommissuum singulare est, quādo testator rogat heredem, vt aliquā rem singularem alteri restituat, vt per titulum Instit. de singulis rebus per fideicommissi relict.
- 23 Et istud fideicommissuum singulare & etiam distum generale, exequatur legato, de quo vide Bolognet. in l. 1. numero 95. & 185. cum aliis, ff. de lega. 1. & ibi Ripam, & in rub. eiusdem tituli, & Carol. Molin. in extri. labirinth fol. 120. num. 3. cum aliis, & Nicasi. in princip. Instit. de fideicommissi hered. licet glossa ibi aliter sentiat in fideicommissi generale.
- 24 Et in quo differunt legata & fideicommissa, vide eundem Bolognet. in l. 1. num. 7. vsque ad num. 36. de leg. 1. & Gom. Arias in l. 25. quæ est 27. Tauri, num. 34. cum aliis, & Syluest. verbo, Fideicommissum, fol. 437.
- 25 Item est præsupponendum, quod legata fieri possunt per verba directa vel obliqua, vt si testator diceret, iubeo, rogo, mando, cōmitto, opto, cubo, exhigo, exhortor, cedo te darum illi hoc, & per alia quæcumque verba voluntate testatoris apte exprimentia, vt in l. 2. C. commun. de lega. & in l. & eodem modo, & in Letis hoc modo, ff. de leg. 1.
- 26 Et an & quando legata possint fieri per verba enunciativa, & alia verba inducant dispositionem, vide tracta. clausularum. à fol. 202. vsque ad 267.
- 27 Verbum, lego, quid significet, & importet, vide Bolognet in rubr. ff. de leg. 1. numero 85. cum aliis vsque ad n. 112. & Clemen. de pat. potest. effect. 16. n. 3.
- 28 Item, legatum potest fieri per verbum instituo, si talis institutio fiat in re certa, quia institutus in re certa habetur loco legatarij dato coherede vniuersali, vt in l. 1. §. si ex fundo. ff. de heredi. instituend. & in l. quotiens, C. eodem iur. circa quod vide Cephalum consil. 436. in 3. p.
- 29 Item, legatum potest fieri per confessionem testatoris, si habeat descendentes, seu ascendentes heredes necessarios, quia in hoc casu confessio debiti testatoris habet vim legati, de quo, & qualiter procedat ultra posita in actione ex confessione, vide Gom. Arias in l. 4. quæ est 6. Tauri numero 78. cum aliis, & Didaca Segura fol. 88. num. 62. & fol. 218. num. 35. & Suar. in titu. *De las ganancias*, folio 12. colu. 7. in fin. cum seq. & Casare. in consuetud. Burg. fol. 922. & folio 1200. & Tiraquel. de vtroque tract. fol. 285. cum aliis.
- 30 Et quando sit credendum alicui disponenti in vltima voluntate, vel aliis, vide Hippolitus Riminal. consilio 5. numero 165. cum aliis, & Burfat. consilio 40. numero 62. cum aliis, & Roland. consil. 37. lib. 3.
- 31 Verba autem fideicommissi sunt, peto, rogo, volo, mando, fidei iuræ cōmitto, & alia quæcumque verba ad hoc capta, vt in l. omne verbū, C. communia, de leg. & in §. 1. Instit. de sing. reb. per fideicommissi relict.
- 32 Non enim curandum est, quæ verba testator dicat, sed in quem intentio sua dirigatur, cum patet, §. donationis. ff. de leg. 2. nam voluntas testatoris, quæ habetur pro lege, est validior quàm verba, vt in Authent. de nupt. §. dispensat. collat. 4.
- 33 Et sic temper mens testatoris in fideicommissis, & in aliis dispositionibus est attendenda, quæ probatur per coniecturas, & alias præsumptiones, quando expressæ de ea non constat, & quæ coniecturæ habeantur pro expressa voluntate, & quando pro cauto habeatur, & procedat vbi testator quid verisimiliter disposuit

*Per qua
verbale
gata fieri
possunt.*

- fuisset, si fuisset interrogatus, vide Hippol. Riminal. consil. 37. num. 17. cū aliis seq.
- 34 Et quando casus omissus habeatur pro omissio, vel quando promissio facta in vnum casum extendatur ad casum omissum, vide Hippol. Riminal. in dicto consilio 37. & Bolognet. in l. Gallus. §. & quid si tantum, nume. 95. cum aliis, ff. de lib. & posthum.
- 35 Exceptio in vltimis voluntatibus quomodo & quando declarat & firmat regulam in contrarium, vide Mazzoll. consil. 10. & Becci. consil. 101. num. 12. & 82. & consil. III. num. 36. & posita in actione ex lege. Si non constat de voluntate testatoris, tunc verba declarant voluntatem eius, l. Laqueo, ff. de supellesti. leg.
- 36 Fideicommissum quando, & ex quibus verbis vel coniecturis censetur, vel presumatur inductum, vide Cephal. consil. 330. 379. 383. 386. 394. 417. 419. 430. 433. & 446. cum seq. in 3. p. & Bursat. consil. 1. num. 12. & consil. 52. 64. & 97. & Prosper. consil. 92. & 134. & Roland. consil. 97. lib. 4. & Bolognet. in l. heredes mei, §. cum ita, ff. ad Trebellian. & in l. cum filiofamilias, in princ. & in §. diui, ff. de leg. 2. 1. & l. 13. & ibi Gregor. tit. 7. parti. 6.
- 37 Fideicommissum simplex & absolutum inducitur, quando facta est prohibitio alienationis extra familiam, & testator vult boni sui perpetuo in familiam cōseruari, de quo vide Becci. consil. 24. nume. 4. vbi dicit, hanc communem, & Prosper. consilio 40. & 41.
- 38 Quando prohibitio alienationis est in rem, dicitur realis, & est fortior quā personalis, & afficit omnes personas quocumque gradu inueniantur, vide Becci. consil. 24. n. 24. & 25.
- 39 Fideicommissum alienationis prohibitionis inductum; vel familiaris relicti vsque ad quem gradum extendantur, vide Cephalum consilio 386. in 3. par. Prohibitum alienare extra certum genus personarum an possit heredem instituere eum, qui sit successurus ab intestato, vide Bursat. consil. 37.
- 40 Quando ordinario, vel dispositio testatoris est facta. vt bona conseruentur in familia, videntur vocati proximiores de familia. vide Bursat. consilio 13. numero 60.
- 41 Quando aliquis in suo testamento, vel in aliqua dispositione vocat consanguineos, vel cognatos, an censentur vocati solum qui nati vel concepti sunt tempore testamenti, vel mortis testatoris, an etiam nascituri, vide Rolandum consil. 70. lib. 3. & consil. 8. & 39. lib. 4.
- 42 Testator, si in vna parte testamenti dixit de filiis masculis, & in alia de filiis, simpliciter, intelligitur de masculis, vide Bursat. consilio 1. numero 7. cum aliis; vbi, quando filij positi in conditione censentur vocari, de quo etiam vide eundem Bursat. consilio 13. numero 56. & consilio 52. numero 3. & consilio 75. numero 14. & Roland. consilio 51. lib. 3. & consilio 18. & 43. libro 4. & Port. consilio 40. 41. 42. 43. 44. & 45. & Coar. de testam. folio 87. numero 6.
- 43 Masculinum in vltimis voluntatibus, quando concipiatur foeminum, vide late Bolognetum in l. Callus, in principio, numero 170. cum aliis, & Cephalum consil. 306. 312. & 433. & Bursat. consilio 1. numero 22. & 36. cum aliis, & consilio 75. numero 18. & consilio 64. numero 9. & Prosper. consil. 134. numero 11. & Rolandum consil. 93. libro secundo, & consilio 82. libro tertio, & Mozoll. consilio 5. 6. 7. & 8.
- 44 Foemina semel exclusa propter mares, an perpetuo remaneat exclusa,

Liber secundus praxi civilis. D

- exclusa, vide Cephalum consil. 31. numero 52. cum aliis, & consil. 345. numero 11. & consil. 197. numero 11. & consil. 121. num. 5. & consil. 251. n. 15. & consil. 404. num. 19. & 20. & 38. & consil. 423. num. 47. & Burfat. consilio 63. num. 17. & consil. 80. num. 8. cū aliis & consil. 86. n. 3. cum aliis.
- 45 Et quando cernitur censeatur excludatur, & in quo gradu sit intelligendum, vide Cephalum consil. 318. num. 53. cum aliis, & consil. 391. in 3. par. & Simo de Prei. consil. 5. & consil. 31. n. 17. cū aliis, & Burfat. consil. 1. & consil. 75. num. 14. & consil. 86. numero 2. & consilio st. n. 7.
- 46 Qualitas vitæ vel alienationis appositæ vni personæ, quando censeatur repetita in alijs personis vocatis, vt quando alicui relinquatur aliquid ipso viuente, & post eius mortem filijs eius masculis, an illa qualitas ipso viuente censeatur repetita in filiis ipsius, vel extendatur relictum ad nepotes, exiuncta illa qualitate, in prima personâ, vide Mazoll. consil. 1. cum subscriptione seq. Augusti. Berol. & Mariani. Socin.
- 47 Expressio eorum, quæ tacite inlunt, quando aliquid operetur, & quando non, vide Bolognet. in l. hæc. ve. ha. n. 39. & 127. & 146. cum aliis, & 161. cum seq. ff. de le. 1.
- 48 Filiorum appellatione quando comprehendantur nepotes, vide Hippol. Riminal. consil. 23. num. 32. & 66. cum aliis, vsque ad 75. & consil. 38. num. 5. 6. 20. & 35. & consil. 75. & Burfat. consil. 13. si. um. 21. & Mazoll. consil. 1. num. 0105. cum aliis, & consil. 108. & Rolard. consil. 43. lib. 4.
- 49 Conditio de filijs nascituris, an expiret vno tantum nato, & quando pluralis locutio in fin. alari verificetur, vide Bur. at. consil. 19. & consil. 67. numero 14. cum aliis.
- 50 Appellatione legitimorum & naturalium in fideicommissis, an comprehendantur filij legitimati per rescriptum Principis, & quid in naturalibus, vide Burfat. consil. 85. num. 19. & 11. cum aliis, & Prosp. consil. 71. & 72. & 109.
- 51 Filius legitimatus ante institutionem fideicommissi, an comprehendatur appellationem legitimorum & naturalium, si legitimus erat naturalis, vide Mazoll. consil. 117. & Becci. consil. 3. n. 16.
- 52 Filius legitimatus per subsequens matrimonium, an comprehendatur in fideicommissis, loquente de filiis legitimis & naturalibus ex legitimo matrimonio natis, vide Prosp. consil. 98. 99. 100. & 109. & Roland. consil. 100. lib. 2.
- 53 Monasterium non excludit substitutum, vbi ratio familiæ conseruandæ considerata fuit, de quo vide Burfat. consil. 97. n. 24.
- 54 In fideicommissis de familia, an preferatur proximior primo testatori, vel vltimo possessori, vide Bologne. in l. hæres. mei. §. cum iis. num. 162. cum aliis, ff. ad Trebellian. & Prosp. consil. 92. num. 20. & Cephal. consilio 313. & 318. & 333. & 344. & Burfat. consil. 1. & Rolard. consil. 100. numero 12. lib. 1. & eundem Prosp. consilio 41. num. 5. & consil. 139. num. 12.
- 55 In institutione fideicommissi, si est vocatus proximior, quomodo præferatur, vti que coniunctus agnatus, vide Cephal. consil. 323. in §. p.
- 56 Vocati in vna clausula, quando præferantur illis, qui sunt vocati per alias clausulas, vide late Bolognet. in l. re. coniunctum, nu. 145. & 182. cum aliis, ff. de leg. 3.
- 57 Natus in texto vel in octauo mensis, qui viuere non potest, an faciat de fideicommissum, sub illis verbis: Si sine liberis decesserit, vide Burfat. consilio 63. num. 19. & 20. cum aliis.
- 58 Item est præsupponendum, quod possunt legari non solum res corporales, sed etiam incorporales, vt actiones, & seruitutes, vt in §. tam actionem, quid possit legari

- item, Instit. de leg. & in l. certa, ff. de leg. 1.
- 59 Et est aduertenda, quod si testator legat debitum suum, eius hæres non tenetur legatum acquirere, & legatarius potestare sed sufficit quod cedat legatario actionem & licet non cedat, poterit legatarius per actionem vtilem talem debitum petere, vt in Lex legato, C. de legat. vbi doctores, & in dicto §. tam autem. Et circa hoc vltimum vide Cephal. consil. 20, numero 56. cum aliis in 3. par.
- 60 **Emphiteuta autem, an possit ius suum alteri legare, & quæ in tali legato requirantur, vide Iulium Clar. in §. emphiteosis, quæstione 15, cum aliis.**
- 61 **Et non solum potest legare testator actionem, quam habet contra tertium, sed debitori liberationem debiti, vt in §. si quis debitori, Instit. de lega. & per totum ff. de lib. leg.**
- 62 **Quæ liberatio secundum Nicasium in §. si quis rem, nom. 4. Instit. de leg. Legari potest tribus modis. Primo modo dicendum, tale debitum peti nolo, vel tale debitum debitorum rem in quo, vel actionem debiti remitto debitori, & tunc debitor ab omni debito liberatur, vt in l. si quis rationes, ff. de liber. leg.**
- 63 **Secundo modo dicendo, rationes ab illo debitori exigere nolo, & tunc debitor liberatur ab omni debito, præterquam ab eo, quod penes se habet, vel ab vno, quod dolo fecit, vt in l. Auctus, §. fin. ff. de liberatio. legat.**
- 64 **Tertio modo dandam heredem suum, ne exerceat actiones, si testator habuit bonam causam, & legatarius malam, aliis nihil videtur esse legatum, vt in l. petitor, ff. de liber. leg.**
- 65 **Item potest legari non solum res, quæ est, sed etiam quæ futura est, licet non sit, vt in §. ea quoque, Instit. de leg.**
- 66 **Res verò quæ non est, nec futura est, aut res quæ fuit sed non est, legari non potest, vt in dicto §. ea quoque, & in §. 1. Instit. de instil. stipul.**
- 67 **Et si dubium sit, an res sit, vel non sit, si sit, valet legatum. & etiam hæres de perseguendo restituendo, & si non sit, non valet legatum, vt in l. si legato, §. fin. ff. de leg. 1.**
- 68 **Ex quo inferitur, quod si legetur seruus vel animal existens in fuga tæper res hærenti, hæres tenetur suis sumptibus & periculo, talem seruum, vel animal querere, & legatario præstare, vt in l. cum seruus, & ibi notatur per Doctores, ff. de leg. 1.**
- 69 **Sed si post testamentum fugerit legatarius, suis sumptibus & periculo tenetur querere, si seruus legatus, ff. de leg. 1. nisi hæres esset in culpa, quæ tunc ipse tenetur, & ita de clarat & tenet Nicass. in dicto §. ea quoque, numero 2. Instit. de leg.**
- 70 **Item legari potest non solum res propria testatoris vel hæresis, sed etiam aliena, quam cogitur hæres emere, & legatario dare, et si emere non possit, tenetur dare estimationem, vt in §. non solum, & in §. si quis rem, cum aliis, Instit. de leg. de quo vide Couar. de testam. fol. 42. & Menchao. 1. tom. fol. 562. num. 33. cum aliis. & in 2. par. fol. 338. num. 7. & fol. 347. numero 40. & 41.**
- 71 **Et licet quando testator legat rem suam, vel hæredis, non reuertatur an sciat vel ignoret, vt in dicto §. si quis rem, tamen quando legator res aliena, requiritur, quod testator sciat rem esse alienam, quod legatarius probare tenetur, vt in dicto §. non solum, & in l. verius, ff. de probatio.**
- 72 **Si tamen legatum sit factum coniunctæ persone, valet legatum de re aliena, etiã si testator ignorauit, l. cum rem alienam, C. de legat.**
- 73 **Requiritur etiam quod res sit in commercio nostro, & quod possit haberi sine magna difficultate, vt in d. §. non solus, & in l. apud Iulianus, §. fin. ff. de leg. 1. & notat Nicas. in d. §. non solus, n. 5**

- 85 Quartus est, quando causæ lucrati
uz concurrunt diuerso tempore vt in
l. non existit, no, ff. de verborum obli-
gar.
- 86 Quintus est, quando res potest pe-
ti per restitutionem in integrum, vt
in l. Marcius. §. duobus, ff. de lega-
tis 7.
- 87 Sextus est, quando non concurrūt
contra eandem personam, vt in l. si
res, ff. de leg. 3.
- 88 Et est aduertendum, quod eā quæ
dicta superius sunt de legato rei alienæ,
debet intelligi, quando legatur res
omnino aliena, sed si legata sit res cō-
munis testatori, tunc legatum valet
in parte testatoris, & quomodo hoc
procedat, & quando testator videatur
legare tantumius quod habet in re,
aut partem socij, vide Igneum in l. 1.
§. domini, el. 2. num. 13. cum aliis, fo-
lio 46. ff. ad Sillaniam. & Vol. de reg. &
fall. folio 199. & 899. & Bernard. reg.
gul. 736. & ibi additi, fol. 182. & Prof.
per. consil. 206. & 207. & Ripam in
l. cum fundus, ff. de leg. 1. fol. 14. & ibi
Socin. fol. 94. & Menchac. 1. tom. fo-
lio 112. num. 18. & in 2. par. fol. 146.
n. 37. & 38.
- 89 Item finaliter est aduertēdū, quod
res legatarij non potest sibi legari,
quia quod meum est, amplius fieri nō
potest, vt in §. sed si rem legatam, In-
stit. de leg. & in §. sic itaque. Insti-
tu. de actio. de quo vide Menchac.
2. p. fol. 346. n. 36.
- 90 Et non proderit legatario si ab eo
res pestea fuerit alienata, quia quod
ab initio non valet tractu temporis,
non cōualescit, vt in reg. nō firmatur,
de reg. iur. lib. 6.
- 91 Item est præsupponendū, quod
quib. mo multis modis viciatur, & non valet le-
dis vicia garum, nam interdum legatum est im-
tur, & nō possibile, vt si legentur lapides pre-
vales le- ciosi, qui sunt in mari, vt in l. penult.
gatum. ff. de conditio. instit. & est aduertē-
- dum, quod quando impossibilitas est
in legato per modum dispositionis
adiectæ substantiæ legatæ, tunc vi-
ciatur legatum, vt in l. si mihi, ff. de le-
gat. 1. Si verò impossibilitas appona-
tur legato per modum conditionis,
tunc non viciatur legatum, sicut non vi-
ciatur institutio, vt in §. impossi-
lis, Instit. de hæredib. instituē. sed
talis conditio rejicitur vt si non esset
apposita, vt notant glossa & Docto-
res in l. 1. ff. de conditio. instit. & Ni-
casti. in §. an seruo, numero 7. Insti. de
leg.
- 92 Interdum legatum est legibus in-
terdictum, vt si legentur inquilini,
id est serui, qui coniuncti sunt agro,
siue prædijs, vt in l. si quis inquilinos,
ff. de leg. 1.
- 93 Interdum dicitur legatum probrio-
sum, vt si legentur vestimenta ad fu-
nus vsa, vt in l. seruo alieuo, §. fin. ff. de
leg. 1.
- 94 Interdum etiam legatum dicitur
turpe, quod etiam non valet, vt in l.
turpia, ff. de leg. 1. & in l. 1. §. fin. ff. ad
l. Falcid.
- 95 Item non valet legatum per quod
legatarius inuitaretur ad delinquen-
dum, seu dolum contra tertium com-
mittendum, de quo vide Didacum a
Segura folio 190. numero 41. cum aliis.
- 96 Legatum seu testamentum coacte,
vel vi factum an valeat, vide Men-
chac. 1. tom. fol. 329. cum aliis sequen-
tibus, & Bofi. in pract. fol. 373. & Guil-
ler. Benedict. in cap. Rainnrius, 1. p. fo-
lio 144. numero 1. cum aliis, & dicta
in actione quod metus causa.
- 97 Legatum relictum suggestionibus
hæredis vel legatarij infirmo laborā-
te in extremis, an valeat, vide Simon
de Pret. consil. 55.
- 98 An sit licitum alicui inducere ali-
quem verbis blandis, & suasionibus
ad aliquid ei legandum vel donandū
vel se ipsum hæredem instituendū,
vide Bursat. consil. 47. num. 26. & 27.
& tra-

- 111 Sed si talis res non reperitur in hereditate testatoris, tunc hæres est electio, ut in l. 3. in 1. responsio, ff. de tritico, vino, oleo que legato.
- 112 Aut testator legavit incertam rem ex certis rebus, ut si diceret, lego unum ex seruis meis, & sensisset de certo; tam è adhuc dubium est de quo senserit, tunc electio est hæresis, ut doceret, & interpretetur voluntatem testatoris, ut in l. si quis à filio, §. si quis plures, ff. de leg. 1.
- 113 Sed si non sensisset aliquam certitudinem, tunc electio est legatarij, ut in l. qui duos, de leg. 1.
- 114 Sed in aliquibus legatis est specialitas, nam in legato domus si in genere legetur, & testator habeat domos, hæres debet unam ex his eligere, & si non habeat domos legatum nihil valet, sed est derisorium, ut in l. si domus, ff. de leg. 1.
- 115 Item est etiam specialitas quoad incertitudinem in legato dotis, ut in l. cum post, §. gener. h. de iure doti, & in l. quarto, eod. tit.
- 116 Similiter est specialitas in legato alimentorum, ut in l. penult. ff. de aliment. & cibar. lega.
- 117 Item est specialitas in legato restitutionis viarum, ut in l. quidam in testamento, ff. de leg. 2. Et circa materiam huius distinctionis vide Nicasi. vbi supra, & Ign. in l. 3. §. si cum omnes, num. 60. cum aliis, ff. ad Sillania. fol. 187. & Covarr. de testamen. folio 41 numero 3. & D. Anton. a Padilla 2. tomo, folio 43. numero 8. cum aliis.
- 118 In legatis alternatiuis, cuius sit electio, vltra Ign. & Covarr. vbi supra vide Anton. Gom. variarum resolutionum, 1. tom. fol. 87. num. 43. & D. Anton. a Padilla 1. tom. fol. 286. numero 3. & Petalcam de leg. 2. fol. 260 numero 7. & 8. & Gom. Arias in l. 50. quæ est 52. Tau. numero 36. cum aliis vsque ad 44. & Bernard. regu. 405. & 406. fol. 112.
- 119 Facultas eligendi in legatis alternatiuis, an transeat ad singularem successorem, vide Petalcam de leg. 2. folio 260. nu. 7. & 8.
- 120 Qui semel eligit, an possit variare, vide Gome. Arias in d. l. 50. quæ est 52. Tauri, nu. 36. cum aliis, & Vol. de reg. & fall. fol. 932. & l. 25. & ibi Gregor. rit. 9. Part. 6.
- 121 Quantum ad incertitudinem personæ, cui legatur, item est dicendum, quod regulariter incertitudo personæ viciat legatum, ut in l. Paulus refpondit, ff. de reb. dubiis, & in §. incertis, vbi Nicasi. num. 2. & alij, In l. de leg. glof. in l. id quod, verb. Consistat, C. de Episc. & cleric.
- 122 Quæ regula primò fallit si in certa persona postea venit certificanda ex futuro euentu, ut in l. si quis ita scripserit, ff. de reb. dubiis; & in hoc corrigitur antiquitas, ut in dicto §. incertis, versic. Sed nec huiusmodi, secundum communem Doctorem ibi.
- 123 Secundo fallit quando legatum relinquitur incertæ personæ ex certis, ut in dicto §. incertis, versic. Sub certa vero demonstratione.
- 124 Tertio fallit, quando nomen legatarij exprimitur, sed dubitatur de quo testator senserit; nam tunc valet legatum, sed propter incertitudinem red dicitur inutile legatum, quia posset hæres solvere cuiuscumque vellet illorum, de quibus dubitatur, ut in l. si quis seruum, §. inter duos, ff. de leg. 2.
- 125 Quarto fallit quando aliquid legatur pauperibus, ut in l. id quod, C. de Episc. & cleric. & vide circa hanc regulam Suarez in l. quoniam in prioribus, quæ sunt in l. 9. n. 12. fol. 229.
- 126 Est aduertendum, quod quando incertitudo personæ cui legatum relinquitur viciat legatum, si hæres illud soluat, non potest repetere, ut in dicto §. incertis; & ratio est secundum Nicasium & Doctores ibi, quia quæuis non sit debitum civile, est tamen debitum naturale, quod solutum non potest

Liber secundus praxiſ ciuiliſ,

potest repeti, vt in l. Iulianus, & in l. irater à fratre, ff. de conditio. indebi.

127 *Error in nomine*
 Error autem in nomine non viciat legatum, vt in §. si quis in nomine, In l. i. de leg. n. si error eſſet in nomine ſubſtantiũ appellatiuo, vt ſi teſtator vellet legare vobem, & exprimeret equũ; nam tunc error viciaret legatum, vt in l. 4. ff. de leg. 1. quod non eſt in nomine adiectiuo, vt ſi teſtator diceret, lego equum album, & conſtaret quod ipſe intenderet equum nigrum, nam tunc non viciaret legatum, vt notat gloſſa in diſta l. 4. ff. de leg. 1. quam reſert & ſequitur Nicaſius in §. in certis, numero 7. Inſtit. de leg.

128 *Falsa demonstratio*
 Item etiam falſa demonſtratio non viciat legatum, vt ſi teſtator diceret, lego ſeruum, quem emi à Titio, quamuis emeret ab alio, vel non emerit, valet legatum, ſi conſtat de ſeruo, vt in §. huic proxima, Inſtitu. de leg. & in l. nunquam, §. ſi. ff. de vſucapio.

129 Quod ſecus eſt in vèditione, in qua falſa demonſtratio viciaret legatum vt in l. ſi quis funum, ff. de contrahèda emptio.

130 *falsacausa*
 Et licet falſa demonſtratio, quæ eſt de ſubſtancia legati, non viciat legatum, vt dictum eſt, multo minus cauſa falſa, quæ non coheret legato, niſi conſtaret teſtatore. alias non legalſe, vt in diſto §. huic proxima, & in l. cum tale, §. falſam cauſam, ff. de conditio. & demonſtratio. & ratio eſt, quia quando teſtator aſignat cauſam, tunc videtur legatum dare, etiam ſi cauſa non ſit; vt in l. in ſumma, §. id quod, ff. de conditio. indebit.

131 Et quæ dicatur cauſa finalis, & quæ impulſiua, vide Becci. in conſilio 20. numero 10. cum aliis.

132 Et quod dictum eſt de cauſa non habet locum in legato conditionali, nam deficiente conditione, deficit legatum, vt in l. cum ad præ-

ſens; & in l. itaque, ff. ſi certum petat.

133 Et idem dicendum eſt in legato modali, nam in hoc modus & conditio conueniunt, quia ſicut deficiente conditione, deficit etiam illud, quod ſub conditione debetur, ſic deficiente modo, deficit quod ſub modo debetur, vt declarat Nicaſius in §. in certis, numero 10. Inſtitu. de leg.

134 Et licet in hoc conueniant modus & conditio, differunt tamen, quia conditio ſuſpenderit obligationem; & quod ſub ea debetur, non poteſt peti niſi exiſtente conditione, ſed modus non ſuſpenderit obligationem; nam illud quod ſub modo debetur poteſt ſtatim peti, tamen cum præſtatione cautionis de modo implendo, vt in l. qui hæredi, §. ſi. ff. de conditio. & demonſtratio. vbi Doctores.

135 Ex quo inferitur, quod hæres pendente conditione legatireliſti conditionaliſer per teſtatore eſt dominus rei legatæ pleno iure, & lucratur fructus, circa quod vide Peralt. de hæredib. inſtituend. fol. 140. numero 14. & diſta in reuendicatione.

136 Legatarius, ſeu fideicommiſſarius ſub conditione ad quid agere poſſit, pendente ipſa conditione, vide Cephalum conſil. 381. in 3. par.

137 Si melioratus vel grauatus ante euentum conditionis delapidat bona, qualiter ſuccurratur illi, in cuius fauorem conditio eſt appoſita, vide Come. Arias in lege 25. quæ eſt 27. Tauri, numero 53. cum aliis, & decif. Pedemonta. 130. & Roderic. Suar. allegatione 4. & l. 1. & 2. & ibi Gregor. titulo 2. part. 3. & Pinel. in l. 1. in 3. par. numero 78. C. de bonis mat. & diſta in actione, l. diſſamari.

138 Quæ remedia competant quando legatarius non implet modum, vel

Modus

130

vel conditionem, vide Bartol. in l. qui
bus diebus, §. ter milius, questione vl
tima, & ibi Socin. numero 1. ff. de cō
ditio. & demonstratio.

139 Legata conditionalia & fideicom
missa quando transmittuntur ad hzre
des, vide late Bolognet. in l. hzredes
mei, §. cum ita, numero 129. cum aliis,
ff. ad Trebel. & Deci. consil. 97.

Item est præsupponendū, quod lega
tario potest deficere, & accrescere col

140 *quando le
gatus d: si
cuius hanc
crese nile
gataris*
legatario, quinque modis. Primo, si le
gatus d: si gataris spreuit legatum, vt in §. si ea
dem, Instit. de leg. & notatur in l. re
coniuncti, ff. de leg. 3. & in l. vnica C.
quando non petenti part. petent. ac
crescit. & vide D. Anton. a Padilla. 2. to
mo, fol. 35. num. 97. Et quando lega
tarius videatur remittere legatum, vi
de Bolognet. l. qui Romz, §. duo fra
tres, num. 200. cum aliis. ff. de verbor.
oblig.

141 Secundo, si legatarius viuo testa
tore decesserit, vt in dicto §. si eadē,
Instit. de leg. & in l. vnica, C. de cadu
tollend. Sed si post mortem testato
ris decesserit, tunc non accrescit col
legatario, sed transmittitur ad hzre
des, dicta l. vnica, §. cum igitur, C. de
caduc. tollend.

Sed hic dubitari potest, si testator
142 relinquit vxorem suam vsufructua
riam, & viuente testatore illa vxor
moriatur, & testator aliam accepit
an illa secunda vxor admittatur ad le
gatum, vide Deci. in cap. quoniam Ab
bas, num. 16. de offic. deleg. fol. 121.

143 Tertio, si collegatarius non sit in
rerum natura, vt in dicta l. vnica, §. in
primo, C. de caducis tollend.

144 Quarto, si alicui & posthumo, qui
postea abortietur, aliquid legatum sit
vt in l. si duobus, §. fin. ff. de leg. 1.

Quinto, si testator mihi & hzredi
145 suo aliquid legauerit, vt in l. plane, §.
si duobus, ff. de leg. 1.

Et est aduertendū, quod etiam a
146 liis tribus modis deficit legatum, &
non accrescit collegatario. Primo, si

testator mihi & seruo suo aliquid le
gauerit, vt in l. plane, §. coniunctim;
ff. de leg. 1.

147 Secundo, si mihi & tibi tua res le
gata sit, vt in l. huiusmodi, §. si Titio,
ff. de leg. 1.

148 Tertio, si alicui, & alio non capaci
aliqua res legata, vt in l. si Titio, ff. de
leg. 2. de quibus omnibus vide Nica
sum in §. ea quoque, nu. 3. Instit. de
leg.

149 Et est etiam aduertendū, quod quā
do aliquid legatum pluribus, potest
seri coniunctim verbis, & re, vel re
tantum, vel verbis tantum, vt notant
Doctores in l. re cōiuncti, ff. de leg. 3.

150 Et legare coniunctim verbis & re
dicitur, quando vna res diuisis lega
tur vna oratione, vt si testator dice
ret, Titio & Seio lego talem domum,
vt in l. 1. & ibi notatur per Doctores,
ff. de vsufructo accrescendo.

151 Re tantum dicitur aliquid coniū
ctim legari, quando vna res legatur
diuersis per diuersas orationes, vt si
dicatur, Titio lego talem domum, &
Seio lego eandem domum; & ista faci
unt partes per concursum, sed si di
catur Titio vel Seio lego talem do
mum simpliciter, illa distinctua re
soluitur in copulatiuam, l. cum qui
quidam C. de verborum significa. &
soluendo Titio non admittitur legatū
& Seio, vt in l. 3. ff. de adimend. legatū
uisi cōstet, testatorem manifeste hoc
voluisse, vt in l. si pluribus, §. 1. ff. de le
gat. 1. sed si testator diceret Titio;
vel Seio lego talem domum vt hz
res meus, vult, tunc efficiuntur duo
rei stipulandi, vt in l. si Titio, ff. de le
gat. 2.

152 Verbis autem tantum coniunctim
legari dicitur, quando vna res diuisa
per testatorem vna oratione diuer
sis legetur, vt si diceret, Titio & Se
io lego talem domum & quis portio
nibus, vt notatur in dicta l. re coniun
cti, ff. de leg. 3.

153 In his autem tribus modis locum
habet

*quando
pluribus
quid lega
tur coniu
ctim.*

Libri secundus praxis civilis

habet ius accrescendi, ut in dictis iuribus, & ibi notatur per Doctores & per Nicasi. in dicto § ea quoque, numero 4. Instit. de leg. & vide tract. de successio. ex testam. & abintesta. fol. 422. & 433. cum aliis.

154 Est etiam quodam legatum disiumtum re & verbis, ut si dicatur, Titio lego medietatem illius domus, & Seio alteram medietatem eiusdem domus; & in hoc non habet locum ius accrescendi, ut in l. & proculo, ff. de leg. 2.

155 Item est presupponendum, quod legata & fideicommissa non possunt relinquere his, qui hereditatem capere non possunt, ut in § legari, Instit. de leg. & in l. non intelligitur, § 1. 2. & 3. ff. de iure fisci. & in l. 1. C. de natura libus lib. & in l. etiam, C. ad l. falcidiam, & ibi Doctores, & in l. 9. Tau.

156 Quibus autem non possit quiescere legari, accumulatur Nicasi. in § tam autem, nom. 6. Instit. de leg.

157 Ratione autem alimentorum pater potest filio spurio legare secun- dum qualiter personarum, dum modo non excedat quintam partem bonorum, si filios legitimos habeat, ut notatur per Doctores in dicta l. 9. Tanti, & per Rojas de successio. abin- testa ubi supra.

158 Et quando tacite per fideicommissum pater videatur relinquere filio spurio, ultra alimenta, vide l. 13. & ibi Gregor. titu. 7. par. 6. & Mencha. l. to mo, fol. 598. & dicta supra in 1. quzst. & vide 12. casus per Matthæum de Alfi. super feud. fol. 347. numero 12. in quibus quoddam auctur, ab indigno applicatur fisco.

159 Legatū Sed est videndum, an legatū interpretatio, an lata esse debeat, & quādo legatum sit, ampliandum, vel res- tringendum, de quo vide Menchacā in 25. fol. 343. in 7. ob.

160 In legato generali quid comprehendatur, & an veniant venalia, vide de Pinelunde bodis matern. in prin-

cipio, folio 7. numero 38. cum aliis.

161 Sub legato rerum mobilium quid comprehendatur, vide tractatum de successio. ex testamento, & abintesta. fol. 330. cum aliis.

162 Si testator legavit bona sua mobilia existentia in domo sua, quomodo hoc intelligatur, vide Decium consilio 472. in 4. p.

163 Si testator legavit alicui omnia bona sua mobilia, quæ habebat in tali loco, vel in tali villa, an veniant ea bona mobilia, quæ testator habebat in tali loco vel villa tempore testamēti, an quæ habet tempore mortis, vide Mazoll. consil. 3. per totum.

164 In prælegato factio filiis de auro, & argento, & gemmis, an comprehendantur pecuniz, vide Decium consilio 381. in 3. p.

165 Sub vestibus vxori legatis quid comprehendatur, vide dictum tractatum de successio. ex testam. & abintesta. fol. 327. cum aliis.

166 Sub legato alimentorum vxori relicto quid comprehendatur, & quomodo alimenta debent prestari, & solui, vide dictum tractatum de successio. ex testam. & abintesta. fol. 320. & Syluest. verbor. Alimentorum, folio 44.

167 Legatum alimentorum cessat, si legatarius habuit vnde soluat, vide Profper. consil. 209. numero 1. cum aliis, & consil. 116.

168 Sub legato domus & habitacionis quid contineatur, vide dictum tractatum de successio. ex testa. & abintesta. fol. 323. cum seq. & Deci. consilio 355. in 3. p.

169 Sub legato fragmenti quid contineatur, vide dictum tractatum de successio. ex testam. & abintesta. fol. 325. cum seq.

170 Leg. vel concessio castro cum pertinentiis & annexis quid comprehendatur, & veniat, vide Burfatum consilio 2. numero 49. cum aliis, & numero 59. & in consilio 5. numero 25. & consil.

consilio sexto, numero 29. cum aliis, & late Hippolytum Rimidald. consilio 19. & dicta in actione exempto, Socinum iunio. consilio 160. libro 2. Garolum Molin. in consuetud feodal. §. 1. glof. quinta, numero 15. cum aliis.

171 Si testator mandauit omnia bona sua distribui in maritandis mulieribus, non poterunt commissarij dotare viduas pauperes, vide Rolandum consilio 73. numero 25. cum aliis lib. 4.

172 An & quando locus vbi solutio legati fieri debet videatur legatum limitare, vel restringere, vide Decium consilio 325. in secunda parte.

173 Legans possessionem fundi, vel rerum suarum, vel possessiones suas quid videatur legare, vide Bolognerum in lege 1. numero 106. cum aliis, ff. de acquirenda possessione.

174 Legatum factum creditori quando censetur relictum animo compensandi cum debito, vide Bursatum consilio 60. numero octauo cum aliis, & Rolandum consilio 64. libro secundo & Couarru. de testamentis, folio 69. Simo. de Pret. consilio 182. & Acoftam cap. si pater, folio 89. num. 18. cum aliis.

175 Legatum factum vxori à marito an videatur relictum animo compensandi cum arrhis, vide Suarez titulo. De las arras, folio 32. columna 1. cum aliis, vbi etiam late quando relictum est creditori.

176 Indubio quomodo pronuncian- dum sit contra legatum, & fideicommissum, vide Rolandum consilio 56. num. 35. & 36. lib. 3.

177 Legatum, an transeat in legatarium cum onere, vide Nicasium, in §. sed quia hæres, numero sexto, Infitu. de fideicommissariis hæredi. vbi dicit, quod si legata est

pars hæreditatis sub nomine quorundam, si testator dixit, lego partem hæreditatis, tunc onera spectant ad legatarium pro parte sua, l. cum filius, ff. de leg. §. 1. 2. & si dixit, lego bona mea, vel partem bonorum meorum, tunc legatarius non precisse supportat onera, sed hæres deducit tantum quantum est æ alienum, l. 2. §. si autem, ff. de legat. 2. sed si legata sit res singularis, tunc legatarius non supportat aliqua onera, & hoc verum est, si hæres de residuo possit debita soluere, & fecit inuentarium, vt notatur in l. fin. §. et si præfatam, verb. Falcidiz. C. de iure delib.

178 Augmentum vel diminutio legati quando sit hæredis, vel legatarij, Vide Nicasium in §. grex legatus, & in §. si quis ancillas, Infitu. de legat. & Couarruiam practicarum questionum, folio octauo, & Gome. Ari. in l. 21. quæ est 23. Tauri, numero tertio cum sequentibus, & Ripam in l. si ex toto, numero octauo cum aliis, ff. de legat. folio 18. & ibi Socin. fol. 95.

179 Deterioratio, seu diminutio superueniens in re legata non extinguit actionem, vel obligationem regulariter, vide Voll. de reg. & fail. folio 285.

180 Quomodo per alluionem adijciatur agro, & id quæzatur dominjs agrorum, vide Mazollum consilio 118.

181 Item oportet scire, an interitu rei legatæ liberetur hæres, & breuiter est dicendum, quod quando legata es res in specie, tunc interitu rei liberatur hæres, vt in lego, si ex legato, ff. de verborum obligat. & notatur in §. si res legata, Infitu. de leg. vbi Nicasius sub §. sed si vxore.

182 Quod est intelligendum, si interitus

*Augmē-
tū vel di-
minutio
legati an
stillet a
re, vel
hæres.*

*Interitu
rei lega-
ta an li-
beretur
hæres.*

Liber secundus praxis ciuilis,

ritus contingat, sine facto hzredis, hoc est quod non sit in mora, vel in culpa, vt in l. si seruum, ff. de verborum obligat. & in l. quid ergo, §. si hzres, ff. de leg. 1.

183 Nam si additio hzreditatis facta sit propter hzredem, tunc tenetur de dolo, & lata culpa, & leui, & leuissima; sed si gratia legatarij facta sit, tenetur de dolo & lata culpa; & si gratia virtusque, tenetur de dolo, & lata culpa, & leui, vt in l. cum res, §. sed si culpa, & §. culpa, ff. de legat. 1. Nicasius vbi supra notat.

184 Et est aduertendum, quod in rebus vna res non accedit alteri, si due simul legentur, siue per dictionem, & siue per distinctionem, cum extincta vna non extinguitur alia, quia sunt duo legata, vt in l. 3. ff. de pecunia legata.

185 Et sic, si ancille legentur cum natis suis, mortuis ancillis, debentur nati, quia non sunt in fructu propter dignitatem nature humane, vt in l. iustissime, ff. de edilitio edict. & notatur in §. in pecudum, Institut. de rer. diui.

186 Sed in rebus, quarum vna accedit alteri, si principale sit extinctum, etiam extinguitur accessoriu, & sic, si legatur seruus cum peculio; si seruus deficiat morte, vel manumissione, vel alienatione, extinguitur legatum de peculio, & hoc si legatum sit factum cum distinctione, cum; secus si per distinctionem, & vt notatur in dicta lege tertia. ff. de peculio legato, & in §. si quis ancillas, Institut. de leg. & ibi Nicasius sub §. sed si vxori.

187 Ex quo inferitur, quod si quis legauit vaccam cum vitulo, mortua vaca non debetur vitulus, Nicasius vbi supra.

188 Inferitur etiam, quod si quis dedicauit se religioni cum bonis suis,

si non valet ingressus religionis, non valet donatio bonorum; sed si dedicauit se religioni, & bona sua, licet non valeat ingressus religionis, bona tamen debentur religioni, Authenti. ingressi, C. de sacrosanct. Eccles.

189 Inferitur etiam, quod si legatus sit fundus cum instrumento, alienato fundo non debetur instrumentum, sed si legetur fundus & instrumentum, quamuis deficiat fundus, debetur instrumentum fundi & patris facta, quia sunt duo legata, l. si cui, vbi Barto. ff. de fundo instructo, instrum. quz leg.

190 Sed si legetur fundus instructus, alienato fundo, non debetur instrumentum fundi, sed patrisfamil. vt distinguit, & tenet Bartolus in dicta l. si cui, ff. de fundo instructo.

191 Legatum factum Ecclesie in perpetuum, an extinguatur, & spiret post spacium centum annorum, vide Gabrielem Romanum 1. parte, folio 210. & dicta in actione confessoria.

192 Legatum factum alicui, qui cum aliquo debet morari, an & quando extinguitur, vide Decium consilio 601.

193 Legatarius quibus ex causis priuatur legato, vide Mantuam in glossario folio 292. & Menchacam 1. tomo, folio 247. numero 261. & secunda parte folio 339. numero 9. & 10. & Tiraquellum in regul. cessante, folio 22. numero 127. & l. 7. titulo septimo, parti. sexta, & ibi Gregor. & Bernard. regul. 407. & ibi additi. folio 112. & Com. Arias in lege 25. quz est 27. Tauri nume. 27. & vide duodecim casus, in quibus, quod auferatur ab indigno, applicatur fisco, per Mattheum de Afflictis super feud. folio 347. numero 1.

*legatum
quando ex
stinguatur =
sur.*

*quibus ex
causis
legatarius
priuatur
legato.*

- 194 Legatum quomodo, & quando cen-
seatur reuocatum per testatorem, vi-
de Niciasum in §. tam autem, nu-
mero secundo, Institu. de legat. &
in §. ademptio, Institu. de adentio-
legato. & Menciancam vbi supra, &
Tiraquell. in legibus conubial. glos-
sa 7. numero 55. & in tracta. de vtro-
que retractu. folio 13. numero 36. &
Cephyl. consilio 84. & Gabrielem
Roman. 1. parte, folio 832. & Voll. de
reg. & fall. folio 600. 603. 889. & ad-
ditionem Salzed. ad Bernardū Diaz,
folio 115. 116. & folio 182. & Sua-
rez in l. quoniam in prinribus, quæ-
stione 9. numero 1. & 2. cum aliis folio
221. vbi quid in melioratione ter-
rij & quinti, de quo vide Doctores in
l. 17. Tauri.
- 195 Si vir & vxor Principis autori-
tate maioratum constituerunt, an
vnus in altero possit reuocare, vide
Rolandum consilio 10. nume. 41. li-
bro 3.
- 196 Legatum an sit reuocabile, ap-
posito iuramento & pacto de non
reuocando, vide Tellum Ferdinan-
dez in lege 17. Tauri, numero 58.
cum aliis vsque ad numerum 112.
- 197 Legatum traditione facta, an pos-
sit reuocari, vide eundem Tellum
Ferdinandez in dicta l. 17. num. 83. cū
aliis.
- 198 Reuocato testamento, an confes-
sio que habet vim legati, censetur
reuocata, & annocat dicta con-
fessio, vide Didacum a Segura folio
88. numero 62. & folio 218. nu-
mero 35. & Suarez in titulo *de las ga-
nancias*, folio 12. columna 2. in fine cū
seq.
- 199 Si testator in vita soluit legatario
rem, quam ei in testamento lega-
uerat indubio, an videatur soluisse ex
causa legati, vide Peraltam in titu-
lo de heredib. influend. folio 337. nu-
mero 70.
- Quando legata conferuentur ir-
ritotestamento, vide Antonium Go-
mez in l. 24. Tauri. & ibi Tellum Fer-
dinand. in l. 1. fol. 24.
- 201 Quæ legata conferuentur & præ-
stari debeant per Authenti. ex cau-
sa, l. Ordinam. vide Tellum Ferdin.
in dicta lege 3. folio 42. & in dicta
lege 24. & Iulium Clar. §. testamē-
t. m. quæstione 54. & Burg. de Paz
in dicta lege 3. numero 94. & D. An-
ton. a Padilla 2. tomo, folio 68. cum
aliis.
- 202 Institutio facta in re certa, an iusti-
neatur ex dispositione Authenti. ex
causa, & l. Ordinamen. vide Iulium
Clar. §. testamentum, quæst. 53.
- 203 Substitutio pncipalis an confer-
uetur per dictam Authenticam, ex
causa, vide Emanuel Acoſta in cap.
si pater, folio 569. numero 09. cum
aliis.
- 204 Executores testamenti an confer-
uentur per dictam Authenticam, ex
causa, vide D. Antonium a Padilla
primo tomo, folio 269. nume-
ro 30.
- 205 Legata relicta filio impugnanti
testamentum, an conferuentur per
dictam Authenticam, ex causa, vi-
de Emanuel Acoſta in dicto cap.
si pater, folio 573. numero decimo-
sexto.
- 206 Rupto testamento præteritione
posthumū, ignoranter facta legata
conferuantur, dummodo non sint
excessiua, vide Burſatum consilio 15.
numero 26. & 27. & consilio 89. nu-
mero fin.
- 207 Legata iure Regio, an ab hære-
dibus abintestato censentur repe-
tita, vide Burg. de Paz in lege ter-
tia Tauri, numero 868. cum aliis,
& quid quando ab hærede moriuo,
ibi num. 870.
- 208 Legata per hæredem abintesta-
to soluenda, an moderentur, vide
Burſatum dicto consilio decimoquin-
to, & 89.
- 209 Ea quæ conferuantur per dictam
Authenticam, ex causa, an petantur
y 2 exte-

*legato
quid, cō
si, rucio
irrito ief
tameto.*

*Legatum
quādo cō
secutū re-
uocatum*

Liber secundus praxis ciuilis,

ex testamento, an abin'estato, vide Iulium Clar. §. testamentum, quz sli. 54. num. 6.

210 Prolegatis diste Authenti. an detur actio ex testamento, an conditio ex lege, vide Voll. de reg. & fall. folio 888. & Tellum Ferdinand. in dicta l. 3. folio 30. & ibi Burg. de Paz numero 889. cum aliis, vbi quid stante lege Ordin.

211 *Ad quid tenentur hares legatariis* Item est sciendum, ad quid tenentur hares legatariis, & est dicendum quod hares tenetur soluere legatariis integra legata vsque ad vires hzreditarias confecto inuentario, eo autem non confecto, tenetur vltra vires hzreditarias, circa quod vide tracta. de successio. ex testamen. & abintestato, fol. 5. 4. vsque ad 549. & Gabr. Roman. 1. par. fol. 182. & fol. 507. Socin. l. 1. §. si quis quatercenta. in bonis, num. 2. ff. ad Trebellian. fol. 182. & l. 6. cum aliis seq. tit. 6. par. 6. & Mantua in glossario fol. 251. & Tiraquel. tracta. de mort. fol. 13. num. 1. cum aliis, & Rebus. 3. par. fol. 420. & Mencha. 1. tom. fol. 19. num. 0. 26. & fol. 141.

212 Quz commoda & utilitates referunt & sequantur ex confessione inuentarij, vide Gom. Arias in l. 4. quz est 6. Tauri. numero 55. & Becci. consil. 113. numero 1. & Roland. consil. 73. lib. 2.

213 Hares non conficiens inuentarium non tenetur ad integra legata, si ex confessione legatariorum constat hzreditatem non sufficere, vide Couar. de testa. folio 31. numero 15. cum sequent.

214 Inuentarium quomodo confici debeat, & cui sint citandi, & quz vim obtineat, vide Roland. consil. 73. lib. 2. & Anto. Nar. 574. 575. & gloss. l. 1. ti. 6. p. 6.

215 Testator an, & quando possit remittere confessionem inuentarij, vide Bolognet in l. nemo potest, n. 149. cum aliis, ff. de leg. 1. & ibi Ioann. Gu tier. fol. 125. n. 401. 404. 410. cum aliis, & fol. 157. n. 509. & Couar. de testam.

fol. 32. n. 17. & Iul. Clar. §. testamentum q. 66. & Voll. de reg. & fall. fo. 913. & additionem Salze. fol. 184.

216 Cautio de przstandis legatis, an a testatore remitti possit, vide Gabri. Roma. 1. p. fol. 39.

217 Et an hares hodie possit detrahere Falcidia vel Trebellianica, vide Parladoro. c. 11. fo. 163. & Burg. de Paz in l. 3. n. 967. cum antecedentibus & aliis sequentibus.

218 Per quz verba visus sit testator prohibere Falcidiam vel Trebellianica, vide Iul. Clar. §. testamentum, q. 62.

219 Est aduertendum, quod de iure huius Regni, hares suus & necessarius non tenetur soluere legata, nisi vsque ad quintam partem bonorum hereditatis, cum omnia bona sint legitima filiorum, excepto quinto. Et si quintum non sufficiat ad legata persoluenda, quz prius deduci debeant, vide Ioannem Gutier. in l. nemo potest, fol. 38. num. 94. & Parladoro rer. quotidian. cap. 18. & vide etiam tractat. de successio. ex testa. & abintest. fol. 525. & Roland. consil. 25. lib. 4. vbi legata facta pluribus & transcendentia vires hereditarias quomodo diminuantur vniciquz pro rata.

220 Pater quando est ditissimus, an possit relinquere pro anima vltra quintam partem, vide Suarez in l. quoniam in prioribus, q. 3. fol. 199. C. de inofficio. testa. Si pater relinquit vxori vsum fructum omnium bonorum filio vniverfaliter instituto legatum hoc, vsum fructus reducitur ad estimationem quintz partis secundum Suarez. in l. quoniam in prioribus, ampliati. 3. n. 5. & 6. cum aliis, & sequitur Didac. Perez 2. par. Contrarij tenet Segura in l. vnum ex familia, §. sed si fundus, n. 214. & Gomez. Arias l. 4. Tau. n. 105. & Anton. Com. 1. tom. c. 11. n. 26. & Burf. consil. 15. n. 27. cum seq. & Becci consil. 98. & Roland. consil. 2. n. 31. cum aliis lib. 2. & consil. 74. eod. lib. vbi quomodo debeant de iure concurre in perceptione vsum fructus

- 270 Si testator donauit in vita quintam partem bonorum, an possit legare per animam, vel relinquere filio per viam meliorationis aliam quintam partem, vide Suarez in dicta l. quoniam in prioribus, quæ s. 9. numero 21. cum aliis, fol. 232. & Gome. Arias in l. 26. quæ est 28. Tauri, numero 1. cum aliis.
- 221 Succedens ab intestato, an teneatur dare totum quantum pro anima defuncti, vide Rojã in tract. de successio. ab intestato, c. 3. n. 5. & 6.
- Impensa funeris an sit deducenda
- 222 ex quinto alicui legato, vel ex corpore hereditatis, quando extraneus est institutus heres, vide Rojã de successio. ab intestato, cap. 9. numero 21. cum seq.
- 223 Actio funeralis an præferatur omnibus aliis actionibus, vide Rolandum consilio 14. num. 21. cum aliis, l. b. 1. & Anton. Gome. & Tellum Ferdin. in l. 3. Tauri, & Ioannem Gntier. in l. ne mo potest, fol. 38. num. 94. & Ripam in l. quæ situm est, ff. de priuileg. credi. fol. 17. & in l. priuilegia, eod. tit. & Rebuf. 1. par. fol. 230. cum aliis. & Scot. 2. par. lib. 3. respons. 12. & dicta in actione hipothe.
- Heres quando præcisse compellitur dare res legatas in corporibus bonorum, & non liberatur dando æstimationem, vide Suarez in l. quoniam in prioribus, 2. quæ sione, fol. 198. & Tellum Ferdin. in l. 20. Tauri, & Bernard. reg. 318. & ibi ad l. no. Salze. fol. 86.
- Heres cum beneficio inuentarij quando satisfaciat creditoribus tradendo eis res hereditarias, vide Butsarum consil. 9. numero 29. cum aliis usque ad 40. ubi quomodo pretium in hoc casu sit estimandum.
- An creditor heredi dicenti non inuenisserem legatam in hereditate, vide Pe. al. de leg. 2. fol. 145. cum seq.
- Legatum ab herede debetur, & debet præstari legatario, etiã si legatum sit factum alicui impersonaliter nõ expresso eo à quo sit prestandum, vide Sæmo. de Pret. consil. 117. n. 10. 11. & 13.
- 228 Quando legatum censetur relictum ab herede, vel à fideicommissario, vide Prosper. consil. 210.
- 229 Legata quæ procedunt fideicommissum quando veniant restitutione fideicommissi, vide Gabr. Roma. 1. p. fo. 129.
- 230 Vfusfructuarius an teneatur soluere legata, an heres, vide Rolandum consil. n. 20. cum aliis lib. 2. & Deci. consil. 190. & Auto. Nat. consil. 7. & consil. 297 & late Ay. n. Craue. consil. 187. n. 1. p.
- Heres tenetur facere legatarij possessorem vel legatæ, de quo vide Pe. al. in tit. de leg. 2. fo. 35 n. 17. cum aliis
- 231 Heres an teneatur à solere legatario instrumenta rerum legatarum, vide de D. Anton. a Padilla 2. tom. fol. 127. n. 1. cum aliis.
- 232 Institutus in re certâ quando tenetur soluere legata tanquam heres vniuersalis, vide Cephal. consilio 439. in 3. par.
- Emptor hereditatis an teneatur creditores & legatariis, vide trassa. de successio. ex testa. ab intestato. fol. 342. n. 26. & 27.
- 233 Venditor hereditatis an consequi possit ab emptore tanquam ab herede quod sibi debetur à testatore, vel propter expensas hereditatis, vide Scot. 2. p. lib. 2. re. p. no. 15.
- Heres rogatus restituere. an teneatur, vel possit ante restitutionem soluere legatariis vel creditoribus petentibus, & v. detur quod sit, ac notatur in l. 1. ff. ad Trebel. nam ante restitutionem omnia facit heres, & etiam manumittit seruos, l. Marcillus, §. res ff. ad Trebellia.
- 234 Quia fideicommissarius ante restitutionem nõ nõ est dominus, licet sit dominus post restitutionem. l. facta, ff. ad Trebel.
- In duobus tamen casibus fideicommissarius est dominus ante restitutionem. Prius est, si heres sit absens, secundus, si testator decessit sine
- y 3 herede,

Libet secundus praxis ciuilis,

hærede, l. fancimus, §. cum autē, ff. ad Trebellia.

239 Fideicommissarius quando petere possit à possessore rem à grausto acceptam in permutationem, & an subrogata res sapiat naturam subrogatę. vide Prosper. consil. 109. nu. 23. consilio 110. n. 31.

240 Et subrogatum quando sapiat naturam eius, in cuius locum subrogatur, vltra Prosper. vbi supra. vide Hippolyt. Riminald. consil. 27. num. 46. 47. 61. 62. 64. cum aliis, & Becci. consilio 101. num. 58. cum aliis.

241 *Quando dies legati si cedat, & legata possint peti.*
Quando dies legati cedere incipiat, & à quo tempore legatum debeat, vide Nicasii. in §. si grex legatus, num. 5. & 6. Instit. de leg. & Igne. in l. 3. §. si conditioni, num. 161. cum aliis, ff. ad Sillania. & Carol. Molina. in extri. labyrinthi. fol. 27. numero 64. cum aliis, & l. 37. & 38. & ibi glos. ti. 9. par. 6.

242 Dominium quomodo & quando transit recta via in legatarium, vide Bolognet. in l. 1. nu. 197. vsque ad 213. & num. 280. cum aliis vsque ad 207. ff. de leg. 1. & Covarr. de testam. folio 120. & Voll. de reg. & fall. fo. 599. & Burgens. de Pace in l. 3. Tauri, numero 936. & Nicasii. vbi supra, & Matiam in glossario fol. 177. & 254. & Menchac. 1. tomo, folio 354. num. 128. cum aliis, & 2. par. fol. 276. num. 20. cum aliis, & Tiracuell. in legib. conuualibus, glos. 7. num. 54. & l. 34. tit. 9. par. 6. & ibi Gregor.

243 Quando legatur res hæredis quare non transit dominium rei legatę, vide Peralt. de leg. 2. fol. 95. n. 1. cū aliis fol. 283.

244 Legatum feruitutis, vel vsusfructus an transeat in legatarium ipso iure, & à quo tempore, vide Carol. Molin. in extri. labyrinthi. folio 119. cum aliis.

245 Dominiū quando transit recta via in fideicommissarium, vide Bolognet. in dicta l. 1. num. 197. cum aliis, ff. de

leg. 1. Legatum pro dote, licet sit conditionale, & non debeat nisi matrimonium sequatur, vt notat Bartol. & Doctores l. Titio centum, §. Titio genero, ff. de conditio. & demonstratio. & Thom. Grammat. consil. 145. numero 5. & Paris. consil. 25. num. 59. 60. 61. in 2. par. & consil. 110. in 4. par. & Francisc. Marc. quæst. 858. cum aliis seq. Tamen secus erit in legato relicto occasione, vel auxilio dotis, in quo non est necesse expectare tēpus nubilis ætatis, sed tanquam penitus purum illico debetur, cum illa verba videantur significare causam remouētē & impulsuam, per quamdam demonstrationem fauore legari factā, vt tenet Thom. Grammat. consil. 57. & alij per eum relati ibi. Legatum pro vxoranda puella, si moriatur antequam viro tradatur, cuius erit legatum, vide Franciscum Marc. quæstio ne 858. cum aliis seq.

246 Hæres pendente conditione legati relicti conditionaliter per testatorem est dominus rei legatę pleno iure, & lucratur fructus, vide Peralt. de hæred. instit. fol. 140. n. 14. & Nicasii. vbi supra.

247 Legata stante, l. Ordina. an statim mo. tuo testatore peti possunt, vel sit tempus assignandum hæredi, vt adeat vide Burg. de Paz in l. 3. n. 916. cū seq. & n. 952.

248 Est et præsupponendum, quod de iure communi ad hoc vt legata possint peti, requiritur quod hæreditas sit addita, de quo vide Emanu. Acolta in c. si parer, fol. 86. numero 11. cum aliis, & fol. 345. Et quando præsumatur addita hæreditas, vide Marantā in l. 1. potest, de acquirenda hæredi. & Cepha. consil. 147. & l. 11. tit. 6. par. 6.

249 Hæres additione hæreditatis an obligetur defuncto ad complenda jomnia contenta in testamento, vide Peraltam de hæredib. iustituend. fol. 271. numero 9. cum aliis, & numero 17. cū aliis, & Quæfad. cap. 5. fol. 14. cum aliis. & Men-

- & Menchrc. i. tomo, folio 335. numero 49.
- 249 Et an legata possint peti hæreditate non addita, vide Couarru. de testamen. fol. 130. num. 11. & D. Anton. a Padilla 2. tom fol. 68 cum aliis, & Burg. de Paz in d. l. 3. Tauri nu 835. 839. 877. 888. & quod stante i. Ordnam. numero 900. & 902. cum aliis, & Gome. in dicta l. 3. nu. 83. vsque ad 90. & Voll. de reg. & fall. fol. 606. Grbrie. Roma. 1. par. fol. 832. cum seq.
- 250 An stante d. l. Ordnam. legata diruantur, si hæres restituatur aduersus additionem hæreditatis, vide eundem Burg. de Paz iu dicta lege 3. numero 957.
- 251 Quæ actiones competant legatariis ante additam hæreditatem, vide Menchac. 2. par. fol. 337. numero 5. & Tiraquel. tract. de priuilegiis piz cau sz, fol. 34. & in tract. le mort, fo. 178. n. 7 cum aliis.
- 252 Quod remedium detur hodie legatariis hære repudiante, vide Telum Ferdinan. in dicta l. 3. Tauri, numero 7.
- 253 Sed an hæres possit compelli per fideicommissariū vniuersalē vt aseat hæreditatem, & ei restituat, & est dicendum, quod hæres potest compelli tribus concurrentibus. Primo, quod fideicommissarius caueat hæredi de restituendo damno dato si aliquid incurrat ex additione hæreditatis, vt in l. quia poterat, & in l. cum hæreditas, ff. ad Trebellia.
- 254 Secundo requiritur, quod fideicommissarius sit capax fideicommissi, vt notar glossa in §. nunc transeamus, Instit. de fideicommissariis hæredit. & quis sit capax dictum est supra.
- 255 Tertio requiritur quod hæres sitrogatus restituere totam hæreditatem, vel eius partem, & non res singulares vt in §. si vero, Instit. de fideicommissariis hæredi.
- 256 Et est aduertendum, quod fideicommissarius potest compellere hæredē institutum in parte hæreditatis, vt aseat, & restituat, sicut institutum in tota hæreditate, sed in hoc casu debet fideicommissarius recipere totā hæreditatem, ex quo hæres ea nō vult habere, quia timet onera, vt notatur in §. nihil, Instit. de fideicommiss. hæredi.
- 257 Et si duo sint fideicommissarij, & vnus vult compellere hæredem, & alius non, tunc compellens debet recipere totam hæreditatem, l. cogi, §. si quis hæres, ff. ad Trebellian. Et circa hanc materiam, & quomodo, & quando hæres possit compelli, vt aseat hæreditatem ad petitionem fideicommissarij, vide Menchac. 3. tomo folio 82. numero 39. & Nicasium in dicto §. nunc transeamus, numero 4. & Bolognet. in lege 1. numero 0192. cum aliis, ff. de leg. 1. & Burg. de Paz in dicta lege 3. numero 994. & 1002. cum seq.
- Quando hæreditas est iacens, & bona vacantia quomodo possint peti legata, vide Bosium in practi. fol. 703. Pendente lite super testamento quomodo debet fieri prouisio legatariis, & legata solui, vide Rebusium i. p. folio 243.
- 258 Hæreditati iacenti, quomodo debeatur dari curator, vide Quædam in c. 3. fol. 8. cum aliis.
- 259 Et quid possit facere talis curator, vide Deci. consilio 401. in 3. parte, & Franciscum Marcum quæstione 27. 31. & 111.
- 260 Et quid si hæres vel legatarius est absens, quomodo bona traduntur seruanda proximioribus, vide Gome. de Leon responso 29.
- 261 Si testator ingrediatur monasteriū an statim legata, & alia quæ in testamento continentur post ingressum debeant exequi, vide Deci. in cap. in præsentia, numero 67. de probatio. folio 229.
- 262 Prescriptio aduersus legatarium, an concurret a morte testatoris stantē dicta

Liber secundus praxis ciuillis,

- dicta l. Ordin. vide Burg. de Paz in d. 13. n. 940.
- 263 Ante acceptationem legati an cur rat prescriptio contra legatarium, vide Beccium consilio 48. & consilio 50.
- 264 Quando actio ex testamento ante diem, & pendente conditione intentari possit, vide Igneum in lege 1. §. serui appellatione, fol. 28. ff. ad Sillaniam. vbi late de materia.
- 265 Fructus rei legatæ à quo tempore debeantur, vide Tellnum Ferdinaud. in l. 20. Turi, numero 9. cum aliis, vsque ad finem, & D. Anton. a Padilla 2. tom. folio 82. numero 86. & Peral. de leg. 2. fol. 252. numero 37. & Ioan. Gutierrez in l. nemo potest, num. 114. 368. cum aliis, & Burg. de Paz in dicta l. 3. num. 943. cum aliis, & Ripam in l. in fideicommissariam, numero 52. ff. ad Trebellian. & vide l. 37. & 38. & ibi Gregor. titulo 9. par. 6. & l. 40. & 41. & 43. cum aliis eodem titulo, & Bolognet. l. 1. numero 133. de leg. 1.
- 266 An fructus nati hereditate iacente debeantur, vide Menchac. 1. tom. folio 506. numero 125. & 2. par. fol. 342. n. 22.
- 267 In fideicommissi restitutione, qui fructus, & à quo tempore veniant, vide Simo. de Pret. consil. 137. nu. 3. cum aliis.
- 268 Nunc est videndum, quæ remedia competant legatariis, ad consequendum legata & fideicommissa, & est dicendum, prout in principio dictum est, quod legatarij competunt tres actiones, scilicet actio personalis ex testamento, reuendicatio, & actio hypothecaria, circa quod vide Bolognet. in l. 1. num. 226. cum aliis multis sequentibus, ff. de leg. 1. & Simo. de Pret. consil. 131. & Couarru. de testa. fol. 107. & Voll. de reg. & fall. fol. 16. 20. & 609. cum seq. & Ripam in dicta l. 1. numero 34. vsque ad finem, de leg. 1. & Rebus. l. p. fol. 140.
- 269 & an dictæ actiones competant etiam profideicommissis, vltra Doctores citatos, vide Anto. Gom. 1. tom. folio 34. numero 7. & Ripam in l. in fideicommissariam, nume. 2. ff. ad Trebellian. fol. 86. & Gabr. Roman. 1. par. fol. 212. & Menchac. 1. tom. fol. 352. numero 122. cum seq.
- 270 Actio ex testamento quomodo competat prolegatis, vide eundem Bolognet. vbi supra, & Roland. consil. 71. numero 38. lib. 2.
- 271 Actio ex testamento an competat prolegatis relictis in codicillis, & pro quibus legatis competat, vide eundem Bolognet. in dicta l. 1. nume. 229. cum aliis, & 233. cum aliis vsque ad 250. & Peral. de hered. instituen. fol. 271. numero 9. & 12. Actio ad supplementum an sit actio ex testamento, an ex codicillo, vide Eman. Acosta in c. si patet §. 3. n. 22. 32. & 34.
- 272 Actio in rem quando competat prolegatis, vide eundem Bolognetum in dicta l. 1. numero 251. cum aliis vsque ad 208. Et quid quando legatur res heredis, vide D. Anton. a Padilla 2. tom. fol. 128. numero 3. Et quid contra hereditatem iacentem, vide Mantuam fol. 260. Et an competat fideicommissario, & cessionario, folio 417.
- 273 Actio hypothecaria, an competat legatariis, & quando, vide eundem Bolognetum in dicta l. 1. numero 308. & 310. cum aliis, ff. de legat. 1. & Doctores supra citatos, & Rebus. 2. par. folio 416. & l. 26. titulo 13. par. 5. & ibi glof.
- 274 Actio hypothecaria an competat abque additione hereditatis stante l. Ordinam. vide D. Antonium a Padilla 2. tomo, fol. 85. numero 98. cum aliis, & Menchac. & Tiraquellum vbi supra.
- Testator an possit iubere, ne eius bona prolegatis sint tacite hypothecata, vide Iul. Clar. §. testamentum, quæst. 70.

Quæ

Quæ actio filius melioratus possit consequi prælegatum meliorationis tertij & quinti, vide Securam folio 90. num. 27. cum aliis.

- 274 Tres actiones competentes prolegatis, quomodo deduci & cumulari possunt in indicio, vide late Bolognetum in dicta l. 1. n. 337. cum aliis seq. § 280 de leg. 1.

Legata, an possint peti via executiva, vide infra.

275 *contra quos possint in testari ad ista actiones.* Hæredes possidens rem restituendam, an solus conveniri debeat, vel omnes hæredes pro parte, vide late Bolognet. in l. 4. § Cato, num. 259. cū aliis, vsque ad 269. & Suarez in lege, buoniam in prioribus.

- 276 Legatario non competit actio infidelium contra hæredes pro legato uisit contra vnumquemque pro hæreditariis portionibus, vltra Suarez vbi supra, vide Peralt. de leg. 2. folio 338. cū aliis.

- 277 Actio legatorum non datur contra hæredem, penes quem remansit certa quantitas vel res, vide Ripam l. 1. §. idem Iulianus, numero 2. cum aliis, ff. ad Trebellian. fol. 76. Legatarij & creditores hæreditarij possunt electa vna via contra hæredem legitimum ab intestato redire contra hæredem testamentarium, vide Guillermam Benedict. cap. Raynuntius, 1. p. fol. 166. num. 72. & Scotum 2. par. libro 4. responso 17. & vide posita in actione in genere, & in petitione hæreditatis. Contra legatarium petentem rem legatam quomodo potest objici, vide Socin. in l. si rem legatam, numero 1. & 2. ff. de exceptio. fo. 222.

- 278 Clericus à laico hæres institutus, an conveniri possit ante iudicem seculari ad præstanda legata, vel ea quæ testator erat obnoxius, vide Burgun. de Paz in l. 3. Tau. nume. 786. & 792. cum aliis.

- 279 Legata an possint peti via executiva, & quando executio possit fieri contra hæredem, vide Rubuf. t. parte fo-

lio 157. cum aliis seq. & folio 146. & 235. & Beccium consil. 17. & Simo. de Pret. consil. 117. num. 55. cum aliis frequentibus, & Peralt. de legat. 2. folio 16. numero 85. & posita in actione ex scientia, & quæ habes recollecta.

Sententia lata contra hæredem quando præiudicat legatariis & fideicommissariis, vide Roland. consilio 92. numero 12. & 15. cum aliis lib. 4.

- 281 *Et quando sententia lata contra possessorem maioratus præiudicat successori, vide l. 20. & ibi late Gregor. titulo 22. par. 3. & l. 4. titulo 23 eadem par. & Ludouic. de Molina de primo gen. Hispan.*

- 282 Melioramenta facta per grauatum in rebus subiectis restitutioni, an soluenda sint hæredi grauato per fideicommissarium, & interim habeat locum retentio, & quid in expensis, & quæ expensæ debentur, vide Rolandum consilio 28. libro 1. & consil. 30. eod. lib.

- 283 Hæres voluntatem testatoris non implet quomodo puniatur, & compleatur, vide Rebuf. t. par. fol. 328. cū aliis.

- 284 Quartum remedium, quod legatarij habent ad consequendum legata est officium executoris testamenti, de quo vide Rebuf. dicta 1. parte, fol. 236. cum aliis, & tract. de successio. ex testam. & ab intesta. folio 68. & fol. 384. cum & fol. 408.

- 285 In quibus casibus potest executor testamenti cogi ad inspicendam cautionem, & quæ actio competat contra eum, vide D. Anton. a Padilla 1. tom. fol. 269. n. 31. & Burfat. consil. 28. n. 17. & 18.

- 286 Executores testamenti ad quid tenentur, & in quibus eis sit licitum expendere de bonis hæreditatis, vide Burfat. consil. 28. n. 12. cum aliis vsque ad finem. & D. Anton. a Padilla 2. tom. fol. 162. & Syluest. v. b. Testamentum, 2. in 2. p. fol. 467.

Liber secundus praxis ciuilis,

- 287 Executores testamenti intra quod tempus teneatur exequi voluntarē defuncti, vide Couarrauiam de testament. fol. 37. 45. 114. & 133. & D. Antonium a Papilla 2. tom. fol. 162. num. 1. cum aliis.
- 288 Tempus exequendi testamentum a quo tempore currat, vide Burg. de Paz in l. 3. Tauri, n. 953. cum sequentibus.
- 289 An executoribus testamenti ignorantibus currat tempus datum ad exequendum, vide Igneum in l. 3. si conditioni, n. 133. cum aliis.
- 290 Executor testamenti an possit exequi voluntatem defuncti absente, & ignorante hærede, vide Gome. Arias in l. 30. quæ est 32. Tauri, num. 17. & in l. 34. num. 5. cum aliis.
- 291 Executor testamenti, an teneatur satisficere, vide Gome. Arias in l. 31. quæ est 33. Tauri, n. 12.
- 292 Executor testamenti, an possit alteri subdelegare, vide Gome. Arias in l. 30. quæ est 32. Tau. nu. 16. & in l. 36. n. 11. & 12.
- 293 Executor testamenti an transmittat officium ad hæredes, vide Peralt. de leg. 2. fol. 342. num. 2. & Gome. Arias in l. 37. quæ est 39. Tauri, num. 3. & 4.
- 294 Executor testamenti, cui commissæ est electio pauperum, si non eligit intra annum, an possit purgare moram, vide Rip. in l. si infulam, num. 88. ff. de verborum obligatio. fol. 114.
- 295 Executor testamenti an possit pro soluendis debitis, bona defuncti vendere, & quando, & vsque ad quam summam, vide Tellum Ferdin. in l. 32. & 35. Tauri.
- 296 Emens ab executoro testamenti, an sit securus licet pretium non conuertatur in indebita legata, vide Ioannem Gutier. in allega. 1. n. 2. cum aliis.
- 297 Res prohibita alienare per testatorem, an possit vendi, vel insolutum dari pro soluendis legatis, & alia circa prohibitionem alienationis, vide Becchi. consil. 100.
- 298 Alienatio fideicommissi condicionalis, quando valeat & possit fieri, vide Roland. consil. 81. & 98. lib. 2.

Es hæc, quæ dicta sunt de actionibus sufficiens, & sit laus omnipotenti Deo maximo, atque optimo, cuiusque genitrici Marie, & omnibus sanctis, Amen.

L A U S D E O

M A T R I T I.

In ædibus Ioannis à Herrera Typographi.

1614.

1880
1881
1882
1883
1884
1885
1886
1887
1888
1889
1890

INDEX SEV REPERTORIUM MATE- RIARVM, AC NOTABILIVM DECISIO-

num, tam Iuris communis, quam huius Regni, quæ in hac civili praxi continentur. Copiosissimè, ac luculentissimè concinnatum, atque exactissimò ordine digestum per D. Hieronymum à Montealegre, authoris filium, Iurisconsultum, & in Regia Chancelleria Argentina causarum patronum.

A

BBA S
potest
corrigere
mo nachū
lib. 2.
cap. 1.
§. 9. nu-
me. 18.

Abbas
potest
repu-

diare legatum relictum monasterio,
lib. 2. c. 2. §. 1. num. 67.

Absens iusta causa, si pacto conuenerit
ut creditor lapsò termino possit pig-
nus vendere, est restituendus in inte-
grum, ex clausula generali, aduersus
venditionem, lib. 1. c. 4. n. 144.

Absens potius presumitur indubiò vi-
uere, quam mori, lib. 1. c. 7. n. 11.

Absens, si per quinquennium ignoretur
vlture, an de iure communi presuma-
tur mortuus; & quid de iure regio,
ibidem n. 17.

Absolutio relaxationis iuramenti, corā
iudice ecclesiastico petenda est, abs-
que citatione partis, nisi de tollenda

obligatione principali agatur, lib. 1.
cap. 9. num. 24. cum duobus sequen-
tibus.

Actio est ius persequendi in iudicio,
quod sibi debetur, lib. 1. c. 1. n. 2. & 11.
vsque ad 17. & 20.

Actionis distinctio omnem comprehen-
dit actionem realem, & personalem,
ordinariam, & extraordinariam, & la-
to modo officii etiam iudicis, lib. 1.
c. 1. ex num. 16. vsque ad 19.

Actio inanis, quam inopiam debitoris
excludit meliori fortuna reuiuiscit,
ibi n. 21.

Actio inducit ius persequendi quod si-
bi debetur, aut procuratorio nomine
debita ex quacumque obligatione
comprehendit, lib. 1. cap. 1. nume-
ro 31.

Actio iure civili introducta fuit, plu-
res tamen habet diuisiones, ibi nume-
re 33.

Actiones ad hæredes trāsēūr, aliz vero
nonnullæ directæ, aliz vtilis dicun-
tur, aliz vero temporales, aliz per-
petuæ, aliz bonæ fidei, aut stricti iu-
ris, de quarum, & aliarum differentiis
agitur, lib. 1. c. 1. ex num. 34. vsque ad
num. 60.

Actiones, licet appellatione bonorum
mobiliū, & immobiliū non
veniant

Index alphabeticus.

- veniant, quando que tamen, pro vt ne
cessitas postular inter mobilia, vel
immobilia computari solent, ibi
numero 59. & 65. cum sequenti-
bus.
- A**ctiones, que nominatz non sunt, con-
ditiones appellantur, ibidem nume-
ro 67.
- A**ctio arbor authentica non est,
nec omnes actiones continet, sed so-
lum docendi gratia à suo auctore po-
sita fuit, ibidem num. 70. & 72.
- A**ctio ex lege potius oritur quam iudicis
officio, idque melius, ac vtilius cen-
setur, lib. 1. cap. 1. numero 83. cum se-
quenti.
- A**ctio, seu exceptio indubio semper cõ-
setur, cui interest competere ei, licet
ex verbis legis in eius fauorem la-
te non colligatur, ibidem nume-
ro 87.
- A**ctio in quocumque iudicio deside-
ratur, aliis nullum redditur quod in
iudicio actum est, lib. 1. cap. 2. num. 1.
& 3.
- A**ctio de partu agnoscendo competit fi-
lio aduersus patrem lib. 2. cap. 1. §. 46.
num. 2.
- A**ctio de partu agnoscendo compe-
tit parentibus aduersus filios, ibi-
dem 1.
- A**ctio de partu agnoscendo, competit
etiam patri aduersus filium legitima-
tum per rescriptum principis, ibidẽ
num. 3.
- A**ctio de partu agnoscendo competit
patri aduersus filium arrogatum, vel
adoptatum, ibidem num. 4.
- A**ctio de partu agnoscendo competit
non solum ratione patriæ potestatis,
sed ratione filiationis, ibidem nume-
ro 5.
- A**ctio de partu agnoscendo competit
etiam patri aduersus filium natura-
lem, ibidem num. 6.
- A**ctio de partu agnoscendo competit
etiam patri aduersus filium spurium
ex damnato coitu natum, ibidem nu-
mero 72.
- A**ctio de partu agnoscendo competit
etiam matri, ibidem num. 10.
- A**ctio de partu agnoscendo competit
non solum filio aduersus patrem, sed
etiam vxori contra soceram, ibidem
num. 14.
- A**ctio alimentorum competit nepoti ad-
uersus auum, ibidem num. 18.
- A**ctio per iudicialis pe partu agnoscen-
do competit agnato aduersus agnatũ,
vt declaret proximitatem necnon, cõ-
tra matrimonium dicere, asserendo,
filios esse illegitimos, vt à successio-
ne eos excludat, lib. 1. c. 2. n. 46. cum
sequenti.
- A**ctio non competit non adimplenti ex
sua parte id quod debet, nisi pendente
iudicio adimpleuerit, ibidem nume-
ro 23. cum sequenti.
- A**ctio a principio competente licet
ex post facto deficiat, vel quãdo du-
bium est, an recte competat, & nihil
ab aduersario oppositum sit, tunc a
iudice non est repellendus actor à
iudicio, lib. 1. cap. 2. num. 88. cum se-
quenti.
- A**ctio alimentorum competit vxori ad-
uersus maritum, ibidem nume-
ro 19.
- A**ctio alimentorum competit etiam fra-
tri contra fratrem, numero 20.
- A**ctio alimentorum competit agna-
to contra agnatum, ibidem nume-
ro 21.
- A**ctio per iudicialis potest intentari
affirmatiue, & negatiue, ibidem nu-
me. 23.
- A**ctio de partu agnoscendo est præto-
ria, & realis, & stricti iuris, ibidem nu-
me. 34.
- A**ctio exercitoria, cui, & contra quem
competat, lib. 2. c. 2. §. 3. n. 1. vsque ad
num. 9.
- A**ctio tributoria cui competat, ibidem
num. 10.
- A**ctio de peculio in quibus differat ab
actione tributoria, ibidem nume-
ro 13.

Actio

Index alphabeticus.

- A**ctio quod iusu datur ei, qui cum filio, vel seruo contraxit, ibidem num. 15.
- A**ctio de in rem verso, cui detur, ibidē num. 17.
- A**ctio de peculio datur ei, qui contraxit cum filio, vel seruo, ibidem numero 21.
- A**ctio ex mutuo quando competat, libro 2. cap. 2. §. 4. nu. 2. vsque ad num. 15.
- A**ctio de precario cui detur, lib. 2. c. 2. §. 6. n. 1.
- A**ctio de euisione quando competat, lib. 2. c. 2. §. 8. n. 86.
- A**ctio quæ competit aduersus progenitam, & mediatorem, quæ sit, ibidem num. 106.
- A**ctio quæ competit læsso ultra dimidiam iusti precij, quæ sit, & quomodo intentanda, lib. 2. cap. 2. §. 9. num. 1. 2. & 3.
- A**ctio redhibitoria an competat scienti vitium rei venditæ, lib. 2. c. 2. §. 10 num 4.
- A**ctio redhibitoria intentatur intra sex menses vitales, ibidem num. 5.
- A**ctio quanto minoris competit ementi rem, habenti aliquod vitium latens, lib. 2. c. 2. §. 11. num. 11.
- A**ctio præscriptis verbis, quæ sit, & quibus casibus detur, libro 2. cap. 14. ex numero 1. vsque ad numerum 4.
- A**ctio ex locato datur locatori contra conductorem, vt mercedem soluat, libro 2. cap. 2. §. 15. numero 1.
- A**ctio Seruiana, quæ sit, & quibus competit, ibidem num. 17.
- A**ctio pro socio, datur socio contra sociam, lib. 2. cap. 2. §. 16. numero 1.
- A**ctio de eo quod certo loco, quando habeat locum, & eo am quo iudice reus sit conueniendus, lib. 2. cap. 2. §. 17. ex numero 1. vsque ad num. 7.
- A**ctio de constituta pecunia, habet locum, quando quis per partem nudum constituit se soluturum creditori suo, lib. 2. cap. 2. §. 18. ex numero 1. vsque ad num. 15.
- A**ctio mandati directa, cui competat, libro 2. c. 2. §. 19. n. 1.
- A**ctio negotiorum gestorū est duplex, & cui competat, libro 2. c. 2. §. 20. ex numero 1. vsque ad num. 21.
- A**ctio pignoratitia duplex, directa, & contraria, quæ sit, & pro quibus rebus detur, lib. 2. c. 2. §. 21. ex n. 1. vsque ad num. 17.
- A**ctio hypothecaria cui competat, libro 2. c. 2. §. 22. ex num. 1. vsque ad num. 32.
- A**ctio reuocatoria quæ sit, & quomodo intentanda, lib. 2. cap. 2. §. 23. ex numero 1. vsque ad num. 33.
- A**ctio quæ competit marito contra mulierem lib. 2. c. 2. §. 24. num. 2. cum sequentibus.
- A**ctio de dote, quæ habeat priuilegia, ibidem n. 8.
- A**ctio de dote habet tacitam hypothecam in bonis mariti, ibidem num. 9.
- A**ctio pro dote non solum datur mulieri, sed etiam patri, ibidem num. 11.
- A**ctio tutelæ datur etiam contra heredes de dolo, lib. 2. c. 2. §. 25. nu. 37. & 38.
- A**ctio de ratiociniis distrahendis, quæ dicatur, ibidem num. 39.
- A**ctio de ratiociniis, an differat ab actio ne tutelæ, ibidem num. 40. vsque ad n. 52.
- A**ctio in factum quorum bonorum, cui competat, libro 2. cap. 2. §. 27. num. 1.
- A**ctio in factum quorum legatorum, cui, & contra quem detur, lib. 2. c. 2. §. 28. num. 1.
- A**ccusatio est ius persequendi in iudicio ad vindictam publicam, & vtili-

Index alphabeticus.

- utilitatem priuam, atque ideo duplex solet oriri remedium ex delictis, criminalis scilicet actio ratione Reipublicæ, & ciuilis ad interesse partis, lib. 1. c. 1. n. 130. vsque ad 133.
- Accusatio** quilibet de populo non interdito in delictis publicis competit in priuatis et tantum cui interest, ibidem, 134.
- Accusatio** criminaliter intentata ad vindictam Reipublice efficit, ut actio ciuilis ad interesse partis incidenter proponatur, & tota causa, eo casu criminalis dicitur, lib. 1. c. 1. n. 140. cum sequenti.
- Accusare** nemo inuitus compellitur, nisi tacite, vel expresse ad id abstringatur, libro 1. cap. 3. num. 1. & 2.
- Accusatori**, vel actori maliciose differenti terminum accusationis, vel actionis, potest iudex tempus constituere, intra quod suam actionem, aut accusationem proponat, quo elapso à iudice repelli poterit, ibidem numero 4. vsque ad n. 7.
- Appellationes**, quæ interponuntur ad consistorium decurionum, locum non habent in causis, in quibus pœna pecuniaria fisco applicatur si ex delicto descendit; secus vero si ex contractu partium proueniat, libro 1. cap. 1. numero 137. cum sequenti.
- Actor** antequam actionem proponat aduocare debet remedium ad ea, quæ sibi necessaria sunt in iudicio: nam si plura sint, vno electo, ad alium postea recursus non dabitur, lib. 1. c. 1. n. 148.
- Actor** in actione reali proponens ius dominij, vel quasi, quod sibi non competeat, si sit pendente comperat, cum expresserit causam in generali petitione in iudicio, libro 1. cap. 2. numero 17. vsque ad num. 20.
- Actor** actione personali agens, licet ius superueniat ex noua causa, quæ non retrahitur, non includit id ius in clausula generali, nisi tale ius ex causa de præterito proueniat, quod in iudicio cepto inclusum videretur, lib. 1. c. 2. num. 21. cum sequenti.
- Actor** in iudicio per procuratorem comparere potest, & ad producendum mandatum, petente parte, compelli potest: aliter enim, nullus efficitur processus, lib. 1. cap. 6. ex n. 2. vsque ad 7.
- Actor** potest mandatum procuratoriū in quocumque parte litis producere, parte non petente, ibidem numero 8.
- Actor** inspicere debet, antequam in iudicio agat, an qui vocatur possit ab eo in ius vocari, veluti si pater, vel auus sit, aut alter ascenders, libro 1. cap. 8. num. 1. bum sequenti.
- Actor** non potest in iudicio vocare eum, qui à iure impeditus est, comparere, veluti filiusfamilias, seruus, monachus, mulier nupta, aut similes, ibidem numero 6. cum sequenti.
- Actor** in libello debet factum referre, & exprimere, naturam rei, qualitatem, pondus, & mensuram, libro 1. cap. 11. ex numero 43. vsque ad num. 48.
- Actor** in libello debet exprimere causam veram, ex qua debitum contractum est, ibidem num. 49. cum sequenti.
- Actor** antequam agat extrajudicialiter moneat reum, quem effectum hoc fortitur, ibidem numero 51. cum duobus sequentibus.
- Actor** in libello narrationem facere debet claram, & certam, alias enim si alterum narratur, & aliud concluditur, conclusio sequenda est, ibidem numero 54. vsque

Index alphabeticus.

vsque ad numerum 58.

- A**ctor quandoque absque speciali designatione, veluti in petitione hereditatis, & in aliis iudiciis vniuersalibus, libellum generaliter proponere potest, ibidem num. 62.
- A**ctor petere debet quod sibi debetur, non plus; nisi debitum admittit, si plus debito petat principaliter, ibidem numero 63. cum tribus sequentibus.
- A**ctor plus debito petens non punitur, si offerat acceptum recipere, aut ad scripturam referatur, vel per procuratorem, adiecta ve clausula, saluo iure superflui, ibidem numero 67. cum tribus sequentibus.
- A**ctor tunc plus debito petendo non punitur, quando debitor sciens, ac dolose totum debitum negauerit, ibidem numero 71. cum sequenti.
- A**ctor plus debito petere dicitur, quando ante tempus perierit, aut in alio loco, quam vbi destinata solutio, aut si precise petat vnum ex alternatiue promissis, ibidem numero 74. cum tribus sequentibus. Vbi de quadam limitatione, num. 78.
- A**ctor minus debito petens reliquum donare non videtur, ibidem numero 79.
- A**ctor, cui plures actiones competunt, altera electa, ad aliam regressum non habent, & clausulam necessariam in libello apponere debet, petendo iustitiam, officium iudicis implorando, ac condemnationem expensarum, libro 1. cap. 11. ex numero 9. vsque ad 94.
- A**ctor petere debet, vt reus non solum ad rei restitutionem condemnatur, sed ad damna, & interesse, quorum appellatione veniunt fructus, & expensæ quandoque, libro 1. cap. 11. ex num. 103. vsque ad num. 108.
- A**ctor in libello non tenetur certam quantitatem interesse exprimere, sed eius condemnationem petere, vtileque erit in iudiciis particularibus generaliter clausulam proponere cum annexis, & pertinentiis ad actionem, libro 1. cap. 11. numero 115. cum duobus sequentibus.
- A**ctor siue per se, siue alter per eum in iudicio petat de calumnia, irare debet, maliciosè non petisse; iure tamen regio à reo extorqueari solet, libro 1. cap. 11. numero 120.
- A**ctor aduersum reum conuictum, plura habet remedia, quorum duo apponuntur, libro 1. cap. 13. num. 4. & sequenti.
- A**d uocatus, & procurator, non potest esse testis in causa sui criminis. libro 2. cap. 1. §. 36. numero 10 37.
- A**limenta debita filiis familias, debent præitari in domo ipsius patris, libro 2. cap. 1. §. 11. numero 11. Et in sit hæc opinio communiter recepta, ibidem num. 12.
- A**limenta relicta alicui in domo grauati, si legatarius habet uxorem, potest petere extra domum, ibidem num. 16.
- A**limenta relicta alicui in domo heredis, non sunt in ea domo præstanda, si inter legatarium, & heredem inter sit, ibidem num. 17. cum sequenti.
- A**llegans exceptionem, tenetur eam probare, libro 2. cap. 1. §. 13. numero 10 77.
- A**mici in eadem domo habitantes, pro amicis esse testes non possunt, libro 2. cap. 1. §. 28. num. 17.
- A**micus regulariter pro amico testis esse non potest, ibidem numero 18.
- A**nimus donantis præsumitur magis liberalis in conuictam, & proximo rem personam, libro 2. cap. 1. §. 13. numero 107.

Index alphabeticus.

- Appellatione filiorum legitime, & de legitimo matrimonio natorum veniunt etiam filij legitimati per subsequens matrimonium, lib. 2. c. 1. §. 3. num. 23.**
- Affertio patris defuncti in sui favorem & alterius præiudicium non præiudicat aliis, libro 2. cap. 1. §. 13. numero 73.**
- Affertio patris aliquando probat coniecturam, ibidem num. 75.**
- Affertio parentum filium non esse legitimum, facit præsumptionem filium non esse legitimum, lib. 2. c. 1. §. 44. n. 25.**
- Affertio parentum de impotentia mariti, facit filium non esse legitimum, ibidem num. 26.**

B

- Beneficium restitutionis in integrum an transmittatur ad hæredes, lib. 2. c. 1. §. 36. num. 8.**
- Beneficium restitutionis in integrum ex capite ignorantie, quanto tempore duret, ibidem num. 11.**
- Beneficium cassionis bonorum, si prodest principali, non prodest fideiussori, libro 2. cap. 2. §. 27. numero 10.**
- Beneficium legis sine. C. de edicto diui Adriani tollen. an competat filio meliorato, libro 2. cap. 2. §. 26. num. 16.**
- Beneficium huius legis, an competat executoribus testamenti, ibidem num. 18.**
- Bona mulieris nupte tripliciter considerantur, alia dotalia, alia paraphrenalia, quæ marito traduntur, alia vero quæ extra dotem marito non traduntur, libro 1. cap. 5. num. 32. cum tribus sequentibus.**
- Bona donata viro & vxori, constan-**

- te matrimonio, efficiuntur propria illius, cui donata sunt, lib. 2. c. 1. §. 13. n. 108.**
- Bona acquisita ex vltimis voluntatibus, an indubio præsumantur aduentitia, vel profectitia, ibidem numero 88.**
- Bona aduentitia non publicantur per delictum filij, dum pater in illis retinet vsufructum, lib. 2. c. 1. §. 14. num. 10.**
- Bona aduentitia, in quibus parti non quæritur vsufructus, an publicantur per delictum filij. ibidem numero 12.**
- Bona profectitia, an veniant in confiscatione bonorum filij, ibidem numero 17.**
- Bona maioratus, vel subiecta restitutioni, non profunt in fiscum transire per delictum possessoris, dum sint prohibita alienari: contrarium autem in vsufructu, ibidem numero 24.**
- Bona, si non sint expresse prohibita alienari, durante vita possessoris, possunt in fiscum transire per delictum, ibidem num. 25.**
- Bona patris non sunt tacite hypothecata pro culpa, & negligentia administrationis bonorum filij, lib. 2. c. 1. §. 19. n. 4.**
- Bona omnia filiorum sunt legitima, præter quintum, de quo potest pater disponere, libro 2. cap. 1. §. 34. numero 14.**

C

- Castigatio moderata quæ sit, arbitrio iudicis relinquitur, lib. 2. c. 2. §. 1. n. 108.**
- Casus fortuitus, quis sit, libro 2. cap. 2. §. 7. num. 18.**
- Casus insolitus quis dicatur, ibi numero 19.**

Cautio

Index alphabeticus.

- Cautio**, non solum pro præterito damno, sed pro futuro peii potest, & virumque simul in iudicium deduci. libro 1. cap. 2. numero 29.
- Cautio de rapto**, & iudicato soluendo quandoque admittitur à iudice, etiam si mandatum non habeat, qui pro alio in iudicio comparet, lib. 1. cap. 6. num. 98.
- Cautio de rapto**, multoties marisio in negotio vxoris, & è conuerso vxori, in eo quod interesse respicit, absque mandato, sufficiens est in iudicio, ibidem num. 99. cum sequenti.
- Cautio de rapto consanguineis**, & affinibus, vsque ad quartum gradum in iudicio satis est, libro 1. cap. 6. n. 101.
- Cautio de rapto sine mandato**, vti possunt cohæredes, communemque rem habentes, quoties ab altera consueta persona mandatum, ad eandem rem concessum non extitit, ibidem num. 102. cum tribus sequentibus.
- Cautio de rato**, absque mandato admitti solet à iudice in omnibus coniunctis, in his, qui viuisantem coniuncti absentis respiciunt. Ideoque, libertus pro patrono, & Prælati Ecclesiarum, pro Ecclesiis admittuntur, libro 1. cap. 6. numero 106. cum tribus sequentibus.
- Cautio de rato à quolibet admitti solet** pro defensione absentis, præcipue in criminalibus, nempe ad instruendum iudicem, & similia, non tamen ad probandam rei innocentiam, quia tunc mandatum desideratur. ibidem numero 110. vsque ad finem.
- Causa debet præcedere causatum suum** secundum ordinem naturæ, lib. 2. cap. 1. §. 3. n. 36.
- Cæsis actionis quando fieri solet** in præiudicium creditorum, libro 2. cap. 2. §. 22. num. 17.
- Cæsis in potentio rem quâdo fieri potest**, ibidem num. 30.
- Cæsis debiti**, quando fieri potest filio scholastico, ibidem numero 31.
- Cæsis honorum**, quare fuit inuenta, libro 2. cap. 2. §. 23. numero 1.
- Cæsis bonorum quomodo liberet à vinculis**, ibidem num. 2.
- Cæsis bonorum**, an habeat locum in debito descendente ex delicto, ibi num. 6.
- Cæsis bonorum an liberet à debito** ibidem num. 3.
- Cæsis bonorum beneficium**, si prodest principali, fideiussori prodesse non debet, ibidem numero 10.
- Citatio**, cum defensio sit de iure naturali, ac diuino, per Principem tolli non potest, nec per aliquam clausulam suppleri, libro 1. cap. 10. numero 20. usque ad num. 23.
- Citatio in rebus notoriis**, quandoque necessaria non est, nec in eis, in quibus Princeps cognoscit, aut eius supremus Senatus cum sola veritate inspecta, vt in plurimum procedant, ibi num. 24. cum duobus sequentibus.
- Citatio**, licet in notoriis multoties tolli queat, præcipue à Principe, vt in plurimum necessaria est, cum defensio sit naturalis, verumtamen non esse necessariam, constando, defensionem parti non competere, ibi num. 30. & 32.
- Citatio**, quæ sit, & quotuplex, quibusque modis fieri valeat, & an à Principe tolli queat, libro 1. cap. 12. numero 1. cum tribus sequentibus.
- Citatio est fundamentum ordinis iudiciarij**, ideoque eius defectu processus, & sententia annullantur,

Index alphabeticus.

- non solum; si fuisset omiffa, sed quando illegitimè facta est, quod procedit etiam in notoriis, vbi desideratur, nisi fortè confido defensionè multa actenus cõpeteri ei qui citandus foret, ibi ex numero 5. vsque ad nu. 9.
- Citatio inualida legitimitur** comparente post citationem reo ad legitimitatem; tamen requiritur, vt de mandato iudicis fiat, & à proprio iudice, ex eaque constaret, si absens fuerit citatus, assignareque congruum tempus, ibidem numero 10. vsque ad numerum 15.
- Citatio personaliter fieri debet**, & in subsidium domui propriæ habitationis, quæ peremptori vno tantum termino dato fieri solet, ad instantiamque partis, ibidem numero 16. vsque ad num. 27.
- Citatio non est necessaria** ad instantiam partis iudicis, ex officio procedente, & in actis processibus reperta ad partis petitionem facta præsumitur, non tamen hoc deficiente, redditur nulla sententia, vbi citatio necessaria non erat, ibidem numero 22. cum duobus sequentibus.
- Citatio facienda est**, adiunctis duobus testibus per nuncium simplicem. per iudicem vel ianitorem vnico adiecto, sat erit de iure regio, negante citato, ibi num. 25.
- Citatio extra territorium facienda est** per literas requisitorias, etiam si eiusdem Principis vtraque iurisdiclio sit contra commuenum Legistarum, ibi numero 26. cum sequenti.
- Citatio plures parit effectus**, nã iurisdiclio peruenitur, perpetuatque, & longissimam præscriptionem interrumpit, resque ligiosa efficitur, & alios huiusmodi, ibi à numero 28. vsque in fine.
- Clausula, ex cetera scientia, & de plenitudine potestatis**, an suppleat citatione necessariz substituti in legitimatione, libro 2. c. 1: §. 4. n. 37.
- Clausula in contrasibus apposta**, quod quis remittit ius quod habet, vel habere sperat, intelligi debet ex causa fundata de de præfenti, licet eius implementum à futuro euentu pendeat, libro 1. c. 2. n. 62.
- Clausula in mandato procuratorio apposta**, vt procurator facere possit, quicquid dominus faceret, si præfens esset, equiparatur clausulæ liberè administrationis operanturque idem, quod si speciale mandatum datum esset, nisi per tabelionem ex stylo apponatur, libro 1. cap. 6. ex numero 51. vsque ad numer. 54.
- Clausula generalis comprehendit etiam casus futuros**, nisi in re nimis graue, ibidem numero 55. cum sequenti.
- Clausula; omni meliori via, aut forma in libello apponi debet**, vt magis fauorabiliter interpretetur, libro 1. cap. 11. num. 5. cum duobus sequentibus.
- Clausula hæc, omni meliori via facit cessare poenam plus debito petentis**, iustineturque libellus incertus, ex eaque actio intentata, recte competens videtur, ibidem numero 8. cum duobus sequentibus.
- Clausula, omni meliori modo operatur**, vt sententia conformis sit probationibus recipiendis congruumque remedium in petitione videatur deductum, & vt sequatur condemnatio ex causæ narratione

Index alphabeticus.

- ratione probata, ibi numero 11. cum tribus sequentibus.
- C**lausula hæc, omni meliori modo efficit, vt licet actus in forma claudicaret sustineatur, cum fortio- rem actum reddat, ibidem numero 15. cum tribus sequenti- bus.
- C**lausula, omni meliori modo operatur, vt si modus in aliqua via sit ineptus, sustineatur, & quod prodest pro expresso habeatur, ita, vt intelligatur quod valeat id quod sit meliori modo quod potest, ibi ex numero 19. vsque ad 22.
- C**lausula hæc, omni meliori modo, in testamento adiecta, operatur titulum institutionis erga filium. cui necessarius est, & aliquid de- erat, cum testamentum ea imposi- ta, valeat eo iure, quo potest, ibidem ex numero 23. vsque ad nu- me. 26.
- C**lausula hæc, omni meliori mo- do, in testamento appositâ, operatur quando vt saltem iure mili- tari valeat testamentum, cum equiparatur codicillarij clausu- læ, derogatione inque prioris testa- menti sortitur, vt saltem valeat testamentum, vt n. occupatum, ibi numero 27. cum tribus sequen- tibus.
- C**lausula, omni meliori modo, effi- cit, vt verba directa substitutio- nis ad fideicommissum obliget, & post codicillarem clausulam adiectâ, importat Trebellianicæ detractionem, ibidem num. 35. cū sequenti.
- C**lausula, omni meliori modo, in testamento, operatur, vt si præ- legatum ita non valeat, saltem, vt donatio causa mortis teneat, & in legato vxori relicto, in- dubio proprietaria censeatur, ibi numero 33. cum sequenti- bus.
- C**lausula, omni meliori modo, effi- cit, vt fideicommissum propria auctoritate capiatur, & iuramen- to in pluribus equiparatur, sup- pletque omnia necessaria, si in de- creto iudicis interueniat, & in Prin- cipe vt omnimoda potestate vtivi- deatur, ibi ex numero 33. vsque ad num. 38.
- C**lausula, omni meliori modo, effi- cit, vt valeat donatio facta de omnibus bonis, saltem quo ad præsentiam. ibidem, numero 39.
- C**lausula, omni meliori modo, o- peratur, vt iudex ordinarius, qui, vt delegatus cognovit sus- tineatur, in his tamen, vbire- sistit, ius communi non for- titur effectum prædicta clausu- la, in aliis tamen tacite subin- telligi solet. ibi numero quadra- gesimo cum duobus sequenti- bus.
- C**lausula in libello appositâ, sal- uo iure addeudi, vel miuuen- di, nihil operatur, nec est in vsu, quamuis huic protesta- tioni reus consentiret, libro primo, cap. 11. numero 122. cum se- quenti.
- C L E R I C I** coram suo iudi- ce ecclesiastico conueniendi sunt, non tamen coram seculari con- ueniri possunt; nec ratione inci- dentis, nec prætextu consue- tudinis, nec etiam cum renun- ciatione iuramenti valata cum cum omni iure jid prohibeatur, libro primo, capit. nono, ex nu- mero tertio vsque ad numerum 14.
- C**lericus productus in testem coram in- dice seculari per ipsum de fal- sita-

Index alphabeticus.

- sitate pugnare non potest, ibidem num. 15.
- Clericus, qui per iudicem secularem citatus est, priuilegium clericalem allegare debet, declinando illius iurisdictionem, & probare per testes, aut instrumenta, an tamen sufficiant singulares, libro 1. cap. 9. ex numero 21. vsque ad num. 26.
- Clericus per iudicem secularem ad iurandum compelli non potest. Si tamen sponte iurasset, ipsius testimonium valet, lib. 1. c. 9. n. 32. cum sequenti.
- Clericus hæres institutus à laico, coram suo iudice ecclesiastico, conueniendus est; nec testator contrarium disponere potuit, nisi forte cum defuncto laico lis cæpta fuisset, quia tunc coram ipso iudice prosequenda est, ibidem numero 34. cum tribus sequentibus.
- Clericus si laico diffamatus, coram iudice ecclesiastico eum tradere potest, ibidem num. 39.
- Clerico simul cum laico obligato, in causa communi, ad ecclesiasticum iudicem ire oportet. Idemque procedit, si compromissa causa in Clericum, & laicum simul fuerit, & ad arbitrium boni viri reduci debet, superior ecclesiasticus addendus est, ibi numero 40. cum sequenti.
- Clericorum personæ, non tantum seculari exemptæ sunt, sed etiam eorum bona, etiam si extra iurisdictionem sita sint, ibi ex numero 44. vsque ad num. 47.
- Clerici, legibus secularibus adstricti, censentur multoties, ad earumque obseruantiam tenentur, veluti in taxa panis, in reparatione pontium, fontium; & quouisque de communi agitur utilitate, cum laicis simul Clerici contribuere tenentur, libro 1. cap. 9. numero 51. vsque ad numerum 59.
- Clericus aliqua lege, vel statuto contra alios vtens, idem seruare tenetur, statutaque laicorum facta in materia communi à Clericis vsitari possunt, ibidem numero 62.
- Clerici, quamuis ab oneribus temporalibus immunes sint, à beneficiis tamen communiter ciuitati, vel oppido concessis, non priuantur, cum in fauorabilibus appellatione ciuium Clerici venient, ibidem ex numero 63. vsque ad num. 67.
- Clerici in bonis patrimonialibus, priuilegio Ecclesie non gaudent, neque in casibus à iure expressis, non tamen autoritate iudicis secularis cogi possunt, licet gabelam ex negotiatione, alia uel tributa Principi seculari soluere tenentur, ibi ex numero 68. vsque ad num. 74.
- Clerici etiam in minoribus Ordinibus constituti, priuilegio ecclesiastico gaudent, nec ex multiplicatione criminum prædictum priuilegium amittunt, ibi numero 7. vsque ad num. 77.
- Clericus, etiam coniugatus, foro ecclesiastico gaudet, etiam si post delictum commissum uxorem ducat, & vigamus effectus sit, libro 1. cap. 9. numero 78. & 80. cum sequenti.
- Clericus coniugatus, licet post commissum delictum, habitum clericalem assumperit, & tonsuram, ecclesiasticam foro gaudet, ibidem numero 79. & 82. cum duobus sequentibus.
- Clericus, etiam si delinquerit, in officio seculari, aut ciuili, & criminaliter reconueniatur coram seculari iudice, aut coram

Index alphabeticus.

- coram eo confessus, nihilominus forum non amittit, libro 1. cap. 9. ex numero 88. vsque ad u. me. 92.
- Clericus** etiam verbaliter degradatus non admittit forum absque traditione, & iudex ecclesiasticus de eius causa cognoscit, etiam si negligens fuerit, ibidem num. 93. cum sequenti.
- Clericus** citatus à seculari, si sua inter sit, coram seculari iudice comparere potest, & de eo tanquam actore voluntario ille iudex agnoscit, nec non quoribus hæres laici est ad publicationem testamenti, vel si legatarius sit laici ad confessionem inuentarii per secularem hæredem factam, lib. 1. c. 9 num. 111.
- Clericorum** vniuersitas litigans cum maiori vniuersitate laicorum potest coram iudice seculari conueniri, ibidem num. 109.
- Clerici** in causis feudi secularis, coram seculari conuenire possunt, & ad iudicem secularem est appellandum; qui quidem iudex potest condemnari Clericum, libro 1. cap. 9. num. 119. vsque ad num. 122.
- Clerici** litigantes, coram iudice seculari, vel delegato obseruare debent leges, statuta, & consuetudines oppidi, & Tribunalis, in quo litigatur, ibidem numero 133. cum tribus sequentibus.
- Clericorum** animalia, per iudicem secularem detineri, & pignoriari possunt, & etiam eorum personas multari per falsam mensuram: vel si merces corruptas Clericus vendiderit, vel artem secularis exercuerit, ibidem ex numero 132. vsque ad numerum 137.
- Clericus**, qui aduocati officio, aut notarij fungitur, si in eo delinquat, per iudicem secularem multari debet, ibidem numero 138.
- Clericus** coniugatus, si ligatus sit, foro ecclesiastico non gaudet, nec ille qui in minoribus ordinibus est constitutus, nisi beneficium ecclesiasticum habeat, aut clericalem habitum, & tonsuram deferens, alicui Ecclesie seruiat, ibidem numero 139. cum tribus sequentibus.
- Clericus** degradatus foro priuilegio non gaudet, nec is qui degradatus venit pro homicidio proditorio, & qualificato, aut aliis grauissimis delictis: nã tunc etiam te degradationem, si incorrigibilis, sit & in enormitatibus se immiscuerit, trina monitione à iudice ecclesiastico præmissa, à iudice seculari puniendus est, ibidem ex numero 143. vsque ad numerum 149.
- Clericus** Assassinus, absque ulla degradatione potest puniri à iudice seculari, ibidem numero 147. Cum limitatione, ibi.
- Clericus**, qui post commissum delictum ordinem clericalem assumpsit, aut habitum clericalem inposuit, à iudice seculari multari debet, ibi numero 150. cum sequenti.
- Clericus** captus à iudice seculari in fragranti crimine ab eo detineri potest, quousque cognoscatur à suo iudice; & qui de fuga suspectus est, à seculari detinendus est, nisi cum armis notu repertus fuerit, multari potest à seculari iudice, ibidem numero 152. vsque ad numerum 156.
- Commodatum**, quid sit, & ad quid teneatur commodatarius, libro 2. cap. 2. §. 6. ex numero 3. vsque ad num. 6.

Con-

Index alphabeticus.

- Conductor**, si ex aliquo impedimento; belli, pestis, alicuiusve similis. Adhuc pensionem non possit, excusari; et ideo, & per se in integrum restitui; nisi remedium subueniri, libro 1. c. 4. n. 145.
- Conductor**, & usufructuarius, an possint colligere fructus immaturos, libro 2. cap. 2. §. 15. num. 39. vsque ad 42.
- Conductor** renuncians omni legum auxilio, quo tueri potest, ibidem numero 69.
- Conducens** molendinum in loco periculoso, si impetu fluminis destructum sit, an teneatur ad pensionem. ibidem n. 70.
- Confessio** mariti de dote recepta, an presumatur facta in fraudem creditorum, libro 2. cap. 2. §. 24. numero 52.
- Confessio** receptæ dotis, an valide iuramento, ibidem numero 54.
- Confessio** mariti de dote facta sene, vel ignobili uxori, an valeat, ibidem num. 56.
- Confessio** mariti, ut uxor contrahere possit per equipollentiam, vel tacitus, sufficiens erit, aut eo presente, & tacente dum ipsa contrahit, libro 1. cap. 5. num. 234. vsque ad 237.
- Confessus** mariti præstitus esse censetur uxor, quando cum ea litigat, vel contrahit, ibidem num. 239.
- Confessus** mariti, ratificatio, seu confessio ad contractum uxoris, nihil peratur, si exceptio ex defectu consensus antea opposita fuerit, ibidem numero 238. & 240. cum sequenti.
- Consensus** mariti ad uxoris contractum quando à lege, vel statuto pro solemnitate actus requiritur, præstantus est in ipso actu, neque ex diuturnitate valet, libro 1. c. 5. n. 244. cum duobus sequentibus.
- Consensus** mariti, ut ad uxoris contractum præsumatur, de ipsius scientia, & patientia constare debet, sibi dem ex numero 248. vsque ad numero. 251.
- Consensus** mariti generalis, sufficiens est uxori ad faciendum id quod in ipsius iuri præiudicium resultat; in his tamen quæ a marito solitum est fieri, libro 1. cap. 5. num. 252. vsque ad 255.
- Consensus** mariti in defensione uxoris, quæ est de iure naturali non desideratur, libro 1. cap. 5. numero 268.
- Consensus** mariti non requiritur ad electionem sepulture ab uxore, licet in contracta ab ea alieno nomine facta, ibidem num. 270. cum sequenti.
- Consensus** mariti per procuratorem, vel nuncium, aut epistolam, præstari potest, ex eoque tenentia maritalis sequitur, cum ei deferuere teneatur, num. 273. cum tribus sequentibus.
- Contractus** emptionis, & venditionis, quando indubio præsumatur, libro 2. c. 2. §. 8. n. 9.
- Contractus** emptionis, & venditionis celebratur ubicumque sit metuo de precio. ibidem numero 10.
- Contractus** quando dicatur perfectus, ibi num. 39.
- Contractus**, an dicatur perfectus, ubi scriptura requiritur, libro 2. c. 2. §. 8. n. 40.
- Contractus** locationis, & conductio- nis, in quo differat à contractu emphiteutico, libro 2. cap. 2. §. 15. numero 6.
- Contumacia** inducitur non comparente citato in iudicio aduersa parte contumaciam accusante, & quæ poena imponitur contumaci. libro 1. cap. 13. num. 1. cum duobus sequentibus.

Con-

Index alphabeticus.

- Contumax** expensas soluere tenetur, nisi compareat iudice, adhuc pro tribunali sedente, libro 1. cap. 13. ex numero 6. vsque ad numerum. 13.
- Curator bonis absentis, vel captiui,** dari solet, vt creditores satisfiant; dari tamen debet à iudice intra suum territorium, libro 1. cap. 7. num. 3. cum duobus sequentibus.
- Curator bonis dandus est à iudice** intra cuius territorium bona sita sunt, licet dominus honorum altero fungatur domicilio, ibi num. 8. cum sequenti.
- Curator bonis absentis dandus est** proximior agnatus, qui iustitarius sit hæres, licet absens viuis præsumatur, et tamen curator omnes probandi vitam illius incumbit, libro 1. cap. 7. numero 10. vsque ad 14.
- Curator bonis hæreditariis incertis,** dandus est, citatis tamen prius his, quibus illa pertinere potuisse, a litas tamen irritus processus efficitur, ibi numero 18. cum duobus sequentibus, & 22.
- Curator bonis hæreditatis dandus est,** quoties hæredes intra terminum à iudice præfixum, ad deliberandum non adierint, vel si ab intestato venientes, hæreditatem adire recusauerint, ibi ex num. 23. vsque ad 26.
- Curatoris honorum officium,** non extenditur ad additionem hæreditatis, aut similia, sed tantum ad custodiam bonorum, eorumque conseruationem, ne dissipentur, lib. 1. cap. 7. numero 27. vsque ad 32.
- Curator bonis dandus possessionem** bonorum absentis delatam, recte agnoscere valet, ibidem numero 33.
- Criminalis causa dicitur,** quando de pœna corporali agitur, vel pœna pecuniaria fisco applicanda; si vero pœna parri applicetur ciuili causa appellabitur, lib. 1. c. 1. numero 135. cum sequenti.
- Creditor ante diem agens, actione** carere dicitur, à iudiceque repellendus venit, libro 1. cap. 2. numero 12.
- Creditor in diem, potest ante diem** agere, vt die adueniente ei soluat, cum actionem natam habeat, eum quandoque ius conditionale possit in iudicium deduci, ante conditionis aduentum, libro 1. cap. 32. à numero 30. vsque ad 34.
- Custos quis sit, & ad quid** tenetur, libro 2. cap. 2. §. 7. numero 23.
- Custos gregis quis sit, & ad quid** teneatur, libro 2. cap. 2. §. 7. numero 24.
- Custus carceris ad quid teneatur,** ibidem numero 25.

D

- D**ans auxilium inimicis Fidei contra fideles, efficitur seruus capientis, vltra excommunicationem, libro 2. cap. 2. §. 1. numero 16.
- Defensor an admittatur pro reo** absente in causis de la Hermandad. libro 2. cap. 1. §. 13. numero 2.
- Depositarius, quo modo possidet rem** depositatam, & quomodo succedat eius hæres, lib. 2. cap. 2. §. 7. numero 6.
- Depositarius tenetur de dolo,** ibidem numero 8.
- Depositarius liberatur à deposito,** si sine dolo, & lata culpa depositum furto amittatur, ibidem numero 9.

Depo:

Index alphabeticus

- Depositarius ad quid teneatur, ibidem num. 11.**
- Depositarius an possit vti pecunia depositata, ibi num. 20.**
- Depositum actio, an sit privilegiata, vt præferatur aliis creditoribus, lib. 2. c. 2. §. 7. n. 21.**
- Depositum actio habet paratam executionem, ibidem n. 27.**
- Delinquens puniri debet vbi delictum perpetravit, nisi accusatus fuerit in loco sui originis, aut domicilij, libro 1. cap. 9. numero 325. cum sequenti.**
- Delinquens vagabundus, à quouis iudice puniri potest vbi accusatus est, præcipue licet ad iudicem vbi delictum commisit moris sit remitti, quando eiusdem Regis subditi sunt iudices, vbi delinquit, & vbi fuit deprehensus, ibidem ex numero 327. vsque ad 330.**
- Deceptio ultra dimidium, de qua in lege 2. C. de rescindenda venditione, & materia illius tituli locum habet in emptore, sicut in venditore, libro 1. cap. 1. numero 69.**
- Denunciatio est nomen genericum, completens Evangelicam, canonicam, & iudicalem denunciationem, ex duplicique causa fieri solet, aut ratione publici, vel privati delicti, motu proprio alicuius, proferendo tantum iudicis, delicti ratione, lib. 1. cap. 1. numero 144. vsque ad 147.**
- Dictio hæc, nihil, est vniuersalis negatiua, & quid importet, lib. 1. c. 1. ex num. 3. vsque ad 6.**
- Dictio, quasi, improprietaem importat, ibidem num. 7.**
- Dictio hæc, aliud est, quam exceptionem significat, ibi num. 9.**
- Differentia inter obligationes dandi, & faciendi, libro 2. cap. 2. §. 8. numero 27. & 28.**
- Diffamare, est, ad iudicium provocare, lib. 1. c. 3. n. 27.**
- Diffamatus hoc potitur privilegio, vt difamantem ad suum iudicem trahat, etiam si difamans sit persona ecclesiastica, ne ex difamacione eodem modo reportet, libro 1. cap. 3. ex numero 25. cum sequentibus.**
- Diffamatus, qui fundatam habet intentionem, & presumptionem pro se, non tenetur de iure suo docere, ex regula generali docente, actore non probante, reum absolendum fore, lib. 1. cap. 3. ex num. 47. vsque ad num. 44.**
- Dominus, si existens sine vxore, & filios habeat ex ancilla, & in testamento nihil disposuerit de seruitute, filij & ancilla, post mortem domini, sunt liberi, lib. 2. c. 2. §. 2. n. 6.**
- Dominus potest corrigere seruum moderate arbitrio boni viri, lib. 2. c. 2. §. 1. n. 105.**
- Dominus potest recuperare seruum fugitiuum sua autoritate, ibi numero 114. Et in quibus casibus admittat ius seruitutis: & quæ sit praxis huius actionis, ibi vsque ad 129.**
- Dominus quando teneatur de delicto famuli, libro 2. c. 2. §. 19. numero 47.**
- Domesticum testimonium non valet pro domestico, libro 2. cap. 1. §. 38. numero 19. Cum limitationibus, ex numero 20. vsque ad 32.**
- Dominium, an transferatur traditione rei, lib. 2. c. 2. §. 8. n. 65.**
- Domicilium mariti attenditur circa dotem, quando soluitur matrimonium propter impedimentum, eiusque domicilij consuetudo, sequitur, si mariti beneficium concernat, numero 310. cum duobus sequentibus.**

Domj

Index alphabeticus.

- D**omicilium mariti sequitur circa re-
stitutionem dotis soluto matrimonio
per mortem, nisi ad suam patriam re-
uertatur, quia tunc uxoris domi-
cilium consideratur, ibidem nume-
ro 313.
- Donatio remuneratoria habet locum
in pluribus casibus, in quibus dona-
re simpliciter non permitteretur, cum
plura remuneracionis gratia admit-
tantur, quae alias ne utquam conce-
derentur, lib. 1. cap. 5. num. 134. vsque
ad 142.
- Donatio confertur facta contemplatio-
ne illius, quem magis diligebat do-
nator, libro 2. cap. 1. §. 13. nume-
ro 118.
- Donatio indubio praesumitur facta con-
templatione illius, cui plurima me-
rita erga donatorem adfunt, ibi nu-
me. 120.
- Donatio illi soli acquiritur, cuius con-
templatione donatio facta est, ibidem
num. 123.
- Donatio inter patrem & filium, si non
reuoceatur morte confirmari, lib. 2.
c. 1. §. 34. n. 3.
- Donatio facta à matre filio valet, ibi-
dem n. 5.
- Donatio per traditionem est irreuoca-
bilis de iure regio, ibidem nume-
ro 7.
- Dos an praeratur creditoribus habentibus
expressam hypothecam, lib. 2.
c. 2. §. 24. n. 10.
- Dos an praeratur omnibus creditoribus
habentibus etiam tacitam, & ex-
pressam hypothecam, ibidem nume-
ro 12.
- Dotis causa est mixtorum coram iudi-
dice tamen ecclesiastico tractari po-
terit, lib. 1. cap. 9. num. 246.
- contrarium; lib. 2. cap. 2. §. 30. nume-
ro 35.
- Effectus dominicae potestatis plures
sunt, libro 2. cap. 2. §. 1. nume-
ro 18.
- Empio, & venditio, quae sit, lib. 2. c. 2.
§. 8. n. 3.
- Empio, & venditio, dicitur tripliciter
perfecta, ibidem numero 38.
- Empio, an possit discedere à contra-
ctu, ex quo venditor rem promissam
in termino non tradidit, ibi nume-
ro 42.
- Emens à fisco an teneatur stare lo-
cationi, libro 2. cap. 2. §. 15. nume-
ro 48.
- Empia res ex pecunia minoris est illi ca-
ute hypothecata, lib. 2. cap. 2. §. 22.
num. 17.
- Emptor hereditatis, an teneatur cre-
ditoribus, & legatariis, lib. 2. c. 2. §. 30
num. 234.
- Emens ab executioibus testamēti an sit
securus, licet precium non conuer-
tatur in debita, & legata, lib. 2. c. 2.
§. 30. n. 296.
- Emphiteuta qui soluit pensionem ex-
cusatur, eique fieri debet remis-
sio, in integramque restitutionis
remedium competere causa belli,
pestis, alteriusve similis, lib. 1. c. 4.
num. 146.
- Errore facta siue in iudicio, siue ex-
tra iudicium reuocari solent, cum
in errante neque consensum, ne-
que voluntatem consistere creden-
dum sit, lib. 1. cap. 4. num. 162. cum se-
quentibus.
- Error in traditione alicuius rei ex par-
te recipientis dominij translationem
impedit; secus tamen si ex parte tra-
dentis appareat, libro 1. cap. 4. nu-
mero 173.
- Error in solutione viciat, atque ideo
repeti potest id, quod per erro-
rem fuit solutum, cum ex er-
rore, nulla oriatur obligatio, &
contractus ea causa reuocatur,

E

Eceptio quando firmat regulam in

ibidem

Index alphabeticus.

- Idem** ex num. 164. vsque ad 168.
Error in computationibus, & calculationibus allegari debet, etiam ab hinc triginta annis quouſque emendetur, ibidem ex num. 180. vsque ad 182.
Error à perituro excuſari ſolet, ibidem n. 183.
Error perſonæ actû vitiat, atque ideo non nocet ei cuius nomine actû geritur, veluti à notario in ſcriptura ab aduocato, altero vè ſimili, ibidem nume. 184. & 190. & 196.
Error in homine non viciat, ſi de corpore conſtet, in electione tamè maxime nocet, lib. 1. c. 4. n. 183. cum duobus ſequentibus.
Errore inuentarium factum, reſtitutionem inducit n. 188. cum ſequenti.
Errore ſententia lata annullatur appellatio interpoſita reſtitutionis remedio ſungitur, ſi tamen ex proceſſu error conſtet, ſequi non debet à iudice, ſed veritas amplectenda eſt, lib. 1. c. 4. nume. 192. cum ſequentibus.
Euiſtio in legatis quando habeat locû, lib. 2. c. 2. §. 30. num. 75. 76. & 77.
Excommunicatus in iudicio eſſe poteſt ſe defendendo, cum inhabilis de iure per aduerſarium citatus comparere poteſt, lib. 1. c. 5. n. 348. cum ſequenti & n. 351.
Exceptio procuratori mandati oppoſita ante ratihabitionè proceſus, nulli tatem impo: tat, lib. 1. cap. 6. n. 14.
Expensarum condemnatio, an faciendâ ſit eo quod damnum petatur, & quid in materia fauorabili, aut in contrariis agitur, lib. 1. c. 11. n. 105. cû tribus ſequentibus.
Exemplum, licet nõ probet, niſi producat originale, ſallit in antiquis, libro 2. c. 1. §. 45. n. 32. cum duobus ſequentibus.
Exempla ſi ſunt plura ſumpta antiqua ex eodem inſtrumento, licet in eis non fiat menſio citationis probant, ibidem num. 39. cum ſequenti.
Exemplum regulariter in antiquis non probat, lib. 2. c. 1. §. 45. n. 43.
Extincto principali, an extingatur adceſſorium, lib. 2. c. 2. §. 30. num. 111.
Executores teſtamenti, an poſſint exequi voluntatem defuncti, abſente, & ignorante hærede, ibi n. 290.
Executores teſtamenti, an teneantur ſatisfacere, ibidem n. 291.
Executor teſtamenti, an poſſit alteri ſubdelegare, ibidem n. 292.
Executoris teſtamenti officium an tranſſeat ad hæredes, lib. 2. c. 2. §. 30. numero 293.
Executor teſtamenti an poſſit pro ſoluendis debitis, bona defuncti vèdere, ibidem n. 295.
Exer:itium actiõnis, aliud erat olim, quam hodie, lib. 1. cap. 1. n. 10.
- ### F
- Fama ſemiplenam probationem facit, plenam tamen in his quæ difficiles ſunt probationis, lib. 1. c. 3. n. 13. cum ſequenti.**
Famulus tenetur dominum iuuare, aliàs punitur, lib. 2. cap. 2. §. 1. numero 2.
Famulo infirmo an debeatur ſalarium, lib. 2. c. 2. §. 13. n. 73.
Famulo mortuo tempore anni non finitò, an debeatur ſalarium ab hæredibus, ibidem n. 74.
Fauore ſubſequentis matrimonij cenſetur omnis macula extincta, lib. 2. c. 1. §. 3. n. 21.
Fœminæ quando cenſentur excluſæ, lib. 2. c. 2. §. 30. n. 45.
Fœminæ ſemel excluſæ, an perpetuo remanet excluſæ, ibidem numero 44.
Feudum conceſſum ſcienter monacho, an poſſit per ſubſtitutum ſeruirî, libro 2. c. 2. §. 1. n. 42.
Feudi ſucceſſores quando tenentur ſeruire Regiratione dignitatis, lib. 2. c. 2. §. 30. n. 47.
Filorum appellatione quando comprehendantur

Index alphabeticus.

- hendantur nepotes, ibidem numero 38.
- Filius in quibus casibus in successione equipa. etur monacho, lib. 2. c. 2. §. 1. num. 74. vsque ad 80.
- Filius in quibus casibus equiparatur seruo, ibidem num. 83. vsque ad num. 104.
- Filius legitimatus per subsequens matrimonium, an comprehendatur in dispositione loquente de filiis legitimis, & naturalibus, lib. 2. c. 2. §. 30. n. 52.
- Filius à seruo in quo differat, lib. 2. c. 2. §. 3 n. 34.
- Filius legitimatus per Principem non excludit agnatos, & consanguineos proximiores ad successione maioratus vocatus, lib. 1. cap. 2. numero 39.
- Filiusfamilias sine patris consensu in iudicio comparere non potest, siue agat, siue conueniatur etiam circa bona aduentitia, aut iudicium nullum redditur, lib. 1. c. 5. ex num. 29. vsque ad 33.
- Filiusfamilias in iudicio comparere potest, quando paterratificauerit acta iudicij, ante conclusionem in causa. vel si pater absens fuerit, & filius caueat patrem ratificaturum, cuius consensus expressus verbo, aut facto requiritur, lib. 1. c. 5. ex num. 34. vsque ad 40.
- Filiusfamilias minor consensu patris non indiget, sed autoritate curatoris in iudicio, si pater furiosus, vel abiecta persona sit, ibidem numero 41.
- Filiusfamilias à patris consensu in iudicio in bonis castrensibus, vel quasi, & quando agit contra patrem, vel quando cum patre simul obligatur, vel quando per decennium longe à patre habitauerit, lib. 1. cap. 5. à numero 41. cum sequenti.
- Filiusfamilias non indiget patris consensu in donatione propter nuptias, & etiam si officio iudicis fungatur, ibidem num. 56. cum sequentibus.
- Filiusfamilias, licet de praesenti matrimonium contraxerit, dum tamen solennitates nuptiales ab Ecclesia non receperit à patria potestate non eximitur, libro 1. capit. 5. numero 88.
- Filij nati ex matrimonio, vt sint legitimi, quae requirantur, lib. 2. cap. 1. §. num. 6.
- Filij nati in figura matrimonij ad successione patris feudi, & maioratus, vocantur, ibidem numero 8.
- Filius putatiuus an excludat substitutum vocatum ex legitimo matrimonio, ibidem num. 9.
- Pilius natus ex subsequenti matrimonio, nihil differt ab aliis natis à principio ex legitimo matrimonio. lib. 2. c. 1. §. 3. n. 5.
- Filius per subsequens matrimonium legitimatus, potest promoueri ad Episcopatum, & alias dignitates, ibidem num. 6.
- Filius legitimatus per subsequens matrimonium, excludit substitutum vocatum, si institutus decesserit, ibidem num. 15.
- Filius legitimatus per subsequens matrimonium, excludit etiam substitutum vocatum, si institutus decesserit sine filiis legitimis, & naturalibus, ibidem num. 16.
- Filius legitimatus per subsequens matrimonium, proprie, & vere dicitur legitimus, & naturalis, etiam in materia, & dispositione, quae strictam tantum interpretationem recipit, lib. 2. c. 1. §. 3. numero 17.
- Filius legitimatus per subsequens matrimonium, excludit etiam substitutum per verba, si decesserit sine filiis legitime natis, ibidem num. 18.

Index alphabeticus.

- Filius legitimatus per subsequens matrimonium,** & filius legitime à principio natus, pari passu ambulât, ibi n. 19.
- Filius legitimus per subsequens matrimonium** succedit in feudo, quanvis hæc successio sit stricte interpretâda, lib. 2. c. 1. §. 3. n. 24.
- Filij legitimantur per subsequens matrimonium** yamen si matrimonium ex aliquo impedimento non tenet minime, ibidem num. 51.
- Filius legitimatus per subsequens matrimonium** nõ excludit substitutum, si natus ante matrimonium sit; secus si conceptus ante, & natus post matrimonium contractum, ibidem numero 53.
- Filij iam defuncti ante subsequenti matrimonio**, non legitimantur post subsequens matrimonium, lib. 2. c. 1. §. 3. n. 54.
- Filij indubio pronuntiandi sunt legitimi**, vt succedere possint, ibidem num. 55.
- Filij vulgo concepti non legitimantur per subsequens matrimonium** propter incertitudinem, ibidem num. 56.
- Filius vulgo conceptus, an legitimetur per subsequens matrimonium**, si per assertionem parentum, filius reddatur certus, & an quoad præiudicium aliorum, ibidem numero 57.
- Filius legitimatus ex rescripto Principis**, succedit patri ab intestato, & ex testamento etiam cum filiis legitimis & naturalibus, si ad hoc sit expressè legitimatus, lib. 2. c. 1. §. 4. nu. 17.
- Filio legitimo est relinquenda legitima titulo institutionis**, ibidem, n. 21 cum sequenti.
- Filius legitimus excludit substitutum vocatum**, si substitutum decessit sine filiis, ibidem num. 28.
- Filius legitimus comprehenditur etiam si substitutus sit vocatus sub** conditione, si hæres decesserit sine filiis legitimis, ibidem n. 29.
- Filius, si ex legitimitate patris degat extra eius domum**, adhuc durat effectus patris potestatis, li. 2. c. 1. §. 1. n. 5. cū sequenti.
- Filius potest compellere patrem**, vt præstet alimenta in domo ipsius patris, ibidem, n. 10.
- Filius familias tenetur laborare, & artificium exercere absque mercede**, abens alimenta tantum à patre, lib. 2. c. 1. §. 12. n. 6.
- Filius emancipatus an possit petere mercedem pro labore factio in obsequio patris**, ubi merces non est p. omnia, ibi num. 5.
- Filius non debet et artificiales operas patri præstare**, si ab eo non allatur, nec cum eo moretur, ibidem numero 6.
- Filius familias, qui non est in obsequio patris** nec ab eo alimentari capit, licet cum eo habitet, si ex sua industria aliquod lucrum acquisiuit, nõ tenetur fratribus communicare, ibi num. 7.
- Filius familias negocians patris nomine tenetur fratribus communicare lucrum**, & si suonomine negociauerit, minime, ibidem n. 8.
- Filius quicquid acquirit, patri acquirit**, lib. 2. c. 1. §. 13. n. 1.
- Filius nihil acquirit patri ex bonis castrensibus**, vel quasi, ibidem numero 13.
- Filius negocians nomine patris**, pleno iure, acquirit patri; si vero nomine proprio, dimidia acquirit patri, & sibi, ibi num. 17. cum duobus sequentibus.
- Filius tenetur communicare vsum fructum bonorum adventitiorum post obitum patris fratribus suis**, lib. 2. c. 1. §. 13. n. 21.
- Filius familias si est institutus hæres vniuersalis ab aliquo, & ab eo est relictum anuum legatum patri**, an quærat vsum fructus patris, ibidè nu. 29.

Filius

Index alphabeticus.

- Filius** si ingreditur religionem, pater an admittat vsumfructum bonorū aduentitiorum filij, ibidem numero 41.
- Filius** Clericus, si post clericatum quicquid acquisiuit, vel occasione militiæ clericali, vel alio titulo, non queritur patri vsumfructum, ibidem num. 43.
- Filius** familias retrahens rem venditam à patre, in illa non queritur patri vsumfructus, lib. 2. cap. 1. §. 13. numero 50.
- Filius** familias si fuerit institutus hæres, & alteri vsumfructus relinquitur hæreditatis, tunc patri non queritur vsumfructus, ibi num. 56.
- Filius** si aliquid acquisiuit ex re patris, & ex sua industria, an debeat luctum communicare aliis fratribus, ibi num. 81.
- Filius** si sit in obsequio patris, & negociauerit nomine patris, an possit petere salarium, ibidem numero 80.
- Filius** si sit industriosus, & diligens mercator præsument ex sua industria lucrum acquisiisse, & non tenetur communicare, ibidem 85.
- Filius** emancipatus si aliquid lucratus fuerit ex pecunia patris, dicitur aduentitium, & non computandum in legitima, ibidem num. 124.
- Filius** familias non potest sine consensu patris bona aduentitia donare, nec inter viuos, nec causa mortis, nec aliter alienare, lib. 2. ca. 1. §. 14. num. 1. vsque ad 5.
- Filius** familias, etiam cum consensu patris iure communi testari, nec codicillari potest, lib. 2. c. 1. §. 15. ex n. 1. vsque ad 11.
- Filius** familias non obligatur sine consensu patris, nec potest vouere, nec mutuo obligatur, lib. 2. c. 1. §. 16. n. 1. cum sequenti.
- Filius** familias non potest obligari in voto sine consensu patris, & quid de iure canonico, ibidem n. 4. & 5.
- Filius** familias tunc obligatur iure canonico, cum patri non inferatur præiudicium, ibi num. 6.
- Filius** tunc non tenetur votum religionis adimplere sine consensu patris, cum pater non possit commode alimentari sine labore ac subsidio filij; aliàs secus, ibidem numero 7.
- Filius** per ingressum religionis non desinit esse in patris potestate nisi trāfacto anno approbationis ante pubertatem, lib. 2. c. 1. §. 17. n. 1. cum sequentibus.
- Filius** familias de iure canonico potest sine consensu patris nubere, lib. 2. cap. 1. §. 18. numero 2. cum sequenti.
- Filius** religionem ingressus retinet iura suitatis, lib. 2. cap. 1. §. 35. numero 3.
- Filius** factus Episcopus retinet suitatē, ibi num. 4.
- Filius** adoptatus non transit in potestatem patris adoptatis, ibidem n. 5.
- Filius** in potestate constitutus, si decedit hæreditate patris non addita, eam transmittit ad quoscūque hæredes, lib. 2. c. 1. §. 36. nu. 3.
- Filius** familias non potest esse testis in testamento patris, neque in omni alio facto patris, lib. 2. cap. 1. §. 38. numero 1. vsque ad 4.
- Filius** familias tabellio, non potest facere testamentum, in quo pater est institutus hæres, lib. 2. c. 1. §. 39. n. 1.
- Filius** efficitur sui iuris per mortem naturalem patris, vel aui, in cuius est potestate, lib. 2. cap. 1. §. 43. num. 1.
- Filius** familias ex sola scientia futuræ mortis patris debet puniri acriter si sit particeps delicti, lib. 2. cap. 1. §. 42. n.
- Filius** liberatur à patria potestate, si pater negauerit alimenta, ibidem numero 21.
- Filius** liberatur à patria potestate, si pater sit captus ab hostibus, ibidem num. 22.

Index alphabeticus.

- Filius liberatur à patria potestate per ingressum religionis, ibidem numero. 23.**
- Filius per ingressum religionis. & per professionem, quo ad ea quæ sibi communi non sunt liberatur à patria potestate, lib. 2. c. 1. §. 43. n. 26. cum sequenti.**
- Filius per Sacerdotium liberatur à patria potestate, ibi n. 28. vsque ad num. 33.**
- Filius emancipatus nihil differt à filiis in potestate constitutis quoad successionem, & ab intestato, lib. 2. c. 1. §. 43. n. 42.**
- Filius liberatus à patria potestate per matrimonium, amplius in potestate incidere non potest, ibidem n. 47.**
- Filius liberatur à patria potestate per nequitiam, vel sequentiã patris, ibidem n. 55.**
- Filius liberatur à patria potestate, si pater ei necessitatem peccandi imposuit, lib. 2. c. 1. §. 43. n. 56. cum tribus sequentibus.**
- Filius in aliquo contractu asserens sui iuris esse, tenetur stare contractui, lib. 2. c. 1. §. 44. n. 5.**
- Filius natus ex muliere coniugata adulterum comittens, an præsumatur legitimus, etiam si alij ad eam accessissent, ibidem num. 11.**
- Filius natus ex muliere habente virum, licet mulier habitauerit extra domum mariti, præsumitur legitimus, lib. 2. c. 1. §. 44. n. 12.**
- Filius, etiam si similis adultero videatur, & non marito, præsumitur legitimus, ibi num. 13. vsque ad num. 17.**
- Filij naturales, an præsumantur nati ex concubinato, lib. 2. c. 1. §. 44. numero 18.**
- Filius an præsumatur legitimus, si maritus sit impubes, ibidem numero 20.**
- Filius institutus hæres ab adultero, facit præsumere non esse legitimum, ibidem num. 29.**
- Filius si ab aultero alatur, & eum ad scholas matris, præsumitur spurcius, lib. 2. c. 1. §. 44. n. 30.**
- Filius non præsumitur legitimus, si est natus ex duobus impurius, ibidem num. 38.**
- Filius quomodo succedat, & possit petere hæreditatem, lib. 2. cap. 2. §. 29. num. 12.**
- Forum patroni sequitur servus circa libertatem, lib. 1. c. 9. n. 115.**
- Forum contractus, & non domicilij mariti attenditur circa instrumentum dotale, ibi num. 314.**
- Forum ratione contractus sequitur, aut ratione rei sitæ, nisi plures diversifori petantur, si tamen sit servus communis, veluti in Curia à nemine fugiendus est, ibidem ex numero 316. vsque ad num. 319.**
- Forum ratione destinata solutionis, qui sequitur, aut ratione delicti, ibi numero 223. cum sequenti.**
- Forum aliarum personarum, qui sequitur ratione privilegij adversarij, veluti si pupillus, vidua alterius, vel privilegiata conditionis sit, vel illustres personæ, qui coram Principe conveniri soleat, eius vel delegato, lib. 1. cap. 9. numero 350. cum sequenti.**
- Forum alterius, sequitur reconventionis causa, administrationis vel bonorum, aut causæ preparata, ratione vel connexitatis, ibidem numero 352. vsque in finem.**
- Fraus an præsumatur in dispositione vltimarum voluntatum, lib. 2. cap. 2. §. 23. n. 19.**
- Fructuum condemnatio tam perceptorum, quam percipientorum, ab actore peti potest, licet in actione vniuersali necesse non sit, & quandoque iudex ex officio id impartiat, lib. 1. cap. 21. num. 98. vsque ad num. 102.**

Index alphabeticus.

G

- G**Abella, & alia tributa ex negotiatione, Clerici soluere tenentur Principi seculari, lib. 1. c. 9. ex num. 68. vique ad 74.
- G**estor negociorum, non habet actionem. si habuit animum depredandi, lib. 2. c. 2. §. 20. n. 12.
- G**estor negociorum, an sufficiat negocium vtiliter incipere, quantumvis eueniat alius euentus, ibi n. 11.
- G**estor morosus non habet actionem negociorum gestorum, ibi n. 16.
- G**estor an teneatur de leuissima culpa, ibi num. 18.
- G**estor quando teneatur de casu fortuito, ibi num. 20.

H

- H**abilis ad comparandum in iudicio, quilibet reputatur, nisi expresse prohibitus sit, licet: inhabilis per se, vel procurator habilis efficiatur, lib. 1. c. 5. n. 350. & 352.
- H**abitans per decenium in aliquo loco cum familia, etiam in domo condita, sortitur illius loci domicilium, & naturale amisisse videtur, lib. 1. c. 9. n. 274. cum duobus sequentibus.
- H**abitantes in vna domo simul, si sint genere, & qualitatis presumitur legitimus filius ex eis natus, lib. 2. c. 1. §. 44. n. 35.
- H**abitatio debet esse talis, vt nullam aliam habitationem habeat vir, nisi illam cum muliere, & sic filius presumitur legitimus, ibi n. 36.
- H**abitatione simul cum aliis signis, matrimonium presumitur, ibidem num. 37.
- H**abitantes duo, tanquam vir & vxor vocantes se inuicem inter se, coniuges, presumuntur tales quoad legitimationem filiorum, lib. 2. c. 1. §. 4. n. 56.
- H**ereditate absque petens, probare debet, cum mortuum esse, neque quinquenalis absentis de iure regio ad presumendam mortem sufficit, libro 1. cap. 7. num. 15. cum duobus sequentibus.
- H**eres institutus sub conditione, ea pendente, cum non possit se hereditate immisceri, curator bonis datur, ibi num. 21.
- H**eres mariti an teneatur alere vxorem, lib. 2. c. 2. §. 24. n. 26.
- H**eres an adita hereditate possit propria autoritate capere possessionem, lib. 2. c. 2. §. 6. n. 25. & 27.
- H**eredes si sint plures, quomodo singuli pro iudicio possint apprehendere possessionem, ibi num. 30.
- H**eres an iterum possit intentare remedium legis fin. C. de edic. di. Adria. toll. ibidem num. 33.
- H**eres institutus sub conditione, debet adimplere conditionem, lib. 2. c. 2. §. 26. n. 5.
- H**eres quando post primam actionem intentatam, possit agere secundam, lib. 2. c. 2. §. 29. n. 10.
- H**eres soluens legatum relictum in testamento imperfecto, an soluere eare a legata compellatur, lib. 2. c. 2. §. 30. n. 106.
- H**eres pendente conditione est dominus legati, ibi 135.
- H**eres ad quid teneatur legatariis, ibidem num. 211.
- H**eres non conficiens inventarium, ad quid teneatur, ibidem num. 213.
- H**eres an hodie possit detrahere Falcidiam, vel Trebellianicam, ibidem num. 218.
- H**eres suus de iure regio non tenetur soluere legata, nisi vsque ad concurrentem quantitatem quinte partis bonorum, lib. 2. cap. 2. §. 30. num. 219.
- H**eres, cum beneficio inuentarij, quando satisfaciat creditoribus, uaden.

Index alphabeticus.

- tradendo eis res hæreditarias, ibi num. 225.
- Hæres grauatus restituere an possit ante restitutionem soluere legatarius, vel creditoribus petentibus, ibi n. 236
- Hæres an teneatur facere legatariū possessorem rei legatæ, lib. 2. c. 2. §. 30. num. 231.
- Hæres, pendente conditione, est dominus rei legatæ, ibidem num. 246.
- Hæres an additione hæreditatis obligetur defuncto ad complenda omnia cõtenta in testamẽto, ibidẽ n. 249.
- Hæres, an possit compelli per fideicommissarium vniuersalẽ, vt adeat hæreditatem, lib. 2. c. 2. §. 30. n. 253.
- Hærede, vel legatario absente quomodo bona adduntur, ibi n. 260.

I

- I**gnorans aduersus præscriptionẽ quadragenariam, tanquã impeditus, restituitur, maxime cõtouerit, ne gatitiam tamen partem auctor tuetur, lib. 1. c. 4. ex n. 56. cũ sequentibus
- Ignorans, & impeditus æquiparatur cũ per ignorantiam probabilem iustũ impedimentum causetur, lib. 1. c. 4. n. 68. vsque ad 77.
- Ignorans, vt restitutionis beneficio fruatur ignorantiam, probare tenetur, eamque probabilem, & iustissimã esse constaret, lib. 1. c. 4. n. 108. cum sequenti.
- Ignorantia aduersus præscriptionẽ quadragenariam, per iuramentum probari sat non erit; licet regulariter per iuramentum probari soleat, nisi de magno agatur præiudicio, ibidem ex numero 110. cum sequentibus.
- Ignorantia pluribus modis probari solet, vt possit ad restitutionem in integrum, ibidem ex num. 103. vsque ad 118.
- Ignorans, si ante completum aduersus

se præscriptionis tempus scientiam habuerit, non poterit vti restitutionis remedio, tanquam extraordinario, cum à iure ordinarium ei concessum sit, ibidem num. 119. cum sequenti.

- Ignorans ad quem iudicem appellare debet, aut si per errorem legerit; impedimentum habere creditur, ad hoc vt restitutio ei concedatur, etiam si maior sit, lib. 1. c. 4. n. 134. cũ sequenti.
- Impeditus agere facti impedimento, si læssus sit, ex clausula generali restitui debet, lib. 1. c. 4. n. 3.
- Impeditus agere in iudicio ex clausula generali ob læsionem restitui conceditur, & ratione impedimenti à mora & pena excusatur, ibi n. 3. vsque ad 26.
- Impedimentum procuratoris dominium excusat, & in integrum restitutio ei conceditur, lib. 1. cap. 4. n. 27.
- Impedimentum non comparendi in iudicio, quod allegatur probari debet ab impedimento, deficiente tamen probatione, in eius iuramento solet deferrri à iudice, cuius arbitrio id relinquitur, inspecta grauitate, vel leuitate præiudicij, & aliis confideratis circumstantiis, libro 1. cap. 4. numero 30. vsque ad numerum 33.
- Impedimentum affectatum, & culpa malitiosa ab impedito quæsitum, non inducit remedium restitutionis in integrum, libro 1. cap. 4. numero 34. cum quinque sequentibus.
- Impeditus agere excusatur, durante impedimento tantum, quoties ante comparere tenetur, libro 1. c. 4. n. 43. cum sequenti.
- Impeditus agere in iudicio non excusatur, quando per procuratorem comparere potest, nisi personaliter de necessitate comparere de-

Index alphabeticus.

- re debeat, nam tunc 'restam' excusationem ambigi non potest, lib. 1. c. 4. n. 46. cum sequenti.
- Impedito** impedimento facti præscriptio, no. et, licet contra impeditū impedimento iuris præscriptionē currat, ibidem n. 55. cum sequenti.
- Impeditus** igno. ans ius sibi competere dicitur, etque restituitio in integrū aduersus præscriptionem ex clausula generali, lib. 1. cap. 4. num. 37. cum sequenti.
- Impensæ funeris**, an præferantur etiã anterioribus creditoribus, lib. 2. c. 2. §. 22. n. 27.
- Impensæ factæ à marito** in rebus dotalibus, an pro eis competat retentio mariti in restitutione dotis, libro 2 cap. 2. §. 24. n. 57. cum seqētib.
- In iudicio comparere** non possunt minores, fu. iosi, mentecapti, prodigi, murti, surdi, filij familias, & alij, qui reperiūtur prohibiti, li. 1. c. 5. n. 26
- Inanis est actio**, quæ excluditur debito ris inopia, lib. 2. c. 2. §. 26. n. 6.
- Inquisitio specialis**, aut generalis est, generalis officium iudicis, personasque respicit, specialis verò distinctum; quindoque tamen è conuerso accipitur, si de sindicatu, aut uisitatione agatur, lib. 1. cap. 1. numero 118. vsque 121.
- Inquisitio locum** habet tam in delictis publicis, quàm in priuatis; & remedium extraordinarium appellatur, ibidem num. 126. cum sequenti.
- Inquisitio procedit**, & à iudice exercetur deficiēte accusatore in delictis, ibi num. 129.
- Intellectus ad e. tanta**, qui filij sin legitimi, lib. 2. c. 1. §. 3. n. 30.
- Intellectus ad e. recollētes**, de statu monachorū, lib. 2. c. 2. §. 1. n. 33. 34. & 35.
- Intellectus ad e. re Clerici**, vel monachi, ibidem num. 54.
- Intellectus ad e. cum in cunctis**, de electione, lib. 2. c. 1. §. 3. n. 27.
- Intellectus ad e. cum inhibitiō**, de claudestina dispensatione, li. 2. c. 1. §. 3. n. 50.
- Intellectus ad l. ouper**, C. de naturalibus liber. lib. 2. c. 1. §. 3. n. 37.
- Intellectus ad l. quouiens**, de reuendicat. lib. 2. c. 2. §. 8. num. 79.
- Intellectus ad l. scripturas**, qui potiores in pig. hab. lib. 2. cap. 2. §. 22. n. 28
- Intellectus ad Authent. Præterea**, C. vn de vir, & vxor, lib. 2. c. 2. §. 24. num. 37. Et au hodie de iure regio habeat locum, ibidem num. 39.
- Intellectus ad §. si eadem**, Instit. de legat. ibi num. 141.
- Intellectus ad l. cum potest**, §. gener. ff. de iure dotiū, lib. 2. c. 2. §. 30. n. 15.
- Intellectus ad l. non quemadmodum**, & ad l. non potest, ff. de iudi. & ad l. 1. §. 1. ff. de usuris, lib. 1. c. 2. n. 74.
- Intellectus ad l. 23. tit. 5. Parti 3.** & ad l. 3. tit. 23. eadem Parti. lib. 1. c. 6. n. 75.
- Intellectus ad l. litigatores**, §. fin. ff. de arbit. & ad l. si pater, de iud. & ad l. 26 tit. 4. Parti. 3. lib. 1. c. 2. n. 75.
- Intellectus ad l. si ita scriptum**, §. 1. ff. de leg. 1. ibi num. 76.
- Intellectus ad l. si filius**, qui patri, §. Papinianus, & ad l. cum ita legatur, §. in fideicommissio, & ad l. peto, §. fratre, ff. de leg. 2. ibi n. 77. & 78.
- Intellectus ad l. distamari**, C. de ingen. & manu. lib. 1. c. 3. n. 46.
- Intellectus ad l. si quis cum procuratorio**, §. Iulianus, ff. de pro. li. 1. c. 6. n. 84
- Intellectus ad l. 4. tit. 2. li. 4. Rec.** & ad l. 52. tit. 4. li. 2. & ad l. 5. tit. 17. & ad l. 7 tit. 18. lib. 4. eius. Reco. lib. 1. c. 4. n. 80
- Intellectus ad titu. nemo inuitus**, lib. 1. c. 1. n. 25.
- Intellectus ad l. omnes**, C. de præscrip. 30. vel 40 annorū, li. 1. c. 4. n. 92. & 103
- Intellectus ad l. vnicam**, C. de his qui ante aper. tabu. lib. 2. c. 1. §. 36. n. 5.
- Intellectus ad l. 1. C. de his qui sibi abs. in test.** lib. 2. c. 1. §. 4. n. 2.
- Intellectus ad l. si quis in tantam**, C. vnde vi, lib. 1. c. 1. n. 27.
- Intellectus ad l. 2. & 3. C. de infan. exp.** lid. 2. c. 1. §. 43. n. 20.
- Intellectus ad l. 2. C. de rescind. uendi.** lib. 1. c. 1. n. 69.

Index alphabeticus.

- I**ntellectus ad glos. in Authent. constitutio, §. generaliter, de dignit. verbo, Præst, col. 6. lib. 2. c. 1. §. 43. num. 5.
- I**ntellectus ad l. homo liber, ff. de statu hominum.
- I**nquilinus, an possit expelli ex eo quod inhonestas mulieres ducat ad domum conductam, lib. 2. cap. 2. §. 15. num. 43.
- I**niuria facta seruo, si sit atrox, dominus habet actionem contra iniuriam, lib. 2. ca. 2. §. 1. n. 110.
- I**nstrumentum locationis prioris anni, an possit pro secundo anno exequi, lib. 2. c. 2. §. 15. num. 101.
- I**nstrumentum testamenti debet carere omni vitio visibili, lib. 2. cap. 2. §. 26. nu. 6.
- I**nstrumentum habens vitium rasuræ, fidem facit, ibi num. 7.
- I**n iudicio interrogatus, veritatem etiã contra se fati debet, lib. 1. cap. 2. num. 11.
- I**n successione maioratus, alterius vè rei, ius auferri non potest, etiam a Principe, etsi ex aliqua iusta causa derogare voluerit, cum citatione prius successoris facere poterit, libro 1. cap. 2. num. 55. vsque ad 58.
- I**n successione maioratus alicui ius tripliciter competere potest, vnum de præsentibus, aliud de futuro ex causa de præsentibus, quod in spe dicitur, alterum de futuro ex causa de futuro, quod non debetur neque re, nec spe. lib. 1. c. 2. n. 73.
- I**n hac materia successiones plura iura factis difficilia hac in re recte expendit author, ibi ex num. 74. vsque ad 78.
- I**n esse appellationis circa petitionem actoris veniunt damnum emergens, lucrum cessans, fructusque completuntur, & an comprehendatur expensæ, lib. 1. c. 11. num. 109. cū duobus sequentibus.
- I**udices creari debent, vt ius partibus dicant, cum nemo sibi met ius dicere valeat, lib. 1. c. 1. ex num. 23. vsque ad 28. vbi de quibusdam limitationibus agitur.
- I**udex regulariter secundum allegata, & probata, potius quàm secundum conscientiam iudicare debet, lib. 1. c. 1. n. 115.
- I**udex ecclesiasticus, ratione peccati, potest compellere per Euangelicam denunciationem, detentorem rei alienæ ad penitentiam, ibidem num. 116. cum sequenti.
- I**udex, ex officio, debet partem sine actione agentem à iudicio repellere, & eam, quam calumniosam esse cognoscit, in expensis partem condemnando, alias ipse ratione officij tenetur, lib. 1. c. 2. ex n. 3. cū sequentibus.
- I**udex antequam sententiam ferat de procuratorio mandato inquirere, & an sufficiens fuerit, lib. 1. c. 6. n. 15.
- I**udex animaduertere debet, an sufficiens sit mandatum ad causæ expeditionem, nam si speciale requiratur, & generale tantum productum sit processus irritatur, lib. 1. cap. 6. nu. 44. cum tribus sequentibus.
- I**udex inspicere debet, an reus capax sit ad comparandum in iudicio per se, nam alias non auditur, lib. 1. cap. 7. num. 1. cum duobus sequentibus.
- I**udex vt condemnare, vel absoluerè possit, competens esse debet, alias incompetens, nihil agit, lib. 1. c. 9. num. 1. cum sequenti.
- I**udex secularis, coram quo productus in testem Clericus, falsum asseruit, eum pugnare non potest, quia de falsitate cognoscit, & causæ principali finem imponat, lib. 1. c. 9. n. 16.
- I**udex ecclesiasticus, quamuis de alterius subdito cognoscere nõ valeat, tamen si coram eo falsum dixerit, incidenter de periurio cognoscere poterit, ibidem num. 17.
- I**udex laicus coram quo secularis, etiã non subditus falsum apposuit, potest de falsitate cognoscere, si delegatus sit, ordinarius tamen cognoscere, & pugnare, ibi n. 18. cū sequenti

Iudex

Index alphabeticus.

- Iudex secularis**, qui de clerico cognoscere vult, superfedere debet in negotio principali, quæstione, clerica tus pendente, non tamen ad alium iudicem remittere debet, si vestem & tonsuram clericalem non affert, lib. 1. c. 9. n. 29. & 31.
- Iudex secularis tenetur remittere Clericum ad suum iudicem**, non spectatis cæsuris, cum in casu dubio pro iudice ecclesiastico præsumendum sit, lib. 1. cap. 9. num. 42. cum sequenti.
- Iudex secularis per reconventionem in ciuilibus de causis Clericorum cognoscere potest**; vel si Clericus hæres laici sit, cum quo lis cepta erit; aut si laicum Clericus diffamauerit, aut tanquam tertius possessor in causa executiua coram seculari apparuerit iudice, lib. 1. cap. 9. à numero 96. vsque ad 100.
- Iudex secularis poterit minori Clerico tutorem decernere**, & de eius emancipatione cognoscere, ibidè num. 104. cum tribus sequentibus.
- Iudex secularis**, qui depositum penes Clericum fecit, potest de eo cognoscere super deposito, nec nõ de eo Clerico, qui non ostendit rationem clericatus, neque nõ ad impediendas rixas, & scandala poterit summarie sequestrum contra Clericos facere, lib. 1. cap. 9. n. 110. vsque ad 114.
- Iudices superiores cognoscere solent de oppressione Clericorum à suis iudicibus facta**, & examine literarum apostolicarum anse earum executionem ex regio decreto, ibi num. 115. cum duobus sequentibus.
- Iudex secularis superior, potest pœnam imponere Clericis iurisdictionem regiam vsurpantibus**, ibidem 118.
- Iudex secularis cognoscere potest erga Clericos de contributionibus cõmuni utilitate impostis circa muros & vias publicas, aut reparatione domus propriæ propter aliarum**
- conseruationum, easque tolli iuue re, si ignis combureret alias, lib. 1. cap. 9. ex numero 127. vsque ad 131.
- Iudex secularis requisitus ab ecclesiastico, vt brachium seculare interponat excommunicare potest**, si id non præstiterit, quod impariendũ est, viso prius processu, ne ad cognitionem causæ meræ ecclesiasticæ deueniet, lib. 1. cap. 9. num. 157. vsque ad 163.
- Iudex secularis in criminibus merè ecclesiasticis se intrromittere non potest**, in his tamen quæ sunt mixtiori, an punire possit eos, quorum cognitio facta fuit coram ecclesiastico iudice, vel e conuerso tractatur, ibi ex num. 164. vsque ad n. 168.
- Iudex secularis auxilium præstare non debet ecclesiastico, cuius sententia nulla vel iniusta visa est**, ibi num. 169. cum duobus sequentibus.
- Iudex secularis auxilium brachij sui concedere non tenetur**, quoties à sententia, super qua petitur auxiliũ appellatum est, aut ab ipsa imploratione, si tamen excelsit in auxilio præstito iudex, ad superiorè secularem appellandum est, ibi n. 172. cum tribus sequentibus.
- Iudex ecclesiasticus de omnibus spiritualibus causis cognoscere potest**, poteritque super eis iudici seculari se inhibere; quæ tamen inhibitiõ cum causæ cognitione fieri debet, lib. 1. cap. 9. n. 198. cum sequenti, & num. 204.
- Iudex secularis coram quo opposita est exceptio declinatoria, si opponens morosus sit in probatione, aut maliciose opposuerit, siquidem nõ releuat, tunc de causa cognoscere poterit**, lib. 1. cap. 9. num. 202. cum duobus sequentibus.
- Iudex ecclesiasticus, etiam erga laicos cognoscere potest de crimine hæresis**

Index alphabeticus.

- refis, simoniz, & vſurarum, quâuis hæc mixtitori ſit, datur tamen locus preventioni vtrique foro, ibi ex n. 205. vſque ad 212.
- Iudex ſecularis de cauſa periuſij cognoscere poteſt cum mixtitori ſit;** ideoque ad obſeruantiam iuramentum compellere poteſt, turpeque compellere remittit periuriumve punire necnon de nullitate, & in iuſtitia relaxationis à iuramento, lib. I. c. 9. num. 213. & ex num. 218. vſque ad n. 223.
- Iudex ſecularis cognoscere debet de cauſa reſciſſionis contra ctus,** quamuis in eo iuramentum interueniſſet, ibi ex numero 227. vſque ad n. 232.
- Iudex eccleſiaſticus poteſt de laicis cognoscere in crimine ſacrilegij,** vel quando Clerico iniuria irrogata eſt; aut diffamatio facta, aut ſi Eccleſia in contractu læſa fuerit, nec non quoties pro re indiuidua & cõmuni, laicus cum Clerico obligatus eſt, ibidem nume. 233. vſque ad 238.
- Iudex eccleſiaſticus habens iuriſdictionem temporalem aduerſus laicos,** in mere temporalibus procedere poteſt, executoresque teſtamentorum compellere ad obſeruantiam, & in cauſis concurrentibus ſalutẽ animæ & peruiam denũciationis Euangelicæ, à peccato eximere detinentem rem alienam, & de immunitate Eccleſiæ agnoſcere, ibi ex numero 240. vſque ad numerum 244.
- Iudex eccleſiaſticus cognoscere poteſt quandoque de cauſis laicorum ratione negligentiz iudicis ſecularis,** ibi n. 245.
- Iudex eccleſiaſticus cognoscere poteſt de temporali iuriſdictione,** quandoque propter abſentiam ſecularis ibi n. 247.
- Iudex eccleſiaſticus de crimine adulterij cõcubinatus ſacrilegij cum monialibus** criminibus, ſodomiz, blaſphemiz, ſacrilegij, fallarum literarum Apoſtolicarum cognoscere poteſt, licet ſeculari tamen detur cognitionis preuentio, quia crimina mixtitori ſunt, lib. I. ca. 9. ex numero 253. vſque ad 260.
- Iuriſdictionis quoties dubia eſt,** an expeſtet ad ſecularem, vel eccleſiaſticam, indubio eccleſiaſtica habenda eſt, & ſi concurrant in alicuius cauſæ cognitione eccleſiaſtica preſerenda eſt, lib. I. c. 9. nu. 261. cum ſequenti.
- Iudex ſecularis in criminibus mixtitori poteſt punire reum,** de quo cognouerat eccleſiaſticus iudex, dummodo pœna maior à legibus ciuilibus impoſita ſit, quam illa, in qua fui. condemnatus ab eccleſiaſtico, ibidem n. 263. vſque ad 267.
- Iudex eccleſiaſticus cognoscens de ſecularibus in criminibus mixtitori,** cum cenſuris eccleſiaſticis procedere debet, & circa alia inuocare tenetur ſeculare achiuum, ibidem numero 268, cum duobus ſequentibus.
- Iuriſdictionis competens pluribus dominis in aliquo oppido,** in ſolidum cõpetere dicitur, atque ideo datur preuentio, veluti quando plures ſunt iudices delegati, lib. I. cap. 9. numero 320. cum duobus ſequentibus.
- Iudicium eſt actus legitimus triũ perſonarum in iudicio contendentiũ,** lib. I. c. 11. n. 4.
- Iudex in expenſis victum victori condemnare debet parte petenti,** præcipue ſi temere litigauerit, eodemque die lætæ ſententiæ condemnatio fieri poteſt, lib. I. cap. 11. numero 95. cum duobus ſequentibus.
- Iudex ex officio poteſt condemnationem fructuum non præceptorum, vel aliorum facere,** ibi n. 100. cum duobus ſequentibus.

Iudex

Index alphabeticus.

- Iudex** ex officio potest cōdemnare reū ad liquidationem interesse petiti, aut super eo, aut damnis, fructibus, aut expensis sibi taxationem in sententia referuari, ibi num. 113. cum sequenti.
- Iurisdīctio** monasterio quæsitā, an possit per substitutum secularem exerceri, lib. 2. c. 2. §. 1. n. 56.
- Ius gentium** duplex, primum, & secundarium, lib. 2. cap. 2. §. 1. numero 3.
- Ius retrahendi** rem venditam, cui, & quando competat, ibidem numero 84.
- Iura seruitutum prædiorum** inter immobilia connumerantur, & naturā sequuntur rerum, quibus adhærēt, lib. 1. c. 1. n. 61.
- Ius competens** pro annuis redditibus, & pro collecta, aut pedagium inter immobilia computatur, lib. 1. c. 1. n. 53. cum sequenti.

L

- Laicorum** causæ coram suis iudicibus agitantæ sunt, et si negocia profana corā ecclesiastico iudice proponant laici puniri solent cum ecclesiasticæ iurisdīctiōni se submittere nequeant, lib. 1. c. 9. ex nu. 176. vsque ad 180.
- Laicus** si cum clerico simul delictū commiserit, coram iudice seculari cōueniri debet contra aliam communitatem, lib. 1. c. 9. n. 85. cum duobus sequentibus.
- Laici** prohibentur iuramenta in contractibus apponere, ne fori ecclesiastici efficiantur, attamen si in fauorem Ecclesiæ, aut Clericorum fiat contractus, coram ecclesiastico conueniendi sunt, ibi num. 181. cum duobus sequentibus.
- Laicitatem** si conueniantur à Clerico, vel Clerici fidei iussores existant pro

aliquo delicto, aut si in Ecc' esia delinquant, adhuc coram suo iudice fieri oportet, lib. 1. c. 9. num. 184. cum tribus sequentibus.

Laici conueniri possunt coram ecclesiastico iudice super causas decimarū primitiarū, matrimonij, filiationis, aut legitimionis, super iurapatronatus, & super reuocacione, aut sepulturæ, lib. 1. c. 9. ex num. 188. vsque ad 197.

Laici officiales Episcoporū, coram eis conueniri possunt, nec non familiares Inquisitorum hæreticæ prauitatis in nonnullis, & testes producti coram ecclesiastico iudice ab eo. lē puniri possunt, lib. 1. ca. 9. nu. 248. & 251. vsque ad 256.

Lata culpa quando dolo æquiparatur, lib. 2. c. 2. §. 7. n. 12.

Legatarius si est rixosus, non debentur ei præstari alimenta in domo hæreditaria disceptata contra dispositum per testatorem lib. 2. cap. 1. §. 11. num. 9. cū sequenti.

Legatarius alimentorum si ingrediatur religionem, potest petere alimenta extra domum hæredis, ibidem n. 21.

Legatarius alimentorum, si hæres est peregrinans, an legatarius teneatur eū sequi, & alimenta sunt præstanda in alio loco, lib. 2. cap. 1. §. 11. numero 22.

Legatum indubio semper præsumitur factum fauore legatarij, lib. 2. c. 1. §. 13. n. 92.

Legato si sit adiectum onus quod æquiualeat ipsi Legato, legatum præsumitur factum contemplatione honoris, ibi num. 94. cum duobus sequentibus.

Legatum præsumitur factum fauore illius, com quo legatarius habitare debet ex dispositione testatoris, libro 2. c. 1. §. 3. n. 97.

Legatum relictum causa cōmorandi cū egroto insanabili quando tēpore cōmorari debet, ibidē n. 98. cū sequenti.

Legatum

Index alphabeticus.

- Legatum relictum sub commemoratio-
ne patris, ceteretur relictum contem-
platione ipsius patris, lib. 2. c. 1. §. 13. nu-
mero 100.
- Legatum censetur relictum contem-
platione illius, qui magis coniun-
ctus est testatori, lib. 2. cap. 1. §. 13.
num. 109.
- Legatum relictum ab avo nepoti, dicitur pro
fectivum, lib. 2. c. 1. §. 13. n. 113.
- Legatum relictum filio, ut patri non pre-
stet usum fructuum, valet, & peti non
potest a patre, lib. 2. cap. 1. §. 13. nu-
mero 25.
- Legatum virgini factum, si Titio nup-
serit, an amittatur, si ipsa legataria
nubat alteri cum patris consensu, li-
bro 2. c. 1. §. 18. n. 12.
- Legatum relictum alicui, si nubat cum
consilio alicuius, an dictum consi-
lium impediat libertatem matrimo-
nij, ibidem num. 13.
- Legem Regia stante, quod filius possit
disponere de tertia parte bonorum
adventitiorum, illa tertia pars ob
delictum, non veniunt confiscanda,
lib. 2. c. 1. §. 14. num. 15.
- Legitima debita filio, non venit in co-
nsecratione bonorum filij, lib. 2. c. 1.
§. 14. n. 18.
- Levis culpa quae sit, lib. 2. c. 2. §. 7. nu-
mero 16.
- Levis culpa quae sit, ibi num. 17.
- Legatarius non potest propria auctori-
tate capere legatum, lib. 2. c. 2. §. 28.
num. 4.
- Legatarius occupans legatum propria
auctoritate amittit ius legati, ibi
num. 5.
- Legatarius quando consequitur precium
legati ab herede, lib. 2. cap. 2. §. 30.
num. 79.
- Legatarius quando petere possit aesti-
mationem rei legatae, ibi n. 81.
- Legatum semper traditur ab herede, li-
bro 2. c. 2. §. 3. n. 4.
- Legatum in quo differt a donatione in-
ter vivos, ibi n. 3.
- Legatum in quo differt ab hereditate,
ibi numero 15.
- Legatum in quo differt a fideicommis-
sis, ibi n. 24.
- Legata per quae verba fieri possunt, ibi
n. 25. & 26.
- Legatum potest fieri per verbum insti-
tutio, lib. 2. c. 2. §. 30. n. 28.
- Legatum potest fieri per confessionem
testatoris, ibi num. 29.
- Legatum relictum coniunctae personae
de re aliena, an valet, lib. 2. cap. 2.
§. 30. n. 72.
- Legatum requiritur quod sit de re in co-
mercio nostro, ibi n. 73.
- Legatum rei ecclesiasticae, nec res, nec
pretium debetur, ibi num. 74.
- Legatum quando extinguatur, lib. 2. c. 2.
§. 30. n. 8.
- Legata res bis in testamento, an bis de-
beatur, ibi n. 82.
- Legatum turpe non valet, lib. 2. c. 2. §. 30.
num. 95.
- Legatum vitiosum, non valet, ibi n. 96.
- Legata relictum in testamento minus so-
lemni, an debeatur naturaliter, & in
foro conscientiae, lib. 2. c. 2. §. 30. nu-
m. 104. & 107.
- Legatum in genere generalissimo, & le-
gatum in genere subalterno, quo-
modo differant, ibi n. 109.
- Legata an possint peti via executiva, li-
bro 2. c. 2. §. 30. n. 279.
- Legari potest res praesens & futura, ibi
n. 65.
- Legari an possit servus in fuga, ibi nu-
mero 68.
- Legari an possit res aliena, lib. 2. c. 2.
§. 3. n. 70.
- Legari etiam potest res propria alteri
obligata, ibi n. 78.
- Legatum sub conditione, vel in diem an-
tequam dies, vel conditio existat,
nec repudiari, nec peti potest, cum
ius de futuro deduci non potest in
iudicium, lib. 1. c. 2. n. 15.
- Legatarius agere potest pro annuis le-
gatis, non solum de debitis, verum etiam
in futurum deventis, idemque de
sententia lata super usuris non de-
bitis

Index alphabeticus.

- bitis, sed debendis, sciendum est, lib. c. 2. n. 27. cum sequenti.
- Legatum factum**, si matrimonium contrahatur, debitum existit per sponsalia de presenti, lib. 1. cap. 5. n. 105.
- Legitimation** per subsequens matrimoniū præstantior est aliis, lib. 2. cap. 1. §. 3. num. 3.
- Legitimation** per subsequens matrimonium, quæ habent privilegia ibi numero 4.
- Legitimus** per subsequens matrimoniū non trahitur retro ad tempus natiuitatis in præiudicium tertij, lib. 2. c. 1. §. 3. n. 9.
- Legitimation** an trahitur retro in præiudicium tertij, qui tantum habet ius in spe, contra Couarru. & alios, lib. 2. c. 1. §. 3. nu. 11.
- Legitimus** per subsequens matrimonium quoad omnes iuris effectus censetur legitimus, ibidem n. 22.
- Legitimus** per subsequens matrimonium succedit in feudo, & admittitur ad emphiteusum ecclesiasticum, quomodo hæc successio sit stricti iuris, lib. 2. c. 1. §. 3. num. 24. & 27.
- Legitimation** per subsequens matrimonium, duo tempora considerat, scilicet tempus matrimonij, & tempus natiuitatis, ubi tradiur per auctorem verus intellectus a cap. 1. 18, qui filij sint legitimi, lib. 2. c. 1. §. 3. n. 30.
- Legitimatio Principis** ex natura eius traditur retro ad tempus natiuitatis, lib. 2. c. 1. §. 4. n. 2.
- Legitimus à Principe** dicitur vere legitimus, ibi num. 3.
- Legitimus** non potest dici legitime natus, cum nō sit natus ex iustis nuptiis, lib. 2. c. 1. §. 4. n. 8.
- Legitimation** semper interpretanda, ut minus lædatur tertium, ibidem nu. 10. & 11.
- Legitimation**, quauis retrahatur ad tempus natiuitatis iure ciuili, quid autem de iure regio, ibidem n. 12.
- Legitimation**, etiā si sint sparij, & ex quo-
- cnique damnato coitu procreati, dīmodo qualitates, & effectus exprimitantur Principi admittuntur, quia omnis macula tollitur, lib. 2. cap. 1. §. 4. n. 14.
- Legitimus** rescripto Principis nō habet locum, si vocatus esset subditus sub conditione, si hæres decesserit sine filijs ex legitimo matrimonio natis, lib. 2. c. 1. §. 4. n. 30.
- Legitimus** nunquam admittitur, ubi adest legitimorum geminatio probatio, ibidem num. 31.
- Legitimation** si sit facta à supremo Principe, plenitudine potestatis, cum clausulis, & specifica derogatione, semper valet, & in omni casu, ibidem num. 32.
- Legitimus à Principe**, an excludat substitutum quando testator dixerit, si decesserit sine filijs legitime natis, lib. 2. c. 1. §. 4. n. 34.
- Legitimus à Principe** non excludit substitutum, quando præsumptus testatoris talis fuit, ibi num. 35.
- Legitimus** ut excludat substitutum, quomodo intelligatur, & quæ requirantur, ibidem num. 36.
- Legitimus** excludit substitutum cuius est acquisitum in spe, & probabili de futuro habens causam de presenti, lib. 2. c. 1. §. 4. n. 44.
- Legitimus** non excludit substitutum, cum testator fuerat vir nobilis, & in dignitate constitutus, ibi n. 46.
- Legitimus** tunc non excludit substitutum, quando testator esset illustris & tantæ autoritatis, & dignitatis, & dedecus esset, tales successores habere, lib. 2. c. 1. §. 4. num. 47. cum duobus sequentibus.
- Legitimus** ex vilissima muliere non excludit substitutum, lib. 2. cap. 1. §. 4. n. 51.
- Legitimus** non excludit filium testatoris, ibidem num. 52.
- Legitimus** per Principem secularem non excludit Ecclesiam, ibidem num. 53.

Index alphabeticus.

Legitimus per rescriptum Principis, non excludit substitutum, si legitimus potest legitimi per subsequens matrimonium, ibi n. 54.

Legitimus per rescriptum Principis, non excludit successores maioratus, & consanguineos proximiores vocatos, lib. 2. c. 1. §. 4. nu. 55.

Legitimation non valet, si legitimus non est subiectus, & de iurisdictione Principis legitimantis, ibi num. 56.

Legitimus non solum debet probare privilegium legitimacionis, sed debet probare filiationem, lib. 2. c. 1. §. 4. n. 57.

Libellus cum sit fundamentum iudicij necessarius ad deliberationem rei, in quo plura complectuntur, lib. 1. cap. 11. nm. 1. cum duobus sequentibus.

Libellus absque conclusione sustinetur, et si obscurus sit interpretatur circa intentionem proferentis, lib. 1. cap. 11. n. 60. & 61.

Libellus si obscurus sit, vel dubius, emendari solet, quando tamen si statim post litem contestationem, aut antea vel usque ad sententiam; & quid in iudiciis particularibus, aut in universilibus, aut circa substantialia iudicij agitur, ibi a num. 80. usque ad 88.

Libellus generalis cum clausula adiecta si annexis & pertinentiis, plures operatur effectus, nam omnia iura accessoria veniunt, damnaque interesse fructus, expensarum, & similia complectuntur, lib. 1. cap. 11. ex nu. 115. usque ad 120.

Libelli declaratio si ambigua sit usque ad sententiam fieri potest, eiusque copia facienda est reo, & de manu advocati cogniti, ut scribatur requiritur, ibi num. 124. cum sequenti, & num. 127. usque in finem.

Levis, & levisima culpa, quae sit, lib. 2. c. 2. §. 7. num. 16.

Lex secularis Principis cum iusta semper sit, pro communi utilitate, &

in Clericorum favorem. Clericos, & Ecclesias, etiam ligare solet, libro 1. cap. 9. num. 51. usque ad num. 59.

Lex disponens aliquid in favorem personarum, ad eorum bona extenditur, si tamen a Principi seculari contra Clericos lata fuerit ex defectu potestatis non valet, lib. 1. cap. 9. num. 48. cum duobus sequentibus.

M

Maioratus successor, potest, vivente possessore, petere ut declaratur, quae bona ad eum pertineant, & quod ius sibi competat, & iudex ad hoc compellere potest quemlibet debitorem, lib. 1. cap. 2. num. 35. cum sequenti.

Maioratus successor, & fidei commissarius, siue quilibet alter successor potest petere satisfacionem a possessore rerum, & inventarij consecutionem fieri ex bonis, in quibus succedit, lib. 1. cap. 2. nu. 50. cum tribus sequentibus.

Maioratus successor, etiam vivente possessore impedire potest alienationem rerum maioratus, quae expressè alienari prohibita erant, ibidem num. 54.

Maioratus successor, ille praefertur qui proximior reperitur tempore mortis possessoris, qui petere potest, ut ad perpetuam memoriam super successione testes examinentur, quando timetur copiam probationis deficere posse, lib. 1. cap. 2. n. 69. cum sequenti, & n. 80.

Maior viginti quinque annorum ex generali clausula in integrum restitutionis, pluries restitui solet ex causa absentiae, magnae infirmitatis, aut si detineatur a Principe causa pestis, aut paupertatis, aliisve similibus, lib. 1. c. 4. n. 4. usque ad 19.

Maior

Index alphabeticus.

- M**ajori vim, vel merum, passu, aut do-
lo decepto, impedito ve restitutiono-
nis remediati denegari non debet,
lib. 1. c. 4. num. 202. cum sequen-
ti.
- M**andatum procuratoris, secuta domini
ratihibitione, eiusque sola scientia
valet, lib. 1. c. 6. n. 9. cum tribus
sequentibus.
- M**andatum procuratoris instrumenta,
aliter constare debet, nec sufficit
testium probatio, seu rebellionis af-
fertio, lib. 1. c. 6. ex num. 16. vsque
ad 20.
- M**andatum procuratoris per copiam à
notario factam, vel per alium in-
strumentum, aut sententiam in iudi-
cio, & proceflu productam, proba-
ri potest, ibidem n. 22. cū sequenti.
- M**andatum non probatur ex præsump-
tione per instrumentum, in quo e-
nunciative deo mentio fit, diutur-
nitas tamen temporis selet induce-
re probationem, veluti si esset lon-
gissima centum annorum, contra
comonem, defendit author d. c. si
sine, lib. 1. c. 6. ex num. 25. vsque
ad 34.
- M**andati qualitates facilius præsumun-
tur per coniecturas, quam eius sub-
stantia, ibidem n. 35. cum duobus se-
quentibus.
- M**andati instrumentum originale in ac-
tis, dimitti, nec parti concedi solet,
sed tantum copiam, si vnicam causam
respicitur; secus tamē si plures
in tribunalibus tamen superioribus
copia remanens, penes notarium,
vel citata parte, ei concedi solet, li-
bro 1. c. 6. ex n. 39. vsque ad 43.
- M**andatum pluribus infolidum cōces-
sum, per eam exerceri debet, qui
per litem contestationem rem præ-
uenit, etiam in re spiritali, pluri-
bus autem simpliciter concessam
vnus absque altero agere non va-
let, lib. 1. c. 6. n. 75. cum duobus se-
quentibus.
- M**andatum concessum pluribus sindi-
cis operatur, vt quilibet infolidum
potestas data censetur, ibidem nu-
mero 60.
- M**andatum continens clausulam substi-
tuendi efficit, vt post acceptationē
substitutio locum habeat, in suffi-
cienti tamen, & idoneo procurato-
re, ibi num. 63. cum duobus sequen-
tibus.
- M**andatum non finitur, si dominus mo-
riatur post litem contestationem, si-
nem tamen accepit mortuo procu-
ratore ante contestationem litem, li-
bro 1. c. 6. n. 69. cum sequenti.
- M**andatum per reuocationem finitur si-
ue autē litem contestatā, siue post,
& in eadem instantia reuocatio fieri
valet, lib. 1. c. 6. ex num. 80. vsque ad
finem.
- M**andatum patris excusat filium, lib. 2.
c. 2. §. 1. n. 26.
- M**andatum quid sit, & in quo differat à
præcepto, lib. 2. c. 2. §. 19. n. 2.
- M**andatum quando præsumatur ex dia-
turi. itate temporis, ibi n. 45.
- M**andatum inter dominum & famulum
quando præsumatur, ibidem nume-
ro 46.
- M**andatum, an possit reuocari, re nō in-
tegra lib. 2. c. 2. §. 19. ex n. 49. cū tri-
bus sequentibus.
- M**andatarius ignorans mortem mandā-
tis exequendo mandatum habet ac-
tionem mandati, lib. 2. c. 2. §. 19. nu-
me. 66.
- M**aritus vxorem sine iusta causa à do-
mo expellendo, vel aliter iniuriam
inferendo, lucrum & augmentū do-
tis amittit, lib. 1. c. 5. n. 290.
- M**aritus infirmus durante mortis peri-
culo, debitum vxoris reddere non
tenetur, lib. 1. c. 5. n. 303.
- M**aritus non potest compele vxorem,
cum sequi, si in matrimonio pactus
sue ite de non recedendo ab aliquo
loco, nisi ex aliqua iusta causa id fa-
ciat, ibidem num. 35. cum tribus se-
quentibus.
- M**aritus vxorem vendicare potest, eāq;
fugien-

Index alphabeticus.

- fugientem detinere cum de familia viridicatur; ibidem. 309. cum tribus sequentibus.
- Maritus rerum dotalium dominus dicitur, bonorum verò paraph enaliū, quæ ei traduntur legitimus administrator, eorum tamen quæ extra dotem marito non traduntur tanquam procurator existit, lib. 1. c. 5. ex nom. 331. vsque ad 335.**
- Maritus ius præsentandi habet ad beneficia in rebus dotalibus, licet secus in bonis maioratus alienare prohibitis & in bonis parafrenalibus, ibi num. 337. cum duobus sequentibus.**
- Maritus bonorum, constante matrimonio, lucratorū dominus dicitur, ibi num. 340.**
- Maritus ultra quam facere potest, non tenetur ad id tamen condemnatus locupletor factus, dotem restituere tenetur, lib. 1. c. 5. num. 341. cum sequenti.**
- Maritus ad restitutionem dotis conueniendus est in loco contractus, sed non in loco domicilij sui, & licet moriatur in nouo domicilio statutū suæ patris attendi debet, lib. 1. c. 9. num. 294. & 296. cum sequenti.**
- Maritus circa restitutionem dotis, vel similia, erga vxorem conueniri debet, iuxta statuta suæ patris vbi habitat quando contraxit matrimoniū nisi habuisset animum ab ea recedēdi, lib. 1. cap. 9. num. 298. cum sequenti.**
- Matrimonium contractum in articulo mortis cum vili persona, an filij legitimentur, vt substitutum excludat, lib. 2. c. 1. §. 3. n. 48.**
- Matrimonium etiam si fit viro indigno sine patris consensu, valet, lib. 2. c. 1. §. 18. n. 5.**
- Metus reuerentialis in filio, tunc consideratur cum præcesserint minæ, lib. 2. c. 1. §. 32. n. 2.**
- Metus reuerentialis sine minis, sufficit quando adest inormissima læsio, ibidem n. 3.**
- Metus reuerentialis sufficit, cum pater sit feruus & crudelis, & filius obediens lib. 2. c. 1. §. 32. n. 4.**
- Metus reuerentialis tunc etiam sufficit cum præcesserint pæces patris in contractu filij, ibidem num. 5.**
- Metus reuerentialis eodem modo consideratur in vxore & marito, & patrone, & seruo, lib. 2. c. 1. §. 32. n. 6.**
- Metus reuerentialis purgatur tacito consensu, postea interueniente ibidem num. 7.**
- Metus non potest purgari durante causa metus, lib. 2. c. 1. §. 32. n. 8.**
- Metus reuerentialis oritur ex propria potestate naturali, ibidem n. 9.**
- Minor licet contra se curat præscriptione 30. vel 40. annorum, in integrum tamen restitutionem aduersus præscriptionem habet. lib. 1. c. 4. nu. 88. cum sequenti.**
- Minor absque tutoris consensu in iudicio comparere non potest, deoque curatorem, saltem ad litem compelletur accipere, & aliàs sententia nulla dicitur, lib. 1. cap. 5. ex n. 5. vsque ad 9.**
- Minpr in beneficialibus, eisque connexis, & super fructibus beneficij, aut decimis, aut super iure patronatus, matrimonio vel aut dote, absque curatore, per procuratorem in iudicio comparere potest, lib. 1. c. 5. ex n. 12. vsque ad 17.**
- Minor in causis criminalibus prosequens suam, forum vel iniuriam, absque curatore in iudicio comparere potest, & cum iurauerit se maiorem esse, ibidem num. 20. cum duobus sequentibus.**
- Minor quoad comparendum in iudicio habilis existit, si læssus fuerit, adhuc restituitur, nisi nomine alieo agat, ibidem n. 23. vsque ad 25.**
- Monachus in iudicio esse non potest, nisi pro magno monasterij commodo, lib. 1. c. 5. n. 66. cum sequenti.**
- Monachus quicquid acquirit, manasterio acquirit, lib. 2. c. 2. §. 1. n. 36. & 37.**
- Mona-

Index alphabeticus.

- Monachus**, an succedere potest in feudo, ibidem n. 38. 39. & 40.
- Monachus**, scæminæ, & clericus, succedunt in feudo, cum per? substituti possint seruire, lib. 2. c. 2. §. 1. nu. 42. & 43.
- Monachus** potest succedere in emphiteuta laica, ibidem n. 45.
- Monachus** nō potest succedere in dignitate Ducatus, Marchionatus, nec Principatus, lib. 2. c. 2. §. 1. n. 46.
- Monachus** est capax successionis, & retinet iura sæguintis, agnationis, & fuitatis, ibi n. 48. 49. & 50.
- Monachus** succedit in maioratu, quādo constat tantum ex bonis patrimonialibus, ibidem, n. 52.
- Monachus** professus in monasterio capaxi successionis, durante vita sua, potest succedere in bonis maioratus quibus annexa est iurisdicctio, li. 2. c. 2. §. 1. n. 53.
- Monachus** in multis casibus equiparatur filio, & in multis seruo, ibidem n. 73. vsque ad 80.
- Mulier** cum viro habitans, bonaque administrans, vxor præsumitur, quæ maritum sequi tenetur quocūque migrauerit, etiā si quocūque morbo contagioso maritus laboret. libro 1. c. 5. ex n. 296. vsque ad 302.
- Mulier** dignitate viri honoratur, ideoque, si nubat nobili, nobilis efficitur, quo priuilegio etiam in viduitate gaudet, ibidem n. 314. cū tribus sequentibus.
- Mulier** in fauorem mariti aliquid faciens, quod in illius detrimento rectorqueatur metumaritali fecisse creditur, lib. 1. c. 5. n. 323.
- Mulier** pro dote, quomodo habeat tacitam hypothecam, lib. 2. c. 2. §. 22. nu. me. 16.
- Mulier** habens tacitam hypothecam, an præferatur aliis creditoribus, habentibus expressam, ibidem nume. 26.
- Mulier**, rebus æstimatis, quomodo agere possit, lib. 2. c. 2. §. 24. n. 15.
- Mulier**, an possit renunciare ius hypothecæ, ibidem n. 20.
- Mulier** ultra dotem, potest petere boni paraphrenalia, soluto matrimonio, lib. 2. c. 2. §. 24. n. 23.
- Mulier** soluto matrimonio, ultra dotem potest petere fructus dotis, ibidem n. 24.
- Mulieri** an competat pro dote reticctio, ibidem n. 25.
- Mulier** potest petere rem emptam ex pecunia dotali, ibi n. 29.
- Mulieri** inopi an competat ius alimentorum contra hæredes mariti, lib. 2. c. 2. §. 24. n. 26.
- Mulier** an habeat tacitam hypothecam priuilegiatam pro alimentis, sicut pro dote, ibidem n. 27.

N

Natus in sexto, vel in octauo mense (qui viuere non potest), an facias deficere fideicommissum, lib. 2. c. 2. §. 30. n. 57.

Nobilitatis probatio incidenter ad excusandam carcerem, vel torturam, & similia, minor est necessaria, quā ad essentiam tributorum. lib. 2. c. 2. §. 1. n. 341.

Nobilis, an priuilegio nobilitatis renunciare possit, lib. 2. c. 2. §. 23. n. 9.

Nobilis testator, fideicommissum constituens, nō præsumitur voluisse natū ex illicito ac dānato coitu ei succedere in suis bonis, lib. 2. c. 1. §. 4. n. 46.

Nobilis mulier si nubat nobili, gaudet priuilegio nobilitatis, ideoque si ignobili nubat, statim nobilitatē amittit, quia mulier dignitate viri honoratur, lib. 1. c. 5. n. 314. vsque ad 320.

Nobiles, quos (Caualleros armados) vocamus, vt nobilitatis priuilegio gaudeant, nonnulla requiruntur, lib. 1. c. 5. num. 318.

Nunciare nouum opus impeditus in integrum restitutione gaudet, lib. 1. c. 4. n. 141.

Index alphabeticus.

Nullitas sententiæ ex defectu ordinis substantialis per iudicem appellationis, non reformatur, sed declaratur, nisi causa nullitatis in secunda instantia cessaret, aut ad Principem appellaretur, qui nõ seruato ordine sed inspecta veritate tantum procedere potest, lib. 1. c. 10. n. 17. cū duobus sequentibus.

O

Obligatio efficaciter non potest nasci inter dominum & seruum, lib. 2. c. 2. §. 1. num. 109.

Omnes personæ vniuersaliter tenentur ad tributa, & collecta, exceptis his, qui eximuntur iure vel priuilegio, vel consuetudine immemorabili, libro 2. c. 2. §. 1. n. 138.

Omnis dispositio sine tēpore limitata, dicitur perpetua, lib. 2. c. 1. §. 43. n. 48.

Ordo iudicij seruandus est, quia pro forma desideratur cum actus interuenientes in eo ordine substantialia, quandoque comprehendant, & ad iustitiam tendant, lib. 1. c. 10. à nu. 1. vsque ad 5.

Ordo iudicij seruari oportet in examinatione & cognitione causæ tam in ordinario, quam summario iudicio, ibi n. 6. cum sequenti.

Ordo iudicij, etiã consensu partiũ, remitti nõ potest, & si seruari à parte petatur, ita procedit, vt aliter processus nullus reddatur, quod locum habet tam in ordinario, quam delegato iudice, ibi n. 8. cū tribus sequentibus.

Ordo iudicij tam in petitorio, quam in possessorio iudicio desideratur, & adhuc in notoriis, qui quidẽ si substantialis sit, aut dicitur nõ solũ datus à lege, sed etiã à substituto, vel consuetudine, cum circa ordinẽ locus iudicij attendatur circa cõcernentiã causæ iustitiã, cõsuetudo loci cõtractus inspicitur, ibi n. 11. vsque ad 16.

Ordo iudiciarius seruandus est à dominiis vassallorum recognoscetes regiam superioritatẽ, cum leges Regias obleruare teneantur, ibi n. 27.

Ordo iudiciarius nõ requiritur in notoriis facti permanentis, & vbi ratio postulat ordinem præuerti in delictis moram non admittentibus, ibi num. 29. & 31.

Officium iudicis quid sit, & in quibus casibus implorari debeat, vel quando impartendum sit absque petitione partis, libero iudicis arbitrio, libro 1. c. 1. ex n. 73. vsque ad 82.

Officium iudicis tunc oritur, & impartiri debet, quando verba legis, vel statuti ad iudicem referuntur, pluries tamen non iudicis officium, sed actio nascitur ex verbis legis, aut statuti. lib. 1. c. 1. ex n. 88. vsque ad 97.

Officiũ executoris testamẽti an trãseat ad hæredes, lib. 2. c. 2. §. 30. n. 293.

P

Pactum an valeat, quod dominiũ rei venditi non transferatur in emptorem, lib. 2. c. 2. §. 6. n. 64.

Patria sequitur ventre, lib. 2. c. 2. §. 1. n. 8.

Patria potestas est ius quoddã quod parentes in liberos habet, lib. 2. c. 1. n. 1.

Patria potestas, quædam est de iure diuino, quæ dã de iure naturali, ibidẽ num. 2.

Patria potestas de iure ciuili multũ differt à iure naturali. ibidem n. 6.

Patria potestas de iure ciuili Introducta fuit in præmium amoris erga filios, lib. 2. c. 1. §. 1. n. 7.

Patria potestas non solum constituitur per legitimum matrimoniu patris, sed etiam per legitimum matrimonium ipsius filij, lib. 2. cap. 1. §. 2. numero 2.

Patria potestas nõ solũ constituitur per geniturã ex matrimonio vero, sed ex matrimonio putatiuo, ibi n. 3.

Patria

Index alphabeticus.

- Patria potestas** constituitur, si aliter de parētibus bona fide fuerit, ibidē n. 4.
- Patria potestas** constituitur prælegationem filij illegitimi ex Principis rescripto, lib. 2. c. 1. §. 4. n. 1.
- Patria potestas** constituitur per sententiam latam inter patrem & filium super hac actione, lib. 2. c. 1. §. 7. n. 2.
- Patria potestas** plures habet effectus, quos enumerat auctor, lib. 2. c. 1. §. 9. num. 1.
- Pater** potest filium moderari, & corrigere moderata castigatione, ibidē num. 14.
- Pater** potest vindicare filium, & petere, ut in sua sit potestate, & iura paternalia exhibeat lib. 2. c. 1. §. 10. n. 1. cum duobus sequentibus.
- Pater** potest compellere filium, ut cum eo habitet in sua domo & familia, lib. 2. c. 1. §. 11. n. 1.
- Pater**, licet teneatur allere filium, si tamen sciat laborare, vel habeat unde se allere possit, non teneatur alimēta ei præstare, lib. 2. c. 2. §. 12. n. 2.
- Pater** succedens cum filio, alteri filio mortuo, habenti bona aduentitia, nō habet vsumfructum in media parte filij, lib. 2. c. 1. §. 13. n. 33.
- Pater** non habet vsumfructum in bonis aduentitiis feudalibus ipsius filij, libro 2. c. 1. §. 13. nu. 32.
- Pater** sustinens onera matrimonij, filij vsumfructus dotis filij debentur patri ibidem n. 36.
- Pater** per ingressum religionis perdit patriam potestatem, & admittit vsumfructum bonorū aduentitiorum filij pro dimidia filio, & monasterio quæritur, & cessat cura & sollicitudo, quam pater erga filium habet, lib. 2. c. 1. §. 13. ex n. 37. vsque ad 40.
- Pater** non habet vsumfructum in bonis illicitis acquisitis à filio, ibidē n. 60. vsque ad 66.
- Pater** in speculo profectitio, hodie de iure regio habeat vsumfructum, libro 2. c. 1. §. 14. nu. 6.
- Pater** præfertur fisco in bonis filij, ibi n. 13.
- Pater** tenetur dotare filiam etiam nuptam sine eius consensu, lib. 2. c. 1. §. 18. n. 6.
- Pater** an teneatur dotare filiam diuisam, ibi lem n. 7.
- Pater** in iusto filio, potest eius bona administrare a iure decreto iudicis, libro 2. c. 1. §. 19. n. 1.
- Pater** non tenetur inuentariū facere bonorum filij, ibidem n. 2.
- Pater** admittit etiam bona filij, non tenetur satisfacere de iure arbitrio boni viri, ibi n. 3.
- Pater**, si iura legitima administratione bonorū filij, nō tenetur reddere rationem administrationis, lib. 2. c. 2. §. 19. n. 5.
- Pater** si fuerit datus tutor filio, vel gerit negocia filij emancipati, tenetur rationem administrationis, ibidē n. 6.
- Patria potestas** plus operatur quàm consensus tutoris, vel curatoris, lib. 2. c. 1. §. 19. n. 7.
- Pater** tanquam legitimus administrator potest procuratorem constituere in bonis filij, ibidem n. 8.
- Pater** tanquam legitimus administrator in bonis filij, potest transigere, & adire hereditatem; secus in bonis aduentitiis filij, lib. 2. c. 1. §. 19. n. 9. & 10.
- Pater** non habet legitimam administrationem in bonis aduentitiis ipsius filij, ibidem n. 11.
- Pater** nisi sit suspectus à lege, vel testatore in bonis aduentitiis, licet non sit legitimus administrator, erit tamen datus tutor minoris, ibidem n. 13.
- Pater** in datus administratione, tenetur facere inuentarium, & reddere rationem administrationis, lib. 2. c. 1. §. 19. n. 14.
- Pater** si filium impuberem emancipauerit, statim efficitur legitimus eius tutor, lib. 2. c. 1. §. 20. n. 1.
- Pater** eo ipso quod filio est datus tutor vel curator, tenetur agere, & vendere iudicis auctoritate & decreto, & facere inuentarium, ibidem numero 3.

Index alphabeticus.

- Pater** si noluerit se intrromittere in hæreditate filio delatadatur ei curator ibidem n.5.
- Pater** potest filiis impuberibus, quos in potestate habet in testamento tuto rem dare, lib.2.c.1.§.21.n.1.
- Pater** potest etiam posthumus tutores testamento, & in codicillis dare, ibidem, n.3. vsque ad 7.
- Pate** potest etiam filiis naturalibus tutores dare in testamento, ibidè n.7.
- Pater** admittitur in iudicio pro defensione filij, lib.2.c.1.§.23.n.1. vsq; ad 5.
- Pater**, licet pro suo interesse possit defendere filium, seruata iuris dispositione, intelligitur filio carcerato presente, lib.2.c.1.§.23.n.6.
- Pat**er potest allegare absentiam filii absentis, ibidem n.8. cum tribus sequentibus.
- Pate**: potest agere in iudicio pro iniuria facta filiis in potestate existentibus, lib.2.c.1.§.24.n.1.
- Pater** potest remittere iniuriam factam filio, etiam eo inuito, lib.2.c.1.§.25. num.1. vsque ad 9.
- Pater** non potest remittere iniuriam factam filio, qui non est in patris potestate, ibidem n.10.
- Pater** remittens iniuriam factam filio, non possunt alij fratres agere amplius, ibidem n.12.
- Pater** potest contrahere matrimonium nomine filij, etiam sine speciali mandato, sed erit necessaria ratificatio ipsius filij, lib.2.c.1.§.26. n.1.
- Patri** & filio competit actio dotis. lib.2.c.1.§.27.n.1.
- Pater** tenetur maritare filiam habentem in potestate, lib.2.c.1.§.28. nu.1. vsque ad 6.
- Pater** tenetur dotare filiam naturalem spuriam vsque ad quantitatem alimenterum, ibidem n.11.
- Pater** tenetur dotare filiam emancipatam, ibidem n.12.
- Pater** fame oppressus, potest filium vendere, lib.2.c.1.§.29.n.1. vsque ad nu. me.9.
- Pater** potest pro filio stipulare, lib.2.c.1.§.30.n.1. cum sequentibus.
- Parer** non potest donare filio in potestate constituto, lib.2. cap.1. §.34. num.1.
- Pate**: potest occupare hæreditatem filio infanti delatam, eo infante mortuo, lib.2.c.1.§.36.n.1.
- Pater** & filius reputantur vna eademque persona, ibidem n.4.
- Pater** occupans hæreditatem infantis, tanquam hæres filios, ibidem numero 12.
- Pater** potest filiis impuberibus in potestate constitutis pupillariter substituere, lib.2.c.1.§.37.n.1.
- Patria** potestas, an requiratur in patre pro substitutione filij tempore mortis, ibidem n.2. & 3.
- Pater** non potest pupillariter substituere filio, nec nepoti emancipato, nec instituere filium adoptiuum, lib.2.c.1.§.37.n.6. & 7.
- Pate**a potest pupillariter substituere etiam filiis natis ex matrimonio putatiuo, ibidem n.8.
- Pater** potest pupillariter substituere etiam filiis per subsequens matrimonium legitimatis, lib.2. cap.1. §.37. num.9.
- Pater** potest pupillariter substituere etiam filiis legitimatis Principis scripto, ibidem u.10.
- Pater** potest pupillariter substituere etiam filio arrogato; ibidem numero 11.
- Pater** non solum filiis, sed etiam nepotibus, potest pupillariter substituere, ibidem n.12.
- Pater** potest substituere pupillariter etiam posthumis, ibidè n.13. cum sequenti.
- Pater** an possit filios in legitima gratuare, lib.2.c.1.§.37.n.15.
- Pater** regulariter non potest esse testis pro filio, lib.2.c.1.§.38.n.6. cum tribus sequentibus.
- Pater** spiritalis pro filio spiritali, testis esse non potest, ibidem n.14.
- Pater** potest interficere filiam deprehensam

Index alphabeticus.

- hens in adulterio, li. 2. c. 1. §. 41. n. 1.
- Patria potestas** extinguitur per mortē civilem ipsius patris, lib. 2. c. 1. §. 43. num. 3. & 5.
- Pater** non potest verberare filium Sacerdotem, vel in sacris constitutus, ibidem n. 29.
- Patronus impeditus ad præsentandum ex clausula generali**, debet in integrum restitui, lib. 1. c. 4. n. 143.
- Pauperes** non debent præstare salario advocato, medico, neq; procuratore pro suis laboribus, li. 2. c. 2. §. 13. n. 89.
- Pecunia minoris quomodo expendenda à tutore. vel curatore**, li. 2. c. 2. §. 25. num. 12.
- Peculiū castrēse, vel quasi, profectitiū, & adventitiū quod sit**, li. 2. c. 2. §. 3. n. 27. 29. 30. & 32. & li. 2. c. 1. §. 13. n. 9. 10. 11.
- Pœna conventionalis quando debeatur**, lib. 2. c. 2. §. 8. n. 32.
- Permutatio quid sit, & in quibus casibus fieri possit**, lib. 2. §. 13. c. 2. n. 2.
- Permutatio an sit venditio quando ex altera parte res, ex altera pretium, & res datur**, ibi n. 9.
- Permutans. anteneatur de eviſione**, ibi n. 13.
- Perculum rei venditæ ad quem spectet**, lib. 2. c. 2. §. 8. n. 52. 53. & 54.
- Potestas agendi de facto in iudicio requiritur, nam impeditus de facto in iudicio experiri non potest**, lib. 1. c. 4. n. 1. & 2.
- Præscriptio temporalis exceptio est, atque ideo iudex ex officio non potest agentem repellere contra quæ est præscriptum**, lib. 1. c. 2. n. 83.
- Præscriptio longissimi temporis, quævis plenam securitatem eam habentibus tribuat. non tamen ex verbis ita generalibus legis in integrum restituito tollitur**, lib. 1. c. 4. n. 90. 4. cum duobus sequentibus.
- Præscriptio non currit in rebus dotalibus aduersus uxorem durante matrimonio, neque in aliis eius bonis, & in donatis propter nuptias**, lib. 1. c. 5. n. 343. cum duobus sequentibus.
- Precarium consistit in his rebus, in quibus consistit mutuum**, lib. 2. ca. 2. §. 6. n. 6.
- Precarium non datur ad certum vsum sed simpliciter, ibi n. 5.**
- Præscriptio currit, filiosimilis in illis bonis, in quibus vsusfructus patri, non queritur**, lib. 2. c. 1. §. 31. n. 3.
- Precium si relinquatur arbitrio duorū, an licet ab eorum dicto recedere**, ibidem n. 16.
- Præsumptio tollit alteram præsumptionem**, lib. 2. c. 1. §. 13. n. 78.
- Primogenitus inhabilis à natura, an succedat in feudo**, lib. 2. c. 2. §. 8. n. 58.
- Primogenitus natus per subsequens matrimonium excludit secundogenitum uatum ex legitimo matrimonio**, lib. 2. c. 1. §. 3. n. 7.
- Primogenitus, an secundogenitū ex legitimo matrimonio excludat**, ibidem n. 8.
- Promittens factum alienum ad quid obliguetur**, lib. 2. cap. 2. §. 8. n. 32.
- Promittens factum alienum in spiritibus, an teneatur**, ibidem nu. 55.
- Probationes leuiores requiruntur in causa filiationis & legitimitatis, quam in causa matrimonij principaliter intentata**, lib. 2. c. 1. §. 45. n. 63.
- Probationes leuiores requiruntur in causa nobilitatis incidit in intentata ad excusandā carcerē, quā ad excusandā tributorū solutionē**, li. 2. c. 1. §. n. 141.
- Procurator habens generale mandatū cum clausula liberæ administrationis omne id quod per speciale mandatū agere potest, ideo quæ mandata obligare, eius bona alienare super negotioq; transigere, nisi appareat per notariū stylo prædictā clausulā apposita fuisse**, li. 1. c. 6. n. 48. cū sequentibus.
- Procurator substitutus mandatū substitutus est officio suo, atq; ideo nec reuocare illud, nec negotiū re assumere poterit, nisi de hoc clausula principali mandato apposita fuisset**, lib. 1. c. 6. n. 65. cum duobus sequentibus.

Index alphabeticus.

- Procurator** post appellationem, etiã si generaliter ad omnes causas constitutus fuerit prosequi non valet, nisi in eadem ciuitate, vel oppido appellatio prosequenda sit, ibi broi. c. 6. n. 72. cũ duobus sequẽtib.
- Procurator** siue specialiter, siue generaliter constitutus sit, à sententia contra se lata appellatione tenetur, dominoq; denunciare, etiã si aliqua iusta causa non appellauerit, vt quod sibi visum fuerit dominus provideat, ibidem n. 75. vsque ad 79.
- Procurator** bonorũ absentis adire hæreditatem nõ potest, licet bonorũ possessionẽ agnoscere valeat, cuius differẽtiaz ratione traditur, lib. 1. c. 7. n. 34. vsque ad finem.
- Prorogatio** de persona ad personã fieri solet, cũ consentiat tamen partiũ, etiã tacito, alias prorogationis exceptio & incõpetentiã à parte proponãda est, lib. 1. c. 9. ex n. 33. 2. vsque ad 336.
- Prorogatio** de iudice ecclesiastico ad secularẽ, nec de seculari ad ecclesiasticũ in præiudiciũ iurisdictionis à vassallis, & subditis fieri nequit, ibidem n. 337. cum duobus sequẽtib.
- Prorogatio** ab habente iurisdictione, recte fit, non tamen fieri potest ad iudicẽ habentẽ limitatam iurisdictionẽ ad veram speciem causarũ retuli ad delegatũ cum prorogatz iurisdictionis iudex capax esse debeat, ibidem n. 340. vsque ad 344.
- Prorogatio** per errorem facta credenda coram iudice competenti litigare inutilis, ibi n. 345. cum sequenti.
- Prorogatio** tacito, vel expresso cõsensu dare ad rem de tẽpore ad tẽpus, de loco ad locum fieri potest, ibidem n. 347. cum duobus sequentibus.

Q

Qualitas vitæ, vel alienationis apponitur vni personæ, quando cetera repetita in aliis personis voca-

- tis, lib. 2. cap. 2. §. 30. num. 46.
- Quando** dicatur legatũ turpe, ibi n. 94.
- Quando** quis presumatur facere aliquid nomine mādẽtis, lib. 2. c. 2. §. 18. n. 49.
- Quando** plures tutores fuerũt dati, quomodo debeant conueniri, lib. 2. c. 2. §. 25. n. 31.
- Quatuor** remedia prodita sunt iure ciuili ad cogendũ hæredem voluntatem testatoris adimplere, lib. 2. c. 2. §. 30. n. 1.
- Quæ** actio datur ex promissione de vendendo, lib. 2. c. 2. §. 8. n. 24.
- Quæ** speciale mandatũ requirũt, an ratificari possint, lib. 2. c. 2. §. 18. n. 33.
- Quæ** impensæ fieri possunt in rebus dotalibus, lib. 2. c. 2. §. 24. n. 58.
- Quæ** vtilitas resultet ex cõfessione inuentarij, lib. 2. c. 2. §. 30. n. 212.
- Quæ** remedia competant legatariis, ibi num. 268.
- Quæ** impensæ minuant dotẽ, ibi n. 59.
- Quæ** sint nec essentia in petitione hæreditatis, lib. 2. c. 2. §. 29. n. 4.
- Quid** sit legatũ, quid prælegatũ, & quid fideicommissum, lib. 2. c. 2. §. 30. n. 2.
- Quibus** modis finitur tutela, lib. 2. c. 2. §. 25. n. 7.
- Quis** tenetur probare dolum, latam, vel leuem culpam, lib. 2. c. 2. §. 21. n. 15.
- Quando** videtur testatorem dedisse potestatem legatario capiendi ptopria autoritate legatũ, li. 2. c. 2. §. 28. n. 8.
- Quod** meum est, amplius meum effici non potest, lib. 2. c. 2. §. 30. n. 89.
- Quod** à principio non valet tractu temporis, non conualescit, ibi n. 90.
- Quomodo** bona tutoris sunt tacite obligata pupillo, lib. 2. c. 2. §. 25. n. 52.
- Quorum** bonorum actio cui competat, lib. 2. c. 2. §. 27. n. 1.
- Quorum** legatorum actio in factũ cui & cõtra quẽ detur, li. 2. c. 2. §. 28. n. 1.

R

Ratificatio quando tacite præsumatur facta, lib. 2. c. 2. §. 19. num. 27.

Ratiha,

Index alphabeticus.

- Ratihabitio** gestorum per nō habentem
 mādatum quid operetur, ibi n. 29.
- Ratihabitio** quando mandato comparatur, ibi n. 28.
- Remedium** contra enormissimā læsionem, infra quod tempus, & quomodo intendendum, lib. 2. c. 2. §. 9. n. 4.
- Remedium legis** fin. C. de edic. diu. Adria. tollen. introductū in fauorem heredis, ibi. 2. c. 2. §. 26. n. 1. v. sq; ad 36
- Remedium legis**, diffamari, C. de ingenuis, & manum generaliter procedit in omnibus diffamationum causis tam ciuilibus, quàm criminalibus in petitorio, & possessorio iudicio, lib. 1. c. 3. n. 18. cum sequenti.
- Remedium** l. diffamari, & l. si contendat, ff. de fideius. differunt; nam in l. diffamari, requiritur diffamatio; in remedio enim l. si cōtēdat, necessaria diffamatio nō est, lib. 1. c. 3. n. 13
- Remedium** l. diffamari, & l. si contendat, in quo variare videntur; quia in l. si contendat, debitor fatetur de bitum, & ab onere probandi actor reuelatur; in terminis tamen l. diffamari, reus diffamatus debitum nō fatetur. imō super iure actoris fundatur, ibidem n. 24.
- Remedium** l. diffamari, competit diffamatio, siue iactantia per errorē, siue per malitiam fiat; & cum hoc remedio conditio ex lege appellatur cum alia actione intentari potest, libro 1. c. 3. ex n. 29. vsque ad 33.
- Remedium** l. diffamari procedit, quando diffamatus habet ius in aliqua re de presenti. quam diffamans suā esse asserbat; secus tamen, si ius de futuro habuisset, lib. 1. c. 3. n. 45.
- Remedium** l. diffamari, successori maioratus competit, præcedente summaria informatione iactantiz, & iuris sui, ibidem n. 47. cum sequenti.
- Requisita** in interdito quorum bonorum, quæ sint, & in quo differant à remedio l. finalis, C. de edicto diui Adriani tollen. lib. 2. cap. 2. §. 27. num. 4. & 5.
- Res**, & pretium faciunt emptionem, libro 2. c. 2. §. 8. n. 3.
- Res** prohibita alienari, an possunt vendi vel in solutum dari pro soluendis legatis, lib. 2. c. 2. §. 30. n. 297.
- Res** quæ cōsistit in mensura est vendita, & an ante mensurationem transferatur dominium, ibidem n. 63.
- Res** si vendatur pluribus periculum ad accipientem pertinet, lib. 2. cap. 2. §. 12. n. 2. vsque ad 7.
- Res** quæ non est, nec futura est, legari non potest, lib. 2. c. 2. §. 30. n. 66.
- Res** locata, quo tempore præscribitur, lib. 2. c. 2. §. 15. n. 106.
- Reus**, cui aliqua exceptio competit contra aduersarium in materia præiudiciali, in qua potest inquietari, potest à iudice petere exceptionis declarationem, ut aduersario perpetuo imponatur silentium, lib. 1. c. 3. num. 22.
- Reus** contra agentem sine actione, exceptionem habet, quæ intentionis, & facti appellatur, lib. 1. c. 2. n. 91. cum sequenti.
- Restitutio** in integrum quandoque maioribus competit ratione impedimenti defacto, quo non potuerunt comparere in iudicio ex pluribus causis, lib. 1. c. 4. ex n. 4. cū sequentibus.
- Restitutio** in integrum miserabiliū per sonarum, suffragium est, atque ideo eis, qui ex necessitate, non tamē cū voluntate impediti fuerunt, concedendum est, lib. 1. c. 4. n. 70. & 22.
- Restitutio** in integrum à iudice conceditur, quando à iudice cum fuerit visum eis, qui legitime sunt impediti, etiam aduersus præsumptionē iuris, & iure, lib. 1. c. 4. n. 24. cum sequenti.
- Restitutio** in integrum, quæ ratione impedimenti non comparendi in iudicio conceditur intra tempus quadriennij petenda est, lib. 1. c. 4. n. 29
- Restitutio** in integrum, quæ ex clausula generali maioribus impeditis cōceditur, solum datur ratione impedimenti

Index alphabeticus.

- dimenti facti equitateq; interueniente, & pro dāno vitando, vel lucro absque alterius iniuria, li. 1. c. 4. n. 48. cum tribus sequentibus.
- Restitutionis remediū tunc maioribus competit, quando ordinariū remediū deficit, vel magis tenue, hoc est, quam illud quod extraordinarium dicitur, lib. 1. c. 4. n. 52. vsque ad 54.
- Restitutio, quæ ratione ignorantiz fit, intra quadriennium petenda cōputandum à tempore scientiz, lib. 1. c. 4. n. 67.
- Restitutionis in integrum beneficium derogatum, non censetur, nisi de eo specialis fiat mentio per verba generalia legis, nisi expresse, ex eius mente expresse colligatur, lib. 1. c. 4. n. 79. vsque ad 83.
- Remedium restitutionis, vt extraordinarium, eo priuilegio positur, vt actione denegata, aut exceptione exclusa, adhuc officium iudicis denegatū non censetur ad restitutionē, lib. 1. c. 4. n. 85. cū tribus sequētib.
- Restitutionis remedium fauorabilius est prescriptione, neque ex clausula generali ei solet concedi, qui de lucro captanda agit, lib. 1. c. 4. n. 101. cum sequenti.
- Restitutio in integrum, quæ ratione ignorantiz maioribus competit Ecclesiæ, vniuersitati, fisco, cæterisque priuilegio minorum gaudētib recticis competere dicitur, licet aduersus centenariam, & immemorialē prescriptionē, huiusmodi remedio locus nō sit, lib. 1. c. 4. n. 121. cū seqēti.
- Restitutio in integrum ex clausula generali, cōpetit emphiteutz, qui legitimum impedimentū habuit, ibidem n. 123. cum sequenti.
- Restitutio minori non competit ratione contractus gesti à maiori, nisi ex capite ignorantiz per clausulā generalem restitutionis tanquam succedēti in ius alterius, ibidem n. 126. cum sequenti.
- Restitutio minoribus competens, fauorabilior cēsetur, quam ea ex aliqua causa maioribus conceditur, ibidem num. 129.
- Restitutio in integrum eis conceditur, qui successerunt eis, qui hæreditatē aliam vè rem ad se pertinere ignorabant, cum vere ad ipsos expectaret, ibidem n. 130. cum sequenti.
- Restitutio in integrum fieri debet maiori læsio ob iusto facti errorem, libro 1. c. 4. n. 161.
- Restitutio facta à Principe debito, an habeat locum quoad fructus bonorum fisco interim perceptos, lib. 2. c. 1. §. 43. n. 9.
- Restitutio Principis nō trahitur ad bona alienata, cum iam sit ius acquisitum tertio, ibidem n. 10.
- Restitutio tunc valet etiā quoad bona alienata, quando expresse fit mētio de bonis alienatis, ibidem n. 11. cum duobus sequentibus.
- Restitutio comprehendit etiam bona, quando acquisitio bonorū perueniat ex condonatione, & immediate causam, & originem habeat ab ea, & non ex alio actu inter fiscum, & tertium, lib. 2. c. 1. §. 43. n. 14.
- Rex gubernare debet ea, quæ sub lege non cadunt, & in eius manu existūt, iurāq; apud magistratus hodie procedunt, solaq; veritate inspecta, causas descidere potest, lib. 1. cap. 1. à num. 97. vsque ad 101.
- Rex iudicare potest secundum conscientiam, cum Dei personā representet, & iustitia plenus presumatur, ab omniq; alieno malitia, lib. 1. c. 1. num. 103. vsque ad 110.
- Rex tenetur secundum probationes, & allegationes sententiam dicere quoties causa alternis præiudici in respicit, vel ipsius Principis utilitatē, ibidem n. 113. cum sequenti.
- Rex in hoc Regno semper mittit potestatem delinquentibus cum causæ cognitione visis probationibus delicti, & sententia in supremo consilio Cameræ, lib. 2. c. 1. §. 43. n. 16.

Rex

Index alphabeticus.

Rex ad quid teneatur vassallis, & vassalli Regi, lib. 2. c. 2. §. 1. n. 134.

Reges, & Principes superiores solum habent potestatem attributa exigere, lib. 2. c. 2. §. 1. n. 136.

Restitutio in integrum facit concurrere duas causas lucratiuas, lib. 2. c. 1. §. 30. n. 86.

S

Salaria aduocati hodie dicuntur quasi costrentia, lib. 2. c. 1. §. 13. n. 12.

Senatus supremus procedere potest in respectu veritate secundum conscientiam, omisis allegationibus, vbi maximum tertij praiudicium non vertitur, lib. 1. c. 1. n. 102. & 111. cum sequenti.

Sententia prolata prae-textu instrumentorum falsorum retractanda venit per in integrum restitutionis remedium, §ib. 1. c. 4. n. 136.

Seruus in iudicio esse non potest, cum pro mortuo habeatur. lib. 1. cap. 5. n. 64. cum sequenti.

Seruus promotus ad sacros ordines, sciens domino, efficitur liber, lib. 2. c. 2. §. 2. n. 4.

Seruus si bona fide pro libero se gerat per decem annos, praesente domino, & per viginti eo absente, efficitur liber, & cum mala fide per triginta annos, lib. 2. c. 2. §. 2. n. 7.

Seruus si plures habeat dominos, & ab vno manumittatur, pro parte ceterorum taxatur pretio arbitrio iudicis, lib. 2. c. 2. §. 2. n. 8.

Serui fiunt natiuitate ex ancillis nostris, ibi n. 5.

Seruus abscriptitiuus quis dicatur, ibi n. 17.

Seruitus morti equiparatur, ibi n. 18.

Seruus occidens aliquem de mandato domini, an & quando excusetur a poena mortis, ibi n. 21. vsque ad 24.

Seruus quicquid acquirit, domino acquirit, ibidem n. 28. vsque ad 32.

Seruus in multis equiparatur monacho & filio, ibi n. 37. vsque ad 104.

Seruus impugne a domino verberari potest, ibi n. 106.

Seruus non potest contra dominum torqueri, exceptis septem casibus, ibi n. 112.

Seruus si notitiam habuit de futura morte domini, & non reuelabit, ex sola scientia punitur, ibi n. 113.

Sponsa per verba de praesenti cum vere vxor appelletur, neque contra here, neque in iudicio comparere, absque sponsi licentia poterit cum in plurimis penes in omnibus sponsis, & sponsa coniugis dicantur, lib. 1. c. 5. n. 76. vsque ad 87.

Sponsa de praesenti destinata est ad domum viri, atque ideo in omnibus eum sequi debet, lib. 1. c. 5. n. 89. cum sequentibus.

Sponsa de praesenti, si vir ea quae appellatur iam vxor forum viri sequitur & statutum, aut lex, quae loquuntur in fauorem matris, aut vxoris locum habent, etiam in sponsa, aut vxoris, ibidem n. 99. cum duobus sequentibus, & 103.

Sponsa de praesenti a viro cognita tacitam hypothecam habet in bonis sponsi, veluti vxor ad domum traducta, ibidem, n. 106.

Sponsa de praesenti, veluti vxor, non potest de concubinato ab extraneo accusari, neque meretricio nomine nunciari, ibidem n. 108. & 109.

Sponsa de praesenti cum sponsa de futuro in nonnullis conuenit, lib. 1. c. 5. n. 119. cum duobus sequentibus.

Sponsa de praesenti multum differt ab sponsa de futuro, cum licet domicilium sponsi non sequitur, neque adulterium committere dicitur, & alia huiusmodi, quae in sponsa de praesenti locum habent, ibidem n. 122. cum sequenti, & n. 125. vsque ad 128.

Sponsalia de praesenti vacatione beneficiorum sponsi inducunt; secus tamen in sponsalibus de futuro, lib. 1. c. 5. n. 124.

Subditi possunt de facto superioribus

exce.

Index alphabeticus.

- Excedentibus restituere, quia excedendo reputantur tanquam puiati & extranei, lib. 2. c. 1. §. 8. n. 6.**
Successio monasterij in maioratu est temporalis, lib. 2. c. 2. §. 1. nu. 60.
Successor singularis quando teneatur stare locatiori, lib. 2. c. 2. §. 15. n. 47.
Successor quando teneatur obseruare gesta per antecessorē, ibidem nu. 50.
Successores feudi quando tenentur feruire Regi ratione dignitatis, lib. 2. c. 1. §. 1. n. 47.
Superiores, quibus permessa est correctio excedendo modum, efficiuntur indigni superioritate & dominio, ibidem n. 48. cum sequētibus

T

- T**estator, an possit remittere consecrationem inuētarij, lib. 2. c. 2. §. 25. n. 7.
Testator an possit relinquere, vt legata rius propriā auctoritate possit capere legatum, lib. 2. c. 2. §. 28. n. 7.
Vestes singulares in pluribus casibus profunt, & probationem inducūt, præcipue in probatione possessionis maiorum ordinum, & similibus, lib. 1. c. 9. n. 27. cum sequenti.
Tutela quibus modis finitur, lib. 2. c. 2. §. 25. n. 7.
Tutor emens nomine minoris, etiā ex propriā pecunia, eius pupilli efficitur, ibi n. 13.
Tutores an possint pecuniam pupillare tenori dare, ibi n. 14.
Tutor tenetur inuentarium facere de bonis pupilli, & iurare, ibi n. 15.
Tutor debet recipere bona pupilli decreto iudicis, ibi n. 18.
Tutor non debet relinquere pupillum indefensum, ibi n. 19.
Tutor legitimus tenetur satisficere, ibi num. 70.
Tutor testamentarius, vel datiuus, nō tenetur satisficere, ibi n. 21.
Tutor datus à matre tenetur satisficere, ibi n. 23.

- T**utor male administrans, ad quid teneatur, ibi n. 24.
Tutor male administrans rem pupilli, qualiter ei succurratur, ibi n. 27.
Tutor, finita tutela, tenetur reddere rationem administrationis, ibi n. 29.
Tutor, & curator, ad quid teneantur, ibi num. 30.
Tutor nomine pupilli, vel curator nomine adulti, agens copiam turellæ, vel curæ, reo præstare tenetur, libro 1. c. 6. n. 90. cum sequenti.
Tutor de bonis pupilli, inuentariū cōficere debet, reoque copiā præstare, si petita fuerit, licet de cōmuni stylo, ad hoc vt agere possit pro pupillo inuentariū exhibere nunc cogitur, ibidem n. 92. vsque ad 97.

V

- V**assalli debent annum tributum in lignum recognitionis vasfallagij, libro 2. c. 2. §. 1. n. 15.
Venditio quomodo contrahitur, lib. 2. c. 2. §. 8. n. 7.
Venditio, quando est facta ad modum mensuræ quomodo intelligatur, ibi n. 21. Etsi dicatur perfecta ante mensuram, ibi n. 41.
Vendita res duobus, quis præferendus, ibi nu. 78.
Venditio fundo, vel castro cum pertinetiis, quid comprehendatur, ibi n. 80.
Venditio equo, an veniat sella & frenū, ibi n. 81.
Vendens vineam cum fructibus, an censetur vendere eū vendemiam, ibi n. 82.
Venditor de natura contractus, quando tenetur de euictione, ibi n. 87.
Venditor quando tenetur de euictione, etiam si filis non sit denūtiata, ibi num. 88.
Venditor: in quibus casibus nō tenetur de euictione, ibi n. 89.
Venditor an tenetur dare fideiussorē, pro euictione, ibi num. 92.
Venditor volēs emptorem defendere, debet

Index alphabeticus.

- debet agere corā iudice emptoris, ibi num. 87.
- V**ēditor, an inuito emptore, iudiciū suscipere possit ad defendendū, ibi n. 98
- V**endor, an teneatur ad sumptus factus per emptorem, ibi n. 99.
- V**endere, nec emere, nemo cōpellitur, ibi n. 101.
- V**endere, quibus casibus sit prohibitū, ibi n. 105.
- V**erba legis generaliter loquētia iuribus specialibus non derogant, imō ad eūq. & rationale restringuntur, lib. 1. c. 4. n. 93. cū tribus sequētib.
- V**erba legis si derogātur a tōri, a tōne reo verō exceptionē inducūt. li. 1. c. 1 n. 85.
- V**erba legis recipiunt congruā interpretatione ex alia lege, li. 2. c. 1. §. 3. n. 44.
- V**erba testatoris sunt vere & proprie intelligenda, lib. 2. c. 1. §. 3. n. 40.
- V**ouens religionem, aut ordines sacros, si comisse, it delictam, ecclesiastico foro non gaudet, nisi postea ordines susceperit, vel religionem ingrediatur, lib. 1. c. 9. n. 95.
- V**isurarum crimē est mixtorij, datōq. utriq. p̄uentio; at verō licet ecclesiasticus iudex de visurano cognouerit, nihilominus puniri adhuc poterit per secularem iudicem, libro 1. c. 9. ex n. 211. vsque ad 212.
- V**xor tempore contactus matrimonij, renuciare potest bonis lucrandis, constante matrimonio, quia ex ipso contractu habet ius in spe ad illa bona, lib. 1. c. 2. n. 61.
- V**xor absque mariti licentia, etiam eo absente ad ipsum defendendū in iudicio esse nō potest, lib. 1. c. 5. n. 130.
- V**xor neque cōtrahere, neque pascisci agere, aut experiri poterit sine viri cōsensu, ibidē n. 131. cū sequētib.
- V**xor donationem etiam remuneratōriam facere nequit, absque mariti licētia, quicquid in contrariū plures affirmēt, ibidē ex n. 138. vsq. ad 143.
- V**xor absque mariti licentia, neque in eius fauorē, neq. in p̄iudiciū donationē facere nequit, li. 1. c. 5. n. 143.
- V**xor, donationem remuneratōriā mōderatam facere potest, compulso prius masito à iudice, causa cognita, vt consensum p̄stet, ibidē n. 145. cum sequenti.
- V**xor, neque donationem causā mortis facere, neque maioratum instituire absque mariti consensu, valet, ibi n. 147. cum sequenti.
- V**xor sine viri licētia distrahere bonā nō potest, neq. cōfessionē in eius p̄iudiciū facere, neq. actionē ex deie, libro 1. c. 5. n. 151. cū duobus sequētib.
- V**xor donationē acceptatā hzeditatē vē, repudiare, vel iniuriā factā remittete absque viri consensu non valet, ibi n. 154. cum duobus sequētib.
- V**xor neq. dorē promittēs, neq. elemosinam elargiri, aut vorum emittēre, neq. ludere potest, sine mariti consensu, ibidē n. 157. vsque ad 161.
- V**xor sine viri consensu alienationē cōsentire nō vlet, neque trāigere, aut fide iulere, ignorare, seruitutē consistituere, solutionem vē debiti recipere, ibi n. 162. vsque ad 168.
- V**xor cuius patronatus pertinet p̄sentire ad beneficia, nequit absque mariti licentia, ibi n. 169.
- V**xor, quāuis testamētū per se solam cōdere valeat, contractū tamē in eo p̄termisso viri cōsensu, facere non potest, cum ad contractum etiā cum filio mulieris, patre, seu Principe requiratur mariti consensus, ibi n. 170. cum tribus sequentiibus.
- V**xor delictū committēs, pro quo incarcerationa est, ad hoc vt se liberet, & officere possit iuribus viri, nō requirit volūtatem mariti, cum à iudice id prouideri possit, ibi n. 174. cum sequenti.
- V**xor etiā si cōtrahat in extraneo regno vel bona ibi sita distrahere velle, adhuc tenetur cū mariti licētia id facere, ibi n. 177. vsque ad 180.
- V**xor siue sit minor viginti quinque annorum, siue maior, etiā marito in minori etate cōstituto, eius consensum attendere debet ad contrahendū, distrahendū vē, quāuis etiā sit prodigus, mutus,

Index alphabeticus.

- motus, surdus, aut cæcus maritus sit, lib. 1. c. 5. n. 183. vsque ad 144.
- Vxor** cōtrahens affectu de se inupta esse nō potest officere in cōtractu marito, cū nō valeat, ibi n. 196. vsque ad 200.
- Vxor**, quæ à marito separata est, si id ex cōmuni cōsensu, vel mulieris culpa cōtingat, adhuc tenetur cōsēsum mariti adhibere, vt valeat cōtractus, aliis ipso iure reputatur nullus, ibidem n. 204. vsque ad 208.
- Vxor** neq; possessionē trāsferre, neque vsucapiēdi conditionē præstare, neq; fructum dominiū cōtrahentē trāsferre nūc præstita mariti licētia valet, ibi n. 209. cum tribus sequentibus.
- Vxor** cōtrahens sine cōsensu mariti in foro cōscientiæ nō obligatur, neq; cū ea ita cōtrahēs rē, retinere valet, quia etiā iuramento talis cōtractus nō firmatur, lib. 1. c. 5. n. 217. vsque ad 221.
- Vxor** nō requisita viri licētia, cōtrahēs distrahere, in iudicio; cōparere potest, vbi necessitas postulauerit veluti pro redimēda sua, vel mariti persona alimētorum vē causa, & similibus, ibi ex n. 222. vsque ad 230.
- Vxor** absq; mariti licētia contrahere valet, facta ad thorum & mutus cohabitationem culpa mariti, ibi n. 231. cum duobus sequentibus.
- Vxor**is cōtractus à marito ratificatus, cōsetur, si de nullitate ex defectu cōsensu per decennium tacuerit, lib. 1. c. 5. n. 243.
- Vxor** absq; viri licētia cōtrahere valet, si maritus iniuste eam denegauit, vel sifuriosus, vel mēte captus maritus sit, vel eius natura, vt impossibile sit cōsēsum præstare, ibi ex n. 256. vsq; ad 262.
- Vxor** operas obsequiales præstare debet marito, nō iam en fabriles, eamq; moderate corrigere & castigare poterit, lib. 1. c. 5. ex n. 277. vsque ad 281.
- Vxor** si à marito acriter verberata sit, thori separationē petere potest, etiā cōcedi, vel cautio propter mariti sui etiā præstari debet per maritū à iudice, ibidem, n. 282. vsque ad 289.
- Vxor** cum marito in eius domo habitare debet, cum honorū domesticorum administratio ei cōcedatur, dominatque domus appellerur, ibi n. 293. cum duobus sequentibus.
- Vxor**, sicuti priuilegio nobilitatis mariti gaudet, eodē modo si nobilis formi na, ignobili nubat, nobilitatē amittit, quod & in viduitate retinet de iure communi, secus tamen de iure regio, lib. 1. c. 1. ex n. 319. vsque ad 322.
- Vxor** domiciliū mariti sequitur, sic et ad eius domum nondū traducta sit, lib. 1. c. 9. n. 284. cum sequenti.
- Vxor**, quāuis ad domū suam maritum traducat, eius forū sequitur, & quāuis sponsa de præsentī, aut vidua, donec ad secūlas transeat nuptias, & originis mariti esse creditur, quāuis cū eo litiget, eius domicilium sequitur, nisi forte à domo viri conuerserit, & in suā patriam fuerit conuersa, lib. 1. c. 9. ex n. 286. vsque ad 293.
- Vxor** circa restitutionē dotis eius, vel locorum, aut diuisionē rerum acquiritarum matrimonij causa, statuta, & cōsuetudines domicilij mariti, & nō patris propriæ sequi tenetur, ibi n. 295.
- Vxor** etiā si ignoret leges domicilij mariti, eas seruare tenetur, nisi tēpore cōtractus animū vterque habuisset perpetuo manendi in patria vxoris, lib. 1. c. 9. n. 300. cum sequenti.
- Vxor** quomodo possit vēdicare maritū pro solutione dotis, lib. 2. c. 2. §. 24. n. 17.
- Vxor** quomodo probare debet inopiā mariti, vt petere possit dotem, ibidem n. 18.
- Vxor** non cognoscens carnaliter maritum, an habeat quartam, lib. 2. c. 7. §. 24. n. 41.
- Vxor** vidua intra annū latus luxuriosē viuens quid admittat, ibidem n. 42.
- Vxor** potest petere rem emptā ex pecunia dotali, ibidem num. 29.

L A V S D E O.

Non nobis Domine non nobis, sed nomini tuo da gloriam.

